ISSN: 2985-0797 (Online)

JITMD

THE JOURNAL OF INSTITUTE OF TRAINER MONK DEVELOPMENT

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Vol.7 No.4 October - December 2024
ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2567

TCI
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

tier 2
รับรองระหว่างปี 2564-2567

https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร
ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2567
The Journal of Institute of Trainer Monk Development
Vol.7 No.4 October – December 2024
ISSN: 2985-0797 (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ISSN: 2985-0797 (Online) เป็นวารสารวิชาการของสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วารสารนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ศาสนศึกษา และพุทธศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการประยุกต์พุทธศาสนากับสาขาวิชาอื่น เช่น การศึกษา การพัฒนาสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความทั้งหมดจะต้องเกี่ยวข้องกับการสอน และการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนที่ส่งผลงานจะต้องจำแนกต้นฉบับของตนโดยเลือกขอบเขตจากพุทธศาสนาทั้งสองกลุ่มนี้ ดังต่อไปนี้:

กลุ่มที่ 1 พระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม ได้แก่ หลักพุทธธรรม การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม

1.1 พุทธธรรม หมายถึง หลักคำสอนที่เกิดจากการถ่ายทอดของพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก เช่น อริยมรรค ศีล อริยสัจ เป็นต้น

1.2 การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม หมายถึง การตีความหลักธรรมด้วยทฤษฎีทางด้านการตีความ เพื่ออธิบายและขยายความคำสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

กลุ่มที่ 2 พุทธศาสนาประยุกต์ หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.1 พระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน การจัดฝึกอบรมพระวิทยากร เทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.2 การบูรณาการหลักธรรมกับการศึกษา การบริหารการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร เช่น การประยุกต์ใช้โยนิโสมนสิการกับการเรียนการสอน

2.3 พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร (The Journal of Institute of Trainer Monk Development) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับการจัดให้อยู่ใน **วารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)** ทั้งนี้ ทางวารสารได้เผยแพร่ผ่านระบบออไนลน์ ซึ่งผู้สนใจสามารถดาวโหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd

การเผยแพร่แบบออนไลน์ในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ รูปแบบก่อนเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ต้องผ่านเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด และต้องยึดหลักเกณฑ์จรรยาบรรณหรือจริยธรรมของนักวิชาการ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยนำเสนอเผยแพร่ซ้ำซ้อนหรือกำลังอยู่ในระหว่างเสนอตีพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน ผลการศึกษาที่ค้นพบองค์ความรู้หรือข้อความที่ปรากฏในบทความของผู้เขียน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน จะไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรแต่อย่างใด

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตฺติเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.มานพ นักการเรียน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
รศ.ดร.ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.คงสฤษฎ์ แพงทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประทีป พืชทองหลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.อรรถพงษ์ ผิวเหลือง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.รัชนี นกเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผศ.ชนาธิป บุบผามาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร. แม่ชีธรรมอธิษฐาน พรบันดาลชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วิทยา ขนชัยภูมิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์อรรถสิทธิ์ สุนาโท มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
ดร.ชาตรี ชุมเสน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ประสานงาน

เกษริน บุตรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปฐมพร ศรัทธาธรรม สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

เจ้าของวารสาร: สถาบันพัฒนาพระวิทยากร
ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)
วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2567 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 45 บทความ บทความวิชาการ จำนวน 4 บทความ รวมทั้งหมด 49 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหาร การพัฒนา การออกแบบหลักสูตร หลักการทางศาสนาและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

บทความวิจัย

บุญพิทักษ์ โตวิจิตร์ และอรพิณ ศิริสัมพันธ์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สูงกว่าก่อนเรียน ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งแวดล้อมรอบตัว ของนักเรียนหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สูงกว่าก่อนเรียน และเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมาก

ปรียาพร ใจนิ่ม และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ที่มีต่อความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน มีความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ และผลการเรียนรู้เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน โดยภาพรวมและในรายด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านนั้น มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน และกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางการคิดของนักเรียน โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล

อาทิตย์ ชัยเทพา และอรพิณ ศิริสัมพันธ์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ได้สร้างเป็องค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 4) โครงสร้างรายวิชา 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8)การวัดและประเมิน 9) แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าผลการประเมินตรวจสอบคุณภาพอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับมาก เมื่อนำไปใช้ผลการศึกษาผลการเรียนรู้ หลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

อมรรัตน์ สนั่นเสียง และปิยะธิดา ทองอร่าม เขียนบทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” ทำให้ค้นพบว่าหากนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มีความรอบรู้ในวิชาชีพครูมาก มีพฤติกรรมในการมุ่งอนาคตและควบคุมตนได้ในระดับมาก ตลอดจนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับมาก จึงมีพลังในการผลักดันให้ไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่าปัจจุบัน จะส่งผลให้ความสามารถหรือสมรรถนะในการปฏิบัติงานครูได้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

รัชชานนท์ อินทรพฤกษ์ และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” มีข้อเสนอว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เดิมนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงาน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหา ได้วิพากษ์วิจารณ์ผลงานและนำผลงานไปใช้ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมาย ด้วยการปลูกฝังค่านิยมในตัวผู้เรียน ให้เกิดความตอบสนองอย่างเต็มใจนำไปสู่การเห็นคุณค่าในการจัดการระบบองค์ความรู้ของตนมากขึ้น

อารีรัตน์ อนุสาร และอริสรา บุญรัตน์ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร กับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง” แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก รวมถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย และสายสุดา เตียเจริญ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน” เป็นผลจากการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับจากสังคมในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนสะท้อนความไว้วางใจในคุณภาพของสถานศึกษาจากการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ และเชื่อว่าหากนำแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการไปพัฒนาปรับใช้ ก็จะเป็นส่วนขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการให้มีความก้าวหน้าเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

นพจนกร ดีรักษา และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3” ทำให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ สามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนได้ เนื่องจากชุดกิจกรรมมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทั้งตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ด้วยการทดลอง และฝึกการแก้ปัญหาอย่างง่าย เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีมาก

นัรญมา เกาะสมัน และพล เหลืองรังษี เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” ได้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม รูปแบบ ที เอ ไอ ไอ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีมาก ทั้งในด้านการคะแนนทักษะการพูดเพิ่มขึ้นและความพึงพอใจของนักเรียนสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มความสนใจในการศึกษา อย่างไรก็ตาม ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อศึกษาแนวทางการใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มในระยะยาวและการประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อรัช หลีเจริญ และประภาศ ปานเจี้ยง ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยใช้แนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ (Robert Hammond) โรงเรียนศึกษาศาสน์ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา” ได้เสนอการประเมินไว้ สามมิติ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน สถาบัน และพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากทุกมิติ โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการประเมินในระดับสูง ขณะที่ด้านสถาบันได้รับการสนับสนุนที่ดีจากทุกฝ่าย เช่น นักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง แต่ยังมีจุดที่ควรปรับปรุงในด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

ธานี ชูกำเนิด และซัลมี ดือราแม ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 จังหวัดสระแก้ว” สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นและมีทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้นหลังเรียนรู้ เนื่องจากเป็นชุดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนขณะเดียวกันได้พัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ 5ขั้นตอน (5E) ที่ส่งเสริมทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และทักษะการวัดของนักเรียนอีกด้วย นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น

เฉลิมพร แตงโสภา เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี” พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์ในระดับสูง โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน

จีรภา ดำมาก และนวรัตน์ ไวชมภู ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2” สรุปได้ว่า แรงจูงใจของข้าราชการครู นั้นได้รับการส่งเสริมจนอยู่ในระดับมาก ส่วนการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเอง

ของข้าราชการครู พบว่าแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญ

เปรมชัย อาศัยบุญ และกิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” มีผลการพัฒนาทำให้นักเรียนมีวิจารณญาณสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ซึ่งการสอนอ่านช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน อาจเป็นผลมาจากการจัดลำดับความซับซ้อนของคำถาม โดยใช้การตั้งคำถามที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การจัดลำดับคำถามนี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

สุภาวดี คงกระพันธ์ และเชาวนี แก้วมโน เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2” ทำให้พบความเป็นผู้นำของผู้บริหารในด้านที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 สูงสุด รองลงมาด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง และด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแล้วพบว่าในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมฤทัย สุขแท้ และนวรัตน์ ไวชมภู เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล” มีการใช้พลังอำนาจทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีตัวแปรการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ตัวแปรพยากรณ์ดีที่สุด คือ ตัวแปรพลังอำนาจอ้างอิง รองลงมา คือ ตัวแปรพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา ตัวแปรพลังอำนาจบีบบังคับที่ส่งผลบวกต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21

พิมลพรรณ กุลสิทธาวิเวท และพล เหลืองรังษี เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” ได้ผลสรุปดังนี้ 1) แบบฝึกทักษะ ประกอบด้วย การแก้ปัญหาอย่างง่าย 1 ชุด แก้ปัญหาโดยใช้ภาพ 1 ชุด และการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ 1 ชุด การตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของการแก้ปัญหา 1 ชุด 2) ผลการประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณหลังใช้สูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะ 3) ผลการประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ นักเรียนที่ใช้สูงกว่าไม่ใช้แบบฝึกทักษะ และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด

สายทิพย์ สงเสือ และอริสรา บุญรัตน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล” ได้นำเสนอผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน จำแนกตามตัวแปรต้น พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ครูที่มีศาสนา อายุ และวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์

ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

สุจีรา เจ๊ะมัด และประดิพัทธุ์ เลิศรุจิดำรงค์กุล เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์อาหาร กรณีศึกษา ชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวา มัสยิดยะวา” ได้เสนอแนวทางการออกแบบประสบการณ์อาหารร่วมกับการนำเสนอวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวาที่สามารถสะท้อนถึงการศึกษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอาหาร โดยกระบวนการออกแบบประสบการณ์จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนไม่ว่าจะเป็นในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นโครงการต้นแบบทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างแรงกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นหลังได้สืบสานให้วัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาได้คงอยู่ต่อไป

ธวัชชัย ทับทิม และพล เหลืองรังษี ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” ทำให้พบองค์ประกอบของบทเรียน 8 ส่วน ได้แก่ หน้าหลัก หน้าสมัครสมาชิก หน้าเข้าสู่ระบบ หน้าต้อนรับผู้เรียน หน้าลงทะเบียนเรียน หน้าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี หน้าเกียรติบัตร และหน้าเกี่ยวกับผู้จัดทำ ซึ่งสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีนั้นประกอบด้วยภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ บรรจุรวบรวมไว้บนเว็บไซต์ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลา ผลการวิเคราะห์ค่าความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีอยู่ในระดับมาก

วรพล ฉัตรชัยพันธ์ และวัน เดชพิชัย เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลของวิธีสอนแบบโคดายที่มีต่อทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส” พบว่า ภายหลังจากการได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย ความสามารถในการพูดของเด็กอยู่ในระดับดี และนักเรียนยังมีความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะด้านการพูดโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย จากผลการสังเกตและบันทึกพบว่านักเรียนมีความสุข และสนุก เพลิดเพลินไปกับการเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบโคดายเพื่อพัฒนาทักษะด้านการพูด

ศิริพร ไสยฉิม และอริสรา บุญรัตน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล” สรุปได้ว่า ภาพรวมของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสนั้นมีความสัมพันธ์กันในทางบวกค่อนข้างสูงเมื่อมองโดยภาพรวม

พระปัญญ์ฐัปณัฏ สุทฺธิสทฺโธ และพระครูบวรชัยวัฒน์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” โดยการนำแนวทางของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ มาพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องสุขภาพของพระสงฆ์และการพัฒนาชุมชนในด้านสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 มิติ อันได้แก่ กาย จิต สังคม ปัญญา จนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้การมีบทบาทของพระสงฆ์

ในเรื่องสุขภาวะชุมชนนั้น ได้มีกิจกรรม มีนโยบายที่ต่อเนื่อง จนสามารถที่จะพัฒนาองค์ความรู้ในด้านนี้ต่อไปให้ในบริบทของการสืบทอดพระพุทธศาสนาและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

พระบุญสม ธมฺมวโร (เชิดสูงเนิน) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” ทำให้การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการฝึกฝนและพัฒนาคุณธรรมของผู้ที่ทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างสังคมให้มีความเมตตา ส่งผลให้มีสังคมที่มีความสงบและสุขมากขึ้น ส่วนการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์บ่งบอกถึงความรักและความเมตตาของพระเยซู ส่งผลให้มีการสร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรมที่มีค่ามากขึ้น เช่น การให้เสื้อผ้าแก่คนจน การสร้างโรงเรียนหรือโรงพยาบาล การสนับสนุนศิลปินและศิลปวัฒนธรรมในชุมชน การสร้างสังคมที่เข้มแข็ง งานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์ช่วยให้สังคมมีการเข้มแข็งมากขึ้น โดยการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการช่วยเหลือเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในชุมชน

เขมจิรา รัตนะ และพล เหลืองรังษี ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” ให้ข้อเสนอว่า เกมเป็นเครื่องมือในการประเมินผลช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการสอบหรือการประเมินไม่ได้เป็นสิ่งที่เครียดหรือไม่สนุก แต่เป็นโอกาสในการทดลองและเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเกมมักจะต้องการทักษะหลายด้าน เช่น การคิดเชิงกลยุทธ์ การตัดสินใจที่รวดเร็ว การทำงานเป็นทีม และการจัดการเวลา ซึ่งสามารถประเมินได้จากการเล่นเกมและส่งเสริมทักษะเหล่านี้ในตัวผู้เรียน

วิชชุดา พลยางนอก และภัทรภร พิกุลขวัญ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา” ช่วยให้นักเรียนสามารถทำการทดลองเสมือนจริง เก็บข้อมูล วิเคราะห์ผล และนำเสนอการค้นพบของตนได้ หรือการใช้เกมการศึกษาที่ออกแบบให้นักเรียนต้องสืบค้นข้อมูล แก้ปัญหา และตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐานที่ปรากฏ รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสร้างพลเมืองที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการแก้ปัญหา และพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของสังคมในอนาคต

พระวิทยา ขนชัยภูมิ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา” ด้วยการพัฒนาตามหลักการดังนี้ 1) หลักการของระบบ2) วัตถุประสงค์ของระบบ 3) กระบวนการ (Process) 4) ผลผลิต (Product) 5) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนานักศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดพฤติกรรมการสร้างความรู้ทุกเวลายังส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมขึ้นด้วย

พัชรพล เถาธรรมพิทักษ์ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี)” พบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการจัดการ

เรียนรู้ที่มองถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงที่มีความแตกต่างกัน มีวิธีการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีทั้งการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและยังมีการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติแบบเผชิญหน้า เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการใช้กระบวนการคิดขั้นสูงจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งความรู้ต่อไปในอนาคตและเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศไทยต่อไป

ธนชัย อัชชะสวัสดิ์ และศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2” สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายใน มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ณัฐวุฒิ ศิริมงคล และปรีชา ปั้นกล่ำ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “โครงการสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย จังหวัดน่าน” ทำให้พบว่า นอกจากศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางภูมิปัญญาแล้ว ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ หรือทัศนคติก็นับว่าเป็นคุณค่าและอัตลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวลัวะ-ปรัยซึ่งสมควรที่จะเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้ให้เป็นองค์ความรู้คู่ชาติพันธุ์ต่อไป

สายัณห์ เส้งสุ้น และคณะ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง” พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมนั้นมีในด้านความรู้ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งในสภาพปัจจุบันของการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วันเพ็ญ ตั้งสกุลวงศ์ และฉัตรวรัญช์ องคสิงห เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม” เป็นนวัตกรรมการรักษาโรคองค์รวม คือ เป็นการรักษากายใจ และจิตวิญญาณ ควบคู่กันไปด้วย จากการถอดรหัส อ.หมอเขียว Encode จากพระไตรปิฎก แปลเป็นภาษาง่ายๆ เพื่อให้ Receiver อื่นที่ General เข้าใจ นี้คือการ Encode Decode ที่เป็น Finding ที่มีกายคือส่วนไหน ใจคือส่วนไหน จิตวิญญาณ คือส่วนไหน เป็นต้น

ชวิศา สุวรรณสูร และพัชราภา ตันติชูเวช ได้เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการบริหารและการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพในจังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่าการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก รวมถึงปัจจัยการบริหารโรงเรียนโดยรวมก็อยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน

ภูรชญา หิรัญรัตน์ และอริสรา บุญรัตน์ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง” พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการ

ปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาดังกล่าว เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพ โดยรวมและรายด้านนั้นมีความแตกต่างกัน

ยงยุทธ์ กาฬมิค และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา” ได้ข้อสรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานดังกล่าว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะชีวิต 2) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 5) และด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กนกพร สุขวัลลิ และพัชราภา ตันติชูเวช ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1” ทำให้ทราบว่า ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมอบรมในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ใหม่อยู่เสมอและส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษาสร้างสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น วิดีโอ ชิ้นงาน เกม มาใช้ในการเรียนในห้องเรียน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนการสอนและเป็นการวัดความรู้ของผู้เรียน

จิรวดี หนูเกื้อ และพัชราภา ตันติชูเวช เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบแนวทางในการบริหารโดยใช้การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำและโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น ศิลปะ ดนตรี รวมถึงกิจกรรมกลุ่ม การทำงานช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชน หรือการเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้การเสียสละและการรับผิดชอบ

ต่อศักดิ์ ประยูรวงศ์ และนวรัตน์ ไวชมภู ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2” มีผลการเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียนโดยจำแนกตามเพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านนี้ พบว่าไม่แตกต่างกัน ส่วนแนวทางในการพัฒนานั้น ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ ในด้านการจัดการบุคลากรหรืออบรมนายหมู่อยู่เสมอ

เขมจิรา คำหงษา และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4” พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกๆ ด้าน ส่วนองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ HAPPINESS 4 รู้ อธิบายได้ดังนี้ 4 รู้ หมายถึง ความสุขของคฤหัสถ์ 4 ที่ค้นพบ ด้วยการทำกิจกรรม คือ รู้แบ่งเก็บ รู้แบ่งกิน รู้แบ่งลงทุน และรู้แบ่งทำบุญ

อรทัย เงาะลำดวน และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6” ทำให้นักเรียนมีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทักษะการขับร้องทางด้านเนื้อร้อง ด้านเสียงร้อง ความ

ไพเราะ ด้านบุคลิก ลีลา อารมณ์ ด้านทำนอง และด้านจังหวะ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มทักษะ เช่น ครูผู้สอนจะต้องใช้ทักษะการสอนที่หลากหลาย มีกระบวนการสอนที่ยืดหยุ่น สามารถบูรณาการกับศาสตร์ใหม่ๆ เพื่อต่อยอดวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน

นิตยา หมื่นแก้ว และนวรัตน์ ไวชมภู เสนอบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล” นำเสนอรูปแบบการบริหารไว้ 5 ประการ ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อเพื่อพัฒนาต่อยอดทำให้เป็นรูปแบบที่เข้ากับบริบทของโรงเรียน

จิราภรณ์ จันทร์มา และชนมณี ศิลานุกิจ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร” พบว่า สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อคุณภาพการสอนของครูเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

พิชชาพร เอกดำรงกิจ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก” ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี โดยแนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจในการเรียนการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้

ทัศนีย์ รินทระ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1” สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการกำหนดทิศทางขององค์การได้เป็นตัวแปรอิสระในส่วนภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

พระครูปลัดเอกกวี วิสุทฺธิสีโล (แก้วเอี่ยม) พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภิฉนฺโท และวิชชุดา ฐิติโชริรัตนา เขียนบทความเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เสนอว่าการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อาชีพผู้ปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมแตกต่างกัน เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่ง

หนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับชั้น แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมไม่แตกต่างกัน เป็นปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทความวิชาการ

วิจิตรตา พรหมสนธิ์ และเหมันต์ พรหมสนธิ์ ได้เสนอบทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกริทเพื่อการพัฒนาผู้เรียน” โดยทั้งสองแนวคิดสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการพัฒนาศักยภาพในทุกด้าน ด้วยการเน้นที่แรงจูงใจภายในและการพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว การผสมผสานทั้งสองแนวคิดสามารถช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่น อดทน และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายในชีวิต อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทั้งตนเองและสังคม ด้วยการมุ่งเน้นการมีเป้าหมายที่ชัดเจน

สันทนา ประวงศ์ และคณะ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมกับการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา” การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม กระทำผ่านกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมหลักๆ 3 ค่าย ได้แก่ (1) ค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม (2) ค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก และ (3) กิจกรรมค่ายพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นการปฏิบัติธรรมที่บูรณาการอยู่ในทุกกิจกรรมของค่าย ผลคือ ผู้ปฏิบัติเกิดปัญญาในการเข้าถึงสภาวธรรมของอริยสัจ 4 ในจิตตน ทำให้รู้เท่าทันและเข้าใจความดีความชั่วในระดับโลกุตรธรรม เข้าใจกฎไตรลักษณ์ เข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งมากขึ้น

พระวิทยา ขนชัยภูมิ และสุวัฒสัน รักขันโท ได้เสนอบทความวิชาการเรื่อง “ระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสอนในชั้นเรียน” ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอนกิจกรรม สื่อประกอบการสอน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งจะต้องอาศัยประเภทของระบบการเรียนการสอนเสมือนเป็นกระบวนการที่สร้างองค์ความรู้ทางปัญญาโดยผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มย่อยแตกต่างกัน ด้วยวิธีการดำเนินการต่างๆ ให้บรรลุตัวชี้วัดของเนื้อหารวมถึงขั้นตอนในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีผลต่อผลผลิตในการจัดการเรียนการสอน

วรรณา พลรบ เขียนบทความวิชาการเรื่อง “หลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของโลกยุคใหม่” เริ่มจากการพัฒนาระดับบุคคลเกิดความสงบในจิตใจ มีปัญญาในการดำเนินชีวิต นำไปสู่ระดับสังคม ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเกื้อกูล สร้างชุมชนเข้มแข็ง จนถึงระดับโลกทำให้เกิดสันติภาพและลดความรุนแรง โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

พระมหาขวัญชัย กิตฺติเมธี, ผศ. ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	**Iii**
บทความวิจัย	
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 Effects of Surrounding Environment Learning Activities Based on Constructionism Theory Toward Systematic Thinking Ability for Second Grade Students บุญพิทักษ์ โตวิจิตร์ และอรพิณ ศิริสัมพันธ์ Boonpitak Tovichit and Orapin Sirisamphan	**1-17**
ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ที่มีต่อความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 Effects of Jurisprudential Inquiry Model on Thinking Ablities According Yonisomanasikāra of Mathayomsuksa 5 Students ปรียาพร ใจนิ่ม, อรพิณ ศิริสัมพันธ์ และมนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ Preeyaphorn Jainim, Orapin Sirisamphan, Manasanan Namsomboon	**18-31**
การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย The Curriculum Development of Additional Subject About Hua Hin District Young Guide Explorer Higher Secondary Student อาทิตย์ ชัยเทพา และอรพิณ ศิริสัมพันธ์ Artit chaithepha and Orapin Sirisamphan	**32-47**
คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Characteristics Affecting Teaching Profession Competency of the Students of Graduate Diploma (Teaching Profession) at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University อมรรัตน์ สนั่นเสียง และปิยะธิดา ทองอร่าม Amornrat Sananseang and Piyathida Tongaram	**48-60**
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	**61-76**

Effects of Learning Activities Using 4C Instructional Model on The Role of The Monarchy and Important Events in Thai History to Promote Learning Skills of Tenth Grade Students

รัชชานนท์ อินทรพฤกษ์, อรพิณ ศิริสัมพันธ์ และศศิพัชร จำปา

Ratchanon Intarapruk, Orapin Sirisamphan, Sasiphat Champa

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร กับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง 77-89

The Relationship Between Transformational Leadership of Administrators and Academic Administration of District Learning Encouragement Center under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement

อารีรัตน์ อนุสาร และอริสรา บุญรัตน์

Areerat Anusarn and Arisra Boonrat

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน 90-104

Academic Administration of Rattanakosinsomphod Bangkhonthian School

บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย และสายสุดา เตียเจริญ

Burinthornvoravit Puanoui and Saisuda Tiacharoen

การพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 105-117

The Development of Interactive Activity Sets to Promote Problem-Solving Thinking Abilities for Kindergarten 3

นพจนกร ดีรักษา, นคร ละลอกน้ำ และฐิติชัย รักบำรุง

Thanapajanakorn Deeraksa, Nakhon Lalognum, Thitichai Ruckbumrung

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 118-126

Development of Communication Skills Using Team Assisted Individualization (TAI) of Matttayomsuksa 2 Students

นัรญมา เกาะสมัน และพล เหลืองรังษี

Nanyama Kohsaman and Pol Luangrangsee

การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยใช้แนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ (Robert Hammond) โรงเรียนศึกษาศาสน์ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา 127-142

The Assessment of the Islamic Studies Curiculum using the Concept of Robert Hammond Suksasasat School, Rattaphum District, Songkhla Province

อรัช หลีเจริญ และประภาศ ปานเจี้ยง

Arach Leejaroen and Prapas Panjiang

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดย 143-155

ใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 จังหวัดสระแก้ว

The Development of Achievement with Scientific Process Skills Using the 5E's of Inquiry-Based on Activity Package: Materials used to Make Toys and Item from Wood of the Students in Border Patrol Police School Pracha Rat Bamrung 1, Sakaeo Province.

ธานี ชูกำเนิด และซัลมี ดือราแม

Thanee Chukamnerd and Salmee Dueramae

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 156-180

The Adminmstrator’s Creative Leadership and Happy Workplace of School Under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi

เฉลิมพร แตงโสภา

Chalermporn Taengsopha

แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 181-193

Motivation Affecting to Self-Development on Teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2

จีรภา ดำมาก และนวรัตน์ ไวชมภู

Jeerapa Dammak and Navarat Waichompu

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 169-180

The Development of Critical Reading Skill by Using JACOB LADDER Theory with Online Reading in Matthayomsuksa 3 Students

เปรมชัย อาศัยบุญ และกิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล

Preamchai Asaiboon and Kingkarn Buranasinvattanakul

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 194-206

21st Century Leadership of School Administrators in Schools under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2

สุภาวดี คงกระพันธ์ และเชาวนี แก้วมโน

Supavadee Konggrapan and Chaowanee Kaewmano

การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล 207-221

The Power of School Administrators that Affecting Teachers' Teaching Competencies in the 2 1 st CenturyEducational Service Area Office,

Songkhla, Satun
สมฤทัย สุขแท้ และนวรัตน์ ไวชมภู
Somruethai suktea and Navarat Waichompu

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 222-236

Develop Training on Computational Science Thinking Skills. Use Skill Training to Gradually Solve Problems. for Prathom Suksa 2
พิมลพรรณ กุลสิทธาวิเวท และพล เหลืองรังษี
Pimonpan Kunsittawiwech and Pol Luangrangsee

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล 237-250

Multicultural leadership of administrators of Andaman interdisciplinary educational institutions under the Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun
สายทิพย์ สงเสือ และอริสรา บุญรัตน์
Saitip Songsua and Arisara Boonrat

การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์อาหาร กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวา มัสยิดยะวา 251-263

Creating Cultural Value Through the Food Experience Design. a Case Study of Javanese Food, Jawa Mosque
สุจีรา เจ๊ะมัด และประดิพัทธุ์ เลิศรุจิดำรงค์กุล
Sujeera Jaymud and Pradiphat Lertrujdumrongkul

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 264-279

The Development of Freely Open Online Learning Materials for Promoting Critical Thinking Skills of Mathayomsuksa 1 Students.
ธวัชชัย ทับทิม และพล เหลืองรังษี
Tawatchai Thapthim and Pol Luangrangsee

ผลของวิธีสอนแบบโคดายที่มีต่อทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส 280-287

Effects of Kodaly Teaching Method on Speaking Skills of Children with Intellectual Disabilities in Narathiwat Special Education Center
วรพล ฉัตรชัยพันธ์ และวัน เดชพิชัย
Worapol Chatchaiphan and Wan Dechpichai

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล 288-303

The Relationship Between Academic Leadership of School Administrators with the Effectiveness of Schools in Expanding Opportunities under the Satun Primary Educational Service Area Office

ศิริพร ไสยฉิม และอริสรา บุญรัตน์

Siriporn Saichim and Arisara Boonrat

ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา **304-317**

A Study of Sangha Role in Community Well-being Development at Hadyai Distric , Songkhla Province

พระปัญญ์ฐัปณัฏ สุทฺธิสทฺโธ และพระครูบวรชัยวัฒน์

Phra Pantappanut Sutthisattho and Phrakru Bowonchaiwat

การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ **318-336**

A Comparative Study of Religious Participation for Social Development: A Case Study of Public Welfare in Theravada Buddhism and Roman Catholic Christianity in Mueang District, Phetchabun Province

พระบุญสม ธมฺมวโร (เชิดสูงเนิน)

Phra Bunsom Dhammavaro Kittiyano (Cheidsungnein))

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 **337-345**

Development of Academic Achievement in Computational Thinking Using Gamified Learning Activities of 2 Prathomsuksa Elementary School Students

เขมจิรา รัตนะ และพล เหลืองรังษี

Khamjira Rattana and Pol Luangrangsee

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา **346-361**

The Effects of Inquiry-Based Learning with Innovative Teaching by Pre-Service Science Teachers on Promoting Science Learning Among Primary School Students

วิชชุดา พลยางนอก และภัทรภร พิกุลขวัญ

Witchuda Ponyangnok and Pattaraporn Pikunkwan

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา **362-374**

An Active Learning Based Social Studies Development System For Propagating Ethical Students in Higher Education

พระวิทยา ขนชัยภูมิ, พระวิเทศพรหมคุณ และสุวัฒสัน รักขันโท
Phra Witthaya Khonchaiyaphum, PhraWidesbrommakun, Suwatsan Rakkanto

การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) 375-387
The Development of Problem-Solving Skills and Learning Outcomes using a Blended Learning Process for Grade 1 1 Students in Science (Chemistry)
พัชรพล เถาธรรมพิทักษ์
Phatcharaphon Taothamphitak

คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 388-400
Administrator's Leader Traits and The Internal Quality Assurance in Schools Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2
ธนชัย อัชชะสวัสดิ์ และศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์
Tanachai Uchasawas and Sakdipan Tonwimonrat

โครงการสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย จังหวัดน่าน 401-415
Creative Project of Learning Center: Experience the Way of Life of Lua-Prai Tribe, Nan Province
ณัฐวุฒิ ศิริมงคล และปรีชา ปั้นกล่ำ
Nattawut Sirimongkon and Preecha Pun-Klum

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง 416-428
Necessary Needs and Guidelines for Management of Educational Institutions in Preparing Students for Vocational Education in Phatthalung Province
สายัณห์ เส้งสุ้น, นวรัตน์ ไวชมภู และชณัฐ พรหมศรี
Sayan Sangsoon,Navarat Waichompu, Chanat Promsri

การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม 429-440
Decoding Communication Through "Bot Tobtuan Dhamma" of Buddhist Dhamma Medicine
วันเพ็ญ ตั้งสกุลวงศ์ และฉัตรวรัญช์ องคสิงห
Wanpen Tangsagoolwong and Chatwarun Angasinha

ปัจจัยการบริหารและการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพในจังหวัดสุพรรณบุรี 441-450
Factors of Management and the Performance of Quality Schools in Suphanburi
ชวิศา สุวรรณสูร และพัชราภา ตันติชูเวช
Chawisa Suwannasoon and Patcharapa Tantichuwet

การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง 451-463
Teachers' Performance According to the Academic Administration Framework in Educational Institutions under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement
ภูรชญา หิรัญรัตน์ และอริสรา บุญรัตน์
Phurachaya Hiranrad and Arisra Boonrat

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 464-476
Academic Leadership in the 2 1 st Century of Administrators of Large School under The Songkhla Primary Education Service Area Office 2
ยงยุทธ์ กาฬมิค, อริสรา บุญรัตน์ และตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร
Yongyoot Kalamik, Arisra Boonrat, Tripumin Tritrishual

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 477-488
The Use of Information Technology Administration in the 4 th Network Educational Institution under Nakhon Si Thammarat Educational Service Area Office 1
กนกพร สุขวัลลิ และพัชราภา ตันติชูเวช
Kanokporn Sukkawanli and Patcharapa Tantichuwet

แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 489-502
Student Affairs Administration Guidelines with Aggressive Student Behavior of Opportunity Expansion Schools in Pak Phanang District Nakhon Si Thammarat Province
จิรวดี หนูเกื้อ และพัชราภา ตันติชูเวช
Jirawadee Nookuea and Patcharapa Tantichuwet

การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 503-517
The Management of Ordinary Scout Activites by School Administrators Affiliated under the Phattalung Educational Service Area Office,Area 2
ต่อศักดิ์ ประยูรวงศ์ และนวรัตน์ ไวชมภู
Torsak Prayurawon and Navarat Waichompu

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 518-530
The Development of the Quality of Life of Construction Company Employees in Bangkok Based on the Principles of the Four Noble Truths

of Happiness
เขมจิรา คำหงษา, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และสายรุ้ง บุบผาพันธ์
Khemjira Kamhongsa, Niwes Wongsuwan, Sairoong Bubpaphan

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 531-5443
The Development of Learning Activities Based on Davies Instructional Model Singing of The Royal Songs Composition for Grade 12 Students
อรทัย เงาะลำดวน, พิทยวัฒน์ พันธะศรี และประยงค์ หัตถพรหม
Orathai Ngolamdual, Pittayawat Phanthasri, Prayong Hatthaprom

รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล 544-558
Management Model of the Student Support System for Extra-Large Secondary Schools under the Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun
นิตยา หมื่นแก้ว และนวรัตน์ ไวชมภู
Nittaya Muenkae and Navarat Waichompu

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 559-569
The Relationship Between Academic Leadership of School Administrators and Learning Organization under the Samuthsakron Primary Educational
จิราภรณ์ จันทร์มา และชนมณี ศิลานุกิจ
Jiraporn Junma and Chonmanee Silanookit

แนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก 570-585
Guidelines to Developing Mathematics Problem Solving Skills for High School Students in the Western Region
พิชชาพร เอกดำรงกิจ
Pitchaporn Akedumrongkit

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 586-597
Strategic Leadership Affects the Learning Organization of Schools Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1
ทัศนีย์ รินทระ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
Tassanee Rintara and Ganratchakan Lertamornsak

การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร 598-608
An application of the five ennobling virtues principle for living

of lower secondary school students in, Bangkok
พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม) พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภิฉนฺโท และวิชชุดา ฐิติโชริรัตนา
Phrakhrupalad Eakkawee Visuddhisilo (Geawiam), Phrakhrusangkharak Abhichandoand Witchuda Titichoatrattana

บทความวิชาการ

วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกริท เพื่อการพัฒนาผู้เรียน 609-621
Analyzing the Related Between the Four Paths of Accomplishment and GRIT for Learner Development
วิจิตรตา พรหมสนธิ์ และเหมันต์ พรหมสนธิ์
Wijitta Promsonthi and Hamun Promsonthi

ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมกับการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา 622-636
The Development of Intellectual Well-Being by Buddhist Dhamma Medical Science
สันทนา ประวงศ์, พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์ และลักขณา แซ่โซ้ว
Santana Prawong, Phisit Kotsupho, Lakkhana Saesow

ระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสอนในชั้นเรียน 637-644
Teaching System to Develop Classroom Teaching Skills
พระวิทยา ขนชัยภูมิ และสุวัฒสัน รักขันโท
Phra Witthaya Khonchaiyaphum and Suwatsan Rakkanto

หลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของโลกยุคใหม่ 645-660
Buddhist Principles for Happy Times in The New Era
วรรณา พลรบ
Wanna Pholrob

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Effects of Surrounding Environment Learning Activities Based on Constructionism Theory Toward Systematic Thinking Ability for Second Grade Students

[1]**บุญพิทักษ์ โตวิจิตร์** Boonpitak Tovichit
[2]**อรพิณ ศิริสัมพันธ์** Orapin Sirisamphan
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: s55040564@gmail.com

Received November 12, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 3) ศึกษาเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วย กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนวัดทุ่งคอก (สุวรรณสาธุกิจ) อำเภอสองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งแวดล้อมรอบตัว 3) แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงระบบ 4) แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย(M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สูงกว่า

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3) เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดเชิงระบบ; เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม; ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare the systematic thinking ability of second grade students before and after using constructionism theory. 2) compare the learning achievement on surrounding environment of second grade students before and after using constructionism theory.and 3) study attitudes toward the environmental conservation. The sample of this research consisted of 2 4 students from the class of Prathomsuksa 2/ 1 students studying in the second semester during the academic year 2023 in Watthungkhok School (Suwansathukit), Song Phi Nong District, Suphanburi Province of the Primary Education Service Area Office in Suphanburi 2, the study of 12101 Social Studies, religion and culture. The research instruments employed to collect data were 1) the lesson plans of constructionism theory on surrounding environment. 2) a learning achievement test of surrounding environment 3) a systematic thinking ability test. and 4) the attitudes test toward the environmental conservation. The collected data was analyzed for mean (M), standard deviation (S.D.), t– test dependent and content analysis.The findings were as follows: 1) The systematic thinking ability of second grade students after using constructionism theory were higher than before at the level of .05 significance. 2) The learning achievement on surrounding environment of second grade students after using constructionism theory was higher than before at the level of .05 significance. 3) The attitudes test toward the environmental conservation of second grade students after using constructionism theory were at the high level.

Keywords: Constructionism Theory; Systematic Thinking Ability; Attitudes toward the environmental conservation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันอย่างรวดเร็ว (VUCA World) ส่งผลให้สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสถานการณ์สิ่งแวดล้อมโลกในปัจจุบัน มีการแข่งขันแย่งชิงกันด้วยการแสวงหาทรัพยากรมาใช้อย่างไม่

มีขอบเขต มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและการบริโภคที่ขาดการคำนึงถึงความสมดุลและศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศธรรมชาติ รวมถึงมีการปลดปล่อยมลพิษสะสมจากกระบวนการผลิต และการบริโภคออกสู่สิ่งแวดล้อมจำนวนมากจึงทำให้สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเสื่อมโทรมลงทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ขยะมูลฝอย การขาดพื้นที่สีเขียว ฝุ่นละออง มลพิษทางอากาศ โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องเริ่มจากตัวมนุษย์ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาเสียก่อน และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนควรต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2555) ปัจจุบันในแวดวงการศึกษาได้มีการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ผู้เรียนมีความตระหนัก มีทักษะ มีส่วนร่วมคิดและร่วมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมแต่ทว่าการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลตามหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่อิงเนื้อหาจำนวนมาก ทำให้ครูมุ่งสอนและวัดผลตามเนื้อหาในตัวชี้วัดส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิด ขาดสมรรถนะในการใช้ความรู้ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนเรียนรู้มาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและสังคมได้ และจากสาเหตุดังกล่าวทำให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนจากที่เน้นเนื้อหาวิชาจำนวนมาก ไปเน้นสมรรถนะของผู้เรียน คือมุ่งไปยังพฤติกรรมที่ผู้เรียนโดยตรง ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้เป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการคิดเชิงระบบเนื่องจากการคิดเชิงระบบเป็นทักษะการคิดที่สำคัญและจำเป็นของบุคคลในศตวรรษที่ 21 เพราะโลกในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการคิดเชิงระบบจะทำให้บุคคลได้ตระหนักว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตัวเราเองก็เป็นสาเหตุหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ การคิดเชิงระบบจะช่วยให้บุคคลไม่กล่าวโทษหรือค้นหาคนผิด แต่เข้าใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา การคิดเชิงระบบจะเน้นการมองให้เห็นภาพรวมหรือองค์รวมของเหตุการณ์หรือของปัญหาที่เกิดขึ้น และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกัน ทำให้มองเห็นทั้งมุมกว้างและมุมลึกของปัญหา เห็นแบบแผนโครงสร้างของปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมต่อไป (ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล, 2560)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนถามคำถามใหม่ๆ และแสวงหาความสัมพันธ์ใหม่ๆ เมื่อพวกเขาค้นพบจุดประสงค์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในการเรียนรู้ การคิดเชิงระบบให้อำนาจแก่นักเรียนในฐานะผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงที่รู้ว่าพวกเขาสามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น ครูจึงมีส่วนร่วมในการบูรณาการความคิดของเด็กอย่างมีความหมายเข้ากับการเรียนรู้ในห้องเรียน ให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นสำหรับผู้เรียน เน้นฝึกให้ผู้เรียนได้คิด ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมโดยออกแบบเป็นสถานการณ์ปัญหาหรือ

ภาระงานให้ผู้เรียนมีความรู้สึกท้าทายการคิดต้องการที่จะแก้ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและสืบเสาะค้นหาข้อมูลเรื่องที่เป็นปัญหา ฝึกการเป็นนักคิดที่ดีในการแก้ปัญหา ส่งเสริมนิสัยการคิดที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ ซึ่งผู้สอนจะต้องเตรียมบทเรียน วางแผนการจัดกิจกรรม สร้างสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียนเน้นฝึกผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติจนสามารถประยุกต์ใช้จริง (กมลพร ทองธิยะ และกิตติชัย สุธาสิโนบล, 2564) ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยนำกลวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบคือแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้คือ Seymour Papert มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยอาศัยสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเมื่อผู้เรียนสร้างสรรค์ชิ้นงานขึ้นมาจะหมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่มีอยู่กับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้จะมีความหมายต่อผู้เรียนและเป็นความรู้ความเข้าใจที่คงทน ผู้เรียนจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ยังเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ทิศนา แขมมณี, 2550) โดยหลักการสำคัญในการจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้คือการเชื่อมโยงความคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายของสิ่งที่เรียนขึ้นได้และเมื่อนำไปผสมผสานกับความรู้ที่มีอยู่แล้วก็จะทำให้สามารถคิดต่อเนื่องได้ต่อไปอีกมาก

ดังนั้น การจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาการคิดเชิงระบบโดยใช้แนวคิดทฤษฎี Constructionism ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการคิดเชิงระบบเนื่องจากการเรียนรู้แบบ Constructionism มาจาก 2 กระบวนการ คือ การแปลความหมายของสิ่งที่ได้เรียนรู้มาจนสามารถนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้ด้วยตนเองและได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง จนนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การเรียนรู้แบบ Constructionism จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ในการเริ่มต้นทำสิ่งใหม่ เจอกับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยหรือความรู้ใหม่ที่พบเจอที่ต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ใหม่มาเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์หรือนำมาผูกกับความรู้เดิมที่เรามีอยู่ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับสิ่งนั้นได้อย่างถ่องแท้ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำในระยะยาว จนสามารถคิดเป็นระบบได้อย่างเป็นธรรมชาติ ตรงกับที่ไพโรจน์ ชินศรประภา ที่กล่าวว่า เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีการปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างลึกซึ้ง และที่สำคัญเป็นการส่งเสริมการปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถคิดวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบตลอดจนฝึกทักษะการแก้ปัญหาการทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม

ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบครบองค์ความรู้ในทุกด้าน (ไพโรจน์ ชินศรประภา, 2550) ซึ่งการเรียนรู้แบบ Constructionism ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญดังนี้ 1) ขั้นปลุกพลังความคิด คือขั้นที่กระตุ้นให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ผู้สอนอาจจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสนใจ ต้องการศึกษาค้นคว้าเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตัวของผู้เรียนเอง 2) ขั้นริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในเรื่องที่สนใจ จะศึกษาโดยครูกระตุ้นให้นักเรียนเสาะหาความรู้ที่ต้องการด้วยตนเอง เช่น การสังเกต การสอบถาม เพื่อกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 3) ขั้นเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนจะนำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ตนสนใจมาใช้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ผ่านการกระทำด้วยตนเอง ออกมาเป็นรูปธรรม 4) ขั้นสร้างสรรค์ต่อเติม เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ประเมินกระบวนการทำงานและชิ้นงาน ทำซ้ำ เพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุงแก้ไขงานอย่างมีแบบแผน และ 5) ขั้นนำเสนอและประยุกต์ใช้เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้นำเสนอผลงาน มีการอธิบายถึงผลงาน กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแก้ปัญหา สะท้อนให้ผู้เรียนเห็นถึงการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงาน รวมถึงการนำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามแนวคิดทฤษฎี Constructionism ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ล้วนมีส่วนสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการคิดเชิงระบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) เพื่อนำมาพัฒนาการความสามารถคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

3. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วย กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (The One- Group Pretest- Posttest Design) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนวัดทุ่งคอก (สุวรรณสุกิจ) อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทุ่งคอก (สุวรรณสุกิจ) จำนวน 49 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องจำนวน 24 คน โดยใช้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 55 นาที รวม 14 คาบเรียนมีผลการประเมินความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ (2.1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งแวดล้อมรอบตัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC: Item Objective Congruence)ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) คือ 0.45 - 0.90 และค่าอำนาจจำแนก (r) คือ 0.27- 0.64 (2.2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดเชิงระบบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบแบบวัดเชิงสถานการณ์จำนวน 3 ข้อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC: Item Objective Congruence)ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) คือ 0.40 – 0.82 และค่าอำนาจจำแนก (r) คือ 0.28 – 0.59 รวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการสอนกับกลุ่มทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 55 นาที รวม 14 คาบเรียนโดยสอนตามชั่วโมงปกติของโรงเรียนวัดวัดทุ่งคอก (สุวรรณสาธุกิจ) เรื่อง สิ่งแวดล้อมรอบตัว ระหว่างการสอนผู้วิจัยเก็บร่องรอยการทำงานของนักเรียนในกลุ่มทดลอง จากการทำใบกิจกรรมแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การสร้างสรรค์ชิ้นงานในชั้นเรียน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงระบบก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ได้ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงระบบก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง ดังนี้

ความสามารถในการคิดเชิงระบบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	M	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	24	36	16.83	3.59	-14.10	.000
หลังเรียน	24	36	32.91	3.45		

*p ‹ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าความสามารถในความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนหลังเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มีคะแนนค่าเฉลี่ย (M=32.91, S.D.=3.45) สูงกว่าคะแนนความสามารถในความสามารถในการคิดเชิงระบบก่อนเรียนที่มีคะแนนค่าเฉลี่ย (M= 16.83, S.D.=3.59) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว ก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ได้ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว ก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	**จำนวนนักเรียน**	**คะแนนเต็ม**	**M**	**S.D.**	**t**	**p**
ก่อนเรียน	24	20	10.20	1.74	- 23.26	.000
หลังเรียน	24	20	16.87	2.36		

*p ‹ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มีคะแนนค่าเฉลี่ย (M=16.87, S.D.= 2.36) สูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนที่มีคะแนนค่าเฉลี่ย (M=10.20, S.D.=1.74) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลการศึกษาเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ได้ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)

รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับเจตคติ	ลำดับที่
ด้านความรู้ความเข้าใจ				
1. ต้นไม้เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ไว้	3.00	0.00	ระดับมาก	1
2. บ้านเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มีความสำคัญเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย	2.92	0.28	ระดับมาก	4
3. รถยนต์เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย	2.71	0.55	ระดับมาก	7
4. การทิ้งเศษอาหารลงในแม่น้ำลำคลองจะทำให้น้ำเน่าเสีย	2.71	0.69	ระดับมาก	7
5. ปัญหาน้ำเน่าเสียมีผลกระทบต่อชีวิตของสัตว์น้ำ	2.92	0.28	ระดับมาก	4
6. การใช้ถุงผ้าทำให้ลดปริมาณขยะได้	2.96	0.20	ระดับมาก	3
7. ควรหลีกเลี่ยงการใช้กล่องโฟมเพราะเป็นขยะที่ไม่ย่อยสลาย	2.83	0.56	ระดับมาก	6
8. ควรปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกครั้งเมื่อไม่ใช้งาน	3.00	0.00	ระดับมาก	1
9. ควรใช้ปุ๋ยเคมีในการดูแลรักษาต้นไม้เพื่อให้ต้นไม้เติบโตอย่างรวดเร็วและแข็งแรง (-)	2.50	0.83	ระดับมาก	9
10. ฉันบอกให้เพื่อนดื่มน้ำจากขวดน้ำพลาสติกเพื่อที่ฉันจะนำไปขาย (-)	1.88	0.95	ระดับปานกลาง	10
รวมด้านความรู้ความเข้าใจ	2.74	0.44	**ระดับมาก**	(2)
ด้านความรู้สึก				
11. ฉันรู้สึกว่าการแยกขยะภายในโรงเรียนและชุมชนเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เก็บขยะ (-)	2.29	0.91	ระดับปานกลาง	9
12. ฉันรู้สึกไม่พอใจที่เพื่อนบางคนไม่ปิดไฟหลังเลิกใช้	2.33	0.87	ระดับปานกลาง	6
13. ฉันรู้สึกว่าการคัดแยกขยะเป็นสิ่งที่เสียเวลาและไร้ประโยชน์ (-)	2.71	0.69	ระดับมาก	5
14. ฉันรู้สึกชื่นชมบุคคลที่มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม	2.96	0.20	ระดับมาก	1

รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับเจตคติ	ลำดับที่
15. ฉันรู้สึกมีความสุขถ้าอยู่ในชุมชนที่มีอากาศบริสุทธิ์	2.75	0.61	ระดับมาก	4
16. ฉันรู้สึกเสียใจที่พ่อซ่อมของเล่นที่ชำรุดให้แทนการซื้อใหม่ (-)	2.33	0.87	ระดับปานกลาง	6
17. ฉันรู้สึกดีใจที่แม่ค้าไม่ทิ้งเศษอาหารลงในแหล่งน้ำ	2.92	0.28	ระดับมาก	2
18. ฉันรู้สึกเสียใจถ้าการกระทำของฉันจะทำลายสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน	2.33	0.82	ระดับปานกลาง	6
19. ฉันรู้สึกดีใจหากเพื่อนของฉันเก็บขยะที่ตกบนพื้นไปทิ้งถังขยะ	2.92	0.28	ระดับมาก	2
20. ฉันรู้สึกสิ้นเปลืองเงินที่จะต้องซื้อถังขยะหลายใบเพื่อคัดแยกขยะ (-)	2.29	0.81	ระดับปานกลาง	9
รวมด้านความรู้สึก	2.58	0.63	**ระดับมาก**	(3)
ด้านพฤติกรรม				
21. ฉันทิ้งขยะลงในถังขยะทุกครั้ง	2.96	0.20	ระดับมาก	3
22. ฉันไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ	2.96	0.20	ระดับมาก	3
23. ฉันไม่เคยกินข้าวหมดจานเพราะว่าฉันอิ่มก่อน (-)	2.63	0.49	ระดับมาก	9
24. ถ้าเห็นเพื่อนทิ้งขยะลงบนพื้นฉันจะเข้าไปเตือน	2.92	0.41	ระดับมาก	5
25. ฉันแยกเศษอาหารก่อนทิ้งลงถังขยะ	2.92	0.28	ระดับมาก	5
26. ฉันใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในการซื้อของที่ตลาดนัดพอเพียงในโรงเรียน	3.00	0.00	ระดับมาก	1
27. เวลาแปรงฟันฉันเปิดก๊อกให้น้ำไหลตลอดเวลาโดยไม่มีแก้วรองรับ (-)	2.58	0.78	ระดับมาก	10
28. เมื่อเห็นเพื่อนเปิดน้ำทิ้งไว้ฉันจะรีบปิดทันที	2.92	0.28	ระดับมาก	5
29. เมื่อฉันเห็นไฟในห้องเรียนเปิดทิ้งไว้นักเรียนจะเดินไปปิด	2.92	0.28	ระดับมาก	5
30. ฉันปิดพัดลมทุกครั้งหลังเลิกใช้	3.00	0.00	ระดับมาก	1
รวมด้านพฤติกรรม	2.88	0.29	**ระดับมาก**	(1)
ภาพรวม	2.73	0.45	**ระดับมาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M=2.73, S.D.=0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่หนึ่งคือ ด้านพฤติกรรม (M=2.88, S.D.=0.29) รองลงมาคือด้านความรู้ความเข้าใจ (M=2.74, S.D.=0.44) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านความรู้สึก (M=2.58, S.D.=0.63) โดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจ นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากโดยประเด็นที่นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับ โดย 2 ลำดับแรกมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ต้นไม้เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ไว้ (M=3.00, S.D.=0.00) ควรปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกครั้งเมื่อไม่ใช้งาน (M=3.00, S.D.=0.00) และลำดับที่ 3 คือ การใช้ถุงผ้าทำให้ลดปริมาณขยะได้ (M=2.96, S.D.=0.20)

ด้านความรู้สึก นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรกได้แก่ ฉันรู้สึกชื่นชมบุคคลที่มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม (M=2.96, S.D.=0.20) และอีกสองลำดับมีค่าเฉลี่ยเท่ากันได้แก่ ฉันรู้สึกดีใจที่แม่ค้าไม่ทิ้งเศษอาหารลงในแหล่งน้ำ (M=2.92, S.D.=0.28) และฉันรู้สึกดีใจหากเพื่อนของฉันเก็บขยะที่ตกบนพื้นไปทิ้งถังขยะ (M=2.92, S.D.=0.28)

ด้านพฤติกรรม นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นนักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ลำดับแรกคือ 1) ฉันปิดพัดลมทุกครั้งหลังเลิกใช้ (M=3.00, S.D.=0.00) 2) ฉันใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในการซื้อของที่ตลาดนัดพอเพียงในโรงเรียน (M=3.00, S.D.=0.00) และลำดับที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันได้แก่ ฉันทิ้งขยะลงในถังขยะทุกครั้ง (M=2.96, S.D.=0.20) และฉันไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ (M=2.96, S.D.=0.20)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าความสามารถในการคิดเชิงระบบเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้การลงมือปฏิบัติหรือสร้างงานที่ตนเองสนใจ หาข้อมูล ทดลอง ในขณะเดียวกันก็ เปิดโอกาสให้สัมผัสและแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองจากสร้างชิ้นงาน ที่มีความหมายต่อตนเอง ทำให้ผู้เรียนฝึกการจัดระบบความคิด การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เรียนรู้การแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานทำให้นักเรียนสนใจในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น นักเรียนเกิดความสนุกสนาน เกิดแรงจูงใจในการเรียนซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาการคิดเชิงระบบโดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหา วิเคราะห์ปัจจัยย่อย หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

ย่อย และสังเคราะห์วงจรปัญหา ผู้วิจัยได้ใช้การจัดการเรียนรู้โดยโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) เข้ามาเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดการคิดเชิงระบบ ดังจะเห็นได้จาก ขั้นที่ 1 ขั้นปลุกพลังความคิด คือขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ผู้สอนอาจจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสนใจ ขั้นที่ 2 ขั้นริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในเรื่องที่สนใจจะศึกษา โดยครูกระตุ้นให้นักเรียนเสาะหาความรู้ที่ต้องการด้วยตนเอง เช่น การสังเกต การสอบถาม เพื่อกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนจะนำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ตนสนใจมาใช้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ผ่านการกระทำด้วยตนเอง ออกมาเป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกความคิดและฝึกการกระทำ ได้เรียนรู้วิธีการจัดระบบความคิด ได้วางแผนในการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ได้ฝึกฝนการจัดระบบความคิด การคิดวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจากการทำสิ่งประดิษฐ์ ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ต่อเติม เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ประเมินกระบวนการทำงานและชิ้นงาน ทำซ้ำ เพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุงแก้ไขงานอย่างมีแบบแผน และขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอและประยุกต์ใช้เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานมีการอธิบายถึงผลงาน กระบวนการเรียนรู้กระบวนการ แก้ปัญหา สะท้อนให้ผู้เรียนเห็นถึงการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงาน รวมถึงการนำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ จากขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงระบบ ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น และเชื่อมโยงปัญหาต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ เกิดการคิดที่มีลำดับขั้นตอนและเป็นเหตุเป็นผล มีเป้าหมายที่ชัดเจน ตระหนักถึงองค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพชรมณฑ์ หมวดนุ่ม ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบเพื่อเชื่อมโยงการเขียนโดยใช้เทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่า ความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคผังกราฟิก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคผังกราฟิกผู้เรียนถูกฝึกให้คิดเชิงระบบ โดยอาศัยพื้นฐานการคิดวิเคราะห์และคิดสังเคราะห์มาจัดระบบข้อมูลองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ก่อให้เกิดโครงสร้างทางสติปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจในโครงสร้างความคิดที่ถูกต้อง ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และจัดลำดับความคิดและความรู้ต่างๆ ที่ได้มาให้สัมพันธ์กันที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องคิดไปตามลำดับตั้งแต่การกำหนดชื่อเรื่องที่ศึกษาและวิเคราะห์แยกองค์ประกอบของเรื่อง โดยให้ความครอบคลุมรวบรวมข้อมูลและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ในแต่ละองค์ประกอบ ทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบองค์ความรู้และความจริง ได้อย่างทั่วถึง (พชรมณฑ์ หมวดนุ่ม, 2555).

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์

ความรู้ด้วยตนเอง และเข้าใจสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอย่างลึกซึ้ง ปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถคิด วางแผน และทำงานอย่างเป็นระบบไปจนถึงฝึกทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม รู้รับผิดชอบหน้าที่ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและจริยธรรม ดังจะเห็นได้จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ขั้นปลุกพลังความคิด คือขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิมเชื่อมโยงความรู้ใหม่ โดยผู้สอนเริ่มต้นด้วยกิจกรรมสำรวจสิ่งแวดล้อมโดยให้นักเรียนสำรวจสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมผ่านการทำกิจกรรมภาคสนาม เพื่อให้ผู้เรียนฝึกสังเกต การตั้งคำถาม ผ่านการสำรวจพื้นที่จริง และให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจสู่สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมผ่านการนำเสนอสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นภาพ หลังจากนั้นผู้สอนจะเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมใน ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการสอนโดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ นำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ดังที่ Dillon, et al. ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ และเสริมสร้างคุณค่าแก่การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้น นักเรียนยังสามารถจดจำสิ่งที่เรียนนอกชั้นเรียนได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว (Dillon, et al., 2006) สอดคล้องกับแนวคิดของเรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ ที่กล่าวว่าในการจัดการเรียนรู้ควรบูรณาการทักษะต่างๆที่เอื้ออำนวยให้เด็กเกิดการคิดควบคู่กันไปกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้โดยตลอด เริ่มตั้งแต่ฝึกให้เด็กมีทักษะในการสังเกต จดบันทึก และนำเสนอ ให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต เมื่อพบเห็นสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เห็นความเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปของสิ่งต่างๆ เมื่อพบแล้วก็จดบันทึกเพื่อป้องกันการหลงลืม การจดบันทึกนี้มีได้มุ่งเน้นการเขียนให้ถูกต้องตามหลักภาษา สำหรับเด็กเล็กๆ ที่ยังเขียนไม่เป็นหรือเขียนไม่คล่องอาจจะจดบันทึกเป็นรูปภาพก็ได้ อีกทั้งเด็กวัยนี้พัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Stage) (เรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ, 2554)

ดังนั้น เมื่อครูจะอธิบายในสิ่งที่เป็นนามธรรม การหาตัวอย่างหรือสื่อที่เป็นรูปธรรมมาแสดงจะทำให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้นผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอัชญา ศรีนาราง ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นจังหวัดตราด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้กิจกรรมการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นจังหวัดตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้กิจกรรมการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้เป็นเพราะครูผู้สอนเปลี่ยนแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแนวคิดเดิมที่สอนตามบทเรียนและครูเป็นผู้บรรยายเรียนรู้เรื่องเดิมๆ เป็นการส่งเสริมให้ลงมือปฏิบัติจริงและนำสื่อต่างๆเช่น การตัดปะดินน้ำมัน กระดาษปรู๊ฟ รวมถึงการสร้างแบบจำลอง ใบงาน ใบความรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นผลการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ให้อิสระนักเรียนคิดและทำงานที่นักเรียนเลือกด้วยตนเองและตามความสนใจ (อัชญา ศรีนาราง, 2556) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภารวี สื่อประเสริฐสิทธิ์ ได้ศึกษาการสร้างชุดการเรียนบูรณาการอาเซียนหน่วยการเรียนรู้

เรื่องเครื่องมือและปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนด้วยการเรียนรู้จากชุดการเรียน บูรณาการอาเซียน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เครื่องมือและปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญาหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ครูผู้สอนเปลี่ยนบทบาทในการจัดการเรียนรู้จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียวเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สนับสนุน ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้บรรยากาศความเป็นมิตร ครูจะคอยให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ให้กับผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะทำงานร่วมกัน เป็นคู่เป็นกลุ่ม มีการปฏิสัมพันธ์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม ครูผู้สอนจะคอยสังเกตการทำงานของผู้เรียนพิจารณาความเข้าใจของผู้เรียน สอนเนื้อหาพื้นฐานที่จำเป็นหรือแนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมซึ่ง ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ขึ้นผ่านการกระทำชิ้นงานต่างๆ ด้วยการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น (ภารวี สื่อประเสริฐสิทธิ์, 2561)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มีค่าเฉลี่ยรวมหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพฤติกรรม นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากเป็นลำดับหนึ่งโดยมีความคิดเห็นว่า อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมากเป็นลำดับหนึ่ง โดยยกตัวอย่างกิจกรรมในขั้นที่ 2 ขั้นริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้สอนใช้กิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาขยะซึ่งเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ โดยใช้กิจกรรมเกี่ยวกับขยะที่น่าสนใจ เช่นกิจกรรมบิงโกคัดแยกขยะเพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักการแยกขยะ กิจกรรมการออกแบบการแก้ปัญหาขยะ โดยการให้นักเรียนดูภาพปัญหาขยะที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และร่วมกันตอบคำถาม โดยครูจะตั้งคำถามถามนักเรียนเพื่อฝึกให้เด็กได้ร่วมกันคิด กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Hines, et al. ที่ได้นำเอาแนวคิดการกระทำด้วยเหตุผลมาปรับและนำเสนอเป็นโมเดลพฤติกรรมรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อม หรือ Model of Responsible Environmental Behavior พร้อมทั้งวิเคราะห์ พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม 128 พฤติกรรม และพบตัวแปรที่ผลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมที่สำคัญหนึ่งในนั้นคือความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหา พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นได้เมื่อคนๆนั้นมีความรู้และคุ้นเคยกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและสาเหตุของปัญหาช่วยให้นักเรียนเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก (Hines, et al., 1986) รองลงมาได้แก่ด้านความรู้ความเข้าใจ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่สอง โดยมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับสอง

โดยยกตัวอย่างกิจกรรมในขั้นตอนที่ 1 ขั้นปลุกพลังความคิด ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมสำรวจสิ่งแวดล้อม โดยเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ผู้เรียนได้มีโอกาสออกไปสำรวจสภาพแวดล้อมในพื้นที่จริงหรือห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับประเภทของสิ่งแวดล้อมจากสถานที่จริง และนำเสนอเป็นการวาดภาพและเขียนข้อความอธิบายสั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับเรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ ที่กล่าวว่าการคิดเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ในการพัฒนาการคิดนั้น ควรจัดการเรียนรู้ในด้านทักษะการคิด ซึ่งจะต้องจัดการเรียนรู้ให้รู้การแสดงให้เห็น ให้พัฒนาการคิดโดยการแสดงความคิดของตัวเอง เช่น ออกมาพูดหน้าชั้นเรียน เขียนแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็น (เรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ, 2554) ลำดับสุดท้ายได้แก่ด้านความรู้สึก โดยมีความคิดเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ในแต่ละขั้นตอนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในด้านความรู้สึก ดังจะเห็นได้จาก ขั้นตอนการสอนในขั้นตอนที่ 2 ขั้นริเริ่มสร้างสรรค์ โดยในขั้นตอนนี้เด็กจะได้เรียนรู้สถานการณ์ ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมคือปัญหาขยะ ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะนำความรู้มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ สิ่งใดเป็นเหตุเป็นผล ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนนำสาเหตุและผลกระทบของปัญหามาเชื่อมโยงกับตัวผู้เรียน โดยในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะกระตุ้นผู้เรียนโดยการถามคำถามเพื่อต่อยอดความคิดจากสิ่งที่เด็กๆ เรียนรู้ และเพื่อให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นครูจะพาผู้เรียนเรียนรู้ฐานการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ เพื่อเป็นความรู้ฐานให้กับผู้เรียน นำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจากกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านความรู้สึกอยู่ในระดับ

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้ มีความสัมพันธ์กัน คือ ด้านความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นผลมาจากการรับรู้ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดการรับรู้แล้วจะส่งผลให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำออกมา เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์แล้ว ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าเจตคติเกิดขึ้นได้จากฐานขององค์ประกอบด้านความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม (วรางคณา หอยศรีจันทร์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูปกรณ์ บริบูรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ ผลปรากฏว่า เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ชูปกรณ์ บริบูรณ์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชัย กุลทอง ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบ NTeQ (Integrating Technology for Inquily) เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบ NTeQ (Integrating Technology for Inquily) เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษามีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (สุรชัย กุลทอง, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามทฤษฎี Constructionism สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบที่ 1

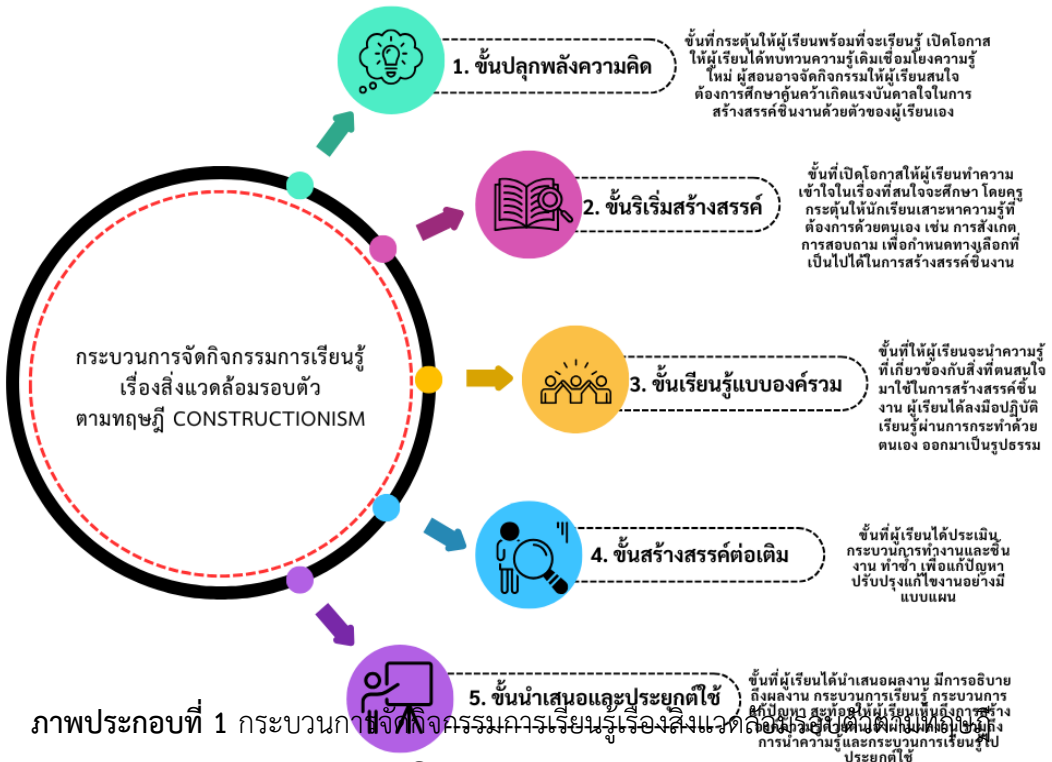

ภาพประกอบที่ 1 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามทฤษฎี Constructionism

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สรุปได้ว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มีความสามารถในการคิดเชิงระบบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)มีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ครูควรนำผลวิจัยไปใช้ โดยที่ครูควรมี กิจกรรม สื่อ ที่หลากหลายเพื่อทำให้ เด็กเกิดความสนใจปลุกพลังความคิดของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

2. จากการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นผู้เรียนที่อายุยังน้อยจึงมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น การเรียนรู้ขณะทำกิจกรรม ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการชี้แจง กฎกติกา และข้อตกลงต่างๆ ให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานไปใช้ร่วมกับสื่อและเทคโนโลยีที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น สื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดียเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ชิ้นงาน และสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมทางอินเตอร์เน็ตได้

2. ควรมีการนำการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มาใช้ในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่คงทนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กมลพร ทองธิยะ และกิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). การพัฒนาการคิดขั้นสูง: ความสามารถทางสติปัญญาที่สำคัญในโลกยุค New Normal. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19(2): 28–44.

ชูปกรณ์ บริบูรณ์. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ทิศนา แขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้ เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พชรมณฑ์ หมวดนุ่ม. (2555). การพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบเพื่อเชื่อมโยงการเขียนโดยใช้เทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไพโรจน์ ชินศรประภา. (2550). *สนุก สุขใจ ได้ปัญญา* Constructionism *ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิไทยคม.

ภารวี สื่อประเสริฐสิทธิ์. (2561). การสร้างชุดการเรียนบูรณาการอาเซียนหน่วยการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือและปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

เรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ. (2554). จัดการเรียนรู้อย่างไรให้เด็กคิดเป็น HOW TO PLAN A LESSON TO DEVELOP THE STUDENT' THINKING SKILLS. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),* 3(5): 1-9.

ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล. (2560). การคิดเชิงระบบ: ประสบการณ์การสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ. *วารสารครุศาสตร์,* 45(2): 209-224.

วรางคณา หอยศรีจันทร์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านไทรย้อย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วินัย วีระวัฒนานนท์. (2555). *สิ่งแวดล้อมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จากhttps://www.onep.go.th/publication-soe/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก.* นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สุรชัย กุลทอง. (2550). ผลการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบ NTeQ (Integrating Technology for Inquiry) เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัชญา ศรีนาราง. (2556). การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นจังหวัดตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism). *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

Dillon, J. et al. (2006). The value of outdoor learning: evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review*, 87: 107-111.

Hines, J. M., et al. (1986). Analysis and synthesis of research on responsible environmental behavior: A metaanalysis. *Journal of Environmental Education*, 18, 1–8

ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ที่มีต่อความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Effects of Jurisprudential Inquiry Model on Thinking Ablities According Yonisomanasikāra of Mathayomsuksa 5 Students

[1]**ปรียาพร ใจนิ่ม** Preeyaphorn Jainim
[2]**อรพิณ ศิริสัมพันธ์** Orapin Sirisamphan
[3]**มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์** Manasanan Namsomboon
[123]สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, ภาคหลักสูตรและวิธีสอน, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[123]Teaching Social Studied, Curriculum and Instruction, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: jainim_p@su.ac.th

Received November 12, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/12 จำนวน 39 คน โรงเรียนอุตรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว 2) แบบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว 3) แบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) ผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรูปแบบซักค้านสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 3)

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักโยนิโสมนสิการ; การเรียนรู้แบบซักค้าน; วิชาสังคมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare the students' thinking abilities before and after learning management through the Jurisprudential Inquiry Model, 2) to evaluate the learning outcomes regarding family law before and after employing the Jurisprudential Inquiry Model, and 3) to examine students' opinions on instruction using the Jurisprudential Inquiry Model. The research sample comprised 39 people of Mathayomsuksa 5 students at Uttaradit School, Muang District, Uttaradit Province, under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok Uttaradit, during the second semester of the 2023 academic year, selected through cluster random sampling. The tools used in the research consisted of 1) lesson plan on civil law regarding family, 2) learning outcomes test on civil law regarding family, 3) measurement of thinking ability according to the principles of Yonisomanasikāra, and 4) a questionnaire on students' opinions towards the Jurisprudential Inquiry Model. Statistics used in data analysis include mean (M), standard deviation (S.D.) and independent t-test. The findings revealed significant improvements: 1) The thinking abilities according to Yonisomanasikāra concerning family law were significantly higher after learning through the Jurisprudential Inquiry Model at the level of .05 significance, and 2) learning outcomes on family law were significantly enhanced after employing the Jurisprudential Inquiry Model, at the level of .05 significance. And, 3) students' opinions on instruction with the Jurisprudential Inquiry Model were the highest level.

Keywords: Yonisomanasikāra; Jurisprudential Inquiry; Social Studied

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องตั้งรับกับความเปลี่ยนแปลงและผันผวนนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งสำคัญที่จำเป็นทำให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ คือ การคิด ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2540 มีสาระสำคัญดังนี้ ตอนหนึ่งความว่า *“ความคิดนั้นสำคัญมาก ถือได้ว่าเป็นแม่บทใหญ่ของคำพูดและการกระทำทั้งปวง กล่าวคือ ถ้าคนเราคิดดี คิดถูกต้อง ทั้ง*

ตามหลักวิชาและคุณธรรม คำพูดและการกระทำก็เป็นไปในทางที่ดีที่เจริญ…” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540)

จากพระบรมราโชวาทข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการคิด ที่เป็นส่วนสำคัญในการหล่อหลอมมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหากจะพัฒนาความสามารถทางการคิด แนวทางหรือวิธีการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ทุกช่วงวัยนั้นคือการศึกษานั่นเอง ซึ่งการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้นการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะสามารถพัฒนามนุษย์ในด้านต่างๆ ตามธรรมชาติให้เต็มศักยภาพของตน และสามารถดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนเป็นผู้ที่มีเหตุผล คิดไตร่ตรองก่อนที่กระทำการใด ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการฝึกทักษะการคิดนับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน มีความสามารถในการพลิกแพลงความสามารถในการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เฉพาะหน้า และจากการรายงานผลการประเมิน PISA 2022 ซึ่งเป็นการประเมินเยาวชนที่มีศักยภาพและความสามารถในการใช้ชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า ในภาพรวมของนักเรียนไทยมีผล การประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกรายวิชา ซึ่งเมื่อเทียบกับ PISA 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยทั้งสามด้านลดลง ในภาพรวมของผลการประเมิน PISA 2022 สะท้อนให้เห็นว่า ระบบการศึกษาทั่วโลกมีคะแนนเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับ PISA 2018 ซึ่งเป็นผลกระทบจากที่ทุกประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายของการจัดการเรียนรู้ในช่วงที่มีวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดทักษะการคิดและควรเร่งพัฒนาเพื่อให้นักเรียนมีทักษะการคิดที่ดีขึ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตในสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นหลักการคิดในทางพระพุทธศาสนา เป็นการคิดอย่างมีระบบ คิดอย่างวิเคราะห์ พิจารณาอย่างถี่ถ้วน รวมถึงการคิดถูกต้องตามความเป็นจริง โดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูล ที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการคิดตามแบบโยนิโสมนสิการตามแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ประกอบไปด้วย 4 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) อุปายมนสิการ (คิดถูกวิธี) 2) ปถมนสิการ (คิดมีระเบียบขั้นตอน) 3) การณมนสิการ (คิดมีเหตุผล) และ 4) อุปปาทกมนสิการ (คิดเร้ากุศล) (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2562) ดังนั้น หลักการคิดเป็น การคิดถูกต้องตามความเป็นจริง หรือคิดแบบโยนิโสมนสิการ จึงเป็นกระบวนการคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน เพราะเมื่อโลกมีความเปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญก้าวหน้าพัฒนาในด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น แต่ด้านจิตใจมนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนามากเท่าที่ควร จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ตามมามากมาย เพราะกระบวนการคิดเป็นบ่อเกิดแห่งการกระทำถ้าคิดดีย่อมทำในสิ่งที่ดี เมื่อคิดไม่ดีจึงเป็น

เหตุให้ทำชั่ว ดังนั้นการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูลเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งและต้องมีทางออกของปัญหานั้นเสมอ (พระอธิการกิตติศักดิ์ สุธีโร, 2561)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการนั้น มีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านคิดค้นขึ้นโดย Joyce, et al. ได้อธิบายเกี่ยวกับการตัดสินใจอย่างชาญฉลาดในประเด็นปัญหาขัดแย้งต่างๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวพันกับเรื่องค่านิยมที่แตกต่างกัน ปัญหาดังกล่าวอาจเป็นปัญหาทางสังคม หรือปัญหาส่วนตัวที่ยากแก่การตัดสินใจ และสามารถเลือกทางที่เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยกระทบต่อสิ่งอื่นๆ น้อยที่สุด นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา ประมวลข้อมูลตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผล และแสดงจุดยืนของตนเองได้ ซึ่งครูสามารถใช้กระบวนการซักค้าน กระบวนการที่ใช้กันในศาลมาทดสอบนักเรียนว่าจุดยืนที่ตนแสดงนั้นเป็นจุดยืนที่แท้จริงของตนหรือไม่ โดยการใช้คำถามซักค้านจะช่วยให้นักเรียนคิดย้อนกลับไปพิจารณาความคิดเห็นอันเป็นจุดยืนของตน ซึ่งอาจทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนความคิดหรือจุดยืนของตนหรือยืนยันจุดยืนของตนอย่างมั่นใจขึ้น สิ่งที่สำคัญคือจุดยืนที่ปรากฏในตนเองนั้นควรสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของความยุติธรรมและศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยประเด็นที่จะนำมาอภิปรายประเด็นทางกฎหมาย จริยธรรม และสังคมที่สำคัญ ซึ่งประเด็นสำคัญต้องมีแนวทางการแก้ไขสองทางเลือกหรือมากกว่านั้น (Joyce, et al., 2009) จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการนำมาใช้กับเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาและความผันผวนที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ดังที่กล่าวข้างต้น จึงจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตลอดจนมีความสามารถในการคิดขั้นสูง และมีทักษะชีวิตสามารถคิดแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นวิชาเพิ่มเติมที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นวิชาที่มุ่งเน้นการเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีให้กับผู้เรียน และฝึกให้ผู้เรียนได้ คิดเป็น แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตลอดทั้งปฏิบัติตนอันได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดีที่มีหน้าที่ปฏิบัติต่อสมาชิกคนอื่นในสังคม ซึ่งในการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านนั้น จะช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ที่จะคิดอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับประเด็นปัญหา

ด้วยสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่องผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ที่มีต่อความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และมีความคาดหวังว่านักเรียนจะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถรับมือกับการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล เป็นไปตามหลักการและมีความเป็นธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุตรดิตถ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 13 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 424 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/12 จำนวน 39 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เลือกห้องเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถทางการเรียนระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในห้องเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย วิธีการดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน จำนวน 3 แผน ที่ผ่านการตรวจดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งผลการให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 1.00

2. แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก มีทั้งหมด 30 ข้อ ที่ผ่านการตรวจดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งผลการให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 1.00 และผลการวิเคราะห์ข้อสอบที่ผู้วิจัยเลือกมานั้นมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.27-0.77 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.23 – 0.69

3. แบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลักษณะการคิดตามลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ 4 ลักษณะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนรายข้อในลักษณะรูบริค (Rubric Scoring) 3 ระดับ จำนวน 2 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 4 ข้อ รวมทั้งหมด 8 ข้อ ที่ผ่านการตรวจดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งผลการให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตาม

แนวคิดของลิเคิร์ท (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ที่ผ่านการตรวจดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งผลการให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ วิธีการดำเนินการทดลองผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน และแนะนำวิธีการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ตลอดจนให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/12 จำนวน 39 คน ทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียน 2) ขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านไปใช้สอน กับกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/12 โดยทำการทดลองสอน สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์ 12 คาบเรียน 3) ขั้นหลังการทดลอง หลังจากผู้วิจัยสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเรียนและแบบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ผลต่อไป และ ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน เพื่อนำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากการสอบถามมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	39	24	10.26	2.79	-12.88*	0.00
หลังเรียน	39	24	15.97	2.90		

$p \leq .05$

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า คะแนนความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (M = 15.97, S.D. = 2.90) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (M = 10.26, S.D. = 2.79)

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดเรียนรู้แบบซักค้าน

ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ	คะแนนเต็ม (เฉลี่ย)	ก่อนเรียน				หลังเรียน			
		M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
การคิดอย่างถูกวิธี	3	1.45	0.52	ต่ำ	1	2.18	0.47	ปานกลาง	1
การคิดอย่างมีหลักการ	3	1.19	0.32	ต่ำ	3	1.85	0.45	ปานกลาง	4
การคิดอย่างมีเหตุผล	3	1.18	0.35	ต่ำ	4	2.03	0.50	ปานกลาง	2
การคิดเร้ากุศล	3	1.21	0.41	ต่ำ	2	2.00	0.51	ปานกลาง	3
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน		1.26	0.42	ต่ำ		2.01	0.49	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M= 2.01, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การคิดอย่างถูกวิธี (M = 2.18, S.D. = 0.47) การคิดอย่างมีเหตุผล (M = 2.03, S.D. = 0.50) การคิดเร้ากุศล (M = 2.00, S.D. = 0.51) และ การคิดอย่างมีหลักการ (M = 1.85, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน จึงปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

ผลการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย M	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ทดสอบก่อนเรียน	39	30	13.26	4.20	17.20*	0.00
ทดสอบหลังเรียน	39	30	18.79	3.90		

$p \leq .05$

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า คะแนนผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (M = 18.79, S.D. = 3.90) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (M = 13.26, S.D. = 4.20)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

ความคิดเห็น	M	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
1. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านช่วยฝึกให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน	4.62	0.59	มากที่สุด	2
2. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.62	0.63	มากที่สุด	2
3. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านส่งเสริมให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้ง โดยใช้เหตุและผล	4.77	0.48	มากที่สุด	1
รวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	**4.67**	**0.43**	**มากที่สุด**	**(3)**
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้				
4. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ส่งเสริมให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	4.92	0.27	มากที่สุด	1
5. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออก และมีความเชื่อมั่นในตนเอง	4.74	0.55	มากที่สุด	3
6. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และครูกับนักเรียน	4.79	0.57	มากที่สุด	2
รวมด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้	**4.82**	**0.40**	**มากที่สุด**	**(1)**
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้				
7. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดและแสดงเหตุผลได้อย่างอิสระ	4.67	0.53	มากที่สุด	2
8. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านส่งเสริมให้นักเรียนได้เลือกและตัดสินใจในการลงมือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	4.67	0.58	มากที่สุด	2
9. การจัดการเรียนรู้แบบซักค้านส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีเหตุผล	4.79	0.47	มากที่สุด	1
รวมด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้	**4.71**	**0.39**	**มากที่สุด**	**(2)**

รวมทั้งหมด	**4.73**	**0.35**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 4 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด (M= 4.73, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หนึ่ง (M = 4.82, S.D. = 0.40) รองลงมา ได้แก่ ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่สอง (M= 4.71, S.D. = 0.39) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้าย (M = 4.67, S.D. = 0.43)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องกฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านนั้น มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน และกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางการคิดของนักเรียน โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล และอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง หรือค่านิยมของตนเอง ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการได้ อันประกอบไปด้วยความคิด 4 ลักษณะ ได้แก่ คิดถูกวิธี คิดตามหลักการ คิดอย่างมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล กล่าวคือ

ขั้นนำเสนอกรณีปัญหาและขั้นระบุประเด็นปัญหา ในขั้นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนได้รับรู้ข้อเท็จจริง ฝึกวิเคราะห์และระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวผ่านสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผลตามสภาพความเป็นจริง โดยครูอาจให้นักเรียนดูข่าว สารคดี หรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การระบุประเด็นการศึกษา

ขั้นแสดงจุดยืน ในขั้นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนอภิปรายสาเหตุของการกระทำหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ตลอดจนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นของตนเองได้ โดยผู้เรียนจะใช้การอภิปรายเพื่อเลือกจุดยืนที่อยู่บนพื้นฐานของค่านิยมอันดีของสังคม และยึดมั่นความยุติธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สำคัญ โดยการพิจารณาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา

ขั้นสำรวจจุดยืนที่เลือก เป็นการฝึกให้นักเรียนสามารถนำความรู้ หลักการ แนวคิดจากการศึกษาค้นคว้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยปรับให้เข้ากับบริบทของตนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาที่พบเจอได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูจะสนทนาและใช้คำถามกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพิจารณาความคิดเห็นของตนเองอย่างถี่ถ้วน อย่างไร ซึ่งการใช้คำถามนั้นต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนในจุดยืนที่นักเรียนเลือก ในขั้นตอนนี้ครูจะต้องรักษาบรรยากาศทางการเรียนรู้ โดยเคารพทุกความคิดเห็นหลีกเลี่ยงการประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน รวมทั้งช่วยพิจารณาว่าประเด็นต่างๆ ได้รับการสำรวจอย่างละเอียดแล้ว

ขั้นขัดเกลาและดัดแปลงจุดยืน ในขั้นนี้เป็นการฝึกการพิจารณาโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูต้องทำให้นักเรียนมีความต่อเนื่องของความคิด เพื่อที่ความคิดหรือแนวความคิดหนึ่งๆ จะถูกดำเนินไปสู่การสรุปเชิงตรรกะก่อนที่การโต้แย้งอื่นจะเริ่มขึ้น โดยนักเรียนจะรับฟังเหตุผลและการนำเสนอข้อมูลของนักเรียนคนอื่น ซึ่งนักเรียนจะต้องพิจารณาและคิดตามนักเรียนคนอื่นนำเสนอเพื่อให้ได้มาซึ่งจุดยืนของตนว่าจะยืนยันจุดยืนเดิม หรือเปลี่ยนแปลงจุดยืน และขั้นการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความหมาย และผลลัพธ์ เป็นการฝึกให้นักเรียนพิจารณาตามความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข้อเท็จจริงของหลักกฎหมาย ผ่านกระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสามารถคิดหาแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย และสามารถปฏิบัติต่อสมาชิกคนอื่นในสังคมเพื่อได้ประโยชน์และความพึงพอใจร่วมกัน โดยไม่มีผู้ใดถูกลิดรอนสิทธิ ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโยนิโสมนสิการว่า สังคมกำหนดคน และคนส่วนใหญ่จะถูกสังคมกำหนดเพราะว่าสังคมจะหล่อหลอมชีวิตของบุคคลแต่ละชีวิตด้วยเหตุปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมภายนอก คนที่มีโยนิโสมนสิการ นอกจากจะสามารถใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมภายนอกได้เป็นอย่างดีแล้ว กลับเป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมและกำหนดวิถีสังคมได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัท อู๊ดน้อย ที่ศึกษาความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการเรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ธนัท อู๊ดน้อย, 2558)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีการใช้กระบวนการกลุ่มในการค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง และการอภิปรายกลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและจุดยืนของตนเอง ส่งผลทำให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้รู้จักคิด มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตลอดจนยอมรับและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจอย่างเป็นระบบมีเหตุผล ตลอดจนร่วมกันอภิปรายเพื่อคิดหาแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่ผันผวนนี้ได้อย่างมีความสุขและสามารถปฏิบัติต่อสมาชิกคนอื่นในสังคม เพื่อได้ประโยชน์และความพึงพอใจร่วมกัน โดยไม่มีผู้ใดถูกลิดรอนสิทธิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, et al. ที่มุ่งจัดการเรียนการสอนที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของสังคมที่ผู้คนมีความแตกต่างกันในด้านมุมมองและค่านิยม ซึ่งการแก้ปัญหาต่างๆ นั้น พลเมืองทุกคนต้องสามารถพูดคุยและเจรจากันเพื่อหาความสำเร็จของความแตกต่างนั้นได้ ซึ่งนักเรียนควรมีความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นสาธารณะได้อย่างมีเหตุผล มีจุดยืนที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเรื่องยุติธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนี้ได้ (Joyce, et al., 2009) ซึ่งผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพิทักษ์ชัย บรรณาลัย ได้ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซักคานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องอิทธิพลของสื่อและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่า คะแนนผลการเรียนรู้โดยเฉลี่ยหลังการทดลองในกลุ่มทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อเทียบกับก่อนการทดลอง ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ นอกจากนี้ คะแนนผลการเรียนรู้โดยเฉลี่ยหลังการทดลองยังสูงกว่าในกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม (พิทักษ์ชัย บรรณาลัย, 2564)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับที่หนึ่ง โดยมีความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียนและนักเรียนกับครู กระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนทางการคิด กล้าแสดงออก และเชื่อมั่นในตนเอง จากการวิเคราะห์ และอภิปรายเพื่อหาจุดยืนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มคอนสตรัคติวิสซึม ที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งทางสังคมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และบุคคลอื่นๆ จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น ซับซ้อนขึ้น และหลากหลายขึ้น (วัชราภรณ์ ประภาสะโนบล, 2564)

ส่วนในด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ โดยมีความเห็นว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดและแสดงเหตุผลได้อย่างอิสระ โดยผ่านการพิจารณาตามความเป็นจริง วิเคราะห์สถานการณ์ และ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้นักเรียนอาจตระหนักถึงความสำคัญว่าในการดำเนินชีวิตนั้นทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้ แต่หากเกิดปัญหาขึ้นแล้ว เราจะมีวิธีการรับมือกับปัญหานั้นหรือแก้ไขปัญหานั้นอย่างถูกต้องและเหมาะสมได้อย่างไร จึงส่งผลให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวถึงโยนิโสมนสิการว่า เมื่อใดที่เด็กมีโยนิโสมนสิการแท้จริงแล้ว เด็กจะสามารถเอาประโยชน์ได้จากทุกสิ่งทุกอย่างแม้จากสิ่งที่เลวร้ายที่สุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551) และสุดท้ายได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นว่า ในการจัดการเรียนรู้นั้น ข้อจำกัดที่พบคือ นักเรียนมีเวลาในการสืบค้นข้อมูลอย่างจำกัด ตลอดจนบางประเด็นเมื่อมีการซักค้านเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและจุดยืนที่เลือก นักเรียนจะมีการโต้เถียงกัน อันเนื่องมาจากความเห็นต่างของบุคคล หรือเกิดข้อขัดแย้งในตนเอง เช่น ในการพิจารณาคดีอุทลุม ซึ่งเป็นคดีที่บุตรไม่สามารถฟ้องร้องบุพการีได้ นักเรียนจะเกิดความขัดแย้งในตนเองขึ้นในเรื่องของจารีตกับหลักกฎหมายนั่นเอง ซึ่งนักเรียนจะพยายามพิจารณาความคิดของตนเอง ในขณะเดียวกันก็จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย จึงส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดตามหลักโยนิโสมนสิการได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน (Jurisprudential Inquiry Model) คิดค้นโดย Joyce, et al. นั้นจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการได้ตลอดจนพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ ได้ ดังแผนภูมิที่ 1

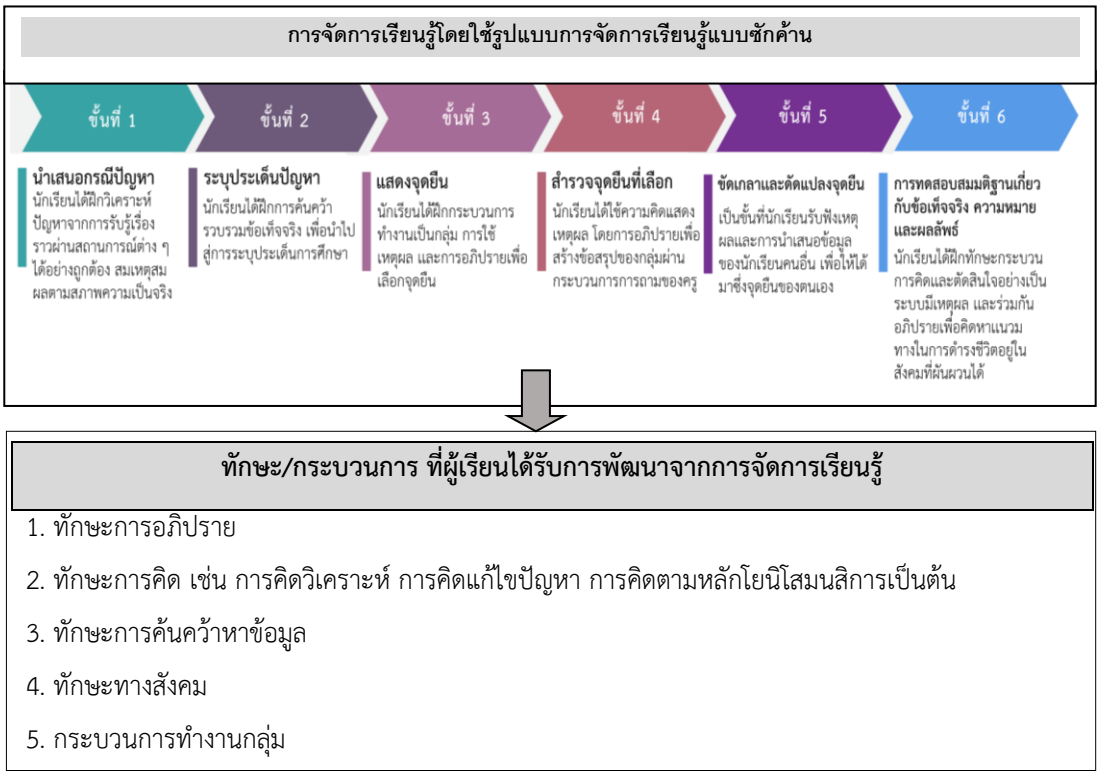

แผนภูมิที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน

บทสรุป

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน มีความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ และ ผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน โดยภาพรวมและในรายด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบซักค้านนั้น มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน และกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางการคิดของนักเรียน โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ประเด็นเนื้อหาที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้นควรเป็นประเด็นปัญหาสาธารณะ ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน และเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจให้แก่นักเรียน

2. ครูจำเป็นต้องมีทักษะในการตั้งคำถามและใช้คำถาม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล ซึ่งครูอาจจะต้องเตรียมคำถามให้มากพอที่จะกระตุ้นความรู้ของนักเรียนได้

3. ประเด็นปัญหาที่ครูนำมาเสนอนั้นควรเป็นเรื่องที่นักเรียนมีพื้นฐานความรู้มากพอสมควรที่จะสนับสนุนให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ แสดงความคิดเห็น และร่วมอภิปรายได้อย่างมีเหตุผล แต่หากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่นักเรียนยังขาดประสบการณ์อยู่มาก ครูจึงจำเป็นต้องเตรียมเอกสารแหล่งข้อมูลให้มากพอ เพื่อนักเรียนจะได้สะดวกในการสืบค้นข้อมูลในการเรียนรู้

4. ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียนและนักเรียนกับครู ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และในขณะเดียวกันต้องเคารพความเห็นต่างของนักเรียนคนอื่นด้วย

5. ในการสนทนาซักถาม หรืออภิปรายร่วมกันนั้นต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร ครูต้องช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิดอย่างต่อเนื่องแต่ไม่กดดันเกินไป เพื่อให้นักเรียนได้พิจารณาประเด็นปัญหาอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.อัพเดท.pdf

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2540). *พระบรมราโชวาท.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2566 จาก http://www.kingrama9.chula.ac.th/kings-guidance/167

ธนัท อู๊ดน้อย. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการเรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ. *ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากรนครปฐม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดัก.

พระอธิการกิตติศักดิ์ สุธีโร. (2561). โยนิโสมนสิการ: หลักการคิดที่เหมาะสมกับคนไทยในยุค 4.0. *วารสารพุทธศิลปกรรม, 1*(2): 87-100.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทักษ์ชัย บรรณาลัย. (2564). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซักค้านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องอิทธิพลของสื่อและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 49(4): 1-12.

วัชราภรณ์ ประภาสะโนบล. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร,* 11(2): 8-23.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 10 ธันวาคม 2566 จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/583

Joyce, B., et al. (2009). *Models of Teaching* (8th ed.). Boston: Allyn & Bacon is an imprint of Pearson.

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Curriculum Development of Additional Subject About Hua Hin District Young Guide Explorer Higher Secondary Student

[1]**อาทิตย์ ชัยเทพา** Artit chaithepha
[2]**อรพิณ ศิริสัมพันธ์** Orapin Sirisamphan
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: artit3670@gmail.com

Received November 11, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 4) เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม วิธีดำเนินการวิจัยเป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา ใช้แบบแผนการวิจัย แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ควรมีการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน สถานที่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน เพื่อให้เกิดทักษะในการสร้างความรู้เกี่ยวกับบริบทท้องถิ่น และมีทักษะด้านการเป็นมัคคุเทศก์ พร้อมทั้งมีการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติในท้องถิ่น มีการจัดการเรียนรู้โดยการจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม และบูรณาการในวิชาสังคมศึกษาของแต่ละระดับชั้น โดยจัดการสอนในรูปแบบ Active Learning ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ โครงสร้างรายวิชา คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมิน และแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินตรวจสอบคุณภาพอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับมาก 3) ผลของการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผลการศึกษาผลการเรียนรู้ หลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75 4) ผลการประเมินหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4.1) ผลการประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ใน

ระดับคุณภาพมาก 4.2) ผลการประเมินเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด
คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; มัคคุเทศก์; หัวหิน

Abstract

The objectives of this research article are 1) To Study basic information about the curriculum development of additional subject. 2) To Develop the curriculum development of additional subject. 3) To Experiment with the curriculum development of additional subject. 4) To Evaluate and improve the curriculum development of additional subject. It is a characteristic of research and development (Research and Development: R & D), using a research design of One Group Pretest - Posttest Design using one group. The research results found that 1) The results of the study of basic information found that there should be learning arrangements for students to learn about basic knowledge, places, and tourist attractions in Hua Hin District to gain skills in creating knowledge about the local context and skills in being a tour guide along with the conservation of the local natural environment learning is organized by creating additional course curriculum and integration in social studies subjects at each level. The teaching is organized in an Active Learning format for students to practice and learn from real experiences. 2) Results of the curriculum development of additional subject about hua hin district young guide explorer for higher secondary student, it was found that there were 9 elements: principles, aims, objectives, subject structure, subject descriptions, learning outcomes, learning management plan, measurement and evaluation. and learning management plans, the results of the quality assessment are in the high-quality criteria. 3) Results of using the curriculum development of additional subject about hua hin district young guide explorer for higher secondary student, it was found that results of the study of learning outcomes After using the curriculum development of additional subject about hua hin district young guide explorer for higher secondary student, the specified criteria: 75 percent. 4) Results of the curriculum development of additional subject about hua hin district young guide explorer for higher secondary student. 4.1) Results of the assessment of ability to be a tour guide Overall, it is at a very high-quality level. 4.2) Results of attitude assessment towards being a tour guide Overall, it is at the highest quality level.
Keywords: Curriculum Development; Guide; Hua Hin

บทนำ

สังคมในยุคศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น มนุษย์เกิดการติดต่อสื่อสารโลกไร้พรมแดนอย่างรวดเร็ว ทำให้พลเมืองมีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อทุกชาติ ทุกภาษา เป็นเหตุให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่า การพัฒนาศักยภาพคนไทยนั้นจะต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม มีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และมีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันในสังคม เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับความเป็นมาของชาติไทย ราชวงศ์ และพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณูปการต่อประเทศชาติ เรียนรู้เรื่องราวของบุคคลสำคัญของชาติ การรักษาเอกราชของชาติ การสงคราม เป็นต้น รวมถึงประวัติศาสตร์ระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้ความเป็นมาของท้องถิ่นว่ามีประวัติและพัฒนาการอย่างไร ทั้งความเจริญหรือความเสื่อม ตลอดจนมรดกความเจริญของท้องถิ่น ที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบันมีอะไรบ้าง จึงนับได้ว่าเป็นแนวการศึกษาประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง (สิริวรรณ ศรีพหล, 2553) แต่จากการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่าที่ผ่านมามีการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนอยู่ตลอดเวลา มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างของประเทศจึงสูญหายและถูกลบเลือนไป โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชนท้องถิ่น อันเป็นรากฐานและองค์ประกอบสำคัญทางวัฒนธรรมที่ทำให้ประเทศยังคงมีตัวตน มีเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติที่ชัดเจน ซึ่งการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชุมชนทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้น ถือเป็นทุนทางสังคมและมีศักยภาพที่สำคัญยิ่งต่อชุมชนในท้องถิ่นและสังคมไทย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (วิภาพรรณ พินลา, 2560)

ในปัจจุบันการจัดหลักสูตรท้องถิ่นกับสภาพความเป็นจริง มีลักษณะไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของที่ตั้งโรงเรียนมีความแตกต่างกัน แต่ทุกโรงเรียนต้องใช้หลักสูตรแกนกลางที่มาจากหน่วยงานกลางเช่นเดียวกันเพื่อจัดการศึกษาในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้แก่ ผู้เรียนขาดความรู้และประสบการณ์จริง ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราว

ต่างๆ จากในหนังสือเท่านั้น ขาดการเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเองอยู่อาศัย ไม่สามารถดำรงชีพอยู่ในท้องถิ่นตนเองได้ ต้องอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ การจัดการศึกษาดังกล่าวจึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดทั้งสิ้น จากปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการส่งเสริมให้สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองที่มีความสอดคล้องกับสภาพชุมชน วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้อิสระทางความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชนโดยตรง แต่วิธีการดังกล่าวกลับสร้างปัญหาตามมาให้กับสถาบันการศึกษาเนื่องจากบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างแท้จริง ยังคงใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบภายในชั้นเรียนแบบเดิมๆ ที่เคยทำมา ขาดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ขาดการวิเคราะห์สภาพสังคมและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งยังไม่มีระบบการจัดทำระบบข้อมูลท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ สำหรับที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบกับครูยังไม่มีความรู้เรื่องท้องถิ่นอย่างเพียงพอ จึงขาดความสนใจในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและที่สำคัญยังไม่มีการนำเอาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมวางแผนและพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง

อำเภอหัวหินเป็นเมืองที่นิยมท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว แต่ปัญหาสำคัญในด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ การเสริมสร้างอัตลักษณ์ให้กับเด็กและเยาวชนภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และควรเร่งรัดพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นต้นแบบของการศึกษาเรียนรู้ เพื่อรองรับการดำรงชีวิต และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนรู้ ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และอภิปรายร่วมกัน สามารถลงมือปฏิบัติได้จริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2566) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าครูจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้ไปสู่ผู้ชี้แนะแนวทาง (Coaching) โดยเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคลที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และให้คำปรึกษา ตลอดจนการนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับเด็กวิธีการเหล่านี้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยสนใจใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2564) และผลผลการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า 1. แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน ที่สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนวังไกลกังวลในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในอำเภอหัวหิน 2) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของอำเภอหัวหิน 3) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตในอำเภอหัวหิน 4) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในอำเภอหัวหิน 5) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีในอำเภอหัวหิน 6) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ในอำเภอหัวหิน 2. แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหินไปใช้จัดการเรียนรู้

วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนวังไกลกังวลในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบไปด้วย 2 แนวทางดังต่อไปนี้ คือ 1) จัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดแทรกแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน 2) การบูรณาการในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาของแต่ละระดับชั้น โดยการให้ผู้รู้ในท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน โดยใช้รูปแบบจัดการเรียนรู้แบบ Active learning และสถานที่จริง ลงมือปฏิบัติจริง (อาทิตย์ ชัยเทพา และเพ็ญพนอ พ่วงแพ, 2566)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีการนำเนื้อหาของท้องถิ่นในอำเภอหัวหินมาบูรณาการกับสาระทั้ง 5 สาระของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ร่วมกับการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมนักเรียนได้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ประวัติของสถานที่สำคัญและบุคคลสำคัญในอำเภอหัวหิน สภาพสังคม วัฒนธรรมของอำเภอหัวหิน เกิดจิตสำนึกและมีแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นและมีความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ เกิดการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงาน ซึ่งจุดประสงค์ดังกล่าว จะนำไปสู่การสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ข้อมูลในวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองอย่างเข้าใจพร้อมเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคมท้องถิ่นที่สามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในบริบททางวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสามารถปรับประยุกต์ใช้ประโยชน์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นตามบริบทร่วมสมัยได้อย่างเข้าใจและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. เพื่อประเมินผลหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ แบบประเมินเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าค่าร้อยละ (%)

ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research): การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development) : การพัฒนาหลักสูตร
ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research) : การทดลองใช้หลักสูตร
ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Development) : การประเมินผล

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในด้านความสำคัญ องค์ประกอบที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลจากผู้อำนวยการ รองผู้บริหารกลุ่มงานบริหารวิชาการ หัวหน้างานหลักสูตรสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม Active Learning ในการศึกษาท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 4) โครงสร้างรายวิชา 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมิน 9) แผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินตรวจสอบคุณภาพอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับมาก

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาผลการเรียนรู้ หลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการใช้แบบทดสอบ

นักเรียน	หน่วยฯ 1 (เต็ม 10 คะแนน)		หน่วยฯ 2 (เต็ม 10 คะแนน)		หน่วยฯ 3 (เต็ม 10 คะแนน)		คะแนนรวม	ร้อยละ
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ		
คนที่ 1	9	90.00	10	100.00	9	90.00	28	93.33
คนที่ 2	8	80.00	10	100.00	9	90.00	27	90.00
คนที่ 3	10	100.00	9	90.00	9	90.00	28	93.33
คนที่ 4	10	100.00	9	90.00	9	90.00	28	93.33
คนที่ 5	10	100.00	9	90.00	10	100.00	29	96.67
คนที่ 6	9	90.00	10	100.00	10	100.00	29	96.67

คนที่ 7	9	90.00	10	100.00	10	100.00	29	96.67
คนที่ 8	8	80.00	10	100.00	10	100.00	28	93.33
M	9.13	91.25	9.63	96.25	9.50	95.00	28.25	94.17
ลำดับที่	3		1		2			
S.D.	0.78		0.48		0.50		0.66	

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

4.1 ผลการประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก ปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์

ที่	รายการ	*M*	*S.D.*	ระดับคุณภาพ	ลำดับที่
1	ความรู้ในการนำชมสถานที่	4.28	0.35	มาก	(3)
2	ด้านเทคนิคนำเที่ยว	4.43	0.20	มาก	(2)
3	ด้านจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์	4.45	0.33	มาก	(1)
รวม		**4.38**	**0.16**	**มาก**	

4.2 ผลการประเมินเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลประเมินเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์

ที่	รายการ	*M*	*SD*	ระดับคุณภาพ	ลำดับที่
1	ด้านความรู้ต่อการเป็นมัคคุเทศก์	4.73	0.10	มากที่สุด	(1)
2	ด้านความรู้สึกต่อการเป็นมัคคุเทศก์	4.65	0.09	มากที่สุด	(2)
3	ด้านพฤติกรรมต่อการเป็นมัคคุเทศก์	4.65	0.23	มากที่สุด	(2)
รวม		**4.68**	**0.12**	**มากที่สุด**	

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นที่นำมาเพื่ออภิปราย ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ข้อสรุปดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่า การพัฒนาศักยภาพคนไทยนั้นจะต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีกระบวนการ

เรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม มีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และมีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งตรงกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนของชาติ มีความรู้ความเข้าใจมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ประวัติของสถานที่สำคัญและบุคคลสำคัญ สภาพสังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกและมีแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น

สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของอาทิตย์ ชัยเทพา และเพ็ญพนอ พ่วงแพ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีดังนี้ 1) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในอำเภอหัวหิน 2) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของอำเภอหัวหิน 3) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตในอำเภอหัวหิน 4) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในอำเภอหัวหิน 5) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีในอำเภอหัวหิน และ 6) แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ในอำเภอหัวหิน ซึ่งแนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหินไปใช้จัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไปจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดแทรกแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน และการบูรณาการในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาของแต่ละระดับชั้น โดยการให้ผู้รู้ในท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน โดยใช้รูปแบบจัดการเรียนรู้แบบ Active learning และสถานที่จริง ลงมือปฏิบัติจริง และยังสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ควรมีการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน สถานที่ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน เพื่อให้เกิดทักษะในการสร้างความรู้เกี่ยวกับบริบทท้องถิ่น และมีทักษะด้านการเป็นมัคคุเทศก์ พร้อมทั้งมีการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติในท้องถิ่น มีการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม และบูรณาการในวิชาสังคมศึกษาของแต่ละระดับชั้น โดยจัดการสอนในรูปแบบ Active Learning ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (อาทิตย์ ชัยเทพา และเพ็ญพนอ พ่วงแพ, 2566)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพนัชกร พิทธิยะกุล และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” แบบมีส่วนร่วมของเยาวชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอจำนวน 3 คน และเยาวชนจำนวน 5 คน ใช้วิธีการจัดการความรู้ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ให้ชุมชนเข้าร่วมออกแบบหลักสูตร ผ้าทอเกาะยอตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและถอดองค์ความรู้จากเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเพื่อนำมาสังเคราะห์ จัดระเบียบความรู้ เป็นหมวดหมู่ และสรุป เพื่อ

นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาแต่ละประเด็น พบว่า ชุมชนต้องการให้มีหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอเกาะยอ ที่สกัดองค์ความรู้มาจากเจ้าของมรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอโดยตรง ได้แก่ องค์ความรู้ ด้านประวัติการทอผ้า ขั้นตอนวิธีการทอผ้า การออกแบบและประยุกต์ลายผ้า ซึ่งเป็นหลักสูตร ที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน (พนัชกร พิทธิยะกุล และคณะ, 2563) และยังสอดคล้องกับการวิจัยของวิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรฝึกอบรม ยุวมัคคุเทศก์เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1) วิชาความรู้พื้นฐาน ได้แก่ 1.1) ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์แหล่งท่องเที่ยวในตำบลอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 1.2) วาทศิลป์เพื่อการพูดในที่ประชุมชน 1.3) ภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการนำเที่ยวสำหรับยุวมัคคุเทศก์ และ 2) วิชาความรู้เฉพาะวิชาชีพ ได้แก่ 2.1) การท่องเที่ยวยุคไทยแลนด์ 4.0 และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน และ 2.2) บทบาทหน้าที่ จรรยาบรรณ มารยาท จิตบริการ และมนุษยสัมพันธ์ของยุวมัคคุเทศก์ 2. การศึกษานอกสถานที่และฝึกปฏิบัติภาคสนาม โดยจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่และฝึกปฏิบัติในภาคสนาม มีมัคคุเทศก์ต้นแบบที่มีความเชี่ยวชาญและทักษะเฉพาะด้านการปฏิบัติงานในการนำเที่ยวเป็นผู้แนะนำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ผลัดเปลี่ยนกันฝึกฝนทักษะและลงมือปฏิบัติการนำเที่ยวภาคสนามในสภาพจริง (วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ, 2562)

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจึงได้นำมาจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีการจัดการเรียนรู้ 3 หน่วยการเรียนรู้ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หัวหินเมืองแห่งการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา เป็นเนื้อหาแสดงถึง ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ประวัติความเป็นมา สถานที่สำคัญ สภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจของอำเภอหัวหิน โดยให้ผู้เรียนเกิดมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ประวัติของสถานที่สำคัญและแหล่งเรียนรู้ในอำเภอหัวหิน โดยหน่วยนี้จะใช้วิธีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการสืบสวนสอบสวน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษา แสดงถึง ความหมายของมัคคุเทศก์ บทบาทของมัคคุเทศก์ คุณลักษณะของมัคคุเทศก์ และความสามารถของมัคคุเทศก์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษานำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน หน่วยนี้จะใช้วิธีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสำรวจ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ยุวมัคคุเทศก์พาชมเมืองหัวหิน ในหน่วยนี้แสดงถึงการสร้างสื่อนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน และปฏิบัติมัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษานำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษานำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน สามารถสร้างสื่อนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน ซึ่งทำให้เกิดจิตสำนึกและมีแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น หน่วยนี้จะใช้การจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 4) โครงสร้างรายวิชา 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมิน 9)

แผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง มัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตร จัดทำหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วัตถุประสงค์ 4) โครงสร้างรายวิชา 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมิน 9) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยในหลักสูตรมีการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การเรียนรู้เป็นเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่นของนักเรียน บางเรื่องอาจเป็นความรู้ใหม่สำหรับนักเรียน หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จากนั้นนำหลักสูตรฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยได้เสนอให้เพิ่มหลักการของหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเพิ่มจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้นักเรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างมีความสุข ทำให้ได้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง มัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

จากที่เสนอข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา เตียววนากูล ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในจังหวัดเพชรบุรี โดยบูรณการภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องต้องการให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นการศึกษาจากสถานที่จริง ลงมือปฏิบัติตนเอง จากประสบการณ์ตรง ผ่านแหล่งเรียนรู้ วัดผลประเมินผลตามสภาพจริง จากตัวผู้เรียนเอง เพื่อน ครูผู้สอนและนักท่องเที่ยว ผลการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยบูรณาการภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) แนวการปฏิบัติกิจกรรม 4) รูปแบบการจัดกิจกรรม 5) คำอธิบายรายวิชา 6) จุดประสงค์การเรียนรู้ 7) โครงสร้างการจัดกิจกรรม 8) สื่อ 9) การวัดและประเมินผล 10) แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 4 แผน (กาญจนา เตียววนากูล, 2562)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อต้องการศึกษาผลการเรียนรู้หลังการใช้หลักสูตร ความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ และเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ พบว่า ผลการศึกษาผลการเรียนรู้ หลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไป (M=94.17, $S.D.$=0.66) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูผู้สอนได้จัดจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษ ที่

ดังจะเห็นได้จากขั้นการสอนในหน่วยที่ 1 หัวหินเมืองแห่งการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา กิจกรรมการสอนโดยการสืบสอบ ในเรื่องของสภาพภูมิศาสตร์ แหล่งข้อมูลในท้องถิ่นอำเภอหัวหิน ทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอหัวหิน วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจในอำเภอหัวหิน ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสภาพทางกายภาพในอำเภอหัวหินและปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอหัวหิน และแนวทางในการป้องกันอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอหัวหิน หน่วยที่ 2 มัคคุเทศก์น้อย มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความหมาย บทบาท คุณลักษณะและความสามารถของมัคคุเทศก์ และฝึกการศึกษาหาความรู้โดยใช้กิจกรรมการสำรวจประวัติของสถานที่สำคัญและบุคคลสำคัญในอำเภอหัวหิน การวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ (พินิจหัวหิน) การสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปให้เห็นถึงความเป็นมา ความสำคัญ และให้เห็นถึงพัฒนาการของสถานที่หรือบุคคลสำคัญในอำเภอหัวหิน (แลหลังมองหน้า) จากนั้นสรุปบทเรียน เรื่อง แลหลังมองหน้าหัวหิน โดยเขียนเป็นเส้นเวลา (Time line) ซึ่งจะแสดงพัฒนาการของอำเภอหัวหิน โดยลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในอำเภอหัวหินผ่านเหตุการณ์สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญในอำเภอหัวหินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ (คุยเฟื้องเรื่องหัวหิน) หน่วยที่ 3 ยุวมัคคุเทศก์พาชมเมืองหัวหิน มีการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่โดยมีเรื่องในการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) วางแผนและเลือกสิ่งที่จะนำเสนอในอำเภอหัวหิน (หาที่เที่ยวดุ๊ Plan & Select) 2) ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ ประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้น (สำรวจดูดุ๊ Survey & Search) 3) วิเคราะห์คุณค่าและจัดลำดับเนื้อหาข้อมูลหรือจัดระเบียบของข้อมูลที่ได้มาที่เพื่อจะนำมาใช้ในการนำเสนอ (วิเคราะห์ดุ๊ Analyze & Appraise) 4) นำข้อมูลจัดทำเป็น โปรแกรมท่องเที่ยวเที่ยว 1 วัน ในอำเภอหัวหิน 5) เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวตามทริปที่วางไว้ (เล่าให้ฟังดุ๊ Present & Tour) ในการจัดการเรียนรู้นั้นปัญหาที่พบนักเรียนใช้เวลาในขั้นวางแผนและเลือกสิ่งที่จะนำเสนอในอำเภอหัวหินมากกว่าที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากบางสถานที่อยู่ไกลจากชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ทำให้นักเรียนต้องใช้เวลาในการศึกษา เพื่อวางแผนมากขึ้น

จึงพบว่ามีความสอดคล้องกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบ Active learning คือ การปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น เกิดความรู้ความเข้าใจและ ความสามารถ พัฒนาไปสู่การเรียนรู้เชิงลึก หรือ Deep learning ที่ผู้เรียนนำความรู้ความเข้าใจและความสามารถด้านต่างๆ มาเชื่อมต่อ เข้าด้วยกัน และนำไปประยุกต์ใช้หรือสร้างสรรค์นวัตกรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) ทั้งยังสอดคล้องกับณฐกร ดวงพระเกษ ที่ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้ ขั้นที่ 1 จัดเตรียมผู้เรียน โดยการสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงการแนะนำวิธีการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างหลากหลาย ขั้นที่ 2 ขั้นสถานการณ์ปัญหา ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในบทเรียน กับสิ่งที่ผู้เรียนอาจพบเจอในชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายซักถามในสิ่งที่สงสัย ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา การให้ผู้เรียนได้ศึกษา และวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม และหาแนวทางไปสู่คำตอบร่วมกัน ผู้เรียนต้องระดมสมองช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและหาเหตุผลมาอธิบาย ขั้นที่ 4 วางแผนงานเป็นขั้นตอนสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และหายุทธวิธีร่วมกันในการคิดแก้ปัญหา

ซึ่งมีการสื่อสารและแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มอื่นๆ ขั้นที่ 5 ดำเนินงานเป็นขั้นตอนการให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาข้อมูล โดยครูผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อมูลความรู้ เพื่อแก้โจทย์ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้า จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ขั้นที่ 6 สรุป เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนสรุปสังเคราะห์ความรู้ ผลงานของกลุ่มตัวเอง และประเมินว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และจัดเตรียมเป็นลักษณะป้ายนิทรรศการหรืออื่นๆ เพื่อแสดงผลงานร่วมกัน และขั้นที่ 7 ประเมิน เป็นขั้นตอนการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน ที่แสดงถึงกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนได้คำตอบของปัญหา และสนับสนุนให้เชื่อมโยงถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้รวมไปถึงการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง ในรูปแบบที่หลากหลายร่วมกัน ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน (ณฐกร ดวงพระเกษ, 2560)

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องยุวมัคคุเทศก์เมือง หัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1 ผลการประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก โดยภาพรวมหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน ที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากคุณลักษณะของมัคคุเทศก์จะต้องมีทักษะ ความรู้ด้าน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ จารีตประเพณี วัฒนธรรม วางแผนกำหนดเส้นทาง จัดกำหนดการนำเที่ยว ให้เหมาะสมกับฤดูกาล และระยะเวลา ติดต่อสถานที่ หรือเตรียมอุปกรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือนำนักท่องเที่ยวชมสถานที่และบรรยายให้นักท่องเที่ยวได้ทราบเกี่ยวกับความเป็นมาของสถานที่ และท้องถิ่น แหล่งธรรมชาติที่น่าสนใจ ภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น ดูแลให้ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างการนำเที่ยว โดยพยายามจัดการให้บริการที่ต้องสร้างความพอใจ และประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกคนอย่างทั่วถึง และต้องมีจรรยาบรรณมากที่สุด สำหรับผลการประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์ ซึ่งสอดคล้องกับผลครูประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์ และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ของนักเรียนจากผู้เยี่ยมชม สามารถมีประเด็นดังนี้

1) มีบุคลิกภาพที่ดี ความประพฤติ กริยามารยาทนุ่มนวล วาจาสุภาพไพเราะ แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกับสถานที่ 2) มีศิลปะในการพูด ใช้น้ำเสียงพูดให้ดังพอได้ยินทั่วถึง มีจังหวะในการพูด ใช้ภาษาในการพูดที่เหมาะสมกับผู้เยี่ยมชมและเนื้อหาที่นำเสนอ 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ยินดีและเต็มใจในการทำงานบริการ มีสัมพันธ์กับความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ด้านจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ด้านจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และแสดงพฤติกรรรมด้านจรรยาบรรณของการเป็นมัคคุเทศก์ออกมาได้อย่างชัดเจน เช่น มีการอำนวยความสะดวก มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีใจรักบริการ ซึ่งสอดคล้องกับอภิไทย แก้วจรัส ที่กล่าวว่า คุณลักษณะการเป็นมัคคุเทศก์ ประกอบด้วย มี

มนุษยสัมพันธ์ดี ทำความรู้จักกับนักท่องเที่ยวทั้งเชื้อชาติ ลักษณะนิสัย วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้ปรับตัวให้เข้ากับนักท่องเที่ยวได้ และให้การบริการที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว มีใจรักในงานบริการ คือ ต้องมีจิตใจหรือมีใจรัก มีความเต็มใจในการให้บริการ ซึ่งจะแสดงออกมาทางกาย โดยการทำงานด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความกระตือรือร้น และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ โดยให้นึกถึงการบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวไว้เป็นหลัก การทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจมีความสุข และได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ คือ การสร้างสุขในการให้บริการ และแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีด้านคุณสมบัติของมัคคุเทศก์ คือ มีใจรักในอาชีพ (อภิไทย แก้วจรัส, 2564)

4.2 ผลการประเมินเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด แสดงว่าโดยภาพรวมหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน ที่ได้พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมในการส่งเสริมเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมัคคุเทศก์ควรมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนเอง มีความรักในอาชีพมัคคุเทศก์มิใช่ทำด้วยความฝืนใจหรือแสวงหาประโยชน์เพียงอย่างเดียว การเห็นความสำคัญของความต่างทางสังคมแนวทางการปลูกฝังเจตคติจากการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งนี้เพื่อให้พลเมืองเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม มีเจตคติที่ดีในการเป็นมัคคุเทศก์ทางสังคมศึกษา มีการประยุกต์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และกฎหมายไทย ในการเป็นมัคคุเทศก์ โดยด้านที่มากที่สุด คือ ด้านความรู้การเป็นมัคคุเทศก์ ดังจะเห็นจากการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 2 มัคคุเทศก์น้อย ที่ให้นักเรียนได้ศึกษา ความหมาย บทบาท คุณลักษณะและความสามารถของมัคคุเทศก์ และศึกษาประวัติของสถานที่สำคัญและบุคคลสำคัญในอำเภอหัวหิน จากบทเรียน เรื่อง แลหลังมองหน้าหัวหิน โดยเขียนเป็นเส้นเวลา (Time line) ซึ่งจะแสดงพัฒนาการของอำเภอหัวหิน โดยลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในอำเภอหัวหินผ่านเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญในอำเภอหัวหินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ทำให้เกิดด้านความรู้การเป็นมัคคุเทศก์

รายการที่น้อยที่สุด คือ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อในท้องถิ่น เนื่องจากสถานที่สำคัญ หรือแหล่งเรียนรู้บางที่อยู่ไกลจากชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ทำให้นักเรียนอาจจะเห็นความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นน้อย และควรให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดจิตสำนึก เห็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ประเพณีผีพุ่งไต้ ประเพณีสงเคราะห์ทางทะเล และประเพณีอื่นๆ ในท้องถิ่น ซึ่งประเพณีเหล่านี้จะทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ โกศล ที่ได้สรุปสมรรถนะด้านเจตคติในการจัดทำหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ดังนี้ 1) ความสนใจใฝ่เรียนรู้ เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้จากการทำงาน ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนอื่น ชอบทำ/เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เห็นคุณค่าการทำงานเป็นทีม 2) ความภูมิใจในท้องถิ่น รักภูมิใจและเห็นคุณค่าของท้องถิ่น ต้องการเผยแพร่และปลูกฝังเรื่องราวท้องถิ่นแก่เยาวชน/นักเรียน 3) ความต้องการให้นักเรียนรักท้องถิ่น เห็นประโยชน์ของเรื่องราวและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ต้องการสอนโดยใช้แหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน 4) ความมุ่งมั่นและมีความรับผิดชอบ มีความอดทน ยอมรับใน

ข้อตกลงของกลุ่ม และ 5)ความต้องการจัดทำหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เห็นความสำคัญของท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่น (จันทร์ โกศล, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาผลการเรียนรู้ หลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูผู้สอนได้จัดจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษ ที่ 21 ดังจะเห็นได้จากขั้นการสอนในหน่วยที่ 1 หัวหินเมืองแห่งการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา กิจกรรมการสอนโดยการสืบสอบ ในเรื่องของสภาพภูมิศาสตร์ แหล่งข้อมูลในท้องถิ่นอำเภอหัวหิน ทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอหัวหิน วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจในอำเภอหัวหิน ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสภาพทางกายภาพในอำเภอหัวหินและปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอหัวหิน และแนวทางในการป้องกันอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอหัวหิน หน่วยที่ 2 มัคคุเทศก์น้อย มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความหมาย บทบาท คุณลักษณะและความสามารถของมัคคุเทศก์ และฝึกการศึกษาหาความรู้โดยใช้กิจกรรมการสำรวจประวัติของสถานที่สำคัญและบุคคลสำคัญในอำเภอหัวหิน การวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ (พินิจหัวหิน) การสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปให้เห็นถึงความเป็นมาความสำคัญ และให้เห็นถึงพัฒนาการของสถานที่หรือบุคคลสำคัญในอำเภอหัวหิน (แลหลังมองหน้า) จากนั้นสรุปบทเรียน เรื่องแลหลังมองหน้าหัวหินโดยเขียนเป็นเส้นเวลา (Time line) ซึ่งจะแสดงพัฒนาการของอำเภอหัวหิน โดยลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในอำเภอหัวหินผ่านเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญในอำเภอหัวหินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ (คุยเฟื่องเรื่องหัวหิน) หน่วยที่ 3 ยุวมัคคุเทศก์พาชมเมืองหัวหิน มีการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่โดยมีเรื่องในการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) วางแผนและเลือกสิ่งที่จะนำเสนอในอำเภอหัวหิน (หาที่เที่ยวดุ๊ Plan & Select) 2) ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญ ประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้น (สำรวจดูดุ๊ Survey & Search) 3) วิเคราะห์คุณค่าและจัดลำดับเนื้อหาข้อมูลหรือจัดระเบียบของข้อมูลที่ได้มาที่เพื่อจะนำมาใช้ในการนำเสนอ(วิเคราะห์ดุ๊ Analyze & Appraise) 4) นำข้อมูลจัดทำเป็น โปรแกรมท่องเที่ยวเที่ยว 1 วัน ในอำเภอหัวหิน 5) เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวตามทริปที่วางไว้ (เล่าให้ฟังดุ๊ Present & Tour) ในการจัดการเรียนรู้นั้นปัญหาที่พบนักเรียนใช้เวลาในขั้นวางแผนและเลือกสิ่งที่จะนำเสนอในอำเภอหัวหินมากกว่าที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากบางสถานที่อยู่ไกลจากชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ทำให้นักเรียนต้องใช้เวลาในการศึกษา เพื่อวางแผนมากขึ้น

บทสรุป

จากการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 4) โครงสร้างรายวิชา 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8)การวัดและประเมิน 9) แผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินตรวจสอบคุณภาพอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับมาก เมื่อนำไปใช้ผลการศึกษาผลการเรียนรู้ หลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง ยุวมัคคุเทศก์เมืองหัวหิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75 ผลการประเมินความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก และผลการประเมินเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรเตรียมพร้อมผู้เรียนให้พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ก่อน โดยใช้สื่อต่างๆ เช่นวีดิทัศน์ หนังสือ หาบทความ สารคดีท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ทำความเข้าใจข้อมูลเบื้องต้นมาก่อน

2. ควรมีวิธีการประเมินประเภทชิ้นงาน ผลงาน ที่เกิดจากการลงพื้นที่ของนักเรียน เพื่อแสดงให้เห็นทักษะในด้านบันทึกข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ในท้องถิ่นให้กับนักเรียน

3. ควรเพิ่มกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของท้องถิ่น เช่น นำนักเรียนไปร่วมกับประเพณีที่จัดขึ้นในท้องถิ่น หรือเชิญผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเชื่อของท้องถิ่น มาเป็นวิทยากรให้ความรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดความรักความภูมิใจในท้องถิ่น นความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา เตียววนากูล. (2562). “การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีโดยบูรณาการภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา”. *ปริญญามหาบัณฑิตภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จันทร์ โกศล. (2556). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะจัดทำหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น. *ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณฐกร ดวงพระเกษ. (2560). “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย” *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์,* 18(2): 209-224.

พนัชกร พิทธิยะกุล และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอแบบมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,* 5(12): 462-463.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *การเรียนรู้อย่างจริงจังและตั้งใจ Active Deep Learning*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ. (2562). “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ,* 11(1): 85-86.

วิภาพรรณ พินลา. (2560). “แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับครูสังคมศึกษา”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 18(3): 341-350

วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2564). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงการณ์มหาวิทยาลัย.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2553). *การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ .(2566). *แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ.2566-2570)*. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.

อภิไทย แก้วจรัส. (2564). “ศักยภาพมัคคุเทศก์ไทยในศตวรรษที่ 21”. *วารสารปัญญาภิวัฒน์,* 13(3): 283-296.

อาทิตย์ ชัยเทพา และเพ็ญพนอ พ่วงแพ. (2566). “การศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอหัวหิน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนวังไกลกังวล ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์,* 2(1): 51-63.

คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Characteristics Affecting Teaching Profession Competency of the Students of Graduate Diploma (Teaching Profession) at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

[1]**อมรรัตน์ สนั่นเสียง** Amornrat Sananseang
[2]**ปิยะธิดา ทองอร่าม** Piyathida Tongaram
[1,2]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[1,2]Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
[2]Corresponding author, e-mail: piyathida.to@aru.ac.th

Received April 5, 2024s; **Revised** December 21, 2024; **Accepted:** December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษา 2) ประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษา และ 3) ศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รุ่นปีการศึกษา 2564 และ 2565 จำนวน 112 คน และอาจารย์นิเทศก์ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91 และแบบประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยวิธี Stepwise regression ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะทางวิชาชีพครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะทางวิชาชีพครูที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) สมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และ 3) คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คือ คุณลักษณะการมุ่งอนาคตและควบคุมตน (x_4) ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร (x_2) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_3) มีผลต่อสมรรถนะทาง

วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: คุณลักษณะทางวิชาชีพครู; สมรรถนะทางวิชาชีพครู; ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

Abstract

The objectives of this research are to 1) study characteristics of the students, 2) evaluate teaching profession competency of the students, and 3) examine characteristics affecting teaching profession competency of the students of Graduate Diploma (Teaching Profession) at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. The study is the survey research. The sample group consists of 112 students of Graduate Diploma (Teaching Profession) at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University in 2021 and 2022 academic years and 26 supervising teachers. The research instruments are rating scale questionnaires relating to characteristics affecting teaching profession competency of the students of Graduate Diploma (Teaching Profession). The reliability is 0.91 and evaluation form of teaching profession competency. The reliability is 0.84. The data are analyzed by using mean, standard deviation and stepwise regression. The finding revealed that 1) overall, characteristics of teaching profession are at the high level and the achievement motive is at the highest level, 2) the teaching profession competency of students is at the high level and the performance and teacher profession ethics are at the highest level, and 3) the characteristics affecting teaching profession competency of the students of Graduate Diploma (Teaching Profession) at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University are future and self-control orientation (x_4), GPA (x_2) and achievement motive (x_3) that affect teaching profession competency of the students of Graduate Diploma (Teaching Profession) at the significant level of .05.
Keywords: Teaching Profession Characteristics; Teaching Profession Competency; Graduate Diploma Program in Teaching Profession

บทนำ

ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษา เป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน อบรมขัดเกลา และให้คำแนะนำ มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เรียน การปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนของครูยังส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นขีดความสามารถหรือสมรรถนะ ลักษณะของครูจึงเป็นผู้มีความพร้อมทั้ง ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ครูจึงเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สามารถทำนายหรือคาดหวังคุณภาพผู้เรียนโดยตรง จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของครูให้มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตลอดจนเจตคติที่ดีต่อความเป็นครูและวิชาชีพครูอย่างแท้จริง ก็จะสามารถพัฒนาผู้เรียนไปสู่

จุดมุ่งหมายที่ต้องการ (ชรอยวรรณ ประเสริฐผล และคณะ, 2556) ดังนั้นผู้เรียนวิชาชีพครูจะต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะทางวิชาชีครู การพัฒนาวิชาชีพครูมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางสังคม คุรุสภามีการปรับข้อบังคับในปัจจุบันว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ส่วนที่ 1/1 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาต ข้อ 6/1 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูต้องผ่านการรับรองประสบการณ์วิชาชีพครู ตามที่คณะกรรมการกำหนด และ ผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่คณะกรรมการกำหนด (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2563) ต่อมาคุรุสภาได้ประกาศข้อบังคับว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565 ให้ใบประกอบวิชาชีพครูแบ่งเป็น ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูขั้นต้น และใบอนุญาตประกอบอาชีพครูขั้นสูง เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความรู้และความชำนาญในวิชาชีพสาขาวิชานั้นๆ (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565, 2565) โดยให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมรรถนะทางวิชาชีพครูจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้ประกอบวิชาชีพครู

ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพ โดยต้องผ่านการประเมินสมรรถนะ 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และด้านปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู จากสภาพปัญหาการผลิตครูที่ผ่านมา พบว่า การพัฒนาครูมีปัญหาเชิงระบบที่สำคัญ คือ การพัฒนาครูไม่ยึดสมรรถนะ เน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ และขาดนวัตกรรมการพัฒนา (ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ, 2560) และงานวิจัยของรุ่งทิวา แย้มรุ่ง ที่พบว่า สภาพปัญหาของกระบวนการผลิตครูมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อสมรรถนะทางวิชาชีพครูมีความสำคัญที่สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางวิชาชีพครูและคุณลักษณะทางวิชาชีพครูอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (รุ่งทิวา แย้มรุ่ง และคณะ, 2560)

สมรรถนะเป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพครู McCelland ให้ความหมายสมรรถนะ ไว้ว่า สมรรถนะเป็นบุคลิกภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ และสรุปว่า องค์ประกอบของสมรรถนะมี 5 ส่วนคือ ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ลักษณะประจำตัวและแรงจูงใจในการทำงาน (McCelland, 1973) นอกจากนั้น ทยาดา รัตนภิญโญวานิช และคณะ ให้ความหมายที่สอดคล้องกันว่า สมรรถนะเป็นพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ทัศนคติ และแรงจูงใจของบุคคลส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่น (ทยาดา รัตนภิญโญวานิช และคณะ, 2566) ตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McCelland เชื่อว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะทำให้บุคคลรู้จักความสำเร็จและความล้มเหลว และช่วยให้บุคคลทำงานที่มีความเหมาะสมกับตนจึงจะประสบผลสำเร็จ (McCelland, 1987) นอกจากนั้น Bandura เชื่อว่ามนุษย์เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและการสังเกตพฤติกรรมจากคนอื่น การเรียนรู้สามารถทำได้ด้วยการกำกับตนเอง ซึ่งการกำกับตนเองและการควบคุมตนเองเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้บุคคลสามารถอดทน รอได้ เพื่อให้งานที่ปฏิบัติสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (Bandura, 1991) สอดรับกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ที่เชื่อว่าลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา พฤติกรรมทางจิตลักษณะด้านการมุ่งอนาคตและการควบคุมตน เป็น

ความสามารถในการคาดการณ์ในอนาคตว่าสิ่งที่กระทำในปัจจุบันจะส่งผลต่อใคร อย่างไร ปริมาณเท่าไร ตลอดจนสามารถในการยับยั้งชั่งใจเพื่ออนาคตที่ดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548) และประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องรายละเอียดตามมาตราฐานความรู้และประสบกาณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ข้อ 1.2.1 (4) ครูต้องพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นพลเมืองดี (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2563) สอดรับกับพรรณอร อุชุภาพ กล่าวว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทันต่อสถานการณ์ (พรรณอร อุชุภาพ, 2561) ดังนั้นผู้เรียนวิชาชีพครูต้องมีคุณลักษณะตามที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งจะส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติหน้าที่ครูได้ประสบผลสำเร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูสู่สังคม ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นหลักสูตรที่พัฒนาศักยภาพของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากสาขาการศึกษา และมีความประสงค์ที่จะเป็นครู ให้มีความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพครูสอดคล้องตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562 และทันต่อความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ สนองความต้องการของชุมชน จากการสอบถามความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง ของสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ต้องการให้พัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และด้านปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้นเพื่อ นำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษา

คณะผู้วิจัยพิจารณาถึงความสำคัญของวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามข้อบังคับของคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู ที่ต้องทำประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู จึงทำการทบทวนค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครู และสมรรถนะทางวิชาชีพครู คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียนวิชาชีพครูให้มีสมรรถนะทางวิชาชีพครูและให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้ตระหนักและให้ความสำคัญ ในการพัฒนาคุณลักษณะและสมรรถนะทางวิชาชีพครู โดยใช้กระบวนการวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด และจะส่งผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รุ่นปีการศึกษา 2564 และ 2565 จำนวน 155 คน และ 2) อาจารย์นิเทศก์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 65 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รุ่นปีการศึกษา 2564 และ 2565 โดยการเปิดตารางสำเร็จรูป เครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 112 คน และ 2) อาจารย์นิเทศก์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รุ่นปีการศึกษา 2564 และ 2565 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 26 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะทั่วไป ประกอบด้วย ประสบการณ์สอนในสถานศึกษา (x_1) ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร (x_2) และคุณลักษณะทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_3) การมุ่งอนาคตและควบคุมตน (x_4) เจตคติต่อวิชาชีพครู (x_5) และการพัฒนาตนเอง (x_6)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และด้านปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์สอนในสถานศึกษา ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร เป็นแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 คุณลักษณะทางวิชาชีพครู ที่มีผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านการมุ่งอนาคตและและควบคุมตน ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู และด้านการพัฒนาตน มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3.2 แบบประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และด้านปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ได้นำแบบประเมินที่สร้างและพัฒนาโดยคณะอนุกรรมการอำนวยการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

4. การสร้างเครื่องมือ มีวิธีการดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

4.2 ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามคุณลักษณะทางวิชาชีพครู และแบบประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู มาตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.6 – 1.00 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่า IOC และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และแบบประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ไปทดลองใช้กับอาจารย์นิเทศก์ของคณะครุศาสตร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าในภาพรวม เท่ากับ 0.91 และ 0.84 ตามลำดับ แสดงว่า แบบสอบถามคุณลักษณะ และแบบประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

4.4 นำแบบสอบถาม และแบบประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ที่มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

5.1 จัดทำหนังสือนำขอเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู และ อาจารย์นิเทศก์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษา รุ่นปีการศึกษา 2564 และ 2565

5.2 ส่งหนังสือนำขอเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย พร้อมลิงก์กับแบบสอบถามคุณลักษณะและแบบประเมินสมรรถนะที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่งให้กลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ ผ่าน Google Form

5.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามคุณลักษณะและแบบประเมินสมรรถนะที่กลุ่มตัวอย่างส่งคืนมาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้แก่ ประสบการณ์สอนในสถานศึกษา ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร และคุณลักษณะทางวิชาชีพครู ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตและควบคุมตน เจตคติต่อวิชาชีพครู และการพัฒนาตน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple regressions) โดยวิธี stepwise regression

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีประสบการณ์สอนในสถานศึกษา โดยเฉลี่ย 1.28 ปี ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร 3.57 และ คุณลักษณะทางวิชาชีพครู ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คุณลักษณะทางวิชาชีพครู	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.51	0.42	มากที่สุด	1
ด้านการมุ่งอนาคตและควบคุม	4.36	0.43	มาก	3
ตน	4.30	0.42	มาก	4
ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู	4.48	0.45	มาก	2
ด้านการพัฒนาตนเอง				
รวม	**4.41**	**0.37**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.41, S.D.= 0.37) เมื่อพิจารณารายคุณลักษณะ พบว่า ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีคุณลักษณะมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.51, S.D.= 0.42) รองลงมา อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาตน ($\bar{X}$= 4.48, S.D.= 0.45) ด้านการมุ่งอนาคตและควบคุมตน ($\bar{X}$= 4.36, S.D.= 0.43) และด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู ($\bar{X}$= 4.30, S.D.= 0.42)

2. ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สมรรถนะทางวิชาชีพครู	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.37	0.51 0.64	มาก	2

ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	4.23	0.54	มาก	3
ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู	4.39		มาก	1
รวม	**4.33**	**0.54**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.33, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณารายสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ($\bar{X}$= 4.39, S.D.= 0.54) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.37, S.D.= 0.51) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X}$= 4.23, S.D.= 0.64)

3. ผลการวิเคราะห์ คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปร	*b*	*S.E.*$_b$	β	*t*	*sig*
ค่าคงที่ (Constant)	-.909	.665		-1.367	.174
ด้านการมุ่งอนาคตและควบคุมตน (x_4)	.540	.147	.431	3.680	.000
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) (x_2)	.430	.155	.198	2.772	.007
ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_3)	.299	.150	.234	1.991	.049

R = .678 , R^2 = .460

Adjusted R^2 = .445 , SE_{est} = .39925

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คือ การมุ่งอนาคตและควบคุมตน (x_4) ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร (x_2) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนายคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู โดยภาพรวม ($\hat{y}$) เท่ากับ 0.678 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.460 หมายความว่า คุณลักษณะการมุ่งอนาคตและควบคุมตน (x_4) ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร (x_2) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_3) สามารถทำนายสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 46.0 ค่าประสิทธิภาพในการทำนายปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.445 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard error) เท่ากับ 0.39925 แสดงว่า คุณลักษณะการมุ่งอนาคตและควบคุมตน (x_4) ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร (x_2) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (x_3) ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$\hat{y}$ = - 0.91 + 0.54 x_4 + 0.43 x_2 + 0.30 x_3

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายผลเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. คุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม มีประสบการณ์สอนในสถานศึกษา โดยเฉลี่ย 1.28 ปี และ มีผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร โดยเฉลี่ย 3.57 และคุณลักษณะทางวิชาชีพครู ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านการมุ่งอนาคตและควบคุมตน ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู และด้านการพัฒนาตนเอง ในภาพรวมระดับคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก พิจารณารายคุณลักษณะ พบว่า ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีคุณลักษณะมากที่สุด รองลงมา อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาตน ด้านการมุ่งอนาคตและควบคุมตน และด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มีความต้องการและปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยพยายามพัฒนาตนให้สู่มาตรฐานทางวิชาชีพครู ตามที่คุรุสภากำหนด จึงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในระดับมากซึ่งจะส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู สอดคล้องกับงานวิจัยของธนิกานต์ สุขวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับแรก คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมาคือ การมุ่งอนาคตและควบคุมตน (ธนิกานต์ สุขวัฒน์, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกรุณา โถชารี ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านปัจจัยจิตจริยธรรม ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม และด้านลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน ด้านสุขภาพจิตและด้านความเชื่ออำนาจในตน ตามลำดับ (กรุณา โถชารี, 2560)

2. สมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจาก นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้รับการพัฒนาความรู้ทั้งหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู เพื่อให้มีความรอบรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด เมื่อลงฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้ ประกอบกับทางหลักสูตรได้จัดอบรมสัมมนาเสริมความเป็นครูให้กับนักศึกษา จึงทำให้นักศึกษาเกิด

สมรรถนะด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา พรมรินทร์ ได้ศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่พบว่า การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (อุษา พรมรินทร์, 2561) และสอดคล้องกับณภัค ยติกุลเกยูร ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่พบว่า สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านความสามารถในการวัดและการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ณภัค ยติกุลเกยูร, 2564)

3. คุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า คุณลักษณะทางวิชาชีพครูของนักศึกษา ได้แก่ ด้านการมุ่งอนาคตและควบคุมตน ด้านผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร และด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู เป็นหลักสูตรระยะสั้น ประกอบกับผู้ที่เข้ามาศึกษาในหลักสูตรนี้มีเป้าหมายเพื่อต้องการเข้าสู่วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ดังนั้น ผู้ที่เข้ามาศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการศึกษาให้จบหลักสูตรภายในระยะเวลาที่กำหนด สามารถที่จะวางแผน บังคับ หรือควบคุมตนเอง อีกทั้งประเมินตนเองเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีความอดทน รอได้ หรือการกระทำที่พึงประสงค์เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย หรือ ผลลัพธ์ที่ดีกว่าปัจจุบัน จึงทำให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการศึกษาเพื่อให้เกิดสมรรถนะทางวิชาชีพครู สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของ McClelland ที่เชื่อว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเกิดการปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จ (McClelland, 1987) และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน ที่เชื่อว่าสาเหตุของพฤติกรรมการปฏิบัติงาน เกิดจากลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิต สามประการได้แก่ สติปัญญา สุขภาพจิต และประสบการณ์ทางสังคม และจิตลักษณะที่เกี่ยวกับพฤติกรรม มุ่งอนาคตและควบคุมตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูสายผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ที่พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และปัจจัยลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับสมรรถนะครูสายผู้สอน (เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวัฒน์ กรมระรวย ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามแนวสมรรถนะครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูสังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครตามแนวสมรรถนะครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอกจิตลักษณะเดิม โดยมีตัวแปรสังเกตได้ คือ แรงจูงใจในการทำงาน และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (ปิยะวัฒน์ กรมระรวย, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทำให้พบว่า หากนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มีความรอบรู้ในวิชาชีพครูมาก มีพฤติกรรมในการมุ่งอนาคตและควบคุมตนได้ในระดับมาก ตลอดจนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับมาก จึงมีพลังในการผลักดันให้ไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่าปัจจุบัน จะส่งผลให้ความสามารถหรือสมรรถนะในการปฏิบัติงานครูได้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

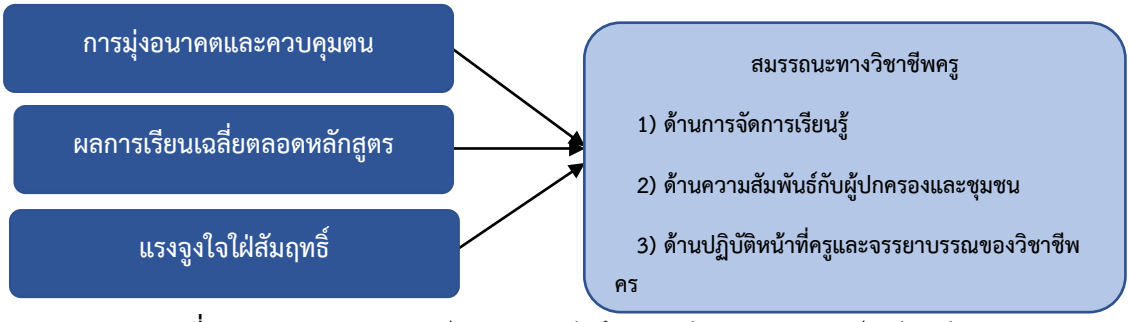

ภาพที่ 1 สมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

บทสรุป

จากการศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า คุณลักษณะการมุ่งอนาคตและควบคุมตน ผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตร และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถทำนายสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 46.0 โดยมีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากเป็นลำดับแรก มีเจตคติต่อวิชาชีพครู มากเป็นลำดับสุดท้าย และมีสมรรถนะด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มากเป็นลำดับแรก และมีสมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนมากเป็นลำดับสุดท้าย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.2 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมหรือพัฒนาคุณลักษณะทางวิชาชีพครูให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรร่วมมือกันในการพัฒนารูปแบบการสอนงาน การนิเทศ ที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูให้สูงขึ้น

1.3 อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ มีสื่อและเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนการสอน และออกแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

2.2 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะทางวิชาชีพครู ที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

กรุณา โถชารี. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ. (2560). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิตการใช้และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต. *วารสารครุศาสตร์*, 45(3): 17-33.

ชรอยวรรณ ประเสริฐผล และคณะ. (2556). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(ฉบับพิเศษ): 43-53.

ณภัค ยติกุลเกยูร. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548). ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย: การวิจัยและประยุกต์**.** *รายงานการวิจัย*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ทยาดา รัตนภิญโญวานิช และคณะ. (2566). การพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษาขนาดเล็กที่เสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนด้านการอ่านออกเขียนได้ ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้. *วารสารครุสภาวิทยาจารย์*, 4(3): 127-143.

ธนิกานต์ สุขวัฒน์. (2560) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูสายผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. *รายงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น***.** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พรรณอร อุชภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะวัฒน์ กรมระรวย. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครตามแนวสมรรถนะครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. *ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

รุ่งทิวา แย้มรุ่ง และคณะ (2560) การวิเคราะห์สภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการผลิตครูของประเทศไทย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 11(2): 255-270.

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2563, 7 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109 ง, หน้า 10-14.

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565. (2565, 29 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 292 ง, หน้า 24-32.

อุษา พรมรินทร์. (2561). การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Bandura, A. (1 9 9 1). *Social Cognitive Theory Of Self -Regulation*. Organization of Behavior and Human Decision Processes.

Mccelland, D.C. (1 9 73). Testing for competence rather than for “intelligence. *The Amarican psychologist*, (28)(1): 1-14.

McCelland, D.C. (1987). *Human motivation*. Cambridge; Cambridge University Press. Foresman.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Effects of Learning Activities Using 4C Instructional Model on The Role of The Monarchy and Important Events in Thai History to Promote Learning Skills of Tenth Grade Students

[1]**รัชชานนท์ อินทรพฤกษ์** Ratchanon Intarapruk
[2]**อรพิณ ศิริสัมพันธ์** Orapin Sirisamphan
[3]**ศศิพัชร จำปา** Sasiphat Champa
[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2,3]Faculty of Education, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: Intarapruk@gmail.com

Received November 11, 2024; **Revised** December 22, 2024; **Accepted:** December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกาญจนานุเคราะห์ จำนวน 28 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส; ทักษะการเรียนรู้; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare learning skills before and after studying on the role of the monarchy and important events in Thai history of the tenth grade students using the 4C instructional model 2) to compare learning achievement before and after studying on the role of the monarchy and important events in Thai history of the tenth grade students using the 4C instructional model. 3) to study the opinions of the tenth grade students using the 4C instructional model. The sample of this research consisted of 28 the tenth grade students 4/3 the second semester year 2023 at Kanchananukroh School Kanchanaburi Province. The finding were as follows: 1) The learning skills on the role of the monarchy and important events in Thai history of the tenth grade students using the 4C instructional model after studying was higher than before at the level of .05 significance. 2) The learning achievement on the role of the monarchy and important events in Thai history of the tenth grade students using the 4C instructional model after studying was higher than before at the .05 level significance. And 3) The positive opinions of the tenth grade students towards the 4C instructional model were the highest level.

Keywords: 4C Instractional Model; Learning Skill; Academic Achievement

บทนำ

การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมบุคคลเพื่อให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning person) ให้สามารถทำงานโดยใช้ความรู้ความสามารถ (Knowledge worker) และเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคต พร้อมประกอบสัมมาอาชีพในอนาคต ส่งเสริมทำงานร่วมกันอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) และเป็นทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st century skills, 2019) และจำเป็นต้องยกระดับคุณค่ามนุษย์ ด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะ จัดบรรยากาศแต่การพัฒนาความรู้และทักษะต่างๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติและเพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นกลุ่มความรู้ทักษะและนิสัยการทำงาน ซึ่งความสามารถในการทำงานขึ้นอยู่กับทักษะการเรียนรู้ การใฝ่เรียน อยากเรียนรู้และสนุกกับการเรียน ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งควรแก่การพัฒนา (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) เป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 นอกเหนือจากทักษะชีวิตและการทำงาน และทักษะทางสารสนเทศและเทคโนโลยี ซึ่งทักษะการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของผู้เรียนในการใช้วิธีการ กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ

เพื่อแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งด้วยตนเองหรือการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น จนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารซึ่งได้จากการปฏิบัติกิจกรรมฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จนสามารถประยุกต์ใช้และสร้างเป็นนวัตกรรมที่มีความใหม่จากเดิมจนเกิดความคล่องแคล่ว (ประทีป คงเจริญ, 2564) ดังนั้น ทักษะการเรียนรู้จึงเป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ให้มีความรู้และทักษะที่สูงขึ้น พร้อมเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเรียนรู้อย่างมีความหมายภายใต้ความซับซ้อน มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในโลกยุคดิจิทัล (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นโดยตัวบุคคลอันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้หรือประสบการณ์จากการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมในชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ กำหนดคุณสมบัติให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ และตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขในอนาคต

ปัญหาผลการเรียนหรือผลการทดสอบทางวิชาการที่ลดลงของนักเรียนอย่างมากในช่วง 20 ปีมานี้นั้น สะท้อนถึงการขาดทักษะการเรียนรู้หรือศักยภาพในการเรียนรู้ซึ่งจากรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 พบว่า ผู้เรียนไทยยังมีความสามารถและคุณภาพทางวิชาการต่ำในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนในการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และนำไปใช้สร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรม และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของการประเมิน PISA ตั้งแต่ปี 2000 จนถึง PISA 2018 พบว่า คะแนนของนักเรียนทุกกลุ่มโรงเรียนลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กไทยยังขาดทักษะในการเรียนรู้ การอ่าน การวิเคราะห์ การจัดการ การแก้ไขปัญหา (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) อีกทั้งผลการศึกษาที่ว่านักเรียนใช้เวลาในการเรียนมาก แต่เมื่อมีการทดสอบผลลัพธ์ที่ปรากฏกลับได้ผลลัพธ์ตรงกันข้าม ซึ่งผลการเรียนที่ตกต่ำนั้น มาจากวิธีการสอนที่ไม่ได้ช่วยสร้างความหมายแก่นักเรียนจึงส่งผลให้ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนต่ำ (Ogochukwu, 2002) การจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและต่อเนื่องระยะยาว ซึ่งการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนนั้นผู้เรียนควรมีทักษะการเรียนรู้ (Leaning skills) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดผลการเรียนของนักเรียน (Ansari, 1980)

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายทางด้านการศึกษาส่งเสริมและผลักดันให้กาญจนบุรีในเป็นพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จากวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี มีความสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี คือ “บูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาทักษะและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชากรทุกช่วงวัยในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นคนดีที่มีความสุขและมีคุณภาพของสังคมและประเทศเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงตนได้อย่างสมดุล เป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง เตรียมความพร้อมสู่อนาคต และนโยบายพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม จากการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ ควรมีการนำแนวคิด และทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่จัดระบบนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติ (ประกาศิต อานุภาพแสนยากร, 2555) รวมถึงการพัฒนาจิตพิสัย ปลูกฝังค่านิยมในตัวผู้เรียน ให้เกิดความตอบสนองอย่างเต็มใจ นำไปสู่การเห็นคุณค่า จัดระบบคุณค่า จัดระบบค่านิยมจนสามารถพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย และกระบวนการจัดการความรู้ กระบวนการดำเนินการจัดเก็บทรัพยากรความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคลเพื่อการถ่ายทอดและสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกิจกรรมประกอบการสอนประวัติศาสตร์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดสร้างสรรค์ (Control and creativity) ออกแบบกิจกรรมลักษณะของการจัดนิทรรศการ (เฉลิมมลิลา นิติเขต์ปรีชา, 2559)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส (ปรัชญา เหลืองแดง, 2561) เป็นรูปแบบที่พัฒนาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่มุ่งจัดการเรียนรู้พัฒนาจิตพิสัย และแนวความคิดการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้การจัดระบบองค์ความรู้ ใช้กระบวนแลกเปลี่ยน ร่วมมือ สื่อสาร สร้างสรรค์ผลงานนำไปสู่การเผยแพร่ผลงาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ใส่ใจ (ส-ใส่ใจ) สร้างความสนใจในองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ นำไปสู่การกำหนดหัวข้อที่สนใจเพื่อการศึกษา 2) สั่งสมองค์ความรู้ (ส-สั่งสม) สำรวจ สืบค้นองค์ความรู้ และจัดระบบองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) สร้างสรรค์และเผยแพร่องค์ความรู้ (ส-สร้างสรรค์) แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน และผสานองค์ความรู้ใหม่เพื่อสร้างสรรค์วิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่น และ 4) สืบสานคุณค่าสู่สาธารณะ (ส-สืบสาน) จัดกิจกรรมนิทรรศการองค์ความรู้ท้องถิ่นเพื่อสะท้อนถึงการสืบสานคุณค่าของท้องถิ่น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะ และเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในอนาคต และถือเป็นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาญจนานุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 28 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส จำนวน 3 แผน 2) แบบประเมินทักษะการเรียนรู้ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส วิธีการสร้างเครื่องมือมีดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนการสอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ใส่ใจ (ส-ใส่ใจ) ขั้นที่ 2 สั่งสมองค์ความรู้ (ส-สั่งสม) ขั้นที่ 3 สร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ (ส-สร้างสรรค์) และขั้นที่ 4 สืบสานคุณค่าสู่สาธารณะ (ส-สืบสาน)

1.3 ศึกษาเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ไทยที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ประกอบด้วย 1) บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์กับประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยในระยะก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จำนวน 4 ชั่วโมง 2) จากวันนั้นถึงวันนี้ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จำนวน 4 ชั่วโมง และ 3) ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 และท้องถิ่นกาญจนบุรี จำนวน 4 ชั่วโมง

1.4 ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เพื่อสร้างเป็นองค์ประกอบการประเมินทักษะการเรียนรู้ แล้วนำมาพิจารณาถึง ความสัมพันธ์ร่วมกับตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.5 นำแผนการเรียนรู้ เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหาสาระ และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.6 นำแผนการเรียนรู้ เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแล้วให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และดำเนินการปรับรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.7 แผนการเรียนรู้ เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำข้อมูลจากการทดลองมาวิเคราะห์และทำการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องและข้อจำกัดของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลองใช้ แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงจนสมบูรณ์ ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบประเมินทักษะการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้

2.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบประเมินทักษะการเรียนรู้

2.3 นำองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะการสื่อสารและร่วมมือ และ 3) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สร้างเป็นลักษณะพฤติกรรม เพื่อนำมาสร้างประเด็นแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.4 นำแบบประเมินทักษะการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแล้วให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแลพิจารณาความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

2.5 นำแบบประเมินทักษะการเรียนรู้ ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย จากหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้

3.3 สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของแอนเดอร์สันและแครทโวล แบบปรนัย ชนิด 4 จำนวน 60 ข้อ เพื่อใช้ในการคัดเลือกให้เหลือจำนวน 30 ข้อ

3.4 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ที่ปรับปรุงแล้วให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.5 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.6 นำผลคะแนนที่ได้รับจากการทดลองใช้ (Try Out) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย หาค่าความยาก

(p) และ อำนาจจำแนก (r) โดยในครั้งนี้ มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.30 – 0.75 และ ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.75

3.7 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson โดยครั้งนี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.81

3.8 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย คัดเลือกจำนวนข้อ 30 ข้อที่สามารถใช้ได้ และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสอบถามความคิดเห็นข้องนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนให้ครบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้

4.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ที่ปรับปรุงแล้วให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และดำเนินการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) คัดเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกาญจนานุเคราะห์ จำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 จำนวน 28 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสอนนักเรียนด้วยตนเองด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เรื่อง บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย โดยจัดการเรียนรู้ 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมเป็น 12 ชั่วโมง 3) ระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรมประเมินทักษะการเรียนรู้ทั้งก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการทางสถิติหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และและการทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) และ 4) เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส และนำผลคะแนนที่ได้รับมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการทางสถิติหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะการเรียนรู้ โดยประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น

ของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส โดยประเมินจากแบบประเมินในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามจุดประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส มีรายละเอียดดังในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน

ทักษะการเรียนรู้	จำนวนนักเรียน	M	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	28	2.91	0.80	23.56	0.02*
หลังเรียน	28	4.33	0.68		

*p< .05

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน เรื่อง บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (M = 4.33 , S.D. = 0.68) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (M = 2.91 , S.D. = 0.80) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส

ทักษะการเรียนรู้	ก่อนเรียน				หลังเรียน		
	จำนวนนักเรียน	M	S.D.	ระดับ/ลำดับ	M	S.D.	ระดับ/ลำดับ
ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา	28	2.81	0.72	ปานกลาง (3)	4.29	0.64	มาก (3)
ทักษะการสื่อสารและการร่วมมือ	28	3.03	0.91	ปานกลาง (1)	4.35	0.71	มาก (2)
ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	28	2.89	0.79	ปานกลาง (2)	4.38	0.69	มาก (1)
รวม	**28**	**2.91**	**0.80**	**ปานกลาง**	**4.33**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ทักษะการเรียนรู้หลังเรียน เรื่อง บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 4.33 , S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก (M = 4.38 , S.D. = 0.69) รองลงมาคือด้านทักษะการสื่อสารและการร่วมมืออยู่ใน

ระดับมาก (M = 4.35 , S.D. = 0.71) และด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก (M = 4.29 , S.D. = 0.64) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนเต็ม	M	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	28	30	18.54	0.65	23.44	0.01*
หลังเรียน	28	30	26.77	0.78		

*p< .05

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (M = 26.77, S.D. = 0.78) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (M =18.54, S.D. = 0.78) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส

ความคิดเห็น	M	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
1.กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานแก่นักเรียน	4.65	0.50	มากที่สุด	3
2. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ไขปัญหาแก่นักเรียน	4.55	0.44	มากที่สุด	5
3.กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารแก่นักเรียน	4.75	0.86	มากที่สุด	2
4. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นแก่นักเรียน	4.56	0.34	มากที่สุด	4
5. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมความริเริ่มสร้างสรรค์เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.76	0.55	มากที่สุด	1
รวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	**4.66**	**0.54**	**มากที่สุด**	**(1)**
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้				
6. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เปิด	4.44	0.43	มากที่สุด	5

ความคิดเห็น	M	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
โอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็น				
7. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามเมื่อมีข้อสงสัย	4.45	0.44	มากที่สุด	4
8. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก	4.57	0.54	มากที่สุด	2
9. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	4.64	0.87	มากที่สุด	1
10. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ช่วยส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีแก่ผู้เรียน	4.54	0.44	มากที่สุด	3
รวมด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	**4.52**	**0.54**	**มากที่สุด**	**(2)**
ด้านประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
11. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ส่งเสริมให้นักเรียนลำดับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยสะท้อนพัฒนาการของท้องถิ่นและประเทศชาติได้	4.65	0.67	มากที่สุด	2
12. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและสร้างองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้	4.55	0.65	มากที่สุด	3
13. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในชั้นเรียนทำให้เกิดความสามัคคีในการทำงาน	4.34	0.77	มาก	5
14. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยกับท้องถิ่นได้	4.67	0.43	มากที่สุด	1
15. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นไปเผยแพร่ซึ่งแสดงถึงการมีแสดงถึงส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่น	4.44	0.56	มากที่สุด	4
รวมด้านประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	**4.49**	**0.61**	**มากที่สุด**	**(3)**
รวมทั้งหมด	**4.55**	**0.56**	**มากที่สุด**	**-**

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของนักเรียนหลังที่จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.55 , S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่

หนึ่ง (M = 4.66 , S.D. = 0.54) รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่สอง (M = 4.52 , S.D. = 0.54) และ ด้านประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย (M = 4.49 , S.D. = 0.61)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และภาพรวมหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้ด้านที่ได้ผลลัพธ์มากที่สุดคือด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ครูใช้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียดรอบคอบระดมสมอง ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่ม และในชั้นเรียน โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานของกลุ่มตน และยังได้รับข้อเสนอแนะจากเพื่อนภายนอกกลุ่ม สู่การสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานลักษณะของอินโฟกราฟิกองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนและบูรณาการกับองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เผยแพร่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในสื่อออนไลน์ทั้ง Facebook Instagram และสื่อออนไลน์อื่นๆ ตลอดจนการจัดแสดงผลงานในลักษณะของนิทรรศการให้บุคคลภายนอกได้รับทราบ เป็นแนวทางหนึ่งในการมีส่วนร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่นแสดงถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และนำนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสิริวรรณ ศรีพหล ที่เสนอว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนในสถานศึกษา ควรใช้วิธีการโดยเน้นผู้เรียนเป็นหลัก ควรเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่เพียงเป็นผู้รับข้อมูลอย่างเดียว ดังนั้นผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ควรยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดและการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติศึกษาด้วยตนเอง ตลอดจนรวบรวมสังเคราะห์ สร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์หรือชิ้นงานขึ้นด้วยตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนระดมสมอง (สิริวรรณ ศรีพหล , 2554)

ทักษะการเรียนรู้ด้านที่ได้ผลลัพธ์น้อยที่สุดคือด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา จากการข้อสังเกตที่พบจาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส พบว่ารูปแบบดังกล่าวไม่ได้มีแนวคิดวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ ทั้งนี้อาจส่งผลให้ไม่ปรากฏขั้นตอนให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาข้อมูล ทำให้นักเรียนยังไม่สามารถอธิบายการเลือกใช้แหล่งสืบค้นและใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้ไม่สามารถจำแนกและเปรียบเทียบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดีเท่าที่ควร ตลอดจนการจัดระบบและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ ครูจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือให้ความรู้เรื่องวิธีการสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ก่อน สอดคล้องกับเฉลิมมลิลา นิติเขตต์ปรีชา เสนอว่ากระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ควรมีการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรม จำแนกประเภทหลักฐาน วิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการสังเคราะห์องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการเรียนประวัติศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจา

การจัดกิจกรรมพบว่ารายวิชาประวัติศาสตร์มีระยะเวลาจำกัด และควรมีการใช้คำถามหรือการกำหนดสถานการณ์ที่หลากหลาย (เฉลิมมลิลา นิติเขตต์ปรีชา, 2559)

2. ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนการเรียนรู้ในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่นักเรียนสามารถสำรวจ สืบค้น องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่นตามความสนใจของตนเอง สู่การจัดระบบ แลกเปลี่ยน สร้างสรรค์องค์ความรู้ และเผยแพร่สู่สาธารณะ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความรัก ภาคภูมิใจ ในประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างฐานความรู้ การจัดการความรู้และขยายความรู้ สู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ ดังที่ปรัชญา เหลืองแดง เสนอว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ได้มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ใส่ใจ (ส-ใส่ใจ) ครูได้นำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทย จากนั้นให้นักเรียนศึกษาหัวข้อที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษา ขั้นตอนที่ 2 สั่งสมองค์ความรู้ (ส-สั่งสม) นักเรียนศึกษา และสืบค้นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยโดยบูรณาการองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่พบในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำไปสู่การจัดระบบองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ขั้นตอนที่ 3 สร้างสรรค์ (ส-สร้างสรรค์) นักเรียนได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ตน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับเพื่อนในภายชั้นเรียนในลักษณะการเสวนาโต๊ะกลม และขั้นตอนที่ 4 สืบสานคุณค่า (ส-สืบสาน) นักเรียนวางแผนการดำเนินการเผยแพร่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่นในรูปแบบนิทรรศการเชิญชวนบุคคลภายนอกชั้นเรียน เป็นแนวทางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่นแก่สาธารณะ (ปรัชญา เหลืองแดง, 2561)

3. ผลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส หลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ได้ส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานจริงแก่ผู้เรียน นักเรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเอง และจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เพราะนักเรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนในตลอดการปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมที่ครูจัดเป็นการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มและการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสำรวจ และสืบค้นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยบูรณาการองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นักเรียนจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนร่วมถึงการสื่อสารระหว่างกัน เพื่อประสิทธิภาพของชิ้นงานและได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเองจนสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับชนกานต์ พิศิษฐวานิช ได้เสนอว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบนำตนเอง ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น นักเรียนได้รับความรู้โดยตรงจากการปฏิบัติ จัดลำดับเหตุการณ์อย่างเป็นระบบเชื่อมโยง สรุปสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (ชนกานต์ พิศิษฐวานิช, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ใส่ใจ (ส-ใส่ใจ) ขั้นที่ 2 สั่งสมองค์ความรู้ (ส-สั่งสม) ขั้นที่ 3 สร้างสรรค์แนวทางการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ (ส-สร้างสรรค์) และ ขั้นตอนที่ 4 สืบสานคุณค่าสู่สาธารณะ (ส-สืบสาน) สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้(Learning skills) 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะการสื่อสารและการร่วมมือ และ 3) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

บทสรุป

จากการผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนามาจาก

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Theory) ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เดิมนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงาน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหา ได้วิพากษ์วิจารณ์ผลงานและนำผลงานไปใช้ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมาย การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตพิสัย (Affective Domain) การปลูกฝังค่านิยมในตัวผู้เรียน ให้เกิดความตอบสนองอย่างเต็มใจนำไปสู่การเห็นคุณค่า จัดระบบคุณค่า การจัดการระบบองค์ความรู้ และสร้างเป็นลักษณะนิสัย และแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ ด้วยกระบวนการสำรวจและสืบค้น ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จดบันทึก และสกัดออกมาเป็นความรู้ที่ฝังแน่น ที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเมื่อนำไปใช้ทดลองแล้ว พบว่า สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ และส่งผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส พบว่าในบางขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส จะต้องใช้เวลามากกว่า 1 คาบเรียน เช่น ขั้นตอนที่ 2 สั่งสม นักเรียนต้องสำรวจองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทยร่วมกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงใช้เวลาในการสืบค้นมาก และขั้นตอนที่ 4 สืบสานคุณค่า นักเรียนต้องดำเนินการจัดกิจกรรมนิทรรศการแสดงผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น ดังนั้น ผู้สอนควรเตรียมชั่วโมงที่จะสอนให้เพียงพอไว้ก่อน

2.2 จากผลการวิจัยทักษะการเรียนรู้ ด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา พบว่า ผู้สอนควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจกระบวนการสืบค้นข้อมูล ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ก่อนให้ผู้เรียนได้จำแนกประเภทของหลักฐาน เปรียบเทียบหลักฐาน จัดระบบข้อมูลแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์

2.3 จากผลการวิจัยพบว่า หากมีการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรบูรณาการองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ไทยร่วมกับองค์ความรู้ประวัติศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้กับสิ่งใกล้ตัวของนักเรียน และให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเจตคติที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ หรือพัฒนาทักษะด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะชีวิต

2.2 ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ส เกี่ยวกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). *พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่งคง และยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กองบริหารงานวิจัยละประกันคุณภาพการศึกษา.

เฉลิมมลิลา นิติเขตต์ปรีชา. (2559) *เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนกานต์ พิศิษฐวานิช. (2561). “การส่งเสริมการวิเคราะห์วิชาประวัติศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2”. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ประกาศิต อานุภาพแสนยากร. (2555). *การจัดการเรียนรู้*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ประทีป คงเจริญ. (2564). ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม: คุณลักษณะสำคัญของพลโลกในยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 15(3): 165-177.

ปรัชญา เหลืองแดง. (2561). “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ”. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). *การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สานักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *ภาวะการณ์ศึกษาไทยปี 2564.* กรุงเทพฯ: 21 บริษัทเซ็นจูรี่ จำกัด.

Ansari ZA. (1980). *Study Habits and Attitudes of Students: Development and Validation ofQuestionnaire Measures.* Islamabad: National Institute of Psychology.

Ogochukwu, J.L (2002). *Everyday academic key.* Agbor, Progress printing press.

Partnership for 21st Century skills. (2019). *Framework for 21st century learning definition.* Retrieved 21 May 2023, from https://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

The Relationship Between Transformational Leadership of Administrators and Academic Administration of District Learning Encouragement Center under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement

[1]**อารีรัตน์ อนุสาร** Areerat Anusarn
[2]**อริสรา บุญรัตน์** Arisra Boonrat
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: Areerat.anu018@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการ และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 103 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางการกำหนดขนาดของเครจซี่และมอร์แกน ทำการเทียบสัดส่วนตามอำเภอที่ตั้ง จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.990 และแบบสอบถามตอนที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษา พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) การบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน รองลงมา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการนิเทศ

การศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.813

คำสำคัญ: การบริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การบริหารงานวิชาการ

Abstract

This research aims were 1) to study the level of transformational leadership. 2) to study the level of Academic administration. 3) to study the Relationship between Transformational Leadership of administrators and academic administration of District Learning Encouragement Center under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement. The sample group consisted of 103 teachers. the sample size was determined using the Krejcie and Morgan table and the proportions were compared according to the district. The sample was then randomly selected using the simple random sampling method by drawing lots without replacement. The instruments used to collect data were the second questionnaire, which had a reliability coefficient of 0.990, and the third questionnaire, which had a reliability coefficient of 0.991. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The results of the study found that 1) Transformational leadership of the district learning center administrators Under the jurisdiction of the Phatthalung Provincial Learning Promotion Office. The overall picture is at a high level. Considering each aspect, it was found that The aspect with the highest average was the aspect of having an ideological influence, followed by the aspect of intellectual stimulation. Inspirational aspect and considering individuality 2) Academic administration of the District Learning Promotion Center Under the jurisdiction of the Phatthalung Provincial Learning Promotion Office. The overall picture is at a high level. Considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average is the evaluation aspect. and transfer of academic results, followed by the development of the learning process. Development of quality assurance systems within educational institutions Educational supervision Educational institution curriculum development and research to develop the quality of education 3) The Relationship between Transformational Leadership of administrators and academic administration of District Learning Encouragement Center under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement overall,

there is a positive relationship is at a high level at a statistical significance level of .01 level, a correlation coefficient (r) was 0.813.

Keywords: Administration of the District Learning Promotion Center; Transformational Leadership; Academic administration

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) จุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มีเป้าหมายการพัฒนาและความเชื่อมโยงของจุดหมายกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 คือ การพัฒนาคน สำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งเป้าหมายที่ 3 คือ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาส และความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ นอกจากนี้จุดหมายที่ 12 ยังมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติใน 3 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในประเด็นเป้าหมาย ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในประเด็นเป้าหมาย คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในประเด็นเป้าหมาย การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และการกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ และสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตราที่ 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

ในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการนำสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารซึ่งต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

(Transformational Leadership) ตามแนวคิดของบาส และอโวลิโอ (Bass and Avolio, 1990) เป็นภาวะผู้นำที่ผู้บริหารจะนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและนำผลไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (เสาวนิตย์ ทวีสันทนีนุกูล, 2548)โดยขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในมาตรา 39 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านที่สำคัญสุดเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานของสถานศึกษา คือ งานบริหารวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 6 การส่งเสริมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคล ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ภูมิใจและตระหนักในความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รู้จักความพอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใฝ่เรียนรู้ มีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งมีสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทย และสังคมโลกได้อย่างผาสุก กับเพื่อให้บุคคลมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต ที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก และมีโอกาสพัฒนาหรือเพิ่มพูนทักษะของตนให้สูงขึ้นหรือปรับเปลี่ยนทักษะของตนตามความถนัดหรือความจำเป็น มีหน้าที่จัด ส่งเสริม และสนับสนุน ดังนี้ 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 3) การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ คือ ประชาชนทุกระดับ ทุกช่วงวัย (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566, 2566) และดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีภารกิจต่อเนื่อง ในด้านการบริหารวิชาการ ด้านงานหลักสูตร สื่อรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลงานบริการทางวิชาการ และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยบริหารวิชาการดังนี้ 1) ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรม 2) ส่งเสริมการพัฒนาสื่อแบบเรียน สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่ออื่นๆ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลให้มีความทันสมัย 4) พัฒนาระบบการประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษา และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ 5) พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการศึกษานอกระบบทุกหลักสูตร 6) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัย และ 7) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน (สำนักงาน กศน. สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

สำนักงานส่งเสริมการเรียนจังหวัดพัทลุง ทำหน้าที่ กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ศูนย์การเรียนรู้ตำบล และศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ทั้งในด้านวิชาการ และเทคโนโลยีที่จำเป็น ในการส่งเสริมการเรียนรู้ การบริหารงาน และการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จัดทำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของกรม บริบทของท้องถิ่นและแผนการศึกษาแห่งชาติ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิบดีมอบหมาย ซึ่งผลสำเร็จของการบริหารงานวิชาการของศูนย์

ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ 11 อำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนจังหวัดพัทลุง ดูได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการสอบระดับชาติ (N-NET) ของนักศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งจากรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง พบว่าผลการทดสอบการประเมินทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) โดยภาพรวม จำนวน 11 สถานศึกษาในสังกัด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การทดสอบ N-NET 39.68 ผ่านค่าเป้าหมายมาตรฐาน อยู่ในลำดับ 53 ของประเทศ (สำนักงาน กศน.จังหวัดพัทลุง, 2566) และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 พบว่าผลการทดสอบภาพรวม ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การทดสอบ N-NET 39.18 ผ่านค่าเป้าหมายขั้นต้น อยู่ในลำดับ 62 ของประเทศ (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง, 2566)

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ระดับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ รวมถึงความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนางานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำนวน 11 อำเภอ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2566 จำนวนประชากรทั้งสิ้น 139 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำนวน 11 อำเภอ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2566 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางการกำหนดขนาดของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้จำนวน 103 คน และทำการเทียบสัดส่วนตามอำเภอที่ตั้ง จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

(Rating Scale) กำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารและรองผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาการศึกษา และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความเหมาะสมในการใช้ภาษาแล้วนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 และมีเกณฑ์ให้น้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.994 ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามคุณลักษณะของประชากรมีลักษณะเป็นแบบสำรวจ รายการ (Checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert.,1961 อ้างถึงในภัทราพร เกษสังข์, 2549) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างโดยแบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1990) ที่มีชื่อว่า MLQ (The multifactor leadership questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 36 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert., 1961 อ้างถึงใน ภัทราพร เกษสังข์, 2549) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาสื่อ 4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) การนิเทศการศึกษา 6) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งแบบสอบถาม มีทั้งหมดจำนวน 49 ข้อ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย พร้อมแบบสอบถาม ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายเวลาและสถานที่ขอรับแบบสอบถามคืน 3) เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายด้านและโดยรวม จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายของคะแนนโดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายด้านและโดยรวม จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวม

(n=103)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ	ความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.51	0.52	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.45	0.59	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.46	0.57	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.43	0.56	มาก
รวม	**4.46**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.57) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.59) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.56) อยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ดังที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุงโดยภาพรวม

(n=103)

การบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ	ความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.49	0.49	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.55	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	4.55	0.51	มากที่สุด
4. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.45	0.54	มาก
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.49	0.53	มาก
6. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.52	0.56	มากที่สุด
7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.38	0.59	มาก
รวม	**4.49**	**0.49**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.51) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.50) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.56) อยู่ในระดับมากที่สุด รองรองมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.53) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.49) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.54) และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.59) อยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จึงปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน 7 ด้าน

(n=103)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ	การบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ							
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	**รวม**
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	.745**	.802**	.732**	.719**	.793**	.750**	.602**	**.799****
การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	.723**	.724**	.694**	.724**	.767**	.727**	.644**	**.779****
การกระตุ้นทางปัญญา (X_3)	.719**	.759**	.735**	.700**	.766**	.726**	.583**	**.776****
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	.716**	.753	.705**	.725**	.768**	.676	.597**	**.768****
รวม	**.756****	**.790****	**.746****	**.747****	**.806****	**.750****	**.634****	**.813****

**มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม (X) ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ในภาพรวม (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r) = 0.813 ซึ่งเมื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเพิ่มขึ้นเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่มีพฤติกรรม กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของเจตคติและพฤติกรรมของครูผู้สอนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยมีการสร้างความผูกสัมพันธ์ภายในสถานศึกษา เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพาภัค อินนุ่น ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารวิชาการสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ยุพาภัค อินนุ่น, 2564) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูผู้สอนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง อยู่ในระดับมาก

2. ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอมีการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา พรมแย้ม ได้ศึกษาเรื่องการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ยุพา พรมแย้ม, 2562) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูผู้สอนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง อยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.813 สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพาภัค อินนุ่น ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.759 (ยุพาภัค อินนุ่น, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสกาวเดือน ศิริรัตน์ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.843 (สกาวเดือน ศิริรัตน์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมหรือกระบวนการที่ผู้นำใช้เพื่อสร้างอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรด้วยการสร้างความผูกพันกับจุดประสงค์ขององค์กร ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและศักยภาพสูงขึ้นจนสามารถบรรลุผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงตามที่ผู้นำต้องการ โดยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. การกระตุ้นทางปัญญา 3. การสร้างแรงบันดาลใจ และ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

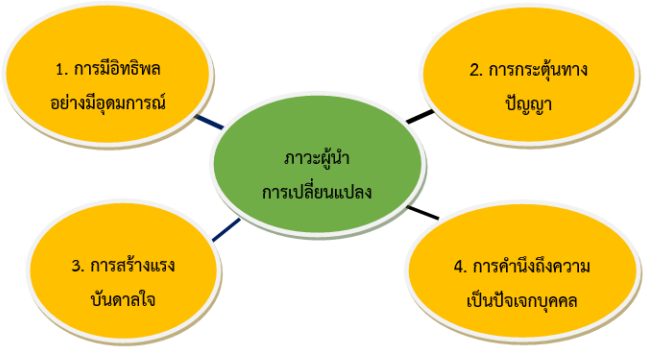

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตามความถนัด ตามศกยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4. การนิเทศการศึกษา 5. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และ 7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทสรุป

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์

ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.813 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอทั้ง 11 อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ควรคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลในการบริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ เนื่องจากบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ความถนัดที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญในการการบริหารบุคลากร หากสามารถเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคลได้ ก็จะสามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

1.2 ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอทั้ง 11 อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา หรืองานวิจัยด้านอื่น ๆ ที่สามารถนำมาแก้ปัญหาต่างๆ ของสถานศึกษา หรือพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือแลกเปลี่ยนงานวิจัยกับสถานศึกษาอื่น สถานศึกษาควรมีการรวบรวมและเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ในด้านอื่นๆ เช่น ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้อำเภอต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอรต์ ซินดิเคท จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *อ้างอิงประชากรเพื่อเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). “การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากลุ่มตัวอย่าง”. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม*, 3(1): 22-25.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. (2566, 19 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 140 ตอนที่ 20 ก, หน้า 62.

ภัทราพร เกษสังข์. (2549). *การวิจัยทางการศึกษา.* เลย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ยุพา พรมแย้ม. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ยุพาภัค อินนุ่น. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สกาวเดือน ศิริรัตน์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักงาน กศน.จังหวัดพัทลุง. (2566). *รายงานสรุปผลการดำเนินงาน ไตรมาสที่ 1-2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 18 พฤษภาคม 2566 จาก http://phatthalung.nfe.go.th

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง. (2566). *รายงานสรุปผลการดำเนินงาน ไตรมาสที่ 3-4* ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566 จาก http://phatthalung.nfe.go.th

สำนักงาน กศน. สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

เสาวนิตย์ ทวีสันทนีนุกูล. (2548). *ภาวะผู้นำปริวรรต: ตัวจักรสำคัญสำหรับผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1990). *Transformational Leadership Development: Manual for the Multifactor Leadership Questionnaire*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน
Academic Administration of Rattanakosinsomphod Bangkhonthian School

[1]**บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย** Burinthornvoravit Puanoui
[2]**สายสุดา เตียเจริญ** Saisuda Tiacharoen
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: burinthornvoravit@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน จำนวน 163 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การแนะแนว และอยู่ในระดับมากจำนวน 12 ด้าน 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน พบว่า สถานศึกษาควรเข้าไปมีส่วนร่วมและบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการของชุมชนมาศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนรู้กับผู้เรียนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยการใช้บริการเว็บไซต์ความรู้หรือฐานข้อมูลของต่างประเทศมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนากระบวนการวิจัย มีการกำหนดนโยบาย มีแผนปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีหรือสร้างแรงจูงใจในการวิจัยทางการศึกษา เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; งานวิชาการ; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this study were 1) to study academic administration of Rattanakosinsomphod Bangkhunthian School and 2) to the guidelines to develop academic administration of Rattanakosinsomphod Bangkhunthian School. The population of this study were administrators and teachers in Rattanakosinsomphod Bangkhunthian School, totally 1 6 3 . The instrument was a opinionnaire about the academic administration based on Office of the Basic Education Commission Concept. The statistics used to analyze the data were frequency (f), percentage (%), arithmetic mean (μ), standard deviation (σ) and content analysis. The findings of this study were as follows, 1) The academic administration of Rattanakosinsomphod Bangkhunthian School in overall was at high level and each aspect found that 5 aspects were at the highest level, ranking by arithmetic mean ranking by arithmetic mean form the highest to the lowest, there were,: School curriculum development, Educational supervisor, Learning and teaching management in schools, Technology media development and using for education, Guidance, twelve aspects were at high level. 2) The Academic Affairs Administration development guidelines of Rattanakosinsomphod Bangkhunthian School were : Educational institutions should participate and play a role in promoting Support the organization of learning processes within the community, exchange knowledge, Select the wisdom and speakers of the community to study in order to benefit the learning of the students. in preparing the school curriculum, educational institutions should promote and support teachers and learners to use learning resources abroad even more or using knowledge website services or foreign knowledge databases to be used in organizing the teaching and learning process, The research process should be developed. Policy is set have a work plan including creating knowledge, understanding and good attitude. or creating incentives for educational research To develop the learning management process and develop the quality of education in educational institutions to be more efficient.

Keywords: academic administration; administration of school; working academic

บทนำ

การบริหารงานวิชาการ เป็นส่วนงานสำคัญของการสร้างคุณภาพการศึกษา เป็นงานหลักและเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการสถานศึกษาตามมาตรา 9 ซึ่งเป็นกระบวนการของการกระจายอำนาจให้เกิดการบริหารจัดการส่วนงานต่างๆ ในสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน โดยมีการแบ่งขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ทำ

ให้การบริหารจัดการศึกษาเกิดการกระจายอำนาจตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างอิสระ เกิดความคล่องตัว สะดวกและรวดเร็วในการบริหารจัดการ และยังสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของสถานศึกษา รวมไปถึงชุมชนหรือท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากองค์กรต่างๆ เป็นปัจจัยส่วนสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้ ตลอดจนกระบวนการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุนต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

การบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญมากที่สุดและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารงานวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม หรือ เก่ง ดี มีสุข การจะเลือกศึกษา ดูคุณภาพของสถานศึกษา หนึ่งในนั้นปฏิเสธไม่ได้ว่างานวิชาการจะเป็นงานที่การันตีคุณภาพของสถานศึกษา และกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิผล และประสิทธิภาพของสถานศึกษาว่าการบริหารจัดการนั้นจะประสบความสำเร็จตามพันธกิจ หรือเป้าหายของสถานศึกษาอย่างไร การบริหารงานวิชาการ จึงเป็นกระบวนการของการกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนสถานศึกษา นำนโยบายจากต้นสังกัดมาปฏิบัติใช้ หรือให้นโยบายแก่บุคลากร รวมทั้งให้คำแนะนำ และประสานงานร่วมกับบุคลากรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการกระจายอำนาจและมอบหมายบทบาทหน้าที่ตามความรับผิดชอบให้แก่คณะครู หรือบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเอง ผู้เรียน และสถานศึกษาโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประเภทสหศึกษา (โรงเรียนรัตนสินทร์สมโภชบางขุนเทียน, 2566) ปัจจุบันมีครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะครู ที่ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การจัดกระบวนการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีอีกหลายหน้าที่ที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามตารางสอน ทำให้ครูไม่มีเวลาอย่างเต็มที่ในการได้ปฏิบัติหน้าที่ของการจัดกระบวนการเรียนรู้และความเป็นครูอย่างแท้จริง ครูต้องไปทำหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างอื่น ทำให้ครูไม่ได้จัดเตรียม หรือวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนให้กับผู้เรียน (กษมา มาลาแวจันทร์. 2566, 21 กันยายน) และจากการศึกษาผลการประเมินตนเองของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้มีความหลากหลาย โดยให้กลุ่มสาระการเรียนรู้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายให้มากขึ้น ผ่านกระบวนการบูรณาการการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนเอง (โรงเรียนรัตนสินทร์สมโภชบางขุนเทียน, 2566)

นอกจากนี้ผลการดำเนินการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ได้เสนอให้สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษาอย่างหลากหลาย เพื่อเป็นส่งเสริมความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัดอย่างเต็มศักยภาพ (โรงเรียนรัตนสินทร์สมโภชบางขุนเทียน, 2566) ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์บุคลากรในกลุ่มบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ก็ทำให้ทราบถึงปัญหาของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน มีการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดเวลา ทำให้หลักสูตรการศึกษามีความไม่แน่นอนไม่ชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา หรือแม้แต่โครงสร้างหลักสูตรมีความไม่ชัดเจน และครูมีความไม่เข้าใจในหลักสูตรมากเท่าที่ควร ประกอบกับ มีการชี้แจงหรืออธิบายกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรให้กับครูผู้สอนน้อย ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน และเข้าใจในทิศทางเดียวกันน้อย ประกอบกับการบริหารจัดการหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เนื่องจากผู้เรียน เรียนรายวิชาเพิ่มเติมเกินจากหลักสูตรไปมาก บางรายวิชามีการวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดซ้ำซ้อน ส่วนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนหนึ่งไม่ยอมรับปรับเปลี่ยนวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ล้าสมัย ประกอบกับภาระงานของครูที่นอกเหนือจากงานสอนที่มากเกินไป จนบางครั้งไม่มีเวลาเตรียมการเรียนการสอน (วาสนา ปู่โรย. 2566, 21 กันยายน) ในด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันซึ่งมีเกณฑ์ของการวัดผลประเมินผลอาจจะไม่ครอบคลุมหรือเป็นมาตรฐานเดียวกันและการประเมินผลการเรียนรู้อาจจะไม่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร อีกทั้งไม่มีการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลในทุกรายวิชา จึงไม่สามารถวัดผล ประเมินผลได้ตามความเป็นจริง (ณรงค์ศักดิ์ นิลทสุกข์. 2566, 21 กันยายน)

นอกจากนี้การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาโรงเรียนมีการอบรมครู และบุคลากรในการจัดเตรียมสื่อ และเทคโนโลยีการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อนวัตกรรมที่ครูผลิตขึ้น แต่ก็ไม่เพียงพอเพราะงบประมาณในการจัดหาสื่อการเรียนรู้ มีอย่างจำกัด ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ ครูบางส่วนจึงใช้เทคโนโลยีส่วนตัว แต่บางส่วน ไม่สามารถนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนได้เท่าที่ควร (ภัคพล ตรังจิรเสถียร. 2566, 21 กันยายน) การบริหารงานวิชาการจากสภาพปัญหาข้างต้น จึงสรุปได้ว่ากระบวนการการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน มีการดำเนินการที่ก่อให้เกิดความไม่สะดวก ทำให้เกิดคุณภาพได้อย่างไม่เต็มที่และเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษามีคุณภาพในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไม่เต็มกำลังสามารถ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการหาแนวทางในการพัฒนา อันจะนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรได้อย่าง มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ประการดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะการศึกษากลุ่มประชากรในสภาวการณ์ที่ไม่มีการทดลอง (the one-shot, nonexperimental case study design) ซึ่งประชากรเป็นผู้บริหาร และครูโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน จำนวนรวม 163 คน (ไม่รวมผู้วิจัย)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียน 8 กลุ่มสาระ และ 1 กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสิ้น 13 คน

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นจำนวน 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (rating Scales) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's five rating Scale) โดยใช้เกณฑ์กำหนดน้ำหนักคะแนนและมาตราส่วน (R. Likert, 1962)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วนำผลการศึกษามาสร้างเครื่องมือ ภายใต้การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา และพัฒนาเครื่องมือเป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำไปศึกษาวิจัยในแต่ละประเภท มีรายละเอียดดังนี้ *ขั้นตอนที่ 1* ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารวิชาการ และปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย *ขั้นตอนที่ 2* การตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.67-1.0 *ขั้นตอนที่ 3* นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 30 คน *ขั้นตอนที่ 4* นำแบบสอบถามที่ได้กลับมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α=coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 (Lee J. Cronbach, 1974) *ขั้นตอนที่ 5* จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน และวิเคราะห์ผลข้อมูล *ขั้นตอนที่ 6* นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิตที่น้อยที่สุดในแต่ละด้าน นำไปเป็นประเด็นคำถามใน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน คือ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือถึงหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ขอความร่วมมือจากผู้บริหาร และครู อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ 2) ผู้วิจัยนำหนังสือที่ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ออกให้ ส่งไปยังโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย และ 3) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อใช้ในการจัดระเบียบข้อมูล และนำข้อมูลไปคำนวณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทั้งนี้มีการสถิติการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ การศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ใช้ความถี่ (f) และร้อยละ (%) 2) วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนทั้ง 17 งาน โดย ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดโดยการแปลความหมายข้อมูลจากการคำนวณค่ามัชฌิมเลขคณิต (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของข้อมูลแล้วนำค่ามัชฌิมเลขคณิต (μ) มาแปลความหมายโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) โดยแบ่งเกณฑ์ค่ามัชฌิมเลขคณิต (μ) (John W. Best, 1970) และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยตามจุดประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน และอยู่ในระดับมากจำนวน 12 ด้าน ดังตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน โดยภาพรวมและรายด้าน

N = 163

ด้าน	การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน	μ	σ	ระดับ
1	การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น	4.28	0.54	มาก
2	การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.28	0.55	มาก

ด้าน	การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน	μ	σ	ระดับ
3	การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.72	0.53	มากที่สุด
4	การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.84	0.41	มากที่สุด
5	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.29	0.52	มาก
6	การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.31	0.52	มาก
7	การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.11	0.56	มาก
8	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	3.89	0.77	มาก
9	การนิเทศการศึกษา	4.79	0.46	มากที่สุด
10	การแนะแนว	4.51	0.47	มากที่สุด
11	การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.40	0.50	มาก
12	การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ	4.27	0.51	มาก
13	การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น	4.24	0.52	มาก
14	การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	3.80	0.61	มาก
15	การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา	4.27	0.53	มาก
16	การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา	4.18	0.52	มาก
17	การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.65	0.53	มากที่สุด
ภาพรวม		**4.34**	**0.53**	**มาก**

จากตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.34) มีการกระจายของข้อมูลน้อย (σ =0.53) แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (μ = 4.84, σ = 0.41) การนิเทศการศึกษา (μ = 4.79, σ = 0.46) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (μ = 4.72, σ = 0.53) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (μ = 4.65, σ = 0.53) การแนะแนว (μ = 4.51, σ = 0.47) และอยู่ในระดับมากจำนวน 12 ด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (μ = 4.40, σ = 0.50) การวัดผล ประเมินผล

และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (μ = 4.31, σ = 0.52) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (μ = 4.29, σ = 0.52) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น (μ = 4.28, σ = 0.54) การวางแผนงานด้านวิชาการ (μ = 4.28, σ = 0.55) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ (μ = 4.27, σ = 0.51) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา (μ = 4.27, σ = 0.53) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น (μ = 4.24, σ = 0.52) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา (μ = 4.18, σ = 0.52) การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (μ = 4.11, σ = 0.56) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ (μ = 3.89, σ = 0.77) และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (μ = 3.80, σ = 0.61)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาควรเข้าไปมีส่วนร่วมและบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการของชุมชนมาศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนรู้กับผู้เรียนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยการใช้บริการเว็บไซต์ความรู้หรือฐานข้อมูลของต่างประเทศมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และควรมีการพัฒนากระบวนการวิจัย มีการกำหนดนโยบายแผนปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีหรือสร้างแรงจูงใจในการวิจัยทางการศึกษา เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษา และถือเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ที่จะต้องมีการวางแผน การบริหารจัดการ การกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในฉบับต่างๆ มีสาระสำคัญในการจัดระบบโครงสร้างของการบริหารจัดการสถานศึกษา และกระบวนการให้มีเอกภาพ อย่างหลากหลายในการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาตามลำดับ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ความสำคัญกับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีสถานะเป็นนิติบุคคลมีเป้าประสงค์ที่จะให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างอิสระ เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา และเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ตามความสามารถของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ซึ่งสถานศึกษามีการดำเนินการงานวิชาการที่มีการวางแผน กำหนด

ทิศทาง สร้างและพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติ ทำให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประกอบกับโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนมีกระบวนการนิเทศ และติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอน ทั้งการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนยังมีกระบวนการการแนะแนวอันเกิดขึ้นจากความตระหนักของครูและบุคลากร รวมถึงชุมชน หน่วยงาน องค์กรอื่นๆ ที่เห็นคุณค่าของการแนะแนว ในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ ประกอบกับโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน มีกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการวางมาตรฐานการจัดการศึกษา โดยมีการดำเนินการอย่างจิงจังต่อเนื่อง ด้วยระบบการดำเนินงานที่เข้มแข็ง จากการมีส่วนร่วม เปิดโอกาส และให้การสนับสนุนจากครูและบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเขามามีสวนในการจัดการและประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทำให้โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน มีมาตรฐาน เกิดความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการตอบแบบสอบถามได้รับความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยมีการวางแผนทั้งการกำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินการ ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน การประเมินผลให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2556)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ ที่กล่าวถึงการบริหารวิชาการที่ต้องมีความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ในดำเนินการจัดการศึกษาจัดกิจกรรมต่าง ๆ การเรียนการสอน ฝึกอบรมหรือการให้การศึกษาที่มีความหลากหลาย โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ มีระบบ มาตรฐานการดำเนินงาน โดยมุ่งหมายในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563) ที่สอดคล้องกับวรรณวิษา จีนไฝ ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (วรรณวิษา จีนไฝ, 2562) เช่นเดียวกับสุพล พรเพ็ง ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุพล พรเพ็ง, 2562) และสอดคล้องกับเกตกนก สวยค้าข้าว ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราชินีบูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการศึกษาพบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราชินีบูรณะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เกตกนก สวยค้าข้าว, 2562)

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน มีดังต่อไปนี้

1) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา สถานศึกษาควรมีการส่งเสริม และสนับสนุนให เกิดการจัดการเรียนรู้ระหว่างชุมชน สร้างและแลกเปลี่ยนองค์ความรู่ร่วมกับชุมชน หรือองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนแวดล้อมใกล้เคียงสถานศึกษา รวมทั้งสถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ภูมิปัญญาระหว่างชุมชน มีการประสานงานร่วมกับชุมชน เพื่อการฝึกงานฝึกอาชีพหรือให้ความรู้กับผู้เรียน รวมทั้งควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน หรือจัดข้อมูลสารสนเทศของชุมชนอย่างเป็นระบบผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือเว็บไซต์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน

2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรสงเสริมใหครู ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ โดยมีการจัดระบบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ให เอื้อตอการศึกษาเรียนรูของผู้เรียนทั้งการใช้บริการเว็บไซต์ หรือฐานข้อมูลความรู้จากต่างประเทศ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีการจัดแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายให เพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้าและความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้การประสานงานองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน มีการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้อย่างหลาย ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับจาริยา อินทร์เทพ ที่ศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นประกอบการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 ผลการศึกษาพบว่าสถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขึ้น เพราะแหล่งการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญและมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางอย่างหลากหลาย (จาริยา อินทร์เทพ, 2558) ทั้งยังสอดคล้องกับกษมาพร ทองเอื้อ ที่ได้ศึกษา การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่มีการจัดระบบการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทั้งการสร้างโปรแกรม แพลตฟอร์ม ระบบฐานข้อมูล สื่อภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง เป็นต้น เพื่อเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้เหล่านั้น เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และเป็นการถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาองค์ความรู้ที่มีคุณค่าสืบไป (กษมาพร ทองเอื้อ, 2564)

3) ด้านการวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการรวบรวมและเผยแพรผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการพัฒนากระบวนการวิจัยให้มีความชัดเจน มีกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานของครู ทัศนคติที่ดีในกระบวนการวิจัย โดยมีการสนับสนุน หรือสร้างแรงจูงใจในการวิจัยทางการศึกษา หรือการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้การวิจัยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยกำกับ นิเทศ ติดตาม ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาการวิจัย สอดคล้องกับวีระพล ไวยมิตรา ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดโพธิ์

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการทำวิจัยทางวิชาการของตนเองในชั้นเรียน โดยนำผลการวิจัยของครูแต่ละคนมาสู่การทำการวิจัย ในภาพรวมของโรงเรียน เพื่อใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการงานวิชาการของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเมื่อผลการวิจัยได้รับการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน ก็ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัยสู่สาธารณชนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป (วีระพล ไวยมิตรา, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน มีกระบวนการบริหารจัดการในลักษณะขององค์กรเชิงระบบที่มีการบริหารจัดการคุณภาพในส่วนงานต่างๆ ทำให้เกิดคุณภาพในการบริหารจัดการ โดยปัจจัยนำเข้าเป็นนักเรียน ครู ผู้บริหาร ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการศึกษาผ่านสู่กระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่เข้าใจบริบทหน้าที่ เข้าถึงผู้เรียนและผู้รับบริการ และพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ต่อยอดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (transformation process) อันส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา เกิดคุณภาพในการบริหารจัดการ ทำให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 5 ด้าน และอยู่ในระดับมากจำนวน 12 ด้าน ซึ่งมีกระบวนการในการบริหารจัดการคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีการนำข้อมูลย้อนกลับไปวางแผน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

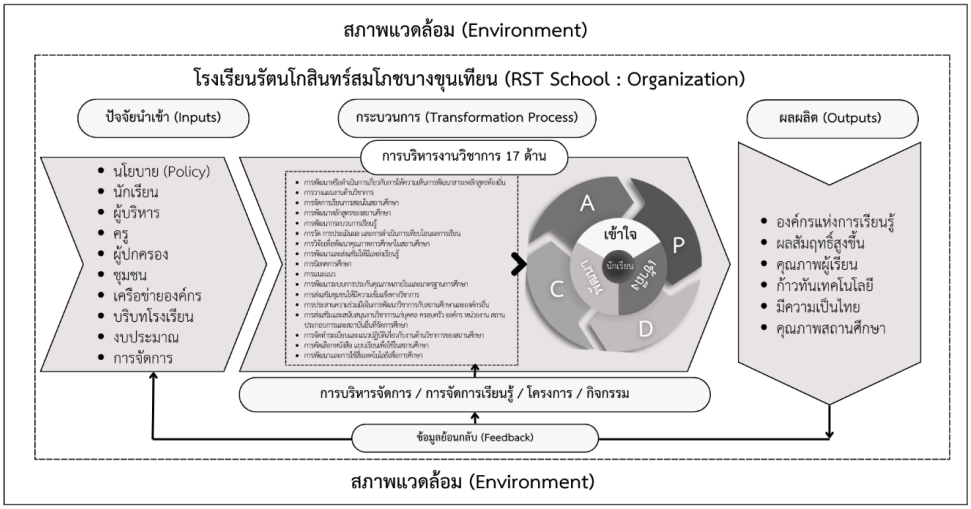

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการเชิงระบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน

กระบวนการในการบริหารจัดการคุณภาพภายในส่วนงานต่างๆ ทำให้เกิดคุณภาพในการบริหารจัดการ โดยส่วนงานที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดการศึกษาในรายวิชาต่างๆ อย่างครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลการพัฒนาหลักสูตรต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบเป็นประจำ

ทุกปีการศึกษาอย่างครบถ้วน 2) ด้านการนิเทศการศึกษามีการสร้างความตระหนักให แกครูและบุคลากรให้เขาใจกระบวนการนิเทศที่มีเป้าประสงค์ในการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงาน การจัดกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานว่าได้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามมาตรฐานของการจัดการศึกษาและเกิดประโยชน สูงสุดต่อผู้เรียน ผู้ปฏิบัติงาน และสถานศึกษา โดยมีกระบวนการดำเนินการนิเทศการศึกษาตามแผนการปฏิบัติการปฏิทินปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่เป็นประจำ รวมทั้งมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการกำหนดนโยบาย มีการวางแผนในการจัดหา และพัฒนาสื่อการเรียนรูและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรภาครัฐ ชุมชนและเอกชน โดยสถานศึกษามีกระบวนการในการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี การรวมกลุ่มเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อผลิต สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านการแนะแนว มีการสร้างความตระหนักให้กับครูและบุคลากร ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ ให้เห็นคุณค่าในการขับเคลื่อนกระบวนการช่วยเหลือดูแลผู้เรียนในการแนะแนวทางการศึกษา โดยมีการสงเสริม พัฒนา และอบรมความรู้เพิ่มเติมให้กับครูและบุลากรได้รับองค์ความรู้ด้านจิตวิทยา การแนะแนว และดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยโรงเรียนมีกระบวนการในการปฏิบัติตามนโยบาย มีแผนการปฏิบัติการประจำปีและการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ กระบวนการนิเทศติดตาม ประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งมีการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการการทำงานเป็นทีมอันส่งผลให้ผู้เรียนและสถานศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

บทสรุป

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลจากการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับจากสังคมในระดับหนึ่ง โดยข้อมูลอัตราการแข่งขันเพื่อสอบเข้าเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2567 พบว่าโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน มีอัตราการสอบแข่งขันสูงติดอันดับ 5 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 2 ระดับชั้น ซึ่งเป็นส่วนสะท้อนความไว้วางใจในคุณภาพของสถานศึกษาจากการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง ส่งผลให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับ และเชื่อว่าหากนำแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการไปพัฒนา ปรับใช้ ก็จะเป็นส่วนขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน ให้มีความก้าวหน้า เกิดประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสถานเป็นที่ยอมรับจากผู้คนในสังคมเป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางวิชาการกับชุมชน หรือมีบทบาทในการสงเสริม สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เช่น มีการจัดการอบรมความรู้ต่างๆ ให้กับชุมชน หรือองค์กรภายนอก หรือสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการของชุมชนมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน องคกรปกครองสวนทองถิ่น องคกรเอกชน องคกรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เช่น การให้ความรู้แก่ครอบครัวของผู้เรียนที่มีความต้องการและความถนัดของผู้เรียน สถานศึกษาควรให้ความรู้หรือการบริการวิชาการแก่ชุมชุนด้านสุขภาวะของบุตรหลานในชุมชนและสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา หรือกับชุมชน หรือองค์กรต่างๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ด้วยสภาพสถานศึกษาที่คับแคบ ประกอบกับสภาพแวดล้อมโดยรอบโรงเรียนเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติและชุมชนเป็นไปได้ยาก แต่สถานศึกษาสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาห้องสมุดเป็นระบบดิจิทัล (Digital Library) ที่มีการให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ผู้เรียนสามารถสืบค้น และใช้บริการได้ผ่านระบบออนไลน์ (Online) สวนหย่อมต่างๆ ภายในโรงเรียนควรมีการสร้างความรู้ในระบบดิจิทัลผ่านระบบคิวอาร์โค้ด (QR code) ที่สามารถใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนตัวของผู้เรียนในการแสกนความรู้จากสวนหรือสถานที่ต่างๆ ที่มีระบบ คิวอาร์โค้ดติดอยู่ภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อบริการและสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน นอกจากนี้เมื่อตรวจสอบในรายละเอียดพบว่า ด้านการสงเสริมใหครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตในระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยว่า โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยการแนะนำการใช้บริการเว็บไซต์ความรู้ หรือฐานข้อมูลความรู้ของต่างประเทศมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานงานความร่วมมือให้ครูและบุคลากร รวมถึงผู้เรียนที่ความพร้อมและความสนใจ ให้ได้รับทุนการศึกษาไปศึกษาต่อยังต่างประเทศทั้งในรูปแบบการเข้าร่วมโครงการระยะสั้น หรือระยะยาวจากองค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ของต่างประเทศ

3. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนควรมีการพัฒนากระบวนการวิจัยให้มีความชัดเจน มีการกำหนดนโยบายในระดับสถานศึกษา เป็นลำดับขั้นตอนในปฏิทินโรงเรียน หรือแผนปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีในกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานของครูและบุลากร ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับคุณภาพของโรงเรียนให้เกิดความเชื่อมั่นและมีประสิทธิภาพในวงวิชาการ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุน หรือสร้างแรงจูงใจในการศึกษาวิจัย เช่น สนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ หรือการเผยแพร่สู่สาธารณะที่เป็นที่ยอมรับทางวิชาการ อันจะก่อให้เกิดความก้าวหน้า

ทางวิชาการ คุณภาพสถานศึกษา และความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูและบุลากร สามารถนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนา หรือส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาหรือหาแนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ให้มีคุณภาพมากและปริมาณมากขึ้น

3. ควรทำการศึกษาปัญหาของการวิจัยในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ฉบับอัพเดท*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 พฤษภาคม 2567 จาก https://www.moe.go.th/พรบ-ระเบียบบริหารราชการ/

กษมา มาลาแวจันทร์. (2566, 21 กันยายน). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน*. (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, ผู้สัมภาษณ์).

กษมาพร ทองเอื้อ. (2564). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(2): 153-166.

เกตกนก สวยค้าข้าว. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราชินีบูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2): 539-553.

จาริยา อินทร์เทพ. (2558). การใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นประกอบการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 7 (2): 11-20.

ณรงค์ศักดิ์ นิลทสุกข์. (2566, 21 กันยายน). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน*. (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, ผู้สัมภาษณ์).

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ห.จ.ก.มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 1-23.

ภัคพล ตรังจิรเสถียร. (2566, 21 กันยายน). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน.* (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, ผู้สัมภาษณ์).

วาสนา ปู่โรย. (2566, 21 กันยายน). *การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน*. (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, ผู้สัมภาษณ์).

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2556). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

วรรณวิษา จีนไฝ. (2562). การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2): 567-580.

วีระพล ไวยมิตรา. (2561). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดโพธิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 9(2): 110-123.

โรงเรียนรัตนสินทร์สมโภชบางขุนเทียน. (2566). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนรัตนสินทร์สมโภชบางขุนเทียน.

สุพล พรเพ็ง. (2562). การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2): 452-467.

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

R. Likert. (1962). *New Pattern of Management*. New York: Mcgraw-Hill.

Lee J. Cronbach. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. (3nd Ed). New York: Harper and Row Publisher.

John W. Best. (1970). *Research in Education*. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice Hall Inc.

การพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3

The Development of Interactive Activity Sets to Promote Problem-Solving Thinking Abilities for Kindergarten 3

[1]**ธนพจนกร ดีรักษา** Thanapajanakorn Deeraksa
[2]**นคร ละลอกน้ำ** Nakhon Lalognum
[3]**ฐิติชัย รักบำรุง** Thitichai Ruckbumrung
[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา
[1,2,3]Faculty of Education, Burapha University
[1]Corresponding author, e-mail: thana09541@gmail.com

Received November 12, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 80/80 3) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผล (EI) หลังจากเรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 4) เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 นักเรียนจำนวน 20 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบบันทึกพฤติกรรมการแก้ปัญหา 4) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้ชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการสอนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยประกอบด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับชุดกิจกรรม ผู้เรียนกับครูผู้สอน โดยมีกิจกรรมพื้นฐานที่ใช้ในการตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีคุณภาพเฉลี่ย 4.57 อยู่ในคุณภาพมากที่สุด 2) ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.06/82.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 3) ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผล (EI) นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 0.67 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.29 4) นักเรียนที่

ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับ ดีมาก
คำสำคัญ: การคิดแก้ปัญหา; ชุดกิจกรรม; ปฏิสัมพันธ์

Abstract

The objective of this research paper was: 1) To develop a series of interactive activities to promote problem-solving abilities; 2) To study the effectiveness of a series of interactive activities to promote problem-solving abilities. For Kindergarten 3, the E1/E2 performance was 80/80. 3) To study the Effectiveness Index (EI) after learning with a series of interactive activities to promote problem-solving abilities. For Kindergarten 3 4) To study the ability to think and solve problems. For Kindergarten 3. It is research and development. The sample used in the research was 20 students in kindergarten 3 semester 2 of the academic year 2023. The tools used in the research consisted of 1) a series of interactive activities, 2) pre-class and post-class tests, 3) a problem-solving behavior record, 4) a problem-solving ability assessment. The results showed that: 1) a set of activities created by the researcher for use in teaching kindergarten 3; Learners with activity sets Learners and teachers with basic activities used to make simple decisions to promote problem-solving abilities have an average quality of 4.57. 2) Results of developing an interactive activity set to promote the ability to think and solve problems. For Kindergarten 3, the performance was 80.06/82.50, which meets the set benchmark of 80/80. 3) Effectiveness Index (EI) results Students who were taught with a series of interactive activities to promote problem-solving abilities. For kindergarten 3, after school, the ability to think and solve problems is higher than before school. This means that students have increased their knowledge by 67.29 percent. 4) Students who are taught with a series of interactive activities to promote their ability to think and solve problems. For kindergarten 3, the level of problem-solving ability is very good.
Keywords: Problem Solving; Activity Set; Interaction

บทนำ

ความสามารถในการคิดมีความสำคัญยิ่งสำหรับการศึกษาในปัจจุบัน และเป็นจุดหมายหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพราะความสามารถในการคิดมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและประสบ

ความสำเร็จ โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสารความรู้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังมีนักการศึกษากล่าวถึงความสำคัญของทักษะการคิดในยุคศตวรรษที่ 21 ว่า ทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการคิดของบุคคลและทักษะชีวิต เพื่อจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน (วัชรา เล่าเรียนดี, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับประพันธ์ศิริ สุเสารัจ ที่ได้กล่าวว่าประโยชน์ของการคิดจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับจัดการเรียนการสอนที่กำลังเป็นที่นิยมในวงการศึกษานั่นก็คือ Coding ซึ่งเป็นผลผลิตของความคิด พูดให้เข้าใจง่ายๆ คือเราต้อง “คิด” ก่อน “Code” การ Coding จะเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้คิด สร้างสรรค์ และลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อเรียนรู้วิธีการที่หลากหลาย รวมถึงพบเจอกับอุปสรรคและเรียนรู้การแก้ปัญหาไปพร้อมกัน โดย Coding สามารถฝึกกระบวนการคิดอย่างรอบด้าน ทั้งการคิดเชิงคำนวณ การคิดเชิงตรรกะ การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ รวมถึงทักษะการแก้ปัญหาด้วย โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัย เช่น บัตรคำสั่ง เกม ภาพวาด ดังนั้นการเรียนรู้พื้นฐานการ Coding ลักษณะนี้ไม่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ หรือที่เรียกว่า Coding Unplugged และค่อยๆ พัฒนาไปสู่การออกแบบและเขียนโปรแกรมอย่างง่าย หรือบูรณาการเป็นโครงงานให้เกิดสนุกสนานและท้าทายเหมาะสมเด็กๆ ในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป (วลัยลักษณ์ คงพระจันทร์, 2563)

การจัดการศึกษาปฐมวัย เด็กอายุ 3-6 ปี เป็นวัยที่ร่างกายและสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้สำรวจ เล่น ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ได้มีโอกาสคิดแก้ปัญหา เลือก ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผู้ที่รับผิดชอบจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้เด็กสังเกต สำรวจ สร้างสรรค์ และยิ่งเด็กมีความกระตือรือร้นยิ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบจึงต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่เด็กวัยนี้เป็นพิเศษ เพราะจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยเตรียมพร้อมให้เด็กประสบความสำเร็จ และมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสมในการเรียนและในชีวิตของเด็กต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เด็กอายุ 3-6 ปี เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นสามารถแยกแยะความแตกต่างของสิ่งต่างๆ จัดกลุ่มของสัตว์และรูปทรง เมื่อถึงตอนกลางของช่วงวัยนี้เด็กจะสามารถมีความคิดรวบยอดด้านพื้นฐานจำนวนและตัวเลข เด็กวัยนี้จะแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยสิ่งที่รับรู้และจินตนาการของตนเอง โดยยังไม่รู้จักคิดไตร่ตรองอย่างรอบด้าน การแก้ปัญหาของเขาจึงเป็นแบบลองผิดลองถูก และเรียนรู้จากผลของการกระทำ ดังนั้นหากพ่อแม่หรือครูสนับสนุนและให้โอกาสเด็กได้ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยคอยให้คำแนะนำ ชมเชยเมื่อเด็กทำสำเร็จ ให้กำลังใจเมื่อทำผิดพลาด พร้อมทั้งช่วยชี้แนะวิธีแก้ไข

ข้อผิดพลาดจะช่วยให้เด็กเติบโตเป็นคนกล้าคิดกล้าทดลองทำ มีความคิดสร้างสรรค์และไม่เกรงกลัวต่อปัญหารวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในตนเองเมื่อสามารถเอาชนะปัญหาต่างๆ

จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาของครูในโรงเรียนบ้านห้วยกะปิ พบว่า ผู้เรียนบางคนมีพัฒนาการที่ล่าช้าทั้งทางด้านสติปัญญา การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยของครู ผู้บริหารและสถานศึกษา การขาดแคลนความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย จึงทำให้ครูเน้นให้เด็กอ่านเขียนมากกว่าวัย และเน้นการสอนที่มีลักษณะให้เด็กท่องจำมากกว่าทักษะด้านการคิด การตัดสินใจ ส่งผลให้เด็กขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดทักษะกระบวนการคิด ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับคนอื่น และจากการศึกษาพบว่าครูในโรงเรียนอนุบาลหลายแห่งยังคงใช้วิธีการจัดการชั้นเรียนแบบเดิมๆ คือจะเน้นการควบคุมชั้นเรียนให้เด็กอยู่ในห้องเรียนอย่างสงบด้วยวิธีการดุหรือ บางครั้งใช้คำพูดข่มขู่ ลงโทษเพื่อให้เด็กเกิดความกลัว ครูปฐมวัยบางโรงเรียนจะควบคุมเด็กโดยการให้เด็กนั่งเขียนตัวอักษรตามรอยประโดยไม่ให้ออกนอกเส้นตามจำนวนหน้า ที่ครูกำหนด เด็กจะต้องนั่งเขียนให้เสร็จตามเวลา ขณะที่เด็กเขียนครูจะปล่อยให้เด็กทำเอง โดยครูจะใช้เวลาในขณะเด็กทำงานที่ครูสั่งไปปฏิบัติธุระส่วนตัวหรือออกไปนอกห้อง เนื่องจากครูเชื่อว่า วิธีการดังกล่าวจะทำให้เด็กสงบและครูจะไม่ต้องเหนื่อยในการควบคุมชั้นเรียน (พนิดา ชาตยาภา, 2563)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสื่อเทคโนโลยีการศึกษา ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ว่ามีผลต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย หรือไม่เพียงใด ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้กับครู และบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย พ่อแม่ผู้ปกครองในการที่จะเลือกและพิจารณากิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 80/80
3. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผล (EI) หลังจากเรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3
4. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัยที่โรงเรียนบ้านห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 1 จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 61 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน จำนวน 20 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยได้ดำเนินการตามกระบวนการ ADDIE model โดยมีกระบวนการทำงานทั้งหมด 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (A: Analysis) มีดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 2. วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 .3 วิเคราะห์หลักการ แนวคิดเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 .4 วิเคราะห์กลุ่มประชากร และ 5. วิเคราะห์หลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (D: Design) คือ การออกแบบชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3, วัตถุประสงค์, เนื้อหา, แบบทดสอบ ,ก่อนเรียนและหลังเรียน, แบบบันทึกพฤติกรรมการแก้ปัญหา, และออกแบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

1. ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 กล่าวคือ 1) เป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 1 2) ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. ได้ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ 2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และ 3. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3

2. ร่างต้นแบบชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน และการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (D: Development) ประกอบด้วย 1) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 2) ศึกษาและกำหนดเงื่อนไขของนักเรียนก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรม และเครื่องมือต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้ (I: Implementation) โดยมีวิธีการดังนี้

1. ใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยแนะนำและควบคุมดูแลจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3. เมื่อสอนจบบทเรียนแล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

4. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้เกณฑ์ 80 / 80

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (E: Evaluation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นการวิจัยทดลองใช้ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังนี้ 1. นำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยให้ 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิด ตอบมากกว่า 1 คำตอบ หรือไม่ตอบ 2. นำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบนัยสำคัญ ของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบก่อนทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สตูร t–test Dependent

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การนำชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยกะปี ผู้วิจัยสังเกตข้อบกพร่องและปรับปรุงตามหลักการและทฤษฎีที่เหมาะสม ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพจากการนำชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

ครั้งที่	E1	E2	ผลการประเมิน
1	78.56	79.50	ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2	81.06	82.50	เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05*

และผู้วิจัยได้นำผลสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเขียนกราฟแสดงพัฒนาการของผู้เรียน ดังภาพที่ 1

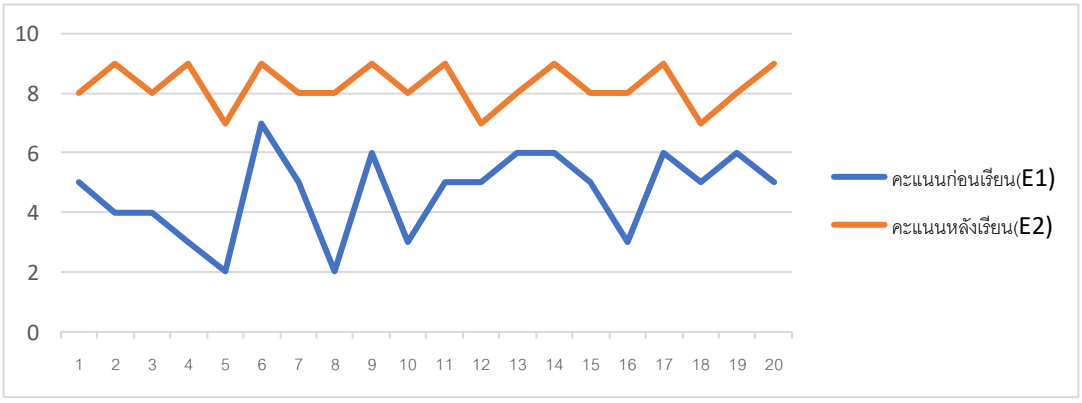

ภาพที่ 1 กราฟเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน-หลังเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 = 80/ 80 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนทั้งกลุ่ม	จำนวนผู้เรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ระหว่างเรียน (E1)	20	80	1297	64.85	81.06
หลังการเรียน (E2)	20	10	165	8.25	82.50

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.06/82.50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 เป็นไปตามเกณฑ์ E1/E2 = 80/80 ที่กำหนดไว้

ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วย ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้วัด	จำนวนผู้เรียน	$\bar{X}$	SD	t	Sig
แบบทดสอบก่อนเรียน	20	4.65	1.42	11.45	0.00
แบบทดสอบหลังเรียน	20	8.25	0.72		

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 คะแนน และ 8.25 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผล (EI) หลังจากเรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การศึกษาดัชนีประสิทธิผล (EI) หลังจากเรียนด้วยชุดกิจกรรม

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		คะแนนสอบก่อนเรียน	คะแนนสอบหลังเรียน	
20	10	93	165	0.67

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.67 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.29

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการศึกษาศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังจากเรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3

คนที่	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 หนูดี		ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เส้นทางนักสู้		ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 สายน้ำชีวิต		ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 ช้างน้อยหลงโขลง		สรุปผล	
	กิจกรรมที่ 1.1	กิจกรรมที่ 1.2	กิจกรรมที่ 2.1	กิจกรรมที่ 2.2	กิจกรรมที่ 3.1	กิจกรรมที่ 3.2	กิจกรรมที่ 4.1	กิจกรรมที่ 4.2	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
1	9	11	9	11	11	11	10	10	2.56	ดีมาก
2	9	11	9	11	7	11	8	10	2.38	ดี
3	8	11	10	11	10	11	9	10	2.50	ดีมาก
4	9	11	10	11	8	11	8	10	2.44	ดี
5	10	11	11	11	10	11	10	10	2.63	ดีมาก
6	9	10	9	11	9	11	10	11	2.50	ดีมาก
7	7	10	10	11	10	11	9	11	2.47	ดี
8	11	10	9	11	11	11	10	11	2.63	ดีมาก
9	10	10	7	11	9	11	7	11	2.38	ดี
10	10	10	10	11	8	11	9	11	2.50	ดีมาก
11	9	11	10	10	9	10	10	10	2.47	ดี
12	9	11	10	10	10	10	11	10	2.53	ดีมาก
13	7	11	9	10	8	10	9	10	2.31	ดี
14	9	11	11	10	9	10	10	10	2.50	ดีมาก
15	10	11	7	10	9	10	7	10	2.31	ดี
16	9	11	11	12	8	11	9	12	2.59	ดีมาก
17	10	11	8	12	9	11	7	12	2.50	ดีมาก
18	9	11	9	12	7	11	9	12	2.50	ดีมาก
19	9	11	8	12	8	11	8	12	2.47	ดี
20	9	11	11	12	11	11	11	12	2.75	ดีมาก
คะแนนรวม	182.00	215.00	188.00	220.00	181.00	215.00	181.00	215.00	49.91	
คะแนนเฉลี่ย	2.50									
ระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	ดีมาก								2.50	ดีมาก

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังจากเรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับ ดี จำนวน 8 คน อยู่ใน

ระดับ ดีมาก จำนวน 12 คน และในภาพรวมมีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{x}$= 2.50)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสอนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยประกอบด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับชุดกิจกรรม ผู้เรียนกับครูผู้สอน โดยมีกิจกรรมพื้นฐานที่ใช้ในการตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น ระบุปัญหา สร้างทางเลือก และเลือกวิธีแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ดังที่ชัยยงค์ พรหมวงศ์ กล่าวว่า องค์ประกอบของชุดกิจกรรมประกอบด้วยสื่อประสมในรูปแบบของวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการตั้งแต่สองวิธีขึ้นไปบูรณาการโดยใช้วิธีการจัดระบบ เพื่อใช้ชุดกิจกรรมแต่ละชุดให้มีประสิทธิภาพและความสมบูรณ์เบ็ดเสร็จในตัวเอง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้วิทยาการคอมพิวเตอร์ กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณและการเขียนโค้ดระดับอนุบาล เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีคุณภาพเฉลี่ย 4.57 อยู่ในคุณภาพมากที่สุด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545)

2. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based-Learning: PBL) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ประกอบด้วย 4 ชุดกิจกรรม รวมระยะเวลา 480 นาที (8 ชั่วโมง) มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ E1/E2 = 80.06/82.50 ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนการสอนของกิจกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกแบบและดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการประเมินคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งในขั้นตอนของการทดลอง ผู้วิจัยได้สังเกตการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีข้อสงสัย และให้ความสนใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากคุณลักษณะเด่นของชุดกิจกรรมที่มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทั้งตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงเป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน และมุ่งมั่นทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีเทคนิคการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิราภรณ์ ยาพรม และเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิตปัญญาที่มีต่อทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียน ที่มีค่าสถิติการหาประสิทธิภาพ คือ 82.19/83.25 มีคะแนนวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจหลังจากใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ คิดจากค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ 87.65 (วชิราภรณ์ ยาพรม และเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, 2560)

3. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ดัชนีประสิทธิผล (EI) นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 0.67 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.29 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ดัชนีประสิทธิผลที่ตั้งไว้ แสดงว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 แล้วนักเรียนสามารถทำคะแนนสอบหลังเรียนได้สูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียน ทั้งนี้เพราะ ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพในการช่วยส่งเสริมความสามารถการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินันท์ รูปเทวิน และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทาง คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้น สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล คู่มือการใช้ชุด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่น ประกอบด้วย คำนำ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการและแนวคิด จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและระยะเวลา สื่อและอุปกรณ์ บทบาทของครู บทบาทของเด็ก การประเมินผล และนิยามศัพท์เฉพาะ และชุดกิจกรรม ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 4.38 เมื่อเทียบกับ เกณฑ์การประเมิน ปรากฏว่าชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่น มีประสิทธิภาพมาก และทักษะพื้นฐานทาง คณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่น มีค่าสูงขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ (ศิรินันท์ รูปเทวิน และคณะ, 2559)

4. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับ ดีมาก จำนวน 12 คน อยู่ในระดับ ดี จำนวน 8 คน และในภาพรวมมีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$= 2.50) ทั้งนี้เพราะชุดกิจกรรมที่มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทั้งตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงเป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน และมุ่งมั่นทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ช่วยผลักดันให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเอง โดยมีผู้สอนสามารถทำหน้าที่ช่วยชี้แนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา หนูนันท์ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่สงเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 ชุดกิจกรรม ได้แก 1) ผลไม้นารู้ 2) ผักหลากหลาย 3) ต.ตนไม้ 4) ฟองมหัศจรรย์ 5) แม่เหล็กดูด..ไม่ดูด และ 6) จม ลอย ชุดกิจกรรมดังกล่าวได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมด้านเนื้อหา และนักเรียนมีระดับพฤติกรรมด้านทักษะกระบวนทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับดี (อัจฉรา หนูนันท์ และคณะ, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สามารถนำเสนอรูปแบบได้ดังนี้

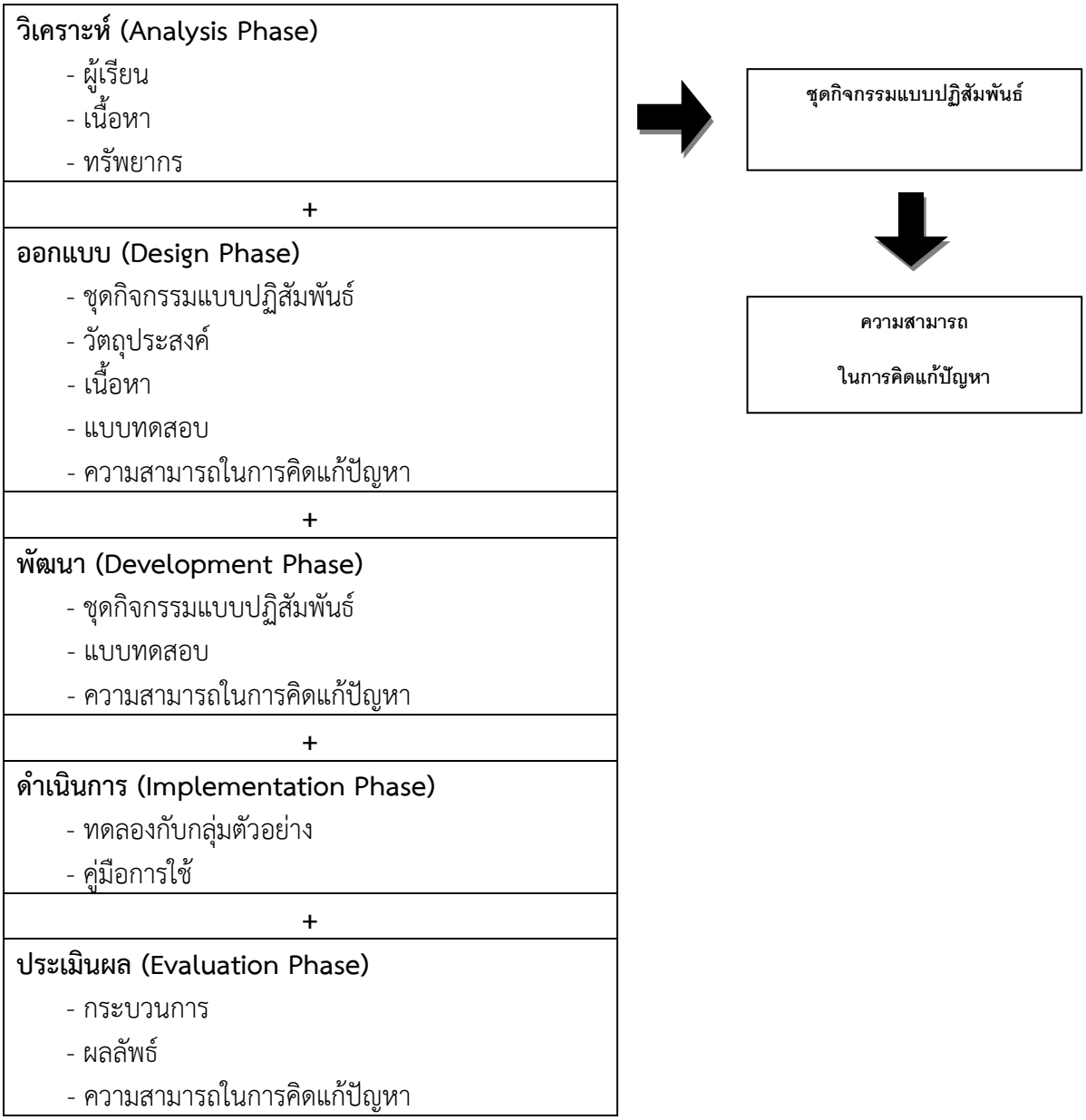

ภาพที่ 1 องค์ความรู้แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 สรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีความสามารถในการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ชุดกิจกรรม

แบบปฏิสัมพันธ์ สามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ได้ เนื่องจากชุดกิจกรรมมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทั้งตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ด้วยการทดลอง และฝึกการแก้ปัญหาอย่างง่าย เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$= 2.50)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การใช้ชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน และมุ่งให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาเนื่องด้วยชุดกิจกรรมมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทั้งตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ด้วยการทดลอง และฝึกการแก้ปัญหาอย่างง่าย เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น จึงควรนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดแก้แก้ปัญหา

1.2 การจัดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ครูผู้สอนควรฝึกให้เด็กคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเองก่อน โดยใช้สถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่สร้างขึ้น จากระดับความง่ายไปหาสถานการณ์ที่ยาก ผสมผสามสื่อที่มีความทันสมัย มีรูปแบบที่สวยงาม ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดความหลากหลาย มีประสิทธิภาพ และมีทักษะการคิดแก้ปัญหาได้ดีมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ที่สามารถเลือกชุดกิจกรรมหรือกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีสติปัญญาแตกต่างกัน

2.2 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นบทเรียนออนไลน์ในเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นต่างๆ ที่มีความสนใจที่จะส่งเสริม หรือพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา หน่วยที่ 1-5.* กรุงเทพฯ: สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด.* กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

พนิดา ชาตยาภา. (2563). การจัดการชั้นเรียนเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,* 14(3): 236–238.

วชิราภรณ์ ยาพรม และเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิตปัญญาที่มีต่อทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),* 10(3): 139-148.

วลัยลักษณ์ คงพระจันทร์. (2563). *ทักษะ Coding ฝึกคิดเชิงคำนวณช่วยเด็กไทยอยู่รอดใน "สึนามิดิจิทัล".* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 10 ตุลาคม 2563 จาก https://www.nectec.or.th/news/news-pr- news/Coding.html

วัชรา เล่าเรียนดี. (2555). *การศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ศิรินันท์ รูปเทวิน และคณะ. (2559). "การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย". *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

อัจฉรา หนูนันท์ และคณะ. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่สงเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย,* 3(2): 99-100.

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Development of Communication Skills Using Team Assisted Individualization (TAI) of Matttayomsuksa 2 Students

[1]**นัรญมา เกาะสมัน** Nanyama Kohsaman
[2]**พล เหลืองรังษี** Pol Luangrangsee
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: naryama2309@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร จำนวน 4 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย แบบจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ผลการตรวจสอบพบว่าค่าความถูกต้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78) และค่าความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83) อยู่ในระดับมากที่สุด แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผลการตรวจสอบพบว่า ค่าความถูกต้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67) และค่าความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58) อยู่ในระดับมากที่สุด แบบประเมินทักษะการสื่อสาร แบบทดสอบการสื่อสาร และแบบวัดความพึงพอใจ ผลการตรวจสอบพบว่า ค่าดัชนีมีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มอิสระ ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.75)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ; การสื่อสาร; ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this research aimed to 1) to compare the English communication skills of Grade 8 students after using the TAI cooperative learning model with those taught by conventional methods, and 2) to study the satisfaction of Matttayomsuksa 2 Students with the TAI cooperative learning model. The population used in this research included Matttayomsuksa 2 Students from Hatyaiwittayakarn School, consisting of 4 classrooms. The sample is consisted of 2 classrooms of Matttayomsuksa 2 Students, selected through simple random sampling by drawing lots. The research instruments included the Team Assisted Individualization (TAI) cooperative learning lesson plan was evaluated and found to have a high level of accuracy (mean score of 4.78) and suitability (mean score of 4.83). The conventional learning lesson plan was also evaluated, with results indicating a high level of accuracy (mean score of 4.67) and suitability (mean score of 4.58). The evaluation tools for communication skills, communication tests, and satisfaction measurements showed an index of consistency ranging from 0.67 to 1.00. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and independent sample t-test. The research resulted that 1. Students who used the TAI cooperative learning model had significantly higher assessment scores than those who used conventional lesson plans at the .01 level. 2. Student satisfaction with the TAI cooperative learning model was at the highest level (mean score of 4.75).

Keywords: Cooperative Learning; Communication; Satisfaction

บทนำ

ภาษาทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างกัน การสื่อสารจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นปลูกฝังให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้องชี้แนะ ฝึกทักษะแนวทางการพูดเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง โดยที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามแบบหรือตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำไปสู่การพูดที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น สำหรับผู้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ จึงยังเป็นปัญหาแก่ผู้เรียน (เฉลิม ทองนวล, 2557) ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่า แม้เด็กไทยจะได้รับการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานาน แต่ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง สาเหตุอาจจะเป็นเพราะการเรียนการสอนที่ผิดวิธีคือ เน้นการสอนโครงสร้างกฎเกณฑ์ทางภาษามากกว่าการสอนใช้ภาษาในการสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผู้วิจัยกล่าวถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่มุ่งหวังให้นักเรียน ใช้ภาษาในทุกๆ สถานการณ์ การสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของตัวผู้เรียน จัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอน

ตาม กระบวนการใช้ความคิดของผู้เรียน โดยเริ่มจากการนำไปสู่การพูด การอ่าน การจับใจความสำคัญ ทำความเข้าใจ จดจำแล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้

จากการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรสอดคล้องกับการประเมินผลการทดสอบการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร ในปีการศึกษา 2565 พบว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน อยู่ที่19.77 จากค่าเฉลี่ยดังกล่าวสามารถเห็นได้ว่า ผู้เรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ ควรยกระดับให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารที่จำเป็นจะต้องให้นักเรียนสามารถนำมาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ (Team Assisted Individualization: TAI) มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของนักเรียนในกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน เช่น เก่ง ปานกลาง อ่อน เพศ และ เชื้อชาติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือกันอย่างเท่าเทียมระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นตอนการจัดกลุ่ม 2) ขั้นตอนการเตรียมเนื้อหา 3) ขั้นตอนการเรียนเป็นกลุ่ม 4) ขั้นตอนการทดสอบ 5) นำคะแนนผลการทดสอบของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม หรือใช้คะแนนเฉลี่ยกรณีจำนวนคนแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน และ 6) กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัลหรือติดประกาศชมเชย (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545) ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อนและการสอนรายบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสามารถนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมและช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและแยกตามระดับความสามารถของแต่ละบุคคล อันจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปตามที่คาดหวัง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังในรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยที่ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีทั้งหมด 4 ห้อง รวมนักเรียนทั้งหมด 104 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก จำนวน 2 ห้อง คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 จำนวน 22 คน เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 19 คน โดยนักเรียนแต่ละห้องเรียน เป็นการเรียนแบบคละความสามารถ

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ 2. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3. แบบทดสอบการสื่อสารภาษาอังกฤษแบบประโยคคำถาม จำนวน 15 ข้อ 4. แบบประเมินทักษะการสื่อสารหลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ และ การจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 3 ข้อ และ 5. แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค ที เอ ไอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย 1. ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ พบว่าค่าความถูกต้องของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่าค่าความถูกต้องของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยของแบบทดสอบการสื่อสารภาษาอังกฤษมีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 4. ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการสื่อสาร พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 1.00 ทุกข้อ และ 5. ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการดังนี้ 1. จัดกลุ่มเรียนรู้การสื่อสารภาษาอังกฤษ 4 คน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 จำนวน 22 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 รวมถึงชี้แจงกติกาข้อตกลงในการเรียนรวมกัน เพื่อให้นักเรียนทราบถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติตัว และวิธีการประเมิน 2. ครูดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง 3. หลังจากการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัย

ประเมินทักษะการสื่อสาร เพื่อประเมินความสามารถของผู้เรียน ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ด้วยแบบทดสอบแบบคำถาม หลังการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน และ 4. ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้การทดสอบ (t-test for Independent Samples) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

คะแนนหลังเรียน	N	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ	22	29.41	2.95	8.606	.000
ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	19	21.89	2.58		

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.95 และการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.58 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ สรุปได้ว่า นักเรียนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ มีผลการประเมินทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. จากวัตถุประงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. นักเรียนมีความรู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ	4.77	0.43	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีการใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายไม่วกวน	4.45	0.67	มาก
3. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีความสนุกสนาน	4.68	0.48	มากที่สุด
4. นักเรียนได้รับทักษะการสื่อสารจากการเรียน	4.91	0.29	มากที่สุด
5. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ มีความน่าสนใจ	4.77	0.43	มากที่สุด
6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้คำสั่งหรืออธิบายอย่างได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม	4.86	0.35	มากที่สุด
7. เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพียงพอและเหมาะสม	4.59	0.59	มากที่สุด
8. การแบ่งกลุ่มในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ ช่วยให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น	4.64	0.58	มากที่สุด
9. นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข	4.95	0.21	มากที่สุด
10. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.91	0.29	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.75**	**0.47**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ รวมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47) เมื่อพิจารณารายข้อ นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21) นักเรียนได้รับทักษะสื่อสารจากการเรียน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29) การเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้คำสั่งหรืออธิบายอย่างได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35) นักเรียนมีความรู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ มีความน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีความสนุกสนาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48) การแบ่งกลุ่มในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ช่วยให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58) เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพียงพอและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59) และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีการใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายไม่วกวน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลการประเมินทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากจากการจัดการเรียนรู้รู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ เป็นผลดีกับนักเรียน ช่วยส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตน และช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน เกิดความรับผิดชอบในการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ ของตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zahrotul Lathiifah ที่ศึกษาผลของการใช้รูปแบบ ที เอ ไอ ต่อความสามารถในการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนมัธยมอัล-อิสมาอิลิยุน ซูกาดามัย ณ นาตาร์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ ที เอ ไอ ในชั้นเรียน มีแรงจูงใจในการใช้การพูด ร้อยละ 58.06 อย่างมีนัยสำคัญ (Zahrotul Lathiifah, 2018) เช่นเดียวกับงานวิจัยของพิมพ์พิไล วะนา ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พิมพ์พิไล วะนา, 2564)

2. จากผลการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนมีความรู้สึกทางบวกทำให้เกิดความสุขและชื่นชอบในการเรียน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกรายการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95) นักเรียนได้รับทักษะความสื่อสารจากการเรียน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91เท่ากับ 0.29) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91) การเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้คำสั่งหรืออธิบายอย่างได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86) นักเรียนมีความรู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ มีความน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีความสนุกสนาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68) การแบ่งกลุ่มในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ ช่วยให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64) เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพียงพอและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59) และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีการใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายไม่วกวน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข สร้างความสนุกสนาน ช่วยให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shelley Maynard W. ได้สรุปไว้ว่าเป็นความรู้สึกทางบวกคือความรู้สึกอาจเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ส่วนความรู้สึกทางลบคือความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วทำให้ไม่มีความสุข โดยความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพอใจ มีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ ความพอใจสามารถแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกทางบวกแบบต่างๆ ได้ และความรู้สึกทางบวกนี้ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพอใจเพิ่มขึ้นอีกได้ (Shelley Maynard W., 1975)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดกลวิธีในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นการมุ่งเน้นการใช้ภาษาของตนเองเพื่อสื่อให้คนอื่นเข้าใจได้ เน้นการใช้ภาษาเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งตรงกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของนักเรียนในกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน เช่น เก่ง ปานกลาง อ่อน เพศ และ เชื้อชาติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ก

การศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบกลุ่มที่เหมาะสมกับวัย มุ่งสู่การพัฒนาทักษะและความเข้าใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยให้ผู้เรียนทำงานตามระดับความสามารถของตน และหลังจากที่ทำงานในส่วนของตนเสร็จเรียบร้อยจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงานเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม รูปแบบนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมและช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและแยกตามระดับความสามารถของแต่ละบุคคล อันจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปตามที่คาดหวัง ดังในรูปภาพที่ 1

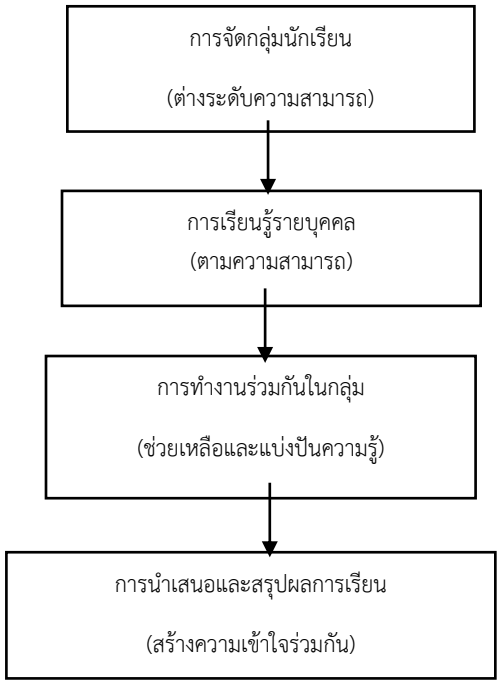

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

บทสรุป

การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ ที เอ ไอ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีมาก ทั้งในด้านการคะแนนทักษะการพูดเพิ่มขึ้นและความพึงพอใจของนักเรียน การ

วิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม รูปแบบ ที เอ ไอ สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มความสนใจในการศึกษา อย่างไรก็ตาม ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อศึกษาแนวทางการใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มในระยะยาวและการประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การนำงานวิจัยไปใช้ควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักเรียน โดยการพิจารณาเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่

1.2 นโยบายการฝึกอบรมครูควรรวมถึงการเพิ่มทักษะในการดูแลและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้ครูมีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคนิคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้ที่สนใจงานวิจัย สามารถนำการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมกับเทคนิคการสอนอื่นๆ ไปปรับใช้กับเนื้อหาหรือการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามเกณฑ์ของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

พิมพ์พิไล วะนา. (2564). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 6(1): 1-12.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2545). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแอนด์ลิพเพรส.

เฉลิม ทองนวล. (2557). *เทคนิคการสอนภาษากฤษเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ไฮเอ็ดพับลิชชิ่ง.

Shelley Maynard W. (1975). *Responding to social Change.* Pensyvania: Dowden Hutchison.

Lathiifah, Zahrotul. (2018) *The Influence of Using Team Assisted Individualization Techniquetoward Students' Speaking Ability at The Second Grade of SMA Al Ismailiyun Sukadamai Natar.* Undergraduate thesis, IAIN Metro.

การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยใช้แนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ โรงเรียนศึกษาศาสน์ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

The Assessment of the Islamic Studies Curriculum using the Concept of Robert Hammond Suksasasat School, Rattaphum District, Songkhla Province

[1]**อรัช หลีเจริญ** Arach Leejaroen
[2]**ประภาศ ปานเจี้ยง** Prapas Panjiang
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: arach.lee038@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ประกอบด้วย ครูผู้สอน, ผู้บริหารสถานศึกษา, กรรมการสถานศึกษา, นักเรียน ชั้น ป.4 - ม.3 จำนวน 210 คน และผู้ปกครองนักเรียน ชั้น ป.4 - ม.3 ที่ศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2566 จำนวน 110 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 361 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินใช้สำหรับครู นักเรียน ผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับ ผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษา แบบสำรวจ แบบบันทึกผลการเรียน และแบบบันทึกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้สำหรับศึกษาข้อมูลของ ครู นักเรียน และผู้บริหาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ โดยใช้แนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ (Robert Hammond) ในภาพรวมมีการประเมิน 3 มิติ คือ มิติด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มิติด้านสถาบันในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มิติด้านพฤติกรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก โดยแต่ละมิติพบว่า มิติด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ด้านการจัดชั้นเรียนและตารางสอน ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการสอน ด้านงบประมาณ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน มิติด้านสถาบัน ประกอบด้วย ด้านนักเรียน ด้านครูผู้สอน ด้านผู้บริหาร ด้านครอบครัว ด้านชุมชน และด้านผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน มิติด้านพฤติกรรมประกอบด้วย พฤติกรรมความรู้

ความเข้าใจ พฤติกรรมด้านเจตคติ และพฤติกรรมด้านทักษะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร; หลักสูตรอิสลามศึกษา; รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Hammond

Abstract

The research aimed to study evaluate the Islamic studies curriculum of Suksasat School in three dimensions: the teaching and learning dimension; Institutional dimension and dimensions of learning behaviour. According to Robert Hammond's idea, the target groups used in this evaluation include teachers, school administrators, school committee members, students in Prathom 4 to Mathayom 3 who's studied during the 2023 academic year and 110 people which are the parents of those students, thus in total target groups is 361 people. The instruments used for data collection were the evaluation questionnaire for teachers, students, and parents, the interview form for administrators and school board members, the survey form, the academic performance record form, and the desirable characteristics record form for studying data of teachers, students, and administrators. The statistics used for data analysis included finding the frequency, percentage, mean, and standard deviation. The content analysis was compared with the specified quality assessment criteria. The results of the research found that: Evaluation of the Islamic studies curriculum of Suksasat School using the concept of Robert Hammond (Robert Hammond). In overall, there were 3 dimensions assessed, the overall teaching and learning management dimension with a mean appropriateness level of which was at the high level. The overall institutional dimension had the average level of appropriateness was, which was at the high level. The overall behavioral dimension had an average level of appropriateness, which was at the high level. The dimensions of teaching and learning include classroom organization and teaching schedules, content, teaching methods, budget, and facilities. It is appropriate at a high level which passed the evaluation criteria. The institutional dimension derived from student side, the teacher side, executive side, family side, community side, and expert side. This is appropriate at a high level which passed the evaluation criteria. Behavioral dimensions include cognitive behavior, attitudinal behavior and behavioral skills. It is appropriate at a high level which passed the evaluation criteria.

Keywords: Curriculum Evaluation; Curriculum of Islamic Studies; Hammond's Evaluation Model

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศ ต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมไทย เป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนศึกษาศาสน์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สอนศาสนาควบคู่สามัญ เป็นโรงเรียนขนาดกลาง เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนนักเรียน 450 คน จำนวนบุคลากรของโรงเรียน 32 คน โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาซึ่งเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับปรัชญาและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมครูให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมและ การเรียนรู้แบบใช้เกม การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept Mapping) การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based Learning) เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอนนวัตกรรมและเทคโนโลยี การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือและวิธีการที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ของหลักสูตร สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน (โรงเรียนศึกษาศาสน์, 2562)

การประเมินหลักสูตรจึงเป็นวิธีการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการควบคุมการศึกษาให้มีคุณภาพ สถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท และเสริมสร้างความสามารถการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้เลยในการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสบผลสำเร็จ การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้นๆ มีประสิทธิภาพเพียงใดเมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไข

ปรับปรุง ให้ดียิ่งขึ้น หลักสูตรจึงต้องมีการวิเคราะห์ตัวหลักสูตรตั้งแต่วิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน (สายหยุด ภูปุย, 2555)

จากการพิจารณาถึงแนวคิดและหลักการในการประเมินหลักสูตรของนักวิชาการพบว่ามีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ โดยในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ (Robert Hammond) มาทำการประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาโรงเรียนศึกษาศาสน์ การประเมินตามแนวคิดของโรเบิร์ตแฮมมอนเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์การพัฒนาทักษะผู้เรียนในยุคใหม่ เนื่องจากเน้นการประเมินที่เป็นธรรม ครอบคลุมหลายมิติ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน จึงเหมาะสำหรับการนำไปใช้ในทุกระดับการศึกษา. โรเบิร์ตแฮมมอนเน้นการประเมินที่สะท้อนความสามารถจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง และการประเมินไม่ได้เน้นเพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Cognitive Domain) แต่ยังครอบคลุมถึงด้านจิตใจ (Affective Domain) และทักษะ (Psychomotor Domain) ทำให้เห็นการวัดผลครอบคลุมมุมมองหลากหลายมิติ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการประเมินการใช้หลักสูตรดังกล่าวและผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบผลการใช้หลักสูตรทั้งข้อดีหรือข้อบกพร่องต่างๆที่เกี่ยวกับปัญหาของการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไรบ้าง มีสิ่งใดบ้างที่ต้องแก้ไข นอกจากนี้ในการประเมินประกันคุณภาพทางการศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรมาใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงในการประเมินได้ ซึ่งข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวจะนำ ไปสู่การประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและผู้เรียน ทำให้สถานศึกษาได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน และทันสมัย มีความหลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ในยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรม ตามแนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหาการประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ ประยุกต์ใช้แนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ (Robert Hammond) โดยการประเมินครั้งนี้ มุ่งประเมินใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนศึกษาศาสน์ อ.รัตภูมิ จ.สงขลาจำนวน 29 คน และผู้บริหาร

สถานศึกษาจำนวน 3 คน กรรมการสถานศึกษา 9 คน นักเรียนชั้น ป.4 - ม.3 จำนวน 210 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.4 - ม.3 ที่ศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2566 จำนวน 110 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล มีดังนี้ 1. กรณีนักเรียนชั้น ป.4 - ม.3 ได้จากการสุ่มจากประชากร ซึ่งมีจำนวน 210 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามระดับชั้นเรียนต่างๆตามสัดส่วน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับคืน 2. กรณีผู้ปกครองได้จากการสุ่มจากประชากร ซึ่งมีจำนวน 110 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน86 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นทั้งนักเรียนและผู้ปกครองจำนวน 222 คน 3. ครูผู้สอนโรงเรียนศึกษาศาสน์ อ. รัตภูมิ จ. สงขลาจำนวน 29 คน 4. ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน และ 5. กรรมการสถานศึกษา 9 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับมิติการประเมินหลักสูตรของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ 3 มิติ ได้แก่มิติ ด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติ ด้านพฤติกรรมของนักเรียน โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาโรงเรียนศึกษาศาสน์ในแต่ละมิติ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ด (Likert) และแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย *ตอนที่ 1* แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป *ตอนที่ 2* แบบสัมภาษณ์ประเด็น ด้านมิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรม *ตอนที่ 3* ปัญหาข้อเสนอแนะอื่นๆ แบบสอบถามเป็นสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.97

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน กรรมการสถานศึกษา 9 คน โดยทำการสัมภาษณ์ในรูปแบบ Focus Groups เป็นเวลา 60 นาที ต่อ 1 กลุ่ม ด้วยตัวเองจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ ที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์

ข้อมูล ทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้การวิเคราะห์โดยจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ รวมทั้งจากเอกสารของการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ระดับผลการวิเคราะห์การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์มิติด้านการจัดการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองจำแนกตามภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์มิติด้านการจัดการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง

ข้อที่	รายการ	ครูผู้สอน			นักเรียน			ผู้ปกครอง		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	**มิติด้านการจัดการเรียนการสอน**									
1.1.1	จำนวนชั่วโมงเรียนอิสลามศึกษา ต่อสัปดาห์มีความเหมาะสม	3.97	0.81	มาก	3.71	0.88	มาก	-	-	-
1.1.2	การแบ่งกลุ่มของนักเรียนในการจัดกิจกรรม รายวิชาอิสลามศึกษามีความหลากหลาย	3.69	0.95	มาก	3.57	1.01	มาก	-	-	-
	ด้านการจัดการชั้นเรียนและตารางสอน	**3.83**	**0.88**	**มาก**	**3.64**	**0.94**	**มาก**	-	-	-
1.2.1	เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับตัวชี้วัด และผลการเรียนรู้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และเจตคติ	4.14	0.68	มาก	3.81	0.87	มาก	-	-	-
1.2.2	มีการจัดเนื้อหารายวิชาเหมาะสมกับระดับชั้น	4.10	0.76	มาก	3.90	0.96	มาก	-	-	-
1.2.3	การจัดเนื้อหาวิชาเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่ออิสลาม แก่ผู้เรียน	4.31	0.59	มาก	4.38	0.73	มาก	-	-	-
	ด้านเนื้อหาสาระ	**4.18**	**0.68**	**มาก**	**4.03**	**0.85**	**มาก**	-	-	-
1.3.1	มีกิจกรรมหลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น	3.79	0.85	มาก	3.97	0.84	มาก	-	-	-

ข้อที่	รายการ	ครูผู้สอน			นักเรียน			ผู้ปกครอง		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.3.2	มีการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย	3.38	0.85	มาก	3.76	0.98	มาก	-	-	-
1.3.3	มีวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละระดับชั้น	3.62	0.67	มาก	3.88	0.87	มาก	-	-	-
1.3.4	มีการวัดประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับตัวชี้วัดและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	3.76	0.68	มาก	3.68	0.86	มาก	-	-	-
1.3.5	การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน	4.17	0.65	มาก	3.79	1.02	มาก	-	-	-
	ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	**3.74**	**0.74**	**มาก**	**3.82**	**0.92**	**มาก**	-	-	-
1.4.1	อุปกรณ์สื่อมีประสิทธิภาพ และเพียงพอ	3.38	0.96	ปานกลาง	3.27	0.99	ปานกลาง	-	-	-
1.4.2	มีห้องสมุด ที่มีวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนเพียงพอ	2.86	0.94	ปานกลาง	3.24	1.17	ปานกลาง	-	-	-
1.4.3	นักเรียนมีเอกสารตำราเรียนครบทุกคน	4.21	0.89	มาก	3.74	1.16	มาก	-	-	-
	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ	**3.48**	**0.93**	**ปานกลาง**	**3.42**	**1.11**	**ปานกลาง**	-	-	-
1.5.1	มีงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงพอ	3.55	0.77	มาก	-	-	-	-	-	-
1.5.2	มีงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนเพียงพอ	3.41	0.85	ปานกลาง	-	-	-	-	-	-
	ด้านงบประมาณ	**3.48**	**0.81**	**ปาน**	-	-	-	-	-	-

ข้อที่	รายการ	ครูผู้สอน			นักเรียน			ผู้ปกครอง		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
				กลาง						
	รวม	**3.75**	**0.80**	**มาก**	**3.74**	**0.95**	**มาก**	**-**	**-**	**-**
2	**มิติด้านสถาบัน**									
2.1.1	นักเรียนแสดงออกความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจในการเรียนอิสลามศึกษา	3.83	0.70	มาก	4.12	0.90	มาก	-	-	-
	ด้านนักเรียน	**3.83**	**0.70**	**มาก**	**4.12**	**0.90**	**มาก**	-	-	-
2.2.1	จำนวนครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน	4.07	0.58	มาก	-	-	-	-	-	-
2.2.2	จำนวนครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนเพียงพอ	4.21	0.61	มาก	-	-	-	-	-	-
2.2.3	มีครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรหรือการสอนอิสลามศึกษา ในช่วง 1-3 ปีนี้	4.24	0.73	มาก	-	-	-	-	-	-
2.2.4	ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีบุคลิกภาพที่เหมาะสม	4.59	0.56	มากที่สุด	4.26	0.77	มาก	-	-	-
	ด้านครูผู้สอน	**4.28**	**0.62**	**มาก**	**4.26**	**0.77**	**มาก**	-	-	-
2.3.1	มีการส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมสัมมนาศึกษาดูงานพัฒนาตนเองในหลักสูตรอิสลามศึกษา	4.28	0.74	มาก	-	-	-	-	-	-
2.3.2	มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพตนเอง	4.31	0.65	มาก	-	-	-	-	-	-
2.3.3	ผู้บริหารมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับตำแหน่ง	4.31	0.75	มาก	-	-	-	-	-	-
2.3.4	ผู้บริหารมีประสบการณ์ด้านการบริหาร จัดการสถานศึกษามากกว่า 3	4.31	0.83	มาก	-	-	-	-	-	-

ข้อที่	รายการ	ครูผู้สอน			นักเรียน			ผู้ปกครอง		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	ปี									
	ด้านผู้บริหาร	**4.30**	**0.74**	**มาก**	-	-	-	-	-	-
2.4.1	ผู้ปกครองให้ความสนับสนุนต่อการเรียนอย่างเต็มที่	3.90	0.92	มาก	4.19	0.92	มาก	4.77	0.45	มากที่สุด
	ด้านครอบครัว	**3.90**	**0.92**	**มาก**	**4.19**	**0.92**	**มาก**	**4.77**	**0.45**	**มากที่สุด**
2.5.1	ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร อิสลามศึกษา	3.41	1.07	ปานกลาง	-	-	-	-	-	-
2.5.2	ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาของนักเรียน	3.66	1.03	มาก	-	-	-	-	-	-
	ด้านชุมชน	**3.53**	**1.05**	**มาก**	-	-	-	-	-	-
2.6.1	ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรจบการศึกษาด้านหลักสูตรและการสอนโดยตรง	3.52	1.13	มาก	-	-	-	-	-	-
	ด้านผู้เชี่ยวชาญ	**3.60**	**1.06**	**มาก**	-	-	-	-	-	-
	รวม	**3.99**	**0.82**	**มาก**	**4.19**	**0.86**	**มาก**	**4.77**	**0.45**	**มากที่สุด**
3	**มิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้**									
3.1.1	นักเรียนมีความสามารถในการรับรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้	3.62	0.00	มาก	3.76	0.86	มาก	3.80	0.74	มาก
	พฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ	**3.62**	**0.67**	**มาก**	**3.76**	**0.86**	**มาก**	**3.80**	**0.74**	**มาก**
3.2.1	นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนรายวิชาต่างๆ	3.88	0.70	มาก	4.02	0.82	มาก	4.01	0.72	มาก

ข้อที่	รายการ	ครูผู้สอน			นักเรียน			ผู้ปกครอง		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	ของหลักสูตรอิสลามศึกษา									
3.2.2	นักเรียนให้ความสำคัญและรู้ประโยชน์ของการเรียนอิสลามศึกษา	3.93	0.83	มาก	4.35	0.79	มาก	4.17	0.72	มาก
3.2.3	นักเรียนแสดงออกถึงความภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบ ซื่อสัตย์สุจริต อดทนเพื่อส่วนรวม	3.97	0.67	มาก	4.24	0.93	มาก	4.41	0.60	มาก
	พฤติกรรมด้านเจตคติ	**3.91**	**0.73**	**มาก**	**4.20**	**0.85**	**มาก**	**4.20**	**0.68**	**มาก**
3.3.1	นักเรียนสามารถอ่าน เขียนและท่องจำ ตามคำสอนของอิสลามที่มาจากอัลกุอานและอัลหะดิษ	4.00	0.59	มาก	3.93	0.93	มาก	3.88	0.77	มาก
3.3.4	นักเรียนสามารถถ่ายทอด ความรู้ ความรู้สึก ประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม	3.90	0.55	มาก	3.76	0.93	มาก	3.88	0.78	มาก
3.3.4	นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลาย	3.90	0.71	มาก	3.85	0.88	มาก	3.92	0.75	มาก
	พฤติกรรมด้านทักษะ	**3.93**	**0.66**	**มาก**	**3.93**	**0.90**	**มาก**	**3.97**	**0.75**	**มาก**
	รวม	**3.87**	**0.69**	**มาก**	**3.99**	**0.88**	**มาก**	**4.02**	**0.72**	**มาก**
	รวมทั้งหมด	**3.87**	**0.78**	**มาก**	**3.91**	**0.91**	**มาก**	**4.16**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ มิติด้านการจัดการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองผลการวิจัยพบว่า 1. มิติด้านการจัดการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75, S.D.= 0.80) และสำหรับนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.74, S.D.= 0.95) 2. มิติด้านสถาบัน สำหรับครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99, S.D.= 0.82) สำหรับนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.19, S.D.= 0.86) และสำหรับผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D.= 0.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D.= 0.45) 3. มิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ สำหรับครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99, S.D.= 0.69) สำหรับนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99, S.D.= 0.69) สำหรับผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02, S.D.= 0.72) โดยสรุปพบว่า การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ สำหรับครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D.= 0.78) สำหรับนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.91, S.D.= 0.91) และสำหรับผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16, S.D.= 0.67)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาโรงเรียนศึกษาศาสน์พบว่า

1. มิติด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า จำนวนชั่วโมงเรียนปัจจุบันมีความเหมาะสมเป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดและผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านเจตคติและด้านทักษะอยู่แล้ว และเนื้อหามีความเหมาะสมตามช่วงชั้นของผู้เรียน เพราะเนื้อหาอิสลามศึกษาเน้นการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจทีละเรื่องโดยเริ่มจากความรู้พื้นฐานถึงความรู้ขั้นสูง วิธีการจัดการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมและวิธีการสอนโดยใช้สื่อที่หลากหลาย รวมถึงการวัดและประเมินผลมีความหลากหลายสอดคล้องกับตัวชี้วัด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ ถือว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอระดับหนึ่ง แต่ยังขาดสื่อที่ทันสมัย และห้องสมุดถือว่าโรงเรียนยังต้องปรับปรุงและพัฒนาเพราะไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน และในด้านงบประมาณ งบประมาณในการจัดซื้อสื่อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถือว่าทางโรงเรียนยังประสบปัญหา เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเป็นโรงเรียน การกุศลที่อาศัยงบประมาณจากรัฐเป็นหลักทำให้งบประมาณที่ได้ไม่เพียงพอ

2. มิติด้านสถาบัน พบว่า จำนวนครูผู้สอนอิสลามศึกษามีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 3 ปี ครูผู้สอนอิสลามศึกษามีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการสอนอิสลามศึกษาเพราะครูส่วนใหญ่เรียนจบด้านศาสนาโดยตรงจึงมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างให้แก่นักเรียนได้ ในส่วนผู้บริหารให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการอบรม ศึกษาดูงานพัฒนาตนเองในหลักสูตรอิสลามศึกษา และสนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรน้อยเนื่องจากบริบทชุมชนและบุคลากรทางด้านชุมชนมีความรู้ศาสนายังน้อย ชุมชนรอบโรงเรียนถือว่า มีแหล่งเรียนรู้หลักสูตร

อิสลามศึกษาที่ครูผู้สอนสามารถนำประยุกต์หรือบูรณาการเป็นกิจกรรมการสอนแก่นักเรียนได้ ด้านผู้เชี่ยวชาญ ถือว่าโรงเรียนไม่ได้มีผู้เชี่ยวชาญที่จบด้านหลักสูตรและการสอนโดยตรง เพราะฉะนั้นทางโรงเรียนจึงต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในด้านหลักสูตรและการสอนแล้วนำมาพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3. มิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่า พฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ นักเรียนสามารถอ่าน เขียนและท่องจำตามคำสอนของอิสลามที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดิษได้ แต่ยังมีนักเรียนส่วนน้อยที่ยังอ่านไม่ได้ เพราะฉะนั้นนักเรียนกลุ่มนี้คือกลุ่มที่ครูต้องแก้ไขและพัฒนาต่อไป นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ภายใต้พื้นฐานอิสลามระดับหนึ่ง เมื่อเจอปัญหาหรือสิ่งไม่เหมาะสมสามารถนำหลักการศาสนามาโต้แย้งได้ พฤติกรรมด้านทักษะ นักเรียนสามารถนำหลักการคำสอนต่างๆ จากบทบัญญัติอิสลามไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และนักเรียนสามารถถ่ายทอด ความรู้ความรู้สึก ประสบการณ์ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมได้ในระดับดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรม ตามแนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. มิติด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก เพราะว่าการจัดชั้นเรียนและตารางสอนซึ่งมีการจัดจำนวนนักเรียนต่อห้องที่เหมาะสม ไม่เกิน 40 คนต่อห้อง ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนศึกษาศาสน์ อัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียนในแต่ละห้องตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตั้งเกณฑ์ไว้ ถ้าหากจำนวนนักเรียนกับครูไม่เหมาะสมกันจะมีผลกระทบด้านต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน เช่นด้านการควบคุมชั้นเรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน ดังนั้นจำนวนนักเรียนที่มีความเหมาะสมต่อชั้นเรียนและครู จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเป้าหมายได้มากกว่าห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากเกินไป ในด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้มาก เพราะว่า การใช้สื่อการสอน การทำกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีความชัดเจนและเหมาะสมกับเนื้อหาระดับชั้น มีการวัดประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์ ในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 24 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลี้ยง ทุมทอง กล่าวไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียนอันเปรียบเสมือนแผนที่หรือเข็มทิศที่จะนำทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุผล หลักสูตรที่ดีจะต้องมีความชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียนและสังคมซึ่งจะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้หรือการจัดการเรียน การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2554)

2. มิติด้านสถาบันในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก เพราะว่า ด้านนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีในระดับมาก ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการขัดเกลา อบรมบ่มนิสัย เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ตามครรลองของศาสนา โดยเริ่มจากครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่าพ่อแม่และลูกต้องไปในทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญผู้ปกครองและครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ถูกต้องตามศาสนบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกามีละห์ บาโด ได้ทำการศึกษาวิจัยการประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านคุณภาพของผลผลิตจากการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนระดับชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 และนักเรียนระดับชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่3 นักเรียนรายงานว่าตนเองมีการปฏิบัติในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามจุดหมายของหลักสูตรทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (กามีละห์ บาโด, 2556) ในส่วนของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก และผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญทิพย์ อารยางกูร และคณะ ได้ทำการศึกษาการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 พุทธศักราช 2563 โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Hammon ผลการวิจัยพบว่า มิติด้านสถาบัน ประกอบด้วย ครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด และผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด (ธัญทิพย์ อารยางกูร และคณะ, 2565) เพราะว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษาโรงเรียนศึกษาศาสน์ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการสอนอิสลามศึกษา เนื่องจากทางโรงเรียนได้คัดเลือกครูผู้สอนอิสลามศึกษาจากมารยาทแบบอย่างที่ดี และการมีความรู้ความเข้าใจต่อหลักการอิสลามที่ถูกต้อง จึงทำให้การปฏิบัติตนของครูมีบุคลิกที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนได้ และครูผู้สอนศาสนาทุกคนร้อยเปอร์เซ็นไม่ปฏิบัติสิ่งที่ผิดต่อหลักการอิสลาม

3. มิติด้านพฤติกรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองโดยภาพรวม ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมด้านเจตคติอยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมด้านทักษะ อยู่ในระดับมาก เพราะว่านักเรียนสามารถอ่าน เขียนและท่องจำ ตามคำสอนของอิสลามที่มาจากอัลกุอานและอัลหะดิษได้ และนักเรียนส่วนใหญ่สามารถ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาน ภายใต้พื้นฐานของหลักอิสลาม ถือว่าอยู่ในระดับหนึ่ง จากการสังเกตนักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ โดยใช้หลักการศาสนามาวิเคราะห์ แยกแยะได้เมื่อพบเจอปัญหาหรือสิ่งที่ไม่เหมาะสม นักเรียนสามารถนำหลักการมาพูดโต้แย้งได้ นักเรียนในโรงเรียนเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น และตอนกลาง จึงสามารถ คิดวิเคราะห์ แยกแยะได้ระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซูใบด๊ะ นิยมเดชา ได้ศึกษาวิจัยการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาภาคฟัรฏอัยนฺ ประจำมัสยิด ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ผ่านเกณฑ์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม และสามารถปฏิบัติตามหลักการของศาสนาโดยนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการปลูกฝังและแก้ไขข้อบกพร่องด้านคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 77.60 (ซูใบด๊ะ นิยมเดชา, 2551)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องคำนึงถึงการบูรณาการทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการที่ตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของโรงเรียนการลงทุนในด้านทรัพยากรและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาการประยุกต์คำสอนทางศาสนาในกระบวนการเรียนรู้เป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน องค์ความรู้ที่ได้จากการประเมินนี้สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังในแผนภูมิที่ 1

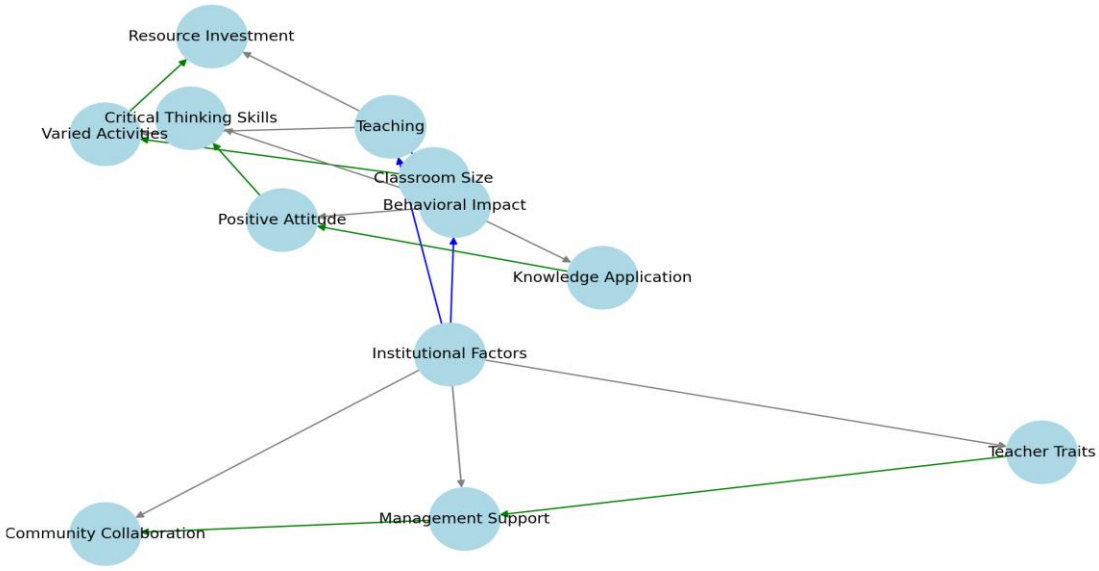

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแบบเชื่อมโยงที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิติหลัก

คำอธิบาย: 1. เส้นเชื่อมระหว่างมิติต่างๆ (สีน้ำเงิน) แสดงความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบในเชิงระบบ 2. เส้นภายในแต่ละมิติ (สีเขียว) แสดงการเชื่อมโยงองค์ประกอบในมิตินั้น แผนภูมิแบบเชื่อมโยงที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิติหลัก (Teaching, Institutional Factors, Behavioral Impact) และองค์ประกอบภายในแต่ละมิติ โดยมีการเชื่อมโยงภายในและระหว่างมิติต่างๆ เพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1. Teaching (การสอน) องค์ประกอบ: ขนาดห้องเรียน, กิจกรรมที่หลากหลาย, การลงทุนในทรัพยากร ส่งผลต่อ Behavioral Impact โดยตรง 2. Institutional Factors (ปัจจัยสถาบัน) องค์ประกอบ: คุณลักษณะของครู, การสนับสนุนจากการบริหาร, การร่วมมือกับชุมชน มีอิทธิพลต่อ Teaching และ Behavioral Impact และ 3. Behavioral Impact (ผลกระทบเชิงพฤติกรรม) องค์ประกอบ: การประยุกต์ใช้ความรู้, ทัศนคติเชิงบวก, ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ได้รับอิทธิพลจาก Teaching และ Institutional Factors

บทสรุป

การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนศึกษาศาสน์ตามแนวคิดของโรเบอร์ต แฮมมอนด์ในสามมิติ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน สถาบัน และพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากทุกมิติ โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการประเมินในระดับสูง ขณะที่ด้านสถาบันได้รับการสนับสนุนที่ดีจากทุกฝ่าย เช่น นักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง แต่ยังมีจุดที่ควรปรับปรุงในด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งมีการประเมินในระดับปานกลาง แนวทางการตอบสนองเพื่อพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการเพิ่มงบประมาณและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมที่ หลากหลายตรงกับตัวชี้วัดของหลักสูตรและให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสนับสนุน งบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายและเพียงพอกับความต้องการ ในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีการประเมินตามสภาพจริง และในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะสถานที่ห้องสมุด ต้องพัฒนาจัดทำห้องสมุดที่ตอบโจทย์กับผู้เรียนในปัจบันโดยการเน้นให้มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิค หรือคอมพิวเตอร์ใช้สำหรับค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนระดับประถมปลายถึงมัธยม ส่วนประถมต้นเน้นรูปแบบห้องสมุดที่เน้นบรรยากาศสีสันให้เหมาะสมตามวัย

1.2 ทางโรงเรียนควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านวิชาการโดยตรงมาดูแลจัดทำหลักสูตร หรือทางต้นสังกัด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรมีเจ้าหน้าที่จากราชการที่มีความชำนาญด้านหลักสูตรและการสอน มาเป็นที่ปรึกษาเรื่องหลักสูตรให้กับโรงเรียนเอกชน ทุกโรงเรียนเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 ครูผู้สอนและทางโรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น จัดนักเรียนให้มีการช่วยเหลือกันระหว่างนักเรียนเก่งกับนักเรียนอ่อน มีการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อดึงดูด ความสนใจ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการพัฒนานโยบายการเรียนการสอน นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของนักเรียน

2.2 ควรมีการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ใช้ผลการวิจัยในการประเมินการดำเนินงานของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน.

เอกสารอ้างอิง

กามีละห์ บาโด. (2556). การประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการประเมินการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนนทบุรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ*: โรงพิมพคุรุสภาลาดพร้าว.

ซูใบด๊ะ นิยมเดชา. (2551). การประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษาภาคฟัรฎูอัยนฺ ประจำมัสยิดศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดสตูล. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ธัญทิพย์ อารยางกูร และคณะ. (2565). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 พุทธศักราช 2563 โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Hammond. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ,* 15(1): *82-83.*

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2557). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาหลักสูตร.* สุรินทร์: กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

โรงเรียนศึกษาศาสน์. (2562). *หลักสูตรอิสลามศึกษาโรงเรียนศึกษาศาสน์ ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555).* มปท.

สายหยุด ภูปุย. (2555). *โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร: ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร.* มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐ บำรุง 1 จังหวัดสระแก้ว

The Development of Achievement with Scientific Process Skills Using the 5E's of Inquiry-Based on Activity Package: Materials used to Make Toys and Item from Wood of the Students in Border Patrol Police School Pracha Rat Bamrung 1, Sakaeo Province

[1]**ธานี ชูกำเนิด** Thanee Chukamnerd
[2]**ซัลมี ดือราแม** Salmee Dueramae
[1,2]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[1,2]Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
[1]Corresponding author, e-mail: cthanee@aru.ac.th

Received November 12, 2024; **Revised** December 24, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมฯ 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมฯ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้จำนวน 8 แผน 2) ชุดกิจกรรม วัสดุรอบตัวเรา เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ 4) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุด กิจกรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มี

ประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.90/ 84.75 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับ ชุดกิจกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = 2.55, S.D. = 0.13)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์; กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้; โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

The objectives of this research are 1) to develop inquiry-based activities to be effective according to the criteria 80/80 2) in order to compare achievement 3) to compare scientific process skills 4) to study student satisfaction with the development of academic achievement and scientific process skills. Using inquiry-based activities (5E) together with activity sets on materials used to make toys and items made from wood. The research design is experimental research. The target group used in the research There were 20 Grade 2 students who were drawn from purposive random sampling. The tools used in the research include 1) 8 learning plans on materials used to make toys and items made from wood 2) a set of activity materials around us on materials used to make toys and items made from wood 3) a science achievement test 4) Process skills test scientific and 5) satisfaction questionnaire Statistics used include percentage, mean, standard deviation. and t-test (t-test). The results of the research found that (1) the efficiency of the inquiry-based activities (5E) together with the activity set of the 2nd grade students was 82.90/ 84.75, higher than the specified criteria (2) the academic achievement of Students who study using inquiry-based activities (5E) together with activity sets After studying higher than before studying with statistical significance at the .05 level (3) The science process skills of students who studied using inquiry-based activities (5E) together with the activity set after class were higher than before class. with statistical significance at the .05 level and (4) students were satisfied with the inquiry-based activities (5E) together with the collaborative activity set at a high level ($\overline{X}$ = 2.55, S.D. = 0.13)

Keywords: Academic achievement; Scientific process skills; Inquiry-based activities; Border Patrol Police School

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุ เป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ความรู้วิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแต่ยังช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์การดูแลรักษาตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน และที่สำคัญยิ่งคือความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถแข่งกับนานาประเทศและดำเนินการชีวิตร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นทักษะสำคัญยิ่งจำเป็นต้องให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นทักษะสำคัญยิ่งจำเป็นต้องให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้กำหนดไว้ในสาระที่ 8 ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งประกอบด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ ได้แก่ การสังเกต การจำแนกประเภท การวัด การคำนวณ การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปซ กับสเปซและสเปซกับเวลา การจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล การลงความคิดเห็นพยากรณ์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นสูงหรือขั้นบูรณาการ 5 ทักษะ ได้แก่ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดตัวแปรและควบคุมตัวแปร การทดลองและการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป (ภพ เลาหไพบูลย์, 2552) ในส่วนของชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์คือการประยุกต์ ชุดการเรียนการสอนเข้ากับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ขึ้นเพื่อใช้เป็นนวัตกรรมการสอน ทางวิทยาศาสตร์ศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้หรือสร้างองค์ความรู้ได้อย่างมีระบบส่งผลให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์และ สามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ ได้มากขึ้น (ธานินท์ ปัญญาวัฒนากุล, 2550) ครูผู้สอนเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของหลักสูตรโดยอาศัยแนวทางหรือวิธีการหนึ่ง เรียกว่า สื่อการสอน เป็นตัวนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน ดังนั้นการนำชุดกิจกรรมการเรียนมาช่วยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

ชุดกิจกรรมจะช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่เหมาะสมที่เป็นรูปธรรมเร้าความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา ช่วยในการแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลและช่วยแก้ปัญหาการขาดครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และนักเรียนยังได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

(ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2551) การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ เน้นให้ผู้เรียนแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติ ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีกระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5) ขั้นประเมิน (Evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) กระบวนการดังกล่าวเชื่อมโยงกับทักษะสำคัญ3ทักษะของนักเรียน ประกอบด้วยทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัด

จากประสบการณ์การนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และรายงานบันทึกการนิเทศวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 จังหวัดสระแก้ว ปัญหาการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่พบคือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจการเรียน และไม่เข้าใจทักษะกระบวกการทางวิทยาศาสตร์ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากสาเหตุ คือ มีการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม เน้นบรรยาย ไม่มีกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากโรงเรียนตำรวจประชารัฐบำรุง 1 มีบุคลากรครูที่ขาดแคลน และมีกิจกรรมที่คุณครูรับผิดชอบหลากหลายงาน ทำให้ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ได้เตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 พบว่า ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่น่าพึงพอใจ ซึ่งสำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนใน ถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2569 เป้าหมายหลักที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม ภายใต้เป้าหมายที่ 3.1 ต้องการให้เด็กและเยาวชนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้น (สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ส่งเสริมและพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการวัดและทักษะการจำแนกประเภทและสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่นของใช้จากไม้ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา 1-3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน นักเรียน 51 คน และ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน นักเรียน 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปร ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) และตัวแปรตาม ได้แก่ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ 2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการวัดทักษะการจำแนกประเภท 3. ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) วิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 แผน

3.2 ชุดกิจกรรม เป็นชุดกิจกรรมเพื่อเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ชุด

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัสดุรอบตัวเรา เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน

3.4 แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยแบ่งวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มี 3 ทักษะ คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ซึ่งเป็นทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่สัมพันธ์กับวิธีการเรียนแบบสืบสอบหาความรู้ 5E จำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

3.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ มีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.66 การแปลความหมาย ความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.67-2.33 การแปลความหมาย ความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 2.33-3.00 การแปลความหมาย ความพึงพอใจในระดับมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย มีดังนี้

4.1 ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่นของใช้จากไม้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยผู้วิจัยอธิบายและทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงวิธีการเรียน ข้อตกลง บทบาทหน้าที่ พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เชื่อมโยงผ่านชุดกิจกรรมในวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ *ขั้นที่1* สร้างความสนใจ โดยใช้สถานการณ์ตัวอย่างเกี่ยวกับวัสดุใกล้ตัวที่ใช้ทำของเล่นของใช้ เพื่อกระตุ้นความสนใจนักเรียน *ขั้นที่ 2* สำรวจค้นหาวัสดุรอบตัวเราโดยใช้ทักษะการสังเกตในการสำรวจแสวงรู้ นำเสนอ ผ่านสื่อ และเทคโนโลยีรอบตัว *ขั้นที่ 3* อธิบายและลงข้อสรุปโดยใช้ทักษะการอภิปรายและระดมสมองพร้อมลงข้อสรุป *ขั้นที่ 4* ขยายความรู้ผ่านการทำกิจกรรมและเกมทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวัน และ *ขั้นที่ 5* ประเมิน โดยใช้กระบวนการสะท้อนผล (AAR)และการประเมินตามสภาพจริงผ่านการตั้งคำถามกระตุ้นคิด สรุปประเมิน ปรับปรุง ชี้แนะให้สมบูรณ์

4.2 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดความรู้พื้นฐานของ นักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมเรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นการ ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และนำกระดาษคำตอบมาตรวจบันทึกคะแนนที่ตอบถูกเพื่อนำผลไปวิเคราะห์ต่อไป

4.3 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเองกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พร้อมเก็บคะแนนระหว่างเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรม วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

4.4 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุดกิจกรรม วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อ

4.5 นำผลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน เพื่อทดสอบสมมุติฐานของชุดกิจกรรม เปรียบเทียบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบการทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมเรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้มาหาประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 และ วิเคราะห์หาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่(t-test) เพื่อสรุปผลในลำดับต่อไป

4.6 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยมีแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ จำนวน15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า3 ระดับ แบ่งเป็นพึงพอใจน้อย พึงพอใจปานกลางและพึงพอใจมาก ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพ (E1/E2) ตามเกณฑ์ 80/80 โดยหาค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียน เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรม โดยใช้ t-test (Dependent Samples)

5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรม โดยใช้ t-test (Dependent Samples)

5.4 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่นักเรียนมีต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหา ความรู้ (5E) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ ตามเกณฑ์ 80/80 ในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้หาประสิทธิภาพด้านกระบวนการ และผลลัพธ์ของชุดกิจกรรมโดยใช้ กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากคะแนนในการทำใบงาน

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E2) ของชุดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

N=20	คะแนนระหว่างเรียน (E_1)		
	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ
ใบงานที่ 1	7.7	1.55	77
ใบงานที่ 2	8.6	1.04	86
ใบงานที่ 3	8.25	1.20	82.5
ใบงานที่ 4	8.3	1.80	83
ใบงานที่ 5	8.6	1.39	86
รวม (50)	41.45	7.01	82.90
คะแนนหลังเรียน (E_2)	16.95	1.14	84.75
E1/E2 = 82.90/ 84.75			

จากตารางพบว่า คะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 ใบงาน คะแนนเต็ม 50 คะแนน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 41.45 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.01 คิดเป็นร้อยละ 82.90 ของคะแนนเต็ม นั่นคือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.90 และพบว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบ หลังเรียน เท่ากับ 16.95 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.14 เป็นร้อยละ 84.75 ของคะแนนเต็มนั่นคือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 84.75 ดังนั้นประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 82.90/ 84.75

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้

กิจกรรมแบบสืบ เสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ t-test (DependentSamples)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมเรื่องวัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	T	Sig.
ก่อนเรียน	20	20	10.1	2.04	14.48	.000*
หลังเรียน	20	20	16.95	1.14		

จากตารางพบว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมฯ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมเรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	T	Sig.
ก่อนเรียน	20	20	10.75	1.80	13.47	.000*
หลังเรียน	20	20	16.7	1.12		

จากตารางพบว่าคะแนนทักษะกระบวนการก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรม มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานและระดับความพึงพอใจที่นักเรียนมีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมฯ

ตารางที่ 4 แสดงระดับความพึงพอใจที่นักเรียนมีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมเรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

ข้อที่	รายการ	$\overline{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
1	นักเรียนชอบที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	2.60	0.50	มาก
2	นักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรม	2.66	0.54	มาก
3	นักเรียนสนุกสนานขณะทำกิจกรรม	2.43	0.50	มาก
4	นักเรียนพึงพอใจเมื่อสังเกตสิ่งของต่างๆได้มากขึ้น	2.60	0.50	มาก
5	นักเรียนพึงพอใจเมื่อจำแนกสิ่งของต่างๆได้มากขึ้น	2.51	0.51	มาก
6	นักเรียนพึงพอใจกับการใช้ประโยชน์จากสิ่งของได้	2.57	0.61	มาก
7	นักเรียนพึงพอใจที่มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	2.51	0.51	มาก

ข้อที่	รายการ	$\overline{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
	มากขึ้น			
8	นักเรียนกล้าแสดงออกมาขึ้น	2.43	0.50	มาก
9	นักเรียนสุขใจเมื่อเรียนรู้เนื้อหาได้ดีมากขึ้น	2.51	0.51	มาก
10	นักเรียนชอบประดิษฐ์ของเล่น ของใช้	2.71	0.46	มาก
11	นักเรียนชอบการเรียนที่มีชุดกิจกรรมร่วมด้วย	2.74	0.44	มาก
12	นักเรียนมีความสุขขณะทำงานร่วมกับผู้อื่น	2.60	0.50	มาก
13	นักเรียนประทับใจเมื่อได้เรียนรู้เป็นกลุ่ม	2.57	0.50	มาก
14	นักเรียนพึงพอใจที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	2.57	0.50	มาก
15	นักเรียนพึงพอใจที่สามารถนำความรู้ไปใช้กับวิชาอื่นได้	2.51	0.46	มาก
รวม		2.55	0.13	มาก

จากตารางพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพอใจต่อกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับบมากทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการอภิปรายผลตามผลการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยใช้ชุดกิจกรรมฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเป็นสื่อมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.90/ 84.75 แสดงว่านักเรียนได้พฤติกรรมการทำงาน การทำใบงานหลังเรียนของแต่ละชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 82.90 แสดงว่าชุดกิจกรรมที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นชุดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเองจากการทำใบงานที่อยู่ในชุดกิจกรรม และสามารถทดสอบตนเองจากการทำแบบทดสอบย่อยของแต่ละชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับไกรฤกษ์ พลพา ที่กล่าวถึงการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ตรวจสอบผลการเรียนรู้ของตนเองว่าถูกหรือผิดได้ทันที มีการเสริมแรงคือนักเรียนจะเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองทำได้ถูกต้องเป็น การให้กำลังใจที่จะเรียนต่อไป ถ้าตนเองทำไม่ถูกต้องจะได้ทราบว่าถูกต้องนั้นคืออะไร เพื่อจะได้ไตร่ตรองพิจารณาทำให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งไม่ทำให้เกิดความท้อถอยหรือสิ้นหวังในการเรียน นักเรียนเรียนรู้ไปทีละขั้นตอนตามความสามารถและตามความสนใจของตนเอง (ไกรฤกษ์ พลพา, 2551) และสอดคล้องกับงานวิจัยของภิรมย์ภรณ์ เชิดชูธีรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะโลกร้อน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะโลกร้อนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.38/82.08 (ภิรมย์ภรณ์ เชิดชูธีรกุล, 2555)

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมฯของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวทาง ทฤษฎี เอกสาร ตำรา เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของเนื้อหาวิชาอย่างละเอียด จัดเตรียมเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้เนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความสามารถจากการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับไอลัดดา ปามุทา ที่ระบุว่าการเรียนวิทยาศาสตร์โดยอาศัยชุดกิจกรรมต้องกำหนดโครงร่างคร่าวๆ เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและ เนื้อหาโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียนกำหนดอุปกรณ์ที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรมแต่ละตอนให้ เหมาะสม กำหนดเวลา กำหนดการประเมินผล (ไอลัดดา ปามุทา, 2560)

3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมฯของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร มาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัดของเนื้อหาวิชาอย่างละเอียด รอบคอบ จัดเตรียมเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับจุดประสงค์และเหมาะสมกับผู้เรียนและชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ ปรึกษาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของมลชยา กาศอินตา ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยใช้ชุดกิจกรรม เป็นสื่อ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าแบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (มลชยา กาศอินตา, 2555)

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 2.55, S.D. = 0.13) นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับชุดจกรรม ได้ศึกษาค้นคว้า จากใบความรู้ ใบงาน และกิจกรรมที่หลากหลาย การทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดความสุข มีความสนุกสนานในการเรียน สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ และมีความพึงพอใจในการเรียนซึ่งอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องสอดคล้องกับผลวิจัยของศิริสุภรณ์ มันปาติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5Es เรื่อง วงจรไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ใน ระดับมากที่สุด (ศิริสุภรณ์ มันปาติ, 2556) และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของไอลัดดา ปามุทา ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ และความคงทนทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่องสารและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ไอลัดดา ปามุทา, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนประชารัฐบำรุง 1 จังหวัดสระแก้ว สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ตามกรอบแนวคิดได้ดังนี้

1. กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องวัสดุรอบตัว ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) และ 5) ขั้นประเมิน (Evaluation) ที่เชื่อมโยงกับทักษะสำคัญ 3 ทักษะของนักเรียน ประกอบด้วยทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัด ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะสำคัญทางวิทยาศาสตร์ผ่านการเรียนคู่เล่น

2 การพัฒนาและนำชุดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ในลักษณะเพลินเรียนรู้ เรียนรู้ผ่านการเล่นควบคู่การพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ทั้งการสังเกต การจตำแนกประเภท และการวัด ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถประยุกต์ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้เรื่องต่างๆในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่1

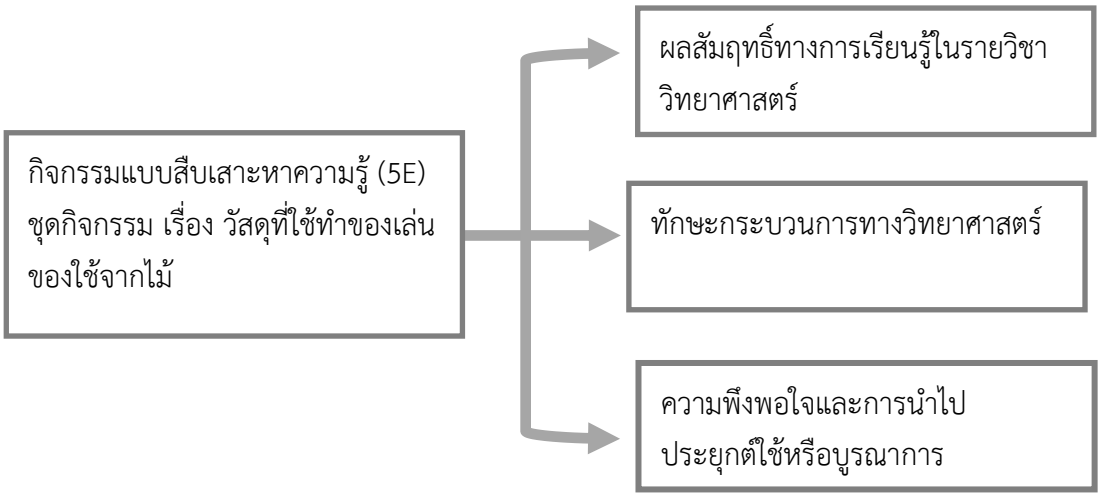

ภาพที่ 1 กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่น ของใช้จากไม้

บทสรุป

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นและมีทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้นหลังเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ชุดกิจกรรม เรื่อง วัสดุที่ใช้ทำของเล่นของใช้จากไม้ เนื่องจากเป็นชุดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียน ขณะเดียวกันได้พัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ 5ขั้นตอน (5E) ที่ส่งเสริมทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และทักษะการวัดของนักเรียนอีกด้วย นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การนำชุดกิจกรรมร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สถานศึกษาควรศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน ซึ่งหากไม่เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติอาจมีผลกระทบกับนักเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาแต่ละชุดกิจกรรม ครูควรชี้แนะวิธีการทำความซื่อสัตย์รวมถึงความมีวินัยในตนเอง โดยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถของตนเองและมีครูดูแลให้คำแนะนำ

1.3 การนำเสนอเนื้อหาในแต่ละกิจกรรม หน่วยงานที่นำไปใช้ควรปรับให้กะทัดรัด เข้าใจง่าย ใช้ ช่วงเวลาสั้นๆ ไม่นานจนเกินไปให้มีความเหมาะสมกับเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมในระดับชั้นอื่นๆ ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.2 ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

2.3 ควรนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ไป ทดลองสอนในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2.4 ควรวิจัยผลของการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ไปกับตัวแปรอื่นๆ เช่น แบบฝึกทักษะ หรือแบบฝึกทักษะการคิด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ไกรฤกษ์ พลพา. (2551). ชุดกิจกรรมแบบปฏิบัติการคณิตศาสตร์เพื่อการป้องกันความคิดรวบยอดที่ผิดพลาด เรื่อง เรียงสับเปลี่ยน (Permutation) ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2551). *ชุดการเรียนการสอนใบประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธานินท์ ปัญญาวัฒนากุล. (2550). *แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้โครงการสัมมนาปฏิบัติการการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภพ เลาหไพบูลย์. (2552). *แนวการสอนวิทยาศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภิรมย์ภรณ์ เชิดชูธีรกุล. (2555). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะโลกร้อน กลุ่มสาระ การเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

มลชยา กาศอินตา. (2555). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแบบสืบเสาะหาความรู้(5E)โดยใช้ชุดกิจกรรมเป็นสื่อ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2560) *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี*. ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560–2569. กรุงเทพฯ: สวนจิตรลดา.

ศิริสุภรณ์ มันปาติ. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5E เรื่องวงจรไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ไอลัดดา ปามุทา. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เรื่อง สารและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

The Adminmstrator's Creative Leadership and Happy Workplace of School Under the Secondary Educational Service Area Office Suphanburi

เฉลิมพร แตงโสภา Chalermporn Taengsopha
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
Faculty of Education, Silpakorn University
Corresponding author, e-mail: chalermporn@sysp.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อทราบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 2) เพื่อทราบองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 3) เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 28 โรง ผู้ให้ข้อมูล โรงละ 2 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 56 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ ดูบริน และองค์กรแห่งความสุขตามแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมประสิทธิ์ความแปรผัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน บุคลิกภาพ ความรู้ และความสามารถทางปัญญา 2) องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มีสังคมดี น้ำใจงาม ครอบครัวดี ใช้เงินเป็น คุณธรรม การหาความรู้ สุขภาพดี และการผ่อนคลาย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; ผู้บริหารสถานศึกษา; องค์กรแห่งความสุข

Abstract

The purposes of this research were 1) to determine the administrator's creative leadership under the secondary educational service area office Suphanburi 2) to determine happy workplace of school under the secondary educational service area office Suphanburi 3) to determine the relationship between the administrator's creative leadership and happy workplace of school under the secondary educational service area office Suphanburi. The sample were 28 school's administrators under the secondary educational service area office Suphanburi. The 2 respondents in each school were; a school administrator and a Head of department. There were totally 56 respondents. The research instrument was a opinionnaire about the creative leadership based on concept of Andrew J. Dubrin, and happy workplace of Thai health promotion foundation. The statistical used for analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation Pearson's product moment correlation coefficient and Coefficient of Variation. The research found that: 1) The administrator's creative leadership under the secondary educational service area office Suphanburi, as a whole and each aspect were at a high level, ranking from the highest to the lowest arithmetic mean; passion for the task and the experience of flow, Personality, Knowledge and Cognitive abilities. 2) Happy workplace in school under the secondary educational service area office Suphanburi, as a whole and each aspect were at a highest level, ranking from the highest to the lowest arithmetic mean; happy society, happy heart, happy family, happy money, happy soul, happy brain, happy body and happy relax. 3) The relationship between the creative leadership and happy workplace in school under the secondary educational service area office Suphanburi was found correlated as a whole were at a high level at .01 level of significance which is positive correlated.
Keywords: Creative Leadership; Administrator; Happy Workplace

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็ว (Digital Disruption) เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมดิจิทัลส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไป โดยการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรภายนอก รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน

การสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การวางแผน และการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของทรัพยากรมนุษย์ที่จะศึกษาต่อในระดับต่างๆ หรือเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือต้องปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่พร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการใช้ศิลปะแห่งกระบวนการอิทธิพลการชักนำคนในการให้มาทำกิจกรรมในสถานการณ์จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด ซึ่งคุณภาพของการจัดการศึกษาจะมีผลเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคคลในองค์กร ทั้งนี้การจัดการศึกษาในอนาคตควรดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถ ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งการนำพาองค์กรให้รอดพ้นและได้รับชัยชนะภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และสามารถตอบสนองความต้องการต่อสังคม ผู้บริหารในองค์กรจึงต้องมีภาวะผู้นำที่เรียกว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่มีความเอาใจใส่ในงานของตน และมีความสุขในการหากระบวนการหรือวิธีการในการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สามารถแก้ปัญหาและสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์ จนนำพาไปสู่การพัฒนางานให้ก้าวหน้า ค้นหาแนวคิดและนวัตกรรมการทำงานใหม่ๆ ซึ่งคุณลักษณะของผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถทางเชาว์ปัญญา บุคลิกภาพ และความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Andrew J. Dubrin, 2022)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาดังนี้ โดยมีวิสัยทัศน์ คือ มัธยมสุพรรณบุรี สร้างโอกาสและคุณภาพการศึกษา ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์คีตศิลป์ สู่ความเป็นเลิศ ค่านิยมขององค์กร คือ “4S Core Value” คือ ส่งเสริมความร่วมมือ (S1 - Synergy) ยึดถือความมุ่งมั่น (S2 - Stribe) ร่วมกันสร้างมาตรฐาน (S3 - Standard) มีผลงานอันภาคภูมิ (S4 – Self-respect) มีพันธกิจ 7 ประการ คือ 1) สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 2) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการดูแลความปลอดภัย คุกคามทุกรูปแบบ 3) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร 4) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในการแข่งขัน 5) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 6) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา จัดการศึกษาตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพ 7) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยได้มีการระบุถึงจุดอ่อนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคลากรไม่เพียงพอกับภาระงาน การจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดล่าช้าส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการ การจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์ วัสดุสื่อ ครุภัณฑ์ ไม่ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา ส่งผลใช้เกิดการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาไม่คุ้มค่า การกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่งผลให้ภารกิจบางส่วนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และ

ผลสำเร็จของงานบางอย่างยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีการระบุถึงอุปสรรคที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา คือ การสื่อสารทางเทคโนโลยี ระบบการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2566)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ยังต้องพัฒนาในด้านการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่สูงขึ้นเพื่อนำพาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนได้ตั้งไว้ และส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งความสุข เพราะปัญหาที่เกิดในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี คือ ครูมีภาระงานนอกเหนืองานสอนมากเกินไป และบางภาระงานไม่ตรงกับความรู้ของครู ปัญหาด้านการเงินเกิดปัญหาหนี้สินมากมาย จึงส่งผลให้สุขภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านกาย จิต ปัญญา สังคม มีปัญหา และส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี
2. เพื่อทราบองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ที่มีแบบแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสภาวการณ์ไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental case study) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 32 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 โรงเรียน โดยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 56 คน โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อ

สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร (X_{tot}) ตามแนวคิดของ ดูบริน (Dubrin) 1) ความรู้ (X_1) 2)ความสามารถทางปัญญา (X_2) 3) บุคลิกภาพ (X_3) และ 4) ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน (X_4)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน (Y_{tot}) ตามแนวคิดความสุข 8 ประการ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 1) สุขภาพดี (Y_1) 2) น้ำใจงาม (Y_2) 3) การผ่อนคลาย (Y_3) 4) การหาความรู้ (Y_4) 5) คุณธรรม (Y_5) 6) ใช้เงินเป็น (Y_6) 7) ครอบครัวดี (Y_7) และ 8) มีสังคมดี (Y_8)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมประสิทธิ์ความแปรผันเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์มีระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ *ขั้นตอนที่ 1* การจัดเตรียมโครงการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมโครงการเพื่อให้เกิดกระบวนการของการดำเนินการตามโครงร่างของงานวิจัย คือ ศึกษาสภาพปัญหา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ศึกษาตำรา เอกสาร บทความ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงข้อแก้ไขต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ นำเสนอโครงร่างงานวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร *ขั้นตอนที่ 2* การดำเนินการวิจัย เมื่อได้รับอนุมัติหัวข้อและโครงการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือตามขอบเขตของงานวิจัย โดยได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วจึงนำไปทดลองใช้ (try out) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือแล้วนำไปเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล *ขั้นตอนที่ 3* การจัดเตรียมโครงการวิจัย รายงานการวิจัยเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดเรียงร่างรายงานผลการวิจัยนำเสนอคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงจัดพิมพ์รายงานการวิจัยและส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือเสนอต่อภาควิชาเพื่อทำหนังสือคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ในการทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้ากลุ่มสาระ ช่วยอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ครั้งนี้

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการได้ และส่งคืนทางไปรษณีย์สำหรับสถานศึกษาที่ไม่สะดวกในการเดินทางการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 2.

ตรวจการให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับแบบสอบถามแต่ละฉบับ และ 3. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.67, C.V. = 15.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน บุคลิกภาพ ความรู้ และความสามารถทางปัญญา ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลชุดนี้ประกอบกับค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน พบว่า ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (C.V. = 15.80) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน และระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี (X_{tot})

ข้อที่	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	$\bar{x}$	S.D.	C.V.	ระดับ
1	ความรู้ (X_1)	4.18	0.56	13.40	มาก
2	ความสามารถทางปัญญา (X_2)	4.15	0.88	21.20	มาก
3	บุคลิกภาพ (X_3)	4.23	0.72	17.02	มาก
4	ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน (X_4)	4.39	0.72	16.40	มาก
รวม (X_{tot})		4.24	0.67	15.80	มาก

2. องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวม (Y_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.44, C.V. = 17.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีสังคมดี น้ำใจงาม ครอบครัวดี ใช้เงินเป็น คุณธรรม การหาความรู้ สุขภาพดี และการผ่อนคลาย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลชุดนี้ประกอบกับค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน พบว่า ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (C.V. = 17.08) ดังที่จะแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน และระดับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี (Y_{tot})

ข้อที่	องค์กรแห่งความสุข	$\bar{x}$	S.D.	C.V.	ระดับ
1	สุขภาพดี (Y_1)	4.28	0.44	17.08	มาก
2	น้ำใจงาม (Y_2)	4.55	0.45	13.37	มากที่สุด
3	การผ่อนคลาย (Y_3)	4.17	0.93	23.96	มาก

4	การหาความรู้ (Y_4)	4.33	0.49	14.11	มาก
5	คุณธรรม (Y_5)	4.34	0.50	14.66	มาก
6	ใช้เงินเป็น (Y_6)	4.46	0.39	15.09	มาก
7	ครอบครัวดี (Y_7)	4.54	0.54	13.70	มากที่สุด
8	มีสังคมดี (Y_8)	4.57	0.61	15.15	มากที่สุด
รวม (Y_{tot})		4.40	0.44	17.08	มาก

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี (X_{tot}) กับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r_{xy} = .856) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน ดังที่ปรากกฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_{tot}
X_1	.658**	.793**	.785**	.775**	.697**	.510**	.463**	.820**	.861**
X_2	.528**	.712**	.900**	.626**	.660**	.464**	.520**	.836**	.845**
X_3	.684**	.762**	.686**	.719**	.699**	.466**	.457**	.653**	.792**
X_4	.619**	.669**	.658**	.631**	.642**	.395**	.333*	.676**	.722**
X_{tot}	.654**	.776**	.813**	.723**	.716**	.485**	.475**	.795**	.856**

** มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารมีขั้นตอนในการคัดกรองหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกที่มีความเหมาะสม ทำให้ได้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารได้มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองทั้งในด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม การเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเห็นความสำคัญในการพัฒนางานที่จะส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกมล ลิมปนะชัย ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่พยากรณ์การบริหารหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1” พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของ

คะแนนสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการแก้ปัญหา และด้านความยืดหยุ่น ตามลำดับ (ณัฐกมล ลิมปนะชัย, 2560)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการบริหารงานบุคคลที่ดี โดยส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนออกกำลังกาย เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด ให้บุคลากรภายในโรงเรียนรู้จักวางแผนการใช้เงิน มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม ยกย่องบุคลากรที่เป็นแบบอย่างที่ดี จัดภูมิทัศน์และดูแลสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียนให้มีความสะอาดปลอดภัย จัดกิจกรรมผ่อนคลายความเครียด ประพฤติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนพัฒนาตนเอง ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับชุมชน ทำให้บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรและเพื่อนร่วมงาน จึงเกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิกร ตุลาธาร ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ คนทำงานมีความสุข ชุมชนสมานฉันท์ และที่ทำงานน่าอยู่ (รุจิกร ตุลาธาร, 2565)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีโดยภาพรวมกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ผลดังกล่าวอาจเกิดจาก ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารมีความรู้ มีความสามารถทางปัญญา มีบุคลิกภาพที่ดี มีความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนทำงานอย่างมีความสุข สุขภาพร่างกายแข็งแรง เพื่อนร่วมงานมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันละกันเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กร มีความรัก ความสามัคคี รวมถึงมีสภาพแวดล้อมที่ดี โรงเรียนเป็นที่ทำงานที่น่าอยู่ ซึ่งภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหาร ทำให้สามารถนำความรู้ของผู้บริหารมาแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และมุ่งมั่นที่จะทำงานทำให้ครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาผู้ร่วมงาน มีการให้กำลังใจในการทำงาน และส่งเสริมสิทธิของบุคลากรในโรงเรียนบนปัจจัยพื้นฐานด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ ความพึงพอใจในการทำงาน เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ศรีบุญเรือง ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยการคิดสร้างสรรค์ปัจจัยการมีความยืดหยุ่นและปัจจัยการมีจินตนาการเป็นตัวแปรพยากรณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์การแห่งความสุขของโรงเรียน

ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.40 (อมรรัตน์ ศรีบุญเรือง, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

1. จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวทางการเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

2. จากการศึกษาองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวทางการเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การเป็นองค์กรแห่งความสุข

บทสรุป

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสำคัญด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับผู้บริหารที่เริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุ ปรับรูปแบบการพัฒนาทางด้านวิชาชีพให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัย สร้างแรงจูงใจ ปรับเปลี่ยนวิธีการมอบหมายงานเพื่อลดความกดดัน รวมไปถึงผู้บริหารจะต้องใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารเพิ่มมากขึ้น ผู้บริหารควรมีการวางแผนการจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ศึกษาเรียนรู้งานที่รับผิดชอบให้เข้าใจงานอย่างแท้จริง และเมื่อเกิดความเครียดจากการทำงาน ผู้บริหารควรพิจารณาหาสาเหตุความเครียดว่าเกิดจากสาเหตุใด ในบางกรณีอาจจะต้องขอคำแนะนำจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ และควรหากิจกรรมผ่อนคลายความเครียด เพื่อให้ผู้บริหารลดความเครียดและสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข

1.2 หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากรได้ทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และจักการกับความเครียด โดยใช้เวลาว่างหรือเวลาหลังเลิกงาน ควรกำหนดให้บุคลากรมีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งก่อนทำงาน ระหว่างทำงาน และหลังทำงาน เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น ป้องกันปัญหาข้อขัดแย้ง หรือความเครียดของบุคลากร ควรจัดการแข่งขันกีฬาสำหรับบุคลากร ควรจัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ ร่วมรับประทานอาหาร หรือท่องเที่ยวในโอกาสต่างๆ ควรนำบุคลากรเข้าวัดทำบุญ ฟังเทศน์ฟังธรรม ไหว้พระขอพร ฝึกนั่งสมาธิ ทำจิตใจให้สงบ และควรจัดมุมพักผ่อนหรือห้องพักผ่อนสำหรับบุคลากร

2.3 ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีควรให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ทำให้องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อให้บุคลากรเกิดประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่องค์กรแห่งความสุขและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารและองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารและองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน หรือผู้บริหารเพศชายและเพศหญิง เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกมล ลิมปนะชัย. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่พยากรณ์การบริหารหลักสูตรขั้นพื้นฐานในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 26(1): 94-103.

รุจิกร ตุลาธาร. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2567) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.* สุพรรณบุรี: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อมรรัตน์ ศรีบุญเรือง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 2(2): 2155-2168.

Andrew J. Dubrin. (2022). *Leadership: Research Finding Practice and skills*. (10th ed). Boston: Cengage.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.

แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

Motivation Affecting to Self-Development on Teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2

[1]**จีรภา ดำมาก** Jeerapa Dammak
[2]**นวรัตน์ ไวชมภู** Navarat Waichompu
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: jeerapa.dam069@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจของข้าราชการครู 2) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 4) เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. แรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.471) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า เป็นตัวแปรพยากรณ์ดีที่สุด คือ ตัวแปรแรงจูงใจภายใน (X_1) รองลงมา คือ ตัวแปรแรงจูงใจภายนอก (X_2)

คำสำคัญ: การพัฒนาตนเองของข้าราชการครู; ระดับแรงจูงใจ; แรงจูงใจกับการพัฒนาตนเอง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of teachers' motivation, 2) to study the level of teachers' self-development, 3) to study the relationship between motivation and self-development, and 4) to study the motivation affecting self-development of teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2. The sample size was determined using were selected using simple random sampling without replacement. The tools used are 5-level rating scale questionnaire. The statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis. The research findings revealed that: 1. The overall motivation level of teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 was at the high level. 2. The overall teacher's self-development level under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 was at the high level. 3. The relationship between motivation and self-development of teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 was statistically significant at .001, with a moderate positive correlation (r_{xy} = 0.471). 4. The factors affecting the self-development of teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 indicated that the best predictors were internal motivation (X_1) followed by external motivation (X_2).

Keywords: Self-Development; Level of Motivation; Motivation and Self-Development

บทนำ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ ให้การอบรมสั่งสอน และเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพของสังคม และประเทศชาติต่อไป ซึ่งการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจากบุคคลในสังคมนั้นจะต้องเริ่มพัฒนาครูที่ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสถานศึกษา แม้ว่าสถานศึกษาจะได้คัดเลือกครูที่มีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติ ที่ตรงตามความต้องการ แต่เมื่อระยะเวลาและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ทักษะ ความรู้ความสามารถที่ครูมีอยู่ก็อาจจะไม่ทันเหตุการณ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวนักเรียนที่จะเติบโตเป็นอนาคตของชาติ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการพัฒนาครูจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทางด้านการศึกษา เพราะต้องอาศัยความรู้ความสามารถและการร่วมมือจากครูโดยทั้งสิ้น หากครูในสถานศึกษาด้อยศักยภาพ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงานก็จะทำให้สถานศึกษาขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ (พยอม วงศ์สารศรี, 2551)

จากสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษา ซึ่งครูในสถานศึกษายังมองปัญหาของสถานศึกษาแตกต่างกัน ดังนั้น การปรับปรุง

พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้นนั้นวัฒนธรรมองค์การเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บุคลากรครูเข้าใจลักษณะการทำงาน สามารถเลือกแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาผู้บริหารจึงควรพิจารณาให้ลึกซึ้งว่าวัฒนธรรมใดบ้างที่เป็นอุปสรรคและวัฒนธรรมใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมการบริหารงาน อันเป็นประโยชน์ต่อการวางแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งนี้เพื่อความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาและความเจริญก้าวหน้าของสังคม โดยมีส่วนร่วมและสร้างวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งจะเป็นจุดศูนย์รวมพลังยึดเหนี่ยวบุคคลเข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจความมุ่งหมายของสถานศึกษา นำไปสู่ทิศทางเป้าหมายเดียวกัน ทุกคนมีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้การยอมรับ ให้ความไว้วางใจ โดยการมอบหมาย กระจายอำนาจ ทุกคนรู้จักบทบาท อำนาจหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน เข้าใจถึงความหลากหลายของบุคลากรโดยรู้จักใช้ความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ให้ความเอื้ออาทรดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของบุคลากรในการปฏิบัติงานและสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้า ความเป็นธรรม ซื่อสัตย์ต่อทุกคนในการปฏิบัติงาน โดยการปลูกฝังจิตสำนึกร่วมกัน สร้างค่านิยมให้รู้สึกว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของทุกๆ คน ทุกคนเป็นเจ้าของทุกคนมีความพอใจ เต็มใจ และตั้งใจทุ่มเทการทำงาน (สมยศ นาวีการ, 2555) ดังแนวคิดของคุ๊กและลาฟเฟอร์ตี้ Cook & Lafferty ที่กล่าวถึง วัฒนธรรมองค์การแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ ลักษณะเชิงสร้างสรรค์ ลักษณะตั้งรับ-เฉื่อยชา ลักษณะตั้งรับ-ก้าวร้าว ซึ่งวัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์เป็นลักษณะวัฒนธรรมองค์การที่ให้ประสิทธิผลขององค์การสูงสุด เป็นวัฒนธรรมองค์การทางบวก ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ มุ่งเน้นความสำเร็จ มุ่งเน้นสัจการแห่งตน มุ่งเน้นบุคคลและการสนับสนุน และมุ่งเน้นไมตรีสัมพันธ์ (Cook & Lafferty, 1989)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมด อำเภอปากพะยูน อำเภอป่าบอน และ อำเภอบางแก้ว จำนวน 114 โรงเรียน มีครูจำนวน 946 คน ซึ่งมีภารกิจที่สำคัญทางการศึกษา คือการจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนับตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในขณะนี้ปัญหาที่ประสบก็คือ ผู้เรียนด้อยคุณภาพทั้งวิชาการและคุณธรรมจริยธรรมซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมาจากหลายปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา เกิดคุณภาพเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสิ่งที่สำคัญมากประการหนึ่งก็คือ การจูงใจบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเองและเกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารต้องปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยใช้ให้บุคคลอื่นทำงาน ผู้บริหารต้องการความเข้าใจบางอย่างว่าทำไมบุคคลจึงมีพฤติกรรมตามที่เป็นอยู่ เพื่อที่ทำให้พวกเขาสามารถใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานในแนวทางที่ต้องการ และการจูงใจเป็นเรื่องที่มีความสับสนเพราะแรงจูงใจไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แรงจูงใจจะถูกอ้างอิงจากพฤติกรรมของบุคคล โรงเรียนต่างๆ จึงต้องมีกลุ่มงาน

จากข้อมูลที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการที่จะช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของครู และเป็นข้อมูลในการบริหารงานของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2
4. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจที่มีส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในการดำเนินการครั้งนี้เป็นสถานศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมด อำเภอปากพะยูน อำเภอป่าบอน และอำเภอบางแก้ว จำนวน 114 โรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต2 ปีการศึกษา 2566 ข้าราชการครู 946 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 946 คน

2.2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G* Power Analysis (Faul, et al., 2007) โดย Test family เลือก F-test, Statistical test เลือก Linear multiple regression: fix model, R2 deviation from zero กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง (Effect size) = 0.15 ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) = .067 และค่า Power = .95 ตัวแปรอิสระ (Number of predictors) 2 ตัวแปร ได้กลุ่มตัวอย่าง 107 คน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิทางการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ประกอบด้วย แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก รวมจำนวน 47 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นระบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ประกอบด้วย การอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเองและการศึกษาต่อ จำนวน 21 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นระบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ ใช้เกณฑ์น้ำหนักคะแนนและมาตราส่วนประมาณค่า (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550)

4. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษาเพื่อนิยามศัพท์ และเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตของคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจ และการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

4.3 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกเป็น 2 ด้าน ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวัดตามนิยามศัพท์ ร่วมกับพัฒนาแบบสอบถามจากงานวิจัยของจตุพร สุทธิสะอาด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (จตุพร สุทธิสะอาด, 2562)

4.4 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกเป็น 3 ด้าน ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวัดตามนิยามศัพท์ ร่วมกับพัฒนาแบบสอบถามจากงานวิจัยของสุภัสสร ชูประยูร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (สุภัสสร ชูประยูร, 2562)

4.5 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบโครงสร้างคำถาม การใช้ภาษา ความครอบคลุมในเนื้อหาสาระและความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

4.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อพิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แต่ละข้อของแบบสอบถาม ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แต่ถ้าแบบสอบถามข้อใด มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.60 แบบสอบถามข้อนั้นจะถูกตัดออกไป โดยการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแบบสอบถาม ดังนี้

คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามทั้ง 68 ข้อ พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

4.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความสอดคล้องมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

4.8 นำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Ty-out) กับครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ของครอนบาค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 เท่ากับ 0.946 และค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 3 เท่ากับ 0.952

4.9 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

5.2 นำหนังสือจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในการขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

5.3 ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยยึดหลักปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตาม Belmont Report

5.4 ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามโดยใช้ Google Form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

5.5 เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

6. วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 วิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 วิเคราะห์แรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์แปลความหมายของเบสท์ (Best, 1981)

6.3 ข้อมูลการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 วิเคราะห์โดยใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์แปลความหมายของเบสท์ (Best, 1981)

6.4 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (r) ซึ่งใช้เกณฑ์การแปลความสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71 – 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์สูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31 – 0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 – 0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำ

6.5 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Enter ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของการใช้สถิติก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล (Hair et al., 2010)

ผลการวิจัย

1.ระดับแรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แรงจูงใจของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

(n = 107)

แรงจูงใจ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	SD	ระดับ
1. แรงจูงใจภายใน(X_1)	4.324	.373	มาก
2. แรงจูงใจภายนอก(X_2)	3.798	.636	มาก
รวม	**4.061**	**.341**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.061, SD = .341) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าแรงจูงใจของของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ แรงจูงใจภายใน ($\overline{X}$ = 4.324, SD = .373) รองลงมา คือ แรงจูงใจภายนอก ($\overline{X}$ = 3.798, SD = .636)

2. ระดับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายข้อ

(n = 107)

การพัฒนาตนเองของข้าราชการครู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การอบรม (Y_1)	4.240	.489	มาก
2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_2)	4.270	.484	มาก
3. การศึกษาต่อ (Y_3)	4.109	.739	มาก
รวม	**4.206**	**.505**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.206, SD = . 505) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.270, SD = .484) รองลงมา คือ การอบรม ($\bar{X}$ = 4.240, SD = .489) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การศึกษาต่อ ($\bar{X}$ = 4.109, SD = .739)

3. ความสัมพันธ์ของแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยวิธีการ วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยภาพรวม

ตัวแปร	r	Sig	ระดับ	ทิศทาง
แรงจูงใจของข้าราชการครู(X) **การพัฒนาตนเองของข้าราชการครู(Y)**	.471**	.001	ปานกลาง	บวก

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยวิธีการ วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง (r_{XY} = 0.471) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยการหาการถดถอย (regression analysis) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std.Error	β	t	p-value
แรงจูงใจภายใน (X_1)	.899	.100	.664	8.990**	.001
แรงจูงใจภายนอก (X_2)	.197	.059	.249	3.367**	.001
ค่าคงที่	**-.430**	**.519**		**-.829****	**.409**
$R = .670^a$, $R^2 = .448$, Adjusted R = .438, $SE._{est} = .3790$, F = 42.247, Sig = .01**					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า มีตัวแปรแรงจูงใจของข้าราชการครูที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ 2 ตัว เป็นตัวแปรพยากรณ์ดีที่สุด คือ ตัวแปรแรงจูงใจภายใน (X_1) (B =.899, β .100, P= .664) รองลงมา คือ ตัวแปรแรงจูงใจภายนอก (X_2) (B =.197, β .059, P= .249) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ตามลำดับ เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แรงจูงใจที่ส่งผลต่อความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจมีความสำคัญในการที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์ด้วยความเต็มใจและพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงจูงใจจะเป็นทั้งสภาวะที่ผลักดัน และดึงให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน ซึ่งการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล จึงต้องทำความเข้าใจกับแรงจูงใจของคนๆ นั้นว่าบุคคลนั้นมีแรงจูงใจอยู่ในประเภทใด ระดับใด สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา บุญละดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แแรงจูงใจของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวม มีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด เหมือนกัน (วิทยา บุญละดี, 2561)

แรงจูงใจภายใน มีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด อยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรในสถานศึกษา มีความสุขที่ทำงานในองค์การแห่งนี้ รู้สึกว่าองค์การเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และสามารถทำงานร่วมกับบุคลากรอื่นภายในองค์กรได้สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร จันทศรี กล่าวว่า แรงจูงใจภายใน เป็นการที่บุคคลมองเห็นคุณค่าที่ จะกระทำด้วยความเต็มใจ หรือสภาวะของบุคคลที่มีความต้องการและอยากแสดงพฤติกรรมบางสิ่งบางอย่างด้วยเหตุผลและความชอบของตนเอง เช่น ความพอใจ ความสำเร็จ ความผิดหวัง นักจิตวิทยาเชื่อว่าแรงจูงใจภายใน มีความสำคัญกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลทำให้บุคคลประสบความสำเร็จได้มากกว่า เช่น ความพอใจ ความสำเร็จ ความผิดหวัง (ศิริพร จันทศรี, 2550)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การอบรม และการศึกษาต่อทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการพัฒนาตนเองเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน เพราะทำให้บุคคลได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติในการปฏิบัติงาน ปรับตัวให้ทันกับวิทยาการ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ช่วยให้ก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน อีกทั้งยังทำให้หน่วยงานได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และลดความสิ้นเปลืองเมื่อได้รับการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาเองได้แบ่งออกเป็น 3 แนวทางใหญ่ๆ คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาด้วยตนเอง ดังที่จันทรานี สงวนนาม ได้แบ่งวิธีการพัฒนาบุคคลออกเป็น 3 วิธี ได้แก่ 1) การพัฒนาโดยการศึกษา (Education) เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ สติปัญญาให้กับครู ต้องใช้เวลาและลงทุนสูง 2) การพัฒนาโดยการฝึกอบรม (Training) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ และมีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ และ 3) การพัฒนาในงานด้วยตนเอง (Development in Career) เป็นการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน โดยผู้บังคับบัญชาจะใช้ขบวนการในทางการบริหาร เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2551) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา บุญละดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวมมีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด (วิทยา บุญละดี, 2561)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อยู่ในลำดับแรก แสดงให้เห็นว่าครูในสถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาการทำงานด้วยวิธีการที่ดี มีการค้นหาปัญหาจากผลการทำงานขององค์การ และมีการจัดประชุมสัมมนาแสดงผลงานทางวิชาการของบุคลากร แต่ทั้งนี้ผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองยังอาจไม่สามารถสร้างความเป็นผู้นำของครูได้มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและคุณลักษณะของครูแต่ละคนที่แตกต่างกันไป ได้สอดคล้องกับแนวคิดของจันทรานี สงวนนาม ที่กล่าวว่า การพัฒนาในงานด้วยตนเอง (Development in Career) เป็นการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน โดยผู้บังคับบัญชาจะใช้ขบวนการในทางการบริหาร เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ซึ่งมีรูปแบบอยู่หลายวิธี เช่น การมอบหมายงานการสอนและการขยายปริมาณงาน การเพิ่มคุณภาพงาน เพิ่มความรับผิดชอบ การมอบหมายอำนาจหน้าที่ การให้รักษาราชการแทน การหมุนเวียนงาน การเลื่อนตำแหน่ง เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถได้ด้วยตนเอง (จันทรานี สงวนนาม, 2551)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r_{XY} = 0.471) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เมื่อข้าราชการครูมีแรงจูงใจในการทำงานสูง จะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบัวงาม กลิ่นหอม ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก (r= 0.681) (บัวงาม กลิ่นหอม, 2561)

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 คือ แรงจูงใจภายใน แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจ มีความสำคัญในการที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์ด้วยความเต็มใจและพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงจูงใจจะเป็นทั้งสภาวะที่ผลักดัน และดึงให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน ซึ่งการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล จึงต้องทำความเข้าใจกับแรงจูงใจของคนๆ นั้นว่าบุคคลนั้นมีแรงจูงใจอยู่ในประเภทใด ระดับใดในการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาด้านต่างๆ ทั้งด้านการศึกษาต่อ ด้านการอบรม และด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้บุคลากรเกิดการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอนสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น อันจะส่งผลไปสู่การพัฒนาตนเองของข้าราชการครูที่ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของอินทุอร วิลัยพงษ์ ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในการทำงาน (อินทุอร วิลัยพงษ์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

แรงจูงใจมีความสำคัญในการที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์ด้วยความเต็มใจและพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงจูงใจเป็นทั้งสภาวะที่ผลักดันและดึงให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งที่อยู่ในลำดับแรกที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะบุคลากรในสถานศึกษามีความสุขที่ทำงานในองค์การ รู้สึกว่าองค์การเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และสามารถทำงานร่วมกับบุคลากรอื่นภายในองค์กรได้อันเป็นผลต่อเนื่องต่อระดับการพัฒนาตนเองทั้ง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การอบรม และการศึกษาต่อ ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาตนเองเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน เพราะทำให้บุคคลได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติในการปฏิบัติงาน ปรับตัวให้ทันกับวิทยาการ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ช่วยให้ก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ซึ่งเมื่อข้าราชการครูมีแรงจูงใจในการทำงานสูง จะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนในทางกลับกันการขาดแรงจูงใจส่งผลต่อด้านลบต่อการทำงานและระดับการพัฒนาตนเองของครูอันจะมีผลกระทบต่อเนื่องไปยังการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนด้วย

บทสรุป

แรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 นั้น ได้รับการส่งเสริมจนอยู่ในระดับมาก ส่วนการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่าแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญ ในเรื่องของปัจจัยที่มีส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่ามีตัวแปรแรงจูงใจของข้าราชการครูคือ ตัวแปรแรงจูงใจภายใน รองลงมา คือ ตัวแปรแรงจูงใจภายนอก ที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหาร และหน่วยงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ควรสร้างแรงจูงใจ การทำงานโดยส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการทำงาน และได้รับการยอมรับนับถือ และทบทวนปรับปรุงการจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจด้านลักษณะงาน ความก้าวหน้าในงาน ความรับผิดชอบในงาน โดยทบทวนเกี่ยวกับการมอบหมายงานปริมาณงาน ให้มีความเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล วางแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ เช่น การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่สำหรับบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดี มีการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน ความประพฤติดี

1.2 จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เกิดความรู้สึกมั่นคงในงานกิจกรรมที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน และเงื่อนไขในการทำงานเพื่อเป็นปัจจัยกระตุ้น ให้บุคลากรต้องการพัฒนาตนเองในการทำงาน และนอกจากนี้ต้องจัดกิจกรรมหรือรณรงค์ให้บุคลากรใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือจัดกิจกรรมให้บุคลากรได้รับค่าตอบแทน เช่น การทำงานล่วงเวลาอย่างเสมอภาคกัน ผู้นำขององค์กร หรือหัวหน้าหน่วยงานควรปรับปรุงในด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม หรือสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการกระตุ้นให้ครูบรรลุตามวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อการวางแผนการทำงานรูปแบบการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการสถานการณ์ปัจจุบัน

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาตนเองที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการมอบหมายงานให้ครูได้ปฏิบัติงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถและความถนัด ให้อิสระในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

2.4 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จตุพร สุทธิสะอาด. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บัวงาม กลิ่นหอม. (2561). แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี*, 1(1): 49-57.

พยอม วงศ์สารศรี. (2551). การพัฒนาทุนมนุษย์ กลไกการขับเคลื่อนขององค์การ. *วารสารการบริหารคน*, 29(1): 76-78.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.*กรุงเทพ: สุวีริยาสาส์น.

วิทยา บุญละดี. (2561). ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:* มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ศิริพร จันทศรี. (2550). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของคนแตกต่างกัน. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมยศ นาวีการ. (2555). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991.

สุภัสสร ชูประยูร .(2562). การศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อินทุอร วิลัยพงษ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Best, J.W. (1981). *Research in Education***.** New Jersey: Prentice – Hall.

Cook, R. & J. Lafferty. (1989). *Organization Culture Inventory*. Piymou, MI: Human Synergustics.

Faul, F. et al. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social. *behavioral and biomedical sciences. Behavior Research Methods*, (39): 175-191.

Hair Jr. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*. A Global Perspective. (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

The Development of Critical Reading Skill by Using JACOB LADDER Theory with Online Reading in Matthayomsuksa 3 Students

[1]**เปรมชัย อาศัยบุญ** Preamchai Asaiboon
[2]**กิ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกูล** Kingkarn Buranasinvattanakul
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: d14047preamchai@gmail.com Tel 087 358 9332

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร จำนวน 20 คน วิธีดำเนินการวิจัย ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดำเนินการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest) ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับก่อนการจัดการเรียนรู้แต่สลับข้อและตัวเลือก จากนั้นให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของ JACOB LADDER จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (*M*) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD)* และนำคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาเปรียบเทียบกัน โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER หลังการจัดการเรียนรู้ (*M* = 24, *SD* = 3.45) สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ (*M* = 14.1, *SD* = 4.05) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบท

อ่านจากสื่อออนไลน์ แบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยรวม 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.127 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้แนวคิดของ JACOB LADDER ; การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ; สื่อออนไลน์

Abstract

The objectives of this study were: 1) to compare the development of critical reading's score of Matthayomsuksa 3 students before and after using Jacob Ladder theory with online reading. 2) To examine the satisfaction of Matthayomsuksa 3 students towards studying with Jacob Ladder theory with online reading. The sample group was 20 Matthayonsuksa 3 students at ChumchonWatHadphankrai School. The research method used were: 1) using the pretest which was constructed by researcher 2) Conducting the critical-reading learning management by applying Jacob Ladder theory created by the researcher. 3) Using the posttest which was similar to the pretest with the sample group and using the survey questionnaires to collect students' opinions towards the Jacob Ladder theory applying in learning management. 4) Analyzing the data with the statistics method. The statistics used in this study were: mean (M), standard deviation (S.D.), and t-test dependent in pretest and posttest scores. The study found that: 1. The critical reading scores with online media of Matthayomsuksa 3 students after using Jacob Ladder theory (M = 24, S.D. = 3.45) was higher than before (M = 14.1, S.D. = 4.05) statistically significant at the .05 level. 2. The satisfaction of Mathhayomsuksa 3 students towards studying with Jacob Ladder theory with online reading was 4.67 as mean score and 0.127 as S.D. score which means Matthayomsuksa 3 students satisfied with Jacob Ladder theory with online reading learning management at the highest level.
Keywords: Using of JACOB LADDER Theory; Critical Reading; Online Reading

บทนำ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจัดเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญสูงสุด เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมสารสนเทศปัจจุบัน (Chu et al., 2017) ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างเหมาะสมในภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน (Cervetti et al., 2001) ในปัจจุบัน นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากแหล่งที่หลากหลาย โดยเฉพาะ สื่อออนไลน์และสังคมออนไลน์ ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องปะปนกันอยู่ ดังนั้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลออนไลน์ได้อย่างรอบด้าน โดยพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ อาทิ แหล่งที่มา ความน่าเชื่อถือ วัตถุประสงค์ มุมมอง รวมถึงตีความและสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง

เพื่อสรุปเป็นความรู้และมุมมองที่ถูกต้องและสมบูรณ์ (Dalton & Grisham, 2011) โดยนักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการตีความ ประเมินความน่าเชื่อถือ และวิเคราะห์เนื้อหาอย่างลึกซึ้ง จึงมีความจำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมทักษะเหล่านี้ให้กับนักเรียน

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญดังจะเห็นได้จากจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร พบว่าผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2563-2565 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร อ.เมืองชุมพร จ.ชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่าผลการทดสอบในสาระที่ 1 การอ่าน มีระดับที่ลดลงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report: SAR) ทางด้าน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร

ปี พ.ศ.	สาระการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย			ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
			ระดับโรงเรียน	ระดับสังกัด	ระดับประเทศ	ระดับโรงเรียน	ระดับสังกัด	ระดับประเทศ
2563	การอ่าน	100	42.50	55.18	54.29	12.72	16.00	16.22
2564	การอ่าน	100	45.52	52.13	51.19	9.81	16.27	16.59
2565	การอ่าน	100	39.08	53.91	52.95	9.28	16.57	17.00

ที่มา: กลุ่มงานวิชาการโรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2566

นอกจากนี้ สภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร อ.เมืองชุมพร จ.ชุมพร พบว่าการจัดการเรียน การสอนของครูไม่เป็นที่น่าสนใจของนักเรียน ขาดแรงดึงดูดใจที่ทำให้นักเรียนสนใจการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ ทำให้ผลการทดสอบการอ่านลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์ กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยนี้เองทำให้นักเรียนขาดความสนใจการเรียนวิชาภาษาไทยและเห็นว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อ (ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์, 2557) นอกจากนี้ วิธีการสอนของครูทำให้นักเรียนรู้สึกไม่อยากอ่านหนังสือ เกิดความน่าเบื่อ และเป็นการบังคับ ส่งผลให้เด็กเกิดการต่อต้าน (ฉวีวรรณ คูหาอภินันท์, 2542) ครูจึงจำเป็นต้องหาวิธีการสอนที่มี ประสิทธิภาพและน่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หนึ่งในแนวทางที่น่าสนใจ ในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การนำแนวคิด JACOB LADDER มาประยุกต์ ใช้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ JACOB LADDER เป็นกลยุทธ์การสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นขั้นตอน (VanTassel-Baska & Stambaugh, 2006) โดยใช้ชุดคำถามที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก การนำแนวคิดนี้มาใช้กับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงทักษะการอ่านกับชีวิตจริง เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และฝึกการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (Metzger & Flanagin, 2013)

การบูรณาการแนวคิด JACOB LADDER กับบทอ่านสื่อออนไลน์ จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณกับข้อมูลที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ผ่านกระบวนการอ่านที่ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ด้วยการตั้งคำถาม ตรวจสอบแหล่งที่มา พิจารณาเนื้อหาและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล จนนำไปสู่การตีความและสรุปข้อมูลนั้นได้อย่างถูกต้อง อย่างมีเหตุมีผล ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการประยุกต์แนวคิด JACOB LADDER ร่วมกับการใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ จึงถือเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาผู้เรียนดังที่ Bloom กล่าวถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นความสามารถและทักษะทางด้านสติปัญญา โดยอธิบายว่าบุคคลสามารถค้นหาความรู้และเทคนิคจากประสบการณ์เดิมนำมาใช้กับปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่ซึ่งต้องใช้การวิเคราะห์หรือความเข้าใจเกี่ยวสถานการณ์ใหม่ต้องการความรู้พื้นฐานและวิธีการที่พร้อมนำมาใช้ประโยชน์รวมทั้งต้องการความคล่องตัวใน การมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ที่ผ่านมากับสถานการณ์ใหม่ที่เหมาะสม (Bloom, 1979) ดังแนวคิดของ JACOB'S LADDER ที่เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง (Higher - Order Thinking Skills) ผ่านกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและวิเคราะห์บทอ่านที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับขึ้นของบันได ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การอ่านอย่างละเอียด 2) การคิดเชิงวิพากย์และการคิดวิเคราะห์ 3) การสืบเสาะและการตั้งคำถาม 4) การสะท้อนความคิด 5) การสังเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 6) การประเมินตนเองและการปรับปรุง

แนวคิด JACOB LADDER เป็นรูปแบบการสอนที่มีจุดเน้นให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์บทอ่านผ่านกระบวนการตั้งคำถามและการตอบในระดับต่างๆ จนเกิดความเข้าใจ ประกอบกับการนำบทอ่านที่น่าสนใจจากสื่อออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะช่วยเร้าความสนใจและตรงกับประสบการณ์ การรับข้อมูลของนักเรียนในชีวิตประจำวัน การศึกษาแนวคิดดังกล่าว จะทำให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อันจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของผู้เรียนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนอ่านวิจารณญาณโดยใช้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการประยุกต์แนวคิด JACOB LADDER ร่วมกับการใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ จึงถือเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองซึ่งมีแบบแผนการวิจัยแบบ The One group Pretest – Posttest Design ซึ่งมีแบบแผนวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนในการวิจัย The One group Pretest – Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T_1	X	T_2

1. เครื่องมือที่ใช้วิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยประยุกตแนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง มีค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00 หมายความว่าแผนการจัดการเรียนรู้สามารถใช้ได้

1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์เป็นปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00 หมายความว่าแบบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถใช้ได้ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการวิจัย

1.3 แบบสอบถามของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 หมายความว่าแบบสอบถามสามารถใช้ได้ และมีค่าความเชื่อมัน (Reliability) เท่ากับ 0.94 แสดงว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดหาดพันไกร อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนนักเรียน 20 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม (Cluster random sampling)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ *ขั้นก่อนทดลอง* ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยใช้เวลา 50 นาที *ขั้นทดลอง* ดำเนินการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER การสอนอ่านตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ไม่นับเวลาทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ *ขั้นหลังทดลอง* หลังเสร็จการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest) ทดสอบ กลุ่มตัวอย่าง เป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับก่อนการจัดการเรียนรู้แต่สลับข้อและตัวเลือก จากนั้นให้นักเรียน ตอบแบบสอบถามความ

คิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบจัดการเรียนรู้การสอนอ่านบันได 3 ขั้นของ JACOB LADDER ตรวจผลการทดสอบ และตรวจผลแบบสอบถามความคิดเห็นแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

4.1 วิเคราะห์คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (*M*) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD)* และนำคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาเปรียบเทียบกัน โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test dependent)

4.2 วิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างการวิจัย โดยโดยใช้ค่าเฉลี่ย (*M*) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD)*

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คะแนนผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย (*M)* เท่ากับ 14.1 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD)* เท่ากับ 4.05 ในขณะที่คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย (*M)* เท่ากับ 24.0 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD)* เท่ากับ 3.45

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยการทดสอบค่าที พบว่า ค่า t เท่ากับ 4.57 df เท่ากับ 19 p เท่ากับ .000 แสดงให้เห็นว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

การทดลอง	N	คะแนนเต็ม	*M*	*SD*	t	df	p
ก่อนการจัดการเรียนรู้	20	30	14.1	4.05	4.57	19	.000*
หลังการจัดการเรียนรู้	20	30	24	3.45			

*p<.05

ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.67 (*SD* = 0.13) ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็น “นักเรียนสามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้

ได้” และ “การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER มีประโยชน์ต่อผู้เรียน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน (*M* = 4.75, *SD* = 0.44)

ด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือ “นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์” (*M* = 4.95, *SD* = 0.22) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์

รายการ	ค่าเฉลี่ย *(M)*	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน *(SD)*
การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ แนวคิด ของ JACOB LADDER		
1 นักเรียนเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER	4.55	.510
2 นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้	4.60	.503
3 นักเรียนสามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้	4.75	.444
4 การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ แนวคิดของ JACOB LADDER มีประโยชน์ต่อผู้เรียน	4.75	.444
5 การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ แนวคิดของ JACOB LADDER สามารถช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้	4.60	.503
6 การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ แนวคิดของ JACOB LADDER มีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.65	.489
7 การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ แนวคิด ของ JACOB LADDER ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น	4.65	.489
การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์		
8. นักเรียนเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์	4.85	.366
9. นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์	4.95	.224
10. นักเรียนสามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ไปประยุกต์ใช้ได้	4.70	.470
11. การจัดการเรียนรู้ ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.55	.510
12 การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้	4.55	.510

รายการ	ค่าเฉลี่ย *(M)*	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน *(SD)*
13 การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้	4.50	.513
14. การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียน วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า	4.85	.366
15. การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ช่วยให้นักเรียนตัดสินหรือประเมินค่าได้อย่างมีเหตุผล	4.65	.489
16. การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้สอนกับการอ่านประเภทอื่นๆ ได้	4.60	.503
รวม	4.67	.127

นอกจากการประเมินความคิดเห็นผ่านแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ด้านเนื้อหาและบทอ่าน

“การเลือกบทอ่านที่หลากหลายทำให้ไม่น่าเบื่อ และได้ฝึกทักษะการอ่านที่แตกต่างกัน” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 7)

“บทอ่านจากสื่อออนไลน์ทำให้เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ดี” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 3)

“เนื้อหาที่เรียนมีความทันสมัยและน่าสนใจ ทำให้อยากติดตามอ่านต่อ” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 15)

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้

“การใช้แนวคิด JACOB LADDER ช่วยให้คิดเป็นขั้นตอนและวิเคราะห์บทอ่านได้ดีขึ้น” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 12)

“กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย ทำให้ไม่รู้สึกเบื่อ และได้ฝึกทักษะหลายด้าน” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 5)

“การทำงานกลุ่มช่วยให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากเพื่อนๆ” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 9)

3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

“ทำให้นักเรียนสนใจในการอ่านมากยิ่งขึ้นค่ะ” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 1)

“ได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 18)

“สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการอ่านข่าวสารออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ” ซึ่งเป็น (นักเรียนคนที่ 6)

จากความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักเรียน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ช่วยสร้างความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stambaugh และ Chandler ที่พบว่าการใช้แนวคิด JACOB LADDER ในการสอนอ่านช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนอาจเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ (Stambaugh & Chandler, 2012) ดังนี้

1.1 การจัดลำดับความซับซ้อนของคำถาม แนวคิด JACOB LADDER ใช้การตั้งคำถามที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Anderson & Krathwohl, 2001) ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การจัดลำดับคำถามนี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นตอน (Anderson & Krathwohl, 2001)

1.2 การใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ การนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัยและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Prensky เกี่ยวกับการเรียนรู้ของ “Digital Natives” โดยการใช้สื่อออนไลน์ทำให้นักเรียนรู้สึกคุ้นเคยและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การนำเสนอข่าว บทความ เรื่องสั้น และคำประพันธ์จากสื่อออนไลน์ยังช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทำให้บทเรียนมีความสนุกสนานและไม่น่าเบื่อ (Prensky, 2001)

1.3 การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Paul & Elder ที่เน้นความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการอ่าน การฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบช่วยให้พวกเขาสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น และสามารถประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล (Paul & Elder, 2019) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเอมอร เนียมน้อย ที่กล่าวว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสติปัญญา ช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และตัดสินประเมินค่าสารต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง (เอมอร เนียมน้อย, 2551)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

2.1 ความหลากหลายของกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ผสมผสานระหว่างการอ่าน การอภิปราย และการทำงานกลุ่ม ซึ่งช่วยตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner ที่เน้นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมที่หลากหลายจึงช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (Gardner, 2011)

2.2 การเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ช่วยให้นักเรียนเห็นความเกี่ยวข้องระหว่างการเรียนและชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบ Authentic Learning (Herrington et al., 2014) การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับสุรีรัตน์ อักษรกาญจน์ ที่กล่าวว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะระดับสูงที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและพัฒนา (สุรีรัตน์ อักษรกาญจน์, 2561)

2.3 การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ กิจกรรมกลุ่มและการอภิปรายช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม การทำงานร่วมกันช่วยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาทักษะทางสังคม และเรียนรู้จากกันและกัน (Vygotsky, 1978) ซึ่งสอดคล้องกับสุรพล พยอมแย้ม ที่กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการเรียนรู้ (สุรพล พยอมแย้ม, 2548) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (สุรีรัตน์ อักษรกาญจน์, 2561) การที่นักเรียนได้ฝึกทักษะเหล่านี้ผ่านบทอ่านที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

2.4 บรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและการสนับสนุนจากครูก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียน สอดคล้องกับอัชรา เอิบสุขสิริ ที่กล่าวว่า การที่ครูแสดงความเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำอย่างเหมาะสม จะช่วยให้นักเรียนรักวิชาเรียนมากขึ้น โดยสรุป การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แต่ยังสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและน่าพึงพอใจสำหรับนักเรียน โดยตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง ซึ่งเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนในยุคดิจิทัล (อัชรา เอิบสุขสิริ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การพัฒนาทักษะนี้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ JACOB LADDER เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับสูง (Higher-Order Thinking Skills) ของนักเรียนผ่านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณบทอ่านที่มี

ความซับซ้อนโดยเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาการคิดเสมือนการก้าวขึ้นบันไดทีละขั้น ซึ่งแต่ละขั้นจะมีระดับความยากง่ายและลักษณะการคิดที่แตกต่างกันโปรแกรมนี้ใช้ภาพของบันไดเป็นสัญลักษณ์แทนระดับของทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยการประยุกต์แนวคิด JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามขั้นตอน ของ JACOB LADDER ทั้ง 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การอ่านอย่างละเอียด 2) การคิดเชิงวิพากย์และการคิดวิเคราะห์ 3) การสืบเสาะและการตั้งคำถาม 4) การสะท้อนความคิด 5) การสังเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 6) การประเมินตนเองและการปรับปรุง โดยใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เพื่อความสะดวกและสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน ให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

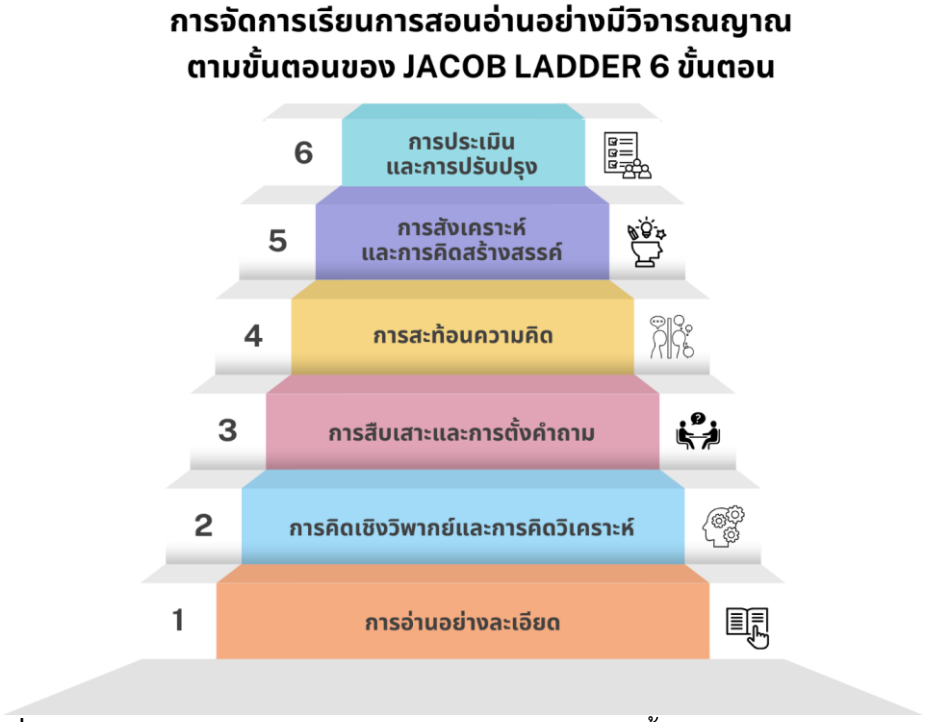

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามขั้นตอนของ JACOB LADDER ขั้นตอน

บทสรุป

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ซึ่งการสอนอ่านช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนอาจเป็นผลมาจาก การจัดลำดับความซับซ้อนของคำถาม แนวคิด JACOB LADDER ใช้การตั้งคำถามที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การจัดลำดับคำถามนี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นตอนและสามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ด้วย เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น

1.2 สามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ หรือบูรณาการกับกลุ่มสาระอื่นๆ ได้ เช่น ภาษาอังกฤษ สังคม เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น.

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ครูสามารถนำการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้โดยใช้การเล่าเรื่องโดยมีภาพประกอบและเพิ่มความน่าสนใจเพื่อความหลากหลายของเนื้อหาให้มากยิ่งขึ้น โดยสามารถพัฒนา หรือนำการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ JACOB LADDER ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ไปใช้ในสถาบันการศึกษาหน่วยงานอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น มหาวิทยาลัย สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษา หรือการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

เอกสารอ้างอิง

ฉวีวรรณ คูหาภินันทน์. (2542). *การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน.* กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาคาร.

ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรีรัตน์ อักษรกาญจน์. (2561). การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ: เทคนิคการอ่านแบบเน้นมโนทัศน์ (CORI) ร่วมกับกลวิธีอาร์ อี เอ พี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,* 10(1): 91–114.

สุรพล พะยอมแย้ม. (2548). *จิตวิทยาสัมพันธภาพ.* กรุงเทพฯ: สหายพัฒนาการพิมพ์.

อัชรา เอิบสุขสิริ. (2557). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอมอร เนียมน้อย. (2551). *พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธีSQ3R.* กรุงเทพ: สุรียาสาส์น.

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.

Bloom, S. (1979). *Taxonomy of Education Objective.* (2nd ed). London: Longman Inc.

Cervetti, G., et al. (2001). *A tale of differences: Comparing the traditions, perspectives, and educational goals of critical reading and critical literacy*. Reading Online, 4(9).

Chu, S. K. W., et al. (2017). *Developing pedagogical practices for critical media literacy: ABC curriculum strategic partnership.* ECKM 2016-Proceedings of the 17th European Conference on Knowledge Management.

Dalton, B., & Grisham, D. L. (2011). eVoc strategies: 10 ways to use technology to build vocabulary. *The Reading Teacher*, (64)(5): 306-317.

Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.

Herrington, J., et al. (2014). *Authentic learning environments.* In J. M. Spector et al. (Eds.), Handbook of research on educational communications and technology (pp. 401-412). Springer.

Metzger, M. J., & Flanagin, A. J. (2013). Credibility and trust of information in online environments: The use of cognitive heuristics. *Journal of Pragmatics*, (59): 210-220.

Paul, R., & Elder, L. (2019). *The miniature guide to critical thinking concepts and tools.* Rowman & Littlefield.

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon*, (9)(5): 1-6.

Stambaugh, T., & Chandler, K. L. (2012). *Effective curriculum for underserved gifted students: A CEC-TAG educational resource.* Prufrock Press.

VanTassel-Baska, J., & Stambaugh, T. (2006). *Comprehensive curriculum for gifted learners.* Pearson/Allyn and Bacon.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: *The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

21st Century Leadership of School Administrators in Schools under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2

[1]**สุภาวดี คงกระพันธ์** Supavadee Konggrapan
[2]**เชาวนี แก้วมโน** Chaowanee Kaewmano
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: supavadee.kon043@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 25, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน รวมทั้งหมด 272 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.67-1.00 และค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 สูงสุด รองลงมาด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง และด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นลำดับที่ต่ำที่สุด 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ผู้บริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2

Abstract

The objectives of research were 1) to study teachers' opinions on leadership of administrators in the 21st century under Songkhla primary educational service area office 2. and 2) to compare teachers' opinions on the leadership of administrators in the 21st century of under Songkhla primary educational service area office 2 by gender, work experience, and size of school. The samples in this research were 272 school teachers under Songkhla primary educational service area office 2 by stratified random sampling by size of school. The research instrument was a questionnaire with 5 points Likert scale. Data were collected by questionnaire checklists with content validity of 0.67-1.00 and reliability of 0.97. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, for Independent Samples and F-test One-Way ANOVA. The results revealed that: 1) the overall and individual leadership of school administrators in the 21st century under Songkhla primary educational service area office 2 were at a high level. The leadership of school administrators in the 21st century was sorted by average score from the highest to the lowest: technological leadership in the 21st century, visionary leadership, transformational leadership and strategic management. 2) The leadership of school administrators in the 21st century under Songkhla primary educational service area office 2, classified by gender, work experiences and sizes of school were not different. 3) The leadership of school administrators in the 21st century under Songkhla primary educational service area office 2, classified by sizes of school were not different.

Keywords: Leadership; School Administrators; 21st Century; Educational Service Area Office 2

บทนำ

ในขณะที่โลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 สังคมแห่งยุคนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว “ระบบการศึกษา” ควรจะมีบุคลากรที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ สำหรับภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21 “ผู้บริหารสถานศึกษา” จะต้องมีภาวะผู้นำและความสามารถในการพัฒนาครูด้วย เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาครู การพัฒนาเด็ก ผู้บริหารต้องปรับความคิด รู้จักห้องเรียน รู้จักครู และรู้วิธีการสอน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อยากให้ครูกล้าเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องเป็นผู้นำ หาจุดเปลี่ยนให้กับองค์กร (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) ลักษณะส่วนบุคคลสำหรับผู้นำในยุคดิจิตอลยังประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญา และความกระหายใคร่รู้ต่อความรู้ใหม่ ซึ่งต้องเข้าใจว่าภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลนั้น ไม่ใช่สิ่งที่คงที่แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่

13 (พ.ศ. 2566–2570) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้มีการออกแบบแผนนี้มาจากฐานคิดรวม 4 ประการ 1. เศรษฐกิจพอเพียง 2. ความสามารถในการที่จะล้มแล้วลุกให้ไว เดินไปข้างหน้าให้ได้ 3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ และ 4. การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ทั้งนี้เป้าหมายหลักของแผนฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดหลัก 5 ประการ 1.การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2. การพัฒนาคนสู่โลกยุคใหม่ 3. การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4. การเปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน และ 5. การเสริมสร้างความสามารถของไทยในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้โรคอุบัติใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังที่นิติพล ภูตะโชติ ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำได้มีบทบาทที่สำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรเป็นอย่างมาก เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างพฤติกรรมให้เกิดกับบุคคลในองค์กร นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการควบคุมด้านพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย ดังนั้นภาวะผู้นำจึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กร ความสำเร็จของงานทั้งหลายเกิดจากการขับเคลื่อน และผลักดันของผู้นำจนสามารถทำให้การทำงานต่างๆ บรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรต้องการ (นิติพล ภูตะโชติ, 2559)

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ การบริหารองค์กรจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ จินตนาการ และความรับผิดชอบของผู้นำ แม้ว่าภาวะผู้นำจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการปฏิบัติงานขององค์การก็ตาม แต่ปัจจุบันภาวะผู้นำบุคคลกำลังเป็นสิ่งที่ขาดแคลนมากในเกือบทุกองค์การ (วิษณุ อ๋องสกุล, 2558) ดังนั้น การที่โรงเรียนจะพัฒนาต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นจะต้องมีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้และภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการทำให้สถานศึกษาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (ธีระ รุญเจริญ, 2559) เราจึงต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา โดยผู้นำและภาวะผู้นำ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้ตลอดจนศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อใช้สำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับผู้นำเพื่อให้ผู้นำมีคุณลักษณะอันสอดคล้องกับโลกยุคใหม่หรือยุคโลกาภิวัฒน์ในศตวรรษที่ 21 นี้ (พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์, 2558)

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายความสำคัญ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำและสังเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำในการทำงานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการก้าวสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญของปัญหา มีผลต่อการพัฒนาและการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และขนาดโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1 ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 2 ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ 4 ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ทั้งหมด 126 โรงเรียน ครูผู้สอน 1,178 คน คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 272 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 50 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 190 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 32 คน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของจำนวนครูผู้สอนโดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.97

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่เสนอถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อ

นำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมดในรูปแบบ google form มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบ จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ โดยใช้วิธีการทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ของที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในภาพรวม ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในภาพรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.46	.47	มาก
2. ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	4.38	.46	มาก
3. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.30	.41	มาก
4. ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	4.52	.51	มากที่สุด
รวม	**4.41**	**.46**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.46) โดยด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 สูงสุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.51) รองลงมาด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.47) ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.46) และ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.41) เป็นลำดับที่ต่ำที่สุด

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยจำแนกตามตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และขนาดของโรงเรียน รวมถึงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังที่จะแสดงในตารางที่ 2,3,4,5 และ 6 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	เพศ				t	p-value
	ชาย		หญิง			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.47	.46	4.46	.48	.24	.811
2. ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	4.40	.45	4.37	.46	.42	.675
3. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.29	.38	4.30	.43	.24	.811
4. ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	4.52	.50	4.51	.52	.12	.904
รวม	**4.42**	**.38**	**4.41**	**.42**	**.15**	**.882**

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนจำแนกตามเพศมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน					
	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.52	.45	4.47	.48	4.42	.49
2. ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	4.46	.44	4.38	.44	4.33	.48
3. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.31	.39	4.30	.40	4.29	.44
4. ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	4.62	.49	4.52	.49	4.44	.54
รวม	**4.47**	**.36**	**4.41**	**.39**	**4.37**	**.44**

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมและรายด้าน มากกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5-10 ปี และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	ขนาดของโรงเรียน					
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.50	.45	4.46	.49	4.42	.44

2.	ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	4.41	.40	4.38	.48	4.39	.42
3.	ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.31	.37	4.29	.42	4.33	.41
4.	ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	4.52	.50	4.52	.52	4.50	.50
	รวม	**4.43**	**.38**	**4.41**	**.42**	**4.40**	**.37**

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากกว่าครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	**แหล่งความแปรปรวน**	**SS**	**df**	**MS**	**F**	**Sig.**
1. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	.43	2	.22	.96	.383
	ภายในกลุ่ม	60.32	269	.22		
	รวม	60.75	271			
2. ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	.65	2	.32	1.56	.211
	ภายในกลุ่ม	55.86	269	.21		
	รวม	56.51	271			
3. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	ระหว่างกลุ่ม	.02	2	.01	.06	.942
	ภายในกลุ่ม	45.90	269	.17		
	รวม	45.92	271			
4. ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	ระหว่างกลุ่ม	1.31	2	.65	2.53	.081
	ภายในกลุ่ม	69.46	269	.26		
	รวม	70.76	271			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.44**	**2**	**.22**	**1.34**	**.262**
	ภายในกลุ่ม	**44.15**	**269**	**.16**		
	รวม	**44.59**	**271**			

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูผู้สอนที่มีในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	.14	2	.07	.31	.732
	ภายในกลุ่ม	60.61	269	.23		
	รวม	60.75	271			
2. ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	.04	2	.02	.09	.911
	ภายในกลุ่ม	56.47	269	.21		
	รวม	56.51	271			
3. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	ระหว่างกลุ่ม	.03	2	.02	.10	.906
	ภายในกลุ่ม	45.89	269	.17		
	รวม	45.92	271			
4. ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21	ระหว่างกลุ่ม	.01	2	.01	.02	.979
	ภายในกลุ่ม	70.75	269	.26		
	รวม	70.76	271			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.02**	**2**	**.01**	**.07**	**.932**
	ภายในกลุ่ม	**44.56**	**269**	**.17**		
	รวม	**44.59**	**271**			

จากตารางที่ 6 พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ให้ความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพิชญา ดานิล และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายมีคุณลักษณะภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่าย พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิชญา ดำนิล และคณะ, 2558)

นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Watson & Samy Hanna ได้ศึกษาวิจัย เรื่องภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของผู้นำในภาคเอกชนประเทศแคนนาดา โดยใช้แบบสอบถามและ

การโทรศัพท์สัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำในภาคเอกชน รับรู้ถึงความสำคัญอย่างมากเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การทำงานเป็นทีม 3) ความสามารถในการเรียนรู้ 4) ทักษะการสอน 5) การเจรจาต่อรอง 6) ทักษะระหว่างบุคคลจริยธรรม 7) ทักษะของการเป็นผู้ประกอบการ 8) การแก้ปัญหา 9) ความคิดริเริ่ม 10) ความอดทน การใช้เทคโนโลยีและการตื่นตัวกับกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นความสามารถที่สำคัญของผู้นำ การปรับวิธีการลดขนาดกำลังคนในการทำงานและยอมรับในความหลากหลายของสังคมที่มีความสำคัญด้วยเช่นกัน (Watson & Samy Hanna, 2000) นอกจากนี้ผู้นำให้ความสำคัญในการที่จะผลักดันให้วิสัยทัศน์มีการนำไปปฏิบัติขยายแนวคิดสู่บริบทโลกอย่างมีประสิทธิภาพโดยพิจารณาเห็นความสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำ ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้นำที่มุ่งสอนอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ในโลกาภิวัตน์และความสามารถในด้านอื่นๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีมเพื่อการก้าวเข้าสู่ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดแผนแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม สร้างการบริหารงานที่มีประสิทธิผลทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มีบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมให้คนในองค์กรมีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล คูหาแก้ว ที่ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานเพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีการนำหลักการการบริหารงานเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการวางแผนการทำงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีวิธีการชักนำจูงใจ หรือโน้มน้าวใจ ให้ผู้ร้วมงานมีแรงบันดาลใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม และตระหนักถึงความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์การติดต่อสื่อสารกันเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว (นฤมล คูหาแก้ว, 2563)

1.2 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง เป็นบทบาทที่สำคัญในการนำองค์กรผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงมีความเข้าใจและมีความรับผิดชอบในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่นและมีสมดุล และสามารถชักชวน และบุคลากรในองค์กร ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วมในกระบวนการ สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของพิชญา ดำนิล และคณะ (2558) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายสถาบันบัณฑิตพัฒน

ศิลป์ ผลการวิจัยพบว่าผลการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายมีคุณลักษณะภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก (พิชญา ดำนิล และคณะ, 2558)

1.3 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการที่องค์กรใช้เพื่อกำหนดและดำเนินการแผนกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทางกลยุทธ์ของตน โดยการบริหารเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กร เพื่อตัดสินใจเลือกทิศทางหรือแผนการที่เหมาะสมที่สุดในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับวิรันทร์รัตน์ เสือจอย ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ ด้านการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ และด้านการระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวและการจัดลำดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน เรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ การประเมินจุดอ่อนจุดแข็งในปัจจุบัน การระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล การประเมินความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์ การประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับและการกำหนดสมรรถนะหลัก และองค์กร (วิรันทร์รัตน์ เสือจอย, 2564)

1.4 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 คือบุคคลที่ไม่เพียงแค่มีความเข้าใจในเทคโนโลยีเอง แต่ยังสามารถใช้ความรู้นั้นๆ เพื่อนำองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล คูหาแก้ว ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากและเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ด้านชักนำจูงใจ โน้มน้าวใจ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (นฤมล คูหาแก้ว, 2563)

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียน

2.1 ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ระหว่างครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันอาจมีความคล้ายคลึงกันในหลายด้านความคิดเห็น อาจเป็นเพราะผู้นำในสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งหวังที่จะสร้าง

การเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและชุมชน มีความสามารถในการวางแผนและการดำเนินการเพื่อให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นจริง ครูผู้สอนจึงมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับอุมาวดี วัฒนะนุกูล ซึ่งทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน (อุมาวดี วัฒนะนุกูล, 2560)

2.2 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันการมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อาจเกิดขึ้นเนื่องจากประสบการณ์และการมองเห็นที่คล้ายคลึงกันที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมการทำงานในสถานศึกษา ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอาจมองไปในทิศทางเดียวกันว่า ในปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งยุคการเปลี่ยนแปลงและสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต ที่ได้เสนอว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนที่พบความแตกต่าง โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันทั้งครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้น ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 2-5 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 2 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน (ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต, 2564)

2.3 ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับอนาคตขององค์กร มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะพร แสนพันศิริ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ปิยะพร แสนพันศิริ และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำที่ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมีเพื่อให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้เท่าทันเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา การมีวิสัยทัศน์ การมองเห็นภาพรวมและทิศทางในอนาคตของการศึกษา พร้อมทั้งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุ

เป้าหมาย ความสามารถในการปรับตัวและนำพาการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบเพื่อหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม

บทสรุป

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 สูงสุด รองลงมาด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง และ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นลำดับที่ต่ำที่สุด การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ การใช้เทคนิค วิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนางาน ควรหากลยุทธ์ใหม่มาใช้ในการบริหารบริหารสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

1.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานและความสำเร็จของสถานศึกษา เพราะผู้นำที่มีความสามารถและภาวะที่เหมาะสมจะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านอื่นๆ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ธีระ รุญเจริญ. (2559). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นิติพล ภูตะโชติ. (2559). *พฤติกรรมองคการ.* (พิมพครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต. (2564). “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางบอนกรุงเทพมหานคร”. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(5): 177–179.

ปิยะพร แสนพันศิริ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 8(1): 149-156.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570) เอกสารประกอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 ตุลาคม 2566 จากhttps://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์. (2558). *ภาวะผู้นำ: หลักธรรมและกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา

พิชญา ดำนิล และคณะ. (2558). “ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์”. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 10(1): 244-245.

วิรันทร์รัตน์ เสือจอย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนานาทัศนะร่วมสมัยปัจจุบัน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.

วิษณุ อ๋องสกุล. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำผู้ประกอบการในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสกลนครพัฒนศิลป์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อุมาวดี วัฒนะนุกูล. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. *การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Watson, Samy Hanna. (2000). “Leadership Requirements in the 21st Century: The Perceptions of Canadian Private Sector Leaders,” *Dissertation Abstracts International*, (13)(1): 43-57.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.

การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

The Power of School Administrators that Affecting Teachers' Teaching Competencies in the 21st Century Educational Service Area Office, Songkhla,Satun

[1]**สมฤทัย สุขแท้** Somruethai suktea
[2]**นวรัตน์ ไวชมภู** Navarat Waichompu
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: somruethai.suk079@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 และ 4) เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power Analysis ได้กลุ่มตัวอย่าง 153 คน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย แบบสอบถามการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .977และ .974 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเลือกเข้าตัวแปรทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล คือ พลังอำนาจอ้างอิง (X_5) พลังอำนาจทางนิเวศวิทยา (X_7) และพลังอำนาจบีบบังคับ

(X_2) ซึ่งสามารถทำนายได้ร้อยละ 74.20 โดยมีสมการพยากรณ์คะแนนมาตรฐาน $\hat{z}_y$ = .381 (X_5) +.237 (X_7) - .135 (X_2)

คำสำคัญ: การใช้พลังอำนาจ; สมรรถนะการสอน; ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed are 1) to study the level of power usage by educational institution administrators, 2) to study the level of teaching competencies of teachers in the 21st century, 3) to study the relationship between the use of educational institution administrators' power and the teaching competencies of teachers in 21st century, and 4) to study the use of educational institution administrators' power that affects the teaching competencies of teachers in the 21st century under Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun. The sample consisted of the administrators and teachers of the schools under Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun. The sample size, determined using the G* Power Analysis program, was 153 people, selected using simple random sampling without replacement. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire that consisted of the use of educational institution administrators' power, and the teaching competencies of teachers in the 21st century. The questionnaire's content validity values ranged from 0.67 to 1.00 and the reliability values were .977 and .974. The statistics used included mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis for all variables. The results were as follows: 1) The power usage by educational institution administrators was at a high level in all aspects, 2) the overall teaching competencies of teachers in the 21st century were at a high level in all aspects, 3) the use of educational institution administrators' power had a positive relationship with the teachers' teaching competencies in the 21st century at a high level statistically significant at a .01 level, and 4) the power used by the educational institution administrators that affected the teaching competencies of teachers in the 21st century under Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun were referent power (X_5), ecological power (X_7), and coercive power (X_2) which could be predicted at 74.20 percent with the standard score prediction equation $\hat{z}_y$ = .381 (X_5) + .237 (X_7) - .135 (X_2).

Keywords: The Administrator's Exercise of Power; Teaching competence; 21st century

บทนำ

เมื่อโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกต่างตื่นตัวกับการสร้างพลเมืองให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการจัดการศึกษาที่ทำให้เกิดทักษะสำคัญ เรียกว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจะทำให้นักเรียนเกิดทักษะได้ ครูคือกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดทักษะเหล่านี้ แต่ครูในปัจจุบันยังไม่สามารถปรับตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และไม่มีสมรรถนะ ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและได้รับการกระตุ้นจากบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้มีอำนาจที่ใกล้ชิดกับครูมากที่สุดซึ่งก็ คือ ผู้บริหารสถานศึกษานั่นเอง โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้อำนาจที่ตนมีมาพัฒนาสมรรถนะในด้านต่างๆ ของครู และคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นครูที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพมีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้ที่มีนวัตกรรมการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการและเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียน ในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2555) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายโดยการใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้เพราะผู้บริหารสามารถใช้อำนาจในการบังคับบัญชาให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนต้องการได้ การบริหารงานผู้บริหารเองต้องทราบว่าตนมีอำนาจและใช้อำนาจนั้นบริหารงานด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับภารกิจในองค์การนั้น ผู้บริหารเพียงคนเดียวไม่สามารถจะทำให้งานทั้งหมดขององค์การสำเร็จได้ แต่ต้องบริหารเพื่อให้คนอื่นๆ ทำงานเพื่อองค์การได้ด้วย จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องหาแหล่งอำนาจที่จะมาสนับสนุนอำนาจที่มีอยู่ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทำงานได้อย่างเต็มความสามารถและเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานอันก่อให้บรรยากาศในการที่ดี เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (Lewin & Stringer, 2002 อ้างถึงใน จุมพล หนิมพาณิช, 2547)

การใช้อำนาจของผู้บริหารย่อมส่งผลต่อครูเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้อำนาจที่ตนมีสั่งการ ควบคุม กำกับติดตามการดำเนินงานต่างๆ ในองค์การรวมถึงพัฒนาสมรรถนะในด้านต่างๆ ของครูและคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นครูที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพมีความสามารถและศักยภาพสูง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้อำนาจอ้างอิงสั่งให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและวัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 หรือใช้อำนาจตามกฎหมายในการสั่งการให้ครูเข้าอบรมพัฒนาตนเองด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ครูจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดถ้าไม่ปฏิบัติอาจถูกลงโทษ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงที่สุดในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้อำนาจอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้บริหารแต่ละคนจะพึงเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับและปฏิบัติตามขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะอยู่ในภาวะเสี่ยงหากใช้อำนาจในทางที่ผิด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ในการใช้อำนาจทั้งหลายให้มากขึ้นแล้วพัฒนาความชำนาญในการใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ และนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานบริหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 53 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 52,159 คน กระจายครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล โดยได้วางทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์ในแผนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปี 2565 ให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินงานและโครงการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ส่งเสริมสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและวัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 หรือใช้อำนาจตามกฎหมายในการสั่งการให้ครูเข้าอบรมพัฒนาตนเองด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ครูจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดถ้าไม่ปฏิบัติอาจถูกลงโทษ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงที่สุดในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้อำนาจอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้บริหารแต่ละคนจะพึงเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับและปฏิบัติตามขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะอยู่ในภาวะเสี่ยงหากใช้อำนาจในทางที่ผิด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ในการใช้อำนาจทั้งหลายให้มากขึ้นแล้วพัฒนาความชำนาญในการใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ และนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานบริหาร

จากการศึกษารายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประจำปี 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนมากยังขาดปัจจัยในการบริหารจัดการ เช่น ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีครูไม่ครบชั้นและสอนไม่ตรงกับวิชาเอก อีกทั้งยังมีปัญหาด้านการประสานงานเนื่องจากมีพื้นที่ห่างไกลกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จึงทำให้ในบางครั้งเกิดความล่าช้า รวมไปถึงการที่ครูขาดการพัฒนาทักษะความสามารถด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีมาเป็นเป็นเครื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนลดน้อยลง ผู้ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้คือผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลที่จะสร้างเสริมให้ครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา เกิดขวัญกำลังใจ เกิดพลังสร้างบรรยากาศในการที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างราบรื่น มีความรักสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรซึ่งผู้บริหารสถาน ศึกษาจะใช้อำนาจอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้บริหารแต่ละคนจะพึงเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับและปฏิบัติตาม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
4. เพื่อศึกษาการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาเรื่องการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเชื่อถือได้ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสร้างเครื่องมือ การหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 53 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 144 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,693 คน รวมจำนวน 2,837 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G* Power Analysis ได้กลุ่มตัวอย่าง 153 คน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling without Replacement) ตามเกณฑ์สัดส่วนของจังหวัด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ที่ผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดที่ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ *ตอนที่ 1* ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา *ตอนที่ 2* แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ทั้งหมด 7 ด้าน จำนวน 60 ข้อ *ตอนที่ 3* แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศึกษาสงขลา สตูล ทั้งหมด 7 สมรรถนะ จำนวน 45 ข้อ

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับ การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 สร้างตารางสังเคราะห์โครงสร้างตัวแปรต้น คือ การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา และตัวแปรตาม คือ สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21

4.3 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

4.4 จากนั้นร่างข้อคำถาม แล้วนำไปสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ให้ครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัย

4.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาจำนวน 3 ท่าน ที่มีคุณสมบัติ คือ (1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สาขาการบริหารการศึกษา และ (2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา 4 ปี ขึ้นไป

4.8 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์อีกครั้งเพื่อพิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4.9 นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้

4.10 นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ที่ผ่านการทดลองใช้ (Try-out) มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach (Cronbach’s Alpha method) ผู้วิจัยได้กำหนดค่าความเชื่อถือที่ .70 ขึ้นไป หมายถึง แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล, 2562) จึงถือว่ามีความเชื่อถือได้

4.11 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1. ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัยของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 53 โรงเรียน 2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 53 โรงเรียน โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google form) ผ่านระบบ My office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พร้อมขอความ

ร่วมมือผู้ตอบแบบสอบถามให้ตอบกลับภายใน 15 วัน นับตั้งแต่ได้รับหนังสืออนุญาต และ 3. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว 153 ฉบับ ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด หลังเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในขั้นตอนต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลักษณะข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนอย่างครบถ้วน จากนั้นจึงตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วจึงนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีทางสถิติโดยใช้ G* Power Analysis ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

6.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายด้านและรายข้อ เกณฑ์การแปรผลข้อมูลการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยอาศัยการปรับปรุงเกณฑ์ของ (พิสณุ ฟองศรี, 2550)

6.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และคำเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายด้านและรายข้อ เกณฑ์การแปรผลข้อมูลสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยการปรับปรุงเกณฑ์ของ (พิสณุ ฟองศรี, 2550)

6.4 วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ของสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยวิธีสร้างสมการถดถอยพหุคูณแบบเลือกเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Multiple Regression Analysis)

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1. ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยการหาค่า IOC 2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และ 2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) 3) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (r) 5) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณ (Multiple regression analysis) โดยวิธี Enter

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 7 ด้านคือ พลังอำนาจการให้รางวัล พลังอำนาจบีบบังคับ พลังอำนาจตามกฎหมาย พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ พลังอำนาจอ้างอิง พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสารและพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการใช้พลังอำนาจแต่ละด้านของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

(n=153)

ด้านที่	การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา
1	พลังอำนาจการให้รางวัล	4.40	.52	มาก
2	พลังอำนาจบีบบังคับ	4.33	.60	มาก
3	พลังอำนาจตามกฎหมาย	4.44	.50	มาก
4	พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ	4.45	.50	มาก
5	พลังอำนาจอ้างอิง	4.42	.51	มาก
6	พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร	4.50	.48	มาก
7	อำนาจทางนิเวศวิทยา	4.47	.53	มาก
	รวม	4.43	.52	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีการใช้พลังอำนาจทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ พลังอำนาจให้รางวัล พลังอำนาจบีบบังคับ พลังอำนาจตามกฎหมาย พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ พลังอำนาจอ้างอิง พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสารและพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.43, SD =.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยด้านที่ 6 พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X}$ =4.50, SD =.48) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ และด้านที่ 2 อำนาจบีบบังคับ ($\bar{X}$ =4.33, SD =.60) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 7 ด้าน คือ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาและคำนึงถึงการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเป็นผู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การทำงานเป็นทีม การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและแนะแนวทาง ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ด้านที่	สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	SD	ระดับสมรรถนะการสอนของครู
1	ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.46	.47	มาก
2	การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาและคำนึงถึงการเรียนรู้ของนักเรียน	4.50	.48	มาก

3	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.50	.46	มาก
4	การเป็นผู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4.50	.52	มาก
5	การทำงานเป็นทีม	4.53	.50	มาก
6	การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม	4.51	.51	มาก
7	การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและแนะแนวทาง	4.52	.51	มาก
	รวม	4.50	.49	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.50, SD =.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน 5 การทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ =4.53, SD =.50) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ ในขณะที่สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก โดยด้านความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X}$ =4.46, SD =.47) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ

3. ผลการวิเคราะห์การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจแต่ละด้านของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ตัวแปร		**สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21**							**รวม**
การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา		Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	(Y)
พลังอำนาจการให้รางวัล	X_1	.672**	.670**	.667**	.670**	.678**	.618**	.605**	.903**
พลังอำนาจบีบบังคับ	X_2	.415**	.528**	.465**	.558**	.510**	.490**	.448**	.800**
พลังอำนาจตามกฎหมาย	X_3	.697**	.703**	.742**	.753**	.738**	.675**	.627**	.931**
พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ	X_4	.707**	.699**	.724**	.739**	.729**	.688**	.644**	.901**
พลังอำนาจอ้างอิง	X_5	.715**	.773**	.753**	.760**	.782**	.729**	.718**	.913**
พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร	X_6	.780**	.759**	.787**	.777**	.786**	.711**	.679**	.926**
พลังอำนาจทางนิเวศวิทยา	X_7	.757**	.778**	.794**	.795**	.804**	.736**	.708**	.917**
รวม	(X)								.861**

จากตาราง 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เมื่อพิจารณาสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม พบว่า

พลังอำนาจตามกฎหมาย ($r_{X3,Y}$=.931) พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร ($r_{X6,Y}$=.926) พลังอำนาจทางนิเวศวิทยา ($r_{X7,Y}$=.917) พลังอำนาจอ้างอิง ($r_{X5,Y}$=.913) พลังอำนาจการให้รางวัล ($r_{X1,Y}$=.903) พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ ($r_{X4,Y}$=.901) และพลังอำนาจบีบบังคับ($r_{X2,Y}$=.800) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง กับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเลือกเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้นำกลุ่มตัวแปรเหล่านี้มาสร้างสมการถดถอยพหุคูณ โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (B) และในรูป คะแนนมาตรฐาน (β) เพื่อสร้างสมการการถดถอยพหุคูณของการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน		
	B	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (constant)	.851	.192		4.424	.000
พลังอำนาจการให้รางวัล (X_1)	-.078	.077	-.089	-1.013	.313
พลังอำนาจบีบบังคับ (X_2)	-.135	.051	-.176	-2.652**	.009
พลังอำนาจตามกฎหมาย (X_3)	.140	.096	.152	1.451	.149
พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ (X_4)	.074	.085	.079	.871	.385
พลังอำนาจอ้างอิง (X_5)	.381	.084	.417	4.539**	.001
พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร (X_6)	.197	.109	.208	1.813	.072
พลังอำนาจทางนิเวศวิทยา (X_7)	.237	.095	.273	2.496*	.014

R= .861, R^2=.742, Adjusted R^2=.729, $S.E._b$= .2431, F = 59.434 Sig= .001**

** P < .01; * P < .05

จากตาราง 4 พบว่า มีตัวแปรการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว เป็นตัวแปรพยากรณ์ดีที่สุด คือ ตัวแปรพลังอำนาจอ้างอิง (X_5) (B =.381, β .417, P= .001) รองลงมา คือ ตัวแปรพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา (X_7) (B =.237, β.273, P= .014) ตัวแปรพลังอำนาจบีบบังคับ (X_2) (B =-.135, β -.176, P= .009) ที่ส่งผลบวกต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ตามลำดับ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมของตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว สามารถทำนายสมรรถนะการสอนของครูได้ร้อยละ 74.20 (R^2 = .742) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย .2431 ($SE._{est}$

= .2431) และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคุณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในขณะที่ตัวแแปรการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ได้เป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การใช้พลังอำนาจการให้รางวัล (X_1) พลังอำนาจตามกฎหมาย (X_3) พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ (X_4) และพลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร (X_6)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีการใช้พลังอำนาจในสถานศึกษา 7 ด้าน คือ พลังอำนาจการให้รางวัล พลังอำนาจบีบบังคับ พลังอำนาจตามกฎหมาย พลังอำนาจความเชี่ยวชาญ พลังอำนาจอ้างอิง พลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสารและพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยพลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าคะแนนเฉลี่ย และพลังอำนาจการมีข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ 2 อันดับแรก ดังนี้ คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการทันข่าวสารทันเหตุการณ์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และผู้บริหารมีความสนใจติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆ สม่ำเสมอ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะสอดคล้องกับงานวิจัยของเสริมศักดิ์ คงสมบัติ และอนงค์ สระบัว ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เสริมศักดิ์ คงสมบัติ และอนงค์ สระบัว, 2563) เช่นเดียวกับงานวิจัยของอิรฟานร์ มะรอดิง ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อิรฟานร์ มะรอดิง, 2563)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ด้านอำนาจการให้รางวัล อำนาจความเชี่ยวชาญ อำนาจการมีข้อมูลข่าวสาร อำนาจตามกฎหมาย อำนาจนิเวศวิทยา อำนาจบีบบังคับ และอำนาจอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านพลังอำนาจนิเวศวิทยากับการทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง รองลงมาด้านพลังอำนาจนิเวศวิทยากับการเป็นผู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และด้านพลังอำนาจนิเวศวิทยากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชา มังกะลัง ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (ณัฐชา มังกะลัง, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ

McCleland ที่กล่าวว่า บุคคลที่จะทำงานได้ทั้งหมดขององค์การให้สำเร็จลุล่วงไปได้นั้นผู้บริหารต้องบริหารงานเพื่อให้บุคคลอื่นๆ ทำงานเพื่อองค์การ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีพลังอำนาจในการบริหาร ฉะนั้นพลังอำนาจจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นผู้นำ ส่วนการใช้พลังอำนาจอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้นำแต่ละคนที่จะสามารถทำให้ครูผู้สอนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ (McCleland, 1961)

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ พบว่า มี ตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัวแปรที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ดังนี้ คือ ตัวแปรพลังอำนาจอ้างอิง ตัวแปรพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา และตัวแปรพลังอำนาจบีบบังคับ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

4.1 พลังอำนาจอ้างอิงเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ทั้งนี้เพราะสอดคล้องกับงานวิจัยของเสริมศักดิ์ คงสมบัติและอนงค์ สระบัว ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้โดยอำนาจตามกฎหมายเป็นความสามารถของผู้บริหารในการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งหรืออำนาจอันชอบธรรมที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้ใต้บังคับบัญชา อำนาจตามกฎหมายนี้เกิดขึ้นเนื่องจากตำแหน่งที่ผู้ใช้อำนาจครองอยู่สามารถใช้อำนาจในรูปแบบของคำสั่งการบังคับบัญชา ซึ่งทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมทำตามโดยปราศจากข้อคำถามใดๆ ทั้งสิ้น (เสริมศักดิ์ คงสมบัติ และอนงค์ สระบัว, 2563)

4.2 อำนาจทางนิเวศวิทยาเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ทั้งนี้เพราะสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนาภรณ์ ม่วงสวย ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัย พบว่า การใช้อำนาจทางนิเวศวิทยาของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (รัตนาภรณ์ ม่วงสวย, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพนมกฤต บริสุทธิ์ ได้ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน ผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การใช้อำนาจตามกฎหมาย การใช้อำนาจการให้รางวัล การใช้อำนาจโดยตำแหน่ง การใช้อำนาจความเชี่ยวชาญ การใช้อำนาจโดยผู้อ้างอิง การใช้อำนาจส่วนบุคคล และการใช้อำนาจโดยการบังคับ (พนมกฤต บริสุทธิ์, 2560)

4.3 อำนาจบีบบังคับเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องการให้การปฏิบัติงานของครูเกิดความเป็นระเบียบ จึงมีการแจ้งให้ครูทราบถึงระเบียบ ข้อบังคับของราชการ อีกทั้งยังคอยครบคุม ตรวจสอบ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับงานวิจัยเอื้อมพร อนันต์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาตราด การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอำนาจการบังคับ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการแจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงระเบียบ/ข้อบังคับของทางราชการและโทษจากการฝ่าฝืน อีกทั้งคอยควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับ ที่กำหนดไว้โดยเร่งรัดให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เสร็จทันกำหนดเวลา และมีการดำเนินการทางวินัยต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทันทีเมื่อกระทำผิด (เอื้อมพร อนันต์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ 1) การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) สมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที 21 ในระดับมาก การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) พลังอำนาจอ้างอิง เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดส่งผลทางบวกต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 2) พลังอำนาจทางนิเวศวิทยา เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลทางบวกต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 และ 3) พลังอำนาจบีบบังคับ เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลทางลบต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

ผลการวิเคราะห์การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา มีการใช้พลังอำนาจทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจแต่ละด้านของผู้บริหารสถานศึกษา กับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง กับสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีตัวแปรการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ตัวแปรพยากรณ์ดีที่สุด คือ ตัวแปรพลังอำนาจอ้างอิง รองลงมา คือ ตัวแปรพลังอำนาจทางนิเวศวิทยา ตัวแปรพลังอำนาจบีบบังคับที่ส่งผลบวกต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรม ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ครูมีการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและชัดเจน ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์มีส่วนร่วมในการเรียนกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นนอกเหนือจากครู ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำแนะนำคำชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการใช้พลังอำนาจอ้างอิงเพราะเป็นพฤติกรรมหรือความสามารถเฉพาะของผู้บริหารที่เกิดจากทักษะความสามารถของผู้บริหารเองที่บุคคลให้การยอมรับและปฏิบัติตามและการอ้างอิงถึงคุณลักษณะของบุคคลอื่นหรือประเพณีที่มีอิทธิพลที่สถานศึกษาปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น การมีบุคลิกภาพที่ดี การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง มีอุปนิสัยและอัธยาศัยดีมีมนุษย์สัมพันธ์ดี มีความมุ่งมั่นพัฒนามีความจงรักภักดีต่อชาติ การอ้างอิงถึงหน่วยงานภายนอกที่มีอิทธิพล การกล่าวถึงรางวัลที่สถานศึกษาเคยได้รับ จนทำให้เกิดความเคารพความไว้วางใจและความจงรักภักดี จนได้รับความนิยมนับถือศรัทธาและเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารที่ตนนับถือและชื่นชม

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการใช้พลังอำนาจทางนิเวศวิทยาเพราะเป็นพฤติกรรมหรือความสามารถของผู้บริหารในการจัดโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นฝ่ายงานชัดเจน จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาองค์กร ทั้งสามารถควบคุมครูในการใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนภายในองค์กร ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้บริหารต้องการให้เกิดในการปฏิบัติงาน เช่น ผู้บริหารต้องการให้ครูใช้เทคโนโลยีมาใช้สร้างสื่อการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้บริหารจึงจัดหาคอมพิวเตอร์มาอำนวยความสะดวกให้แก่ครู โดยผู้บริหารใช้อำนาจดังกล่าวในการส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีสร้างสื่อการสอนที่มีความหลากหลายแก่นักเรียน ทั้งนี้ผู้บริหารสามารถสนับสนุนเงื่อนไขอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมให้เป็นโอกาสที่ดี

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการบริหารองค์กรที่ผู้นำแสดงออกในลักษณะของการบังคับเป็นอำนาจที่บุคคลให้การยอมรับและปฏิบัติตามผู้นำหากไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับโดยชอบด้วยกฎหมาย แหล่งอำนาจประเภทนี้มีพื้นฐานมาจากความเกรงกลัว การลงโทษอาจชักจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามและเป็นการหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น การว่ากล่าวตักเตือน อำนาจโอนย้าย หรือลดระดับ การตัดเงินเดือน การไล่ออก เป็นต้น อย่างไรก็ตามอำนาจที่เกิดจากความเกรงกลัวสามารถบังคับผู้อื่นได้ในระเวลาสั้นๆ ผู้บริหารควรใช้อำนาจบีบบังคับบนความพออยู่บนกรอบจริยธรรมเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการศึกษาแนวการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาถึงองค์ประกอบหรือตัวแปรด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

จุมพล หนิมพานิช. (2547). *อำนาจและการเมืองในองค์กร*. นนทบุรี: หาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฐชา มังกะลัง. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พนนกฤต บริสุทธิ์. (2561). การใช้อำนาจของผู้บริหารวถานศึกษาโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน. *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปกร.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2555). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

พิสณุ ฟองศรี. (2550). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

รัตนาภรณ์ ม่วงสวย. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพัน ต่อองค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

เสริมศักดิ์ คงสมบัติ และอนงค์ สระบัว. (2563). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง.

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล. (2562*). การวิจัยทางการศึกษาแนวคิดและการประยุกต์ใช้ (Educational research: concepts and applications)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิรฟานร์ มะรอดิง. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เอื้อมพร อนันต์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

McClelland,D.C. (1961). *Power: the inner experience*. New York: Irvington.

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

The Development of Computational Thinking Skills Training in Gradually Solve Problems by Use Skill Training for Prathom Suksa 2

[1]**พิมลพรรณ กุลสิทธาวิเวท** Pimonpan Kunsittawiwech
[2]**พล เหลืองรังษี** Pol Luangrangsee
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: pimonpan.kun022@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ค่าประสิทธิภาพ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิด ของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ระหว่างก่อนใช้กับหลังใช้แบบฝึกทักษะ 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิด เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ระหว่างนักเรียนที่ใช้กับไม่ใช้แบบฝึกทักษะ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองสงขลา จำนวน 2 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนโรงเรียนแจ้งวิทยา จำนวน 2 ห้อง ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบฝึกทักษะ แผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินทักษะและแบบสำรวจความพึงพอใจในการฝึกทักษะ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มสัมพันธ์สองกลุ่ม และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มอิสระสองกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิผลของแบบฝึกหัดการแก้ปัญหาทีละขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 81.96/81.63 2) ผลการประเมินทักษะของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะ หลังจากใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะมีค่ามากกว่าก่อนใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการประเมินทักษะของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะมีผลการประเมินทักษะดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะอย่างมาก ที่ระดับ .01 4) นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการสอนแบบฝึกหัดกิจกรรมทักษะในระดับสูงเป็นพิเศษ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.89

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ; การคิดวิทยาการคำนวณ; การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน

Abstract

The objectives of this research are 1) to develop thinking skills training in computational science. About solving problems step by step using skill exercises Prathom 2 students according to the efficiency criteria 80/80 2) to Compare thinking skills of students who use the computational science thinking skill practice Regarding solving problems step by step Between before and after using the skill practice exercises 3) to Compare thinking skills. Regarding solving problems step by step between students who used and did not use skill training exercises and 4) to studied satisfaction with skill training exercises. The population used in the research is 2nd grade students of educational network schools, charity schools of Buddhist temples. In Mueang Songkhla District, 2 schools. The sample used in the research was students from 2 rooms of JaengWitthaya School, which used a multi-step random sampling method. Tools used in the research include skill training exercises, learning management plans. Skills Assessment and a survey of satisfaction with skill training. Statistics used in the research include finding efficiency values, averages, and standard deviations. Comparing the means of two relative groups and comparing the means of two independent groups. The research findings revealed that: 1) The effectiveness of step-by-step problem-solving exercises employing skills activities exercises for Grade 2 students equals 81.96/81.63. 2) The skill evaluation results of students who utilized the skills activities exercises after using the skills activities exercises were greater than before using the skills activities exercises, with a statistical significance level of .01. 3) The results of skills evaluation of the Students who utilized skills activities exercises performed considerably better on the skill assessment than students who did not use skills activities exercises, at the.01 level. 4) There was an exceptionally high degree of overall student satisfaction with the skills activities exercises instruction, with an average of 4.89.

Keywords: Skills Training; Computational Thinking; Gradually Solving Problems

บทนำ

ปัจจุบันนี้โลกของเราได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะเทคโนโลยี ที่ได้ก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ ที่ผู้เรียนควรมี คือ 3R8C ทักษะพื้นฐานแรก 3R เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนทุกคน ประกอบด้วย สามารถอ่านออก (Reading) สามารถเขียนได้ (Writing) และมีทักษะในการคำนวณ (Arithmetic) และทักษะอีกอย่างที่สำคัญ คือ 8C ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นเช่นกัน ซึ่งทุกทักษะสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนรู้ได้ทุกวิชา ประกอบไปด้วย ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ไขปัญหาได้ (Critical Thinking and Problem Solving) การคิดอย่างสร้างสรรค์และคิดเชิงนวัตกรรม (Creativity and

Innovation) ความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรมและกระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Understanding) ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะความเป็นผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) มีทักษะในการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ (Communication Information and Media Literacy) มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Computing and IT Literacy) มีทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and learning skills) มีความเมตตากรุณา มีคุณธรรม และมีระเบียบวินัย (Compassion) (วรางรัตน์ เสนาสิงห์, 2562) โดยทักษะที่กล่าวมาเป็นการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และมีการท้าทาย ทำให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาของความเป็นจริงกระตุ้นการเรียนรู้มีวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพิ่มเติมคือ สาระเทคโนโลยีซึ่งไปประกอบด้วยรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี รายวิชาวิทยาการคำนวณ บูรณาการด้านการเรียนรู้หลายวิชาเช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป้าหมายของการปรับเปลี่ยนมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดครั้งนี้ มุ่งไปที่สถานศึกษาได้จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งนโยบายในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตรวมถึงการสร้างความรู้ ความเข้าใจและส่งเสริมทักษะ 3R8C เป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนทุกคนสามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกรายวิชา และยังเป็นทักษะที่สำคัญของการปรับหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ที่ได้เพิ่มรายวิชาวิทยาการคำนวณเข้ามา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีทักษะการคิดเชิงคำนวณ ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็น 3R8C ของผู้เรียน สามารถนำทักษะนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้นผู้เรียนจึงมีการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้ 1) เพื่อใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ 2) เพื่อให้มีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน จัดการวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา 3) เพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม 4) เพื่อใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณสอนให้ผู้เรียนมีวิธีการคิดและการแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ทำให้เป็นรูปธรรมโดยผ่านกิจกรรมในห้องเรียน การเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณในปัจจุบันต้องเข้าใจว่าผู้เรียน เรียนเนื้อหาสาระอะไร มีประโยชน์และมีทักษะที่จำเป็นอย่างไร เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดวิเคราะห์และลงมือทำเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้ให้ทางในการแนวคิด ไม่ตัดสินว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดแต่จะให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แยกแยะ หาสาเหตุที่

เกิดขึ้นของเหตุการณ์นั้น จากรายงานผลการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแจ้งวิทยา รายวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับที่ตั้งโรงเรียน ปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 45.50 คะแนน และค่าคะแนนเฉลี่ยระดับที่ตั้งโรงเรียน ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 48.50 คะแนน สรุปได้ว่าผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแจ้งวิทยา มีคะแนนเฉลี่ยโรงเรียนโดยภาพรวมไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ทักษะในการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการแยกย่อยแนวคิด ข้อโต้แย้ง ปรากฏการณ์ต่างๆ ให้เป็นส่วนย่อย คำถามที่ใช้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เช่น การให้สังเกตเหตุการณ์หรือวัตถุสิ่งของ การระบุส่วนประกอบต่างๆ ของข้อคิด ข้อโต้แย้ง การระบุข้อสันนิษฐาน การพัฒนารูปแบบการทำงาน การมองความแตกต่างระหว่างสิ่งของ 2 สิ่ง หรือแนวคิด การออกแบบวิธีการศึกษา และการวิเคราะห์ผลของการศึกษา (วัชรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) แบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมการสอนที่ใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีความหลากหลาย และปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้ รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเองได้ (ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ, 2550) การเลือกใช้แบบฝึกทักษะเพื่อการจัดการเรียนการสอนนั้น จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดเชิงคำนวณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสังเกต ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการนำความรู้ไปใช้ โดยทักษะแต่ละทักษะต้องอาศัยการฝึกฝนหรือปฏิบัติด้วยตนเอง แบบฝึกทักษะจะต้องเป็นการเสริมทักษะพื้นฐานของผู้เรียน เรียงลำดับการฝึกฝนจากง่ายไปยาก ปริมาณของเนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อนำไปปรับใช้การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเนื้อหามีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของซ่อนกลิ่น กาหลง ที่ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะมีผลคะแนนทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเน้นฝึกปฏิบัติแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่หลากหลาย แบบฝึกทักษะที่ใช้ควรมีความน่าสนใจ เนื้อหาระบุถึงขั้นตอนในการแก้ปัญหา ตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา จำลองจากสถานการณ์ปัญหาใกล้ตัว แบบฝึกทักษะจะเป็นตัวช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ด้วยเวลาที่เหมาะสมจนทำให้นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น และเมื่อนักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาแล้วก็จะสามารถนำเอาทักษะการแก้ปัญหานี้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (ซ่อนกลิ่น กาหลง, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 เพื่อช่วยแก้ปัญหาทักษะทางการเรียนของนักเรียน โดยการนำวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนเข้ามา

ช่วยในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา ลงมือการแก้ปัญหาและสามารถตรวจสอบผลของการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อช่วยแก้ปัญหาทักษะทางการเรียนของนักเรียน โดยการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความร่วมมือในการเรียนดีขึ้น ทั้งยังช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดโดยใช้สื่อการสอนต่างๆ ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในทักษะด้านต่างๆ ใช้เหตุผลควบคู่ไปกับการคิดวิเคราะห์ในแต่ละเหตุการณ์โดยนำทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณมาช่วยในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนใช้กับหลังใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ ระหว่างนักเรียนที่ใช้กับไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment research) เป็นแบบแผนสุ่มกลุ่มควบคุมทดสอบก่อนหลัง (Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) โดยมีวิธีการดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตพื้นที่ ตำบลบ่อยาง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีทั้งหมด 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนชัยมงคลวิทย์ และโรงเรียนแจ้งวิทยา จำนวน 223 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนแจ้งวิทยา จำนวน 85 คน กลุ่มทดลอง 83 คน กลุ่มควบคุม 42 คน ซึ่งนักเรียนทั้ง 2 ห้องมีความสามารถใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ครอบคลุมเนื้อหา เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง

ครอบคลุมเนื้อหา เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน 3) แบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ และ 4) แบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เครือข่ายโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมืองสงขา จังหวัดสงขลา มีลักษณะ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5

4. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 การสร้างแบบฝึกทักษะ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยจำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ครอบคลุมเนื้อหา เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

ก. การสร้างแบบฝึกทักษะ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 4 เทคโนโลยี ศึกษารูปแบบของแบบฝึกทักษะ และทักษะการคิดวิเคราะห์ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกแบบและสร้าง โดยการกำหนดโครงสร้างแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แบบฝึกทักษะที่ 1 เรื่องการแก้ปัญหาอย่างง่าย แบบฝึกทักษะที่ 2 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้ภาพ แบบฝึกทักษะที่ 3 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ และแบบฝึกทักษะที่ 4 เรื่องการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของการแก้ปัญหา

ข. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยจำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ครอบคลุมเนื้อหา เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้ ออกแบบและดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ เวลาเรียน สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบฝึกทักษะ โดยมีแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการแก้ปัญหาอย่างง่าย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้ภาพ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของการแก้ปัญหา และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบฝึกทักษะ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผล 1 คน และด้านเทคโนโลยี 1 คน ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะและแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ ซึ่งมีลักษณะแบบประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 2 ตอนได้แก่ *ตอนที่ 1* ความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของแบบฝึกทักษะทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 ข้อ *ตอนที่ 2* ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน จำนวน 8 ข้อ

4.2. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยจำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ครอบคลุมเนื้อหา เรื่องกระบวนการแก้ปัญหา ดังนี้ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 4 เทคโนโลยี ศึกษาวิธีการทำแผนการจัดการเรียนรู้จากหนังสือเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ เวลาเรียน สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการแก้ปัญหาอย่างง่าย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้ภาพ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของการแก้ปัญหา นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ สนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แก้ไขตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ ซึ่งมีลักษณะแบบประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ จำนวน 2 ตอน ได้แก่ *ตอนที่ 1* ความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ จำนวน 9 ข้อ *ตอนที่ 2* ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ จำนวน 7 ข้อ ผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม พบว่า ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 คะแนน และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉสี่ยเท่ากับ 4.62 คะแนน ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ พร้อมทั้งเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องตามหลักวิชาการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4.3. การสร้างแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ชั้นประถมศึกษาที่ 2 แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ดังนี้ แบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ศึกษาทฤษฎี หลักการ และวิธีการสร้างแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณจากเอกสารหลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกแบบและสร้างแบบประเมินทักษะ

การคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน แบบอัตนัย จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้เป็นแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณฉบับจริงจำนวน 10 ข้อ นำแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และแบบแผนการสร้างข้อสอบ (Test blueprint) แบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และนำตารางวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Objective Congruence: IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ โดยพิจารณาเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย มากกว่า 0.5 (พลเหลืองรังษี, 2564) จึงจะถือว่า ผลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชัยมงคลวิทย์ จำนวน 35 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณนำแบบประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยพิจารณาเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย มากกว่า 0.5 จึงจะถือว่าแบบประเมินทักษะมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับแผนการสอน ผลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่ามีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

4.4 การสร้างแบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เครือข่ายโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เอกสารแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแบบสำรวจความพึงพอใจ วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ คุณลักษณะและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวิธีการเรียนรู้ สร้างแบบสำรวจความพึงพอใจตามกรอบตัวบ่งชี้พฤติกรรมการเรียนรู้โดยจัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจ ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม และด้านสื่อการเรียนรู้ นำแบบสำรวจความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แก้ไขแบบสำรวจความพึงพอใจตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และนำตารางวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า มีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 นำแบบสำรวจความพึงพอใจไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสำรวจความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบสำรวจความพึงพอใจ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ตามลำดับ ดังนี้

5.1 นักเรียนกลุ่มทดลอง มีดังนี้ ก. ทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบประเมินทักษะ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ข. สอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง ข. เมื่อเสร็จสิ้นการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะ แล้วทำการทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบประเมินทักษะ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ และ ค. ให้นักเรียนทำแบบสำรวจความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะ

5.2 นักเรียนกลุ่มควบคุม มีดังนี้ ก. ทำการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง และ ข. เมื่อเสร็จสิ้นการสอนโดยไม่ใช้แบบฝึกทักษะ แล้วทำการทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบประเมินทักษะ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลประกอบด้วย

6.1 การเปรียบเทียบคำเฉลี่ยโดยการหาคำทีของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. การเปรียบเทียบคำเฉลี่ย 2 กลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และ 2. การเปรียบเทียบคำเฉลี่ย 2 กลุ่มอิสระ (t-test for Independent Samples) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

6.2 การสำรวจความพึงพอใจ ได้แก่ 1) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ2) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ผลการวิจัย

1. แบบฝึกทักษะ ประกอบด้วย การแก้ปัญหาอย่างง่าย 1 ชุด การแก้ปัญหาโดยใช้ภาพ 1 ชุด การแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ 1 ชุด และการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของโปรแกรม 1 วิเคราะห์คำประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เครือข่ายโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา แสดงผลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะระหว่างเรียน (E1)		**แบบฝึกทักษะหลังเรียน (E2)**		**ประสิทธิภาพ**
คะแนนเต็ม	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	E1/E2
40	81.69	20	81.63	81.69/81.63

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนที่ได้ในการทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน (E1) ร้อยละ 81.69 คะแนน และคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกทักษะหลังเรียน (E2) ร้อยละ 81.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ แสดงผลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ ระหว่างก่อนใช้กับหลังใช้แบบฝึกทักษะ

การประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{d}$	t	P
ก่อนใช้แบบฝึกทักษะ	7.88	1.20	8.79	53.30	0.000
หลังใช้แบบฝึกทักษะ	16.67	1.15			

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ ระหว่างก่อนใช้แบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.88 คะแนน และหลังใช้แบบฝึกทักษะ มีค่าเฉสี่ยเท่ากับ 16.67 คะแนน เมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ สรุปได้ว่า ผลการประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนหลังใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่านักเรียนก่อนใช้แบบฝึกทักษะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ แสดงผลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลการประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ ระหว่างนักเรียนที่ใช้กับไม่ใช้แบบฝึกทักษะ

การจัดการเรียนรู้	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ	43	17.67	1.15	33.11	0.000
ไม่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ	43	10.02	0.99		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ ระหว่างนักเรียนที่ใช้แบบฝึกทักษะ มีคำาเฉลี่ยเท่ากับ 17.67 คะแนน และนักเรียนที่ไม่ใช้แบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.02 คะแนน เมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ สรุปได้ว่า ผลการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ใช้แบบฝึกทักษะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะ แสดงผลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะ

	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	นักเรียนมีความรู้สึกพอใจในแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน	4.90	.293	มากที่สุด
2.	แบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่วกวน	4.88	.324	มากที่สุด
3.	แบบฝึกทักษะมีความสนุกสนาน	4.74	.441	มากที่สุด
4.	นักเรียนได้รับทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการลองผิดลองถูก และทักษะการความคิดสร้างสรรค์ จากแบบฝึกทักษะ	4.90	.293	มากที่สุด
5.	แบบฝึกทักษะมีความน่าสนใจ	4.74	.441	มากที่สุด

	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6.	แบบฝึกทักษะใช้คำสั่งหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม	4.95	.213	มากที่สุด
7.	เวลาที่ใช้ในการทำแบบฝึกทักษะเพียงพอและเหมาะสม	5.00	.000	มากที่สุด
8.	แบบฝึกทักษะมีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม	5.00	.000	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	**4.89**	**.192**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย5.00) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า แบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่วกวน แบบฝึกทักษะมีความสนุกสนานแบบฝึกทักษะใช้คำสั่งหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม และแบบฝึกทักษะมีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00)

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.69/81.63 แบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80 เพราะในแบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่ช่วยพัฒนาทักษะ 4 ด้าน คือ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดแก้ปัญหา และทักษะการคิดสร้างสรรค์ แล้วยังมีแบบฝึกทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน สามารถเพิ่มทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณได้ เพราะในแบบฝึกทักษะมี แบบฝึกทักษะที่ 1 เรื่องการแก้ปัญหาอย่างง่าย แบบฝึกทักษะที่ 2 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้ภาพ แบบฝึกทักษะที่ 3 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ แบบฝึกทักษะที่ 4 เรื่องการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณเพิ่มขึ้นจากการทำแบบฝึกทักษะ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐณิชา รูปให้ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.82/81.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (ณัฐณิชา รูปให้, 2556)

2. ผลการประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณหลังใช้แบบฝึกทักษะทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าเริ่มศึกษาตั้งแต่ปัญหาด้านทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รวมไปถึงการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างแบบฝึกทักษะที่สามารถกระตุ้นการรับรู้ของนักเรียน แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนมีผลประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธชัช เทียนใช้ดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน วิชาวิทยาการคำนวณ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การคิด

วิเคราะห์ตามแนวคิดเกมิฟิเคชัน วิชาวิทยาการคำนวณ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 (สุธชัช เทียนใช้ดี, 2564)

3. ผลการประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน สูงกว่านักเรียนที่ไม่ใช้แบบฝึกทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เพราะแบบฝึกทักษะเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นตอน สามารถคิดและวิเคราะห์ได้ดีกว่านักเรียนที่ไม่ใช้แบบฝึกทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดล้องกับงานวิจัยของรัตน์ภรณ์ พรชาวนา ได้ศึกษาเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) ที่เรียนโดยใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (รัตน์ภรณ์ พรชาวนา, 2566) เช่นเดียวกับงานวิจัยของเจตนา บุรีรัตน์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เจตนา บุรีรัตน์, 2562)

4. ความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อแบบฝึกทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนได้ทดลองตามการคิดวิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง ส่งผลให้มีผลการประเมินทักษะสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้แบบฝึกทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซ่อนกลิ่น กาหลง ได้ทำการวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า มีผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 (ซ่อนกลิ่น กาหลง, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

การมีทักษะการคิดที่ดีต้องมีหลายองค์ประกอบเข้าไว้ด้วยกัน เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผลลัพธ์การคิดของนักเรียนมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อเรื่องที่นักเรียนสามารถใช้ทักษะทั้ง 4 ทักษะ สามารถคิดได้อย่างสร้างสรรค์
2. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้นักเรียนใช้ทักษะได้หลากหลาย
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและแลกเปลี่ยนความรู้ เชื่อมโยงหลายวิชาไว้ด้วยกัน เพื่อกระตุ้นการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง
4. การวัดและประเมินผลมีการประเมินหลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

การพัฒนาทักษะ 4 ด้าน คือ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดสร้างสรรค์ สามารถเพิ่มทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณได้ ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เพิ่มขึ้นจากการทำแบบฝึกทักษะ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการคิดวิเคราะห์เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้คิดเป็น มีความรับผิดชอบและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายและบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนมีผลประเมินทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียนและมีความท้าทายที่เหมาะสมช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังในภาพที่ 1

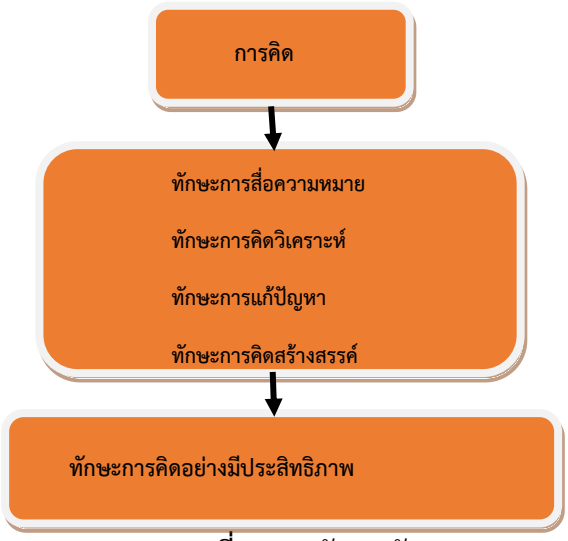

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะ

บทสรุป

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1) แบบฝึกทักษะ ประกอบด้วย การแก้ปัญหาอย่างง่าย 1 ชุด แก้ปัญหาโดยใช้ภาพ 1 ชุด และการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์และข้อความ 1 ชุด การตรวจสอบหาข้อผิดพลาดของการแก้ปัญหา 1 ชุด มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.69/81.63 2) ผลการประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณหลังใช้สูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ผลการประเมินทักษะการวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณ นักเรียนที่ใช้สูงกว่าไม่ใช้แบบฝึกทักษะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การนำงานการวิจัยไปใช้ควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักเรียน และยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของนักเรียนเพื่อให้อยากที่จะดำเนินการศึกษาเรียนรู้ในสถานการณ์ต่อๆ ไป และเพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างเป็น

ลำดับขั้นตอน ทำให้แบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน โดยใช้แบบฝึกทักษะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ผู้สนใจวิจัยอาจนำแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้แบบฝึกทักษะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปพัฒนาต่อเพื่อให้มีความน่าสนใจเนื้อหาสาระแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบฝึกทักษะการคิดวิชาวิทยาการคำนวณ เพื่อให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละโรงเรียนในการเรียนการสอนต่อไป

2.2 ผู้ที่สนใจในงานวิจัย สามารถนำการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาดนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปปรับใช้กับเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสมกับวัย

เอกสารอ้างอิง

เจตนา บุรีรัตน์. (2562). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ซ่อนกลิ่น กาหลง. (2559). การวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ณัฐณิชา รูปให้. (2556). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์โดยใช้เกมฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรม. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ. (2550). *นวัตกรรมการศึกษา ชุด แบบฝึกหัด-แบบฝึกเสริมทักษะ.* กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่.

สุธชัช เทียนใช้ดี. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน วิชาวิทยาการคำนวณ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

รัตน์ภรณ์ พรชาวนา. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาการคำนวณเรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา). *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยนเรศวรพิษณุโลก.

วรางรัตน์ เสนาสิงห์. (2562). *การสอนวิทย์แบบสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21. คลังความรู้ SciMath*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 15 มีนาคม 2567 จาก https://www.scimath.org/article-science/item/9607-21-9607

วัชรา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม เพชรเกษมพริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

พล เหลืองรังษี. (2564). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992).

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 15 มีนาคม 2567, จาก: https://www.scimath.org/e-books/8922/flippingbook/index.html#1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย จำกัด.

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *รายงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
Multicultural Leadership of Administrators of Andaman Interdisciplinary Educational Institutions under the Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun

[1]**สายทิพย์ สงเสือ** Saitip Songsua
[2]**อริสรา บุญรัตน์** Arisara Boonrat
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1]2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: saitip.son061@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามเพศ ศาสนา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2566 จำนวน 338 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นเท่ากับ .993 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม โดยทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามเพศ ศาสนา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน ครูที่มีศาสนา อายุ และวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

Abstract

This research article has the following objectives: 1) To examine the multicultural leadership competencies of school administrators in Andaman Education Consortium under The Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun. 2) To compare the multicultural leadership competencies of school administrators in Andaman Education Consortium under The Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun classified by gender, religion, age, work experience, educational qualifications, and school size. The sample group consisted of 338 teachers in the Andaman Education Consortium under The Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun for the academic year 2023. The instrument used was a questionnaire. The questionnaire instrument used in this research had a reliability coefficient of .993. Statistics used to analyze data are frequency, percentage, mean, and standard deviation. Compare the differences between the 2 groups of variables. By testing the surveys together (t - test) and making other comparisons. Between the majority of more than 2 groups, the statistical statement of the F test (F - test) is a one-way memory analysis (One-Way ANOVA). The study found that the overall and sub-dimensions of multicultural leadership competencies of school administrators in Andaman Education Consortium under The Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun were at the highest level. The comparative analysis of multicultural leadership competencies based on gender, religion, age, work experience, educational qualifications, and school size revealed that teachers of different genders had similar perceptions of multicultural leadership. However, teachers of different religions, ages, and educational qualifications had significantly different perceptions of multicultural leadership at the .001 level of statistical significance. Teachers with different work experience had significantly different perceptions of multicultural leadership at the .01 level of statistical significance. And teachers working in different school sizes had significantly different perceptions of multicultural leadership at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Multicultural Leadership; School Administrators; The Secondary Education Service Area Office;Songkhla, Satun

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคมนาคมการสื่อสารที่รวดเร็วสะดวกสบายการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ของประชากรมีมากขึ้น ผลของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเกิดความซับซ้อนของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ส่งผลต่อการดำรงชีวิตการทำงานของคนในปัจจุบัน องค์กรที่เคยมีข้าราชการในสถานศึกษาเพียงสัญชาติเดียวก็เริ่มเปลี่ยนแปลง โดยการเพิ่มขึ้นของข้าราชการในสถานศึกษาต่างวัฒนธรรม เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา ศาสนา จึงทำให้องค์กรต่างๆ พยายามหาทางรับมือกับการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปนั่น คือ มีความหลากหลายมากขึ้นนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อที่จะรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน และผลประโยชน์ขององค์กรตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างยั่งยืนได้ (ยศวดี ดำทรัพย์, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 และแก้ไขฉบับที่ 3 พ.ศ.2553) ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในวางนโยบายแนวทางการดำเนินงานและโครงการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติในยุคปัจจุบันเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และต้องพัฒนาส่งเสริมบุคลากร โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระในการทำงานไม่ สกัดกั้นความคิด อีกทั้งยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการบริหารและพฤติกรรมด้านภาวะผู้นำในการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ (จิราพร สามัญ, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จังหวัดสตูลแบ่งออกเป็น 1 สหวิทยาเขต คือ อันดามัน มีสถานศึกษาจำนวน 12 โรงเรียน ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดสตูลนับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 74.10 รองลงมานับ ถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 25.81 ศาสนาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.09 สภาพบริบทที่มีครูผู้สอนหรือผู้เรียนที่มีพื้นฐานที่มีความแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความแตกต่าง และความหลากหลาย (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551)

จากความเป็นมาความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างแนวทางและการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในพื้นที่พหุวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามเพศ ศาสนา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมานพื้นที่ที่ใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 12 สถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์ โรงเรียนสตูลวิทยา โรงเรียนท่าแพผดุงวิทย์ โรงเรียนควนโดนวิทยา โรงเรียนควนกาหลงวิทยาคม "นิคมวัฒนา" โรงเรียนทุ่งหว้าวรวิทย์ โรงเรียนกำแพงวิทยา โรงเรียนละงูพิทยาคม โรงเรียนท่าศิลาบำรุงราษฎร์ โรงเรียนสาครวิทยาคาร โรงเรียนปาล์มพัฒนวิทย์ และโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย สตูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ จำแนกเป็น เพศ ศาสนา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likerts Rating Scale) จำนวน 59 ข้อ จากกรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในงานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของเอกรินทร์ สังข์ทอง ประกอบด้วยคำถาม 5 ด้าน ดังนี้ 1. การสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา 2. การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4.การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน 5. การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551)

คุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นเท่ากับ .993

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2566 จำนวน 338 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และใช้วิธีสุ่มแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก และใช้วิธีสุ่มแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยหาดัชนีความสอดคล้อง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม โดยทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t - test) และ

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F - test) แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One –Way ANOVA) และหากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe'Methods)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 1.ขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามให้แก่สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2. ส่งแบบสอบถามให้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่งแบบสอบถามคืนแก่ผู้วิจัยภายในระยะเวลาที่กำหนด 3. ส่งแบบสอบถามทั้งหมด 338 ฉบับ 4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับจนครบ 5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ศาสนา ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์เทียบตามแนวคิดของการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2553)

เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามตัวแปร เพศ ศาสนา และวุฒิการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน(Independent – Samples t-test)

เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกอายุประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.56, S.D = .59 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60, S.D = .60) และ ($\overline{X}$ = 4.60, S.D = .62) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	4.55	.63	มากที่สุด
2. การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	4.48	.62	มาก
3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	4.60	.60	มากที่สุด
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	4.59	.61	มากที่สุด
5. การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา	4.60	.62	มากที่สุด
รวม	**4.56**	**.59**	**มากที่สุด**

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามเพศ ศาสนา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา ดังในตารางที่ 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยจำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ				t	Sig
	ชาย (n=160)		หญิง (n=178)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	4.52	.69	4.57	.56	-.63	.528
2. การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	4.46	.77	4.50	.46	-.52	.601
3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	4.59	.71	4.61	.49	-.23	.816
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	4.55	.73	4.62	.49	-.91	.359
5. การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา	4.61	.73	4.58	.50	-.46	.644
รวม	**4.55**	**.70**	**4.57**	**.47**	**-.39**	**.690**

จากตารางที่ 2 เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยจำแนกตามศาสนา

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ศาสนา				t	Sig
	พุทธและอื่นๆ (n=183)		อิสลาม (n=155)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	4.74	.36	4.31	.78	6.34	.000
2. การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	4.71	.38	4.21	.74	7.57	.000
3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	4.75	.34	4.42	.78	4.76	.000
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	4.77	.37	4.38	.76	5.75	.000
5. การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา	4.73	.35	4.44	.80	4.12	.000
รวม	**4.74**	**.33**	**4.35**	**.75**	**5.90**	**.000**

จากตารางที่ 3 เมื่อจำแนกตามศาสนา พบว่า ครูที่มีศาสนาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยจำแนกตามอายุ

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1.การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3	4.95	1.65	4.25**	.006
	ภายในกลุ่ม	335	129.81	.38		
	รวม	**338**	**134.77**			
2.การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	3	1.46	.48	1.23	.296
	ภายในกลุ่ม	335	131.56	.39		
	รวม	**338**	**133.02**			
3.การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.23	.41	1.11	.343
	ภายในกลุ่ม	335	123.53	.37		
	รวม	**338**	**124.77**			
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	ระหว่างกลุ่ม	3	3.30	1.10	2.92*	.034
	ภายในกลุ่ม	335	125.70	.37		
	รวม	**338**	**129.00**			
5.การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3	1.01	.33	.87	.455
	ภายในกลุ่ม	335	129.47	.38		

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
	รวม	**338**	**130.49**			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**3**	**1.49**	**.49**	**1.39**	**.243**
	ภายในกลุ่ม	**335**	**118.70**	**.35**		
	รวม	**338**	**120.20**			

จากตารางที่ 4 จำแนกตามอายุ พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1.การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	11.22	5.61	15.22***	.000
	ภายในกลุ่ม	336	123.54	.36		
	รวม	**338**	**134.77**			
2.การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	2	7.95	3.97	10.64***	.000
	ภายในกลุ่ม	336	125.07	.37		
	รวม	**338**	**133.02**			
3.การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2	6.67	3.33	9.46***	.000
	ภายในกลุ่ม	336	118.10	.35		
	รวม	**338**	**124.77**			
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	ระหว่างกลุ่ม	2	12.93	6.46	18.66***	.000
	ภายในกลุ่ม	336	116.07	.34		
	รวม	**338**	**129.00**			
5.การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	7.21	3.60	9.80***	.000
	ภายในกลุ่ม	336	123.27	.36		
	รวม	**338**	**130.49**			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**2**	**8.11**	**4.056**	**12.12*** **	**.000**
	ภายในกลุ่ม	**336**	**8.11**	**.335**		
	รวม	**338**	**112.08**			

จากตารางที่ 5 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านการพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .001

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี (n=312)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=26)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	4.52	.64	4.89	.12	-8.60	.000
2. การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	4.46	.64	4.67	.35	-1.60	.110
3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	4.58	.62	4.89	.14	-7.03	.000
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	4.56	.63	4.95	.14	-8.57	.000
5. การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา	4.59	.63	4.63	.40	-.29	.771
รวม	**4.54**	**.61**	**4.81**	**.21**	**-4.94**	**.000**

จากตารางที่ 6 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1.การสร้างความตระหนัก และความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	3.047	1.524	3.875*	.022
	ภายในกลุ่ม	336	131.723	.393		
	รวม	**338**	**134.770**			
2.การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	2	1.487	.743	1.893	.152
	ภายในกลุ่ม	336	131.542	.393		
	รวม	**338**	**133.029**			
3.การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2	5.877	2.938	8.279***	.000
	ภายในกลุ่ม	336	118.897	.355		
	รวม	**338**	**124.774**			
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน	ระหว่างกลุ่ม	2	2.141	1.071	2.827	.061
	ภายในกลุ่ม	336	126.867	.379		
	รวม	**338**	**129.008**			
5.การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	2.302	1.151	3.008	.051
	ภายในกลุ่ม	336	128.188	.383		
	รวม	**338**	**130.490**			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**2**	**2.573**	**1.287**	**3.664***	**.027**
	ภายในกลุ่ม	**336**	**117.627**	**.351**		
	รวม	**338**	**120.200**			

จากตารางที่ 7 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยมีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อ พหุวัฒนธรรมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เพราะครูมีความเข้าใจในภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้งการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจน การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร และคน

ชุมชนอย่างเพียงพอ การบริหารงานภายใต้ความแตกต่างทางศาสนา และวิถีชีวิตผู้บริหารผ่านการพัฒนาตามหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูได้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของเอกรินทร์ สังข์ทอง ที่เสนอว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวรรฒ แสงทอง ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ปิยวรรฒ แสงทอง, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ได้จำแนกตามตัวแปร ดังนี้

2.1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะครูเพศชาย และเพศหญิงมองเห็นถึงความเข้าใจในภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารที่แสดงออกให้เห็นถึงความเข้าใจ และการให้ความสำคัญกับความแตกต่างทั้งทางศาสนาวัฒนธรรม ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี ที่ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ไม่แตกต่างกัน (ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, 2558)

2.2 จำแนกตามตัวแปรศาสนา ครูที่มีศาสนาต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะความเข้าใจในเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมที่ไม่ตรงกัน จึงทำให้เกิดการบริหารจัดการประสบความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครูทุกศาสนามีความเข้าใจหลักธรรมคำสอน การปลูกฝังความคิด ทัศนคติในความแตกต่างทางสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อทำเกิดช่องว่างระหว่างศาสนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้ครูทุกศาสนามองเห็นถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของไซหนับ บินหะยีฮาวัน ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมแตกต่างกัน (ไซหนับ บินหะยีฮาวัน, 2556)

2.3 จำแนกตามตัวแปรอายุ ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะครูทุกช่วงวัยยังไม่มีความเข้าใจถึงบริบทของพื้นที่ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและได้รับโอกาสและการส่งเสริมการสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ครูทุกช่วงวัยมองเห็นถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของซอฟี ราเซะ ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่าระดับภาวะผู้นำของผู้บริหาร

โรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (ซอฟี ราเซะ, 2560)

2.4 จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะประสบการณ์การในการทำงานที่ต่างกันทำให้ความสำคัญในรับฟังความคิดเห็น และให้การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรม และความแตกต่างของอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของคนในพื้นที่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวรรฒ แสงทอง ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูลโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (ปิยวรรฒ แสงทอง, 2564)

2.5 จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษา ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะวุฒิทางการศึกษา ส่งผลต่อความคิด ความเข้าใจ เจตคติ และวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่แนวทางการยอมรับทางความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอานูวา ลอแม ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน (อานูวา ลอแม, 2566)

2.6 จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและในรายด้านการสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษากับด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ยังไม่มีตระหนัก ทำความเข้าใจ และให้ความสำคัญ รวมถึงการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม จึงทำให้ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของนนกร มังคละศิริ ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน (นนกร มังคละศิริ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จาการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีจำนวนทั้งหมด 4 ด้าน เรียงจากลำดับมากไปหาน้อย คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน ด้านการสร้างความตระหนัก ความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา และด้านอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 1 ด้าน คือ การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตามลำดับ

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำแนกตามตัวแปรต้น พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ครูที่มีศาสนา อายุ และวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจช่องว่างระหว่างวัย ความแตกต่างทางทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมระหว่างคนต่างวัย ซึ่งมักเกิดความขัดแย้งกันจากประสบการณ์ การเลี้ยงดู และค่านิยมที่แตกต่างกัน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า ตามแผนงานและกำลังเงินที่มีอยู่ โดยให้มีการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ส่งเสริมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน

1.3 ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการตอบสนองต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมหรือชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการทำงานของครู และบุคลากรเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติการมีส่วนในกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร ให้ไปทิศทางเดียวกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.5 ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่ดีในสังคมพหุวัฒนธรรมสร้างแรงจูงใจกระตุ้น และส่งเสริมให้กับครู และบุคลากรเห็นความสำคัญในความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ในมิติของศาสนาและวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหรือการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

เอกสารอ้างอิง

จิราพร สามัญ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับ บรรยากาศองค์การของสถานศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไซหนับ บินหะยีฮาวัน. (2556). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา. *รายงานการวิจัย.* วิทยาเขตสงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ซอฟี ราเซะ. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. *รายงานการวิจัย.* วิทยาเขตยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

นนกร มังคละศิริ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2553). *การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง (การวัดผลการศึกษา).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยวรรฒ แสงทอง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล. *สารนิพนธ์สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ยศวดี ดำทรัพย์. (2560). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม. *รายงานการวิจัย.* วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

ศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2558). การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ. *รายงานการวิจัย.* วิทยาเขตสงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2551). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *รายงานการวิจัย.* วิทยาเขตปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อานูวา ลอแม. (2566). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. *สารนิพนธ์สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.

การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์อาหาร กรณีศึกษา ชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวา มัสยิดยะวา
Creating Cultural Value Through the Food Experience Design. a Case Study of Javanese food, Jawa Mosque

[1]**สุจีรา เจ๊ะมัด** Sujeera Jaymud
[2]**ประดิพัทธุ์ เลิศรุจิดำรงกุล** Pradiphat Lertrujdumrongkul
[1,2]คณะมัณฑณศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: sujeerayah23@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา 2) เพื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นำมาซึ่งองค์ความรู้ 3) เพื่อออกแบบประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมอาหารยะวา โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาข้อมูล การลงพื้นที่สำรวจ และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) อาหารชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายยะวาในกรุงเทพมหานครถือว่ามีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ควบคู่กับการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของชาวชวา แต่ในปัจจุบันอาหารยะวานั้นได้ค่อยๆเลือนหายไปตามกาลเวลา สืบเนื่องมาจากการที่ไม่มีคนรุ่นใหม่สืบทอด 2) ในกระบวนการถอดอัตลักษณ์ พบว่าชาติพันธุ์ชวานั้นมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสัญลักษณ์ทางด้านศาสนาซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา หรือศิลปวัฒนธรรม อาทิ ศิลปะบนลายผ้าบาติก และงานหัตถกรรมต่างๆ ซึ่งสามารถนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการออกแบบ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การยกระดับและสร้างความน่าสนใจให้กับงานออกแบบ และ 3) การออกแบบประสบการณ์อาหารยะวาร่วมกับชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวา ซึ่งประกอบด้วยการออกแบบทั้ง 6 ด้านนั้นถือเป็นกรณีศึกษาซึ่งสามารถเป็นโครงการต้นแบบหรือเป็นโมเดลธุรกิจให้กับชุมชนในการที่จะพัฒนาให้วัฒนธรรมอาหารยะวาคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ยะวา; อัตลักษณ์; การออกแบบประสบการณ์อาหาร

Abstract

This article aims are 1) to study the identity, culture, wisdom, way of life, and food of Javanese Muslims, 2) to analyze by extracting the cultural identity of Javanese. To bring the knowledges 3) to design a Jawa food's experience. This

research is qualitative research by documentary studying, Field studying, and interviewing to obtain information for use in the design process. The results of the study found that: 1) Ethnic food of Thai Muslims of Javanese descent in Bangkok is considered to have a long history along with the migration of Javanese people into Thailand. But nowadays Jawa food has gradually disappeared with time dues to the lack of new generations to inherit. 2) In the process of identity extracting, It was found that the Javanese ethnicity has its own distinctive identity. Whether it is a religious symbol which is considered the heart of Javanese Muslims or the cultural arts such as the batik patterns and another various handicraft. These diverse cultural identities can be applied in the design process in order to lead to raising the level and creating interest in the design work and 3) Designing the Jawa food experience with the Jawa Muslim community, which consists of the design of all 6 aspects, is considered a case study which can Be a role model for the community to develop their food culture to still remain with their community.
Keywords: Jawa; Identity; Food Experience Design

บทนำ

การดำรงอยู่ของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายยะวาในกรุงเทพมหานครนั้น ถือได้ว่ามีประวัติศาสตร์ควบคู่กับประเทศไทยมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่การอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาของชาวชวา และเป็นที่แน่นอนว่าเมื่อมีการเข้ามาของกลุ่มสังคมใหม่ สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดขึ้นกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์คือการผสมผสานและการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการละทิ้งวัฒนธรรมเดิมและรับเอาวัฒนธรรมใหม่เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมซึ่งไม่ใช่แผ่นดินแม่ของตน แม้ว่าการกลืนกลายทางวัฒนธรรมจะเกิดกับชาวเชื้อสายยะวาเช่นกัน แต่อาหารยะวากลับเป็นเสมือนร่องรอยของบรรพบุรุษที่ใช้ในการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากอาหารยะวาแต่ละเมนูยังคงถูกเรียกด้วยชื่อดั้งเดิม และผู้คนก็ยังคงทำอาหารเหล่านั้นในวาระโอกาสต่างๆ ตามธรรมเนียมประเพณีอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นการเกิด การแต่ง หรืองานบุญ ควบคู่ไปกับ‘ภาษาชวา’ที่ใช้เรียกชื่อเมนูอาหารต่างๆ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่แน่นแฟ้นที่ยังคงหลงเหลืออยู่ (สุนิติ จุฑามาศ, 2562)

แม้จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา อาหารยะวานั้นเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาที่ยังคงดำรงอยู่ แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมการรับประทานอาหารแบบชาวยะวาก็เริ่มจะเลือนหายไป สืบเนื่องมาจากหลายๆ ปัจจัย อาทิ อาหารยะวาเป็นอาหารที่มีความเฉพาะกลุ่มและไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย สามารถเข้าถึงได้ยาก และวิธีการทำมีขั้นตอนที่หลากหลาย และอีกหนึ่งเหตุผลที่สำคัญคือการไม่สืบสานของชาวยะวารุ่นหลัง (จรียา ประเสริฐสมบูรณ์, 2567) เนื่องมาจากการมองไม่เห็นถึงคุณค่าในทางวัฒนธรรมของตนจึงทำให้ไม่เกิดการส่งต่อองค์ความรู้ จากปัญหาเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า หากมีเหตุผลใดที่จะทำให้เกิดการมองเห็นซึ่งคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ก็จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสืบสานต่อไป อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้สังคมภายนอกหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวามากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงริเริ่มโครงการ ‘การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์อาหาร’ ขึ้นโดยร่วมมือชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวา มัสยิดยะวา กรุงเทพฯ เพื่อเป็นกรณีศึกษาและเป็นโครงการต้นแบบหรือเป็นโมเดลธุรกิจให้กับชุมชนในการที่จะพัฒนาให้วัฒนธรรมอาหารยะวาคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป

บทความนี้จึงต้องการนำเสนอกระบวนการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการถอดอัตลักษณ์ ไปจนถึงกระบวนการออกแบบที่ประกอบด้วย 6 ด้านซึ่งมีความครอบคลุมในการสร้างประสบการณ์ร่วมกับอาหารยะวาของผู้ที่เข้ามาเยือน ทั้งยังได้รับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยทั้งหมดนี้นำมาซึ่งคุณประโยชน์ทางด้านการสร้างคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าเชิงอนุรักษ์ให้กับวัฒนธรรมอาหารยะวาและชุมชนมัสยิดยะวา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา เพื่อออกแบบสร้างตัวตนผ่านงานศิลปะในแบบ 3 มิติ

2. เพื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม นำมาซึ่งองค์ความรู้ในกระบวนการออกแบบ

3. เพื่อออกแบบประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมอาหารยะวา นำมาซึ่งการสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นหลังได้อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาข้อมูลด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการศึกษามีดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในลักษณะทุติยภูมิ (Secondary Data) ด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวารวมไปถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในลักษณะปฐมภูมิ (Primary Data) ด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา รวมถึงปัญหาและปัจจัยต่างๆ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview)

2.2 การสังเกตการณ์ (Observation) โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวเขามุสลิมเชื้อสายยะวา ผู้เชี่ยวชาญ หรืออาสาสมัครในชุมชน จำนวนรวม 10 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลทุกส่วนที่ได้รับมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

3.2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ แล้วจึงนำมาตีความหมายให้สอดคล้อง เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุป ดังนี้

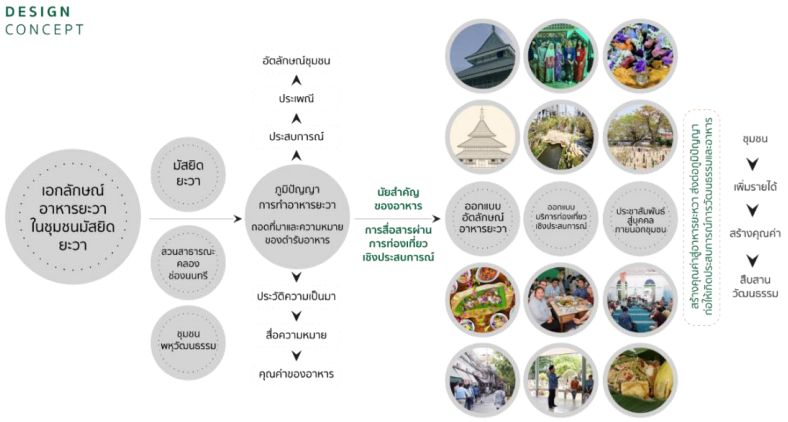

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาสู่แนวทางการออกแบบ
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

4. การออกแบบ (Design) หลังจากได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ แล้ว จึงดำเนินการออกแบบประสบการณ์อาหาร โดยประกอบด้วยการออกแบบทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

4.1) การออกแบบบริการโดยรวม (Service and Journey Map) ในการออกแบบบริการโดยรวม ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบและจัดสรรกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นภายในงานโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนผังการบริการโดยรวมของโครงการ
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

4.2) ออกแบบประสบการณ์การกินด้วยศิลปะการตกแต่งจานอาหารและรสชาติของอาหาร (Food Stylist and Taste) ในกระบวนการออกแบบเซทอาหาร ผู้วิจัยเลือกเมนูข้าว ‘อำเบิ้ง’ เมนูอาหารซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวยะวามาใช้เป็นอาหารที่จะสร้างประสบการณ์การทานให้กับแขกผู้

มาเยือน โดยในอำเบิ้งจะประกอบด้วย 7 เมนูย่อยที่มีความหลากหลายในแง่ของโภชนาการโดยผู้ออกแบบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงรสชาติใดๆ เนื่องจากต้องการที่จะนำเสนอรสชาติที่มีความดั้งเดิมอย่างแท้จริง ในขณะที่การตกแต่งจานอาหารนั้นจะมีการนำศิลปะการออกแบบมาใช้เพื่อยกระดับให้จานอาหารมีมูลค่ามากยิ่งขึ้น อาทิ การประดับด้วยดอกไม้ทานได้หลากสีและการนำท่อนไม้รูปทรงต่างๆมาทำเป็นจานเพื่อสื่อสารเรื่องราวของชาวชวากลุ่มแรกซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยซึ่งมีอาชีพจัดสวนตกแต่งสวนให้กับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในขณะที่ยังคงวิธีการทานแบบดั้งเดิมไว้แต่ปรับให้เข้ากับสุขลักษณะในปัจจุบัน นั่นคือการนั่งรับประทานร่วมกัน 2-4 คน โดยแยกอาหารออกเป็นสำรับเท่ากับจำนวนของผู้ทาน ดังภาพที่ 3

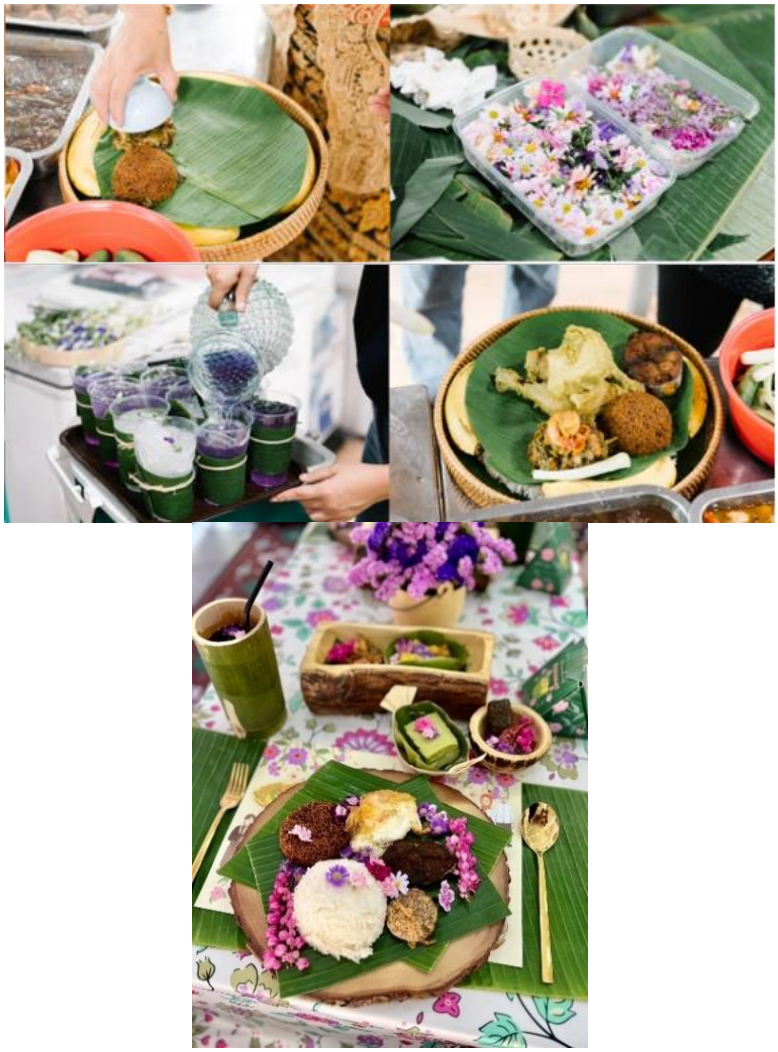

ภาพที่ 3 การจัดตกแต่งจานอาหาร
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

4.3) ออกแบบประสบการณ์การกินด้วยศิลปะการจัดโต๊ะอาหาร (Decoration Design) ในกระบวนการออกแบบโต๊ะอาหาร ผู้วิจัยได้มีการสร้างสรรค์ลายผ้าปูให้มีสีสันและดึงดูดความสนใจโดยการนำผ้าลายปารังและกาวุงซึ่งเป็นลายผ้าบาติกยอดนิยมของชวา มาพัฒนาโทนสีและลดทอน

ลวดลายให้มีความทันสมัยและสวยงามมากยิ่งขึ้น ในส่วนของการออกแบบแผ่นรองจาน ได้มีการนำเทคโนโลยี AR เข้ามาใช้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากนี้ รูปแบบการนั่งรับประทานอาหารก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างประสบการณ์การรับประทานอาหารที่ดี โดยผู้ออกแบบได้ดำเนินการออกแบบรูปแบบการนั่งทานอาหารเอาไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 มีทั้งหมด 8 ที่นั่ง เหมาะสำหรับการทานเป็นกลุ่มใหญ่ รูปแบบที่ 2 มีทั้งหมด 6 ที่นั่ง เหมาะสำหรับกลุ่มขนาดกลางหรือครอบครัวขนาดใหญ่ และ รูปแบบที่ 3 มีทั้งหมด 4 ที่นั่ง เหมาะสำหรับการมาทานเป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือครอบครัวขนาดเล็ก ดังในภาพที่ 4-5

ภาพที่ 4 การพัฒนารูปแบบการจัดโต๊ะอาหารครั้งที่ 1
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

ภาพที่ 5 การพัฒนารูปแบบการจัดโต๊ะอาหารครั้งที่ 2
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

4.4) ออกแบบประสบการณ์การกินด้วยศิลปะการออกแบบบรรยากาศ (Atmosphere Design) ในกระบวนการออกแบบบรรยากาศในการรับประทานอาหาร ผู้วิจัยได้มีการทดลองและพัฒนาในหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบที่มีความเหมาะสมและสวยงามมากที่สุดในการที่จะสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับแขกมาผู้มาเยือน โดยรูปแบบที่สมบูรณ์นั้นประกอบด้วยการสร้างซุ้มนั่งรับประทานแบบยกระดับเพื่อเพิ่มความสวยงามและความเป็นส่วนตัว โดยองค์ประกอบภายในอื่นๆก็ได้มีการนำลวดลายอัตลักษณ์ของชวามาประดับตกแต่ง ทั้งในส่วนของหมอน พรมปูพื้น ผ้าปูโต๊ะ และผ้าม่าน ดังในภาพที่ 5-6

ภาพที่ 5 การพัฒนารูปแบบการจัดบรรยากาศครั้งที่ 1
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

ภาพที่ 6 การพัฒนารูปแบบการจัดบรรยากาศครั้งที่ 2
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

4.5) ออกแบบการสื่อสารเรื่องราวด้วยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ (Visual Communication Graphic Design) ในกระบวนการออกแบบเรขศิลป์ซึ่งประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบองค์ประกอบหลายส่วน ได้แก่ 1) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กรของโครงการ รวมถึง Backdrop และแผ่นป้ายนำเสนอข้อมูลต่างๆ ซึ่งแสดงถึงความเป็น branding 2) การออกแบบแผ่นรองจาน โดยเลือกพิมพ์ลายบนวัสดุพลาสติกสังเคราะห์ที่สามารถเช็ดล้างทำความสะอาดได้ ทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีการสแกนภาพ AR เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มความน่าตื่นตาตื่นใจ 3) การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ (Pattern) ซึ่งได้มีการถอดอัตลักษณ์มาจากลายผ้าพื้นถิ่นชวา และนำมาพัฒนาลดทอนให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงมาใช้ในการตกแต่งบรรยากาศสถานที่และการจัดโต๊ะอาหาร และ 4) การออกแบบ User Interface ของสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการ นอกเหนือจากนี้ยังมีผลงานซึ่งต่อยอดเพิ่มเติมจากโครงการ ได้แก่ หนังสือสูตรอาหาร และโปสการ์ด เป็นต้น ดังในภาพที่ 7-10

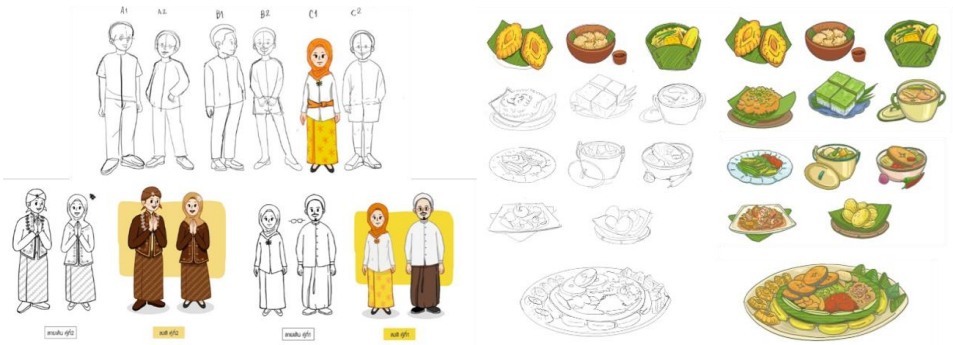

ภาพที่ 7 การวาดออกแบบลวดลายบนแผ่นรองจาน
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

ภาพที่ 8 การออกแบบแผ่นรองจาน
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

ภาพที่ 9 การพัฒนาและลดทอนลวดลายผ้า
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

ภาพที่ 10 การถอดอัตลักษณ์และออกแบบBackdrop
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

4.6) ออกแบบผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกเพื่อการยกระดับประสบการณ์ (Souvenir Design) การออกแบบผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นบรรจุภัณฑ์กล่องบารกัต สำหรับการใส่อาหารกลับไปรับประทานที่บ้าน โดยมีการพัฒนามาจากรูปแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นกระทงใบตองที่ถือได้ลำบาก โดยออกแบบเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมซึ่งมีลวดลายคล้ายข้าวที่ห่อใบตองซึ่งสามารถสื่อสารเรื่องราวของบารกัตได้ดี ทั้งยังมีความสวยงามและถือได้สะดวก นอกเหนือจากนี้ยังมีการออกแบบของชำร่วยเป็นบุหงาดอกไม้สดซึ่งมีกลิ่นหอม โดยจะใส่ถุงผ้าแก้วสีสันสดใสทำให้เห็นความงามของดอกไม้และเป็นการสื่อสารวัฒนธรรมของชาวยะวา ดังในภาพที่ 11 และภาพที่ 12

ภาพที่ 11 บรรจุภัณฑ์กล่องบารกัต
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

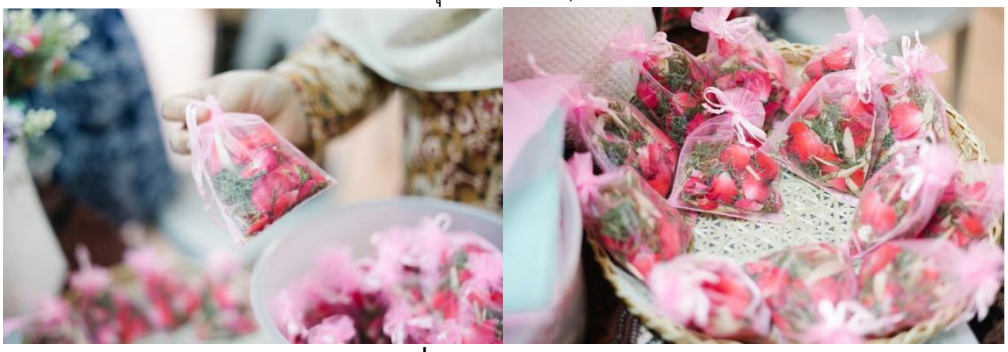

ภาพที่ 12 บุหงาดอกไม้สด
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา เพื่อนำมาซึ่งองค์ความรู้ในกระบวนการออกแบบประสบการณ์อาหาร เพื่อสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมในกับอาหารยะวา โดยจากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา ร่วมกับการลงพื้นที่สังเกตการณ์และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า อาหารยะวาของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาในกรุงเทพมหานคร ถือว่ามีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานตั้งแต่มีการอพยพเข้ามาของชาวชวาในประเทศไทย อาหารยะวาเป็นอาหารที่มีอัตลักษณ์และรสชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวชวา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมนู‘อำเบิ็ง’ เป็นเมนูที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีความโดดเด่นทั้งในด้านรสชาติ เรื่องราว และธรรมเนียมต่างๆ ซึ่งสอดแทรกไว้อยู่ภายใน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาเผยแพร่และถ่ายทอดให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และได้ลิ้มลองผ่านการออกแบบประสบการณ์อาหารในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากกระบวนการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่า ยะวามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสัญญะทางด้านศาสนาและสถาปัตยกรรมทางศาสนา หรือ ศาสนสถาน นอกเหนือจากนี้ยังมีศิลปะซึ่งถ่ายทอดผ่านลวดลายบนผืนผ้าบาติกและงานหัตถกรรมต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาอัตลักษณ์เหล่านี้มามาถอดสัญญะ พัฒนาลวดลาย และลดทอนเพื่อให้ได้มาซึ่งลวดลายใหม่ที่มีความเรียบง่ายมากขึ้น (minimalism) สำหรับนำมาใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์องค์ประกอบในโครงการออกแบบประสบการณ์อาหารในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการออกแบบประสบการณ์อาหารเพื่อการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมในกับอาหารยะวา พบว่า ผู้วิจัยได้แบ่งส่วนการออกแบบโครงการออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ 1) การออกแบบบริการโดยรวม 2) ออกแบบประสบการณ์การกินด้วยศิลปะการตกแต่งจานอาหารและรสชาติของอาหาร 3) ออกแบบประสบการณ์การกินด้วยศิลปะการจัดโต๊ะอาหาร 4) ออกแบบประสบการณ์การกินด้วยศิลปะการออกแบบบรรยากาศ 5) ออกแบบการสื่อสารเรื่องราวด้วยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ และ 6) ออกแบบผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกเพื่อการยกระดับประสบการณ์ โดยเล็งเห็นว่าการออกแบบทั้ง 6 ส่วนนี้จะสามารถสร้างประสบการณ์การทานยะวาในรูปแบบที่สร้างความประทับใจให้กับผู้ที่มาเยือนได้ โดยผู้มาเยือนจะได้ประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งได้แก่ **รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส อีกทั้งโครงการนี้ยังสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ไว้ซึ่งอาหารและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยะวา ทั้งยังสามารถยกระดับและสร้างมูลค่าให้กับสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้วให้น่าสนใจและเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น**

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาข้อมูลด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงประเด็นหนึ่งที่สำคัญได้แก่ ‘การกลืนกลายทางวัฒนธรรม’ กล่าวคือ ชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาได้มีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมหลายประการของตนเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในประเทศไทยได้อย่างปกติสุข ในขณะที่วัฒนธรรมอาหารยะวานั้นยังคงเดิมและไม่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามการกลืนกลายทางวัฒนธรรมเหล่านั้น นั่นเป็นเพราะอาหารถือเป็นปัจจัย

สำคัญในการแสดงออกถึงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติ สอดคล้องกับ บุษกร สุทธิประภา และคณะ ความว่า ‘อาหาร’ เป็นสิ่งหนึ่งในการแสดงถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาตินั้นๆ โดยมีวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ความแตกต่างของลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชาติต่างๆนั้นส่งผลต่อวัตถุดิบและกรรมวิธีการประกอบอาหาร อาหารจึงเป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นและแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น อาหารไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะคือความประณีตในการประกอบอาหาร ในขณะที่อาหารมุสลิม มีเอกลักษณ์เฉพาะคือการปรุงสุกอย่างสะอาดและถูกสุขลักษณะตามบทบัญญัติของพระอัลเลาะห์ เป็นต้น (บุษกร สุทธิประภา และคณะ, 2560)

2. จากกระบวนการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยะวาเพื่อนำมาสู่กระบวนการออกแบบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญคือ ‘ความเกี่ยวเนื่องของวัฒนธรรมและการออกแบบ’ พบว่า งานออกแบบส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอัตลักษณ์ของคนกลุ่มหนึ่งหรือวัฒนธรรมหนึ่งๆ เสมอ สอดคล้องกับชาตรี บัวคลี่ ความว่า วัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับงานออกแบบในมิติของการแสดงอารมณ์และความรู้สึกร่วมของผู้คนในแต่ละวัฒนธรรม กล่าวคือ การออกแบบนั้นมีหน้าที่เป็น ‘ตัวกลาง’ ในการสื่อสารหรือแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและเรื่องราวของผู้คนในวัฒนธรรมหนึ่งๆ ให้ไปสู่ผู้รับชมหรือผู้คนในอีกวัฒนธรรมหนึ่งๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการตอบสนองความต้องการและการสร้างความดึงดูดใจ การออกแบบจึงถือเป็นเสี้ยวหนึ่งของวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และความเจริญรุ่งเรืองของคนในแต่ละวัฒนธรรมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี (ชาตรี บัวคลี่, 2556)

3. จากการออกแบบประสบการณ์อาหารเพื่อการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมในกับอาหารยะวา พบว่า ผู้วิจัยได้แบ่งส่วนการออกแบบโครงการออกเป็น 6 ส่วน โดยเล็งเห็นว่าการออกแบบทั้ง 6 ส่วนนี้จะสามารถสร้างประสบการณ์การทานยะวาในรูปแบบที่ครบถ้วนสมบูรณ์และสามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่มาเยือนได้ โดยผู้มาเยือนจะได้ประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบพหุประสาทสัมผัส (Multisensory Design) ซึ่งเป็นหลักการออกแบบที่ผู้ชมจะสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสหลากหลายที่มากกว่าแค่ตาเห็น ซึ่ง Multisensory Design นั้นจะไม่ใช่ศาสตร์การออกแบบที่มีความใหม่หรือล้ำหน้า แต่เป็นการออกแบบที่ชักนำให้ผู้คนได้ถอยหลังกลับมาคิดถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คน ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีความบกพร่องในการรับสัมผัส (ผู้พิการทางสายตาหรือหู เป็นต้น) ซึ่งผู้คนเหล่านั้นจะได้มีโอกาสรับชมผลงานการออกแบบและศิลปะผ่านทางประสาทสัมผัสอื่นๆ เช่น ผลงานการออกแบบ The Senses : Design Beyond Vision (2018) ของ Ellen Lupton และ Andrea Lipps เป็นต้น (อายดรอปเปอร์ ฟิลล์, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาเพื่อนำมาสู่กระบวนการออกแบบประสบการณ์อาหารที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดสัดส่วนการออกแบบโดยประกอบไปด้วย 6 ด้าน ซึ่งถือได้ว่ามีความครบถ้วนในด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกับอาหารยะวาให้กับแขกผู้มาเยือน อีกทั้งยังครอบคลุมทั้งประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ 1. การออกแบบบริการโดยรวม (Service and Journey

Map) 2. ศิลปะการออกแบบตกแต่งจานอาหารและรสชาติของอาหาร (Food Stylist and Taste) 3. ศิลปะการออกแบบจัดโต๊ะอาหาร (Decoration Design) 4. ศิลปะการออกแบบบรรยากาศ (Atmosphere Design) 5. การออกแบบการสื่อสารเรื่องราวด้วยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ (Visual Communication Graphic Design) และ 6. การออกแบบผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกเพื่อการยกระดับประสบการณ์ (Souvenir Design) โดยทั้งหมดนี้ถือเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดแนวทางการออกแบบซึ่งนำมาซึ่งคุณประโยชน์ทางด้านการสร้างประสบการณ์ รวมไปถึงคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ดังแผนภาพ

กระบวนการออกแบบประสบการณ์อาหาร
ที่มา: สุจีรา เจ๊ะมัด, 2567

บทสรุป

การออกแบบประสบการณ์อาหารร่วมกับการนำเสนอวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมเชื้อสายยะวานั้นสามารถสะท้อนถึงการศึกษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาออกมาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกระบวนการออกแบบประสบการณ์ทั้ง 6 ด้านนี้จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนมุสลิมเชื่อสายยะวา มัสยิดยะวาได้ไม่มากก็น้อย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นโครงการต้นแบบทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างแรงกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นหลังได้สืบสานให้วัฒนธรรมอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายยะวาได้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยในครั้งนี้ หน่วยงานทางด้านศาสนาและโภชนาการจะได้นำไปประยุกต์ใช้และต่อยอดกับวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่อื่นๆได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้กับพื้นที่นั้นๆ

2.ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 คุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์อาหารในชุมชนมุสลิม

2.2 การเปลี่ยนแปลงตัวตนทางด้านการออกแบบอาหารในชุมชนมุสลิม

เอกสารอ้างอิง

สุนิติ จุฑามาศ. (2562). *ข้าวอำปึ้ง: สำหรับยะวา (ชวา) เรื่องเล่าจากอาหาร อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวิถีความเชื่อ*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/87

จรียา ประเสริฐสมบูรณ์. (2567, 8 มีนาคม). *คุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์อาหาร*. (สุจีรา เจ๊ะมัด, ผู้สัมภาษณ์).

บุษกร สุทธิประภา และคณะ. (2560). *วัฒนธรรมอาหารในเขตธนบุรี กรณีศึกษาอาหารมุสลิม*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก https://cms.dru.ac.th/jspui/bitstream/123456789/1433/6/Unit%202.pdf

ชาตรี บัวคลี่. (2556). สัญญะที่ปรากฏในงานออกแบบนิเทศศิลป์กับการสะท้อนวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่. *วารสารVeridian E Journal SU*, 10(2): 134-147.

อายดรอปเปอร์ ฟิลล์. (2562). *The Senses: design beyond vision: ศาสตร์แห่งการออกแบบสัมผัส พางานดีไซน์ไปไกลกว่าตาเห็น*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.the101.world/the-senses-design-beyond-vision/

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Freely Open Online Learning Materials for Promoting Critical Thinking Skills of Mathayomsuksa 1 Students.

[1]**ธวัชชัย ทับทิม** Tawatchai Thapthim
[2]**พล เหลืองรังษี** Pol Luangrangsee
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: tawatchai.tha008@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** April 5, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (2) ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (3) ศึกษาความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 40 คน ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1/E_2) และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าความถูกต้องเท่ากับ 4.84 และค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.85 2. สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพสื่อตามเกณฑ์ประสิทธิภาพสื่อ 81.20/82.13 3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22)
คำสำคัญ: สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี; การคิดวิเคราะห์; ความพึงพอใจ

Abstract

This research article aimed to 1) The Development of freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students.

2) Study the effectiveness of freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students according to the 80/80 criteria. and 3) To study the satisfaction of freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students. The sample group used in this research comprised students in Mathayomsuksa 1 students at Tessaban 5 (Wathuapomnork) School, District Songkhla Province, semester of academic Year 2023. They are 40 students whose academic achievement is below the 60% threshold and used the purposive sampling method. The research tools included freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 Students, a test to determine media efficiency (E_1 /E_2) and a satisfaction questionnaire. The statistical values used in the data analysis of this research were mean, standard deviation. The results of this research were as follows: 1) freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students, there are components with complete content. Completely meets the learning standards for the computational science course. It has an accuracy value of 4.84 and an appropriateness value of 4.85. 2) Efficiency of freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students, with efficiency according to criteria 81.20/82.13 3) Students satisfaction with freely open online learning materials for promoting critical thinking skills of Mathayomsuksa 1 students, at a high level (Mean 4.22).

Keywords: Free and open online learning materials; Critical thinking; Satisfaction.

บทนำ

รัฐบาลได้ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและความแพร่หลายของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มากขึ้น ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน อาทิ การเรียนรู้ทางไกล การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ที่สนับสนุนศักยภาพรายบุคคลที่จะมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยรัฐบาลมีเป้าหมายในการพัฒนามิติสังคมและทรัพยากรมนุษย์ ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565 - พ.ศ. 2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนตามแนวทาง Thailand 4.0 ได้นั้น ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งการศึกษาไทยยุค 4.0 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอนให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม ผู้ที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนของประเทศมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับประเทศไทย 4.0 คือครู ดังนั้น ครูต้องมี

ความรู้ความสามารถเพียงพอในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาประเทศในยุคประเทศไทย 4.0

ครูจะต้องสามารถสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytic Thinking) เป็นการคิดพื้นฐานสำคัญสำหรับการคิดขั้นสูงต่อไป การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นกระบวนการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลมีหลักเกณฑ์และตรวจสอบประเมินข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คิดทุกด้านอย่างรอบคอบโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดหลักเหตุผลจนได้คำตอบที่เหมาะสมหรือดีที่สุดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจประเมินหรือแก้ปัญหาต่างๆ การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการคิดนอกกรอบจากแนวคิดเดิมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ความคิดใหม่ ความคิดริเริ่ม หรือความคิดต้นแบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี และการคิดผลิตภาพ (Productive Thinking) เป็นการผลิตหรือสร้างผลงานออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนซึ่งจะเป็นนวัตกรรมในผลผลิตต่อไป และต้องมีความคิดรับผิดชอบ (Responsibility Thinking) ในงานที่ทำในผลงานที่ผลิตขึ้น การสอนในยุคใหม่นี้ต้องการให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนเน้นการคิด การประดิษฐ์ การสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้ได้องค์ความรู้ใหม่ และสามารถบูรณาการความรู้ที่ศึกษาทั้งของเดิมและของใหม่เข้าด้วยกันผลิตเป็นผลงานของตนเองได้อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นการสอนแบบนี้ต้องการให้ผู้เรียนมีความคิดใหม่ๆ เพื่อมีผลให้คนในประเทศมีความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ๆ ผลิตผลงานใหม่ๆ ขึ้น โดยไม่ต้องคอยใช้หรือบริโภคสิ่งที่ผู้อื่นหรือประเทศอื่นคิดมาจำหน่ายให้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2560)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ซึ่งเป็นยุคที่ประชาชนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) การเรียนรู้ผ่านทางการสอนทางไกลและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางและเป็นที่คาดการณ์ว่า ในอนาคตสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะยิ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาและการสอนมากยิ่งขึ้น การเรียนการสอนในอนาคตจึงมีแนวโน้มเป็นการเรียนการสอนแบบไม่มีครู (Instruction Without Teacher) และในขณะที่เทคโนโลยีทางการศึกษากำลังมีบทบาทสำคัญในวงการศึกษาและการศึกษาเพื่อมวลชนอยู่นี้ ก็ได้มีทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนใหม่ๆ เกิดขึ้น ทฤษฎีที่กำลังได้รับความนิยมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเรียนการสอนอย่างมากได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) และผลงานวิจัยทางด้านสมอง (Brain Research) ซึ่งให้มุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้และการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม จากการสอนที่เน้นครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน โดยอาศัยความสามารถและศิลปะส่วนตัวของครู (Teaching) มาเป็นการที่ครูนำความรู้ทางด้านจิตวิทยาและการเรียนรู้มาใช้ในการจัดเตรียมการสอนโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี (Instruction) ปัจจุบันทฤษฎีและผลงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาของบุคคลในการพยายามทำความเข้าใจในประสบการณ์ เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวว่าสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมีความหมายต่อตนอย่างไร ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องกระทำ (Action On) ไม่ใช่เพียงรับเข้ามา (Taking in) การเรียนการสอนจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวความคิดจากครูดำเนินการเรียนการสอน (Instruction) ไปเป็นผู้สร้าง

ความรู้ (Construction) แนวคิดนี้กำลังได้รับความนิยมมาก และหากมีการปฏิบัติกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของการสอนต่อไป (ทิศนา เขมมณี, 2558)

แนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยการนำแนวคิดการจัดการศึกษานำไปสู่การเรียนการสอนออนไลน์ในระบบเปิดสำหรับมวลชน (Massive Open Online Courses: MOOC) เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่มีการผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 และมุ่งแก้ปัญหาพัฒนาและส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยคุณสมบัติของการจัดการเรียนการสอนแบบ MOOC ถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนทุกคน ทุกวัย ทุกอาชีพมีโอกาสในการเข้าถึงการเรียนหลักสูตรหนึ่งในรูปแบบออนไลน์ จากระบบที่เปิดให้บริการเรียนฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่าย และรองรับผู้เรียนได้จำนวนมาก รวมทั้งสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ แสวงหาความรู้ ร่วมกันได้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลาตามความต้องการ และความเหมาะสมของบริบทผู้เรียนอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบ MOOC นั้นผู้เรียนไม่ได้เพียงนั่งอ่าน ดู หรือฟังเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ระหว่างการเรียนผ่านสื่อประกอบการเรียนจะมีคำถามแทรกในเนื้อหาส่งผลให้ผู้เรียนต้องตั้งใจเรียนและมีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา และเมื่อผู้เรียนส่งแบบฝึกหัดระบบจะประมวลผลแล้วปรากฏคะแนน และให้คำแนะนำในข้อที่ตอบผิดทันทีเพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้า และข้อบกพร่องในการเรียนของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้สอนสามารถเก็บข้อมูลการเรียนของผู้เรียนได้ง่ายขึ้น และสามารถวิเคราะห์ผลการประเมินต่างๆ ทางการเรียนของผู้เรียนได้อีกด้วย โดยทั้งหมดผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น ชี้แนะ ช่วยเหลือ และติดตามผลการดำเนินการอย่างรัดกุมให้ผู้เรียน ดังนั้น การเรียนการสอนแบบ MOOC จึงถือว่าเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ไร้ข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และเกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ภูชิศ สถิตพงษ์, 2564) และด้วยเหตุแห่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นำไปสู่การออกนโยบายด้านการบริหารของผู้บริหารของเทศบาลนครสงขลาที่มีภารกิจสำคัญด้านการจัดการศึกษาในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ

โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ได้รับนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ผลปรากฏว่าผลการจัดการเรียนรู้ วิชาวิทยาการคำนวณ รหัสวิชา ว21101 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 พบว่า ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 87.38 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 12.61 เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุสำคัญของการไม่ผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) วิชาวิทยาการคำนวณ มีข้อจำกัดในด้านเนื้อหารายวิชาที่มีจำนวนมาก ส่งผลให้นักเรียนต้องใช้กระบวนการจดจำ การนำไปใช้ และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันนั้นทำได้จริงค่อนข้างน้อย และ 2) ประสบปัญหาการประยุกต์ใช้หลักการคิดและองค์ความรู้ เนื่องจากนักเรียนขาดความใส่ใจในบทเรียนที่เรียนผ่านมาแล้ว ไม่สามารถ

เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้ และยังขาดทักษะการแยกแยะประเด็นสำคัญและการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสนใจที่จะแก้ปัญหาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน จึงได้มีการศึกษาผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถใช้สื่อการเรียนออนไลน์เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและทบทวนความรู้ระหว่างเรียนและหลังเรียนผ่านสื่อการเรียนออนไลน์ได้ตลอดเวลา ได้ทุกที่ ทุกเวลาผ่านอุปกรณ์ที่รองรับทุกชนิด ดังนั้น สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเป็นนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมต่อการแก้ปัญหาผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และไม่มีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ผ่านบทเรียนแบบคอร์สที่ผสมผสานสื่อผสมเทคโนโลยีต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) จำนวน 316 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 40 คน ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1.1 สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดออย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนาโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รายงานวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นส่งผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยความถูกต้องและความเหมาะสมตั้งแต่ 3.51 คะแนน เป็นต้นไป หมายความว่าถูกต้องและเหมาะสมระดับดี กรณีที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.51 ถือว่าต้องปรับปรุงตามประเด็นการประเมินนั้นๆ (รัตนะ บัวสนธ์, 2562)

1.2 แบบทดสอบระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1) มีลักษณะเป็นแบบปรนัย จำนวน 5 ชุดดังนี้ (1) แบบทดสอบระหว่างเรียนชุดที่ 1 จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยเรื่องย่อยคือ แนวคิดเชิง

นามธรรม การคัดเลือกคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหา การถ่ายทอดรายละเอียดของปัญหาและการแก้ปัญหา และแบบทดสอบระหว่างเรียน เรื่องแนวคิดเชิงนามธรรม ในหน่วยนี้เป็นการวัดด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ (2) แบบทดสอบระหว่างเรียนชุดที่ 2 จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยเรื่องย่อย คือ ขั้นตอนการแก้ปัญหา การเขียนรหัสลำลองและผังงาน การกำหนดค่าให้ตัวแปร ภาษาโปรแกรม และแบบทดสอบระหว่างเรียน เรื่องการแก้ปัญหา ในหน่วยนี้เป็นการวัดด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (3) แบบทดสอบระหว่างเรียนชุดที่ 3 จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยเรื่องย่อย คือ รู้จักกับโปรแกรม Scratch การทำงานแบบวนซ้ำ ตัวแปร การทำงานแบบมีทางเลือก และคำสั่งวนซ้ำแบบมีเงื่อนไขและแบบทดสอบระหว่างเรียน เรื่องการโปรแกรมด้วย Scratch ในหน่วยนี้เป็นการวัดด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (4) แบบทดสอบระหว่างเรียนชุดที่ 4 จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยเรื่องย่อย คือ ข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การสร้างทางเลือกเพื่อตัดสินใจ และซอฟแวร์จัดการข้อมูล และแบบทดสอบระหว่างเรียน เรื่องข้อมูลและการประมวลผล ในหน่วยนี้เป็นการวัดด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ และ (5) แบบทดสอบระหว่างเรียนชุดที่ 5 จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยเรื่องย่อยคือ เรื่องภัยคุกคามจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการป้องกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และแบบทดสอบระหว่างเรียน เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย ในหน่วยนี้เป็นการวัดด้านการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ

1.3 แบบทดสอบหลังเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_2) มีลักษณะเป็นแบบปรนัย จำนวน 1 ชุด 20 ข้อผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถาม หลังจากนั้นหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องและชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งใช้เกณฑ์พิจารณาค่า IOC (Index of Item – Objective: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์การตัดสินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ผลการหาคุณภาพ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 (พลเหลืองรังษี, 2564)

1.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดออย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 19 ข้อ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รายงานวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถาม หลังจากนั้นหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์การตัดสินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ผลการหาคุณภาพ พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

2.1 ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 1 แนวคิดเชิงนามธรรม โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาผ่านสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี จำนวน 1

สัปดาห์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1) ชุดที่ 1 โดยใช้ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที

2.2 ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 2 การแก้ปัญหา โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาผ่านสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี จำนวน 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1) ชุดที่ 2 โดยใช้ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที

2.3 ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 3 การเขียนโปรแกรมเบื้องต้นด้วย Scratch โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาผ่านสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี จำนวน 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1) ชุดที่ 3 โดยใช้ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที

2.4 ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 4 ข้อมูลและการประมวลผล โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาผ่านสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี จำนวน 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1) ชุดที่ 4 โดยใช้ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที

2.5 ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 5 ภัยคุกคามและความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาผ่านสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี จำนวน 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1) ชุดที่ 5 โดยใช้ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที

2.6 เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณด้วยตนเอง โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพสื่อ (E_2) โดยใช้ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 30 นาที และบันทึกคะแนนไว้

2.7 หลังจากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.8 เมื่อผู้เรียนได้ดำเนินการตามข้อที่ 1-7 แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อตามเกณฑ์ 80/80 และวิเคราะห์ความพึงพอใจ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ บรรจุรวบรวมไว้บนเว็บไซต์เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาการคำนวณ สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาโดยมีลักษณะการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาการคำนวณและผู้สอนได้ ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงถึงกันผ่านโครงข่ายของอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน ในส่วนของรายละเอียดเนื้อหาของสื่อ ประกอบด้วย หน้าหลัก หน้าสมัครสมาชิก หน้าเข้าสู่ระบบ หน้าต้อนรับผู้เรียน หน้าลงทะเบียน หน้าบทเรียน หน้าเกียรติบัตร และหน้าผู้จัดทำสื่อการเรียนออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี โดยผลการวิเคราะห์ความถูกต้องและเหมาะสมของสื่อการเรียนออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถูกต้องของสื่อการเรียนออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	รายการ	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3		
1	สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีมีความถูกต้องในรายละเอียดของเนื้อหา	5	5	5	5.00	มากที่สุด
2	ภาษาที่ใช้มีความถูกต้อง ตามจุดประสงค์ชัดเจน และเข้าใจง่าย	5	4	5	4.67	มากที่สุด
3	สื่อการเรียนรู้ใช้ศัพท์เฉพาะได้ถูกต้องตามหลักวิชา	5	5	5	5.00	มากที่สุด
4	สามารถใช้งานสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีได้อย่างถูกต้อง ง่ายและสะดวก	5	5	4	4.67	มากที่สุด
5	เนื้อหา สื่อและแบบวัดการคิดวิเคราะห์ในสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี มีความถูกต้องและมีความเชื่อมโยงกัน	5	5	5	5.00	มากที่สุด
6	เนื้อหารายวิชาวิทยาการคำนวณในสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	5	5	4	4.67	มากที่สุด
7	สื่อและภาพเคลื่อนไหว มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	5	5	5	5.00	มากที่สุด

ข้อที่	รายการ	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3		
8	แบบทดสอบเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	5	4	5	4.67	มากที่สุด
	ภาพรวม				**4.84**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถูกต้องของสื่อการเรียนออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีมีความถูกต้องในรายละเอียดของเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 5.00) ภาษาที่ใช้มีความถูกต้อง ตามจุดประสงค์ชัดเจน และเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 5.00) สื่อการเรียนรู้ใช้ศัพท์เฉพาะได้ถูกต้องตามหลักวิชา (ค่าเฉลี่ย 5.00) เนื้อหา สื่อและแบบวัดการคิดวิเคราะห์ในสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี มีความถูกต้องและมีความเชื่อมโยงกัน (ค่าเฉลี่ย 5.00) เนื้อหารายวิชาวิทยาการคำนวณในสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 5.00) สามารถใช้งานสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีได้อย่างถูกต้อง ง่ายและสะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.67) และแบบทดสอบเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย 4.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	รายการ	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3		
1	รูปลักษณ์ของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสม สีสัน ขนาดตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย	5	4	5	4.67	มากที่สุด
2	คำแนะนำวิธีการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถเรียนรู้เข้าใจได้ง่าย	5	5	5	5.00	มากที่สุด
3	เนื้อหาสาระในสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสม ครอบคลุมสาระการเรียนรู้	5	5	5	5.00	มากที่สุด

ข้อที่	รายการ	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3		
4	การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม ครอบคลุมเนื้อหาในบทเรียนเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	5	4	5	4.67	มากที่สุด
5	ลำดับเนื้อหาในของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความต่อเนื่องสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน	5	5	5	5.00	มากที่สุด
6	สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเหมาะสมต่อช่วงวัยของนักเรียน	5	5	4	4.67	มากที่สุด
7	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายเหมาะสมในทางปฏิบัติ	5	5	4	4.67	มากที่สุด
8	สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถูกออกแบบให้มีความสะดวกต่อผู้ใช้งาน	5	5	5	5.00	มากที่สุด
9	สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีสิ่งเร้าความสนใจของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่ายมากขึ้น	5	5	5	5.00	มากที่สุด
	ภาพรวม				**4.85**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความถูกต้องของสื่อการเรียนออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คำแนะนำวิธีการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ค่าเฉลี่ย 5.00) เนื้อหาสาระในสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสม ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 5.00) ลำดับเนื้อหาในของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความต่อเนื่องสัมพันธ์และเชื่อมโยง

กัน (ค่าเฉลี่ย 5.00) สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถูกออกแบบให้สะดวกต่อผู้ใช้งาน (ค่าเฉลี่ย 5.00) สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีสิ่งเร้าความสนใจของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่ายมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 5.00) การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม ครอบคลุมเนื้อหาในบทเรียน เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้(ค่าเฉลี่ย 4.67) สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเหมาะสมต่อช่วงวัยของนักเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.67) และกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายเหมาะสมในทางปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.67) ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพสื่อ 80/80 ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แบบทดสอบระหว่างเรียน (E_1)		**แบบทดสอบหลังเรียน (E_2)**		**ประสิทธิภาพ**
คะแนนเต็ม	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	(E_1/E_2)
50	81.20	20	82.13	81.20/82.13

จากตารางที่ 3 พบว่า สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.20/82.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาพรวม

	รายการ	**X**	**S.D.**	**แปลผล**
1	ด้านเนื้อหา	4.27	0.58	มาก
2	ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	4.13	0.42	มาก
3	ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.25	0.69	มาก
	ภาพรวม	4.22	0.56	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหา นักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69) และ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดองค์ประกอบของบทเรียน 8 ส่วน ได้แก่ 1) หน้าหลัก 2) หน้าสมัครสมาชิก 3) หน้าเข้าสู่ระบบ 4) หน้าต้อนรับผู้เรียนที่ผ่านการเข้าสู่ระบบ 5) หน้าลงทะเบียนเรียน 6) หน้าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี 7) หน้าเกียรติบัตร และ 8) หน้าเกี่ยวกับผู้จัดทำสื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ บรรจุรวบรวมไว้บนเว็บไซต์ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลา ผู้วิจัยได้ยึดแนวทางการพัฒนาบทเรียนความเป็นจริงเสริมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ตามหลักการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ADDIE Model และทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีลักษณะการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมของบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและผู้สอนได้ทันที ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงถึงกันผ่านโครงข่ายของอินเทอร์เน็ต โดยสอดคล้องกับบทความวิชาการเรื่องเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม: ความท้าทายต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ได้ระบุถึงการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนในประเทศไทยด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเป็นเทคโนโลยีที่ สามารถนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี พบว่า 1) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการสังเกตและทักษะการจำแนกประเภทภายหลังการเรียน 2) พบว่าสามารถสร้างความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อประกอบการสอนที่ ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในหลายเนื้อหาวิชามีการพัฒนาขึ้นมาอยู่ในระดับมาก 3) การนำมาช่วยสร้างความสนใจและดึงดูดใจผู้เรียนโดยผู้สอนสามารถนำสื่อนี้ไปใช้ขยายความรู้ (Elaborate) ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาได้กว้างและลึกยิ่งขึ้น 4) สามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือสิ่งที่เข้าใจยากให้เป็นรูปธรรมได้ สามารถช่วยแก้ปัญหาการเข้าใจคลาดเคลื่อน (Misconception) โดยผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีในเรื่องที่ผู้สอนไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ นอกจากเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม จะสามารถสร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแล้ว สื่อเสริมการเรียนรู้ชนิดนี้ยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สนใจด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบการจัดการมูคร่วมกับการใช้เครื่องมือเสริมศักยภาพการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์รายวิชาการถ่ายภาพโฆษณา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบการจัดการมูคร่วมกับการใช้เครื่องมือเสริมศักยภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในการถ่ายภาพโฆษณาได้ (สรกฤช มณีวรรณ, 2561) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องผลการเรียนรู้ออนไลน์บนระบบจัดการ Thai MOOC ในรายวิชา kmutt001 การอ่านแบบ เขียนแบบทางวิศวกรรมโยธา พบว่า มีผู้เรียนจำนวน 3,867 คน ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียนตั้งแต่ต้นจนจบในรายวิชา จำนวน 2,119 คน ร้อยละ 54.79 ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียนและผ่าน

เกณฑ์การประเมินไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 จำนวน 2,069 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการเรียนและผ่านเกณฑ์การประเมินไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และได้รับประกาศผลการเรียน จำนวน 2,106 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 (อินทร์ธิรา คำภีระ, 2566)

2. สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพ 81.20/82.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 จะเห็นได้ว่าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เป็นบทเรียนออนไลน์ที่มีคุณลักษณะให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงถึงกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีเป็นสิ่งกระตุ้นสร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อวีดีทัศน์ เพื่อประกอบการเรียนออนไลน์วิชาปฏิบัติพื้นฐานงานไม้ เรื่องการวัดระยะร่างแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า การใช้สื่อการสอนวีดิทัศน์สำหรับนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างก่อสร้าง มีค่าประสิทธิภาพสื่อการสอน (E_1/E_2) เท่ากับ 82.25/91.5 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ (E_1/E_2) มากกว่า 80/80 (ศิริพัฒน์ มณีแก้ว และศุริวรรณ ชุมสุวรรณ, 2566) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาการสอนแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า สื่อการสอนแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ได้แก่ หน่วยที่ 1 (E_1/E_2) เท่ากับ 80.42/81.22 หน่วยที่ 2 (E_1/E_2) เท่ากับ 80.27/80.22 และหน่วยที่ 3 (E_1/E_2) เท่ากับ 81.08/80.56 3) ทักษะการสื่อสารภาษาจีนขั้นพื้นฐานของนักเรียนอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 82 (BINGLING ZHONG, 2022)

3. ความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหานักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69) และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 จะเห็นได้ว่าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี ได้ถูกพัฒนาโดยใช้กระบวนการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ที่น่าสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งนี้การประสบความสำเร็จเมื่อจบหลักสูตร ต้องเกิดจากความวิริยะ อุตสาหะของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบหลักสูตร มีการมอบเกียรติบัตรและของรางวัลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนทำให้มีความสุขในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบจัดการนวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนเขตพื้นที่ชายแดน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แบบมีส่วนร่วมของครูในท้องถิ่น พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อนวัตกรรมสื่อการสอน โดยภาพรวมผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.59 (วลัยพร ไชยสิทธิ์, 2560)

และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ หลักสูตรทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านสื่อออนไลน์ในระบบเปิด (MOOC) พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ หลักสูตรทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านสื่อออนไลน์ในระบบเปิด (MOOC) พบว่า นิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก (สุภาวดี เพชรชื่นสกุล และนิสาชล กาญจนพิชิต, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของ ADDIE MODEL และแนวคิด ทฤษฎีการสร้างสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาวิทยาการคำนวณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งออกแบบและพัฒนาเป็นสื่อเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยประกอบด้วย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ บรรจุรวบรวมไว้บนเว็บไซต์ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาโดยมีลักษณะการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนได้ ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงถึงกันผ่านโครงข่ายของอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนได้ ดังนั้นผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงเป็นต้นแบบในการพัฒนาผู้เรียนในด้านอื่นๆ ต่อไป

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดองค์ประกอบของบทเรียน 8 ส่วน ได้แก่ หน้าหลัก หน้าสมัครสมาชิก หน้าเข้าสู่ระบบ หน้าต้อนรับผู้เรียน หน้าลงทะเบียนเรียน หน้าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี หน้าเกียรติบัตร และหน้าเกี่ยวกับผู้จัดทำ ซึ่งสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรีนั้นประกอบด้วยภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ บรรจุรวบรวมไว้บนเว็บไซต์ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลา ผลการวิเคราะห์ค่าความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีประสิทธิภาพสื่อ 81.20/82.13 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารควรเพิ่มการสนับสนุนด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ความพร้อมในด้านของอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ และความพร้อมในด้านงบประมาณ เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรต้นแบบที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการแก้ปัญหาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

1.2 ควรเพิ่มสื่อการเรียนรู้ประเภทอื่นๆ เช่น เกมเพื่อการศึกษา ลดความจำเจในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสนุกแก่การเรียนในรูปแบบออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ และระดับชั้นเดียวกันในสถานศึกษาต่างๆ สามารถนำผลการวิจัยการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดอย่างเสรี เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปปรับใช้ในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาของผู้เรียนร่วมกับทักษะด้านอื่นๆ ได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างรอบด้านและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา เขมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พล เหลืองรังษี. (2564). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992).

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2560). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูชิศ สถิตพงษ์. (2564). MOOC: นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ*, 13(1): 235-236.

รัตนะ บัวสนธ์. (2562). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วลัยพร ไชยสิทธิ์. (2560).การพัฒนาระบบจัดการนวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนเขตพื้นที่ชายแดน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี: แบบมีส่วนร่วมของครูในท้องถิ่น. *รายงานการวิจัย.* สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

ศิริพัฒน์ มณีแก้ว และศุริวรรณ ชุมสุวรรณ. (2566). การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เพื่อประกอบการเรียนออนไลน์วิชาปฏิบัติพื้นฐานงานไม้ เรื่อง การวัดระยะร่างแบบ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 28.* ภาควิชาครุศาสตร์โยธา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สรกฤช มณีวรรณ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบการจัดการมูค ร่วมกับเครื่องมือเสริมศักยภาพการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ รายวิชาการถ่ายภาพโฆษณา. *รายงานการวิจัย.* ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 12 ตุลาคม 2566 จาก https://www.ocs.go.th/620125a8-945f-4d45-b6e7-d3141f7dee74.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 13 ตุลาคม 2566 จาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf.

สุภาวดี เพชรชื่นสกุล และนิสาชล กาญจนพิชิต. (2564). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ หลักสูตรทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับนิสิต ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านสื่อออนไลน์ในระบบเปิด (MOOC). *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

อินทร์ธิรา คำภีระ. (2566). ผลการเรียนรู้ออนไลน์บนระบบจัดการ Thai MOOC ในรายวิชา kmutt001 การอ่านแบบ เขียนแบบทางวิศวกรรมโยธา. *การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 28*. สาขาวิชาครุศาสตร์โยธา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

BINGLING ZHONG. (2022). การพัฒนาการสอนแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนขั้นพื้นฐาน. *การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ผลของวิธีสอนแบบโคดายที่มีต่อทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส

Effects of Kodaly Teaching Method on Speaking Skills of Children with Intellectual Disabilities in Narathiwat Special Education Center

[1]**วรพล ฉัตรชัยพันธ์** Worapol Chatchaiphan
[2] **วัน เดชพิชัย** Wan Dechpichai
[1,2]มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: worapol.cha030@hu.ac.th, Tel. 0968490978

Received November 14, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนและหลังการได้รับวิธีการสอนแบบโคดาย และศึกษาความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีต่อวิธีสอนแบบโคดาย กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย วิธีการสอนแบบโคดาย แบบประเมินทักษะด้านการพูด แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า ทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย มีคะแนนหลังใช้วิธีสอนแบบโคดาย สูงกว่าก่อนได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดายทั้ง 3 คนและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความพึงพอใจที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดายทั้ง 3 คน

คำสำคัญ: เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา; วิธีการสอนแบบโคดาย; ทักษะด้านการพูด

Abstract

The objectives of this research were to compare the speaking skills of children with intellectual disabilities between before and after receiving the Kodaly teaching method and study the satisfaction of students with intellectual disabilities on the Kodaly teaching method. The informants were 3 students with intellectual disabilities form Narathiwat Special Education Center. The research instruments were

lesson plan for the Kodaly teaching method, teaching aids for speaking skills, and speaking skills assessment manual. Statistics used in analyzing the data collected including the arithmetic mean and the standard deviation, The results showed that Speaking skills of children with intellectual disabilities after receiving the Kodaly teaching method were higher than that of before receiving the Kodaly teaching method and Students were satisfied of being taught by Kodaly teaching method.
Keywords: Children with Intellectual Disabilities; Kodaly Teaching Method; Speaking Skills

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมีการพัฒนางานศิลปะสาขาต่างๆ มากมาย เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น ดนตรีเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ เพราะดนตรีจะช่วยทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้อย่างครบถ้วนไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจความรู้สึกนึกคิดและสุขภาพร่างกาย ธรรมชาติสร้างมนุษย์มา เพื่อให้มีดนตรีในจิตใจดนตรีเป็นสื่อภาษาสากลที่ทั่วโลกจะเข้าใจกันโดยไม่มีการขัดแย้งไม่เลือกเชื้อชาติ วรรณะและอายุดนตรีเป็นสื่อในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์และยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ (รำไพพรรณ ศรีโสภาค, 2516)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้บรรจุการเรียนการสอนดนตรีไว้ในชื่อสาระดนตรีซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้ระบุว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงามสุนทรียภาพ ความมีคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมตลอดจนนำไปสู่การพัฒนา สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์พัฒนากระบวน การรับรู้ทางศิลปะการเห็นภาพรวมการสังเกตรายละเอียดสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยสามารถทำงาน ร่วมกันอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีปัญหาทางด้านภาษาเป็นอย่างมากซึ่งความสามารถทางภาษาจะต่ำกว่าระดับอายุสมอง ไม่ว่าจะเป็นด้านเสียงพูดหรือคำพูดโครงสร้างทางภาษาของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความคล้ายคลึงกับเด็กปกติแต่จะมีความสามารถทางภาษาพอๆ กับเด็กปกติในตอนวัยต้นๆ เท่านั้น ปัญหาทางภาษาของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่พบคือ พูดตะกุกตะกัก พูดเสียงไม่ออก และติดอ่าง (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ในปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส ต้องการที่จะหาวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการพูดของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อพัฒนาทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระหว่างก่อนกับหลังการได้รับวิธีสอนแบบโคดาย

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีต่อวิธีการสอนแบบโคดาย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองหนึ่งกลุ่มชนิดสอบก่อน - สอบหลัง ใช้แบบแผนการวิจัย One Group Pretest-Postest Design ประกอบด้วยขั้นตอนหรือวิธีการดังนี้

1.กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ช่วงอายุ 7-10 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนราธิวาส อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 3 เดือน ที่มีช่วงความสนใจน้อยกว่าอายุพัฒนาการ ไม่สามารถเข้าใจคำสั่งพื้นฐานง่ายๆ ได้ และไม่สามารถพูดเลียนแบบหรือออกเสียงคำได้ จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโคดายมี ขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย

2) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการทำแผนการจัดการเรียนรู้

3) ศึกษาขอบข่ายการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4) กำหนดเนื้อหาการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย แบ่งเนื้อหาออกเป็น หน่วยที่ 1 ครอบครัวแสนสุข หน่วยที่ 2 สัตว์ที่ฉันรู้จัก หน่วยที่ 3 ยานพาหนะ หน่วยที่ 4 สิ่งของ หน่วยที่ 5 ผลไม้ หน่วยที่ 6 แต่งตัว หน่วยที่ 7 ร่างกายของเรา หน่วยที่ 8 โรงเรียนของเรา โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคำ ดังนี้ (1) เป็นคำง่าย (2) เป็นคำไม่เกินสองพยางค์ (3) เป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

5) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

6) นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือไม่ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาพิเศษ และด้านดนตรี จำนวน 3 คน คะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.3

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไข

8) นำไปใช้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน

2.2. แบบประเมินทักษะด้านการพูดและแบบสังเกตความพึงพอใจ สร้างแบบประเมินทักษะด้านการพูดตามลำดับขั้น ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการทางการพูด ลักษณะทางการพูด

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการสร้างแบบประเมินความทักษะด้านการพูด

3) ศึกษาลักษณะวิธีการสร้างแบบประเมินที่ดี

4) ศึกษาแบบประเมินทักษะด้านการพูด

5) ศึกษาจุดประสงค์ของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคำจากแผนการจัดการเรียนรู้

6) สร้างแบบประเมินจากคำที่ใช้สอนนักเรียน จำนวน 24 คำ

7) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อ พูดได้เองเมื่อเห็นภาพ

1 คะแนน เมื่อ พูดได้ตามครู

0 คะแนน เมื่อ ไม่พูด/ไม่ออกเสียง

8) สร้างแบบสังเกตความพึงพอใจ กำหนดเกณฑ์การประเมินมี 2 ตัวเลือกคือ พอใจ และ ไม่พอใจ

9) สร้างคู่มือการใช้แบบประเมินทักษะด้านการพูด

10) นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน คำนวณหาค่า IOC เพื่อพิจารณาแผนการสอนที่มีความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อใช้ในการวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ถึง (+1)

คะแนน + 1 ข้อทดสอบตรงกับจุดประสงค์

คะแนน 0. ไม่แน่ใจว่าข้อทดสอบตรงกับจุดประสงค์

คะแนน – 1 ข้อทดสอบไม่ตรงกับจุดประสงค์

11) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินทักษะด้านการพูดตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. ผู้วิจัยทำการประเมินทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2. ดำเนินการทดลองโดยใช้การสอน วิธีการสอนแบบโคดายโดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองเอง ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ครั้งละ 30 นาที รวม 40 ครั้ง 3. ให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทดสอบพูดหลังเรียน 4. นำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาการทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังใช้วิธีสอนแบบโคดาย สูงกว่าก่อนใช้วิธีสอนแบบโคดาย

จากการทดสอบทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ใช้วิธีสอนแบบโคดาย โดยประเมินระหว่างก่อนใช้วิธีสอนแบบโคดายและประเมินผลสัมฤทธิ์หลังเรียน แล้วคำนวณหาประสิทธิภาพดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระหว่างก่อนกับหลังการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย

คนที่	คะแนนทักษะด้านการพูด (คะแนนเต็ม 48 คะแนน)			
	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ
1	9	ต้องปรับปรุง	45	ดี
2	14	ต้องปรับปรุง	37	ดี
3	8	ต้องปรับปรุง	36	ดี
μ	10.3	ต้องปรับปรุง	39.3	ดี
σ	3.21		4.93	

จากตารางที่ 1 พัฒนาการทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังใช้วิธีสอนแบบโคดาย สูงกว่าก่อนใช้วิธีสอนแบบโคดาย คะแนนทักษะด้านการพูด ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนได้รับการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย อยู่ระหว่าง 8-14 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 10.3 หมายถึง ทักษะด้านการพูด อยู่ในระดับต้องปรับปรุง และภายหลังจากการได้รับการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย มีคะแนนระหว่าง 36-45 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.3 หมายถึง ทักษะด้านการพูด อยู่ในระดับดีและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนที่ 32.1 และหลังเรียนที่ 4.93

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการบันทึกแบบสังเกตความพึงพอใจ พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความพึงพอใจ หลังได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการบันทึกความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คนที่	แบบบันทึกผลความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา		ความพึงพอใจ	
			พอใจ	ไม่พอใจ
1	เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คนที่ 1		√	
2	เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คนที่ 2		√	
3	เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คนที่ 3		√	
	รวม		3	
	ร้อยละ		100	
	สรุปผลความพึงพอใจ	เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความพึงพอใจ ร้อยละ 100		

จากตารางที่ 2 ผลการบันทึกแบบสังเกตความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังได้รับวิธีสอนแบบโคดาย พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับวิธีสอนแบบโคดาย มีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบโคดาย คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังใช้วิธีสอนแบบโคดาย สูงกว่าก่อนใช้วิธีสอนแบบโคดาย ทั้งนี้เพราะผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียนแสดงให้เห็นว่า วิธีสอนแบบโคดายสามารถพัฒนาทักษะด้านการพูดได้เพราะนักเรียนได้ฝึกการพูดโดยวิธีร้องก่อน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของแสงเพชร เจริญราษฎร์ เรื่องการสร้างชุดการสอนอ่านคำศัพท์ภาษาไทยแบบ WBi สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากการสอนอ่านคำภาษาไทยโดยใช้ เกมฝึกทักษะ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้จำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านคำภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังการสอนโดยใช้เกมฝึกทักษะอ่านคำภาษาไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถพัฒนาได้ ถ้าครูผู้สอนเข้าใจและเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสำหรับเด็ก (แสงเพชร เจริญราษฎร์, 2546)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ หลังได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย ทั้งนี้เพราะ การจัดการเรียนการสอนตามวิธีสอนแบบโคดายช่วยทำให้นักเรียน มีความสนใจในการเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของกรมพลศึกษา โดยใช้เทคนิคในการกิจกรรมเพลงและดนตรี ซึ่งกรมพลศึกษากล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพลงและดนตรีสำหรับเด็กใช้เพลงสั้นๆ ง่ายๆ จัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้อย่างหลากหลาย จะทำให้เด็กมีความสนใจมากขึ้น (กรมพลศึกษา สำนักพัฒนาการศึกษา, 2541)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า คะแนนสอบหลังการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดายสูงกว่าก่อนเรียน โดยสรุปเป็นร้อยละตามรายบุคคล ดังนี้

คนที่ 1 คะแนนการทดสอบก่อนเรียน ได้ 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และหลังได้รับวิธีการสอนแบบโคดาย ได้คะแนนการทดสอบหลังเรียน 45 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.75 ถือว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคนที่ 1 มีทักษะด้านการพูดดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 75

คนที่ 2 คะแนนการทดสอบก่อนเรียน ได้ 14 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.16 และหลังได้รับวิธีการสอนแบบโคดาย ได้คะแนนการทดสอบหลังเรียน 37 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.08 ถือว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคนที่ 2 มีทักษะด้านการพูดดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 47.92

คนที่ 3 คะแนนการทดสอบก่อนเรียน ได้ 8 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.66 และหลังได้รับวิธีการสอนแบบโคดาย ได้คะแนนการทดสอบหลังเรียน 36 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75 ถือว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคนที่ 3 มีทักษะด้านการพูดดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 58.34

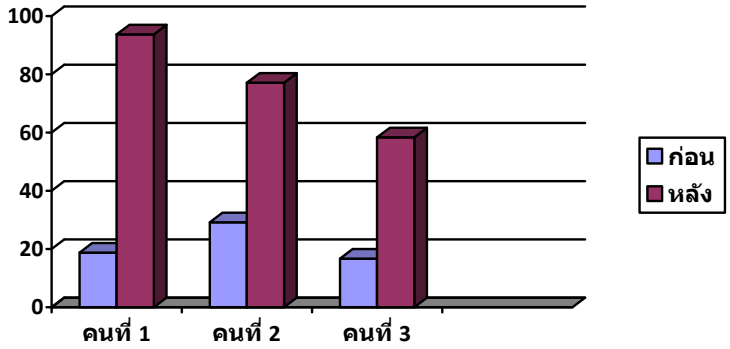

จากการบันทึกแบบสังเกตความพึงพอใจของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้ง 3 คน มีความพึงพอใจที่ได้รับวิธีสอนแบบโคดาย โดยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้ง 3 คน แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ในการเข้าร่วม สนุกสนานและอยากทำกิจกรรมร่วมกันตลอดระยะเวลาที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบโคดาย

บทสรุป

ทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย โดยคะแนนความสามารถในการพูด ก่อนได้รับวิธีสอนแบบโคดาย อยู่ระหว่าง 8-14 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 10.3 หมายถึง ทักษะด้านการพูด อยู่ในระดับต้องปรับปรุง และภายหลังจากการได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบโคดายได้คะแนนระหว่าง 36-45 คะแนนค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.3 หมายถึง ความสามารถในการพูด อยู่ในระดับดี และนักเรียนยังมีความพึงพอใจในการพัฒนาทักษะด้านการพูดโดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย จากผลการสังเกตและบันทึกเห็นได้ว่า นักเรียนมีความสุขและสนุก เพลิดเพลินไปกับการเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบโคดายเพื่อพัฒนาทักษะด้านการพูด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยจะเห็นว่า วิธีสอนแบบโคดายช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนสนุกสนาน สามารถทำให้เด็กออกเสียงพูดได้ ดังนั้น การใช้เพลงร่วมกับการสอนในรูปแบบอื่น หรือร่วมกับวิชาต่างๆ ก็น่าจะได้ผลดีเช่นกัน

1.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีพัฒนาการทางด้านภาษาล่าช้ากว่าเด็กปกติการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับเด็กและควรให้แรงเสริมทางบวกกับนักเรียนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้ดีด้วย

1.3 เพลงที่ใช้ประกอบกิจกรรมนั้น ควรเป็นเพลงสั้นๆ และเป็นคำศัพท์ง่ายๆ ที่นักเรียนรู้จักและนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการศึกษาทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีการอื่น เช่น การฝึกออกเสียงเป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีสอนแบบโคดาย เปรียบเทียบกับวิธีการสอนอื่นๆ

2.3 ควรศึกษาทักษะด้านการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีสอนแบบโคดายกับทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา สำนักพัฒนาการศึกษา. (2541). *สุขภาพและนันทนาการ “เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการครูผู้สอนวิชานันทนาการ”.* กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษา.

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ.* กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

รำไพพรรณ ศรีโสภาค. (2516). ดนตรีกับผู้สูงอายุ. *วารสารกรมการแพทย์และอนามัย,* 2(1): 2-16.

แสงเพชร เจริญราษฎร์. (2546). การสร้างชุดการสอนอ่านคำศัพท์ภาษาไทยแบบ WBI สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา. *ปริญญานิพนธ์ ก.ศม.(การศึกษาพิเศษ).* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

The Relationship between Academic Leadership of School Administrators with the Effectiveness of Schools in Expanding Opportunities under the Satun Primary Educational Service Area Office

[1]**ศิริพร ไสยฉิม** Siriporn Saichim
[2]**อริสรา บุญรัตน์** Arisara Boonrat
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: siriporn.sai007@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล โรงเรียนขยายโอกาส และ 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผล โรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 290 คน ใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามอำเภอ เป็นการสุ่มอย่างง่าย แบบจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 290 คน จำแนก เป็น ผู้บริหาร จำนวน 36 คน และครูผู้สอน จำนวน 254 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.84 ตอน ที่ 3 เท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Productmoment Correlation Coefficien) ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.13, S.D. = .160) (2) ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.97, S.D. =

.122) (3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Rxy = .787**) และ (4) ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียน ควรมีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการที่หลากหลาย และควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมยกระดับผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ประสิทธิผลของโรงเรียน; โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the academic leadership level of educational institution administrators. School expands opportunities Under the jurisdiction of the Satun Primary Educational Service Area Office 2) to study the effectiveness level of schools that expand opportunities 3) to study the relationship between academic leadership of school administrators and effectiveness Schools expand opportunities and 4) to study academic leadership recommendations of school administrators. and effectiveness School expands opportunities sample group Educational institution administrators and teachers in expanded opportunity schools, totaling 290 people, used Krejcie and Morgan's tables, stratified sampling according to district. It was a simple random sampling, drawing lots, resulting in a sample of 290 people, divided into 36 administrators and 254 teachers. The research tool was a questionnaire using an estimation scale. 5 levels with a consistency index between 0.60-1.00 The reliability of the second part of the questionnaire was 0.84, and the third part was 0.81. Statistics used in data analysis included percentages, means, and standard deviations. and Pearson's Productmoment Correlation Coefficien. The results of the research found that (1) the level of academic leadership of educational institution administrators at opportunity expansion schools Overall under the Satun Primary Educational Service Area Office Is at a high level (= 4.13, S.D. = .160) (2) The effectiveness of the school in expanding opportunities Overall, it is at a high level (= 3.97, S.D. = .122) (3) Relationshipbetween the academic leadership of educational institution administrators and School effectiveness expands educational opportunities Overall, there is a relatively high level of positive relationship. Statistically significant at the .01 level (Rxy = .787**) and (4) Suggestions: Administrators should encourage teachers to use research in the classroom. Teachers should also be encouraged to organize teaching and learning. A variety of processes and there should be projects/activities organized to raise students' academic achievements.
Keywords: academic leadership; school effectiveness; School expands opportunities

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้าน ร่างกาย สติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น หลักการดังกล่าวจึงส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องเร่งดำเนินการด้านวิชาการในสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมั่นคงและยืนยาว เพื่อหล่อหลอมเด็กและเยาวชน ได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นเพียงพอจะเติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องสามารถ สร้างผลิตภาพสูงต่อเศรษฐกิจไทยในอนาคต และเพื่อให้การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเป้าหมาย ที่เป็นเอกภาพ พัฒนาและส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของผู้เรียน และสมรรถนะของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษามาก ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับประสิทธิผล รวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วยบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติไว้อย่างมีระบบ ดังที่เกอร์วิน (Girvin) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารว่า ผู้บริหารถือเป็นแกนนำหลัก ซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ผู้จัดระเบียบองค์การ ผู้นำและผู้ประเมิน เพื่อเป็นการรับประกันความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ ในการเรียนรู้สูงขึ้น (Girvin, 2001)

สำหรับประสิทธิผลของการบริหารงานโรงเรียน ซึ่งได้ผสมผสานแนวคิดทั้งแง่เป้าหมายและระบบทรัพยากรมาเป็นเกณฑ์หลายอย่างในการพิจารณาประสิทธิผลสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนมีความสามารถใน การผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน ครู บุคลากรทางการศึกษา มีสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียน ตามแนวคิดของ Mott ที่เสนอว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น สถานศึกษาต้องพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก อบรมสั่งสอน พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนและ แก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mott, 1972)

การบริหารงานในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารต้องมีความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิพลของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ตามแนวคิดของสุวิตา สุขประวิทย์ที่เสนอว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนในระดับสูง จะมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นและส่งเสริม พัฒนาการจัดการการเรียนการสอนและพัฒนาครู บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน มีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย และการพัฒนานักเรียน (สุวิตา สุขประวิทย์, 2564) ดั้งนั้น ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำวิชาการที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้โรงเรียนมีการดำเนินงานได้

อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีการบริหารการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสื่อการสอน มีวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ และมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย พัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ทักษะในการดำรงชีวิต ให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา นอกจากนี้โรงเรียนมีความพร้อมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีความสามารถในการปรับเปลี่ยน และพัฒนาในทุกด้าน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในและนอกโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 41 โรง มีความแตกต่างของช่วงวัยค่อนข้างมาก ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนจึงมีความหลากหลายเช่นเดียวกัน และขณะเดียวกัน ครูผู้สอนมีความหลากในสาขาวิชาเอกสามารถสอนได้ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่เต็มที่เท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ เช่น คะแนน NT, ONET, การทดสอบการอ่านการเขียน การคิดคำนวณ ฯลฯ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล, 2565)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการทางของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เพื่อจะได้ ทราบข้อมูลอันจะนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ให้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผล ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ปีการศึกษา

2566 จำนวน 41 โรงเรียน รวมประชากร 792 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 41 คน ครูผู้สอน 75 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2566 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 290 คน จำแนก เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน และครูผู้สอน จำนวน 254 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาด จากการเปิดตารางของเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (α = .05) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้อำเภอเป็นชั้นในการสุ่ม และใช้การสุ่มตัวอย่างสถานศึกษาในแต่ละอำเภอด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) และเพื่อให้ได้ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนครูใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวน 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัย สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดที่ได้ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งกำหนดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนานักเรียน ส่วนประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนขยายโอกาส ตามแนวคิดการบริหารประสิทธิผลโรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของมอทท์ (Mott) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (Mott, 1972) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบสำรวจ รายการ (Check-List) ได้แก่ สถานภาพตำแหน่งการปฏิบัติงานในสถานศึกษา และโรงเรียนที่สังกัด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนานักเรียน โดยใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดตัวเลือก ไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน โดยใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดตัวเลือก ไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.2 แบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) เพื่อทราบข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เมื่อนำแบบสอบถามประเมินความเที่ยงตรง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คนโดยแต่ละข้อคำถามมีคะแนนเท่ากับ 0.67 – 1.00 และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.84 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.81

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูล เพื่อการวิจัยจากสำนักงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 290 ชุด ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จังหวัดสตูล ปีการศึกษา 2566 ด้วยตนเอง

4.3 เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของ การตอบแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปจัดกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ วิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

5.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยแยกข้อมูลตามตำแหน่งการปฏิบัติงานและโรงเรียนที่สังกัด โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปของความเรียงประกอบตาราง

5.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของ ผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ

5.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับ ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 4 ด้าน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่ง แบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ

5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยนำข้อมูลในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 มาหาความสัมพันธ์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’Product-moment Correlation Coefficient) ซึ่งใช้เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

5.5 รวบรวมข้อเสนอแนะ ที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยการหาค่าความถี่และจัดลำดับความถี่

ผลการวิจัย

1.วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวม

(n = 290)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาส	ระดับความคิดเห็น		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย	4.20	.23	มาก
2. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	3.98	.23	มาก
3. การพัฒนาวิชาชีพครู	4.19	.31	มาก
4. การพัฒนานักเรียน	4.13	.18	มาก
รวม	4.13	.16	มาก

จากตารางตอนที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x}$= 4.13, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ($\bar{x}$= 4.20, S.D. = 0.23) รองลงมาคือ การพัฒนาวิชาชีพครู ($\bar{x}$= 4.19, S.D. = 0.31) และน้อยที่สุดคือ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}$= 3.98, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวม ปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

(n = 290)

	ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส	ระดับความคิดเห็น		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	3.77	.24	มาก
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.19	.18	มาก

3	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน	3.90	.24	มาก
4	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน	4.01	.21	มาก
	รวม	3.97	.12	มาก

จากตารางตอนที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x}$ = 4.19, S.D. = .18) รองลงมา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ($\bar{x}$ = 4.01, S.D. = .21) และน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = .24) ตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส	**ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส**				
	ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (y_1)	**ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก (y_2)**	**ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน (y_3)**	**ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (y_4)**	**ภาพรวม (y)**
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย	.764**	.654**	.791**	.812**	.819**
2. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	.842**	.794**	.729**	.760**	.825**
3. การพัฒนาวิชาชีพครู	.702**	.702**	.718**	.715**	.732**
4. การพัฒนานักเรียน	.823**	.714**	.704**	.742**	.745**
ภาพรวม(x)	.826**	.735**	.823**	.752**	.787**

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy} = .787**)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (x_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ สูง กับ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (y_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(r) เท่ากับ .826**และ .825** รองลงมาด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (x_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง กับด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน (y_3)โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(r) เท่ากับ .819**และ .823** และด้านที่น้อยสุด คือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู (x_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง กับด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน (y_3)โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(r) เท่ากับ .732**และ .735**

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหาร และประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความถี่ของข้อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหาร และประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.	ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส	
	ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน	16
	ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการที่หลากหลาย	20
	ควรส่งเสริมการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะอาชีพ สามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง เป็นคนดี มีคุณธรรม และมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	7
	ผู้บริหารควรสนับสนุนครูให้ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน	15
	ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมความสามารถทางพหุปัญญาของนักเรียนให้ชัดเจน	12
	รวม	70

	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
2.	ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส	
	โรงเรียนควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	15
	ควรจะพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ สูงขึ้น	20
	ครูควรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ	21
	ครูควรมีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอยู่เสมอ	17
	โรงเรียนควรมีกิจกรรมหลากหลายที่ทันสมัย เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน	16
	โรงเรียนควรร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประเมิน ปรับปรุง แก้ไข การบริหารจัดการสถานศึกษา	7
	รวม	96

จากตารางที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะด้านพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียน ในการจัดการเรียนการสอน จำนวน 20 คน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการที่หลากหลาย จำนวน 17 คน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนานักเรียน ผู้บริหารควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมยกระดับผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จำนวน 12 คน และน้อยที่สุด คือ ด้านด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารควรสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและสร้างภาวะผู้นำวิชาการครูในการทำงานร่วมกับผู้อื่น จำนวน 6 คน

ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จำนวน 21 คน รองลงมา ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมครูในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ จำนวน 15 คน ผู้บริหารควรส่งเสริมครูในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและทันสมัย เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน จำนวน 12 คน และน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ผู้บริหารสามารถวางแผนกลยุทธ์และบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนำผลที่ได้มา วางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก จำนวน 5 คน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย รองลงมาคือ การพัฒนาวิชาชีพครู การพัฒนานักเรียน และการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส บริหารงานวิชาการโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้นมาทันต่อการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูมีความตระหนักและเห็นด้วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น, ผู้บริหารจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูในการพัฒนาเป้าหมายของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างชัดเจน โดยส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของบุญพา พรหมณะ ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก ที่สุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน อย่างใกล้ชิด ด้านการจัดสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนของครู (บุญพา พรหมณะ, 2559) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของเกตุสุดา กิ้งการจร ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี ตามความคิดเห็นของ ครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการนิเทศและประเมินผล ด้านการสอน ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ด้านการเอาใจใส่ดูและนักเรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับ ครู ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และ ด้านการจัดให้มีสิ่งเสริมสภาพการเรียนรู้ (เกตุสุดา กิ้งการจร, 2560)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก รองลงมา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีการจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียนอย่างชัดเจน นักเรียนมีการแสดงออกทางความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และนักเรียนรู้จักพัฒนาตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และต่อการดำรงชีวิต โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง และผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสถานศึกษาได้ เช่น ด้านใช้หลักสูตรสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอนหรือพฤติกรรมของ

นักเรียน เป็นต้น และ ผู้บริหารสามารถแก้ปัญหาของบุคลากรได้อย่างความถูกต้องและยุติธรรม โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาอาคาร สถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และโรงเรียนร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประเมิน ปรับปรุง แก้ไข การบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับจิตราวดี วังกานนท์ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์ ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผล การบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 การวิจัย พบว่า. ประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ใน ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก (จิตราวดี วังกานนท์ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเกษแก้ว เจริญเกตุ ที่ศึกษาปัจจัยกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งจาก ผลการวิจัยประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (เกษแก้ว เจริญเกตุ, 2561)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะ ผู้นำทางวิชาการสูงจะเกี่ยวข้องหรือมีแนวโน้มทำให้พฤติกรรมการสอนของครูสูง และประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสูงตามด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีความมุ่งมั่นที่จะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ขจัด อุปสรรคในการทำงาน มีความอดทน แก้ไขปัญหา เสียสละ อุทิศตนในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพอีกทั้งได้สร้างความตระหนักให้ครูเกี่ยวกับความสำคัญของ การกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมาย ส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู การพัฒนานักเรียน และการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ยังแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญสูงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี ความรู้ ทักษะ ความสามารถและภาวะผู้นำทางวิชาการและนำไปปรับใช้ใน การบริหารโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจะมีประสิทธิผลไม่ได้หากผู้บริหารขาด ภาวะผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเจษฎา ถังเงิน ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการทำงานของโรงเรียนในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการทำงานของโรงเรียนในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก (.862) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เจษฎา ถังเงิน, 2560) สอดคล้องกับการวิจัยของนิชานันท์ ราวัน ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทาง

วิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสามโคก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปทุมธานี การวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหาร โรงเรียนสามโคกสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นิชานันท์ ราวัน, 2560)

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส และประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะด้านพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียน ในการจัดการเรียนการสอน จำนวน ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการที่หลากหลาย รองลงมาคือ ด้านการพัฒนานักเรียน ผู้บริหารควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมยกระดับผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คน และน้อยที่สุด คือ ด้านด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารควรสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและสร้างภาวะผู้นำวิชาการครูในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รองลงมา ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมครูในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ ผู้บริหารควรส่งเสริมครูในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและทันสมัย เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน และน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ผู้บริหารสามารถวางแผนกลยุทธ์และบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนำผลที่ได้มา วางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย มีการพัฒนาวิชาชีพครู พัฒนานักเรียน และพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส บริหารงานวิชาการโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้นมาทันต่อการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูมีความตระหนักและเห็นด้วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น, ผู้บริหารจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครูในการพัฒนาเป้าหมายของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างชัดเจน โดยส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส เป็นความสามารถของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน สามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนและสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ตามลำดับ ทั้งนี้ มีการจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียนอย่างชัดเจน นักเรียนมีการแสดงออกทางความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และนักเรียนรู้จักพัฒนาตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และต่อการดำรงชีวิต โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง และผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหา

ต่างๆ ในสถานศึกษาได้ เช่น ด้านใช้หลักสูตรสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอนหรือพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น และผู้บริหารสามารถแก้ปัญหาของบุคลากรได้อย่างความถูกต้องและยุติธรรม โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาอาคาร สถานที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และโรงเรียนร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประเมิน ปรับปรุง แก้ไข การบริหารจัดการ ดังในภาพที่ 1

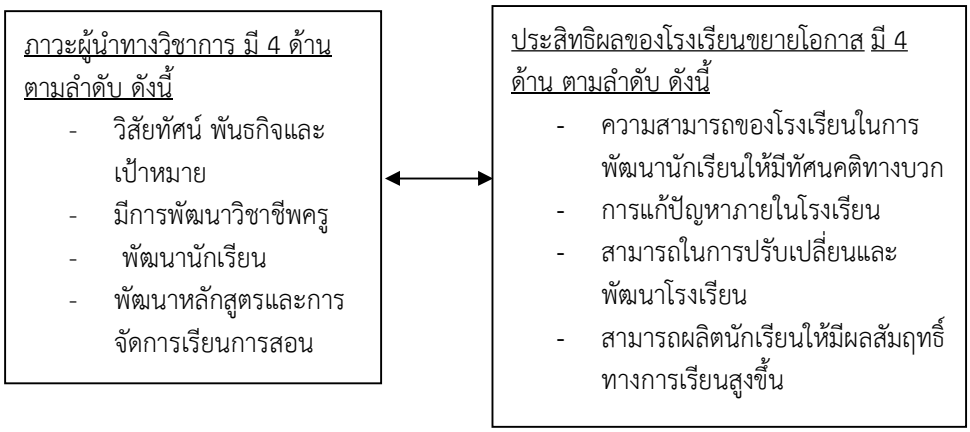

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ และประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส

บทสรุป

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง และข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียน ควรมีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการที่หลากหลาย และควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมยกระดับผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียน ให้ครูจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ในการจัดการเรียนการสอน

1.2 ผู้บริหารควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมยกระดับผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

1.3 ผู้บริหารควรจะพัฒนานักเรียนให้มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ สูงขึ้นทุกวิชาและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมครูในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ

1.5 ผู้บริหารควรส่งเสริมครูในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและทันสมัย เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน

1.6 ผู้บริหารสามารถวางแผนกลยุทธ์และบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนำผลที่ได้มา วางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาด้านความสามารถในการพัฒนาโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาที่มีประสิทธิผล มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ เพื่อหารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาส ในด้านการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ สูงขึ้น

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานโรงเรียน กับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย และการพัฒนาด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.4 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ เปิดโอกาสให้ครูได้รับการพัฒนา และผลิตนวัตกรรม และมีเทคนิคการสอนใหม่ๆ และประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้าน นักเรียนรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เกตุสุดา กิ้งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกษแก้ว เจริญเกตุ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในจังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิตราวดี วังกานนท์ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันท

เจษฎา ถังเงิน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลการทำงานของโรงเรียนในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิชานันท์ ราวัน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสามโคก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคงธัญบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้นหน้า. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์หน้า.

บุญพา พรหมณะ. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. (2565). *รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลประจำปี 2565*. สตูล: อัดสำเนา.

สุวิตา สุขประวิทย์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Girvan, N. (2001). *Reinterpreting the Caribbean. In B. Meeks & F. Lindahl (Eds.). NewCaribbean thought: A reader*. Jamaica: University of the West Indies Press.

Mott, P. E. (1972). *The characteristic of effective organization*. New York: Harper and Row.

ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

A Study of Sangha Role in Community Well-being Development at Hadyai Distric, Songkhla Province

[1]**พระปัญญ์ฐัปณัฏ สุทฺธิสทฺโธ** Phra Pantappanut Sutthisattho
[2]**พระครูบวรชัยวัฒน์** Phrakru Bowonchaiwat
[1,2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
[1,2]Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus,Thailand
[1]Corresponding author, e-mail: sahasdesh@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 25, 2024; **Accepted: December 27, 2024**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชน 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ กลุ่มพระคิลานุปัฏฐากที่ผ่านการอบรม, กลุ่มพระสังฆาธิการ, กลุ่มผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ด้านงานสาธารณะสุขจากทางภาครัฐบาล ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีบทบาทในเรื่องสุขภาวะชุมชนในพื้นที่และยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกที่ดำเนินการวิจัยได้ผ่านการพิจารณารับรองจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อย รวมกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้เป็นจำนวน 16 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คำสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาสุขภาวะชุมชนคือการที่ชุมชนนั้นๆ มีลักษณะสุขภาวะที่เป็นสุขภาวะองค์รวมที่ดีขึ้นกว่าเดิม คือมีสุขภาวะร่างกาย จิต สังคม ปัญญา ครบทั้ง 4 ด้าน 2) พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องสุขภาวะชุมชนมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้คำสอนรวมถึงแนวทางปฏิบัติจากธรรมะรวมถึงมติของคณะสงฆ์ต่างๆ นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสุขเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน 3) พระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยพระสงฆ์เองนั้นได้พัฒนาองค์ความรู้และบทบาทด้านสุขภาพ ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ตามแนวทาง ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ อนุเคราะห์ชุมชน ด้วยความร่วมมือจากภาคฝ่ายต่างๆจนเป็นที่ประจักษ์อย่างดีในปัจจุบันและต่อเนื่องไปในอนาคต

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์; การพัฒนาสุขภาวะชุมชน; สุขภาวะองค์รวม

Abstracts

This research aims as follows: 1) to study the concept and theory of community health development; 2) to study the role of monks in community health development in Hat Yai District, Songkhla Province; and 3) to analyze the role of monks in community health development in Hat Yai District, Songkhla Province. This research is a qualitative research, selecting specific samples: a group of monks who have undergone training, a group of monks, a group of community leaders, and public health officers from the government sector in Hat Yai District, Songkhla Province who play a role in community health in the area and agree to cooperate in this research. The in-depth interview tool used in the research has been approved for human research ethics. The total sample group used in this qualitative research is 16 monks/people. The research tool used is a structured in-depth interview, and the data is analyzed using content analysis. The results of the research found that 1) community health development is when the community has better overall health characteristics, i.e. physical, mental, social, and intellectual health, covering all 4 dimensions. 2) monks in Hat Yai District, Songkhla Province have recognized the importance of community health from the past to the present. By using the teachings and practices from Dharma, including the resolutions of various sangha groups, to apply to the community to create tangible and sustainable happiness. 3) Monks in Hat Yai District, Songkhla Province have played a role in developing community health in Hat Yai District, Songkhla Province. The monks themselves have developed knowledge and roles in health in developing community health according to the guidelines of the National Monk Health Charter, supporting the community with cooperation from various sectors, which has been clearly evident at present and will continue into the future.

Keywords: The Role of Monks; Community Health Development; Holistic Well-Being

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านต่างๆมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก จึงทำให้การใส่ใจดูแลในเรื่องสุขภาพถูกมองข้ามไปพอสมควรในยุคปัจจุบัน ซึ่งแท้จริงแล้วนั้นถึงแม้ว่ามนุษย์ทุกคนล้วนต้องประสบพบเจอกับ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย อย่างไม่อาจหลีกพ้นไปได้เป็นธรรมดาตามกฎของธรรมชาติ แต่เรื่องของสุขภาพของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจและใส่ใจที่จะต้องเรียนรู้ รวมถึงนำองค์ความรู้ด้านสุขภาพมาดูแลตนเอง บุคคลรอบข้าง สิ่งแวดล้อม และสังคม ให้มีสุขภาพที่ดีในการรักษาสังขารร่างกายของตนให้ได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในขณะที่ยังดำรงชีวิตอยู่ ซึ่งคำว่าสุขภาพนั้นหลายๆ คนอาจจะมีมุมมองเพียงแค่ในเรื่องสุขภาพของ

ตนเองที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วคำว่าสุขภาพนั้นยังมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงในเรื่องสุขภาวะโดยรวม ซึ่งหมายถึง สุขภาวะในบริบททั้ง 4 ด้านคือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา (ไกรสร แสนวงค์, 2562) ซึ่งถ้ามนุษย์ที่ใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมมีความรู้และนำความรู้ในเรื่องการดูแลตนเองในสุขภาวะทั้ง 4 ด้านข้างต้นมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตของตนแล้ว สังคมนั้นๆจะมีความสุขรวมถึงสุขภาพและสุขภาวะที่ดีอย่างแท้จริง

ความสำคัญในเรื่องสุขภาพในยุคปัจจุบันนั้นเป็นเรื่องที่ภาครัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าเรื่องสุขภาพนั้นเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งในปัจจุบันทางคณะสงฆ์ก็ตระหนักในความสำคัญของเรื่องสุขภาพด้วยเช่นกัน และจากสถิติในปี พ.ศ. 2565 พบว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสงฆ์ส่วนกลาง มีจำนวนมากประมาณ 70,000 รูปจากทั่วทั้งประเทศไทย โดยคิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรพระภิกษุสามเณรที่มีในประเทศไทย (โรงพยาบาลสงฆ์, 2565) ประกอบกับความสำคัญของพระธรรมวินัยที่ระบุว่า พระภิกษุนั้น เป็นผู้ออกจากเรือน ไม่เกี่ยวข้องด้วยเรือน จึงจำเป็นที่จะต้องดูแลตนเองและพระสงฆ์ด้วยกันตามหลักพระธรรมวินัย ดังนั้นพระสงฆ์เองจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสุขภาวะของทั้งร่างกายและสภาพแวดล้อมรอบข้าง และเมื่อพระภิกษุมีองค์ความรู้ในเรื่องสุขภาพ ที่พร้อมจะดูแลเพื่อนบรรพชิต และตนเองได้เป็นเบื้องต้นแล้ว ก็สามารถที่จะขยายองค์ความรู้ในการมีส่วนร่วมไปพัฒนาสุขภาวะของชุมชนรอบๆ ข้างที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ โดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับแนวทาง สุขภาพดี 4 มิติ คือทั้ง กาย จิต สังคม และปัญญา ซึ่งตามแนวทางของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพมาพัฒนาสุขภาวะชุมชน จากการทำงานร่วมมือกันในที่ผ่านมาระหว่างมหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กรมการศาสนา กรุงเทพมหานคร หน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้ร่วมกันขับเคลื่อนมติมหาเถรสมาคมที่ 191/2560 ว่าด้วยการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะ เกิดเป็นธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 ขึ้น และมีการขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรมจากหลายๆ ฝ่าย จนเกิดมีพระคิลานุปัฏฐากขึ้นในหลายๆ พื้นที่ทั่วประเทศไทย รวมถึงได้มีการทบทวนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 ขึ้นอีกครั้ง จนเกิดเป็นธรรมธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 โดยในคำประกาศของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 ซึ่งประกาศโดย สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2566 ยังคงระบุชัดเจนในช่วงท้ายไว้ว่า เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ในทุกระดับและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคมต่อไป โดยในหมวดที่ 4 ของธรรมนูญฯ ดังกล่าวนั้นเป็นหมวดที่ว่าด้วย บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะชุมชนและสังคม โดยมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในแนวทางปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นหลักการและแนวทางให้พระภิกษุสงฆ์ได้นำแนวทางนี้มาปฏิบัติเพื่อให้มีบทบาทต่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนโดยทั่วถึงในประเทศไทยต่อไป

สำหรับในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นพื้นที่ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ บทบาทของพระภิกษุในพื้นที่เรื่องสุขภาพนั้นถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากพบว่าในปี พ.ศ.2565 นั้นมีจำนวนพระภิกษุสามเณรเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเป็นจำนวน 410 รูป เป็นจำนวนประมาณ 17 % ของจำนวนพระภิกษุสามเณรที่สังกัดในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยเข้ารับการรักษาทั้งสิ้น 1,924 ครั้ง และปี พ.ศ.2566 มีจำนวนพระภิกษุสามเณรเข้ารับการรักษา 427 รูป โดยเข้ารับการรักษา 2,120 ครั้ง (ฝ่ายเวชระเบียนและสถิติโรงพยาบาลหาดใหญ่, 2567) ดังนั้น พระภิกษุในอำเภอหาดใหญ่ จึงเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ โดยในอดีตที่ผ่านมานั้น ก็ได้ให้ความสำคัญและมีการปฏิบัติมาอย่างยาวนานในเรื่องสุขภาพ อาทิเช่น องค์ความรู้ด้านยาสมุนไพรไทย การอนุญาตให้ใช้ที่ดินวัดให้เกิดประโยชน์ทางด้านงานสาธารณสุข การขับเคลื่อนให้วัดเป็นแหล่งส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนให้พระภิกษุได้เข้าอบรมในเรื่องพระคิลานุปัฏฐาก การมีส่วนร่วมในการระดมปัจจัยเพื่อส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ การอนุเคราะห์ให้มีอาคารสำหรับผู้ป่วยที่รอการรักษาจากโรงพยาบาลภาครัฐ การจัดตั้งคลินิกแพทย์แผนโบราณ การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ การส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจ รวมถึงการไปให้กำลังใจผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน เป็นต้น ซึ่งพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลานั้น ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิเช่น หลักธรรมพรหมวิหาร 4 , หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เข้ามาประยุกต์ใช้ในบทบาทการทำหน้าที่เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนโดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และปัจจุบันนั้นแนวทางดำเนินการตามหมวดที่ 4 ของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ปี พ.ศ.2566 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรอบแนวทางการทำงานให้พระภิกษุได้มีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนอย่างมีระบบนั้น สามารถนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในบทบาทพระสงฆ์ที่จะพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อสืบสานเจตนารมณ์เดิมของพระภิกษุ รวมถึงการสืบสาน ต่อยอด และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

ด้วยเหตุผลต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาบทบาทการพัฒนาสุขภาวะชุมชนของพระสงฆ์ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จึงสนใจที่จะทำงานวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อวิเคราะห์บทบาทพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาในการขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชนจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตามแนวทางธรรมนูญสุขภาพพระภิกษุสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 ในหมวดที่ 4 เข้ากับแนวทางการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในปัจจุบันทั้ง 4 มิติ คือทั้ง กาย จิต สังคม และปัญญา เพื่อการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในเรื่องการพัฒนาสุขภาวะชุมชนให้ทันต่อยุคสมัย โดยทำการศึกษาจากกลุ่มพระสังฆาธิการ พระคิลานุปัฏฐาก ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ด้านงานสาธารณสุขจากหน่วยงานภาครัฐบาลในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้เพื่อเป็นกรณีศึกษาและสามารถนำผลของการวิเคราะห์บทบาทของพระภิกษุในเรื่องการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อไปในอนาคต ตามแนวทางหลักธรรมรวมถึงหลักธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 และสามารถนำไปพัฒนาสุขภาวะชุมชน ให้มีระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชน

2. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จากการคัดเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful) จำนวน 16 รูป/คน มีคุณสมบัติที่กำหนดคือ เป็นพระคิลานุปัฏฐากที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐากต่างๆ จำนวน 3 รูป, เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน 7 รูป, เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่ด้านงานสาธารณะสุขจากทางภาครัฐบาลจำนวน 3 คน โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวต้องอยู่ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้ รวมถึงมีความสมัครใจ ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในขอบเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ระยะเวลาลงพื้นที่วิจัยในระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 12 ข้อ เพื่อค้นหาและศึกษาข้อมูลของบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ทำการการพิจารณารับรองแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รวมถึงมีการรับรองการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ เป็นที่เรียบร้อย โดยแบ่งเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ได้เป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ – (ฉายา)/นามสกุล เพศ อายุ ที่อยู่ บทบาทการทำหน้าที่ในสังคมชุมชน

ส่วนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งจะแบ่งเป็นหัวข้อย่อยได้ทั้งสิ้น 12 คำถาม ตามหมวดหมู่ดังต่อไปนี้คือ

1. แนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในด้านสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางปัญญา ว่าพระสงฆ์ในพื้นที่ได้มีกิจกรรมหรือส่วนร่วมที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาวะในด้านต่างๆ กับประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง

2. แนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลากับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องสุขภาวะทั้ง 4 มิติอย่างไร และมีอะไรบ้าง

3. แนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กับการพัฒนาวัดให้เป็นกลไกในการดูแลสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 มิติ พร้อมทั้งการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้อย่างไร

4. แนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลากับการกำหนดนโยบาย กิจกรรม โครงการด้านการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะชุมชนเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง

5. แนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในการใช้กลไกคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนการดูแลและเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม อย่างไร

6. แนวคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรครวมถึงข้อเสนอแนะของบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่างๆและในภาคสนาม 3 ขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. ก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้จากเอกสารต่างๆ และลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ตรวจสอบคุณภาพและผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์แล้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามลำดับ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยการขออนุญาตให้ใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์และบันทึกรูป เป็นการเก็บข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะจดบันทึกสรุปสั้นๆ ในประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นเมื่อออกมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และบันทึกการสื่อสารจากการสังเกตต่างๆ เช่นลักษณะคำพูด การแสดงออกกิริยาท่าทาง หรือน้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูลตามความเป็นจริงโดยไม่มีการตีความ และบันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยในขณะเก็บข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จะเป็นการปกปิดไม่เปิดเผยผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกทุกๆ ท่านตามหลักจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

3. รวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาสุขภาวะชุมชน หมายถึงการที่ชุมชนนั้นๆ มีลักษณะสุขภาวะที่เป็นสุขภาวะองค์รวมที่สมบูรณ์ดีขึ้นกว่าเดิม คือมีสุขภาวะทั้งทางด้านร่างกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าชุมชนนั้นๆ มิใช่เพียงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นกับประชากรในชุมชน แต่รวมถึงการมีชีวิตที่มีร่างกายแข็งแรง จิตแข็งแรง มีความสุขอยู่ในสังคม โดยการเชื่อมโยงเข้ากับคุณลักษณะสุขภาวะเชิงพุทธ ที่นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ตามกรอบแนวคิด คุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป้าหมายของระบบสุขภาพ ตามธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ปี พ.ศ. 2565 และธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ.2566 ได้ระบุไว้ และนำมาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพตามแนวทางธรรมนูญวิถีพุทธ เพื่อให้ประชากรในชุมชนและชุมชนเกิดการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยการให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ ให้มีอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

2. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น พระสงฆ์ได้มีกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น 1) การก่อสร้างอาคารเย็นศิระภายในวัดโคกนาว เพื่อให้ผู้ที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ได้เข้าพำนักพักพิงเพื่อรอคิวการรักษา 2) การจัดส่งพระสงฆ์เข้ารับการอบรมทางด้านสุขภาพของคณะสงฆ์ให้เป็นพระคิลานุปัฏฐาก 3) การส่งเสริมให้วัดท่านางหอมเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพดีเด่นสู่วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ ระดับจังหวัดสงขลา ประจำปี 2566 4) การจัดตั้งสมานคุณคลินิกการแพทย์แผนไทย ภายในวัดโคกสมานคุณ พระอารามหลวงเพื่อเป็นทางเลือกของชุมชนในการดูแลรักษาสุขภาพ 5) พระครูโสภณคุณาทร ได้รับเลือกให้ร่วมจัดทำหนังสือสังฆะเพื่อสังคม บทเรียนบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนและสังคม ของคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ อีกทั้งยังบริจาคที่ดินเพื่อสร้างวัดให้เป็นโรงพยาบาลสงฆ์ ในพื้นที่ ที่พักสงฆ์ทรายทอง 6) วัดคลองเปลได้ดำเนินการโครงการนำร่องกุฏิชีวาภิบาล และแพทย์สมุนไพรไทยเพื่อดูแลพระสงฆ์และประชาชนในชุมชน 7) การอนุญาตให้ใช้ที่ดินวัดหรือมอบที่ดินของเจ้าอาวาสให้สร้างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านพรุ ของอดีตเจ้าอาวาสวัดวิมลคุณากรและศูนย์แพทย์ชุมชนคลองแห ที่บริจาคโดยพระครูโสภณคุณาทร 8) การอนุญาตให้ทางราชการได้ใช้พื้นที่ในการกักตัวเฝ้าระวังโรค ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโควิด 2019 ของวัดศรีษะคีรี ที่พักสงฆ์หลวงปู่ทวดพุทธมณฑล และที่พักสงฆ์แหลมโพธิ์ 9) การจัดสร้างเครื่องออกกำลังกายในวัด เช่น วัดชลธารประสิทธิ์ วัดศรีสว่างวงศ์ วัดเทพชุมนุม 10) การสืบสานตำรายาแผนโบราณ เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้ประชาชนในชุมชนเช่นยาหม่อง ยาลมวัดศรีษะคีรี 11) การเปิดศูนย์แพทย์หมอนวดแผนโบราณในชุมชน เช่นในวัดเนินไศล วัดโคกสูง 12) การสาธิตแปลงการปลูกยาสมุนไพรในวัดศรีษะคีรี วัดคลองเปล วัดหินเกลี้ยง 13) การสาธิตการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ ในวัดท่าแซ วัดน้ำน้อยใน เพื่อการบริโภค 14) การร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในชุมชนในการรณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลาย และฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้า 15) การออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงตามแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอหาดใหญ่ในด้านงานงานสาธารณสงเคราะห์ 16) การสนับสนุนกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อนำปัจจัยเป็นกองทุนสนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์และดูแลพระสงฆ์ที่อาพาธเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงขลา 17) การบริจาคโลหิตของพระสงฆ์ให้กับทางโรงพยาบาล 18) การสอนวิปัสสนา การนั่งสมาธิให้แก่ประชาชน19) การพัฒนาวัดให้ร่มรื่น สะอาด สงบ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ 20) การสั่งสอนอบรม เทศนาในโอกาสต่างๆ ของพระสงฆ์ ที่สอดแทรกหลักธรรมและความรู้ด้านการดูแล พัฒนาสุขภาวะชุมชนในด้าน กาย จิต สังคม และปัญญา เป็นต้น โดยทั้งนี้นั้น เนื่องจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักธรรมที่จรรโลงสังคมของวิถีพุทธให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมโดยพื้นฐานด้านสุขภาพ ซึ่งทางพระสงฆ์ได้ถือปฏิบัติในการช่วยเหลือชุมชนมาอย่างช้านานจนถึงยุคปัจจุบัน การแสดงออกหรือการกระทำให้เกิดผลขึ้นจะโดยสถานภาพของพระสงฆ์หรือความคาดหวังของบุคคลในชุมชนที่มีต่อพระสงฆ์ในด้านสุขภาวะหรือสุขภาพในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลานั้น แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ ช่วยเหลือสังคมของพระสงฆ์ หรือยิ่งในยุคปัจจุบัน ที่ทางประชาชนต้องการที่พึ่งทางร่างกายและจิตใจ พระสงฆ์ก็สามารถแสดงให้เห็นถึงการเข้ามามีบทบาทในเรื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดีตามหลักพระธรรมวินัย อีกทั้งการขับเคลื่อนในระดับประเทศตามแนวทางของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 ก็สามารถนำมา

ประยุกต์เข้ากับแนวทางปฏิบัติเดิมของพระสงฆ์ที่ได้ร่วมกันมีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้อย่างดีอีกเช่นกันด้วยความร่วมมือกันจากฝ่ายหน่วยงานต่างๆ และสามารถที่จะเกิดเป็นการพัฒนาสู่รูปแบบสุขภาวะชุมชนแบบสมบูรณ์โดยบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพต่อประชากรในชุมชน และความมั่นคงของชุมชน รวมถึงความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติสืบไปอย่างยั่งยืน

3. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน พื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในทุกๆ ประเด็นได้ว่า การพัฒนาสุขภาวะชุมชนนั้น คือการพัฒนาสุขภาวะในมิติทั้ง 4 ด้านคือ ด้านกาย จิต สังคม และปัญญา โดยพระสงฆ์ได้นำหลักธรรมต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่ครบทั้ง 4 มิติ โดยเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน และพระสงฆ์ก็ได้พัฒนาตนเองและดำเนินตามแนวทางของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 ในหมวดที่ 4 ด้วยความร่วมมือกันจากทุกภาคส่วน รวมถึงมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาวะชุมชนในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าบทบาทพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้มีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนอย่างเป็นที่ประจักษ์ เกิดเป็นรูปธรรม เกิดการพัฒนาสุขภาวะชุมชนได้อย่างครบทุกด้านทั้ง 4 มิติ สามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต ในการดำเนินงานกิจกรรมของทางคณะสงฆ์ที่มีการร่วมมือกันจากภาคฝ่ายต่างๆ โดยสรุปบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สุขภาวะชุมชน ทั้ง 4 ด้าน	**บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามแนวทางธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**
สุขภาวะทางกาย	- มีการก่อสร้างที่พักพิงคนป่วย ศูนย์แพทย์แผนไทย บริจาคที่ดินสร้าง รพ. - การอนุญาตให้ทางราชการได้ใช้พื้นที่ในวัดควบคุมโรค - มีการจัดสร้างเครื่องออกกำลังกายในวัด - การสาธิตการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ - การบริจาคโลหิตของพระสงฆ์ให้กับทางโรงพยาบาล - การสั่งสอนอบรม เทศนาเรื่องการพัฒนาสุขภาพทางกายในโอกาสต่าง ๆ
สุขภาวะทางจิต	- การออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง - การสอนวิปัสสนา การนั่งสมาธิให้แก่ประชาชน - การพัฒนาวัดให้ร่มรื่น สะอาด สงบ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ - การสั่งสอนอบรม เทศนาเรื่องการพัฒนาสุขภาพทางจิตในโอกาสต่าง ๆ
สุขภาวะทางสังคม	- การร่วมจัดทำหนังสือสังฆะเพื่อสังคม บทเรียนบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนและสังคม ของคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ - ร่วมทอดผ้าป่าสามัคคีของโรงพยาบาลเพื่อช่วยสังคมจัดหาอุปกรณ์

	การแพทย์ - การสั่งสอนอบรม เทศนาเรื่องการพัฒนาสุขภาพทางสังคมในโอกาสต่าง ๆ
สุขภาวะทางปัญญา	- การจัดส่งพระสงฆ์เข้ารับการอบรมทางด้านสุขภาพของคณะสงฆ์ - การส่งเสริมให้วัดเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพดีเด่นสู่วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ - การสืบสานตำรายาแผนโบราณ และการสาธิตแปลงการปลูกยาสมุนไพร - การสั่งสอนอบรม เทศนาเรื่องการพัฒนาสุขภาพทางปัญญาในโอกาสต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสุขภาวะชุมชนเป็นเรื่องสำคัญของชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งการพัฒนาสุขภาวะชุมชนนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งสุขภาพไม่ได้หมายถึงการมีสุขภาพร่างกายที่ไม่มีโรคเท่านั้น แต่หมายถึงการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุขในการมีสุขภาวะที่ดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับไกรสร แสนวงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐาน อภิปรายผลการวิจัยว่า การศึกษาถึงระบบสุขภาพชุมชนมีความสัมพันธ์การจัดการสุขภาวะชุมชน ซึ่งสุขภาวะชุมชนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์การจัดการระหว่างสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต สุขภาพทางสังคม และสุขภาพทางปัญญา (ไกรสร แสนวงค์, 2562)

2. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นบทบาทของพระสงฆ์ในการนำองค์ความรู้ในด้านสาธารณสุขและหลักธรรม นำมาอนุเคราะห์ในการพัฒนาความเป็นอยู่ด้านสุขภาวะของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นฐานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการพัฒนาสุขภาพของประชาชนในรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชนให้ดีขึ้นในสุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 ด้าน คือสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา มาตั้งแต่ในอดีตเพื่อการปรับปรุงสุขภาวะชุมชนในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาคต่างๆ โดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันพระสงฆ์เองยังได้หันมาดูแลใส่ใจในสุขภาพของตนเองและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพจากการที่พระสงฆ์ในอำเภอหาดใหญ่ได้หันมาตรวจสุขภาพของตนเองและเข้ารับการอบรมในเรื่องสุขภาวะ จากหน่วยงานทางราชการตามนโยบายแผนงานของคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และมีการนำองค์ความรู้จากหลักธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับความองค์ความรู้ทางด้านสุขภาวะและได้นำมาดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนในการส่งเสริมประชาชนของชุมชนให้มีสุขภาวะในด้านต่างๆ ดีขึ้น โดยใช้กระบวนการดำเนินกิจกรรมด้วยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ซึ่งพระสงฆ์และคณะสงฆ์สามารถนำพาองค์ความรู้ด้านสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 ด้าน และแนวทางคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นเพื่อความสุขของชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไปในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนระบบสุขภาพ โดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” กล่าวเกี่ยวกับผลจากการ

ศึกษาวิจัยว่า ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไป คนต้องออกไปทำมาหากินต่างพื้นที่ ทำให้เด็กและคนชราต้องดูแลกันเอง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง ก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนและปัญหาสุขภาพตามมา การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางสังคมเสริมมาตรการทางวิชาการและกฎหมาย ของภาครัฐ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงใจ นำจุดแข็งคือวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนวิถีพุทธมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา (พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ, 2561)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุธีรัตนบัณฑิต และพระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ (คงบุญวาสน์) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ได้กล่าวเกี่ยวกับผลจากการศึกษาวิจัยว่า บทบาทการพัฒนาสังคมสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา ที่ครอบคลุมสุขภาวะทางกาย จิต สังคมและปัญญา มีการสร้างและพัฒนาพื้นที่ กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นใน 20 พื้นที่จังหวัดต้นแบบ มีการร่วมมือดำเนินการกับฝ่ายต่างๆ โดยแบ่งเป็นฝ่ายได้ดังนี้ 1) ฝ่ายเผย แผ่ขับเคลื่อนโครงการ 2) ฝ่ายสาธารณูปการ ขับเคลื่อนโครงการประชา รัฐ วัด สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. และ 3) ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ขับเคลื่อนโครงการโดย ขับเคลื่อนและสนับสนุนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาและการสนับสนุนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา(โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5) ของมหาเถรสมาคมจนเกิดเป็นพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนาจำนวนทั้งสิ้น 15 แห่ง ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาและยกระดับสุขภาวะตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ (พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ (คงบุญวาสน์), 2564)

3. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พระสงฆ์ได้มีการพัฒนาการเป็นผู้นำสำหรับการพัฒนาสุขภาวะชุมชน โดยได้นำองค์ความรู้ต่างๆ ในเรื่องสุขภาวะชุมชนมาใช้ในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางปัญญา เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะที่ดี รวมถึงการป้องกันและควบคุมโรคต่างๆ ในชุมชน โดยมีพระสังฆาธิการและพระคิลานุปัฏฐาก เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการเฉลิม กนฺตสาโร และพระศักดิธัช สำโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในโครงการวัดสงเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย” ผลการวิจัยพบว่า พระคิลานุปัฏฐาก คือ พระสงฆ์ผู้ดูแลหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการเอาใจใส่ปฐมพยาบาลด้วยคิลานธรรมทั้งทางกาย จิต สังคม ปัญญา ทำให้มีใจยินดีชื่นชม หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น เพื่อให้เกิด ความดีงามแห่งสงฆ์ กระบวนการพัฒนาพระคิลานุปัฏฐากดำเนินการโดยใช้กิจกรรมหลักคือ การอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก ให้สอดคลองกับแนวคิดโครงการวัดสงเสริมสุขภาพ ที่มีเป้าหมายโดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้ทางธรรมนำทางโลกพระคิลานุปัฏฐากได้รับการพัฒนาศักยภาพที่ทำให้มีองคความรูความเขาใจเรื่องการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย มีทักษะ มีประสบการณในการปฏิบัติการและการทำงานในการดูแลสุขภาพอนามัยตามหลักพระธรรมวินัย และมีศักยภาพในการสร้างการมีสวนร่วมและการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์แกนนำชุมชนในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ (พระอธิการเฉลิม กนฺตสาโร และพระศักดิธัช สำโร, 2563)

ทั้งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริปญญานุโยค (ปญญา ภูมาลา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสงเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย” ซึ่งได้กล่าวสรุปนำเสนอไว้ว่า การส่งเสริมสุขภาะของพระสังฆาธิการในสังคมไทย มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการผลักดันบทบาทของพระสังฆาธิการให้เกิดกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมบทบาทความร่วมมือ เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ในการที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน โดยให้ความสำคัญที่หมู่บ้าน และมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการเกิดโรคที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของประชาชน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคม และสภาวะการเกิดโรค เนื่องจากภาวะโลกร้อนและภัยธรรมชาติ ครอบครัว และหมู่บ้านจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีการส่งเสริมระบบสุขภาวะของสังคมไทยนั้น มีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้มีศูนย์ประสานงานเครือข่าย มีฐานข้อมูลที่พร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างจิตสำนึกและศรัทธา มีมาตรการทางสังคม สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในและนอกชุมชน มีการสร้างขวัญกำลังใจและเชิดชูเกียรติตลอดจนถอดบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนกลไกการยกระดับสุขภาวะองค์รวมในอนาคต ซึ่งนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมวิถีพุทธหรือนวัตกรรมทางสังคม เช่น ธรรมนูญสุขภาวะชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยคนไทยจะสุขภาวะที่ดีครบใน 4 ด้าน คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา (พระครูสิริปญญานุโยค (ปญญา ภูมาลา), 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นั้น พระสงฆ์และคณะสงฆ์ในพื้นที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้ชุมชนและสังคมเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องสุขภาวะในมิติทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทางกาย จิต สังคม ปัญญา สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบนแนวทางการพัฒนาสุขภาวะชุมชน โดยชุมชนและสังคมได้เปิดกว้างให้พระสงฆ์และคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับ รวมถึงพระสงฆ์และคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้พัฒนาวัดให้เป็นกลไกการดูแลสุขภาวะชุมชนและสังคมครอบคลุมในมิติทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งได้นำองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย ไปประยุกต์ใช้ โดยภาครัฐ ชุมชน สังคม หน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุน อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ประกอบกับคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในระดับการปกครองอำเภอ ตำบล และวัด ได้มีการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาในงานสาธารณสงเคราะห์ครอบคลุมในเรื่องสุขภาวะชุมชนในมิติทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้วัดและพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค และการดูแลสุขภาวะชุมชนและสังคม สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและได้ใช้กลไกคณะสงฆ์ในระดับอำเภอ ตำบล และวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รวมถึงเครือข่ายองค์กรทางพระพุทธศาสนา ในการบูรณาการหลักพุทธธรรม

เพื่อขับเคลื่อนการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ สุขภาวะชุมชนและสังคมในมิติทั้ง 4 ด้าน อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

กล่าวโดยภาพสรุปได้ว่าพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาวะชุมชนของตนเองและเข้ามามีบทบาทกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชน โดยการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะชุมชนและสังคมในพื้นที่ ตามแนวทางหมวดที่ 4 ของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 แสดงให้เห็นได้ว่าบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พระสงฆ์ได้เข้ามาพัฒนาสุขภาวะชุมชน ตามแนวทางธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 อย่างเป็นรูปธรรมครบในมิติทั้ง 4 ด้าน โดยเชื่อมโยงกันทุกๆ ด้านดังรูปภาพสรุปต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างการเชื่อมโยงกันของบทบาทพระสงฆ์กับสุขภาวะชุมชนใน 4 ด้าน

บทสรุป

จากผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีการพัฒนาองค์ความรู้ความสามารถ โดยการนำแนวทางของ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ มาพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องสุขภาพของพระสงฆ์เอง และพัฒนาชุมชนในด้านสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 มิติ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และ องค์ความรู้ของพระภิกษุเพื่ออนุเคราะห์ชุมชนและสังคม อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ครอบคลุมในเรื่องสุขภาวะทั้ง 4 มิติ อันได้แก่ กาย จิต สังคม ปัญญา จนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้การมีบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องสุขภาวะชุมชนนั้น ได้มีกิจกรรม มีนโยบายที่ต่อเนื่อง จนสามารถที่จะพัฒนาองค์ความรู้ในด้านนี้ต่อไปให้ในบริบทของการสืบทอดพระพุทธศาสนาและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับการถวายความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ตามแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางกาย จิต สังคม ปัญญา อย่างต่อเนื่อง

1.2. ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับการอบรมเพื่อการเป็นพระคิลานุปัฏฐาก ในความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพและดูแลผู้ป่วยชั้นสูงขึ้นไป อย่างมีระบบ

1.3. สนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม ในการกำหนดนโยบายและการดำเนินกิจกรรมทางด้านสุขภาวะชุมชนกับทางภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

1.4. สนับสนุนให้คณะสงฆ์สามารถจัดตั้ง ศูนย์บริบาลพระภิกษุอาพาธ ตามแนวทางกุฏิชีวาภิบาล ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์โดยมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง ครอบคลุมทุกเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลจนถึงระดับอำเภอ ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคฝ่าย

1.5. สนับสนุนให้พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำในชุมชนด้านการดูแลสุขภาวะชุมชน

1.6. สนับสนุนการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดูแลสุขภาวะชุมชน ทั้ง 4มิติ

2. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

2.1. ควรมีการทำแบบประเมินบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ตามแนวทางธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2566 ว่ามีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องหรือไม่ในทุกๆ พื้นที่

2.2. ควรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาทำสื่อที่สามารถทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าใจในเรื่องสุขภาพได้อย่างง่าย ในเรื่องของการพัฒนาสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 มิติ

2.3. พัฒนาวัดให้เป็นตัวอย่างศูนย์กลางของการพัฒนาสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 มิติ โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างสภาพแวดล้อมที่มีอยู่แล้วในวัด โดยมีการใช้ทุนทรัพย์ปัจจัยในการพัฒนาอย่างประหยัดโดยไม่ต้องระดมทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนา

2.4 ควรศึกษาและกำหนดขอบเขตตามพระธรรมวินัย ในกรณีที่พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเรื่องสุขภาวะชุมชนว่าพระสงฆ์สามารถปฏิบัติกับฆราวาสอย่างถูกต้องโดยไม่ผิดหลักพระธรรมวินัยได้อย่างไรบ้าง

2.5 ขับเคลื่อนงานกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ ในเรื่องที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาสุขภาวะชุมอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ควรมีการวิจัยปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสำรวจบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในภาพรวม หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

ไกรสร แสนวงค์. (2562). รูปแบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐาน. *ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์*. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พระครูสิริปญญานุโยค (ปญญา ภูมาลา). (2561). รูปแบบการสงเสริมสุขภาวะทางสังคมของพระสังฆาธิการในสังคมไทย. *ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ (คงบุญวาสน์). (2564). การพัฒนาสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(9): 337-352.

พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ. (2561). การขับเคลื่อนระบบสุขภาพ โดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. *รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* วิทยาเขตขอนแก่น มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการเฉลิม กนฺตสาโร และพระศักดิธัช สำโร. (2563). การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในโครงการวัดสงเสริมสุขภาพของพระสงฆในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร. วิทยาเขตแพร่*, 6(1): 46-58.

โรงพยาบาลสงฆ์. (2565). *รายงานประจำปี 2565 โรงพยาบาลสงฆ์.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 30 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.priest-hospital.go.th/report/reportYear

ฝ่ายเวชระเบียนและสถิติโรงพยาบาลหาดใหญ่. (2567). *ข้อมูลการใช้บริการของพระภิกษุ/ สามเณร โรงพยาบาลหาดใหญ่ ปี 2565 – 2566 รายงานการใช้บริการผู้ป่วยโรงพยาบาลหาดใหญ่.* จังหวัดสงขลา: โรงพยาบาลหาดใหญ่.

การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

A Comparative Study of Religious Participation for Social Development: A Case Study of Public Welfare in Theravada Buddhism and Roman Catholic Christianity in Mueang District, Phetchabun Province

[1]พระบุญสม ธมฺมวโร (เชิดสูงเนิน)
[1]Phra Bunsom Dhammavaro Kittiyano (Cheidsungnein))
[1]คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1]Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[1]Corresponding author, e-mail: bunsoms36@gmail.com Tel. 087 932 2559

Received August 7, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก 3) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนา: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก คัมภีร์ใบเบิล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ชุมชนชาวพุทธและและชุมชนชาวคริสต์ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท สาธารณะสงเคราะห์มีหลายรูปแบบและมีความสำคัญต่อสังคม ได้แก่ การให้ทาน การให้ความรู้ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ประสบภัย การกระทำเหล่านี้สอดคล้องกับหลักศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่สังคมโดยรวม 2) ส่วนตามหลักคำสอนของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก การช่วยเหลือและการกระทำความดีต่อผู้อื่นเป็นการแสดงออกถึงความรักและความเมตตาที่พระเจ้ามีต่อมนุษยชาติ ได้แก่ การบริจาคและการกุศล การบริการทางสังคม การศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้ การรักษาพยาบาลและการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม การดูแลและปกป้องสิ่งแวดล้อม สาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจึงครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายที่มุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือในสังคม 3) การมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม พบว่า เป็นการสร้างเสริมความสุขและความเป็นอยู่

ที่ดีแก่ทุกคนในสังคม โดยหลักสาธารณะสงเคราะห์นั้นเน้นการให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ การนำหลักสาธารณะสงเคราะห์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมนั้นจึงเป็นการกระทำที่ครอบคลุมทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทางวัตถุ จิตใจ การศึกษาหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ทุกคนในสังคมอย่างยั่งยืน
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางศาสนา; สาธารณะสงเคราะห์; พระพุทธศาสนาเถรวาท; ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

Abstract

This research paper has 1) to study public welfare in Theravada Buddhism, 2) to study public welfare in Roman Catholic Christianity and 3) to compare religious participation: A case study of public welfare in Theravada Buddhism and Roman Catholic Christianity in Mueang District, Phetchabun Province. This study is of qualitative research, by collecting information from Tipitaka, Bible, related researches and interviewing Buddhist community and Christian community. The results of the study were found that: 1) Public welfare in Theravada Buddhism, public welfare comes in many forms and is important to society, including giving alms, providing knowledge, medical treatment, promotion of arts and culture, and helping the impoverished person and disaster victims. These actions are in line with the principles of morality, concentration, and wisdom in Theravada Buddhism, which emphasizes on practice to bring benefit and happiness to society as a whole. 2) Public welfare in Roman Catholic Christianity, helping and doing good to others is the expression of love and kindness of God to humanity. The Public welfare in Roman Catholic Christianity covers various activities, emphasizing on helping and assisting ones who are the needy in society according to the teachings of Jesus Christ that placed emphasis on the expression of love and kindness to others. 3) The principles of public welfare have emphasized on the assistance and support both materially and mentally. The Application of the principles of public welfare to improve the quality of life of individuals and society is therefore an action that covers all aspects of life, whether materially, mentally, educationally or environmentally. This will help build sustainable happiness and well-being for everyone in society.
Keywords: Religious Participation; Public Welfare; Theravada Buddhism; Roman Catholic Christianity

บทนำ

ในปัจจุบันมีคำถามสำคัญที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ว่า ระหว่างช่วงภัยพิบัติน้ำท่วม คือคณะสงฆ์ควรวางบทบาทกับปัญหาอย่างไร พระสงฆ์ออกช่วยประชาชนได้แค่ไหน อาจจะดูเหมือนว่ามีคำตอบที่หลากหลาย มหาเถรสมาคม หรือองค์กรปกครองของคณะสงฆ์ไทย ได้มีมติให้จัดตั้งฝ่ายการปกครอง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมออกเป็นหกฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการปกครอง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ ฝ่ายเผยแผ่ ฝ่ายสาธารณูปการ และฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ กิจการของแต่ละฝ่ายมีความสำคัญ ต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา รวมทั้งช่วยยกระดับการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมแก่สังคมไทย อย่างไรก็ตาม งานสาธารณะสงเคราะห์ยุคใหม่ เป็นกิจการที่กำลังมีกิจกรรม การขับเคลื่อนร่วมกับภารกิจอื่นๆ ไปอย่างต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557) อาจจะเห็นได้จากการที่คณะสงฆ์ ปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ความทุกข์ร้อนของประชาชน ภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายทางวิชาการ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมมือกับสำนักงานฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ร่วมมือศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการลงพื้นที่ภาคสนาม การจัดประชุมสัมมนา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับกิจการสาธารณะสงเคราะห์ และการพัฒนาสุขภาวะอย่างยั่งยืนของสังคมไทย และเกิดความรู้เรื่องสาธารณะสงเคราะห์ยุคใหม่ ตามแบบอย่างวิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน (อภิวัฒน์ โพธิ์สาน, 2551)

ในสมัยปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ได้ตีความของคัมภีร์พระไตรปิฎกในแง่มุมต่างๆ โดยการใช้สติปัญญา และได้ใช้แนวคิดใหม่ทางพระพุทธศาสนา ในการตีความหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งแนวคิดในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้น ถือว่าเป็นแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุด ที่สามารถให้คำตอบกับสังคมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการแก้ไขปัญหาการเมืองไทยในสมัยปัจจุบัน เนื่องจากว่าประเทศไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตก ในขณะเดียวกันพระสงฆ์เองก็ได้ใช้หลักวาทกรรม ในการช่วยสร้างภูมิปัญญาที่อธิบายจุดอ่อน ที่เราพบในกระแสทางความคิดสมัยใหม่ ที่ได้ไหลทะลักเข้ามาในสังคมไทย พระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่เป็นเพียงปรากฏการณ์ธรรมชาติเท่านั้น รวมถึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะมาอธิบายตามความเข้าใจของสายตาชาวตะวันตก แต่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นของจริง สามารถสัมผัสหรือพิสูจน์ได้จริงแท้แน่นอน ครั้นในยุคปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาได้ปะทะกับพลังของโลกตะวันตก และได้ปะทะกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวตะวันตก โดยเฉพาะความเป็นยุคใหม่ทางศาสนา กล่าวคือความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญาของชาวยุโรปหรือชาวตะวันตก ซึ่งปรากฏตัวขึ้นมาอย่างชัดเจนในสมัยปัจจุบัน และในภูมิภาคต่างๆ ในช่วงยุคสันติภาพของอเมริกัน หรือในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ในบริบทนี้เองจึงต้องทำให้พระสงฆ์แนวหน้าของไทย ได้ถูกมองว่ารับเอามิติทางศาสนาแนวคิดแบบใหม่มาใช้ และนำมาวิพากษ์หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จนก่อให้เกิดความอ่อนแอของแนวคิดสมัยใหม่ แต่ว่าในขณะเดียวกันพระสงฆ์เอง ก็ยังสามารถรักษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ได้ และสามารถรักษาคำสอนที่เป็นแก่น ของพระพุทธศาสนาเอาไว้ได้ดีอีกด้วย ซึ่งวาทกรรมกับการปะทะกันกับพลังภูมิปัญญาของตะวันตก ก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างดี ส่งผลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างมากขึ้น เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสังคมยุคปัจจุบัน กล่าวคือการแข่งขันกับแนวคิดสมัยใหม่ของโลกตะวันตก ความล้นเหลวอ่อนแอของสถาบันต่างๆ รวมถึงการรุกแบบคืบหน้าของการเผยแผ่คำสอน

ของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก สิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญมาก ที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมโลก จะต้องเกิดขึ้นมาในประเทศไทยอย่างแน่นอน (ภานุทัต ยอดแก้ว, 2560)

พระปลัดวัชระ วชิรญาโณ กล่าวว่า รูปแบบการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ยุคใหม่ เป็นงานที่มีความสำคัญในกิจการพระพุทธศาสนา เป็นงานที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้พระสงฆ์ ทำหน้าที่ช่วยเหลือพัฒนาสังคม ในยามเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย ปัญหาสังคมขาดที่พึ่ง งานสาธารณะสงเคราะห์จึงถือว่า เป็นงานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง และงานสาธารณะสงเคราะห์นับว่าเป็นส่วนหนึ่งในผลงานที่สำคัญ และมีประโยชน์มากที่สุดในสมัยปัจจุบันนี้ (พระปลัดวัชระ วชิรญาโณ, 2557) โดยงานที่สำคัญกับสังคมไทย ประกอบด้วย ศีลธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษา สงเคราะห์ สาธารณะสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม ในภาวะปกติพระสงฆ์มีหน้าที่ดำรงตนเป็นแบบอย่าง และคอยให้คำปรึกษา รวมทั้งเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม เพื่อให้ไปในทางที่ถูกที่ควร เห็นได้จากการที่พระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดการชุมชน จัดการป่า จัดการน้ำ และจัดการวัด เพื่อให้เป็นที่พึ่งของประชาชน พัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ฝึกสัมมาชีพ ถือว่าพระสงฆ์มีส่วนในการช่วยพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่ง ในภาวะวิกฤติประเทศชาติมีสาธารณภัย พระสงฆ์และวัดถือเป็นองค์กรสำคัญในการประสานศรัทธาของประชาชน สนับสนุนภาครัฐในการเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาทุกข์ทางกาย ด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็น และช่วยบรรเทาทุกข์ทางใจ ในการนำเอาหลักธรรมไปประคับประคองจิตใจให้ก้าวพ้นภาวะวิกฤติต่าง ๆ โดยการแสวงหาจุดร่วม สมานจุดต่าง และทำวัดให้เป็นที่พึ่งของประชาชน (อมรา มะลิลา, 2538)

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกล่าวว่า รูปแบบการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ยุคใหม่เป็นงานที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นงานเพื่อเพื่อนมนุษย์ เป็นงานที่พระผู้เป็นเจ้าทรงเน้นให้ทำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งภารกิจของชาวคริสตชน และเป็นงานที่ต้องทำด้วยหัวใจที่รักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ต้องการสินจ้างรางวัล ไม่ทำเพื่อหวังลาภสักการะแต่อย่างใด แต่ต้องทำให้สุดความสามารถของตน เพราะว่าการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ คือเป็นงานที่พระผู้เป็นเจ้าทรงมอบหมายให้กระทำ เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบาก ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งความรัก ภารกิจทั้งหลายจึงเป็นการกระทำต่อพระเจ้า และต่อเพื่อนร่วมโลก พระเยซูเจ้าพระองค์ทรงให้คริสตชนทั้งหลาย ตระหนักถึงภารกิจของศาสนาให้ดี ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจหน้าที่ ที่พระเยซูเจ้าได้ทรงจัดตั้ง และมอบภารกิจในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษยชาติ สู่ชีวิตที่สมบูรณ์ในพระผู้เป็นเจ้า (เอ็ดมันด์ ชาน, 2560) ดังพระดำรัสของพระเยซูเจ้าที่ว่า เรามาในโลกนี้ ไม่ใช่เพื่อมารับการปรนนิบัติ แต่เรามาเพื่อรับใช้ผู้อื่น (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ มธ. 12: 30 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014) พระศาสนจักรตระหนักถึงหลักคำสอน และวิถีชีวิตของพระเยซูคริสต์เจ้า โดยเฉพาะภารกิจในการสืบสานต่องานพระเยซูคริสต์เจ้า ในการประกาศข่าวดีแห่งความรอดพ้น พระศาสนจักรเอาใจใส่ในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อยืนหยัดในการส่งเสริมความเป็นมนุษย์ จากชีวิตของพระเยซูคริสต์เจ้า และธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบเนื่องจากอัครสาวก ทำให้พระศาสนจักรดำเนินตามรูปแบบของพวกท่านเหล่านั้น ในการอุทิศตนรับใช้แผนงานของพระผู้เป็นเจ้าในรูปแบบต่างๆ (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ มธ. 11: 28 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014)

การปฏิบัติความรักต่อเพื่อนพี่น้อง ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา และทุกภูมิภาค พระศาสนจักรส่งเสริมสิ่งที่ เรียกว่าคุณค่าอาณาจักรของพระผู้เป็นเจ้า ได้แก่ สันติภาพ ความยุติธรรม เสรีภาพ ภราดรภาพ และสังคม พระเจ้าผู้เป็นพระบิดา และเป็นความรอดของมนุษย์ทุกคน ความรอดนี้มนุษย์ทุกคน ได้รับโดยผ่านทางพระเยซูคริสต์เจ้า พระบุตรของพระเจ้าลงมาเกิดในโลกมนุษย์ เพื่อเผยแผ่หลักคำสอน และเป็นผู้ชี้หนทางความจริงของชีวิตให้กับมนุษย์ เพื่อนำมนุษย์ทุกคนเข้ามาสู่ชีวิตที่สมบูรณ์ ในอาณาจักรของพระเจ้า โดยมีพระจิตผู้สถิต และทำงานในใจของมนุษย์ เป็นผู้ดลใจให้เข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อนี้ ซึ่งปรากฏข้อความในพระคัมภีร์ว่า เรารักท่านทั้งหลายอย่างไร ท่านจงรักกันอย่างนั้นเถิด ถ้าท่านมีความรักต่อกัน ทุกคนจะรู้ว่าท่านเป็นศิษย์ของเรา ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้มนุษยชาติมีจิตสำนึกในการดำเนินชีวิต ให้มุ่งไปสู่ความจริงแท้ (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ ยน. 13: 34-35 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014) ที่พระผู้เป็นเจ้านำเสนอแก่มนุษย์ตามรูปแบบ และวิธีการต่างๆ รวมไปถึงการกระตุ้น ให้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมมนุษย์ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น รวมถึงประเทศที่ร่ำรวย และคนร่ำรวยจะต้องมีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือสังคม ตลอดจนช่วยเหลือคนที่ยากจน พื้นฐานที่ตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีเท่าเทียมกัน (Kenneth Scott Latourette, 2547) ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งความรัก คือรักพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์อย่างสุดใจ เมื่อปฏิบัติภารกิจใดแล้ว จะต้องทำด้วยความจริงใจเสมอ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (เสรี พงศ์พิศ, 2545)

ในยุคสมัยปัจจุบันนี้ ทางคณะสงฆ์ของอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ลงมาช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เช่น การตั้งหมู่บ้านเอื้ออาทร และบ้านสงฆ์เอื้ออาทร เป็นต้น โดยการช่วยในเรื่องที่อยู่อาศัยต่างๆ ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วม รวมถึงการขาดแคลนปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต และในเรื่องอื่นๆ อีกเป็นอันมากนั่นเอง โดยคณะสงฆ์ได้รับการช่วยเหลือจากทางคณะสงฆ์ชั้นปกครอง โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ดูแลอีกทั้งคณะสงฆ์ยังได้รับการช่วยเหลือจากทหาร ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์อีกด้วย ส่วนบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนั้น ก็จะลงพื้นที่เพื่อมอบทุนการศึกษาต่างๆ ให้แก่นักเรียนนักศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยต่างๆ ทางธรรมชาตินั่นเอง รวมถึงยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษา ได้ศึกษาเล่าเรียนให้สูงๆ อีกด้วย เพื่อที่จะได้กลับมาพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เจริญขึ้นนั่นเอง ซึ่งบาทหลวงของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ยังได้จัดตั้งโครงการต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในด้านการเกษตร การแปรรูปสินค้าเพื่อสร้างผลผลิต และการส่งสินค้าทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายให้แก่คริสตชน และหน่วยงานทางศาสนาต่างๆ อีกด้วยนั่นเอง (พระปลัดเมธี เขมปญฺโญ (สอนวดี), 2559)

จากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม ของพระสงฆ์กับบาทหลวงในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษากระบวนการส่งเสริมงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระสงฆ์กับบาทหลวงในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านรูปแบบ วิธีการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค วิธีการแก้ไข ผลลัพธ์ ว่ามีความเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร เพื่อนำแนวทางและหลักการการนำหลักศาสนาไปปฏิบัติได้จริง และสามารถแก้ไขปัญหางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในสังคมไทยได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
3. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานศึกษาวิจัยนี้ มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยลำดับประเด็น มีดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เอกสารขั้นปฐมภูมิ คือคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาคภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และพระคริสตธรรมคัมภีร์ ฉบับภาษาไทย แปลโดย สมาคมพระคริสตธรรมไทย พุทธศักราช 2556 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ งานสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

2. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เอกสารขั้นทุติยภูมิ คือดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

3. ศึกษาวิจัยจากข้อมูลภาคสนาม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้าราชการ/ข้าราชการการเมือง จำนวน 6 คน ผู้นำทางพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 รูป/คน และผู้นำทางศาสนาคริสต์และคริสตชนในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและผู้ทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ และการสังเกตการณ์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

4. นำข้อมูลทั้งหมดมาแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างในประเด็นนิยามและความหมายงานสาธารณะสงเคราะห์ ประวัติและพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ ผลงานสาธารณะสงเคราะห์ในอดีตและปัจจุบัน บทบาทของนักบวชกับงานสาธารณะสงเคราะห์ เหตุปัจจัยของงานสาธารณะสงเคราะห์ อุปสรรคในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ เกณฑ์การวัดผลในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ และคุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของงานสาธารณะสงเคราะห์ระหว่างพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และความสมบูรณ์แบบ ในด้านงานสาธารณะสงเคราะห์ยุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

5. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในงานวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า คำว่าสาธารณะสงเคราะห์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาโดยตรงไม่ปรากฏเพียงสื่อออกมาทางหลักแห่งการให้ คือ ทาน การบริจาควัตถุสิ่งของเพื่อคนอื่นให้มีความสุข 3 ลักษณะคือ เจตนาในการให้ การงดเว้น และ

ไทยวัตถุ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23 ข้อที่ 32 หน้าที่ 287 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นกิจกรรมหรือวิธีการอย่างหนึ่ง ในการช่วยแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนให้กับบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้สามารถช่วยตนเองได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งกายและใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถปรับตนเองให้เหมาะสมกับบุคคลและสังคมได้ (ปกรณ์ อังศุสิงห์, 2511) งานด้านสาธารณะสงเคราะห์คืองานที่พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือแก่สังคมด้วยการเสริมเติมในส่วนที่สังคมขาดทั้งทางด้านทุนการศึกษา อาชีพ ตลอดถึงด้านจิตใจ เช่น โครงการส่งเสริมด้านการศึกษา ด้านอาชีพชุมชน และการกล่อมเกลาจิตใจด้วยธรรม เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556)

พระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ดังนี้ 1) บทบาทในภาวะปกติ นักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัคร สามารถช่วยงานพัฒนาสังคมได้เป็นอเนกประการ เช่น เป็นอาสาสมัครช่วยงานพัฒนา ชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน ช่วยติดตามดูแลช่วยเหลือ เป็นพี่เลี้ยงให้ผู้พ้น โทษของกรมราชทัณฑ์ หรือติดตามดูแลช่วยเหลือหญิงโสเภณีที่ได้รับการปลดปล่อยจากกรมประชาสงเคราะห์ หรือช่วยงานศูนย์เยาวชน หรือศูนย์ชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มสอนวิชาชีพ สอนการเล่นเกมส์ เป็นต้น 2) บทบาทในยามฉุกเฉิน ในยามฉุกเฉินที่เกิดสาธารณภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือพายุใหญ่ เป็นต้น กำลังความช่วยเหลือที่มีอยู่ทั้งของรัฐ และเอกชน มักไม่เพียงพอและทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัคร มีส่วนช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์เหล่านี้ให้คลี่คลายได้มา (ยุพา วงศ์ไชย, 2534)

พระสงฆ์จิตอาสามีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในงานสาธารณะสงเคราะห์ โดยมีแรงจูงใจอยู่ 3 ประการ คือ (1) การดำรงชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่ประชาชนถวาย (2) สภาวะปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์โดยตรง และ (3) ในแง่คุณธรรม พระสงฆ์มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือผู้คนให้พ้นจากความทุกข์ โดยเมตตาธรรม และกรุณาธรรม อันเป็นหลักธรรมพื้นฐานของการมีจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ แรงจูงใจดังกล่าวได้กระตุ้นให้พระสงฆ์ตระหนักถึงการมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อประชาชนและสังคม จึงได้ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ ด้วยการชักชวนให้ประชาชนมาร่วมบริจาคหรือร่วมทำกิจกรรม โดยถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกับพระสงฆ์ (นิจ ลาภธนานนท์, 2562)

การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ส่วนใหญ่เน้นความเป็นจิตอาสาตามหลักเมตตาธรรม ความเป็นผู้มีจิตอาสามีส่วนสัมพันธ์กับความเป็นผู้มีเมตตา ที่มุ่งเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น กล่าวคือทั้งพระสงฆ์และฆราวาสต้องร่วมกัน สร้างสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันและเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมี ความเป็นธรรมทางสังคม นอกจากนี้การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ ยังเป็นการช่วยพยุงสถานะของพระสงฆ์และพุทธศาสนาไม่ให้เสื่อมถอยไปตามกระแสบริโภคนิยมและทุนนิยม เพราะเป็นแนวทางที่สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ไม่ใช่เป็นเพียงผู้รับ แต่ยังเป็นผู้ให้และเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), 2545)

แนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันได้มีความเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนของปัญหามากขึ้นทุกขณะ ปัญหาด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ก็มีความยากในหลายๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็นการขาดงบประมาณ ขาดการแคลนกำลังบุคลากร ขาดการสนับสนุนด้านปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อถือของชุมชนและประชาชน

และคนในชุมยังไม่มีความเข้าใจพระสงฆ์ว่ามีหน้าที่หรือมีขอบเขตอย่างไร โดยเฉพาะงานองค์กรคณะสงฆ์นั้นมีความหลากหลายและมีมากหลายอย่าง ซึ่งในบางเรื่องนั้นประชาชนยังไม่เข้าใจดีพอ ก็ทำให้เกิดปัญหาที่ไม่ควรจะเกิดขึ้นได้ก็เกิดขึ้น เป็นต้น การต้องใช้ความอดทน ความเพียรพยายาม ความตั้งใจอย่างจริงจัง และความมีศรัทธาในเรื่องที่ทำนั้นๆ ด้วยเพื่อที่จะให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นไปอย่างดีและเป็นส่วนที่จะนำพาหรือสามารถพัฒนาชุมชนให้เจริญต่อไปเท่าที่กำลังและความสามารถจะกระทำได้ (พระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ หวลจิตต์) และสุพิชฌาย์ พรพิชณรงค์, 2561)

งานสงเคราะห์ดำเนินการโดยมุ่งเน้นประโยชน์และความสุขต่อประชาชนเป็นสำคัญ เช่น ให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพ จัดให้มีโรงทาน เป็นต้น ให้สอดคล้องกลมกลืนกันทั้งในด้านนโยบายและเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรจะพยายามประสานความร่วมมือระหว่าง 3 ฝ่ายในชุมชน คือ บ้าน โรงเรียน และวัด โดยอาศัยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในด้านต่างๆ เพื่อการประสานงานให้เกิดความราบรื่นในการทำงานและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน พยายามกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง โดยอาศัยเงื่อนไขความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน คือ ความศรัทธาเชื่อถือที่ประชาชนมีต่อพระสงฆ์โดยพยายามใช้เงื่อนไขนี้มาชักนำประชาชนเข้ามาร่วมกันพัฒนาตนเองตั้งแต่การร่วมปรึกษาหารือในปัญหาต่างๆ เพื่อหาทางแก้ไขที่เหมาะสม รวมตลอดไปถึงการเสียสละแรงงานและเงินทุนดำเนินงานและร่วมกันติดตามประเมินผลในที่สุด

การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ คือการทำตามหลักสังคหวัตถุ 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 32 หน้าที่ 44 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเสียสละเอื้อเฟื้อ แบ่งปันหรือการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากด้วยจิตใจที่มีเมตตาและกรุณานั้น ยังเป็นกิจกรรมที่นอกจากจะให้ประโยชน์ในปัจจุบันหรือทิฏฐธัมมิกัตถะตามเหตุปัจจัยแล้วนั้น การทำงานสาธารณะสงเคราะห์อาจเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งความสุขหรือความชื่นชมยินดี รวมไปถึงชื่อเสียง เกียรติยศ ไมตรีหรือทรัพย์สินโดยมิได้มีเจตนาแสวงหามาเพื่อตน แต่เป็นการได้รับมาตามเหตุปัจจัยหรือตามเหตุผลที่สมควร ยังก่อให้เกิดประโยชน์เบื้องหน้าหรือสัมปรายิกัตถะด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านคุณค่าของชีวิตโดยเฉพาะคุณค่าทางจิตใจทั้งแก่ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการได้รับความสุขใจ การคลายจากความทุกข์ใจหรือการมีจิตใจที่พัฒนาขึ้น เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 สาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า งานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ได้กล่าวถึงการแบ่งปันทรัพย์สินหรือวัตถุสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อการดำเนินชีวิต ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของบัญญัติแห่งความรัก การแบ่งปันเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจที่มีต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ อพย. 22: 21-27 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014) คือการให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษย์ที่กำลังต้องการความช่วยเหลืออยู่ในที่ทุกแห่งของสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์จากโรคภัยไข้เจ็บ ผู้อพยพ ผู้ที่ยากจน ผู้ที่ขาดแคลนอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค คนที่ถูกสังคมทอดทิ้ง ผู้อพยพ ลี้ภัยเป็นต้น (อรัสธรรม ดีระดอม, 2526)

คุณค่าและความสำคัญของงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เป็น

การกระทำที่มุ่งสร้างประโยชน์เกื้อกูลและความสุขให้แก่สังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ตนด้วยโดยปริยาย เราอาจจะเรียกว่าเป็นบุญกุศลทั้งแก่ตนเองและสังคมในรูปแบบศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกเช่นเดียวกัน ความสำคัญของงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ที่พระเยซูทรงสอนและพระองค์ก็ทรงเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ ดังที่ยูดาห์ผู้ถือถุงเงินกองกลางของพระเยซูและบรรดาสาวกได้รับคำสั่งให้ “ให้ทาน” เสมอ (เสรี พงศ์พิศ, 2545)

บทบาทของนักบวชที่เกี่ยวกับงานสงเคราะห์ในทัศนะของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจำเป็นต้องกล่าวถึงหลักธรรมคำสอนและความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ด้วย เพราะทั้งคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิม และคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ต่างก็ย้ำให้เห็นถึงสัมพันธภาพระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์เสมอ ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก เน้นเรื่องความรักและความศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าอย่างแน่นแฟ้น และเชื่อว่าพระเจ้าทรงสร้างสรรพสิ่งรวมทั้งมนุษย์เพื่อให้มนุษย์รู้จักปรนนิบัติพระองค์และทำตามพระบัญญัติของพระเจ้าบนพื้นฐานของความรัก แล้วชีวิตหลังความตายจะได้ไปอยู่รับใช้พระเจ้าบนสวรรค์นิรันดร์ พระเจ้าทรงรักและห่วงใยมนุษย์ที่พระองค์สร้างมาตลอดเวลาและได้ส่งพระบุตรคือพระเยซูคริสต์มาบนโลกนี้ เพื่อมาไถ่บาปมนุษย์ให้รอด เพื่อให้มนุษย์ที่มีบาปและห่างจากพระบัญญัติของพระองค์ได้กลับมาเชื่อฟังพระบัญญัติของพระองค์ (พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ มธ 5: 44 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์, 2014)

คณะนักบวชศาสนาคริสต์ มีแรงจูงใจในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในด้านการศึกษา การแพทย์ การบรรเทาทุกข์ ด้านสิทธิสตรี คณะนักบวชศาสนาคริสต์จะมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เพราะมีองค์กรเครือข่ายคอยสนับสนุนซึ่งกัน ดังเห็นได้จากบางคณะนักบวชกำเนิดขึ้นจากการขยายสาขาของคณะนักบวชกลุ่มอื่น และที่สำคัญประชาชนหรือชุมชนให้การยอมรับและตอบกับรับบทบาทนักบวช โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง การให้ความช่วยเหลือมีแบบแผนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงช่วงยืนหยัดได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้กิจการด้านด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะนักบวชดำเนินงานเผยแผ่ได้โดยไม่ถูกความเชื่อเดิมต่อต้าน (สหพันธ์อธิการเจ้าคณะนักบวชในประเทศไทย, 2545)

นักบวชมองว่า หากมนุษย์ทำความดี พระเจ้าก็ทรงรักและเมตตา ความจงรักภักดีต่อพระเจ้าและมีความรู้สึกว่าตนมีบาป เอาตัวไม่รอด ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือจากพระเจ้า ความทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดต่างๆ การมีชีวิตที่ดีของคริสต์ศาสนิกชนจะมีได้ก็ด้วยความรักความศรัทธาที่มีต่อองค์พระผู้เป็นเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ สุดปัญญาและความรู้สึกนึกคิด คือการเป็นประจักษ์พยานถึง พระเยซูคริสต์เจ้า เพื่อให้ทุกคนรู้จักและสัมผัส กับความรักของพระเยซูคริสต์ด้วยการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์

การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก อาจพบอุปสรรคหลายประการ ดังนี้ ขาดแคลนทรัพยากร การทำงาน สาธารณะสงเคราะห์อาจต้องเผชิญกับปัญหาขาดแคลนทรัพยากรทั้งทางการเงิน, พัสดุ, แรงงาน, หรืออุปกรณ์ที่จำเป็น การจัดการเรื่องทางกฎหมาย การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีความซับซ้อนและยุ่งยาก การแบ่งส่วนและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การทำงานสาธารณะสงเคราะห์อาจต้องจัดการกับทรัพยากรมนุษย์ที่มีจำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้มีความซับซ้อนในการจัดการและควบคุม ปัญหาทางสังคม บางครั้งการทำงานสาธารณะสงเคราะห์อาจต้องเผชิญกับปัญหา

ทางสังคมที่ทำให้กระบวนการการทำงานมีความซับซ้อนมากขึ้น การให้คำปรึกษาและการดูแลสุขภาพจิต การทำงานสาธารณะสงเคราะห์อาจเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาและการดูแลสุขภาพจิต ซึ่งอาจต้องมีความเชี่ยวชาญทางจิตวิทยา การบริหารจัดการทรัพยากรทางศาสนา บางครั้งการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในคริสต์นิกายอาจต้องจัดการทรัพยากรทางศาสนาที่ต้องการการดูแลและสนับสนุน (บาทหลวงทศพร นารินรักษ์. 2567, 10 เมษายน)

การวัดผลในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในคริสต์นิกาย สามารถมีเกณฑ์หลายประการ คือ ปริมาณการช่วยเหลือ การวัดจำนวนผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจากกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ เช่น จำนวนอาหารที่แจกจ่าย จำนวนเสื้อผ้าที่ให้ หรือจำนวนผู้ที่ได้รับคำปรึกษา ประสิทธิภาพของการช่วยเหลือ การวัดว่าการช่วยเหลือที่ได้รับมีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยการดูผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการช่วยเหลือ เช่น การประเมินสุขภาพของผู้ที่ได้รับการดูแล ความสามารถในการเข้าถึงบริการ การวัดว่าผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายหรือยากเพียงใด ความพึงพอใจของผู้รับบริการ การให้ผู้รับบริการมีคำพิจารณาเกี่ยวกับคุณภาพของบริการที่ได้รับ การบริหารจัดการทรัพยากร การวัดการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งทางการเงิน, แรงงาน, วัสดุ, และอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ การสร้างความรู้และการฝึกอบรม การวัดผลในการสร้างความรู้และพัฒนาทักษะของทีมงานในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางศาสนา การวัดผลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางศาสนาในชุมชนที่ได้รับการช่วยเหลือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การวัดผลในความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนที่ได้รับการช่วยเหลือ การประเมินผลและการปรับปรุง การวัดผลในการประเมินผลของกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์และการดำเนินการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้เกณฑ์เหล่านี้ช่วยให้งานสาธารณะสงเคราะห์มีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม (บาทหลวงทศพร นารินรักษ์. 2567, 10 เมษายน)

การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในคริสต์นิกายมีประโยชน์มากมายต่อชุมชนและสังคมในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้ คือ การช่วยเหลือผู้ที่ต้องการงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วยให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือมีการสนับสนุนในช่วงเวลาที่ยากลำบาก โดยเฉพาะในสถานการณ์ภัยพิบัติหรือสภาพฉุกเฉิน ส่งเสริมความอบอุ่นและความรักในชุมชน การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วยสร้างความอบอุ่นและความรักในชุมชน โดยทำให้คนรู้สึกถึงความเข้าใจและความเมตตาต่อผู้ที่ต้องการ สร้างความรู้และทักษะ การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วยสร้างความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการ สนับสนุนกลุ่มที่ต้องการ การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วยในการสนับสนุนกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น ผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ, กลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการศึกษา ฯลฯ (บาทหลวงทศพร นารินรักษ์. 2567, 10 เมษายน)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปได้ดังนี้

1. เปรียบเทียบนิยามและความหมายของงานสาธารณะสงเคราะห์ ในประเด็นต่างกันคือ ในพุทธศาสนา งานสาธารณะสงเคราะห์มักเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่อยู่ในสภาวะทุกข์ทรมานหรือที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยการส่งเสริมความเมตตาและความเมตตาให้กับผู้คนที่

ต้องการ นอกจากนี้ กิจกรรมทางศาสนาบางประการเช่นการให้การแสดงความเคารพต่อภูมิสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสถานที่สำคัญในพุทธศาสนาก็อาจถือเป็นงานสาธารณะสงเคราะห์ด้วย ในศาสนาคริสต์งานสาธารณะสงเคราะห์มักมีการเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือแก่คนจนและผู้ประสบภัย โดยมีการเรียกให้เป็นบุคคลที่ดีและมีน้ำใจต่อผู้อื่น เช่นการให้ความช่วยเหลือทางสังคมแก่คนไร้บ้าน การสนับสนุนโครงการการศึกษา หรือการให้การช่วยเหลือในเหตุฉุกเฉิน นอกจากนี้ ในบางกิจกรรมศาสนาคริสต์ยังมีการเน้นไปที่การประกอบกิจกรรมทางศาสนาเพื่อการบริการสาธารณะสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้จนและผู้ประสบภัยด้วย อย่างไรก็ตาม มันมักจะเรียกให้เป็นการบริจาคหรือการช่วยเหลือในลักษณะที่มีการเชื่อมโยงกับความเชื่อศาสนาอย่างมากขึ้น โดยบางครั้งอาจแยกจากการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาไปยังการช่วยเหลือทางสังคมอย่างเดียว ดังตารางเปรียบเทียบที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบนิยามและความหมายของงานสาธารณะสงเคราะห์

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมให้ได้รับการฟื้นฟูพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางด้านกายภาพและด้านจิตใจ สามารถขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าต่อไปได้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีสันติภาพและสันติสุข	การทำการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยากโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นงานที่ทำด้วยหัวใจที่รักเพื่อนมนุษย์ ทำด้วยความเต็มใจด้วยหวังจะทำให้สังคมดีขึ้นตามหลักคำสอนของพระเยซูเจ้า

2. เปรียบเทียบคุณค่าและความสำคัญของงานสาธารณะสงเคราะห์ มีประเด็นต่างกันคือ ในพุทธศาสนา การให้บริการและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความทุกข์นั้นมีค่าและเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ตามศาสนาพุทธ การให้ความเมตตาและการช่วยเหลือผู้อื่นถือเป็นสิ่งที่สำคัญในการฝึกฝนธรรม การช่วยเหลือคนอื่นๆ จะเสริมสร้างคุณธรรม สร้างความสุข และสร้างกรรมดีให้กับผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งมีผลต่อการปรับปรุงคุณธรรมและสร้างความสงบสุขในสังคม ในศาสนาคริสต์ การให้บริการและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความทุกข์นั้นมีความสำคัญอย่างมากเช่นกันตามศาสนาคริสต์ การช่วยเหลือผู้อื่นถือเป็นพื้นฐานของศาสนาคริสต์ และเป็นการแสดงความรักและเมตตาต่อผู้อื่นตามศาสนาคริสต์ ซึ่งอาจหมายถึงการให้ความช่วยเหลือทางวัฒนธรรม ทางสังคม และทางการศึกษา โดยมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกับการให้ความช่วยเหลือทางวิทยาศาสตร์หรือการดูแลสุขภาพ ดังนั้น ในทั้งสองศาสนางานสาธารณะสงเคราะห์มีค่าและความสำคัญอันสำคัญในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีความเป็นธรรม ดังตารางเปรียบเทียบที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคุณค่าและความสำคัญของงานสาธารณะสงเคราะห์

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
การกระทำเพื่อสงเคราะห์ และเกื้อกูลให้เกิดประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชน ครอบครัว ชุมชน และสังคม	งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานที่ต้องทำด้วยความรักอันแท้จริงในศาสนาคริสต์คือความเชื่อในพระเป็นเจ้านั่นคือความไว้วางใจในพระเป็นเจ้าองค์เดียว การตัดสินใจของชาวคริสต์ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในพระเป็นเจ้าผู้บริสุทธิ์

3. เปรียบเทียบบทบาทของนักบวชกับงานสาธารณะสงเคราะห์ ประเด็นที่ต่างกันคือ นักบวช

ในศาสนาพุทธมักมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสงบและความสุขในตัวเองและในสังคม บทบาทหลักของนักบวชคือการฝึกฝนตนเองในทางธรรมและการช่วยเหลือผู้อื่นในการตามตัวอย่างที่ศาสนาพุทธสอน เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์อย่างตรงไปตรงมา เช่น การสนับสนุนโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือผู้จน การเผยแพร่สมาธิ และการให้การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ในศาสนาคริสต์ บทบาทของนักบวชมักมีความหลากหลายมากขึ้น ในศาสนาคริสต์ที่เป็นหลักสูตรอย่างเช่นคาทอลิก นักบวชมักมีบทบาทในการนำเสนอคำสอนทางศาสนา การนำศาสนาคริสต์ไปสู่ชุมชน และในบางกรณี การทำงานในหน้าที่การบริหารจัดการในโบสถ์ และการเป็นที่ปรึกษาในหลายด้าน นอกจากนี้ นักบวชในศาสนาคริสต์ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการที่จะพบกับปัญหาที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวันโดยให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางจิตใจ ดังตารางเปรียบเทียบที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทของนักบวชกับงานสาธารณะสงเคราะห์

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ 1.เผยแพร่ให้ประชาชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเน้นด้านจิตใจ 2. สามารถสงเคราะห์ด้านสิ่งของตามสถานการณ์ที่จำเป็น ซึ่งไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย	นักบวชในศาสนาคริสต์เป็นผู้มีจิตวิญญาณแห่งความเมตตามีความสุภาพอ่อนโยน มีบทบาทดังนี้ 1.สั่งสอนอบรมด้านจริยธรรมทางศาสนา 2.ออกเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา อาชีพ และให้คำแนะนำด้านครอบครัวในทุกด้านที่มีผู้ร้องขอความช่วยเหลือ

4. เปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความต่างกันคือ แรงจูงใจในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในพุทธศาสนามักเกิดจากความเข้าใจในความทุ่มเทที่ต้องใช้ในการเข้าถึงการบรรลุสุขแห่งจิตใจ และการสร้างความเข้าใจในธรรมชาติของความทุ่มเท ในพุทธศาสนา การช่วยเหลือผู้อื่นถือเป็นการฝึกฝนธรรมและการศึกษาถึงความเมตตาและความเอกราช การสร้างความเข้าใจในความทุ่มเทในการช่วยเหลือผู้อื่นช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในพุทธศาสนา แรงจูงใจในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์มักมีต้นทางจากความเข้าใจในคำสอนของพระเยซูคริสต์ และความรักที่พระองค์ได้แสดงให้เห็นต่อมนุษย์ ภายใต้คำสอนของพระเยซู ชาวคริสต์มักมอบชีวิตของพวกเขาให้กับการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการ การทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์มักถูกเข้าใจว่าเป็นการแสดงความรักและความเมตตาต่อผู้อื่นเช่นกัน นอกจากนี้ ความเชื่อในความรักและความเมตตาของพระเยซูใช้เป็นแรงจูงใจสำคัญในการทำงานทางสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์ ดังตารางเปรียบเทียบที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
พระพุทธศาสนามีแรงจูงใจในการทำงานคือการพัฒนาบุคคลด้วยการพัฒนาจิต เพราะจิตเป็นผู้	คริสต์ศาสนิกชนเมื่อพบเจอผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนเกิดสงสารเมตตาจึงเข้าไปช่วยเหลือตามหลักคำ

บงการให้บุคคลมีความมีพฤติกรรมต่าง ๆ ได้	สอนของศาสนาคริสต์ มีการพัฒนาชุมชนเพื่อความสุขนิรันดร คือสวรรค์อันเป็นอาณาจักรของพระเจ้า

5. เปรียบเทียบเหตุปัจจัยของงานสาธารณะสงเคราะห์ ต่างกันดังนี้คือ ในพุทธศาสนา ความทุ่มเทในการเติบโตและการประพฤติปฏิบัติตามธรรมมีความสำคัญสูงสุด ซึ่งการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ถือเป็นอีกหนึ่งวิธีในการฝึกฝนและพัฒนาธรรมะ การช่วยเหลือผู้อื่นถือเป็นการแสดงความเมตตาและความเข้าใจต่อความทุ่มเทและความทรงจำเป็นของชีวิตมนุษย์ ในศาสนาคริสต์ ความรักเป็นหลักฐานสำคัญที่สอดคล้องกับคำสอนของพระเยซู ซึ่งนำไปสู่การทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ที่ต้องการ การทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์มักเกี่ยวข้องกับการบริจาคไม่ว่าจะเป็นเงิน อาหาร หรือเวลา เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการ การบริจาคถือเป็นส่วนสำคัญของชีวิตศาสนาคริสต์และการปฏิบัติธรรมของคริสต์ชน ดังตารางเปรียบเทียบที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบเหตุปัจจัยของงานสาธารณะสงเคราะห์

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
ปัจจัยหลักของงานสาธารณะสงเคราะห์มีจุดประสงค์เพื่อให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ แต่เป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการ เกิดแก่ เจ็บ ตาย อันเป็นของ คู่กันกับธรรมชาติ	ปัจจัยหลักของการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ คือ หากมนุษย์ทำความดี พระเจ้าก็ทรงรักและเมตตา ความจงรักภักดีต่อพระเจ้าและมีความรู้สึกว่าตนมีบาป เอาตัวไม่รอด ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือจากพระเจ้า

6. เปรียบเทียบอุปสรรคในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ ต่างกันดังนี้ ความจำเป็นในการตัดสินใจ บางครั้ง การตัดสินใจในการช่วยเหลือผู้อื่นในพุทธศาสนาอาจมีความซับซ้อน เนื่องจากต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่เป็นไปได้ต่อการเจริญเติบโตของบุคคลและผู้รับความช่วยเหลือเอง ปัญหาการจัดการทรัพยากร บางครั้ง การทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในพุทธศาสนาอาจเผชิญกับปัญหาในการจัดการทรัพยากร ทั้งทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรบุคลากร และทรัพยากรวัสดุ ความยากลำบากในการแสวงหาเงิน บางครั้ง การทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์อาจเผชิญกับความยากลำบากในการระดมทุน โดยเฉพาะเมื่อต้องการสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่มีค่าใช้จ่ายสูง ความซับซ้อนในเรื่องกฎหมาย ในบางที่ การทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์อาจเผชิญกับความซับซ้อนในเรื่องกฎหมาย ที่มีกฎระเบียบและข้อกำหนดทางกฎหมายที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังตารางเปรียบเทียบที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบอุปสรรคในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นมานั้นอาจต้องใช้เวลาในการแก้ไขไม่สามารถที่จะทำได้ในทันที เพราะอาจต้องใช้ความรู้ความเข้าใจในการ	ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เกิดจากการขาดแคลนในด้านต่างๆ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในหลายด้าน ทำให้เกิดปัญหาต่อการ

แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสามารถดำเนินการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์มากที่สุด	ช่วยเหลือ ต้องใช้ความอดทน ความเพียร พยายาม ความตั้งใจอย่างจริงจัง และความมีศรัทธาในเรื่องที่ทำนั้นๆ

7. เปรียบเทียบเกณฑ์การวัดผลในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ ต่างกันคือ ในพุทธศาสนาการวัดผลมักมีการเน้นที่ผลลัพธ์ที่สร้างขึ้นจากการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในเครื่องเสีย ซึ่งอาจเป็นการให้เสื้อผ้า อาหาร หรือเงินให้กับผู้ที่ต้องการ นอกจากนี้ การเชื่อมโยงผลการทำงานกับความสุขและความสงบใจของผู้รับบริการอาจเป็นสิ่งที่พิจารณาด้วย ในศาสนาคริสต์ การวัดผลมักมีการให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ทางจิตใจและศิลปะที่สร้างขึ้นจากการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการ มันอาจเป็นการวัดความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความสุขที่ได้รับ หรือการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การวัดผลในศาสนาคริสต์อาจเน้นการเชื่อมโยงผลการทำงานกับค่านิยมทางศาสนาและการทำงานเพื่อช่วยเหลือตามคำสอนของพระเยซู การพิจารณาผลลัพธ์ทางจิตใจเป็นส่วนสำคัญของการวัดผลในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์ ดังตารางเปรียบเทียบที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบเกณฑ์การวัดผลในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์

พระพุทธศาสนาเถรวาท	ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
ผลสำเร็จในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์คือการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาฟื้นฟูทั้งทางด้านจิตใจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	การวัดผลความสำเร็จในการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์นั้นสามารถวัดได้จากความสุขกายสุขใจที่เกิดแก่ผู้รับการสงเคราะห์ ทำให้เกิดการแบ่งปันในสังคม มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และคนที่ได้รับการช่วยเหลือมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการแสดงออกถึงความเมตตาและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องของความกรุณาและการทำบุญ รายละเอียดของผลสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ 1. การส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน 2. การปฏิบัติตามหลักธรรม 3. การบรรเทาความทุกข์ 4. การพัฒนาตนเองและสังคม 5. การสร้างเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนา 6. การเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า จะเห็นได้ว่าการสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีผลดีทั้งในด้านการสร้างความสามัคคีในชุมชน การปฏิบัติตามหลักธรรม การบรรเทาความทุกข์ การพัฒนาตนเองและสังคม การสร้างเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางจิตใจและทางสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาท สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี) ได้ให้ข้อเสนอว่า งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานที่นักปกครอง หรือผู้บริหารที่ดีจะต้องทำงานสาธารณะสงเคราะห์

จะต้องรู้จักการปรองดองใจของนักปกครอง ต้องนั่งอยู่ในใจของเขาเหล่านั้น ต้องมีหลักการในการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง ด้วยการยึดหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจประชาชน เรียกว่า ราชาสังคหวัตถุ 4 ประการ ได้แก่ สัสสเมธะ หมายถึง ความฉลาดในการบำรุงพืชพรรณธัญญาหารต่างๆ หรือส่งเสริมการเกษตร ปุริสเมธะ หมายถึง ความฉลาดในการบำรุงราชการ รู้จักการส่งเสริมคนดีมีความสามารถ สัมมาปาสะ หมายถึง ความรู้จักการผูกผสานใจของประชาชน ด้วยการส่งเสริมอาชีพต่างๆ วาชเปยะ หมายถึง ความมีวาจาอันดูดดื่มใจ น้ำคำควรดื่ม คือรู้จักพูดดี รู้จักปราศรัย ไพเราะ สุภาพนุ่มนวล ประกอบด้วยเหตุผล มีประโยชน์ เป็นทางแห่งความสามัคคี ทำให้เกิดประโยชน์อันดีงาม และได้รับความนิยมเชื่อถือ (พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี), 2549)

วัตถุประสงค์ที่ 2 การมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงความรักและความเมตตาตามหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์ การสาธารณะสงเคราะห์ในนิกายนี้มีผลกระทบทั้งในด้านจิตวิญญาณและสังคม ดังนี้ 1. การแสดงความรักของพระเจ้า 2. การเสริมสร้างชุมชน 3. การปฏิบัติตามหลักศรัทธา 4. การบรรเทาความทุกข์ 5. การพัฒนาสังคม 6. การเสริมสร้างจิตวิญญาณ 7. การส่งเสริมศรัทธาและการเผยแพร่คำสอน 8. การเป็นตัวอย่างที่ดี ผลของการสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการเสริมสร้างชุมชน การพัฒนาสังคม การบรรเทาความทุกข์ และการเสริมสร้างจิตวิญญาณ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระเยซูคริสต์และเป็นการสร้างสังคมที่มีความเมตตาและความรักในเพื่อนมนุษย์ สอดคล้องกับงานของเอ็ดมันด์ ชาน สรุปผลการวิจัยว่า การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ คือเป็นงานที่พระผู้เป็นเจ้าทรงมอบหมายให้กระทำ เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบาก ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งความรัก ภารกิจทั้งหลายจึงเป็นการกระทำต่อพระเจ้า และต่อเพื่อนร่วมโลก พระเยซูเจ้าพระองค์ทรงให้คริสตชนทั้งหลาย ตระหนักถึงภารกิจของศาสนาให้ดี ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจหน้าที่ ที่พระเยซูเจ้าได้ทรงจัดตั้ง และมอบภารกิจในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษยชาติ สู่ชีวิตที่สมบูรณ์ในพระผู้เป็นเจ้า (เอ็ดมันด์ ชาน, 2560)

วัตถุประสงค์ที่ 3 การสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกันในการช่วยเหลือผู้อื่นและพัฒนาสังคม แต่มีพื้นฐานทางปรัชญาและวิธีการที่แตกต่างกัน การสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นการสร้างบารมีเพื่อการพ้นทุกข์ ในขณะที่การสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเน้นการแสดงความรักและความเมตตาตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ ทั้งสองแนวทางนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและมีมนุษยธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดเมธี เขมปญฺโญ (สอนวดี) เสนอผลการวิจัยว่า พระสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ได้รับการช่วยเหลือจากทางคณะสงฆ์ชั้นปกครอง โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ดูแล อีกทั้งคณะสงฆ์ยังได้รับการช่วยเหลือจากทหาร ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์อีกด้วย ส่วนบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนั้น ก็จะลงพื้นที่เพื่อมอบทุนการศึกษาต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนนักศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยต่างๆ ทางธรรมชาตินั่นเอง รวมถึงยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น (พระปลัดเมธี เขมปญฺโญ (สอนวดี), 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแบบเรียนการมีส่วนร่วมตามหลักของศาสนาได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผังองค์ความรู้การมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม

จากผังองค์ความรู้การมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อพัฒนาสังคม สรุปได้ดังนี้

1. การเสริมสร้างความเข้าใจข้ามศาสนา การศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในสองศาสนานี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา การเปรียบเทียบและการศึกษาในลักษณะนี้ทำให้คนจากศาสนาต่างๆ เข้าใจถึงเจตนารมณ์และวิธีการช่วยเหลือของกันและกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกันในกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือ การศึกษาวิธีการและหลักการสาธารณะสงเคราะห์ในทั้งสองศาสนาช่วยให้เห็นถึงแนวทางที่หลากหลายในการช่วยเหลือสังคม ตัวอย่างเช่น พระพุทธศาสนาเถรวาทมักเน้นการให้ทานและการสร้างบารมี ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมักเน้นการจัดตั้งองค์กรและการทำงานร่วมกันในระดับชุมชน การนำเอาแนวทางเหล่านี้มาผสมผสานกันอาจนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การสร้างองค์กรการกุศลที่เน้นการให้ทานตามแบบพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมร่วมกันแบบคริสต์

3. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรม การรวมเอาองค์ความรู้จากการศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในสองศาสนานี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรมที่เน้นการสร้างบุคลากรที่มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม ตัวอย่างเช่น การพัฒนาหลักสูตรในสถาบันการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมการให้ทานและการสร้างบารมีตามแบบพุทธศาสนา การ

ฝึกอบรมด้านการบริหารองค์กรการกุศลและการทำงานร่วมกับชุมชนตามแบบคริสต์

4. การส่งเสริมการวิจัยทางศาสนาและสังคม การศึกษานี้สามารถกระตุ้นให้เกิดการวิจัยเพิ่มเติมในด้านต่างๆ เช่น การวิจัยเรื่องผลกระทบของการสาธารณะสงเคราะห์ต่อความสามัคคีในชุมชน การวิจัยเรื่องผลกระทบของการสาธารณะสงเคราะห์ต่อการพัฒนาจิตวิญญาณและความสุขของผู้ให้

5. การสร้างนโยบายสาธารณะที่ครอบคลุม องค์ความรู้จากการศึกษานี้สามารถนำไปสู่การสร้างนโยบายสาธารณะที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในด้านการช่วยเหลือผู้ยากไร้และการพัฒนาสังคม ตัวอย่างเช่น การสร้างนโยบายที่ส่งเสริมการร่วมมือระหว่างองค์กรการกุศลจากศาสนาต่าง ๆ การพัฒนานโยบายที่เน้นการสร้างบารมีและการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างยั่งยืน

6. การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและการทำบุญ การศึกษาในเรื่องนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้คนหันมาปฏิบัติธรรมและทำบุญตามหลักศาสนาของตนอย่างจริงจังมากขึ้น เนื่องจากเข้าใจถึงความสำคัญและผลกระทบที่เกิดจากการสาธารณะสงเคราะห์

การศึกษาและการเปรียบเทียบสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจึงไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจข้ามศาสนา แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานโยบาย การศึกษา การวิจัย และการปฏิบัติที่มีผลต่อการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและมีมนุษยธรรมมากขึ้น

บทสรุป

การทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในพุทธศาสนาช่วยในการฝึกฝนธรรมและการพัฒนาคุณธรรมของผู้ที่ทำงาน ผู้ที่มอบบริการได้รับการฝึกฝนในคุณลักษณะเช่นความเมตตา ความกรุณาและความเข้าใจ การเสริมสร้างสังคมที่มีคุณธรรม งานสาธารณะสงเคราะห์ในพุทธศาสนาช่วยสร้างสังคมที่มีความเมตตาและความเอกราช ซึ่งส่งผลให้มีสังคมที่มีความสงบและสุขมากขึ้น ส่วนการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์บ่งบอกถึงความรักและความเมตตาของพระเยซู ซึ่งส่งผลให้มีการสร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรมที่มีค่ามากขึ้น เช่น การให้เสื้อผ้าแก่คนจน การสร้างโรงเรียนหรือโรงพยาบาล การสนับสนุนศิลปินและศิลปวัฒนธรรมในชุมชน การสร้างสังคมที่เข้มแข็ง งาน สาธารณะสงเคราะห์ในศาสนาคริสต์ช่วยให้สังคมมีการเข้มแข็งมากขึ้น โดยการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการช่วยเหลือเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

1.1 ควรสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับความจำเป็นและประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ในศาสนา โดยการสร้างกิจกรรมการศึกษาและการแพร่หลายข้อมูลที่ชัดเจนและสร้างสรรค์

1.2 ควรสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณะสงเคราะห์ โดยการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนาและความเชื่อของชุมชน

1.3 ควรให้การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างศาสนาในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ เพื่อสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและเชื่อมั่นในความเข้าใจและความเคารพต่อกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์ในท้องถิ่นอื่น เพื่อหาความเห็นที่สอดคล้องกัน

2.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางศาสนาระหว่างพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ในท้องถิ่นต่างๆ ในเชิงประจักษ์

2.3 ควรมีการศึกษาวิธีการบูรณาการหลักการมีส่วนร่วมทางศาสนาระหว่างพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์กับกลุ่มยุวชนยุคนิวเจน ในจังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2014). *พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิม และภาคพันธสัญญาใหม่.* กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์.

นิจ ลาภธนานนท์. (2562). *อดีต ปัจจุบัน และอนาคตงานสาธารณะสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย.* นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

ปกรณ์ อังศุสิงห์. (2511). *หลักและนโยบายการสังคมสงเคราะห์.* กรุงเทพมหานคร: ศรีไทยการพิมพ์.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). (2545). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. *เอกสารประกอบการบรรยาย.* กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ หวลจิตต์) และสุพิชฌาย์ พรพิชณรงค์. (2561). พระจิตอาสาคิลานธรรม: รูปแบบและกระบวนการเยียวยาใจผู้ป่วยด้วยธรรมะ. *รายงานวิจัย.* สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดเมธี เขมปญฺโญ (สอนวดี). (2559). การศึกษาเปรียบเทียบงานสาธารณะสงเคราะห์ของพระสงฆ์กับบาทหลวงในจังหวัดเพชรบูรณ์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดวัชระ วชิรญาโณ. (2557). *พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์.* กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในศาสนาประจำชาติ.* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี). (2549). ศึกษาบทบาทของการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภทฺทจารี). *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภานุทัต ยอดแก้ว. (2560). การวิเคราะห์ คำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาแนวคิดสิทธิมนุษยชน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). *พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์.*

กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 21, 23.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุพา วงศ์ไชย. (2534). *ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

สหพันธ์อธิการเจ้าคณะนักบวชในประเทศไทย. (2545). *นักบวชหญิงและชายในประเทศไทย.* ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

เสรี พงศ์พิศ. (2545). *ศาสนาคริสต์.* กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยแสงธรรม.

อภิวัฒน์ โพธิ์สาน. (2551). *พุทธศาสตร์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต.* กรุงเทพมหานคร: มหาสารคาม.

อมรา มะลิลา. (2538). *การสังคมสงเคราะห์.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรัสธรรม ดีระดอม. (2526). การศึกษาเปรียบเทียบผลของจริยธรรมทางพุทธศาสนาและคริสตศาสนาที่มีต่อพฤติกรรมของพยาบาลชาวพุทธและคริสต์. *ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

เอ็ดมันด์ ชาน. (2560). *การเป็นสาวกแบบถึงรากถึงโคน.* แปลโดย สุธิดา เว็สต์วูด. กรุงเทพมหานคร: กนกบรรณสาร.

บาทหลวงทศพร นารินรักษ์. (10, เมษายน 2567). *การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.* (พระบุญสม ธมฺมวโร (เชิดสูงเนิน), ผู้สัมภาษณ์).

Kenneth Scott Latourette. (2547). *ประวัติศาสตร์ศาสนาคริสต์.* แปลโดย ธนาภรณ์ ธรรมสุจริตกุล และสิธยา คูหาเสน่ห์. กรุงเทพมหานคร: พระคริตธรรม แผนกวรรณกรรม.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Development of Academic Achievement in Computational Thinking Using Gamified Learning Activities of 2 Prathomsuksa Elementary School Students

[1]**เขมจิรา รัตนะ** Khamjira Rattana
[2]**เหลืองรังษี** Pol Luangrangsee
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: Khemjira.rat035@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อพัฒนารายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 28 คน โรงเรียนชุมชนบ้านสะท้อน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม 2) แบบทดสอบวัดผมสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .20 พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมนักเรียนได้ใช้ความสามารถและทักษะที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้และเกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อรายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม มีค่าเฉลี่ย 4.75

คำสำคัญ: วิทยาการคำนวณ; วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research aims to enhance learning achievement in the subject of Computer Science for Grade 2 students through game-based learning methods. The objectives of this research are: 1) to compare the learning achievements in Computer

Science before and after employing game-based learning methods for Grade 2 students, and 2) to assess the students' satisfaction with game-based learning methods in Computer Science. The sample group consisted of 28 Grade 2 students from Ban Sathon Community School in the first semester of the academic year 2567, selected through simple random sampling using the school as the sampling unit. The instruments used in this research included: 1) lesson plans for Computer Science using game-based learning methods, 2) a learning achievement test, and 3) a student satisfaction survey. The research resulted that 1. The learning achievement in the Computer Science course through the game-based learning method was significantly higher after the learning process compared to before at a statistical significance level of .01 2. The average satisfaction score for the game-based learning method in the Computer Science course for Grade 2 students was 4.75 indicating a very high level of satisfaction.

Keywords: Computer Science; Game-Based Learning Methods; Academic achievement

บทนำ

การจัดการศึกษาครูผู้สอน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนให้น่าตื่นเต้นและแปลกใหม่ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรมการศึกษาใช้เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ควรได้รับการศึกษา และแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม การเรียนการสอนจึงต้องเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นวิชาที่มีการเพิ่มเติมวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ซึ่งเป็นวิชาที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาผนวกเข้ากับการศึกษา สร้างเป็นเครื่องมือสื่อทางการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะแก้ ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนซึ่งผู้เรียนสามารถนำทักษะนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562)

สภาพปัจจุบันเป็นปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาการคำนวณ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความต้องการสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการคำนวณเพื่อศึกษาด้วยตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้มีความต้องการอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าจากการศึกษาสภาพปัญหากับการสอนวิทยาการคำนวณซึ่งเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะการคิดปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดอย่าเป็นขั้นตอน เนื่องจากสภาพแวดล้อมและบริบทของโณงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท ไม่มีทรัพยากรเทคโนโลยีที่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของนักเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนวัดท่าประดู่ ตำบลนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา อาศัยอยู่ในพื้นที่นอกเขตเมืองที่มีเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่ง

ไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ยาก ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะและผู้เรียนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดของวิชาวิทยาการคำนวณได้ (พรนภัส ใหญ่วงค์, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดย เกมผึ้งน้อยสร้างรัง ครูแจกแบบรังผึ้ง แจกบล็อกรังผึ้งให้ทุกคนในกลุ่ม ช่วยกันต่อให้เป็นรังผึ้งที่สมบูรณ์ เกมแก้มยุ้ยจอมซน โดยเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครแก้มยุ้ยที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในการหาของกิน การหลีกเลี่ยงอันตรายและการหาของกินในที่ซับซ้อน เช่นการใช้คำสั่งเดินหน้าและเลี้ยวว้ายเพื่อหาของกิน เกมเดินเที่ยวในเมือง เล่นเกมเพื่อสำรวจปัญหาและวิธีการแก้ไข สำรวจปัญหาที่เจอในเกม เช่นการหาทางไปยังสถานที่ต่าง โดยใช้สื่อบัตรคำสั่ง เกมภาพตัดต่อ เป็นเกมที่ผู้เล่นจะต้องนำชิ้นส่วนมาประกอบกันให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ หรือลักษณะคล้ายคลึงกันนำมาเปรียบเทียบ เกมลานจอดรถพิศวง การแสดงขั้นตอนในการแก้ปัญหา ทำได้โดยการเขียนบอกเล่า ภาพวาด หรือใช้สัญลักษณ์ เช่น การใช้คำสั่งง่ายๆ เพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของรถ การวางแผนเส้นทางที่มีอุปสรรคมากขึ้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาการคำนวณ การใช้เกมในการจัดการเรียนการสอน วิชาวิทยาการคำนวณมีหลายประโยชน์ที่ทำให้เป็นทางเลือกที่น่าสนใจ สำหรับการสอนและเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เกมมีความสนุกสนานและท้าทาย ทำให้นักเรียนมีความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณ เกมมีภาพและบรรยากาศที่น่าสนใจ ทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำ เกมทำให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันในทีมหรือแข่งขันกันในสภาพแวดล้อมที่สนุกสนาน ส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาร่วมกัน สร้างบทเรียนที่น่าสนใจ และทำให้นักเรียนเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการเล่นเกม ให้เกมที่มีการสอดคล้องกับเนื้อหาของวิทยาการคำนวณเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณที่ดีขึ้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาวิทยาการคำนวณ มีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อรายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย ประเภททดลอง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมรูปแบบการวิจัยเป็นแบบ (One-Group Pretest-Posttest Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาประดู่-สะท้อน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 รวมจำนวน 109 คน จำนวน 7 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้ง

นี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 จำนวน 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 จำนวน 4 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการแก้ปัญหาอย่างง่าย 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหา จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการหารูปแบบของปัญหา แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการเขียนโปรแกรม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการตรวจหาข้อผิดพลาด มีค่าเฉลี่ย 4.61 ค่า IOC 0.67 ค่าความตรงเชิงเนื้อหา 0.84

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แบ่งเป็น 8 ด้าน

2.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) กับนักเรียนกลุ่มทดลองด้วยแบบทดสอบ เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาด ข้อสอบแบบปรนัยชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ

2.2 ทำการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง

2.3 เมื่อเสร็จสิ้นการสอนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม แล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-Test) เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาด ด้วยแบบทดสอบ แบบปรนัยชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ

2.4 ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน มีผลสัมฤทธิ์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{d}$	t	P
ก่อนเรียน	6.61	1.93	4.429	12.502	.000
หลังเรียน	11.04	2.65			

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.61 คะแนน และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.04 คะแนน เมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ สรุปได้ว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อรายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงตารางผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ ที่มีต่อวิรายวิชาวิทยาการคำนวณ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม

รายการ	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมระหว่างสื่อการสอนหลากหลายชนิด	4.71	.53	มากที่สุด
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้และพฤติกรรม	4.71	.46	มากที่สุด
3. รูปแบบการเรียนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสมารถและทักษะที่แตกต่างกัน	4.93	.37	มากที่สุด

รายการ	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
4. บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนมีความเหมาะสม	4.71	.46	มากที่สุด
5. รูปแบบการเรียนรู้สามารถแก้ปัญหาการเรียนไม่ทันเพื่อนได้	4.79	.41	มากที่สุด
6. นักเรียนได้ฝึกทักษะทั้งในส่วนของทฤษฎีและในส่วนของการปฏิบัติ	4.79	.41	มากที่สุด
7. นักเรียนสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข	4.68	.54	มากที่สุด
8. กิจกรรมใช้คำสั่งหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติตาม	4.71	.53	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.75**	**.20**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีจัดการเรียนรู้แบบเกม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .20) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รูปแบบการเรียนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสมารถและทักษะที่แตกต่างกัน (ค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.93 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .37) รูปแบบการเรียนรู้สามารถแก้ปัญหาการเรียนไม่ทันเพื่อนได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .41) นักเรียนได้ฝึกทักษะทั้งในส่วนของทฤษฎีและในส่วนของการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .41) มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมระหว่างสื่อการสอนหลากหลายชนิด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .53) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ และพฤติกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .46) บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .46) กิจกรรมใช้คำสั่งหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติตาม(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .53)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เนื่องจากการใช้เกมในการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจ และสนใจในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมีความท้าทายในการเรียน การเรียนมีความสนุกสนาน นักเรียนที่เรียนเก่งช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงศ์ ม่วงแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาเกมเพื่อการศึกษารายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว, 2562) และสอดคคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์ อำนวยพร และคณะ ซึ่งมีผลการวิจัยว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่อง การแสดงลำดับขั้นตอนการทำงาน หรือการแก้ปัญหาอย่างง่ายโดยใช้ภาพ สัญลักษณ์หรือข้อความ จากการเรียน ด้วยสื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (พิชญ์ อำนวยพร และคณะ, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพัชราพร จุลมณี ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เกมบิงโกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนสูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พัชราพร จุลมณี, 2562) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวรรณ สุรรณวาปี ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชั่นเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองวัวซอพิทยาคม พบว่า 1) สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชั่นเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ภัทราวรรณ สุรรณวาปี, 2563)

2. จากผลการสำรวจความพึงพอใจนักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีจัดการเรียนรู้แบบเกม โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ .75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .20 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกรายการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบการเรียนช่วยส่งเสริมให้

นักเรียนได้ใช้ความสมารถและทักษะที่แตกต่างกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .37) รูปแบบการเรียนรู้สามารถแก้ปัญหาการเรียนไม่ทันเพื่อนได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .41) นักเรียนได้ฝึกทักษะทั้งในส่วนของทฤษฎีและในส่วนของการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .41) มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมระหว่างสื่อการสอนหลากหลายชนิด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .53) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ และพฤติกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .46) บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .46) กิจกรรมใช้คำสั่งหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติตาม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .53) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชิตา วงศ์แปง ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้เกมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย จังหวัดขอนแก่นพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้เกมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัยจังหวัดขอนแก่น จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในการนำเนื้อหาและสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนมีความสอดคล้อง 4.88 (วิชิตา วงศ์แปง, 2563) และค่าเฉลี่ยผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนด้านสื่อมีความสอดคล้องกับสรัลดา พรจินดาสกุล ได้ศึกษาการจำชื่อธาตุของนักเรียน โดยใช้เกมบิงโกตารางธาตุและโปรแกรม Kahoot Application รายวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ (เคมี) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าผลความพึงพอใจในการใช้เกมบิงโก และโปรแกรม Kahoot Application โดยภาพรวมด้านครูให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหามีความพึงพอใจมากที่สุด พบว่า มีค่าเฉลี่ย 4.67 (S.D. 1.00) (สรัลดา พรจินดาสกุล, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ต้องอาศัยการเลือกใช้เกม หรือการประยุกต์เกม หรือการออกแบบเกมที่กระตุ้นเราความสนใจของผู้เรียน เป็นเกมที่ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป อีกทั้งต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และความพร้อมในการใช้สื่อดิจิตอลของผู้เรียนด้วย ดังนั้นผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์ในประเด็นเหล่านี้อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ในบางครั้งผู้เรียนอาจเกิดความสับสนในขั้นตอนการเล่น หรือไม่สามารถควบคุมเวลาในกลุ่มได้ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นที่จะต้องจัดทำคู่มือการเล่นเกมเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาก่อนการเล่นหรือระหว่างการเล่นเกม โดยอาจเป็นคู่มือที่อยู่ในรูปแบบไฟล์เอกสาร หรือสื่อวีดิทัศน์ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ที่สำคัญการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไม่ใช่เพียงการเล่นเกมเพื่อความสนุกสนาน ผู้สอนจำเป็นต้องชี้ให้ผู้เรียนเห็นว่าเกมเพื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ร่วมเล่นไปนั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กลยุทธ์ในการเอาชนะปัญหาอุปสรรคโดยเคราะพกฎกติกา และจำเป็นต้องชี้ชวนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเกมสู่เนื้อหารายวิชาและแนวทางการนำไปปรับใช้ในอนาคต

บทสรุป

การสอบแบบเกม (Game-based Assessment) หรือการใช้เกมในการประเมินผลการเรียนรู้มีขั้นตอนและวิธีการที่สามารถส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นได้ เนื่องจากการใช้เกมในกระบวนการเรียนรู้และการประเมินนั้นมีลักษณะที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ เกมเป็นเครื่องมือในการประเมินผลช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการสอบหรือการประเมินไม่ได้เป็นสิ่งที่เครียดหรือไม่สนุก แต่เป็นโอกาสในการทดลองและเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเกมมักจะต้องการทักษะหลายด้าน เช่น การคิดเชิงกลยุทธ์ การตัดสินใจที่รวดเร็ว การทำงานเป็นทีม และการจัดการเวลา ซึ่งสามารถประเมินได้จากการเล่นเกมและส่งเสริมทักษะเหล่านี้ในตัวผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การนำงานการวิจัยไปใช้ควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักเรียน และยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของนักเรียนพร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ทั่วไป เรื่องการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาดนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1.2 ผลการวิจัยที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกม ครูต้องชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการเล่นเกม ว่าเป็นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้ที่สนใจในงานวิจัย สามารถนำการจัดการเรียนการสอนวิชาวอทยาการคำนวณ เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและการเขียนโปรแกรมข้อผิดพลาดนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่2 ไปปรับใช้กับเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสมกับวัย

เอกสารอ้างอิง

พรนภัส ใหญ่วงศ์. (2565). การพัฒนาชุดเกม Unplugged Codingเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น. *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว. (2562). การพัฒนาเกมเพื่อการศึกษา รายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 2(4): 108-119.

พิชญ์ อำนวยพร และคณะ. (2562). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ประเภทเกมโดยใช้กลยุทธ์เกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20(2): 68-78.

ภัทราวรรณ สุรรณวาปี. (2563). การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชั่นเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองวัวซอพิทยาคม. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

วิชิตา วงศ์แปง. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านเกมด้วยระบบสนทนาออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ในรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พัชราพร จุลมณี. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โดยใช้เกมบิงโกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต. ลพบุรี: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

สรัลดา พรจินดาสกุล. (2562). *ศึกษาการจำชื่อธาตุของนักเรียน โดยใช้เกมบิงโกตารางธาตุ และโปรแกรม Kahoot Application รายวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ (เคมี) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4*. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

The Effects of Inquiry-Based Learning with Innovative Teaching by Pre-Service Science Teachers on Promoting Science Learning Among Primary School Students

[1]**วิชชุดา พลยางนอก** Witchuda Ponyangnok
[2]**ภัทรภร พิกุลขวัญ** Pattaraporn Pikunkwan
[1,2]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[1,2]Faculty of Education, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
[2]Corresponding author, e-mail: ppattaraporn@aru.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีแบบคู่ขนาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 378 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับนวัตกรรม 2) แบบวัดผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ใช้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ 2) การออกแบบ 3) การพัฒนา 4) การนำไปใช้ และ 5) การประเมินผล 2) นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามีผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.06)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ; นวัตกรรม; การเรียนรู้วิทยาศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) study the effects of innovative learning design by pre-service science teachers; 2) compare science learning outcomes before and after inquiry-based learning with innovation for primary school students and 3) study primary school students' satisfaction towards inquiry-based learning with innovation. The study employed a mixed method research design as concurrent parallel design. The sample consisted of 378 primary school students from schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1, were selected by purposive sampling. Research instruments included: 1) inquiry-based learning plans with innovation, 2) a science learning achievement test, and 3) a satisfaction questionnaire for primary school students towards inquiry-based learning with innovation. Data were analyzed using mean and standard deviation. The finding revealed that: 1) Pre-service science teachers utilized the ADDIE Model for innovation development, consisting of five stages: Analysis, Design, Development, Implementation, and Evaluation. 2) Primary school students' science learning outcomes after participating in inquiry-based learning with innovation were higher post-test than pre-test score at 0.05 significant level and 3) Primary school students reported a high level of satisfaction towards inquiry-based learning with innovation. ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.06)

Keywords: Inquiry-based learning; Innovative teaching; Science learning

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม เนื่องจากการศึกษาสามารถพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงต้องมีบทบาทที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในปัจจุบันสังคมไทยได้เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ส่งผลให้การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สามารถสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการบริบทของสังคมไทย (อดุลย์ วังศรีคูณ, 2557) เช่นเดียวกับนานาประเทศที่มุ่งเน้นพัฒนาพลเมืองของประเทศตนเองให้เป็นทุนมนุษย์ เพื่อนำความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์มาหลอมรวมเป็นศักยภาพในแต่ละบุคคล ซึ่งช่วยในการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืน (สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2560) หนึ่งในหัวใจสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ การมุ่งเน้นการศึกษาวิทยาศาสตร์ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ช่วยแก้ปัญหาและอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นไปอย่างปกติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เช่นเดียวกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาประเทศไทย พบว่า รายวิชาวิทยาศาสตร์มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาสูงที่สุดเมื่อเทียบกับรายวิชาอื่นๆ เนื่องจากการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ไม่เพียงแค่สร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถนำความรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แต่จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD ในปี ค.ศ. 2019 พบว่า ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 56 จากทั้งหมด 63 ประเทศ ลดลง 2 อันดับจากปี ค.ศ. 2018 และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยในรายวิชาวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับควรปรับปรุง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาควรเร่งยกระดับคุณภาพนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้ทัดเทียมนานาประเทศ

บุคคลที่เป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คือ “ผู้สอน” มีบทบาทในการส่งเสริมนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักสูตร สื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องเข้าใจถึงธรรมชาติและความแตกต่างของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การใช้วิธีการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน ในยุคปัจจุบันผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายเนื้อหาเพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและพัฒนาทักษะด้วยตัวเอง โดยใช้นวัตกรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2564) ดังนั้นความเป็นนวัตกรของผู้สอนจึงอีกหนึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Day, 2018) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม สืบค้นข้อมูล เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ต่างๆ จนสามารถค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง (กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์, 2558) อย่างไรก็ดีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งต้องการสื่อการสอนที่สามารถกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น (Day, 2018)

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบ วิธีการกระบวนการ เทคนิค สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ได้มีการศึกษาและพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยอาจเป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่แพร่หลาย หรือยังไม่ได้ใช้อย่างเป็นปกติ นวัตกรรมจึงอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ หรือกล่าวได้ว่านวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งใหม่ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา สิ่งใหม่ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สิ่งใหม่ที่นำมาใช้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นการประกอบเข้าด้วยกันของวัตกรรมด้านหลักสูตรนวัตกรรม ด้านการเรียนการสอน นวัตกรรมด้านสื่อและเทคโนโลยี (ทิศนา แขมมณี, 2559) ซึ่งการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แล้ว การเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับนวัตกรรมการจัดการ

เรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดที่สำคัญ มากกว่าการท่องจำเนื้อหา มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เป็นผู้ค้นคว้าความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Schwartz, et al., 2004)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตชั้นเรียนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายเนื้อหา และมีกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ แต่สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ยังไม่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของนักเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความยากลำบากในการทำความเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้จึงไม่บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้เท่าที่ควร อีกทั้งนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ยังขาดความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถผสานทั้งการสืบเสาะและการใช้นวัตกรรมเข้าด้วยกัน นักศึกษาครูหลายคนอาจยังขาดทักษะและความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะ และยังไม่สามารถเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัยที่ทำการศึกษาเรื่องสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ด้านที่มีสภาพปัญหามากที่สุด คือด้านการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาและพัฒนา (ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว, 2567)

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนานักเรียน และจำเป็นที่ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการสร้างนวัตกรรม เพื่อนำมาใช้กับนักเรียน ซึ่งผู้สอนจะเลือกนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน และขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของผู้สอน เพื่อให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้มากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษา และส่งผลต่อการพัฒนาพลเมืองไทยและสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีแบบคู่ขนาน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยาเขต 1 ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 22,761 คน 2) กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยาเขต 1 ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 378 คน โดยใช้วิธีคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) กลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ 1) ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และ 2) ตัวแปรตาม คือ (1) เพื่อศึกษาผลการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ (2) ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน และ (3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับนวัตกรรม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 แผน ได้แก่ 1) วงจรชีวิตพืช 2) เกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง 3) ห่วงโซ่อาหาร 4) วงจรชีวิตสัตว์ และ 5) การเดินทางของอาหาร โดยมีรายการประเมินของเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการทดลองแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของนวัตกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

3.2 แบบวัดผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตอนที่ 1 เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ รวมเป็นข้อสอบ 45 ข้อ โดยวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

โดยการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยเครื่องมือที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย 1) แบบประเมินคุณภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 2) แบบตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับเนื้อหาของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 3) แบบตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีข้อคำถาม มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50-1.00 ถือว่านำมาใช้ได้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ทดสอบก่อนเรียน (pre-test) ล่วงหน้า 1 สัปดาห์ จากนั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม รวม 10 คาบ หลังจากนั้นให้นักเรียนทำแบบวัดผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อทดสอบหลังเรียน (post-test) ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อน พร้อมทั้งทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม และตรวจให้คะแนน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามจุดประสงค์ ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ผลการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1) วงจรชีวิตพืช 2) เกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง 3) ห่วงโซ่อาหาร 4) วงจรชีวิตสัตว์ และ 5) การเดินทางของอาหาร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	ขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
1. วงจรชีวิตพืช 	ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา (Analysis phase) ในการเรียนรู้เรื่องวงจรชีวิตของพืช พบว่านักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวงจรชีวิตของพืชโดยเข้าใจว่าพืชทุกชนิดมีดอก และดอกของพืชให้ความสวยงาม มีกลิ่นหอมและไม่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ของพืช
	ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design phase) วางแผนและออกแบบนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ เช่น แอปพลิเคชันมือถือที่แสดงภาพเคลื่อนไหวของการเติบโตของพืช หรือชุดทดลองจำลองวงจรชีวิตของพืชแบบกระชับเวลา
	ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development phase) โดยการเลือกรูปแบบนวัตกรรม เน้นชุดทดลองทางวิทยาศาสตร์ และสร้างภาพที่แสดงขั้นตอนการเติบโตของพืช ตั้งแต่เมล็ด การงอก การเจริญเติบโต การออกดอก และการให้ผล
	ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ (Implementation phase) การทดสอบและประเมินผล นำนวัตกรรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลผลการใช้งาน และประเมินประสิทธิภาพ
	ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluation phase) การพัฒนานวัตกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการเติบโตของพืช

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	ขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
	ได้ดียิ่งขึ้น ผ่านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความสนใจและความเข้าใจในเนื้อหาวิทยาศาสตร์อย่างลึกซึ้ง
2. เกมการ์ด การจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง	ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา (Analysis phase) ในการเรียนรู้ เรื่อง การจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง พบว่านักเรียนมีความสับสนในการจดจำลักษณะสำคัญของสัตว์แต่ละกลุ่ม และขาดความสนุกสนานในการเรียนรู้
	ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design phase) วางแผนและออกแบบเกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง โดยกำหนดรูปแบบการเล่น กติกา และองค์ประกอบของเกม เช่น การ์ดสัตว์แต่ละชนิด การ์ดคุณลักษณะ และการ์ดกลุ่มสัตว์มีกระดูกสันหลัง (สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลา)
	ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development phase) สร้างต้นแบบของเกมการ์ด การจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง โดยออกแบบกราฟิกสำหรับการ์ดแต่ละใบ จัดทำคู่มือกติกาการเล่น และผลิตชุดการ์ดต้นแบบเพื่อใช้ในการทดสอบ อาจใช้โปรแกรมออกแบบกราฟิกในการสร้างภาพสัตว์และองค์ประกอบอื่น ๆ บนการ์ด
	ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ (Implementation phase) นำผลการทดสอบและข้อเสนอแนะมาวิเคราะห์ ปรับปรุงกติกาการเล่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แก้ไขการ์ดที่อาจทำให้เกิดความสับสน และเพิ่มเติมรายละเอียดที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
	ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation phase) การพัฒนานวัตกรรมเกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลังนี้จะช่วยให้นักเรียน เรียนรู้เรื่องการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลังได้อย่างสนุกสนานและมีประสิทธิภาพ ผ่านการเล่นเกมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการจดจำ ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิทยาศาสตร์อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	ขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
3. ห่วงโซ่อาหาร	ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา (Analysis phase) ในการเรียนรู้ เรื่อง ห่วงโซ่อาหาร พบว่านักเรียนมักมีความสับสนในการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ และมีความยากในการจดจำลำดับการถ่ายทอดพลังงานในห่วงโซ่อาหาร
	ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design phase) วางแผนและออกแบบนวัตกรรมห่วงโซ่อาหาร เป็นการผสมผสานระหว่างเกมกระดาน แอปพลิเคชันมือถือ และชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโต้ตอบ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น บัตรภาพสิ่งมีชีวิต
	ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development phase) สร้างต้นแบบของนวัตกรรม ห่วงโซ่อาหาร โดยพัฒนาทั้งส่วนที่เป็นบัตรภาพและกระดานเกม การแสดงภาพเคลื่อนไหวของการถ่ายทอดพลังงาน และสร้างคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอนและนักเรียน
	ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ (Implementation phase) นำนวัตกรรมห่วงโซ่อาหาร ต้นแบบไปทดลองใช้ สังเกตการณ์การใช้งาน เก็บข้อมูลความเข้าใจในเนื้อหา ความสนุกสนาน และความพึงพอใจของผู้ใช้ รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้สอนและนักเรียน
	ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation phase) การพัฒนานวัตกรรมห่วงโซ่อาหารนี้ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดเรื่องห่วงโซ่อาหารได้อย่างเป็นรูปธรรมและสนุกสนาน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้แบบโต้ตอบ ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกระบวนการที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศ
4. วงจรชีวิตสัตว์	ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา (Analysis phase) ในการเรียนรู้ เรื่อง วงจรชีวิตของสัตว์ พบว่านักเรียน มักมีความยากลำบากในการเข้าใจและจดจำขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงในวงจรชีวิตของสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะสัตว์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างอย่างสมบูรณ์
	ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design phase) วางแผนและออกแบบนวัตกรรม วงจรชีวิตสัตว์ โดยผสมผสานระหว่างแอปพลิเคชันมือถือ และการ์ดเกมการเรียนรู้ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น แอนิเมชันแสดงการเปลี่ยนแปลงของสัตว์ โมเดลจำลองขั้นตอนการเจริญเติบโต และการ์ดภาพสัตว์ในแต่ละระยะของวงจรชีวิต
	ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development phase) สร้างต้นแบบของนวัตกรรมวงจรชีวิตสัตว์ โดยการสืบค้นแอปพลิเคชันที่แสดง

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	ขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
	ภาพเคลื่อนไหวของวงจรชีวิตสัตว์ชนิดต่างๆ เพื่อจะนำมาใช้ร่วมกับสร้างโมเดลของสัตว์ในแต่ละขั้นตอนของวงจรชีวิต ออกแบบและผลิตการ์ดเกมที่ใช้ในการจับคู่หรือเรียงลำดับขั้นตอนของวงจรชีวิตและจัดทำคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอนและนักเรียน
	ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ (Implementation phase) นำนวัตกรรมวงจรชีวิตสัตว์ ต้นแบบไปทดลองใช้ โดยสังเกตการใช้งานแอปพลิเคชันร่วมกับสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เก็บข้อมูลความเข้าใจในเนื้อหา ความสนุกสนาน และความพึงพอใจของผู้ใช้ ประเมินประสิทธิภาพของการเรียนรู้ผ่านการทดสอบก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม
	ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation phase) การพัฒนานวัตกรรมวงจรชีวิตสัตว์ นี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและจดจำวงจรชีวิตของสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการใช้สื่อที่หลากหลาย
5. การเดินทางของอาหาร	ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา (Analysis phase) ในการเรียนรู้ เรื่อง ระบบย่อยอาหาร พบว่านักเรียนมักมีความยากลำบากในการเข้าใจกระบวนการย่อยอาหารที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า
	ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design phase) วางแผนและออกแบบนวัตกรรมการเดินทางของอาหาร โดยสืบค้นเทคโนโลยี AR ร่วมกับแบบจำลองร่างกายมนุษย์ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่แสดงภาพเสมือนของอวัยวะภายในและการเคลื่อนที่ของอาหาร
	ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development phase) สร้างต้นแบบของนวัตกรรมการเดินทางของอาหาร โดยการสร้างแบบจำลองร่างกายมนุษย์ที่มีจุดเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี AR ออกแบบและผลิตบัตรภาพอาหาร
	ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ (Implementation phase) นำนวัตกรรมการเดินทางของอาหารต้นแบบไปทดลองใช้ โดยการสังเกตการใช้เทคโนโลยี AR ร่วมกับแบบจำลองร่างกายมนุษย์ เก็บข้อมูลความเข้าใจในเนื้อหา ความสนใจ และความพึงพอใจของผู้ใช้ประเมินประสิทธิภาพของการเรียนรู้ผ่านการทดสอบก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม
	ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation phase) การพัฒนานวัตกรรมการเดินทางของอาหารนี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจ

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	ขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
	กระบวนการย่อยอาหารในร่างกายมนุษย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการใช้เทคโนโลยี และควรเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการและผลกระทบของอาหารต่อสุขภาพ

จากตารางที่ 1 ผลการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ได้แก่ 1) วงจรชีวิตพืช 2) เกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง 3) ห่วงโซ่อาหาร 4) วงจรชีวิตสัตว์ และ 5) การเดินทางของอาหาร พบว่า นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ใช้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE MODEL ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ (Analysis phase) 2) การออกแบบ (Design phase) 3) การพัฒนา (Development phase) 4) การนำไปใช้ (Implementation phase) และ 5) การประเมินผล (Evaluation phase)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนการจัดการเรียนรู้	45	12.80	3.14
หลังการจัดการเรียนรู้	45	28.76	4.58

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา พบว่าก่อนการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.14 และหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.58 ซึ่งจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 5 เรื่องได้แก่ 1) วงจรชีวิตพืช 2) เกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง 3) ห่วงโซ่อาหาร 4) วงจรชีวิตสัตว์ และ 5) การเดินทางของอาหาร ส่งให้ผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น

จากจุดประสงค์ข้อ 3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม

ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้	$\bar{\chi}$	S.D.	แปลผลระดับความพึงพอใจ
1. ด้านผู้สอน	4.46	0.18	มาก
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.42	0.11	มาก
3. ด้านอุปกรณ์และสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้	4.57	0.13	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.52	0.08	มากที่สุด
รวม	**4.49**	**0.06**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรม โดยภาพรวมระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{\chi}$ = 4.49, S.D. = 0.06)เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในด้านอุปกรณ์ และสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{\chi}$ = 4.57, S.D. = 0.13) ส่วนด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{\chi}$ = 4.52, S.D. = 0.08) ด้านผู้สอน ($\bar{\chi}$ = 4.46, S.D. = 0.18) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{\chi}$ = 4.42, S.D. = 0.18) นักเรียนมีความพึงพอใจรองลงมาตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ใช้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ 2) การออกแบบ 3) การพัฒนา 4) การนำไปใช้ และ 5) การประเมินผล เนื่องจากการออกแบบการเรียนรู้ตามหลักการนี้สามารถช่วยให้การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ มีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแต่ละขั้นตอนของ ADDIE Model ช่วยให้นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์สามารถดำเนินการได้อย่างมีขั้นตอน และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Branch ที่เสนอว่า ADDIE Model เป็นกรอบแนวคิดที่มีประสิทธิภาพในการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน อย่างไรก็ดี การใช้สื่อนวัตกรรมยังคงต้องคำนึงถึงธรรมชาติของนักเรียน ระดับช่วงชั้น และความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการใช้สื่อนวัตกรรมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อนักเรียน (Branch, 2009) สอดคล้องกับดวงจันทร์ แก้วกงพาน และคณะ ที่ได้ศึกษาพัฒนาการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ โดยใช้ ADDIE Model ในการออกแบบระบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ โดยประเมินความจำเป็น เนื้อหา ความรู้พื้นฐานของนักเรียน และปัญหาในการเรียนการสอน 2) การออกแบบ กำหนดวัตถุประสงค์การสอนครอบคลุม 3 ด้าน (พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย) จัดลำดับเนื้อหา ระบุวิธีสอน และบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การพัฒนา ทำการสร้างเนื้อหา สร้างสื่อ และประเมินประสิทธิภาพของสื่อ 4) การนำไปใช้ เป็นการทดลองใช้สื่อใน

สถานการณ์จริงตามแผนที่วางไว้ และ 5) การวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบข้อบกพร่อง ปรับปรุงแก้ไข และประเมินประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาต่อไป (ดวงจันทร์ แก้วกงพาน และคณะ, 2565)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 5 เรื่อง ได้แก่ 1) วงจรชีวิตพืช 2) เกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง 3) ห่วงโซ่อาหาร 4) วงจรชีวิตสัตว์ และ 5) การเดินทางของอาหาร ส่งผลให้การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์นำสื่อนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะในขั้นทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป และขั้นประเมินผล ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะการใช้สื่อที่เป็นรูปธรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าใจเนื้อหาเชิงนามธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ Piaget ที่กล่าวว่าเด็กในวัยนี้เรียนรู้ได้ดีจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Piaget, 1964) อีกทั้งสื่อนวัตกรรมส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติภายใต้กระบวนการทำงานเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมทีม จะช่วยเสริมสร้างพื้นที่รอยต่อพัฒนาการของนักเรียน (Vygotsky, 1978) การที่นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์สามารถสร้างและประยุกต์ใช้สื่อนวัตกรรมร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการสอนของนักศึกษาครู สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา แซ่เฮ้ง และคณะ ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องแรงไฟฟ้าและพลังงานไฟฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองประดู่ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแรงไฟฟ้าและพลังงานไฟฟ้า โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชุติมา แซ่เฮ้ง และคณะ, 2566)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในด้านอุปกรณ์และสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสื่อนวัตกรรมที่นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์นำมาใช้ในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงการพัฒนาการทางความคิดและความเข้าใจผ่านการมองเห็นและการลงมือปฏิบัติจริง (Piaget, 1964) เป็นสื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่จับต้องได้ เมื่อนักเรียนได้ใช้สื่อการเรียนที่มีลักษณะเป็นวัตถุจริง หรือเกมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น เกมการ์ดการจำแนกสัตว์มีกระดูกสันหลัง แบบจำลองทางเดินอาหาร วงจรชีวิตพืช และวงจรชีวิตสัตว์ เป็นต้น นักเรียนจึงมีโอกาสพัฒนาทักษะการคิดและความเข้าใจเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อนได้อย่างง่ายดาย สามารถดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเป็นกระบวนการที่นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการนี้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ทำให้นักเรียนรู้สึกมีส่วนร่วมและพอใจกับการเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ เจริญสุข (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้สื่อการสอนของครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่า ครูวิทยาศาสตร์มีการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการใช้สื่อการสอนตรงตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่

ง่ายขึ้น มีการใช้สื่อที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ในหนังสือเรียนสื่อโสตทัศน์ใช้ของจริง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้วีดิทัศน์ และสื่ออุปกรณ์ใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น อย่างไรก็ดีในการใช้สื่อควรสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาสื่อที่ใช้สอน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการสอน (ณัฐวุฒิ เจริญสุข, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและปรับปรุงนวัตกรรมทางการศึกษา ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน และการวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่และข้อจำกัดต่างๆ 2) การออกแบบ (Design) เป็นการออกแบบโครงสร้างของนวัตกรรมการเรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์การสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ออกแบบการวัดและประเมินผล 3) การพัฒนา (Development) เป็นการสร้างเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ตามที่ออกแบบไว้ พัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผล ทดสอบและปรับปรุงนวัตกรรมในเบื้องต้น 4) การนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำนวัตกรรมไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายฝึกอบรมผู้สอนให้สามารถใช้นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้งานจริง 5) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการใช้นวัตกรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ สรุปผลและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุง นอกจากนี้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ เพื่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเป้าหมายสูงสุดของการจัดการเรียนรู้คือคุณภาพของนักเรียนที่เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ และสามารถจัดทำเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

บทสรุป

การศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะและการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างรอบด้าน การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเป็นวิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม สำรวจ ค้นคว้า และสร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การสร้างความสนใจ การสำรวจและค้นหา การอธิบาย การขยายความรู้ และการประเมินผล วิธีการนี้ไม่เพียงช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง แต่ยังพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในศตวรรษที่ 21 ในขณะเดียวกันนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นการนำเสนอวิธีการ เครื่องมือหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเข้ากับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ช่วยให้นักเรียนสามารถทำการทดลองเสมือนจริง เก็บข้อมูล วิเคราะห์ผล และนำเสนอการค้นพบของตนได้ หรือการใช้เกมการศึกษาที่ออกแบบให้นักเรียนต้องสืบค้นข้อมูล แก้ปัญหา และตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐานที่ปรากฏ อย่างไรก็ตามการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเข้ากับนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาทักษะของผู้สอนในการสร้างและใช้นวัตกรรมรวมถึงการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสร้างพลเมืองที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการแก้ปัญหา และพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สามารถนำกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model ช่วยให้การออกแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะมีระบบและครอบคลุมทุกมิติ

1.2 กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้เกิดการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 สนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและการสร้างความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การเตรียมความพร้อมของผู้สอนเพื่อให้สามารถพัฒนานัวตกรรมและนำเป็นใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ เช่น อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะกระบวนการพัฒนานวัตกรรม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี

2.2 การออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ควรบูรณาการการสืบเสาะเข้ากับหลักสูตรในทุกรายวิชา ไม่จำกัดเฉพาะวิทยาศาสตร์ ควรออกแบบคำถามปลายเปิดที่ท้าทายและกระตุ้นความอยากรู้ของ

นักเรียน และสร้างสถานการณ์จำลองหรือปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเพื่อให้นักเรียนสืบเสาะร่วมกับการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

2.3 การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การนำการเรียนรู้ออนไลน์มาใช้เพื่อส่งเสริมการสืบค้นและแลกเปลี่ยนข้อมูล ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล และพัฒนาแอปพลิเคชันที่สนับสนุนกระบวนการสืบเสาะ

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์. (2558). *5 คุณลักษณะสำคัญของการสืบเสาะหาความรู้ (5 Essential features of inquiry).* เอกสารประกอบการสอน: ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. (2567). ผลการสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์,* 6(2): 363-372.

ชุติมา แซ่เฮ้ง และคณะ. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องแรงไฟฟ้าและพลังงานไฟฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองประดู่ จังหวัดชลบุรี. *วารสารวไลอลงกรณ์ปริทัศน์*, 13(3): 84-97.

ณัฐวุฒิ เจริญสุข. (2560). ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้สื่อการสอนของครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ดวงจันทร์ แก้วกงพาน และคณะ. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต,* 16(1): 64-82.

ทิศนา แขมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สานักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุสภาวิทยาจารย์,* 2(1): 1-15.

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). การจัดการทุนมนุษย์: ความหมาย ความสำคัญ วิวัฒนาการ และแนวโน้ม. *วารสารวิชาการและการวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1): 56-67.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัดของประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ 2564.* กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อดุลย์ วังศรีคูณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ผลผลิตและแนวทางพัฒนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,* 8(1): 1-17.

Branch, R. M. (2009). *Instructional design: The ADDIE approach.* Springer Science & Business Media.

Day, J., (2018). *10 Qualities of Great Innovators*. Retrieved from: https://ideascale.com/10-qualities-of-greatinnovators. [31 July 2024].

Piaget, J. (1964). Part I: Cognitive development in children: Piaget development and learning. *Journal of Research in Science Teaching*, (2)(3): 176-186.

Schwartz, R. S., et al. (2004). Developing views of nature of science in an authentic context: An explicit approach to bridging the gap between nature of science and scientific inquiry. *Science Education,* (88): 610-645.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: the Development of Higher Psychological Processes.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

An Active Learning Based Social Studies Development System For Propagating Ethical Students in Higher Education

[1]**พระวิทยา ขนชัยภูมิ** Phra Witthaya Khonchaiyaphum
[2]**พระวิเทศพรหมคุณ** PhraWidesbrommakun
[3]**สุวัฒสัน รักขันโท** Suwatsan Rakkanto
[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[1]Corresponding author, e-mail: Wittamcu1990@hotmai.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุก 2) ออกแบบระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุก 3) ทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุก และ 4) ประเมินระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพและความต้องการการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยภาพรวมนักศึกษามีสภาพและความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D.=0.63) และอยู่ในระดับมากทุกรายการประเมิน 2. ผู้วิจัยได้ออกแบบระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 1) หลักการของระบบ 2) วัตถุประสงค์ของระบบ 3) กระบวนการ (Process) 4) ผลผลิต (Product) 5) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) 3. ผลการประเมินระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วย 7 จำนวน 48 ข้อ คิดเป็นร้อยละของจำนวนข้อที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่พิจารณาก่อนทดลองใช้อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ หลังจากการทดลองใช้ระบบ อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก และ 4. ผลการรับรองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= 0.56)

คำสำคัญ: ระบบการเรียนการสอน; สังคมศึกษาเชิงรุก; คุณธรรม จริยธรรม

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the conditions and needs for developing a proactive social studies teaching and learning system, 2) to design a proactive social studies teaching and learning system, 3) to try out a proactive social studies teaching and learning system, and 4) To proactively evaluate the social studies teaching system to promote morality and ethics for students in higher education institutions. This research was used as research and development (Research and Development: R&D). The sample population was 30 third-year undergraduate students in the field of Social Studies, Faculty of Education, Thonburi Rajabhat University. The research instrument was a morality promotion questionnaire. Ethics for students Statistics used in the research are percentages, averages, and standard deviations. The research results found that: 1. Conditions and needs for proactive social studies teaching to promote morality and ethics for students in higher education institutions. Overall, students' conditions and needs are at a high level ($\bar{X}$ = 4.23, S.D.=0.63) and are at a high level in every assessment. 2. The researcher has designed a proactive social studies teaching system to promote morality and ethics, consisting of 1) principles of the system, 2) objectives of the system, 3) process, 4) Product, 5) feedback. 3. Results of the evaluation of the proactive social studies teaching system to promote morality and ethics, consisting of 7 items, 48 items, calculated as a percentage of the number of items that meet the criteria considered before trial and are of fair quality. After trying out the system It is at a very good quality level. and 4. Results of certification of the proactive social studies teaching system to promote morality. Ethics for students in higher education institutions is at the highest level ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= .56).

Keywords: Teaching system; Active social studies; Morality and ethics

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งการติดต่อสื่อสารในโลกออนไลน์เกิดจากปัจจัยต่างๆ อันมีผลกระทบต่อสังคมไทย ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามวิวัฒนาการต่างๆ ในช่วงปัจจุบันอย่างก้าวกระโดดและปัจจัยที่จะส่งผลต่อแรงผลัก คือ การพัฒนาด้านจิตใจเป็นการส่งเสริมในการบริหารจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ส่งผลต่อการศึกษาในยุคปัจจุบันประกอบกับในศตวรรษที่ 21 หลายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในชาติให้มีศักยภาพในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาระบบการศึกษาที่ส่งเสริมนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีสมรรถนะสำคัญต่อความสามารถด้านการคิด

วิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ สังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของตนเองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์เพราะเป็นทักษะขั้นสูงสามารถช่วยให้มนุษย์มีความสุขสมบูรณ์มากขึ้นในทุกๆด้าน ดังจะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาทั้งหลายแล้วประชาชนจะมีความกล้าคิด มีจินตนาการ จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ขึ้นมาได้ (อารี พันธ์มณี, 2540) สังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจและจิตใจ ตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเกิดจากทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทำให้สามารถจัดการเรียนรู้โดยผ่านทักษะกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ในปัจจุบันนี้การมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะเป็นเทคนิคที่อธิบายถึงการเรียนรู้ของมนุษย์มีความเหมาะสมกับเหตุผลบนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์จะนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเน้นการพัฒนาคนในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์สมบูรณ์ให้มีบทบาทในการแสดงความทัศนคติต่อการพัฒนาด้วยระบบคือการแสดงออกเคลื่อนไหวทางกาย และทางวาจา ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺตโต), 2551)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมสร้างพลังปัญญาชนของแผ่นดิน พื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรมสำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึกและความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547) ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะสารสนเทศ การรู้เท่าทันโลกและเทคโนโลยี มีทักษะการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม บูรณาการองค์ความรู้ศาสตร์ต่างๆเพื่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขบนพื้นฐานเศรษฐกิจ (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2566)

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ ทำงานร่วมกับผู้อื่นเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมทั้งการประยุกต์ใช้จรรยาบรรณใรการดำเนินชีวิติย่างเหมาะสม และให้เป็นไปตามกรอบมาตราฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565 ที่กล่าวถึง ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษาวิชาชีพประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดความรู้ในประกอบอาชีพ ดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคม และพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล 2) ทักษะ หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความแคล่วคล่อง ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาตนและพัฒนา

สังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล 3) จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น 4) ลักษณะบุคคล หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยและค่านิยมที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะศาสตร์วิชาชีพและสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ และการฝึกประสบการณ์จากหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) และแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนยังเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ สามารถสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนถือว่าเป็นการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศนำไปสู่การพัฒนาทั้งทักษะการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี ร่วมกับการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม

สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บัณฑิตมีคุณภาพ มีปัญญาความสามารถในการดำเนินชีวิต การจัดเตรียมวางแผนในการเรียนอย่างเป็นขั้นตอน วางกรอบแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมถึงกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทุกกลุ่มพร้อมทั้งมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต การบริหารหลักสูตรให้มีการเสริมพลังบวกให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในปัจจุบัน ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีศักยภาพและความพร้อมของบัณฑิตนั้นคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา เนื่องจากคุณธรรมส่วนใหญ่ยอมรับว่าดีงามซึ่งส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีงามแท้จริงต่อสังคม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) การประพฤติตนตามศีลธรรมอันดีและยึดหลักจริยธรรมความถูกต้องและความดีงาม รวมถึงบุคคลทำให้เกิดความชื่นชมยินดีมีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข การที่ได้ให้ความรัก ความเมตตา ความเข้าใจในคุณความดีเป็นกฎเกณฑ์สากลที่เป็นที่ยอมรับตรงกันทุกชาติ (อินถา ศิริวรรณ, 2548) สิ่งที่พึงประพฤติปฏิบัติมีการประพฤติที่ดีงามต้องประสงค์ของสังคมเป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสงบสุขร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักความสามัคคี เกิดความอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ดังนั้น จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติหลักการดำเนินชีวิตเมื่อถือตามหลักพระพุทธศาสนา มรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา คือ ระบบจริยธรรม ระบบความประพฤติจริยสัมพันธ์กับความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติเป็นการนำเอาความรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติแห่งเหตุปัจจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558) เพราะเมื่อใดคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมจะส่งผลต่อจิตใจที่ดี และมีความสะอาด มีคุณค่า และมีประโยชนต่อสังคม

จากผลการศึกษาเอกสารต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการการเรียนรู้สังคมศึกษาในปัจจุบัน ต้องปรับบทบาทในการจัดการเรียนรู้ความสามารถในทักษะการเรียนรู้สามารถเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน เช่น การทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์และสามารถบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของนักศึกษาในการเรียนรู้จะต้องจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ การเรียนส่งเสริมให้นักศึกษาได้ใช้กระบวนการคิดใช้ทักษะเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ของตนเองที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงและการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกันด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นพัฒนาและเสริมพลังบวก (Development and empowerment) และกระบวนการพัฒนาปัญญา (Cognitive-behavioral Learning) ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมประสบการณ์และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

2) เพื่อออกแบบระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

3) เพื่อทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

4) เพื่อประเมินระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย 1) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ด้านจริยธรรม 2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา 3) แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ มีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 911 คน โดยกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ R.V. Krejcie & D.W. Morgan (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 5มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 263 คน ด้วยการแจกแบบสอบถาม

1.2 วิจัยเชิงคุณภาพ (In-depth Interview) 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 รูป/คน 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมในการ

พัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 11 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การทดลองการวัดประสิทธิผลของระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถานบันอุดมศึกษา คือ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยคัดเลือกแบบอย่างง่าย การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 7 รูป/คน เป็นการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษารวมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และรับรองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในกาวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสารที่ใช้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและความต้องการการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างมีลักษณะข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ

2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะของข้อคำถามที่เป็นปลายเปิด

2.4 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการประเมินระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research = R1) เกี่ยวกับสภาพและความต้องการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยศึกษาสภาพและความต้องการของนักศึกษาโดยสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 263 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังจากนั้นน้ำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นำมาสังเคราะห์สรุปรวมเป็นความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมมีความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบระบบ (Development = D1) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และสร้างเครื่องมือประเมินประสิทธิผล โดยเริ่มตั้งแต่การออกแบบและพัฒนาโครงร่างระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อภิปรายโครง

ร่างระบบด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 4 รูป/คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 3 รูป/คน (3) ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการสอน จำนวน 3 รูป/คน (4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัย จำนวน 1 รูป/คน จำนวน 11 รูป/คน จากนั้นดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาระบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำโครงร่างระบบ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert พร้อมนำเครื่องมือประเมินประสิทธิผลให้ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดียวกันประเมิน โดยใช้รูปแบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็น IOC (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเป็นพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และเครื่องมือประเมินประสิทธิผลที่สมบูรณ์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ (Research = R2) ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ตามรูปแบบการวิจัยแบบก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (The One-Shot Case Study)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล (Development = D2) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดทำรายงานวิจัยและบทความวิชาการเพื่อเผยแผ่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่า สภาพและความต้องการการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยภาพรวม ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลของสภาพและความต้องการการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยภาพรวม

ที่	รายงาน	ความคิดเห็น		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D	
1	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	4.20	0.63	มาก
2	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และความรับผิดชอบ	4.23	0.62	มาก
3	ด้านเคารพสิทธิ และกฎเกณฑ์ของสังคม มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	4.22	0.64	มาก
4	ด้านจรรยาบรรณทางวิชาการและและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	4.26	0.63	มาก
	รวม	**4.23**	**0.63**	**มาก**

จากตารางที่ 1 สภาพและความต้องการการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยภาพรวมนักศึกษามีสภาพและความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.23, S.D.= 0.63) โดยภาพรวมนักศึกษามีสภาพและความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อยด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และความรับผิดชอบ ด้านจรรยาบรรณทางวิชาการและและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ด้านเคารพสิทธิ และกฎเกณฑ์ของสังคม มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นขั้นตอนชัดเจน ปฏิบัติงานได้จริง ประกอบกับเอื้ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) ตัวป้อน (Input) หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ของระบบ 2) กระบวนการ (Process) หมายถึง การจัดกระทำกับองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้เกิดผลผลิตตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 3) ผลผลิต (Product) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของระบบ 4) การควบคุม (Control) หมายถึง วิธีการที่ใช้เพื่อตรวจสอบกระบวนการให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต 5) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback

จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 พบว่า ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1

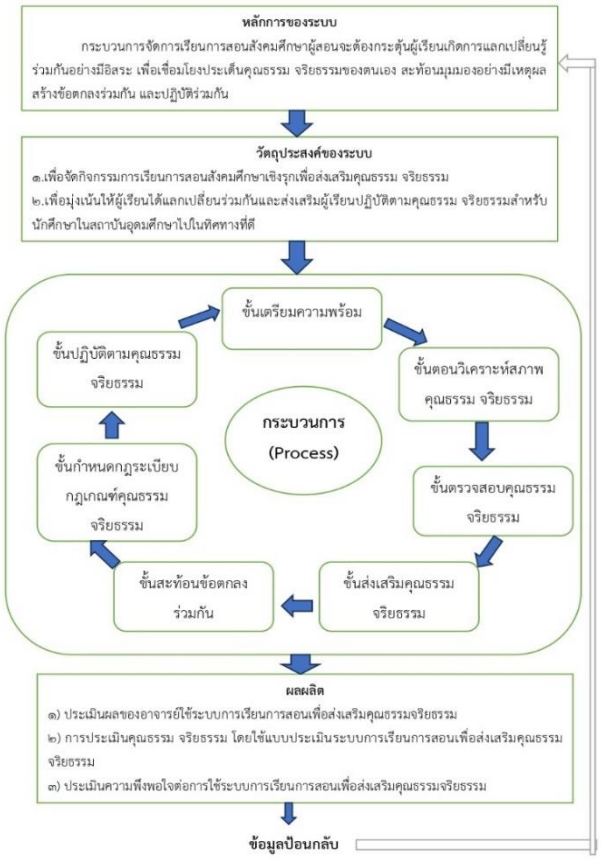

ภาพที่ 1. ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา

ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา	ก่อนการทดลองใช้	หลังการทดลองใช้
1.ขั้นเตรียมความพร้อมคุณธรรม จริยธรรม	3.42	4.44
2.ขั้นตอนวิเคราะห์สภาพคุณธรรม จริยธรรม	3.34	4.43
3.ด้านตรวจสอบคุณธรรม จริยธรรม	3.33	4.38
4.ขั้นส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	3.46	4.46
5.ขั้นสะท้อนข้อตกลงร่วมกัน	3.35	4.52
6.ขั้นกำหนดกฎระเบียบกฎเกณฑ์คุณธรรม จริยธรรม	3.39	4.43
7.ขั้นปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม	3.29	4.59
รวม	**3.38**	**4.43**

จากตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา พบว่า มีคะแนนหลังการทดลองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา ($\bar{X}$ = 4.43) สูงกว่าก่อนการสร้างระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา ($\bar{X}$ =3.38)

จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 4 พบว่า ผลการรับรองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการรับรองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการของระบบ	4.57	0.53	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของระบบ	4.56	0.56	มากที่สุด
3	กระบวนการ (Process)	4.57	0.53	มากที่สุด
4	ผลผลิต (Product)	4.59	0.57	มากที่สุด
5	ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)	4.60	0.61	มากที่สุด
รวม		**4.57**	**0.56**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ผลการรับรองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= 0.)56

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพและความต้องการการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยภาพรวมนักศึกษามีสภาพและความต้องการอยู่ในระดับทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักศึกษาจะเริ่มต้นจากพฤติกรรมที่ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และความรับผิดชอบ จรรยาบรรณทางวิชาการและและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เคารพสิทธิ และกฎเกณฑ์ของสังคม มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และการมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ สอดคล้องกับวัชรา เล่าเรียนดี กล่าวว่า การดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จซึ่งจะอยู่ในรูปของกระบวนการเช่นเดียวกับวิธีสอนต่างกันเฉพาะที่รูปแบบการสอนอาจจะมีวิธีการสอนและเทคนิคการสอนปรากฏอยู่ด้วย (วัชรา เล่าเรียนดี, 2553) สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี กล่าวว่า สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธี สอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้าไปช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ (ทิศนา แขมมณี, 2555)

2) ผลการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า การระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยมีองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นขั้นตอนชัดเจน ปฏิบัติงานได้จริงประกอบกับเอื้ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) หลักการของระบบ 2) วัตถุประสงค์ของระบบ 3) กระบวนการ 4) ผลผลิต 5) ข้อมูลป้อนกลับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนานักศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดพฤติกรรมการสร้างความรู้ทุกเวลายังส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมขึ้นด้วย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นตอนวิเคราะห์สภาพคุณธรรม จริยธรรม 3) ขั้นตรวจสอบคุณธรรม จริยธรรม 4) ขั้นส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม 5) ขั้นสะท้อนข้อตกลงร่วมกัน 6) ขั้นกำหนดกฎระเบียบกฎเกณฑ์คุณธรรม จริยธรรม และ 7) ขั้นปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักในรูปแบบการสอนนั้น 2) การบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้อง กับหลักที่ยึดถือ และ 3) มีการจัดระบบ คือ การจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะ ช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ทิศนา แขมมณี, 2555)

3.ผลการนำรูปแบบไปใช้ในทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา คือ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชา

สังคมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีในครั้งนี้เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและระบบ และดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษาในรูปแบบที่เป็นลักษณะของการทดลองใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งผลการประเมินระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา ประกอบด้วย 7 จำนวน 48 ข้อ คิดเป็นร้อยละของจำนวนข้อที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่พิจารณาก่อนทดลองใช้ อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ หลังจากการทดลองใช้ระบบ อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

4. ผลการประเมินและรับรองระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการประเมิน

องค์ความรู้ใหม่

วิจัยเรื่องระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยผ่านการวิจัยละพัฒนา 4 ขั้นตอน สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังในภาพที่ 2

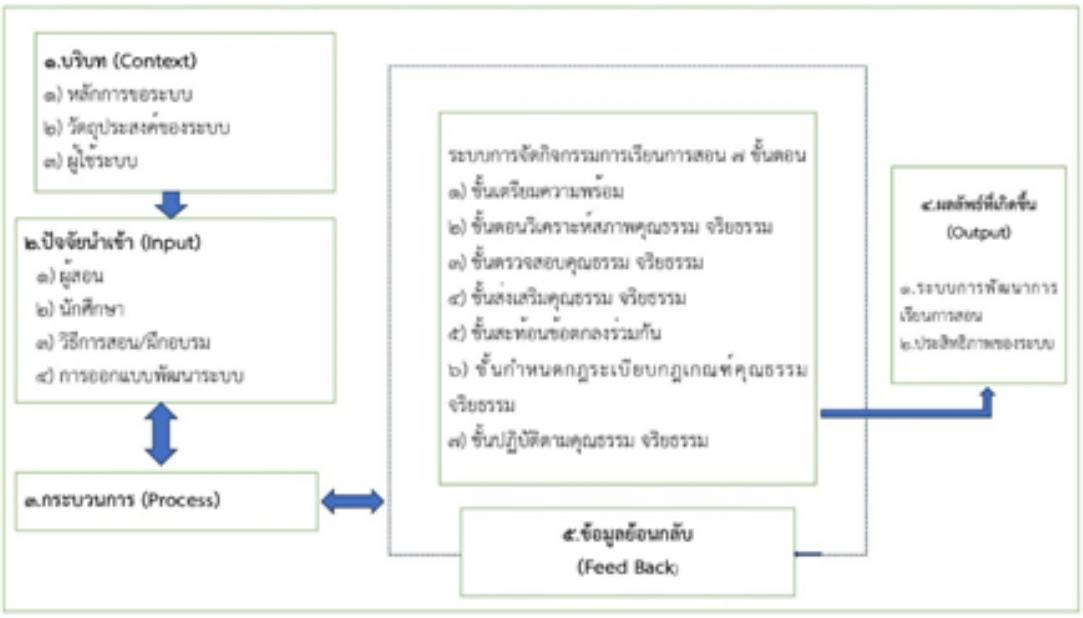

ภาพที่ 2 องค์ประกอบระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุก

บทสรุป

การวิจัยระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นขั้นตอนชัดเจน ปฏิบัติงานได้จริง ประกอบกับเอื้ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) หลักการของระบบ 2) วัตถุประสงค์ของระบบ 3) กระบวนการ (Process) 4) ผลผลิต (Product) 5) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนานักศึกษาให้เกิด

ความรู้ความเข้าใจและเกิดพฤติกรรมการสร้างความรู้ทุกเวลายังส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมขึ้นด้วย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรนำระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเรื่องสำคัญ

2) อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏควรนำระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อบูรณาการในรายวิชาเรียน

2.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ควรมีการออกแบบหลักสูตรเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเชิงรุกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.* กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

พระพรหมคุณากรณ์. (2558). *หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการคุรุสภาพเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ*. กรุงเทพมหานคร: พี. เอ. ลิฟวิ่ง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2566). *หมวดวิชาศึกษาทั่วไป (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556).* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2553). *การนิเทศการสอนสาขาหลักสูตรและการนิเทศ.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). *พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *8 คุณธรรมพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกรกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อารี พันธ์มณี. (2540). *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้.* กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อแกรมมี่.

อินถา ศิริวรรณ. (2558). *พื้นฐานการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: สูตรไพศาล.

การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี)

The Development of Problem-Solving Skills and Learning Outcomes using a Blended Learning Process for Grade 11 Students in Science (Chemistry)

พัชรพล เถาธรรมพิทักษ์ Phatcharaphon Taothamphitak
คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding author, e-mail: tphatcharaphon@aru.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานให้อยู่ในระดับมาก 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน 3. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 70 และ 4. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบหนึ่งกลุ่มมีการสอบก่อนเรียนและสอบหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 96 คน เครื่องมือการที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) 3. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา 4. แบบสอบถามความพึงพอใจ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานทางการวิจัยโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 17.05 คิดเป็นร้อยละ 85.25 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 65.63 และ 4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 จาก 5 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบผสมผสาน; ทักษะการแก้ปัญหา; วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี)

Abstract

This research aimed to 1. develop problem-solving skills of Grade 11 students by using the blended learning process to a high level; 2. compare the academic achievement in science (chemistry) of Grade 11 students before and after using the blended learning process; 3. study the academic achievement after learning to pass the 70 percent criterion; and 4. study the students' satisfaction with learning activities. The research design was an experimental research design with an one group pretest-posttest design. The sample group was 96 Grade 11 students in the first semester of the 2024 academic year at a coeducational secondary school in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, which was selected by purposive random sampling. The research instruments included 1. a blended learning lesson plan; 2. a science (chemistry) achievement test; 3. a problem-solving skill test; and 4. a satisfaction questionnaire. Data was analyzed to test the research hypothesis using mean, percentage, standard deviation, and dependent t-test. The research results found that 1. The analysis of students' problem-solving skills was at a high level with a problem-solving skill score of 17.05, 85.25 percent; 2. the students' academic achievement in science (chemistry) after learning was higher than before learning, which was statistically significant at the.05 level; 3. The learning achievement after studying of students passed the 70 percent criteria; and 4. students had high satisfaction with the blended learning process with an average was 4.88 of 5 and a standard deviation was 0.08.

Keywords: Blended Learning; Problem-Solving Skills; Science (chemistry)

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความจำเป็นต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อทำให้พลเมืองมีความเป็นนวัตกร ทำให้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ ซึ่งจะทำให้ประเทศมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัฒน์ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ, 2567)

ปัจจุบันความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ของประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจนักเมื่อเทียบกับประเทศที่มีความก้าวหน้าในภูมิภาคใกล้เคียง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม บุคคลในสังคมจะต้องเป็นผู้ที่มีการรู้วิทยาศาสตร์สูง คือ รู้จักใช้ความคิด ใช้เหตุผลในการสังเคราะห์ปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ซึ่งเราจำเป็นต้องมีความรู้

ความเข้าใจพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างดีเพื่อชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานเศรษฐกิจของประเทศชาติและมีส่วนช่วยให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต (ทิศนา แขมณี, 2555)

ผู้ที่สามารถปรับตัวและใช้กระบวนการทำงานที่ต้องใช้ทักษะทางด้านการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ อาจจะกล่าวได้ว่าการทำงานที่ต้องใช้สมองและการปฏิสัมพันธ์จึงจะสำเร็จได้ (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ, 2559) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ ฝึกปฏิบัติฝึกแก้ปัญหาให้มีทักษะการคิดแก้ปัญหา สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย (พิมพ์พร ภิญโญ, 2565) นักเรียนจำเป็นต้องมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความคิดขั้นสูง ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างดี ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจในสภาพของสังคม

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคตแล้ว มีรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้มากมายที่สามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าว เช่น ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การคิดเชิงเหตุผลและทักษะการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่มองถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงที่มีความแตกต่างกันและเป็นการเรียนรู้ที่มีการปรับร่วมกันให้เหมาะสมกับความต้องการในการเรียนรู้ (ธนกร ขันทเขตต์, 2558) ซึ่งการเรียนรู้แบบผสมผสานนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานกันของรูปแบบการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาจเป็นการผสมผสานกันระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้นอกห้องเรียน หรือการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและการเรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งการเรียนรู้รูปแบบนี้ทำให้ผู้สอนสามารถนำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนทั้งด้านรูปแบบการเรียน การคิด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (สุสัณหา ยิ้มแย้ม และคณะ, 2558)

ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งมีการใช้สื่อการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบรวมถึงการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มออนไลน์มีทั้งการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและยังมีการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติแบบเผชิญหน้า เพื่อช่วยให้นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งความรู้ต่อไปในอนาคตและเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานให้อยู่ในระดับมาก

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน

3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 70

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง แบบหนึ่งกลุ่มมีการสอบก่อนเรียนและสอบหลังเรียน โดยเป็นขั้นตอนการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ดังนี้

1. กลุ่มประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษารายวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษาแห่งหนึ่ง สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 96 คน

2. เครื่องมือวิจัยได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คาบเรียน 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ 3. แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และ 4. แบบสอบถามความพึงพอใจ

3. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาและการวัดและประเมินผล เพื่อหาความเหมาะสมของเครื่องมือ ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพและข้อบกพร่องของเครื่องมือวิจัย แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทั้งหมด 2 ส่วน ประกอบด้วย 1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1.1 หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและเชิงโครงสร้างของข้อมูลทุกฉบับโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 1.2 หาคุณภาพของแบบวัดทักษะการแก้ปัญหา โดยการหาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรมชี้วัดการคิดแก้ปัญหา (IOC) 2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) 2.2 ร้อยละ (Percentage) และ 2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และ 3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ 3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้

dependent t-test 3.2 เกณฑ์การตัดสินคะแนนวัดผลแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่างทุกคนให้ทราบ

5.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ จำนวน 40 ข้อ

5.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานตามกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดให้มีกิจกรรมที่ใช้ทักษะการแก้ปัญหาในแต่ละกิจกรรมย่อยของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 6 กิจกรรมย่อยตามจำนวนคาบเรียน ได้แก่ 1. แบบจำลองอะตอม 2. การจัดเรียงอิเล็กตรอนในอะตอม 3. ตารางธาตุ 4. ธาตุเรพริเซนเททีฟและธาตุทรานซิชัน 5. ธาตุกัมมันตรังสี และ 6. ธาตุและสารประกอบในสิ่งชีวิตและสิ่งแวดล้อม

5.4 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 คาบเรียน ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ จำนวน 40 ข้อ

5.5 ผู้วิจัยดำเนินการวัดทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาและวัดความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบวัดความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

5.6 นำผลคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบวัดความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดใช้วิธีการทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

6.1 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ ก่อนเรียนและหลังเรียน

6.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent t-test)

6.3 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง

6.4 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลการวิจัยเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	52	54.17
หญิง	44	45.83
รวม	96	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.17 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 45.83

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องอะตอมและตารางธาตุ ดังที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องอะตอมและตารางธาตุ

การทดสอบ	จำนวนคน (N)	คะแนนเต็ม	เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	สรุปผล
หลังเรียน	96	20	16	17.05	1.07	ระดับมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การวัดทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ มีทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับมาก มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหา เท่ากับ 17.05 คิดเป็นร้อยละ 85.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลการวิจัยดังที่ปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน

การทดสอบ	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	df	t-test
ก่อนเรียน	96	40	24.51	7.23	95	-8.8997*
หลังเรียน	96	40	28.45	6.69		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

t-Test Paired Two Sample for Mean

	ก่อนเรียน	หลังเรียน
Mean	24.50526316	28.45263158
Variance	52.57178052	44.84613662
Observations	95	95
Person Correlation	0.810712992	

Hypothesis Mean Difference	0	
Df	94	
T Stat	-8.899795698	
P(T≤t) one-tail	2.0625E-14	
T Critical one-tail	1.661225855	
P(T≤t) two-tail	4.0125E-14	
T Critical two-tail	1.985523442	

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนจากการทดสอบของนักเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 24.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.23 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.69 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยดังที่ปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน

การทดสอบ	จำนวนคน (N)	คะแนนเต็ม	เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ	สรุปผล
หลังเรียน	96	40	28	28.45	71.13	ระดับมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 5 หลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 28.45 คิดเป็นร้อยละ 71.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 (เท่ากับ 28 คะแนน) จำนวน 63 คนจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 96 คน คิดเป็นร้อยละ 65.63

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ ผลการวิจัยดังที่ปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องอะตอมและตารางธาตุ

หัวข้อประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปรผล
ด้านเนื้อหาการเรียนรู้			
เนื้อหาเข้าใจง่าย ไม่ยากเกินไป	4.86	0.36	มากที่สุด
เนื้อหาที่เรียนมีความเหมาะสมกับเวลาที่ใช้เรียน	4.86	0.36	มากที่สุด

เนื้อหามีประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.81	0.40	มากที่สุด
เนื้อหาที่เรียนมีการจัดลำดับอย่างเหมาะสมจากง่ายไปยาก	4.86	0.36	มากที่สุด
เนื้อหาทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและต้องลงมือปฏิบัติ	4.86	0.40	มากที่สุด
รวม	**4.85**	**0.19**	**มากที่สุด**
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น ทำให้นักเรียนอยากเรียนวิทยาศาสตร์มากขึ้น	4.90	0.30	มากที่สุด
นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ	4.81	0.40	มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหา	4.90	0.30	มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์	4.90	0.30	มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าห้องเรียนปกติ	4.81	0.40	มากที่สุด
สนุกสนาน มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.81	0.40	มากที่สุด
ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง	4.90	0.30	มากที่สุด
รวม	**4.88**	**0.17**	**มากที่สุด**
รวมเฉลี่ย	**4.88**	**0.08**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง อะตอมและตารางธาตุ พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.17 และด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.19 ตามลำดับ โดยนักเรียนมีความเห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น ทำให้นักเรียนอยากเรียนวิทยาศาสตร์มากขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานพบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักกำหนดปัญหาจากข้อสงสัยของตนเอง วางแผนการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการแก้ปัญหา ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนมอบหมายให้นักเรียน

ศึกษาบทเรียนออนไลน์บนเว็บไซต์ จากนั้นให้นักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนและประยุกต์ใช้ความรู้โดยปฏิบัติกิจกรรมจากบทเรียนออนไลน์ โดยครูผู้สอนมีหน้าที่ช่วยเหลือ ตอบข้อซักถามของนักเรียน ชี้แนะในประเด็นที่นักเรียนสงสัย และจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาของนักเรียน จนนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นให้นักเรียนนำเสนอผลงานลงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนที่เป็นแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนและผู้สอนกับการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ ซึ่งสามารถนำผลของการแก้ปัญหาไปใช้ประโยชน์หรือประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับไพฑูรย์ กานต์ธัญลักษณ์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบผสมสานและสามารถนำทักษะที่พัฒนาประสิทธิภาพให้ดีขึ้นไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ (ไพฑูรย์ กานต์ธัญลักษณ์, 2557)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามจุดประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการใช้สื่อการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ มีทั้งการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและยังมีการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติแบบเผชิญหน้า โดยเมื่อนักเรียนเรียนรู้แบบออนไลน์ด้วยตนเองแล้วยังมีข้อสงสัยเพิ่มเติมก็สามารถเข้าชั้นเรียนเพื่อสรุปซักถามได้ ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของนารียะ เจะโนะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่ามีประสิทธิภาพ 81.17/81.78 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการเรียนรู้ ผลปรากฏว่าผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นารียะ เจะโนะ, 2564)

3. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานให้ผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 70 พบว่านักเรียนที่มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 (เท่ากับ 28 คะแนน) จำนวน 63 คนจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 96 คน คิดเป็นร้อยละ 65.63 เนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักกำหนดปัญหาจากข้อสงสัยของตนเอง วางแผนการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการแก้ปัญหา ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูมอบหมายให้นักเรียนศึกษาบทเรียนออนไลน์บนเว็บไซต์ จากนั้นให้นักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเกิดอิสระในการเรียนรู้ สามารถกำหนดวิธีการเรียนรู้และแวดล้อมด้วยบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและคุ้นเคย ทำให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้นส่งผลต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปิติณัช ราชภักดี ที่ศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามี

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์หลังจากเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (ปิติณัช ราชภักดี, 2566)

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่องอะตอมและตารางธาตุ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญจน์ณิชา ชาวเรือ ซึ่งได้พัฒนาโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่ามีความพึงพอใจในรูปแบบในระดับมากทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนมากขึ้น ทำให้เกิดผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและพัฒนาความรู้ในระดับสูงต่อไป (กัญจน์ณิชา ชาวเรือ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับทักษะการแก้ปัญหาที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในวิชาวิทยาศาสตร์ (เคมี) นั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการแก้ปัญหาต่างๆ และสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ประกอบในการแก้ปัญหาแบบ 5E (Penta-E) ซึ่งได้แก่

1. การพบกับปัญหาและการกระตุ้นให้สนใจปัญหา (Engaging problem) เป็นการใช้สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้สอนสร้างขึ้นหรือดัดแปลงมาจากปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน มากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย อยากรู้อยากเห็นและต้องการที่จะค้นหาคำตอบของปัญหานั้นๆ

2. การสำรวจตรวจสอบและทบทวนประสบการณ์เดิม (Exploring and revising experience) เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงสถานการณ์ของปัญหา มีการเทียบประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับสถานการณ์ของปัญหาให้ครอบคลุมทุกด้าน รวมถึงกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

3. การระบุทางเลือกและการวางแผนการแก้ปัญหา (Enumerating and planning alternative) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างทางเลือกและแนวคิดของการแก้ไขสถานการณ์ปัญหา มีการออกแบบ วางแผนและระบุแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมเพื่อทำการแก้ไขปัญหา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานเข้ามามีบทบาทในการวางแผนการแก้ปัญหาทั้งแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า

4. ดำเนินการแก้ปัญหา (Examining problem) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและเป็นไปได้แล้ว จึงนำแนวทางการแก้ปัญหานั้นไปลงมือปฏิบัติเพื่อการค้นหาคำตอบของปัญหานั้น มีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐาน และนำมาสร้างเป็นแนวคิดคำอธิบายของสถานการณ์ของปัญหารวมทั้งลงข้อสรุป

5. การประเมินผลการแก้ปัญหาและการลงข้อสรุป (Evaluating and result) เป็นกระบวนการประเมินผลที่เกิดจากการลงมือแก้ปัญหา ตลอดจนการคิดทบทวนกระบวนการแก้ปัญหาและสรุปผลถึงแนวทางและผลลัพธ์ของการแก้ปัญหารวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนแนวคิด คำอธิบายที่

สร้างขึ้นกับผู้เรียนคนอื่นๆ โดยใช้ประโยชน์ของแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถนำผลของการแก้ปัญหาไปใช้ประโยชน์หรือประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ปรากฏในภาพที่

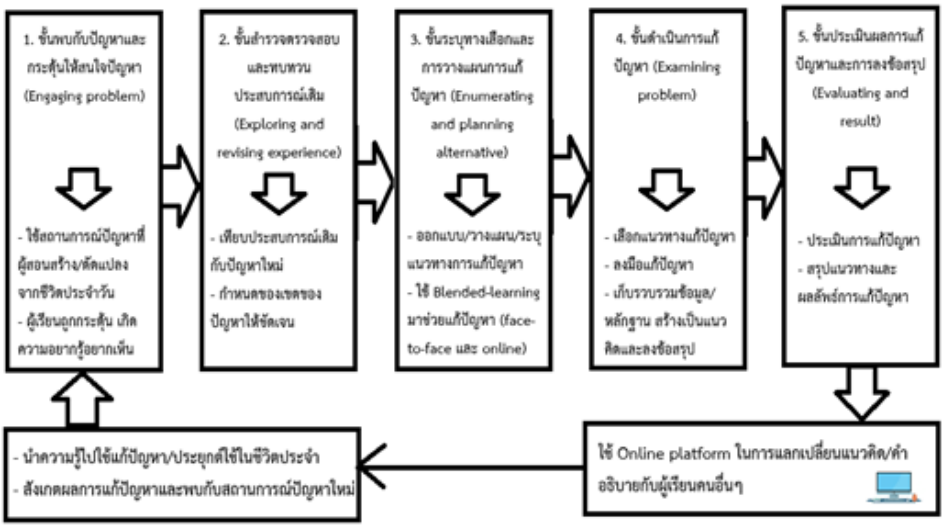

ภาพที่ 1 ขั้นตอนกระบวนการการแก้ปัญหาแบบ Penta-E (พัชรพล เถาธรรมพิทักษ์, 2567)

บทสรุป

กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่มองถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงที่มีความแตกต่างกันและเป็นการเรียนรู้ที่มีการปรับร่วมกันให้เหมาะสมกับความต้องการในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานกันของรูปแบบการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีทั้งการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและยังมีการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติแบบเผชิญหน้า เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสามารถในการใช้กระบวนการคิดขั้นสูงจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งความรู้ต่อไปในอนาคตและเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาผู้ใช้ต้องมีความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการใช้ระบบการสืบค้นข้อมูลทางระบบเครือข่าย การใช้แอพลิเคชันต่างๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานอย่างถ่องแท้

1.2 ในการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา สถานศึกษาจะต้องมีระบบเครือข่ายออนไลน์ที่มีความเสถียร มีประสิทธิภาพและมีจำนวนที่เพียงพอต่อนักเรียน มีแหล่งการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าที่เพียงพอและมีคุณภาพ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ในการวางแผนการแก้ปัญหาในการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ผู้ที่สนใจควรศึกษาค้นคว้ากระบวนการเรียนรู้แบบผสมสานกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สภานการณ์เป็นฐาน (SBL) เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผสมสานได้หลากหลายมากขึ้น

2.2 ผู้ที่สนใจควรศึกษาค้นคว้าผลการจัดกิจกรรมกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัญจน์ณิชา ชาวเรือ. (2563). “การพัฒนาโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา”. *วิทยานิพนธ์นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกร ขันทเขตต์. (2558). “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา”. *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นารียะ เจะโนะ. (2564). “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปานะเระ จังหวัดปัตตานี”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้,* 3(2): 208-222.

ปิติณัช ราชภักดี. (2566). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาล”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พิมพ์พร ภิญโญ. (2565). “การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน”. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพฑูรย์ กานต์ธัญลักษณ์. (2557). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนแก้ปัญหาร่วมกันและเทคนิคซินเนคติกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุสัณหา ยิ้มแย้มและคณะ. (2558). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *พยาบาลสาร, 42(พิเศษ):* 129-140.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2567). *ความสำคัญของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 9 กันยายน 2567 จาก https://iptv.mhesi.go.th/website/department/index/175

คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

Administrator's Leader Traits and The Internal Quality Assurance in Schools Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

[1]**ธนชัย อัชชะสวัสดิ์** Tanachai Uchasawas
[2]**ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์** Sakdipan Tonwimonrat
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silapakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: tanachaisprite@gmail.com

Received November 11, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร 2) การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร กับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 80 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำตามทฤษฎีของ นอร์ทเฮ้าส์ และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความฉลาดเฉลียว 3) การเข้าสังคม 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง และ 5) ความตั้งใจ 2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง 2) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของ 4) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อ

พัฒนาสถานศึกษา 6) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และ 7) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้นำ; ประกันคุณภาพ; การประกันคุณภาพภายใน

Abstract

The purposes of this research were 1) the administrator's leader traits 2) The internal quality assurance in schools, and 3) The relationship between the administrator's leader traits and the internal quality assurance in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2. The sample was 80 schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2. The 2 respondents in each school were; an administrator or a deputy administrator and a teacher. The research instrument was an opinionnaire about leader traits based on Northouse's concept and Internal quality assurance based on Bureau of Educational Testing's concept. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. The findings were as follows; 1. The administrator's leader traits under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level in overall and each aspect and ordered from the highest to lowest arithmetic mean as follows, 1) Integrity 2) Intelligence 3) Sociability 4) Self-confidence 5) Determination. 2. The internal quality assurance in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level in overall and each aspect ,When considering each aspect, 1 aspect is at the highest level and 6 aspects are at the high level and ordered from the highest to lowest arithmetic mean as follows, 1) Preparation of self-assessment reports 2) Evaluate and inspect the quality of education within educational institutions 3) Set educational standards 4) Create educational development plans for educational institutions 5) Follow up on results of operations in order to Develop educational institutions 6) Develop educational institutions to have quality and 7) Carry out the educational development plans of educational institutions. 3. The relationship between the administrator's leadership traits and the internal quality assurance of schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 showed a correlation with statistical significance at the 0.01 level.
Keywords: Leader Traits; Quality assurance; The internal quality assurance

บทนำ

จากสภาวการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และ โลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษ ที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมยุค 4.0 ครอบคลุมรวมถึงประเด็นที่เกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลัก ในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนา การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความ สามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในด้านการบริหารจัดการศึกษานั้น “ผู้บริหาร” นับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวของการจัดการศึกษา คำว่า “ผู้บริหาร” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็น กลไกหลักในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายการกระจายอำนาจทาง การศึกษา ซึ่งสิ่งที่นักบริหารการศึกษา และบุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือ การเป็น “ผู้บริหารมืออาชีพ” การศึกษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น “ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ” ที่มีความรู้และประสบการณ์สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหาร สถานศึกษา ที่นอกจากจะบริหารบุคลากรครูผู้สอนแล้ว ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือ มีความสามารถที่จะ ประสานการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการระดมความสามารถและทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2560)

ในยุคปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องใช้ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จึงจะนำโรงเรียนบรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

จะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะ และอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ทุกสถาบัน และทุก องค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา และการบริหารโดยใช้องค์คณะบุคคล ตลอดทั้งนำ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามแนวการกระจายอำนาจการบริหาร ซึ่งเน้นผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ นักเรียน และชุมชนมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม (ธีระ รุญเจริญ, 2561) จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะผู้นำและความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผลและความก้าวหน้าในการบริหาร ซึ่งผู้นำแต่ละคนมีคุณลักษณะแตกต่างกันไป (Gary Yukl, 2020) ซึ่งผู้บริหารหรือผู้นำของสถานศึกษา คือ บุคคลที่สามารถชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่น เป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม ให้ปฏิบัติงานสามารถที่จะชักจูงชักนำชี้ทางให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆของกลุ่มให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผลและประสิทธิภาพ (พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส, 2564)

จากรายงานการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ได้ดำเนินการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา จำนวน 99 แห่ง พบว่า ผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม สถานศึกษามีคุณภาพอยู่ใน ระดับยอดเยี่ยมเพียง จำนวน 14 แห่ง (ร้อยละ 14.14) โดยมีผลประเมินรายมาตรฐาน ในมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ เข้าถึงระดับยอดเยี่ยม จำนวน 26 แห่ง (ร้อยละ 26.26) ในส่วนการสรุปผลการศึกษาขั้นพื้นฐานผลปรากฏด้านระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา มีกิจกรรมการดำเนินแนวทางการกำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโดยใช้วงจรคุณภาพ หรือรูปแบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 77.78 แสดงให้เห็นถึงปัญหาบางส่วนของสถานศึกษาที่อาจจัดการกับระบบการประกันคุณภาพไม่ทั่วถึงขาดการนิเทศกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรวมถึงแหล่งข้อมูลหลักฐานของสถานศึกษา ที่ต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา/แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ 75.76 ซึ่งในระบบประกันคุณภาพในนั้นเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่ต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา คือ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง เพื่อเป็นกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้เกิดการพัฒนาและสร้างความ เชื่อมั่นให้แก่สังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561) ในการดำเนินงานของสถานศึกษา หน่วยงาน หรือองค์กรนั้น บุคคลที่มีความสามารถในการชี้นำ สั่งการ มีอิทธิพลเหนือสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กร สามารถขจัดปัญหา ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและสามารถชักจูงให้สมาชิกปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น คือ “ผู้นำ” (พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส, 2564) ผู้นำจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะ (ธีระ รุญเจริญ, 2561) เช่น คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถการที่บุคคลจะเป็นผู้นำจึงควรมี

คุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างเหนือกว่าบุคคลอื่นซึ่งคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำนั้นอาจติดตัวมาตั้งแต่เกิดหรือสร้างและพัฒนาขึ้นมาในภายหลังได้ (สัมมา รธนิธย์, 2556)

จากรายงานผลการนิเทศบูรณาการโดยใช้ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพโรงเรียนเป็นฐาน (School Performance Center: SP Center) ครั้งที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2566 ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศน์ประจำกลุ่มโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อผู้นิเทศบูรณาการโดยใช้ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพโรงเรียนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจการนิเทศบูรณาการยังไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ประเมินส่วนใหญ่ โดยมีการสำรวจด้านความรู้ความสามารถในเรื่องที่นิเทศ ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ด้านการใช้ภาษาและคำพูด ด้านภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี ด้านความรู้ความสามารถในเรื่องที่นิเทศ และด้านการให้ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถความฉลาดเฉลียว ความเชื่อมั่นในตนเองในการให้ข้อเสนอแนะกับผู้รับการนิเทศ และการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในการสื่อสาร การเข้าสังคมของผู้บริหารที่อาจมีบางส่วนที่ไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ประเมิน สิ่งที่กล่าวมานี้เป็นคุณลักษณะของผู้นำส่วนหนึ่งที่ผู้บริหารควรมีเพื่อนำไปพัฒนาการประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้บริหารโดยตำแหน่ง พร้อมกับการเป็นผู้นำที่ดี มีความรู้ มีคุณลักษณะส่วนบุคคลและ คุณลักษณะทางวิชาชีพที่เหมาะสม สามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการบริการงาน สามารถนำพาองค์กร ไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นที่ยอมรับแก่เพื่อนร่วมงาน สังคม ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (รุ่งชัชดา พร เวหะชาติ, 2560) โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะ สามารถชักจูงหรือโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานหรือบุคลากรภายในสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อทราบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร กับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวที่ศึกษาสภาวการณ์โดยไม่มีการทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 99 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวออย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง จากการเปิดตารางการประมาณขนาด กลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 โรงเรียน (Krejcie and Morgan, 1970) และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งประเภท

3. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) ครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 80 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 160 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือก ที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (Forced choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ผู้วิจัยพัฒนา ตามแนวคิดและทฤษฎีของ นอร์ทเฮาส์ (Northouse)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ลักษณะของแบบสอบถามในตอนที่ 2 และ 3 เป็นมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท (Likert's five rating Scale) (Rensis Likert, 1961)

5. การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ตำรา บทความ ตลอดจนเอกสารประกอบงานวิชาการที่เกี่ยวของโดยการปรึกษาและรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) และนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งซึ่งค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามฉบับนี้อยู่ ระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าใช้ได้ทุกข้อคำถามโดยมีบางข้อต้องปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้และจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่ไม่ใช่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และครู รวมทั้งสิ้น 30 คน

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้กลับมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α – coefficient) ได้ค่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.983

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 80 โรงเรียน

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความฉลาดเฉลียว 3) การเข้าสังคม 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง และ 5) ความตั้งใจ ตามที่ปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม

ด้าน	คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ความฉลาดเฉลียว (X_1)	4.29	0.43	มาก
2	ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2)	4.28	0.46	มาก
3	ความตั้งใจ (X_3)	4.27	0.51	มาก
4	ความซื่อสัตย์ (X_4)	4.35	0.41	มาก
5	การเข้าสังคม (X_5)	4.28	0.36	มาก
รวม(X_{tot})		4.29	0.30	มาก

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง 2) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของ 4) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา 6) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และ 7) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามที่ปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม

ด้าน	การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (Y_1)	4.30	0.40	มาก
2	จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (Y_2)	4.30	0.48	มาก
3	ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (Y_3)	4.25	0.48	มาก
4	ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (Y_4)	4.33	0.44	มาก

5	ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา (Y_5)	4.28	0.39	มาก
6	จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Y_6)	4.56	0.34	มากที่สุด
7	พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (Y_7)	4.28	0.45	มาก
รวม(Y_{tot})		4.33	0.24	มาก

3. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (r_{xy} = .693) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกัน ตามที่ปรากฏในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร (Xtot) กับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Ytot) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_{tot}
X_1	.403**	.295**	.205*	.189*	.370**	.024	.239**	.444**
X_2	.327**	.273**	.224**	.236**	.299**	.061	.338**	.444**
X_3	.358**	.428**	.349**	.270**	.341**	.041	.373**	.556**
X_4	.442**	.460**	.312**	.260**	.387**	.104	.175*	.555**
X_5	.318**	.332**	.291**	.109	.270**	-.013	.253**	.410**
X_{tot}	.525**	.516**	.403**	.307**	.474**	.059	.407**	.693**

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาและยกระดับการทำงานให้สอดคล้องกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ของทุกสถานศึกษา ตลอดจนจัดให้มีระบบและดำเนินการตามระบบการจัดการการเงิน งบประมาณและสินทรัพย์ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย แบบแผนของทางราชการ มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เป็นปัจจุบัน สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี และจัดอบรม สัมมนา ความรู้ทักษะ ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการวางแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมาย วินัย จรรยาบรรณในการปฏิบัติงานและป้องกันการกระทำและมีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างผลงานคุณภาพเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสต๊อกดิลล์ ได้กล่าวถึง คุณลักษณะบุคคลเป็น 6 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะทางกาย ภูมิหลังทางสังคม สติปัญญาและความสามารถ บุคลิกภาพ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน และคุณลักษณะทางสังคม (Stogdill, 1974) และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของบาส ได้ทำการสำรวจคุณลักษณะของผู้บริหาร พบว่า

ผู้บริหารควรมีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) คุณลักษณะทางกาย 2) คุณลักษณะภูมิหลังทางสังคม 3) คุณลักษณะสติปัญญา 4) คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ 5) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน 6) คุณลักษณะทางสังคม (Bass, 1981) นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของแมกนูสัน ที่ศึกษาวิจัยคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะทั้งในด้านส่วนตัวและลักษณะ ด้านวิชาชีพ คุณลักษณะด้านส่วนตัวได้แก่ มีความยุติธรรม มีความรอบรู้ มีอารมณ์มั่นคงเปิดเผย เข้าใจง่าย มีความมั่นคงคือคงเส้นคงวา และมีความเห็นใจผู้อื่น คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่มี ความรู้ในการบริหารดี รู้จักที่จะมอบหมายงาน มีการวางแผนและจัดหน่วยงานได้ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถตัดสินใจดี มีความสามารถในการติดต่อผู้อื่นได้ รู้จักใช้อำนาจเหมาะสม (Magnuson, 1971)

อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชามญชุ์ หอยสังข์ ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานและคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนอำเภอวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ระดับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พิชามญชุ์ หอยสังข์, 2565)

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ได้จัดอบรมสื่อสาร แนวทาง หลักการและวิธีการการจัดทำการประกันคุณภาพการศึกษา และติดตามการประเมินคุณภาพการศึกษาในโครงการโรงเรียนคุณภาพ (My School Project) ในปีการศึกษา 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการนิเทศ กำกับ ติดตาม ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีการจัดทำการประกันคุณภาพภายในอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ประกอบกับสำนักทดสอบทางการศึกษามีการเผยแพร่เอกสารคู่มือสำหรับการจัดทำการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงทำให้เกิดการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณภา นันทะแสง ศึกษาเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ผลการวิจัย การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (วรรณภา นันทะแสง, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา อุตสาหะ ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก (ณัชชา อุตสาหะ, 2566)

3. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ เป็นความสัมพันธ์

กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานด้านงานวิชาการ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่ดีเพื่อให้การบริหารงานในกิจการของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้านความฉลาดเฉลียว ผู้บริหารมีทักษะความสามารถในด้านการพูดสื่อสาร มีความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนเอง มีอิทธิพลต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง ส่งผลให้สามารถใช้อำนาจตามตำแหน่งมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนผู้บริหารแสดงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตรงตามเป้าหมาย ยึดมั่นในเป้าหมายของการปฏิบัติงาน พยายามควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตรงตามเป้าหมาย หาแนวทางแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงาน มีความเป็นผู้นำเมื่อถึงเวลาจำเป็นที่ผู้ตามต้องการการชี้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ซื่อสัตย์ เป็นมิตรกับบุคคลอื่น ส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากบุคคนอื่นๆ น่ายกย่องและเชื่อใจคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเหล่านี้อยู่ในระดับมากจึงอาจสามารถทำให้การบริหารงานในฝ่ายงานต่างๆ มีประสิทธิภาพมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของงานบริหารงานวิชาการที่สะท้อนให้เป็นถึงคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 47 บัญญัติให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หากคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจึงอยู่ในระดับมากและมีความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน ท่าเรือลักษณ์ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับมาก (ไพโรจน ท่าเรือลักษณ์, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่าคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา หากคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ทำให้การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ในขณะเดียวกัน คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยอาจทำให้การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเนื่องจาก คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารในด้านความซื่อสัตย์ ความฉลาดเฉลียว การเข้าสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง และความตั้งใจ เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารในการเป็นผู้นำของสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของภาระงานสถานศึกษาที่ต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประเมินผลและตรวจสอบ

คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ดังในภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารจากการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ภาพที่ 2 การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

บทสรุป

คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้บริหารควรพัฒนาแนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของสถานศึกษา และผู้บริหารควรสร้างความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรของสถานศึกษาให้สำเร็จตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. สถานศึกษาควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของแผนงาน โครงการ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

3. ผู้บริหารควรมีความซื่อสัตย์ สร้างความน่าเชื่อถือ อย่างต่อเนื่อง และสถานศึกษาควรจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ และทันเวลา

เอกสารอ้างอิง

ณัชชา อุตสาหะ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. Journal of Institute of Trainer Monk Development,* 6(1): 54-55.

ธีระ รุญเจริญ. (2561). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

พิชามญชุ์ หอยสังข์. (2565). คุณภาพชีวิตการทำงานและคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนอำเภอวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น,* 8(3): 216-217.

ไพโรจน ท่าเรือลักษณ์. (2560). “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4”. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส. (2564). *ภาวะผู้นำนางการศึกษา Education Leadership.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2560). *คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ.* สงขลา: นำศิลป์โฆษณา จำกัด.

วรรณภา นันทะแสง. (2564). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. *Journal of Buddhist Education and Research: JBER,* 7(3): 277-278.

สัมมา รธนิธย์. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Bernard M. Bass (1981). *Stogdill's handbook of leadership*. New York: The free press.

Gary Yukl. (2020). *Leadership in Organizations*. 9th ed. Harlow: Pearson Education Limited.

Magnuson. (1971). "The Characteristics of Successful School Business Manager". Los Angeles: University of Southern California.

Ralph M. Stogdill. (1974). *Handbook of Leadership: A Survery of Theory and Research*. New York: the Free Press.

Rensis Likert. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.

โครงการสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย จังหวัดน่าน

Creative Project of Learning Center: Experience the Way of Life of Lua-Prai Tribe, Nan Province

[1]**ณัฐวุฒิ ศิริมงคล** Nattawut Sirimongkon
[2]**ปรีชา ปั้นกล่ำ** Preecha Pun-Klum
[1,2]คณะมัณฑนศิลป์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University
[1]Corresponding author, e-mail: Nattawutart.si@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 26, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย 2) ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่หมู่บ้านป่ากำ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน อันเป็นถิ่นฐานของชนชาวเขาเผ่าลัวะ-ปรัย และเพื่อนำมาสู่ 3) การออกแบบแหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาข้อมูล การลงพื้นที่สังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ชนเผ่าลัวะ-ปรัย บ้านป่ากำ ตำบลดงพญา มีองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในแง่วิถีชีวิต ความเชื่อ สถาปัตยกรรม หรือภูมิปัญญา 2) สภาพแวดล้อมทางกายภาพของบริเวณพื้นที่โดยรอบหมู่บ้านป่ากำมีความเหมาะสมด้วยประการต่างๆ ในการที่จะจัดตั้งโครงการศูนย์การเรียนรู้ขึ้น และ 3) โครงการศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบนั้นจะเป็นแบบเสนอโครงการที่สามารถนำไปต่อยอดในพื้นที่จริงได้ไม่ว่าจะในด้านการจัดการพื้นที่ใช้สอยหรือการจัดสรรพื้นที่องค์ความรู้และกิจกรรมภายในศูนย์ นำไปสู่การเป็นแหล่งองค์ความรู้ที่ผู้คนในวงกว้างสามารถเข้าถึงได้ ทั้งนี้เพื่อนำมาซึ่งคุณประโยชน์ทางด้านการสร้างการรับรู้และความเข้าใจถึงการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ การอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์และองค์ความรู้ของชนเผ่าลัวะ-ปรัย รวมไปถึงการส่งเสริมคุณค่าและความหมายของการดำรงชีวิตและการสร้างความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ให้กับชาวลัวะ-ปรัยในการที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงามทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของตน

คำสำคัญ: ลัวะ-ปรัย; ศิลปวัฒนธรรม; แหล่งเรียนรู้

Abstract

This research article aims to 1) study about the identity, way of life, and arts and culture of the Lua-Prai Tribe. 2) study the physical environment of Ban Pa Kam

Village, Bo Kluea District, Nan Province, which is the homeland of the Lua-Prai tribe. And to 3) design a prototype project of the Learning Center: Experience the Way of Life of Lua-Prai Tribe. This research is qualitative research by documentary studying, field studying, and field interviewing in order to obtain information and knowledges for using in the design process. The results of the study found that 1) the Lua-Prai tribe, Ban Pa Kam, Dong Phaya Subdistrict, has valuable knowledges of arts and culture and its own identity whether in terms of way of life, believe, architecture, or wisdom. 2) The physical environment of surrounding areas of Ban Pa Kam Village is suitable in various ways in order to project a learning center. Also, 3) the design of learning center will be a project proposal that can be further developed in the actual area, whether in the field of living space management and knowledge or activity sets. Beneficially leading to be a source of knowledges that accessed by a wide range of people. This is to bring benefits in creating awareness and understanding of the existence of ethnic groups and to preserve the identity and knowledges of the Lua-Prai tribe. Furthermore, it also promotes the value and meaning of living and creates ethnic pride for the Lua-Prai people in preserving the best of their arts, culture, and traditions.

Keywords: Lua-Prai; Arts and Culture; Learning Center

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม กล่าวคือ มีการอยู่ร่วมกันของสังคมซึ่งมีความแตกต่างทางอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมอันเกิดจากการมีอยู่ของกลุ่มคนซึ่งมีความแตกต่างทางด้านเชื้อสายและการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนด้วยเหตุปัจจัยทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมและประวัติศาสตร์ โดยการมีอยู่ของสังคมที่แตกต่าง หรือ การเข้ามาของสังคมใหม่นั้นเรียกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ *ชนเผ่าลัวะ-ปรัย* บ้านป่ากำ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ก็เป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ซึ่งแม้พวกเขาจะไม่ได้เป็นที่รับรู้ถึงการดำรงอยู่ในวงกว้างมากนัก แต่ก็นับว่ามีประวัติศาสตร์ควบคู่กับชนชาติไทยมาอย่างยาวนาน โดยผู้คนชนเผ่าลัวะ-ปรัยมีทั้งภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา รวมไปถึงโลกทัศน์ทางด้านความเชื่อเป็นของตนเอง (ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2530)

ด้วยความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมและการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ส่งผลให้ช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน รวมถึงอำเภอบ่อเกลือ มีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดด อ้างอิงข้อมูลจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดน่านมีมูลค่าการท่องเที่ยวสูงถึง 3000 ล้านบาทต่อปี โดยในเดือนพฤศจิกายนปี 2563 มีปริมาณนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากกว่าหนึ่งแสนรายซึ่งนับเป็นสถิติที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว, 2564) ทำให้การท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ของจังหวัดน่านเริ่มปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว จากความ

เปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลัวะ-ปรัย ณ บ้านป่ากำ ในอำเภอบ่อเกลือนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ชาวลัวะ-ปรัยรุ่นใหม่มีโลกทัศน์และความคิดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นสากลอย่างเห็นได้ชัด ก่อให้เกิดค่านิยมการเดินทางออกจากพื้นที่และละทิ้งวิถีชีวิตเดิมเพื่อมาแสวงหาบริบทสากลในแบบวิถีคนเมือง ในขณะที่ชาวลัวะ-ปรัยรุ่นเก่านั้นก็เริ่มนับถอยหลังลงทุกที ส่งผลให้อัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต หรือภูมิปัญญาซึ่งเดิมไม่ได้มีการรับรู้โดยกลุ่มคนภายนอกสังคมอยู่แล้วนั้น ยังถูกละเลยโดยกลุ่มคนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเอง กล่าวคือ วิถีดั้งเดิมของความเป็นชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะสูญหายไปตามกาลเวลา ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นแนวทางที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยโดยการนำใช้องค์ความรู้ทางด้านศิลปะและการออกแบบมาใช้ประโยชน์

จากประเด็นดังกล่าว การศึกษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย รวมทั้งการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่หมู่บ้านป่ากำ เพื่อนำมาสู่กระบวนการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย จังหวัดน่าน จึงมีความสำคัญในการที่จะสามารถอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยที่กำลังจะสูญหายไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปวัฒนธรรมด้านโลกทัศน์และความเชื่อ

โลกทัศน์และความเชื่อของชาวชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยนั้นมักดำเนินไปบนสังสารวัฏ หรือ การเวียนว่ายตายเกิด กล่าวคือ การดำรงอยู่ของชาวลัวะ-ปรัย ไม่ว่าจะเป็นการเกิด การสืบทายาท หรือการตาย ก็ล้วนแล้วแต่มีคติความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ อาจกล่าวได้ว่าการประกอบพิธีกรรมทางด้านความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือสิ่งอื่นใดในการที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของชาวลัวะ-ปรัย ซึ่งนอกเหนือจากความเชื่อแล้ว หลักธรรมทางด้านไตรสิกขา (กัลยาณมิตรกรุ๊ป, 2564) หรือ การพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ก็ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์หรือเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงผูกพันกับชาวลัวะ-ปรัยเช่นกัน กล่าวคือ ในขณะที่คติความเชื่อส่งผลต่อจิตใจและโลกทัศน์ กระบวนการพัฒนาไตรสิกขาก็เป็นเครื่องชักจูงพวกเขาในด้านของการกระทำ ส่งผลให้ชาวลัวะ-ปรัยเป็นผู้ที่มีความวิริยะหรือความเพียรพยายามในการกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถผ่านอุปสรรคและสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ ด้วยประเด็นดังกล่าว ศิลปวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อของพวกเขาจึงถือเป็นมรดกและเป็นองค์ความรู้ซึ่งควรค่าอย่างยิ่งที่จะถ่ายทอดให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมในวงกว้าง

บทความนี้จึงต้องการนำเสนอกระบวนการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย ไปจนถึงกระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่า โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างแบบเสนอโครงการศูนย์การเรียนรู้ที่นำไปสู่การต่อยอดเพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ข้อมูลเชิงวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่บุคคลทั่วไปสามารถสร้างการรับรู้ถึงการดำรงอยู่และสามารถเข้าถึงได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณค่าและความหมายของการดำรงชีวิตให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยเอง ในการที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงามทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของตน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่หมู่บ้านป่ากำ และการจัดการพื้นที่ประโยชน์ใช้สอยให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

3. เพื่อออกแบบโครงการศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชนเผ่าลัวะ-ปรัย นำมาซึ่งการสร้างการรับรู้และความเข้าใจถึงการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ และการอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์และองค์ความรู้ของชนเผ่าลัวะ-ปรัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาข้อมูลด้านชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัย บ้านป่ากำ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เป็นสำคัญ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการศึกษามีดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในลักษณะทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลด้านอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย รวมไปถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในลักษณะปฐมภูมิ (Primary Data) ด้านองค์ความรู้ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่าลัวะ-ปรัย รวมถึงบริบทแวดล้อมของบริเวณพื้นที่โดยรอบ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์ (Interview) 2) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

3. โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวเขาเผ่าลัวะ-ปรัย ปราชญ์ชาวบ้าน และบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรระดับท้องถิ่น จำนวนรวม 10 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลทุกส่วนที่ได้รับมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

3.2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ แล้วจึงนำมาตีความหมายให้สอดคล้อง เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุป ดังนี้

นำคุณค่าและองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการศึกษาภาคเอกสารและภาคสนามข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มองค์ความรู้ (Cluster Topics)

ชาติพันธุ์ ETHNIC ประวัติศาสตร์และความเป็นมา	ความเชื่อ BELIEVE ประเพณีและความเชื่อ	วิถีชีวิต WAY OF LIFE วิถีเกษตรกรรมและวิถีชุมชน	ภูมิปัญญา WISDOM รากฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
อาณาเขตและดินแดน ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ภาษาลัวะ ครอบครัวลัวะ การแต่งกายพื้นถิ่น การสืบสกุลข้างแม่ 'วิรังคราช' วีรบุรุษชาวลัวะ	การถือผี ความเชื่อด้านวิถีเกษตรกรรม พิธีกินดอกแดงลัวะ-ปรัย พิธีปลูกแฮก ประเพณีกินข้าวเม่า ตะเหลว ปู่แสะ ย่าแสะ	การลำดับวัน วิถีเกษตรกรรม แหล่งน้ำแหล่งปลา อาหารท้องถิ่น เตาไฟ ฟืน ประเพณีการปลูกเรือน ข้าวก่ำ ข้าวเหนียว ฟักทอง ข้าวโพด เผือก มัน มะแขวน ผักกูด ใบค้อ ยอดมะระ	สถาปัตยกรรมเรือนลัวะ เรือนพักชั่วคราว (จ้วะ) การละเล่นลูกโหวด การตีพิ / คัลเปร๊ะห์ การเล่าตยั๊ว (นิทานพื้นบ้าน) จักสานไม้ไผ่ กระบอกน้ำ กระติ๊บข้าวเหนียว ชะลอม เล้าไก่ ใต้ถุนบ้าน การรูดข้าว การทำเหล็ก-มีดพร้า เกลือ หวาย ต้นก่ำ หญ้าคา เหล้าอุ

ภาพที่ 1 การจัดกลุ่มข้อมูล

4. การออกแบบ (Design) หลังจากได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ของชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัย ผู้วิจัยจึงดำเนินการออกแบบโครงการศูนย์การเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย ดังนี้

4.1 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ (Activities design)

4.1.1 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ แบบ 1 Day Trip ดังในภาพที่ 2

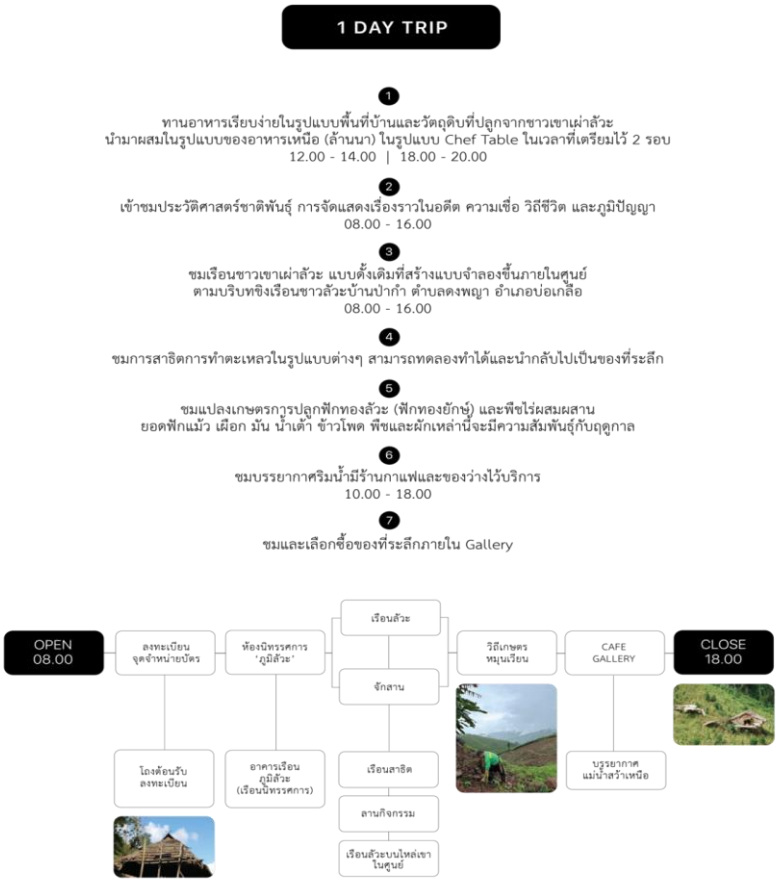

ภาพที่ 2 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ แบบ 1 Day Trip

4.1.2 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ แบบ 2 Days Trip ดังในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ แบบ 2 Days Trip

4.1.3 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ แบบ 3 Days Trip ดังในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การออกแบบกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ แบบ 3 Days Trip

4.2 การจัดสรรพื้นที่ (Zoning and Plan) มีวิธีการดังนี้

4.2.1 การจัดสรรพื้นที่องค์ความรู้และแปลนภายในห้องจัดแสดง ดังในภาพที่ 5

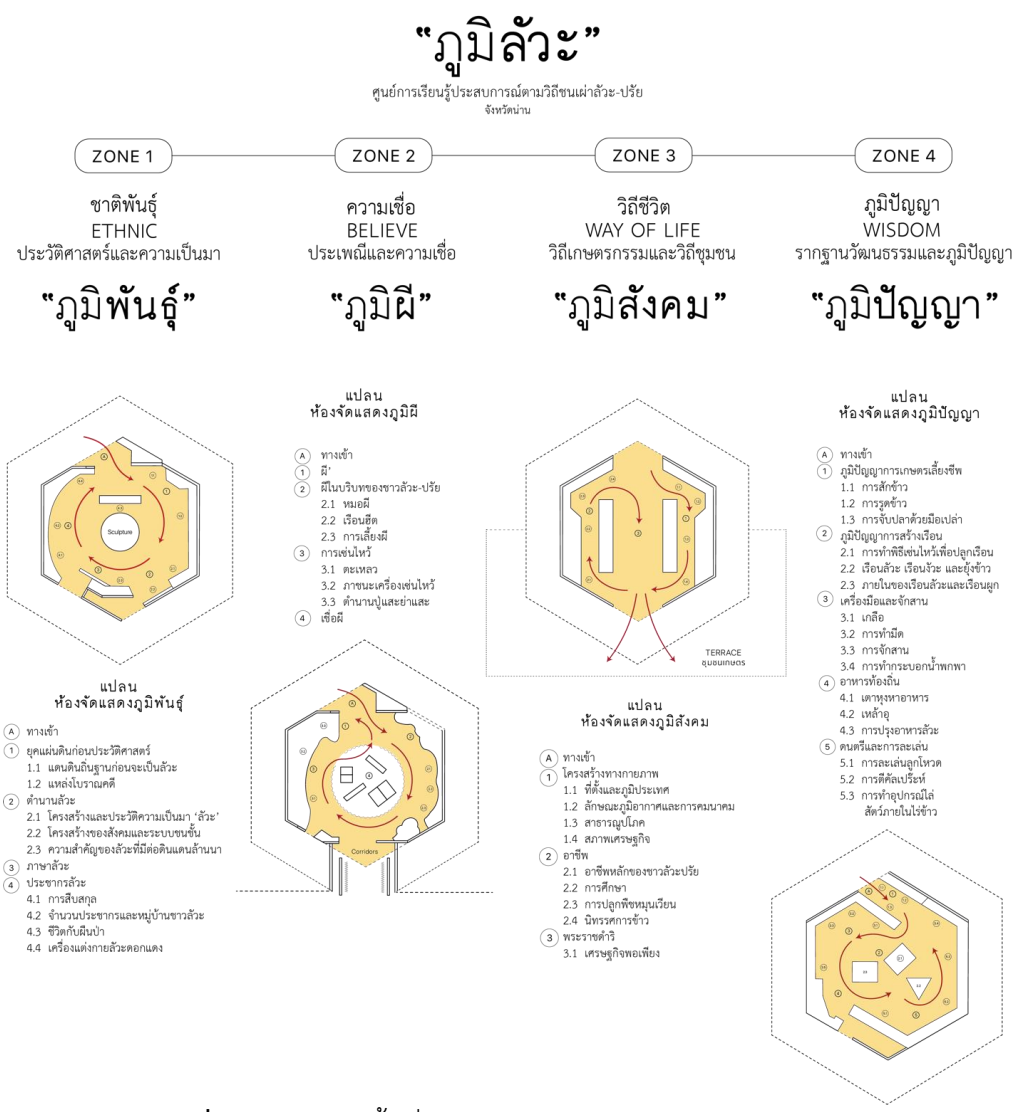

ภาพที่ 5 การจัดสรรพื้นที่องค์ความรู้และแปลนภายในห้องจัดแสดง

4.2.2 การจัดสรรพื้นที่โครงการศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center Master Plan) ดังในภาพที่ 6

4.3 การออกแบบพื้นที่ภายในศูนย์การเรียนรู้ (Space Design: 3D Rendering) ดังที่ปรากฏในภาพที่ 7 - ภาพที่ 10

ภาพที่ 7 การออกแบบพื้นที่ส่วนต้อนรับ ในรูปแบบ 3D Rendering
ที่มา: ณัฐวุฒิ ศิริมงคล 2567

ภาพที่ 8 การออกแบบพื้นที่ภายในห้องจัดแสดงภูมิพันธุ์ ในรูปแบบ 3D Rendering

4.4 การออกแบบพื้นที่ภายนอกโครงการ (Space Design: 3D Rendering) ดังในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 การออกแบบพื้นที่ภายนอกโครงการ ในรูปแบบ 3D Rendering

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย รวมไปถึงการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หมู่บ้านป่ากำซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวลัวะ-ปรัย เพื่อนำมาซึ่งองค์ความรู้ในกระบวนการออกแบบแหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย จากการวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย ร่วมกับการลงพื้นที่สังเกตการณ์และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า ชนเผ่าลัวะ-ปรัย บ้านป่ากำ ตำบลดงพญา มีอัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ทั้งในแง่วิถีชีวิต ความเชื่อ สถาปัตยกรรม หรือภูมิปัญญา โดยสิ่งที่โดดเด่นและเป็นที่ประจักษ์ที่สุดนั่นคือด้านโลกทัศน์และระบบความเชื่อ ชาวลัวะ-ปรัยมีระบบความเชื่อด้านการนับถือผี (Animism) หรือการเชื่อในพลังอำนาจของธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นโลกทัศน์ใหญ่ที่ส่งผลไปถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมทั้งหมดของชาวลัวะ-ปรัย โดยจะเห็นได้จากกิจกรรมใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการเกิด ความรัก การแต่งงาน การสืบทายาท การตาย หรือแม้กระทั่งการประกอบอาชีพก็ล้วนมีเรื่องการนับถือผีเข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวลัวะ-ปรัยมีการลำดับวันและปฏิทินเป็นของตนเอง โดยปฏิทินนั้นจะมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องไปกับพิธีกรรมด้านความเชื่อต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับฤดูกาลทำการเกษตรของพวกเขา จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของความเป็นโลกทัศน์ของชาวชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัย รวมทั้งศิลปะและวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ ซึ่งนับว่าทรงคุณค่า น่าหวงแหน และควรค่าที่จะอนุรักษ์ไว้ให้ดำรงอยู่คู่ชาติพันธุ์ต่อไป (ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2530)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการศึกษาข้อมูลด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หมู่บ้านป่ากำ ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน พบว่า หมู่บ้านป่ากำเป็นหมู่บ้านกลางเขาซึ่งมีความสำคัญในแง่ของการเป็นแหล่งธรรมชาติ บริเวณพื้นที่โดยรอบมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชัน สลับกับหุบเขาน้อยใหญ่ มีลำน้ำหรือลำห้วยกระจายอยู่โดยรอบและไม่ค่อยมีพื้นที่ราบมากนัก การสร้างบ้านเรือนของชาวลัวะ-ปรัยจึงเป็นไปในลักษณะรูปแบบเฉพาะตัวซึ่งมีการปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมบนที่สูง จากประเด็นดังกล่าว หมู่บ้านป่ากำจึงมีความโดดเด่นในแง่ของการเป็นแหล่งองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญของชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและทักษะการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ ในขณะเดียวกันการเดินทางเข้าถึงบริเวณพื้นที่หมู่บ้านก็สะดวกและไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในอำเภอบ่อเกลือและอำเภอปัวมากนัก อีกทั้งยังมีบริบทแวดล้อมที่เงียบสงบ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า บริเวณโดยรอบพื้นที่หมู่บ้านป่ากำมีความเหมาะสมในหลายประการที่จะจัดตั้งโครงการศูนย์การเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือบุคคลภายนอกได้มาเรียนรู้วิถีชีวิตและองค์ความรู้ของชาวชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัย (สรรวดี เจริญชาศรี, 2559)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการออกแบบแหล่งเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย พบว่า ในขั้นตอนออกแบบและการจัดสรรพื้นที่ ผู้วิจัยสามารถจัดสรรพื้นที่ศึกษาองค์ความรู้โดยอิงจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ภูมิพันธุ์ หรือ พื้นที่ทางชาติพันธุ์ 2) ภูมิผี หรือ พื้นที่ทางความเชื่อ 3) ภูมิสังคม หรือ พื้นที่วิถีชีวิต และ 4) ภูมิปัญญา หรือ พื้นที่ทางมรดกภูมิปัญญา โดยพื้นที่ทั้งหมดจะถูกรวมอยู่ในแหล่งเรียนรู้ภายใต้ชื่อ‘ภูมิลัวะ’ ซึ่งออกแบบภายใต้แนวความคิด

‘ศูนย์การเรียนรู้ในบริบทของถิ่นที่อยู่และแหล่งพักอาศัย (Residence)’ ซึ่งนำองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชาวลัวะ-ปรัยด้านการใช้วัสดุธรรมชาติในพื้นที่ ผนวกเข้ากับ ภูมิปัญญาและศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมของชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัย ไม่ว่าจะเป็นการมัดเชือกและหวาย การสานตะเหลวไม้ไผ่ หรือการจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบทางสถาปัตยกรรมภายในและภายนอก ส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้มีภาพลักษณ์และทัศนียภาพที่มีความสวยงาม แฝงไปด้วยกลิ่นอายของความดั้งเดิมของความเป็นชาติพันธุ์และบริบทแวดล้อมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ โดยโครงการศูนย์การเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัยนี้ถือเป็นแบบเสนอโครงการที่สามารถนำไปต่อยอดในพื้นที่จริงได้ ไม่ว่าจะทางด้านสถาปัตยกรรม การจัดการพื้นที่ประโยชน์ใช้สอย หรือการจัดสรรพื้นที่องค์ความรู้และกิจกรรมภายในศูนย์

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาข้อมูลด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญด้านความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวลัวะ-ปรัย พบว่า ระบบความเชื่อในไสยศาสตร์หรือโชคลางของมนุษย์นั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโลกทัศน์ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของกลุ่มคนหรือสังคมหนึ่งๆ กล่าวคือ คนกลุ่มหนึ่งใช้ความเชื่อในสิ่งๆ หนึ่งเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้บนความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในแต่ละวัน จนระบบความเชื่อเหล่านั้นกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เป็นห่วงโซ่ทางวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมาจนเป็นอัตลักษณ์ประจำตนของสังคมนั้นๆในที่สุด สังคมไทยเองก็เป็นสังคมหนึ่งที่แม้ในปัจจุบันจะมีความก้าวล้ำทางวิทยาการไปมากเพียงใด หรือแม้แต่การมีพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ แต่ผู้คนส่วนหนึ่งหรือสังคมหนึ่งก็ยังคงมีความเชื่อในไสยศาสตร์เป็นที่พึ่งพิงทางความคิดและจิตใจอยู่มากและไม่ลดน้อยลง สอดคล้องกับเกษม เพ็ญภินันท์ ที่กล่าวว่า ไสยศาสตร์เป็นภูมิปัญญา เป็นระบบความเชื่อของมนุษย์ที่ตอบโจทย์ความต้องการทางใจและจิตวิญญาณ หน้าที่ของไสยศาสตร์ในสังคมสมัยใหม่คือการเป็น Spiritual Exercise ที่ช่วยให้มนุษย์เข้มแข็งขึ้น มีความหวังและมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ในโลกที่มีความไม่แน่นอน (เกษม เพ็ญภินันท์, 2566) และสอดคล้องกับแนวคิดของกัญญา วัฒนกุล ความว่า สภาวะทางสังคมแบบไหนกันที่ทำให้คนหันไปหาที่พึ่งจากสิ่งเหนือธรรมชาติมากกว่าแสวงหาความช่วยเหลือจากโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ หรือจากคนในสังคมด้วยกันเอง? นั่นเป็นเพราะโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันที่ไม่โอบไม่เอื้อ และไม่มีสวัสดิการที่จะมาช่วยเหลือผู้คนเวลาที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤตหรือความเหลื่อมล้ำต่างๆ ถ้าเราอยากรวยเท่ากับคนรวย 10% ของประเทศ ดูเหมือนจะไม่มีทางอื่นเลยนอกจากต้องถูกลอตเตอรี่ (กัญญา วัฒนกุล, 2566) ซึ่งในทางหลักคิดด้านความเชื่อในสิ่งใดก็ตามนั้น จะเกิดผลดีในหน้าที่หรือสิ่งที่ทำลงไปไม่ได้เลยหากขาดการใช้ประโยชน์ของอิทธิบาท 4 หรือ หลักปฏิบัติสู่หนทางแห่งความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่กระทำ 2) วิริยะ คือ ความอดทน อดกลั้น และไม่ย่อท้อต่อสิ่งที่เผชิญ 3) จิตตะ คือ การตั้งจิตให้มั่นต่อสิ่งที่กำลังกระทำ และ 4) วิมังสา หมายถึง การพิจารณาใคร่ควรและทบทวนสิ่งที่จะกระทำอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการกระทำที่สะท้อนออกมาผ่านการดำรงชีวิตของชนเผ่าลัวะ-ปรัยนั้นก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงต่ออิทธิบาท 4 ได้อย่าง

ชัดเจน กล่าวคือ แม้ชาวลัวะ-ปรัยจะมีประเพณีและความเชื่อที่แตกต่าง แต่ก็สามารถนำความเชื่อนั้นมาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้โดยอาศัยหลักปฏิบัติของอิทธิบาท 4

2. การศึกษาข้อมูลด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หมู่บ้านป่ากำ ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน พบว่า ภูมิปัญญาการสร้างบ้านเรือนของชาวลัวะ-ปรัยเป็นไปในลักษณะรูปแบบเฉพาะตัวซึ่งมีการปรับให้เข้ากับธรรมชาติและบริบทแวดล้อมซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันสลับกับหุบเขาน้อยใหญ่ มีลำน้ำหรือลำห้วยกระจายอยู่โดยรอบและไม่ค่อยมีพื้นที่ราบ หมู่บ้านป่ากำจึงมีความโดดเด่นในแง่ของการเป็นแหล่งองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญของชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและทักษะการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวทางการปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ โดย อารีย์ นัยพินิจ ซึ่งมีใจความสำคัญว่าในการที่จะปรับตัวให้อยู่รอดได้ในสังคมการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์นั้นจำเป็นจะต้องมีหลายปัจจัยที่สำคัญประกอบกัน ส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ การมีภูมิปัญญา หรือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากการปฏิบัติจริง การสั่งสมประสบการณ์ และการสืบทอดกันมา จึงสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในหลายสถานการณ์ (อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, 2557) ทั้งนี้การนำภูมิปัญญามาแก้ไขปัญหา ยังสอดคล้องกับหลักการศึกษาในพระพุทธศาสนาที่กล่าวโดย ป.อ ปยุตฺโต ความว่า การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาถือเป็นการพัฒนาตน เพราะการพัฒนาตนก็คือพัฒนาปัญญาให้มีความรู้ที่เข้าใจในเหตุปัจจัยของกระบวนการแห่งเหตุผลที่มีในธรรมชาติ แล้วเอาความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ การแก้ปัญหาตามระบบวิธีเหตุผลนี้เราเรียกว่าหลักอริยสัจ 4 หรือ วิธีการแห่งปัญญาในระบบการแก้ปัญหาตามเหตุผล (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2531)

3. ในกระบวนการออกแบบโครงการศูนย์การเรียนรู้ประสบการณ์ตามวิถีชนเผ่าลัวะ-ปรัย ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ขึ้นมาในรูปแบบของถิ่นที่อยู่หรือแหล่งพักอาศัย (Residence) ภายใต้ชื่อ ‘ภูมิลัวะ’ โดยการนำองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาผนวกเข้ากับภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมของชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยและประยุกต์ใช้ในงานออกแบบทางสถาปัตยกรรม เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ภูมิลัวะนี้มีทัศนียภาพและภาพลักษณ์ที่มีความสวยงามและแฝงไปด้วยกลิ่นอายของความดั้งเดิมของความเป็นชาติพันธุ์และบทบทแวดล้อมทางธรรมชาติ สอดคล้องกับคุณค่าความงามของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในโลกตะวันออก โดยบุรินทร์ ธราวิจิตรกุล ความว่า สถาปัตยกรรมตะวันตกนั้นถูกสร้างขึ้นภายใต้แนวความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถรักษาความสมบูรณ์ไว้ได้ตลอดไป โดยจะเห็นได้จากการที่อาคารโมเดิร์นจะมีความสวยงามก็ต่อเมื่อพื้นผิวอาคารมีความขาว ใหม่ และสะอาดเท่านั้น แตกต่างจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นตะวันออก เช่น ยุ้งข้าว ที่ไม่ว่าจะตากแดดลมฝนหรือเจอสภาวะการเปลี่ยนแปลงของเวลาอย่างไรก็ยังคงดูดีและงดงามขึ้นเรื่อยๆ ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณค่าความงามของสถาปัตยกรรมในโลกตะวันตก คือการเฉลิมฉลองความสะดวกสบายของการพักอาศัยและการให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ที่โดดเด่นเหนือสภาพแวดล้อม ในขณะที่คุณค่าความงามของสถาปัตยกรรมในโลกตะวันออก คือการให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และสรรพสิ่งในธรรมชาติ โดยมองว่ามนุษย์เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งในธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ การสร้างสถาปัตยกรรมจึงออกมาในรูปแบบที่อ่อนไหวต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงโดยการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีความคงทน

แข็งแรงในระดับหนึ่ง เพื่อให้มนุษย์ได้สัมผัสและมีความรู้สึกร่วมกับธรรมชาติ ได้ตะหนักถึงการหมุนเวียน เจริญเติบโต ความเปราะบาง การเสื่อมสลายและดับสูญ เหตุนี้ สถาปัตยกรรมตะวันออกจึงได้ก้าวข้ามมิติของ ‘สถาปัตยกรรมแห่งที่ว่าง’ ไปสู่ ‘สถาปัตยกรรมแห่งถิ่นที่’ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับวิธีคิดของรากวัฒนธรรมญี่ปุ่นซึ่งใช้อธิบายแนวคิดของชาวตะวันออก ‘วะบิ-ซะบิ’ ซึ่งหมายถึง การเห็นความงามและคุณค่าของความไม่จีรัง ความไม่สมบูรณ์แบบ และไม่มีสิ่งใดคงทนถาวร และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ‘ไตรลักษณ์’ ในพุทธศาสนาที่กล่าวโดยบุรินทร์ ธราวิจิตรกุล ความว่า ไตรลักษณ์ ว่าด้วยเรื่องการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของทุกสรรพสิ่งบนโลก ไม่มีสิ่งใดที่คงทนถาวร ในทางพุทธศาสนาหมายถึง สามัญลักษณะ 3 ประการ กล่าวคือ ความธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง ได้แก่ 1) อนิจจลักษณะ หมายถึง ความไม่เที่ยงและความไม่ยั่งยืนของสิ่งใด 2) ทุกขลักษณะ หมายถึง ลักษณะที่ไม่คงทนอยู่ตลอดไป ทุกสิ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของธรรมชาติ และ 3) อนัตตลักษณะ หมายถึง ลักษณะไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามต้องการได้ เช่น ชีวิตและจิตใจ (บุรินทร์ ธราวิจิตรกุล, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ-ปรัย ผู้วิจัยได้ทำการจัดสรรพื้นที่เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. พื้นที่ทางชาติพันธุ์ เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ ได้แก่ ข้อมูลด้านถิ่นฐานหรือลักษณะทางกายภาพของถิ่นที่อยู่อาศัย ประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และภาษา ข้อมูลพื้นฐาน และโบราณคดี

2. พื้นที่ทางความเชื่อ เป็นการนำเสนอข้อมูลด้านระบบความเชื่อ การสืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับวงจรชีวิต

3. พื้นที่ทางวิถีชีวิต เป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ลักษณะการประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ

4. พื้นที่ทางภูมิปัญญา เป็นการถ่ายทอดข้อมูลด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม ทักษะทางวิทยาการ และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อาทิ งานหัตถกรรม

โดยทั้ง 4 ส่วนนี้ ถือเป็นแนวทางการจัดสรรพื้นที่ที่มีความเป็นแบบแผน มีความเชื่อมโยง และสามารถแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ได้ในทุกมิติ อีกทั้งยังมีความครอบคลุมทั้งลักษณะการจัดกลุ่มของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งอ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งอ้างอิงจากกระทรวงวัฒนธรรม

การจัดสรรพื้นที่เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้
ที่มา: ณัฐวุฒิ ศิริมงคล 2567

บทสรุป

นอกเหนือจากศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางภูมิปัญญาแล้ว ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ หรือทัศนคติก็นับว่าเป็นคุณค่าและอัตลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวลัวะ-ปรัยซึ่งสมควรที่จะเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้ให้เป็นองค์ความรู้คู่ชาติพันธุ์ต่อไป การออกแบบโครงการศูนย์การเรียนรู้ ‘ภูมิลัวะ’ จังหวัดน่าน ซึ่งได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทพื้นที่เพื่อการจัดสรรพื้นที่ประโยชน์ใช้สอยจนเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งอุดมไปด้วยองค์ความรู้ จึงถือเป็นโครงการที่สามารถนำไปสู่การรับรู้ การเกิดความเข้าใจถึงทัศนคติและวิถีการดำเนินชีวิต รวมไปถึงการมีส่วนร่วมและการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ-ปรัยในสังคมไทยได้ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์และองค์ความรู้อันทรงคุณค่าซึ่งมีความเสี่ยงจะสูญหายไปตามกาลเวลาอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยในครั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย หรือสำนักสถาปัตยกรรม สามารถนำองค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมและการจัดสรรพื้นที่ประโยชน์ใช้สอยไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่จริงหรือพื้นที่อื่นๆได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการต่อยอดการวิจัยในอนาคต

การนำแบบเสนอโครงการศูนย์การเรียนรู้ในครั้งนี้ไปพัฒนาและต่อยอดขึ้นในพื้นที่จริง จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์และผู้คนในบริเวณพื้นที่โดยรอบได้เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการส่งเสริมอาชีพ เศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

เกษม เพ็ญภินันท์. (2566, 31 ตุลาคม). *โครงการบรรยายพิเศษ 'อักษรศาสตร์สู่สังคม' ครั้งที่ 39*. (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

กัญญา วัฒนกุล. (2566, 31 ตุลาคม). *โครงการบรรยายพิเศษ 'อักษรศาสตร์สู่สังคม' ครั้งที่ 39*. (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2557). การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 7(1): 1-12.

บุรินทร์ ธราวิจิตรกุล. (2556). สัมผัสธรรมชาติในงานสถาปัตยกรรมของโลกตะวันออกและโลกตะวันตก. *วารสารโครงการประชุมวิชาการ BERAC 4*: 578-595.

ประยุทธ์ ปยุตฺโต. (2531). หลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 มิถุนายน 2567 จาก https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/467/6

กัลยาณมิตรกรุ๊ป. (2564). *ไตรสิกขา-พระวินัยบัญญัติ*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 มิถุนายน 2567 จาก https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=21056

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2530). *ล้วะเมืองน่าน*. จังหวัดน่าน: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

สรรวดี เจริญชาศรี. (2559). *เรือนล้วะเมืองน่าน*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. มีนเซอร์วิชซัพพลาย.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว. (2564). *สถิติการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 มิถุนายน 2567 จาก https://www.facebook.com/CTRD.CMU/posts/น่านสถิติการท่องเที่ยวสถิติการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน-สรุปจำนวนนักท่องเที่ยวและร/1785574788266909

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง
Necessary Needs and Guidelines for Management of Educational Institutions in Preparing Students for Vocational Education in Phatthalung Province

[1]**สายัณห์ เส้งสุ้น** Sayan Sangsoon
[2]**นวรัตน์ ไวชมภู** Navarat Waichompu
[3]**ชณัฐ พรหมศรี** Chanat Promsri
[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2,3]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: sayan.sen064@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 28, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ประชากร คือ สถานประกอบการที่จัดทำความร่วมมือกับอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง จำนวน 468 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 214 แห่ง ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่า 1.00 และค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังเท่ากับ 0.981 สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าจัดลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่คาดหวังในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุงเรียงลำดับคือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 2) แนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัด ผู้บริหารอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุงให้แนวทางประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) จัดการบริหารตามหลักเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2) ครูผู้สอนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาร่วมในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ 3) ควรคำนึงถึงการเข้ามาจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญที่มาจากสถานประกอบการ และ 4) ความส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี
คำสำคัญ: การบริหารจัดการสถานศึกษา; การเตรียมความพร้อมผู้เรียน; อาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง

Abstract

This descriptive research aimed to study 1) the school management in preparing learners for vocational education in Phatthalung Province, and 2) the guidelines for school management in preparing learners for vocational education in Phatthalung Province. The population is 468 establishments that cooperate with vocational education in Phatthalung Province. The samples consisted of 214 establishments in Phatthalung Province, determined using the Krejcie & Morgan table. The samples were selected through simple random sampling without replacement. Key informants included 21 vocational education administrators in Phatthalung Province under the Vocational Education Commission. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire created by the researcher, with a content validity value of 1.00 and concurrent and predictive validity of 0.981. The statistics methods employed were percentage, mean, standard deviation, Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and semi-structured interviews. Qualitative data were analyzed using content analysis. The research results found that 1) Overall, both the current and predictive conditions for preparing learners for vocational education in Phatthalung Province were at a high level. The prioritized needs for preparing learners for vocational education in Phatthalung Province were ranked as follows: knowledge, applicable abilities, skills, morality and ethics, and desired characteristics. and 2) Vocational education administrators in Phatthalung Province provided the following key guidelines for preparing learners for vocational education in Phatthalung Province: 1) Administer according to the standard criteria set by the Office of the Vocational Education Commission, 2) Teachers incorporate Sufficiency Economy Philosophy to create their learning management plans, 3) Consider learning management organized by experts from establishments, and 4) Promote learning management in English and technologies.
Keywords: School administration; Preparing learners; Vocational education of Phatthalung Province

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้รัฐและเอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ตามที่กฎหมายบัญญัติและให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เห็นควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อควบคุมดูแลการจัดการอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา, 2551)

การอาชีวศึกษาของไทยมีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา พัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติในสถาบันการศึกษาด้วยแนวคิดใหม่อย่างหลากหลาย สถานประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพกำลังคนด้วยตนเองในด้านทักษะทางเทคนิค และทักษะทางพฤติกรรม โดยมีกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายในสถานประกอบการเอง จนสถานประกอบการบางแห่งเปิดศูนย์ฝึกอบรมขึ้นภายในองค์กรของตนเองในรูปศูนย์การเรียนรู้ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของสถานประกอบการในรูปศูนย์การเรียน ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเห็นร่วมกันว่า คนเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งแม้ว่าสถานประกอบการจะมีวิสัยทัศน์แนวคิดที่ดีและก้าวไกลเพียงใดก็ตาม หากผู้ปฏิบัติงานขาดความเข้าใจไม่สามารถปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์และแนวคิดก็ย่อมไร้ความหมาย ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงของสถานประกอบการจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร โดยในช่วงเปิดภาคเรียนให้พนักงานของสถานประกอบการมีโอกาสสอนในสถานศึกษาของรัฐ และช่วงปิดภาคเรียนครูจากสถานศึกษามีโอกาสเรียนรู้ในสถานประกอบการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาบุคลากรร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2564) ภาครัฐต่างก็มองเห็นความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพกำลังคนด้วยการพัฒนาระบบอาชีวศึกษาที่รัฐบาลได้กำหนดแผนงานยกระดับคุณภาพครูและขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นให้กับกำลังคนในประเทศให้

สามารถปรับตัวได้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลง การแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดน รวมถึงการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประเทศได้ จึงเป็นประเด็นที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ในสถานการณ์การผลิตและพัฒนากำลังคนของสถาบันการศึกษา ที่มุ่งผลิตตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละสถาบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีค่านิยมใบปริญญามากกว่าความรู้และสมรรถนะในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา ค่านิยมในการศึกษาสายสามัญไม่นิยมเรียนสายอาชีพ เป็นผลให้มุ่งผลิตในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ส่งผลกระทบต่อทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะหลังจบการศึกษา และยังส่งผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง ในขณะที่รัฐบาลไม่สามารถกำกับการผลิตกำลังคนของสถานศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในประเทศไทย มีดังนี้ 1) ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้รวมทั้งขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ขาดแคลนครูผู้สอนทั้งในสาขาวิชาหลักและวิชาสามัญพื้นฐานโดยครูที่มีอยู่ขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์วิชาชีพที่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษา พบว่า ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนน้อย เนื่องจากทรัพยากรในด้านดังกล่าวมีไม่เพียงพออีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการศึกษาที่มีอยู่เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน 4) ด้านการสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษาขาดอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพราะต้องบริหารจัดการให้เป็นไปตามกฎระเบียบของทางราชการ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การชุมชนและสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังทำได้น้อยเนื่องจากขาดกลไกจูงใจในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 6) ด้านการจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่า การจัดอาชีวศึกษาหลายสาขาวิชาไม่เน้นการฝึกปฏิบัติและสมรรถนะวิชาชีพ อีกทั้งในส่วนการจัดการเรียนการสอนยังขาดการเชื่อมโยงกับสถานประกอบการ (อรรถพล สังขวาสี และคณะ, 2564)

ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าควรศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง เพื่อให้สามารถจัดเตรียมแรงงานที่มีศักยภาพตามความต้องการของสถานประกอบการในจังหวัดพัทลุง แล้วนำมาประมวลผล วิเคราะห์สังเคราะห์ตามระเบียบการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุงได้ผลิตกำลังคนอย่างสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในจังหวัดพัทลุง เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับการจ้างงานทั้งหมด และสถานประกอบการก็สามารถใช้ประโยชน์จากกำลังคนที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วเช่นกัน โดยการสร้างการบริหารระบบอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพสนองตอบความต้องการของสถานประกอบการ หากสถานประกอบการประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ก็จะก่อให้เกิดการจ้างงานอย่างมากมาย พร้อมด้วยค่าตอบแทนที่จูงใจอย่างต่อเนื่อง มีความมั่นคงในธุรกิจ ผลกำไรก็จะถูกจ่ายคืนแก่รัฐในรูปแบบของภาษีเงินได้ (Corporate Tax) มีการ

แบ่งปันผลประโยชน์คืนส่งพนักงานในรูปแบบของเงินโบนัส (Bonus) การคืนกำไรสู่สังคม ทำให้สังคมไทยมีความสุขได้อย่างยั่งยืนและต่อเนื่องตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่วิจัย คือ สถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพัทลุงและอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุงที่ได้จัดทำความร่วมมือส่งนักเรียนเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2566

2. ประชากร ได้แก่ สถานประกอบการ หมายถึง ส่วนราชการของรัฐหรือสถานประกอบการของเอกชนที่เข้าร่วมจัดทำความร่วมมือกับอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2566 และมีที่อยู่ในจังหวัดพัทลุง ผู้ที่ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าของกิจการ หัวหน้างาน ผู้จัดการฝ่าย และอื่นๆ ที่อยู่ในสถานประกอบการจำนวน 468 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 แห่ง ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพัทลุง เลือกแบบอิงจุดมุ่งหมาย (Purposeful sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติ คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทนผู้อำนวยการ และปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการจำนวน 21 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียน ตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2562 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถาม มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการเกี่ยวกับ ลักษณะของสถานประกอบการ ประเภทของสถานประกอบการ ตำแหน่งงาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัด การอาชีวศึกษาของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะ 4. ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการเตรียมความพร้อมของอาชีว ศึกษาจังหวัดพัทลุง ตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2562 จำนวน 4 ข้อ ดังนี้ 1) แนวทางการเตรียมความพร้อมด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) แนวทางการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ 3) แนวทางการเตรียมความพร้อมด้านทักษะ และ 4) แนวทางการเตรียมความพร้อมด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่า 1.00 และค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.981

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์สถานประกอบการในอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นของสถานประกอบการ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการบันทึกเสียง หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์และสรุปตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจงแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการการในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง จำนวน 4 ด้าน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ ตามแนวคิดของเบสท์

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของสถานประกอบการ ของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ในการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตรในการคำนวณดังนี้

$PNI_{modified} = (I - D)/D$

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index)

I (Important) หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง

D (Degree of Success) หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน

4. ข้อมูลแนวทางการเตรียมความพร้อมของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษา จำแนกตามภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง

(n=214)

การเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง		
	$\overline{X}$	SD	ระดับ	$\overline{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์	3.934	.684	มาก	4.312	.552	มาก
2. ด้านความรู้	3.754	.813	มาก	4.264	.543	มาก
3. ด้านทักษะ	3.767	.790	มาก	4.265	.530	มาก
4. ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้	3.776	.803	มาก	4.277	.525	มาก
รวม	**3.808**	**.777**	**มาก**	**4.279**	**.538**	**มาก**

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาการดำเนินงาน พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของผู้เรียนอาชีวศึกษาในการดำเนินงานการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.808, SD = 0.777) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.934, SD = 0.684) รองลงมาอีกทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ($\overline{X}$ = 3.776, SD = 0.803) ด้านทักษะ ($\overline{X}$ = 3.767, SD = 0.790) และด้านความรู้ ($\overline{X}$ = 3.754, SD = 0.813) ตามลำดับ

1.2 สภาพที่คาดหวังของผู้เรียนอาชีวศึกษาในการดำเนินงานการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.279, SD = 0.538) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.312, SD = 0.552) รองลงมาอีกทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ($\overline{X}$ = 4.277, SD = 0.525) ด้านทักษะ ($\overline{X}$ = 4.265, SD = 0.530) และด้านความรู้ ($\overline{X}$ = 4.264, SD = 0.543) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง

(n=214)

การเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D)	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.312	3.934	0.096	4
2. ด้านความรู้	4.264	3.754	0.136	1
3. ด้านทักษะ	4.264	3.767	0.132	3
4. ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้	4.277	3.776	0.133	2
รวมเฉลี่ย	**4.279**	**3.808**	**0.124**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ภาพรวมมีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ = 0.124 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าความต้องการจำเป็นด้านความรู้มีมากเป็นอันดับแรก ($PNI_{modified}$ = 0.136) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ($PNI_{modified}$ = 0.133) ด้านทักษะ ($PNI_{modified}$ = 0.132) และด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ($PNI_{modified}$ = 0.096) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนของอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง จัดลำดับตามความต้องการจำเป็นของสถานประกอบการ โดยสรุป ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในด้านความรู้ สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนหรือที่ทำงาน โดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎีและข้อเท็จจริงเป็นหลัก เช่น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานอาชีพ การสื่อสารในการปฏิบัติงานและการใช้ชีวิตในโลกของงาน ความรู้ในหลักการทั่วไปของงานอาชีพเฉพาะและการวิเคราะห์เบื้องต้น รวมทั้งมีความรู้ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถใช้ในการสื่อสารในระดับที่เชื่อมโยงกับการทำงาน สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ทางทฤษฎีและเทคนิคเฉพาะทางอย่างกว้างขวางและเป็นระบบในงานอาชีพ โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น จัดทำแผนการสอน โดยผ่านการตรวจสอบแผนการสอนโดยคณะกรรมการที่เชี่ยวชาญเพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำแผนการสอนให้คลอบคลุมกับมาตรฐานของอาชีวศึกษา และสถานศึกษาได้จัดโครงการเพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้กับผู้เรียน เช่น โครงการตอบปัญหาวิชาการของแต่ละแผนกวิชา งานวิจัย สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรม โครงการแข่งขันทักษะวิชาชีพและทักษะพื้นฐาน โครงการเก็บชั่วโมงความรู้ผ่านห้องสมุด โครงการแข่งขัน STEM โครงการประเมินสมรรถนะอาชีพร่วมกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โครงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ผู้บริหารมอบนโยบายให้ครูผู้สอนดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนพร้อมที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย รู้และเข้าใจขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ช่างสังเกต ใฝ่หาความรู้ สนใจงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถใช้คอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศได้อย่างดี มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพในการปฏิบัติงาน ถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถาณการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

2.2 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในด้านความรู้ สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความรู้ ทักษะทางสังคม ในการทำงานหรือการศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาวิชาชีพของบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการสื่อสาร ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ และความเป็นอิสระในการดำเนินการต่างๆได้ด้วยตนเอง เช่น ความสามารถในการตัดสินใจและความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหลักการและมาตรฐานที่กำหนด ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ความเปลี่ยนแปลง สามารถริเริ่ม ปรับปรุง วางแผนกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวางแผนการจัดการในสาขาอาชีพ โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น การจัดทำแผนการ

สอนในทุกรายวิชา ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ โดยครูผู้สอนดูแลอย่างใกล้ชิด และมีการนิเทศ การจัดการเรียนการสอนจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาเพื่อแนะนำและพัฒนา และสถานศึกษาได้จัดโครงการเพื่อเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน เช่น โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ โครงการแข่งขัน STEM โครงการแข่งขันทักษะวิชาชีพและทักษะพื้นฐาน โครงการแข่งขันหุ่นยนต์ โครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน โครงการ 108 อาชีพ สถานศึกษาต้องคอยติดตามและนิเทศครูผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะวิชาชีพมาประยุกต์ใช้กับงานที่รับผิดชอบ ปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ใช้เครื่องจักรและเครื่องมือพิเศษและเฉพาะได้อย่างดี แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับงานที่รับผิดชอบและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว ปฏิบัติงานตามแผนที่วางได้อย่างเคร่งครัดและครอบคลุม ประยุกต์ความรู้ ทักษะเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ และสร้างสรรค์ ริเริ่ม ต่อยอด เพื่อประโยชน์ในงานที่รับผิดชอบ

2.3. ด้านทักษะ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในด้านทักษะ สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานซึ่งบุคคลนั้นควรทำได้เมื่อได้รับมอบหมาย โดยสามารถใช้วิธีการและการแก้ปัญหาการทำงาน ด้วยทักษะด้านกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตรรกะ ทักษะการหยั่งรู้และความคิดสร้างสรรค์ หรือทักษะการปฏิบัติและวิธีปฏิบัติที่มีความคล่องแคล่วและชำนาญในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น การจัดทำแผนการสอนในรายวิชาที่มีภาคปฏิบัติ ทั้งทางด้านใบงาน ซึ่งจะครอบคลุมไปถึงวิธีการ ขั้นตอนการทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน ข้อควรระมัดระวัง การจัดเก็บและการบำรุงรักษาเครื่องมือและเครื่องจักรในการทำงาน สถานศึกษามีหน้าที่กำชับให้ครูผู้สอนเฝ้าติดตามและดูแลในการลงมือปฏิบัติอย่างใกล้ชิดเพื่อแนะนำการลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ และสถานศึกษาได้จัดโครงการเพื่อเพิ่มเติมทักษะให้กับผู้เรียน เช่น โครงการแข่งขันสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมระดับแผนก โครงการแข่งขันทักษะวิชาชีพและทักษะพื้นฐาน จัดตั้งศูนย์ทดสอบ ศูนย์ประเมินสมรรถนะอาชีพร่วมกับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพและกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน โครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน โครงการส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ โครงการ 108 อาชีพ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในด้านทักษะ สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนสามารถวางแผนและดำเนินการเพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเวลาที่กำหนด ตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ถูกต้องและรวดเร็ว ใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษา ถ่ายทอดวิธีการและให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนางาน พร้อมปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การเลือกและใช้วิธีการเครื่องมือและวัสดุในการปฏิบัติงาน การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับใช้กระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม ความปลอดภัยที่เชื่อมโยงกันในการทำงานที่หลากหลาย การวางแผน การบริหารจัดการ การประสานงาน และการประเมินผลในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

2.4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ มีความเป็นประชาธิปไตย ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีภาวะผู้นำ กล้าแสดงออก มีความภูมิใจ

ในความเป็นไทยเห็นคุณค่าและร่วมพัฒนาภูมิปัญญาไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้สถานศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนรู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่ายและพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี โดยสถานศึกษาได้นำโครงการ กิจกรรม ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยครูมีหน้าที่ในการวางแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ การสอนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น วันไหว้ครู วันเข้าพรรษา เข้าค่ายลูกเสือ วันแม่ กิจกรรมบริการชุมชน จิตอาสา การเข้าร่วมองค์การนักวิชาชีพในอนาคตแห่งประเทศไทย โครงการทดสอบมาตรฐานฝีมือทางวิชาชีพ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อส่งผลให้ผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษามีพื้นฐานสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างเป็นอย่างดี ได้รับการยอมรับ และพึงพอใจ จากหน่วยงาน ชุมชน และผู้ปกครอง

สรุปแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง ได้ 4 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดการบริหารตามหลักเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ครูผู้สอนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาร่วมในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ 3) ควรคำนึงถึงการเข้ามาจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญที่มาจากสถานประกอบการ และ 4) ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง เห็นความสำคัญของการดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนมีความพร้อมในด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ จึงส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชพล กลัดชื่น และจรัญ แสนราช ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจความพึงพอใจของสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกทักษะวิชาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในระดับดี (รัชพล กลัดชื่น และจรัญ แสนราช, 2562)

และจากผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 พบว่าสภาพที่คาดหวังในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสถานประกอบการในจังหวัดพัทลุงมีความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้านคือด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้สภาพที่คาดหวังของการดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ สมบูรณ์ ได้ศึกษาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ผู้เรียนที่สถานประกอบการต้องการอยู่ในภาพรวมที่มากที่สุด (สราวุธ สมบูรณ์, 2565)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ดัชนีความต้องการจำเป็นในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง พบว่า ความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมโดยมีด้านความรู้ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เรียงตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของสราวุธ สมบูรณ์ ได้ศึกษาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานี ตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมโดยมีด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านการประยุกต์ใช้ เรียงตามลำดับ (สราวุธ สมบูรณ์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารจะต้องบริหารเชิงรุกเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิประเภทวิชาและสาขาวิชา มีคุณภาพ เพื่อผลิตกำลังคนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ปรากฏดังภาพที่ 1

ขั้นตอนการผลิตกำลังคนให้

ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

1. สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมมือกันจัดทำแผนผลิตกำลังคน
2. นำแผนผลิตกำลังคนมาปฏิบัติ
3. ประเมินผลการปฏิบัติตามแผนการผลิตกำลังคน
4. นำผลการประเมินมาร่วมกันวิเคราะห์เพื่อพัฒนา

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการผลิตกำลังคนให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

บทสรุป

บทสรุปจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ สภาพปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่คาดหวังในการเตรียมความพร้อมผู้เรียน

อาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดัชนีความต้องการจำเป็น ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมมีด้านความรู้ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เรียงตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยมาประยุกต์กับทฤษฎีและหลักการบริหารเพื่อกำหนดแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพและประสิทธิภาพเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เป็นการเพิ่มแรงงานที่มีฝีมือไปช่วยพัฒนาประเทศ

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง พบว่า ด้านความรู้มาอันดับที่ 1 ได้ประมวลข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

1) มีผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มวิชาชีพต่างๆเพื่อช่วยสอน ฝึก แนะนำ เนื่องจากประสบการณ์ในการทำงานจริงนั้นสำคัญมากกว่าองค์ความรู้ในชั้นเรียน

2) สอนให้ผู้เรียนฝึกพัฒนาความรู้ด้วยตนเอง การเลือกวิธีสอนที่ผู้เรียนชอบจะทำให้ผู้เรียนค้นหาองค์ความรู้ที่ผู้เรียนต้องการจริงๆและตั้งใจหาองค์ความรู้นั้นเพิ่มเติม

3) บูรณาการแต่ละสาขาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจองค์ความรู้แบบองค์รวม

4) มีการจัดเวทีวิชาการให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยให้ผู้เรียนได้อยู่ในบริบทจริง

5) มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ออกไปช่วยเหลือสังคมบ่อยๆ เช่น โครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน

2.2 ด้านผู้สอนอาชีวศึกษา

1) ส่งเสริมให้ผู้สอนมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมในหลักสูตรสั้นๆ เพื่อเติมเต็มและเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้มากขึ้น และมีทักษะที่ได้มาตรฐาน

2) สนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษาด้วยการให้ครูผู้สอนไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการเพื่อให้เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญและเพิ่มประสบการณ์

3) สนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มระหว่างครูผู้สอนอาชีวศึกษากับครูจากสถานประกอบการ โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติงานจริงเพื่อต่อยอดความรู้กับภาคทฤษฎีในห้องเรียน

4) สนับสนุนให้ครูจากสถานประกอบการมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2.3 ด้านแรงจูงใจของผู้เรียน

1) สร้างสถานการศึกษาให้เป็นมีบรรยากาศทางกายภาพของสถานศึกษา ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เหมือนกับภาคธุรกิจ และในปัจจุบันที่ผู้เรียนต้องการคือ อินเทอร์เน็ตแบบ ไร้สายผ่านมือถือแบบพกพา สะดวกทุกที่ ทุกเวลาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจริง

2) จัดหาผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน รู้จักใช้กลยุทธ์ และวิธีสอนร่วมกับสื่อการสอนที่ทันสมัยที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

3) จัดหาสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาที่กระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจผู้เรียน

4) ให้มีสิ่งตอบแทนหรือรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การติดดาว การให้เกียรติบัตร การมอบทุนสนับสนุนการศึกษา การกล่าวด้วยวาจาในรูปแบบคำชมเชย เพื่อสร้างเสริมแรงจูงใจและเพิ่มความตั้งใจในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.* สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2567 จาก https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf

กระทรวงศึกษาธิการ.(2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2566 จาก https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551, 05 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก, หน้า 1-24.

รัชพล กลัดชื่น และจรัญ แสนราช. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจความพึงพอใจของสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกทักษะวิชาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. *วารสารวไลยอลงการณ์ปริทัศน์(มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1): 54-55.

สราวุธ สมบูรณ์. (2565). การศึกษาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ *วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1,* 7(1): 137-139.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2564). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ.2562*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2566 จาก http://bsq2.vec.go.th/document/%E0% /1.pdf

อรรถพล สังขวาสี และคณะ. (2564). อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 – 2574). *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(4): 223-224.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. *Educational and Psychological Measurement*, (30)(3): 607-610.

การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม
Decoding Communication Through “Bot Tobtuan Dhamma” of Buddhist Dhamma Medicine

[1]**วันเพ็ญ ตั้งสกุลวงศ์** Wanpen Tangsagoolwong
[2]**ฉัตรวรัญช์ องคสิงห** Chatwarun Angasinha, Ph.D
[1,2]สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, มหาวิทยาลัยรังสิต
[1,2]Leadership in Society, Business and Politics, Rangsit University
[1]Corresponding author, e-mail: penpost1@hotmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 29, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมตามหลักการของการแพทย์วิถีธรรม 2) เพื่อศึกษาการถอดรหัสในการใช้บททบทวนธรรมของผู้ที่มาเข้าค่ายสุขภาพการแพทย์วิถีธรรมในการรักษาอาการเจ็บป่วย 3) เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาสุขภาพกายใจและจิตวิญญาณที่แข็งแรงอย่างยั่งยืน ด้วย Model การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จากงานวิจัยนี้พบว่าการถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรม ซึ่งท่านอาจารย์ หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นผู้ส่งสารบททบทวนธรรม 166 ข้อ ซึ่งเป็นธรรมะที่ท่านอาจารย์ได้ศึกษาจากพระไตรปิฎก การรู้ความจริงตามความเป็นจริงจนถึงขั้นที่สามารถดับกิเลสดับเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวงได้เป็นลำดับ จะทำให้ปัญหาทุกปัญหานั้นคลี่คลายออกไปเรื่อยๆ ปัญหาจะเบาบาง และหมดไปในที่สุด ได้เชื่อมโยงกับกระบวนทัศน์ทางด้านสุขภาพประกอบด้วย 4 อย่าง คือ1.สุขภาพกาย 2.สุขภาพจิต 3.สุขภาพสังคม หมายถึง สภาวะที่ดีของปัญญา 4.สุขภาพศีลธรรมตรงกับหลักสำคัญของทฤษฎีการสื่อสารตามหลักการของ Berlo ผู้ส่งสารต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถใน “การเข้ารหัส” (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลในการสื่อสารมีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ
คำสำคัญ: การถอดรหัส; การสื่อสาร; บททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม

Abstract

The objectives of this study are 1) to study communication through the Dharma Review according to the principles of Dharma Medicine 2) to study the decoding of the use of Dharma Commentary of people who come to the Dharma

Medicine Health Camp in the treatment of illnesses. 3) To study the model of maintaining healthy physical, mental and spiritual health in a sustainable manner with the model of decoding communication through the Dharma review of the Dharma of the Dharma Doctor. This thesis of Qualitative research. From this research, it was found that the decoding of communication was through a Dhamma review, which Master Dr. Khieo, Dr. Jaiphet Klajon, was the messenger of the 166 Dhamma review, which is the Dhamma that the teacher had studied from the Tripitaka. Knowing the truth as it really is to the point of being able to extinguish defilements and extinguish all causes of suffering in sequence. It is connected to the health paradigm consisting of 4 things: 1. Physical health 2. Mental health 3. Social health refers to a good state of intelligence. 4. Moral health. This corresponds to the main principles of Berlo's theory of communication. The sender must be a person who has communication skills with the ability to “Encoding” (encode) news content. Have a good attitude towards the recipient. For effective communication, have good knowledge about the information to be sent. and should have the ability to adjust the level of that information to be appropriate and easy for the knowledge level of the recipient

Keywords: Interpretation; Communication; Dharma Review of the Dharma Physician

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ความเจริญให้ทั้งคุณประโยชน์ และบางครั้งก็ก่อเกิดโทษ เช่นการพัฒนาทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรโลกเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย โดยเฉพาะทรัพยากรโลกที่มีอยู่อย่างจำกัด ย่อมมีการแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของตนเมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากทำให้สูญเสียสมดุลตามธรรมชาติ ประกอบกับความเครียดจากการแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรของประชากร ความเครียดจากการดำรงชีวิตในภาวะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อคนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดโรคภัยขึ้นมากมาย การแพทย์แผนปัจจุบันได้นำมาซึ่งการตรวจวินิจฉัยโรค และการรักษาโรคด้วยเทคโนโลยีอันมหัศจรรย์ได้ผลชะงัดในหลายเรื่อง ก่อให้เกิดความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ขณะเดียวกันความนิยมดังกล่าว ก็นำไปสู่ความผิดพลาดอันเป็นจุดตาย (fetal error) คือทำให้ความเห็นเกี่ยวกับสุขภาพบิดเบี้ยว หรือหดตัว กล่าวคือ ผู้คนหันไปทุ่มเทความสนใจเรื่องสุขภาพเสีย (ill health) โดยให้ความสนใจเรื่องสุขภาพดี (good health) น้อยมาก สิ่งที่สะท้อนคำกล่าวนี้คือการที่ภาครัฐและภาคเอกชนมีนโยบายและทุ่มเททรัพยากรทั้งภาครัฐและเอกชนไปในการสร้างการแก้ไขสุขภาพเสียไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีทันสมัยที่มีราคาแพง โรงพยาบาล รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและการพัฒนาคนเพื่อให้ดำเนินการแก้ไข ฟื้นฟูสุขภาพที่เสียไปแล้ว และตรงกันข้ามกับจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นทุกอย่างในการสร้างสุขภาพดี หรือกล่าวอีกที คือไม่ให้ความสนใจ

เท่าที่ควรกับการป้องกันและส่งเสริมให้มีสุขภาพดี นั่นคือ รอให้เป็นโรคก่อนแล้วค่อยมารักษากัน (นิตยาภรณ์ สุระสาย, 2559)

ในประเทศไทย จากรายงานของกองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขโดยรีวิวประกันได้บอกถึง 10 สาเหตุที่คร่าชีวิตคนไทยมากที่สุด. พบว่า 3 อันดับโรคร้ายที่คร่าชีวิตคนไทยมากที่สุดคือ 1. โรคมะเร็ง อัตราการเสียชีวิต 120.3 คน ต่อประชากรแสนคน เพิ่มจากปี 2557 มากถึง 12.12% 2. โรคหลอดเลือดในสมอง อัตราการเสียชีวิต 47.1 คน ต่อประชากรแสนคน เพิ่มจากปี 2557 มากถึง 21.71% และ 3. โรคปอดอักเสบ อัตราการเสียชีวิต 45.2 คน ต่อประชากรแสนคน เพิ่มจากปี 2557 มากและยังพบว่าอัตราป่วยจากโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการรับสารที่เป็นมลพิษ (บริษัท เมืองไทย โบรกเกอร์ จำกัด, 2563) เมื่อการแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ทั้งหมด แต่อาจจะรักษาบรรเทาอาการของโรคและอาการเจ็บป่วยได้เพียงบางโรค หรือบางอาการเจ็บป่วยเท่านั้น การแพทย์ทางเลือกจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถนำไปใช้ทดแทนการแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากไม่สามารถบำบัดรักษาได้ด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันในขณะนั้น เช่นกรณีผู้ป่วยแพ้ยาจนไม่สามารถรักษาได้ด้วยยาเป็นต้น หรือผู้ป่วยอยู่ในระยะสุดท้ายที่ไม่สามารถรักษาได้ด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน (วรวุฒิ เจริญศิริ, 2566)

การแพทย์ทางเลือกมีวิธีการตรวจรักษา การบำบัดรักษา และหัตถการต่างๆ เช่นการแพทย์แผนโบราณของจีน การแพทย์แบบอายุรเวชของอินเดีย โดยวิธีการบำบัดรักษาใช้กายและใจ เช่น การใช้สมาธิบำบัด โยคะ และ วิธีการบำบัดรักษาโดยการใช้หัตถการต่างๆ เช่น การนวด การดัด การจัดกระดูก หรือ วิธีการบำบัดรักษาที่ใช้พลังงานในการบำบัดรักษาที่สามารถวัดได้และไม่สามารถวัดได้ในการบำบัดรักษา เช่น การสวดมนต์บำบัด พลังจักรวาล เป็นต้น แพทย์ทางเลือกเหล่านี้ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของประชาชนที่หมดหนทางที่จะพึ่งพาการรักษาโรคจากแพทย์แผนปัจจุบัน (วรวุฒิ เจริญศิริ, 2566)

การแพทย์วิถีธรรมเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการแพทย์ทางเลือก โดยมีหลักในการปฏิบัติคือ ศาสตร์ยา 9 เม็ด หรือเทคนิคในการปฏิบัติ 9 ข้อ ในยา 9 เม็ดนี้แบ่งเป็นกลุ่ม 3 ยาหลัก คือ ยาเม็ดเลิศ ยาเม็ดหลัก และยาเม็ดเสริม กล่าวคือ ยาเม็ดหลัก ได้แก่ ยาเม็ดที่ 6 และยาเม็ดที่ 7 ยาเม็ดที่ 6 หมายถึง การออกกำลังกาย การกดจุดลมปราณ โยคะ กายบริหารยืดเหยียด การเดินเร็ว การฝึกลมหายใจ และยาเม็ดที่ 7 หมายถึง การรับประทานอาหารปรับสมดุลตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย การรับประทานอาหารตามลำดับ การรับประทานอาหารปราศจากเนื้อสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ การรับประทานอาหารปรุงรสจืดด้วยเกลือ การรับประทานอาหารสมุนไพรปรับสมดุล ประกอบด้วยสมุนไพรฤทธิ์ร้อน ฤทธิ์เย็น และฤทธิ์ร้อนผสมฤทธิ์เย็น ยาเม็ดเสริม ได้แก่ ยาเม็ดที่ 1 การรับประทานสมุนไพรน้ำผักและผลไม้ปั่น ยาเม็ดที่ 2 หมายถึง การกัวซาหรือการขูดระบายพิษทางผิวหนัง ที่บริเวณใบหน้าและศีรษะหรือลำตัวแขนขา ยาเม็ดที่ 3 หมายถึง การสวนล้างลำไส้ใหญ่หรือการขับถ่ายอุจจาระ (ดีทอกซ์) ยาเม็ดที่ 4 หมายถึง การแช่มือแช่เท้าหรือส่วนที่ไม่สบาย ด้วยน้ำสมุนไพรตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย ยาเม็ดที่ 5 หมายถึง การพอก ทา หยอด ประคบ อบ อาบ ด้วยสมุนไพรตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย ยาเม็ดเลิศ ได้แก่ ยาเม็ดที่ 8 หมายถึง การใช้ธรรมะ ละบาป บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดีสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี การใช้หลักธรรมะในชีวิตประจำวัน การใช้เทคนิคทำใจให้หายโรคเร็ว การทบทวนธรรม การสวดมนต์ การทำสมาธิบำบัด

การละอบายมุข การประกอบสัมมาอาชีพ และยาเม็ดที่ 9 หมายถึง การรู้เพียรรู้พักให้พอดีหรือการทำงานเต็มที่และพักผ่อนให้พอดี พักผ่อนให้เพียงพอ (นิตยาภรณ์ สุระสาย, 2559)

ในการใช้หลักยา 9 เม็ด การแพทย์วิถีธรรมได้ใช้แนวทางการสื่อสารเพื่อให้ผู้ป่วยหรือผู้ที่มีความสนใจ สามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ โดยเฉพาะยาเม็ดเลิศ เม็ดที่ 8 ซึ่งเป็นการใช้ธรรมะ ละบาป บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดีสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี การใช้หลักธรรมะในชีวิตประจำวัน การใช้เทคนิคทำใจให้หายโรคเร็ว การทบทวนธรรม การสวดมนต์ การทำสมาธิบำบัด การละอบายมุข การประกอบสัมมาอาชีพ เครื่องมือสำคัญที่นอกจากระบบการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียที่มีการทำอย่างเป็นระบบแล้ว “บททบทวนธรรม” ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบการสื่อสารที่มีพลังทำให้ทุกข์ในใจของผู้ป่วยลดลงได้ โดยการใช้บททบทวนธรรมดับทุกข์กายทุกข์ใจ ได้เรียนรู้และปฏิบัติการดับทุกข์ด้วยการทบทวนธรรมร่วมกันทุกวัน ผู้ป่วยบางรายสามารถดับทุกข์กาย ทุกข์ใจได้ หายจากความเจ็บป่วยทางร่างกาย ในบางรายแม้จะยังไม่หายจากทุกข์ทางกาย แต่ไม่มีความทุกข์ใจแล้ว หรือความทุกข์ใจทุกข์กายเบาบางลงไปเป็นลำดับๆ ผู้ที่ได้เข้ารับการอบรมในค่ายสุขภาพมีความเห็นยืนยันตรงกันว่า การดับทุกข์ด้วยบททบทวนธรรมนั้น ได้ผลจริง มีผลเป็นที่ประจักษ์ โดยมีงานวิจัยของหลายท่านรองรับผลว่า สามารถดับทุกข์ได้จริง เช่น งานวิจัยของ ดร.นิตยาภรณ์ สุระสาย , ดร.หมายขวัญพุทธ กล้าจน , คุณลักขณา วรพงศ์พัฒน์ คุณสันทนา ประวงศ์ และโดยเฉพาะงานวิจัยของ ดร.ใจเพชร กล้าจน “เรื่อง จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ” ซึ่งมีเนื้อหามากกว่า 3,000 หน้า โดยเก็บข้อมูลจากผู้เข้ามารับการรักษาจำนวน 63,399 ราย สามารถหายจากอาการเจ็บป่วยและความทุกข์ใจ เมื่อใช้การดับทุกข์ด้วยทบทวนธรรม (ใจเพชร กล้าจน, 2558) ในแง่พื้นฐานมนุษย์สื่อสารผ่านกระบวนการเข้ารหัส (encoding) และการถอดรหัส (de coding) การเข้ารหัสเป็นกระบวนการเปลี่ยนความคิดให้เป็นการสื่อสาร โปรแกรมเปลี่ยนไฟล์ใช้ 'สื่อ' ในการส่งข้อความ เช่น โทรศัพท์ อีเมล ข้อความ การประชุมแบบเห็นหน้ากัน หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ ระดับของการคิดอย่างมีสติในการเข้ารหัสข้อความอาจแตกต่างกันไป โปรแกรมเปลี่ยนไฟล์ควรคำนึงถึง 'เสียงรบกวน' ที่อาจรบกวนข้อความด้วย เช่น ข้อความอื่นๆ สิ่งรบกวน หรืออิทธิพลต่างๆ ผู้ฟังจึง 'ถอดรหัส' หรือตีความข้อความด้วยตนเอง การถอดรหัสเป็นกระบวนการเปลี่ยนการสื่อสารให้เป็นความคิด เมื่อมีผู้ได้รับข้อความ พวกเขาจะถอดรหัสการสื่อสารและเปลี่ยนกลับเป็นความคิดเพื่อสร้างความหมาย

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา “การถอดรหัส” (Decoding) ซึ่งเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงข่าวสารให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้หรือมีการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ สัญญาณให้เป็นรูปข่าวสาร หรือเรียกว่าเป็น “กระบวนการแปลความหมายของข่าวสาร” ที่จะทำให้รับข่าวสารถูกต้องตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่ง โดยเฉพาะในการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรม ซึ่งคาดว่าจะเกิดประโยชน์ในทางวิชาการต่อการดูแลสุขภาพของผู้คนทั้งทางกายและทางใจ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะตามหลักการแพทย์วิถีธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมตามหลักการของการแพทย์วิถีธรรม
2. เพื่อศึกษาการถอดรหัสในการใช้บททบทวนธรรมของจิตอาสาการแพทย์วิถีธรรมในการรักษาอาการเจ็บป่วย

3. เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาสุขภาพกายใจและจิตวิญญาณที่แข็งแรงอย่างยั่งยืน ด้วย Model การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของการแพทย์วิถีธรรม ใช้แนวคิด, หลักการและ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบงานวิจัย

1.1 วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้กำหนดให้มีกระบวนวิธีการวิจัย (Methodology) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview)

1.2 การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีการเก็บข้อมูลจาก เอกสาร และข้อมูลหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม หนังสือ รวมถึงศึกษาผลการวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และเอกสารจากเวปไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รายงาน ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเป็นจิตอาสาการแพทย์วิถีธรรมที่ใช้บททบทวนธรรมในการดับทุกข์กายและทุกข์ใจ จำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต ในการบันทึกเสียง การสังเกตระหว่างที่อยู่ในสนาม และการจดบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พร้อมบันทึกภาพ บันทึกวีดีทัศน์ บันทึกเทปและจดบันทึกข้อมูลที่ได้ด้วยตัวเอง

ขั้นตอนที่ 5 การจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Management and Analytical) ผู้วิจัยจะจัดแบ่งข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตาราง หรือแผนภาพ เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเขียนรายงานในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทรรศนะ แนวคิด และความคิดเห็นของผู้วิจัย เพื่อทำเป็นรายงานการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยผู้วิจัยนำแบบคำถามการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า การสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมตามหลักการของการแพทย์วิถีธรรม มีหลักการว่า “เราเป็นหมอดูแลตัวเองได้”และ“หมอที่ดีที่สุดในโลกคือตัวเราเอง” ไม่ต้องไปเสาะแสวงหาหมอที่อื่นอีก ไม่ต้องเสียเงินค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทาง และไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปหาหมอ สามารถใช้ศาสตร์ยา 9 เม็ดดูแลสุขภาพตัวเองอยู่ที่บ้าน ใช้ของในตัว ใช้ของใกล้ตัว ประหยัด เรียบง่าย ด้วยยา 9 เม็ด ดั่งมีสโลแกนที่ว่า ค่ารักษาของการแพทย์วิถีธรรมมีค่าเท่ากับ “ศูนย์บาท

รักษาทุกโรค” ประหยัดเรียบง่าย สามารถพึ่งตนเองได้และสามารถนำไปช่วยผู้อื่นได้ กรณีศึกษาทั้ง 10 ตัวอย่างที่เลือกมา ล้วนเป็นโรคคนละไม่ต่ำกว่า 4-5 โรค อายุ 50 ปีขึ้นไป ทุกคนมีปัญหาสุขภาพทางร่างกาย และไปรับการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน มีบางคนที่ไปเลือกรักษากับแพทย์ทางเลือกอื่น ต้องทุกข์ทรมานมากในการรักษา ทุกคนที่ไปรักษาทั้งแผนปัจจุบันและแผนทางเลือกอื่นไม่มีใครสักคนที่หายจากโรคด้วยวิธีดังกล่าว เป็นการรักษาโรคตามอาการและให้กินยาตามแพทย์สั่ง นอกจากจะรักษาไม่หายแล้วทุกคนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาและค่าเดินทางอย่างมาก ดังนั้นทุกคนจึงพยายามเสาะแสวงหาหนทางอื่น

วัตถุประสงค์ ข้อ2 พบว่า การถอดรหัสในการใช้บททบทวนธรรมของจิตอาสาการแพทย์วิถีธรรมในการรักษาอาการเจ็บป่วยกรณีศึกษาทั้ง 10 ตัวอย่างที่เลือกมา ล้วนเป็นโรคคนละไม่ต่ำกว่า 4-5 โรค อายุ 50 ปีขึ้นไป ทุกคนมีปัญหาสุขภาพทางร่างกาย และไปรับการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน มีบางคนที่ไปเลือกรักษากับแพทย์ทางเลือกอื่น ต้องทุกข์ทรมานมากในการรักษา ทุกคนที่ไปรักษาทั้งแผนปัจจุบันและแผนทางเลือกอื่นไม่มีใครสักคนที่หายจากโรคด้วยวิธีดังกล่าว เป็นการรักษาโรคตามอาการและให้กินยาตามแพทย์สั่ง นอกจากจะรักษาไม่หายแล้วทุกคนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาและค่าเดินทางอย่างมาก ดังนั้นทุกคนจึงพยายามเสาะแสวงหาหนทางอื่น

วัตถุประสงค์ ข้อ 3 พบว่า รูปแบบการรักษาสุขภาพกายใจและจิตวิญญาณที่แข็งแรงอย่างยั่งยืน ด้วย Model การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลที่ต้องอาศัยภูมิรู้ทางธรรมะ ผ่านการอ่านและเข้าใจพระไตรปิฎกตลอดจนเรื่องของชีวิตอย่างลึกซึ้ง ชุดของรหัส (Encoding) มีแกนที่สำคัญคือ หลักศรัทธาและความเชื่อ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญในการสร้างศรัทธาและความเชื่อได้แก่ กัมมสัทธา, วิปากสัทธา และกัมมัสสกตาสัทธา ในค่ายสุขภาพจะมีหัวข้อทบทวนธรรม จะมีผู้มาสอน และอธิบายความหมายแต่ละข้อให้เห็นและเข้าใจความสำคัญ แล้วก็พาท่อง และหลังจากนั้นจิตอาสาก็จะนำเอาบททบทวนธรรมมาพิจารณาซ้ำๆ อ่าน ท่องจำ ฟังซ้ำๆ จนเข้าใจ และเข้าถึงเนื้อหาของบททบทวนธรรมอย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งจะนำมาใช้เมื่อชีวิตเขาเกิดปัญหา บางท่านก็นึกขึ้นมาได้ บางท่านก็เปิดหนังสือขึ้นมาดู และก็สามารถนำมาดับทุกข์กายและทุกข์ใจในชีวิตได้จริง ผลที่ได้จากการปฏิบัติตามบททบทวนธรรม ทั้ง 10 ท่าน ทำให้จิตใจ โปร่ง โล่ง เบาสบาย สามารถดับความทุกข์ใจทุกข์กายได้ บางท่านสามารถนำไปแก้ปัญหาในครอบครัวได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบว่า บททบทวนธรรมสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เสียง (Noise) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสาร ในศาสตร์ของการแพทย์วิถีธรรม “เสียง” (Noise) จาก “ชุดของรหัส” (Encoding) นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะเสียง เมื่อสัมพันธ์กับสาระของบททบทวนธรรม ได้ประกอบร่างเป็นธรรมะที่พาผู้คนให้พ้นทุกข์ ปรโตโฆสะ” คือ เสียงจากผู้อื่น เสียงที่ดีงาม เสียงที่ถูกต้อง เสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มีเหตุผล เป็นประโยชน์ คำบอกเล่า ข่าวสาร คำชี้แจง อธิบายการแนะนำชักจูง การสั่งสอน การถ่ายทอด การได้เรียนรู้จากผู้อื่น (hearing or learning from others) การถอดรหัส (Decoding) หมายถึงความเข้าใจในสาระที่ได้รับการถ่ายทอด ทั้งนี้ ความสามารถที่จะเข้าใจซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการใช้ความคิด ในทางพุทธธรรม โยนิโสมนสิการคือ การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี การทำใจในใจโดยแยบคาย การพิจารณาสืบค้นถึงมูลรากต้นตอ การใช้ความคิดสืบสาวตลอดสาย การคิดอย่างมีระเบียบ การรู้จักคิดพิจารณาด้วยอุบาย การคิดแยกแยะออกดูตามสภาวะของสิ่งนั้น ๆ โดยไม่เอาความรู้สึก

ด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าจับ (analytical reflection, critical reflection, systematic attention) ปัจจัยทั้งสองอย่างนี้ ย่อมสนับสนุนซึ่งกันและกัน โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายใน หรือเรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา บททบทวนธรรมที่ผู้ให้ข้อมูลหลักจำได้ขึ้นใจ และเมื่อเจอปัญหาจะนำมาสอนใจตนเองเสมอ จะเป็นเรื่องของกรรม เชื่อชัดเรื่องกรรมว่าสิ่งทั้งหลายที่เขาได้รับคือสิ่งที่เขาทำมา ในการถอดรหัส องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ช่องทางการสื่อสารบททบทวนธรรม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่จะตอบเหมือนกันหมดคือ ปัจจุบันมีหลายช่องทาง เช่น การเข้าค่าย Online, Onsite, หนังสือบททบทวนธรรม, YouTube, Facebook, TikTok, Twitter, Line แพทย์วิถีธรรม, หมอเขียว.net เป็นต้น ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการสื่อสารบททบทวนธรรม คือ เมื่อฟังบททบทวนธรรมซ้ำๆ แล้วทำใจในใจตามไปด้วย จะทำให้เรามีปัญญามากขึ้นๆ ทุกวัน มีปัญญาแตกฉานในการทำลายทุกข์ เพิ่มความผาสุกในชีวิต ปัญหาทุกปัญหาก็จะคลี่คลายเบาบางลงไป ทำให้เกิดความเข้าใจและมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมตามหลักการของการแพทย์วิถีธรรม มีหลักการว่า “เราเป็นหมอดูแลตัวเองได้” และ “หมอที่ดีที่สุดในโลกคือตัวเราเอง” สอดคล้องกับงานศึกษาของแพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ ที่ได้กล่าวถึงประเด็นของการรักษาสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงใหม่จากการรักษาแบบใช้ยามาเป็นการรักษาแบบองค์รวม คือการปรับเปลี่ยนที่ต้นเหตุของการเป็นโรค โดยระบบการแพทย์ในอเมริกากำลังมีการปฏิรูปแนวคิดใหม่ หลังจากที่ระบบสุขภาพของเขากำลังจะล้มละลาย เนื่องจากระบบการรักษาของเขาเป็นระบบการรักษาโรคด้วยการใช้ยา (ill to the pill) เวลาเราไปหาหมอด้วยโรคความดันโลหิตสูง หมอจะให้ยาลดความดัน เป็นเบาหวานก็ให้ยาลดน้ำตาล ไขมันในเลือดสูง ก็ให้ยาลดไขมันในเลือด การรักษาแบบนี้เป็นการรักษาตามอาการ รักษาที่ปลายเหตุ ผลคือไม่หาย จะต้องกินยาประคับประคองไปตลอดชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายทั้งหมอและคนไข้ ทำให้รัฐต้องเสียงบประมาณอย่างมากในการซื้อยามารักษา โดยความจริงแล้วการรักษาที่ถูกต้อง คือรักษาที่ต้นเหตุ ต้องดูว่าอะไรเป็นสาเหตุให้คนไข้เป็นโรคเหล่านี้ การปรับเปลี่ยนอาหาร การออกกำลังกาย การฝึกเทคนิคการผ่อนคลาย ช่วยให้โรคเหล่านี้ดีขึ้นได้ เราจะเห็นว่าวิธีการเหล่านี้เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (Integrative and Holistic Medicine) ซึ่งศาสตร์แพทย์วิถีธรรมใช้การรักษาที่ต้นเหตุ และใช้ร่วมการรักษากายใจคู่กัน โดยใช้การรักษาทางใจมาเป็นอันดับแรก (แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ, 2556) รวมทั้ง ดร.ใจเพชร กล้าจน ได้กล่าวถึง ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม เป็นศาสตร์การแพทย์แผนใหม่ของโลกมีจุดกำเนิดในประเทศไทย มีแนวคิดหลัก คือ การฝึกฝนปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสภาวะของความสุขอันสูงสุด คือ นิโรธ วิมุตติ นิพพาน ไปเป็นลำดับ มีแนวคิดย่อย คือ 1) ใจเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง 2) ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน 3) ดับทุกข์ที่เหตุ (เหตุคือตัณหา) 4) ประหยัดเรียบง่าย 5) มีประโยชน์ไม่มีโทษ 6) พิสูจน์ผลได้ด้วยตนเอง 7) เป็นจริงตลอดกาล และ 8) เกื้อกูลผองชน มีการอธิบายกลไกการเกิดการหายของโรคอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ทั้งเชิงนามธรรมและรูปธรรม มีวิธีปฏิบัติที่เรียกว่าหลัก 9 ข้อ สู่สุขภาวะแห่งพุทธะ หรือยา 9 เม็ดของแพทย์วิถีธรรม มีสโลแกนคือ “หมอที่ดีที่สุดในโลกคือตัวเราเอง” “ลดกิเลสรักษาโรค” “ศูนย์บาทรักษาทุก

โรค” “กินอาหารเป็นยา ไม่กินยาเป็นอาหาร” โดยในค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม จะมีการปฏิบัติเหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการ แทรกอยู่ในทุกกิจกรรมของค่าย (ใจเพชร กล้าจน, 2558)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การถอดรหัสในการใช้บททบทวนธรรมของจิตอาสาการแพทย์วิถีธรรมในการรักษาอาการเจ็บป่วยกรณีศึกษาทั้ง 10 ท่าน ทำให้จิตใจ โปร่ง โล่ง เบาสบาย สามารถดับความทุกข์ใจทุกข์กายได้ บางท่านสามารถนำไปแก้ปัญหาในครอบครัวได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบว่า บททบทวนธรรมสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการรักษาสุขภาพกายใจและจิตวิญญาณที่แข็งแรงอย่างยั่งยืน ด้วย Model การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลที่ต้องอาศัยภูมิรู้ทางธรรมะ ผ่านการอ่านและเข้าใจพระไตรปิฎกตลอดจนเรื่องของชีวิตอย่างลึกซึ้งชุดของรหัส (Encoding) มีแกนที่สำคัญคือ หลักศรัทธาและความเชื่อ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญในการสร้างศรัทธาและความเชื่อได้แก่ กัมมสัทธา, วิปากสัทธา และกัมมัสสกตาสัทธา ในค่ายสุขภาพจะมีหัวข้อทบทวนธรรม จะมีผู้มาสอน และอธิบายความหมายแต่ละข้อให้เห็นและเข้าใจความสำคัญ แล้วก็พาท่อง และหลังจากนั้นจิตอาสาก็จะนำเอาบททบทวนธรรมมาพิจารณาซ้ำๆ อ่าน ท่องจำ ฟังซ้ำๆ จนเข้าใจ และเข้าถึงเนื้อหาของบททบทวนธรรมอย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งจะนำมาใช้เมื่อชีวิตเขาเกิดปัญหา บางท่านก็นึกขึ้นมาได้ บางท่านก็เปิดหนังสือขึ้นมาดู และก็สามารถนำมาดับทุกข์กายและทุกข์ใจในชีวิตได้จริง ยังสอดคล้องกับลักขณา แซ่โซ้ว ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน พบว่าการรักษาโรคที่ต้นเหตุตามหลักพุทธศาสตร์ จึงมุ่งเน้นมาที่การลดละเลิกกิเลสกามและอัตตา ด้วยการเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติที่จะลดละเลิกความติดยึดในการเสพรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เป็นภัย ด้วยการดับความอยากภายในจิต เป็นการสละออกซึ่งความอยากตามคำตรัสของพระพุทธองค์ที่ว่า “ทุกขนิโรธอริยสัจ (สภาพดับทุกข์) คือความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ (ความละหน่ายคลายกำหนัดจากกิเลสตัณหา) ความสละ (สละกิเลสตัณหาออกจากจิต) ความสละทิ้ง ความพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา (ล้างกิเลสไปตามลำดับหยาบ กลาง ละเอียด จนกระทั่งหมดสิ้นอาสวะ)” การลดละเลิกกิเลสตัณหานั้น นอกจากจะทำให้สุขภาพดีขึ้น คือหาย หรือทุเลาจากโรคแล้ว ชีวิตด้านอื่นๆ ก็ดีขึ้นด้วยอย่างเป็นองค์รวมในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตโดยรวม และด้านการพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ (ภาวะแห่งพุทธะ) (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565) ดังที่ปรากฏในแผนภาพที่ 1

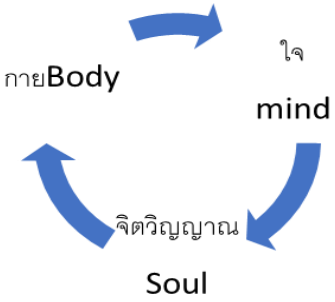

แผนภาพที่ 1 แสดงผลการรักษาสุขภาพของกายใจและจิตวิญญาณ

เมื่อกายใจและจิตวิญญาณที่สมดุลกันจะทำให้สุขภาพแข็งแรงอย่างยั่งยืน ดังที่กล่าวมาแล้วในแผนภาพที่ 1 เป็นแผนภาพที่แสดงถึง การรักษากายใจ โยงไปถึงจิตวิญญาณ ฉะนั้นรูปแบบจึงมีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดความที่เป็นสุขภาพดี ถ้าไม่ได้ร่างกายที่แข็งแรง ใจก็ไม่แข็งแรง ก็จะไม่ส่งผลให้จิตวิญญาณเข้มแข็ง ฉะนั้นโมเดลกายที่แทนด้วย Body (กาย) ใจที่แทนด้วย Mind และจิตวิญญาณ (Soul) จึงเป็นรูปแบบของ BMS ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ถ้ามีการรักษากายใจและจิตวิญญาณที่สมดุลกันก็จะเกิดเป็นการรักษาสุขภาพแนวใหม่ที่มีความยั่งยืนด้วยการรักษาใจ ส่งเสริมให้จิตวิญญาณแข็งแรง ทฤษฎีการสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ ดังเช่น สอดคล้องกับวิรัช ลภิรัตนกุล ที่ได้กล่าวว่ามีกระบวนการสื่อสารส่งผ่านระหว่างบุคคลหนึ่ง สังคมหรือสมาชิกที่สามารถใช้สื่อความหมายออกมาในรูปแบบของความต้องการความรู้และประสบการณ์จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งตรงกับการใช้หลักบททบทวนธรรม ที่อาจารย์หมอเขียวใช้หลักธรรมง่ายๆ สื่อสารจากคำสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่บุคคลหนึ่งก็คือประชาชนทั่วไปหรือจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่จะให้เกิดมาจากประสบการณ์ความต้องการหรือความปรารถนาในเรื่องของการลดกิเลส นำมาใช้ในการรักษาโรคต่างๆ ได้ (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2546) และสอดคล้องกับทฤษฎี SMCH ของเดวิด เค. เบอร์โล ที่มีผู้นำมาใช้อย่างมากมีหลักการว่าการสื่อสารมีปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการได้แก่ 1 ผู้ส่ง (Source) ก็คือเปรียบเสมือนอาจารย์หมอเขียว 2 ข้อมูลข่าวสาร (Message) เปรียบเสมือนบททบทวนธรรมหมายถึงสารที่จะให้ผู้รับ 3 ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ก็คือเป็นสิ่งตีพิมพ์คือหนังสือเผยแพร่ออกไปได้ทั้งข้อมูลของฉบับหนังสือหรือเผยแพร่เป็น e-book หรือผ่านช่องทาง Facebook YouTube เป็นต้น 4 ผู้รับสารก็คือ (Receiver) คือจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมหรือประชาชนทั่วไป (David K. Berlo), 1960)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยใช้กรอบความคิดของ Berlo มาวิเคราะห์การสื่อสารบททวนธรรมของศาสตร์แพทย์วิถีธรรม โดยอาศัยวิเคราะห์แยกแยะตามองค์ประกอบ 6 ประการของ Berlo โดยผลที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลต่อการรักษาสุขภาพคือ เมื่อจิตอาสาของศาสตร์แพทย์วิถีธรรมได้รับบทบทวนธรรมผ่านกระบวนการสื่อสารของ Berlo ได้ส่งผลให้มีสุขภาพที่ดีขึ้นทั้งทางกายและใจ โดยสาระหลักสำคัญของการสื่อสาร (message) คือ บททบทวนธรรมซึ่งได้มีการแบ่งออกมาเป็น 5 หมวดได้แก่ 1.กลไกการเกิดการหายของโรค 2.กิเลส กาม อัตตา 3.วิบากกรรม (วิบากดี/วิบากร้าย) 4.เพิ่มอริยศีล (คิดดี/พูดดี/ทำดี) และ 5.หมู่มิตรดี โดยจุดหลักสำคัญของงานวิจัยนี้คือการถอดรหัสการสื่อสาร (Decoding / Encoding) งานวิจัยนี้นอกจากจะเป็นการสำรวจปรากฏการณ์ขององค์ประกอบการสื่อสารผ่านความเจ็บป่วยของจิตอาสาในรูปแบบของกรณีศึกษาแล้ว ยังได้รับผลจากการสื่อสารบททบทวนธรรมที่สามารถมีผล (impact) ต่อสุขภาพกายใจของจิตอาสาด้วย

การเชื่อมโยงบททบทวนธรรมของ แพทย์วิถีธรรม กับแนวคิดการถอดรหัสการสื่อสารของ David K. Berlo (The Process of Communication) สามารถอธิบายได้ในแง่ของการประยุกต์หลักการการสื่อสารแบบองค์รวมกับการสร้างความเข้าใจและการเปลี่ยนแปลงเชิงจิตวิญญาณ ดังนี้: 1. องค์ประกอบของการสื่อสาร (Source-Message-Channel-Receiver: SMCR) 2. การถอดรหัสสาร (Decoding the Message) 3. Noise (อุปสรรคหรือสัญญาณรบกวน) 4. Feedback (การตอบกลับ)

กระบวนการสื่อสารของ David K. Berlo เน้นว่าการตอบกลับคือสิ่งสำคัญในการตรวจสอบว่าการสื่อสารบรรลุผลหรือไม่:

บททบทวนธรรม: การตอบกลับในรูปแบบของการปฏิบัติ เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การมีจิตใจสงบ หรือการมีสุขภาวะที่ดีขึ้นการสะท้อนผลลัพธ์นี้ช่วยปรับปรุงกระบวนการถ่ายทอดธรรมะให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์ของการเชื่อมโยง คือ 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต: การสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมช่วยสร้างความเข้าใจในสัจธรรม นำไปสู่การปล่อยวางและความสุข 2. การสื่อสารเชิงจิตวิญญาณ: เป็นตัวอย่างของการใช้แนวคิด SMCR ในบริบทการพัฒนาจิตใจ 3. สร้างการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม: กระบวนการถอดรหัสและตอบกลับส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นผลได้จริงในชีวิตผู้ปฏิบัติ

การเชื่อมโยงบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรมกับกระบวนการสื่อสารของ Berlo แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของธรรมะในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตของผู้คนในระดับลึกซึ้ง ดังภาพที่ 2

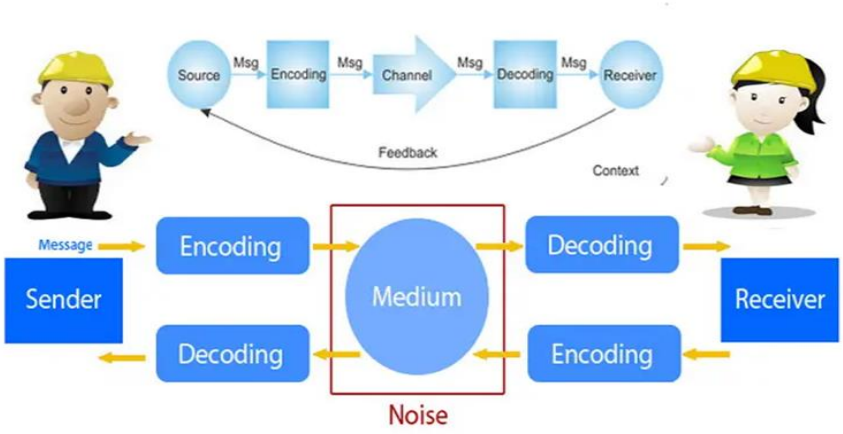

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: ปรับปรุงโดยผู้วิจัย

บทสรุป

การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรม ซึ่ง ท่านอาจารย์ หมอเขียว ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นผู้ส่งสารบททบทวนธรรม 166 ข้อ ถ้าปฏิบัติได้ถูกตรง ก็จะสามารถทำลายทุกข์ และจะทำให้ปัญหาทุกปัญหานั้นคลี่คลายออกไปเรื่อยๆ ปัญหาจะเบาบาง และหมดไปในที่สุด การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรม เมื่อจิตอาสามีความทุกข์ใจ ทุกข์กาย หรือทุกข์เดือดร้อนจากสิ่งใดๆ ก็ตาม ถ้าได้นำเอาบททบทวนธรรมมาปฏิบัติที่กายวาจาใจ จะเกิดปัญญาสามารถดูแลตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นได้ ข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัย “การถอดรหัสการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม” คือ เป็นนวัตกรรมการรักษาโรคองค์รวม คือ เป็นการรักษากายใจ และจิตวิญญาณควบคู่กันไปด้วย จากการถอดรหัส อ.หมอเขียว Encode จาก พระไตรปิฎก แปลเป็นภาษาง่ายๆ

เพื่อให้ Receiver อื่นที่ General เข้าใจ นี้คือการ Encode Decode ที่เป็น Finding ที่มีกายคือส่วนไหน ใจคือส่วนไหน จิตวิญญาณ คือส่วนไหน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ งานและสถานการณ์ที่ควรใช้ดังต่อไปนี้:

1.1 งานที่ต้องรับผิดชอบสูง เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน การจัดการงานบริษัท, การบริหารธุรกิจ, หรือการดูแลครอบครัว การนำไปใช้: ใช้บททบทวนธรรมเพื่อฝึกใจให้สงบ ยอมรับความเปลี่ยนแปลง และแก้ปัญหาด้วยปัญญา

1.2 งานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ เช่น งานเขียน งานออกแบบ หรือการวางแผน การนำไปใช้: ใช้ธรรมะเพื่อปล่อยวางความกังวลและดึงจิตให้อยู่กับปัจจุบัน

1.3 งานที่ต้องพบปะผู้คนหรือทำงานร่วมกันเช่น งานบริการ งานทีม หรือการเจรจาต่อรอง การนำไปใช้: บททบทวนธรรมช่วยลดความโกรธ ความไม่พอใจ และเพิ่มความเมตตา

1.4 ช่วงเวลาที่ยากลำบาก เช่น การเผชิญปัญหาสุขภาพ การสูญเสีย หรือความผิดหวังในชีวิต การนำไปใช้: ใช้เพื่อเตือนสติให้เข้าใจสัจธรรมและปล่อยวาง

2. ข้อเสนอการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 "การถอดรหัสการสื่อสารเชิงจิตวิญญาณ: กรณีศึกษาบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม

2.2 "บททบทวนธรรม: สัญญะและความหมายในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตใจ"

2.3 "การวิเคราะห์เชิงสัญญะของบททบทวนธรรมในบริบทการสื่อสารธรรมะร่วมสมัย"

2.4 "บททบทวนธรรม: เครื่องมือการสื่อสารเพื่อความสุขและความสงบในชีวิต"

2.5 "แนวคิดและกลวิธีการสื่อสารผ่านบททบทวนธรรมของแพทย์วิถีธรรม"

2.6 "การประยุกต์ใช้บททบทวนธรรมในกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชีวิต"

2.7 "การสร้างสื่อความหมายผ่านบททบทวนธรรม: วิถีแห่งการสื่อสารเพื่อความผาสุก"

2.8 "อิทธิพลของบททบทวนธรรมต่อการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวก"

2.9 "บททบทวนธรรมกับบทบาทการสื่อสารในสังคมแห่งการพึ่งตนเอง"

2.10 "การถอดรหัสการสื่อสารในบททบทวนธรรม: มิติทางจิตวิญญาณและการสร้างสุขภาวะ"

เอกสารอ้างอิง

ใจเพชร กล้าจน. (2558). จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค (สาธารณสุขชุมชน).* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

นิตยาภรณ์ สุระสาย. (2559). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์ทางเลือกวิถีธรรมเพื่อการพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพและสุขภาวะของผู้ต้องขังหญิง เรือนจำกลางนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. *วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

บริษัท เมืองไทย โบรกเกอร์ จำกัด. (2563). *10 สาเหตุที่คร่าชีวิตคนไทยมากที่สุด.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566 จาก https://reviewprakan.com/blog/1 0 -reasons-responsible-for-Thais-death-rates.

ปรมะ สตะเวทิน. (2537). *การสื่อสารนวกรรม.* กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลักขณา แซ่โซ้ว. (2565). วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ์. (2556). การสวดมนต์บำบัดโรค .*วารสารสำนักการแพทย์ทางเลือก,* 7(13): 8-9.

วรวุฒิ เจริญศิริ. (2566). *แพทย์ทางเลือก.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.bangkokhealth.com/articles/การแพทย์ทางเลือก%2F

วิรัช ลภิรัตนกุล. (2546). *การประชาสัมพันธ์.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

David K. Berlo. (1960). *The Process of Communication*. New York: Hoit, Rinehart and Winston.

ปัจจัยการบริหารและการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพในจังหวัดสุพรรณบุรี
Factors of Management and the Performance of Quality Schools in Suphanburi

[1]**ชวิศา สุวรรณสูร** Chawisa Suwannasoon
[2]**พัชราภา ตันติชูเวช** Patcharapa Tantichuwet
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
[1,2]Faculty of Education and Development Sciences,
Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus
[1]Corresponding author, e-mail: chawisa.suw@ku.th

Received November 4, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อ ศึกษาปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี รูปแบบของการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากร คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนคุณภาพของชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งหมด 112 คน และมีการตอบกลับ 98 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.945 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร; การดำเนินงานของโรงเรียนคุณภาพ; โรงเรียนคุณภาพ

Abstract

This research aimed are 1) to study factors of management of quality schools in Suphanburi and 2) to study the performance of quality schools in Suphan Buri. The research design was descriptive. The study group was administrators and teachers in quality schools in Suphan Buri in the academic year 2023, a total of 112 and 98 people responded, accounting for 87.50 percent. The research tool was a questionnaire. The researcher obtained a reliability value of the entire questionnaire

of 0.945. The data was analyzed using basic statistics, including mean and standard deviation. The results of the study showed that 1) factors of management of quality schools in Suphanburi were at a high level ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.19). When considering each aspect, it was found to be at a moderate to high level. 2) performance of quality schools in Suphan Buri was at a high level ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.25). When considering each aspect, it was found to be at a moderate to high level.

Keywords: Factors management; the Performance of quality schools; Quality schools

บทนำ

การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และปฏิรูประบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษาและตอบโจทย์การพัฒนาของโลกอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิผล มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย โดยมีขอบเขตครอบคลุม ทั้งการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล ภายใต้การขับเคลื่อนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่มีแนวความคิด “ปลดล็อก ปรับเปลี่ยน เปิดกว้าง” เพื่อให้การทำงานของกระทรวงศึกษาธิการ มีความรวดเร็ว ปรับตัวให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลง และสามารถนำพาให้ประเทศไทยไปต่อหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ประกอบกับการสนับสนุนข้อมูลผลการประชุมองค์การยูเนสโก ได้ระบุถึงเรื่องการศึกษาแบบเรียนรวมหรือการศึกษาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังด้วยหลักสูตรที่ยืดหยุ่น วัดผลตามสมรรถนะเด็ก มีการลงทุนด้านการศึกษาอย่างเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยหนึ่งในนโยบายการปฏิรูปการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการคือ การ “ควบรวม” โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเกิดของประชาชนลดต่ำส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดมาตรการรวมและเลิกโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีแนวทางการดำเนินงาน “โรงเรียนคุณภาพของชุมชน” โดยคัดเลือกโรงเรียนหลักของชุมชนมีการบริหารจัดการงบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อม มีหลักการทำโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เกิดจากการรวมโรงเรียนเครือข่าย 1 ต่อ 7 หรือ 1 ต่อ 8 หรือในอัตราส่วน

ที่มากที่สุดที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถดำเนินการได้ให้มีโรงเรียนคุณภาพของชุมชนและมีโรงเรียนมัธยมดีสี่มุมเมือง เป็นศูนย์กลางการเรียนเพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน เกิดการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

โรงเรียนคุณภาพระดับประถมศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่มีความพร้อมและเหมาะสม มีโรงเรียนเครือข่ายโดยรอบ สามารถนำนักเรียนมาเรียนรวม เพื่อยกระดับคุณภาพให้เกิดความมั่นใจต่อชุมชนและผู้ปกครอง เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแชร์ทรัพยากรร่วมกัน โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สภาพภูมิศาสตร์มีความพร้อมรองรับโรงเรียนประถมศึกษาที่จะมาเรียน และรับนักเรียนขยายโอกาสที่จะมาศึกษาต่อหรือมาเรียนรวม เป็นการแบ่งเบาภาระในการรับนักเรียนโรงเรียนแข่งขันสูงกลับสู่ชุมชน และโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พื้นที่สูง บนเกาะ หรือการคมนาคมไม่สะดวก ทำให้นักเรียนไม่สามารถไปเรียนรวมกับโรงเรียนอื่นได้ รวมถึงมีเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ คือ เพิ่มจำนวนครูให้ครบชั้น ครบวิชาเอก มีจำนวนนักเรียนที่เหมาะสม มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรและชุมชน มีอาคารสถานที่ปลอดภัย มีครุภัณฑ์ อุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และทันสมัยเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ ลดอัตราการแข่งขัน หากเป็นโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ต้องให้โรงเรียนสามารถดำรงอยู่ได้ โดยมีงบประมาณและอัตรากำลังครูอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการวางทิศทางการพัฒนาในระยะยาวถึง 4 ระยะ และใช้เวลาต่อเนื่องเกือบ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

จากแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นโยบายโครงการโรงเรียนคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ และการดำเนินโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่เนื่องด้วยโรงเรียนคุณภาพของชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งขนาดโรงเรียน จำนวนนักเรียน บริบทโรงเรียนของแต่ละโรงเรียน การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน การบริหารงานและการดำเนินงานในสถานศึกษาภายใต้นโยบายโรงเรียนคุณภาพที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยที่การบริหารและการดำเนินงานของโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามภารกิจการบริหารงานภายใต้นโยบายโรงเรียนคุณภาพ ทั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพของชุมชนและโรงเรียนต่างๆ ในหน่วยงานของสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุพรรณบุรีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี 3 โรงเรียน จำนวน 98 คน โดยประกอบด้วย ผู้บริหารและครูโรงเรียนเมืองสุพรรณบุรี โรงเรียนบ้านสระกระโจม และโรงเรียนอนุบาลเดิมบางนางบวช (วัดท่าช้าง)

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยการบริหารและการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) โดยการกำหนดค่าคะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) โดยการกำหนดค่าคะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและให้คำแนะนำ แก้ไขและปรับปรุง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ที่มีความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้อง การใช้ภาษาและครอบคลุมของรายการตัวเลือกกับประเด็นคำถามโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามเป็น รายข้อ ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนระดับความสอดคล้อง แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try Out) ใช้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดอยุธยา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.945

3.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 นำหนังสือจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ถึงผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วนำหนังสือที่ผ่านการพิจารณาแล้วเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้กำหนดเป็นประชากรเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามจำนวน 112 ฉบับ ในรูปแบบออนไลน์ให้ประชากรผู้วิจัย

3.3 ผู้วิจัยติดตามการตอบกลับและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม พร้อมทั้งนำไปตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีการตอบกลับได้ดังนี้ ผู้บริหารและครูโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 98 ฉบับ

4.การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นรายข้อ ใช้วิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ แล้วนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561)

4.3 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ แล้วนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงคข้อที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านนักเรียน และด้านลักษณะองค์กร การศึกษาตอนนี้เป็นการอธิบายลักษณะของข้อมูล นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและภาพรวมทั้ง 4 ด้านรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อที่	ปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	4.47	0.33	มาก
2	ด้านครูผู้สอน	4.27	0.32	มาก
3	ด้านสภาพแวดล้อม	4.34	0.32	มาก
4	ด้านนักเรียน	3.98	0.47	ปานกลาง
5	ด้านลักษณะองค์กร	4.26	0.37	มาก
	รวม	4.27	0.19	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน เรียงลำดับจากการแสดงผลค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับ

แรก ดังนี้ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.33) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.32) และ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.32) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านนักเรียน ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.47)

จากวัตถุประสงคขอที่ 2 พบว่า ระดับการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านงานบุคคล และด้านวิชาการ การศึกษาตอนนี้เป็นการอธิบายลักษณะของข้อมูล นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและภาพรวมทั้ง 4 ด้านรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

ข้อที่	การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านบริหารจัดการ	4.25	0.43	มาก
2	ด้านงบประมาณ	4.12	0.67	มาก
3	ด้านบริหารบุคคล	3.65	0.81	ปานกลาง
4	ด้านวิชาการ	4.26	0.25	มาก
	รวม	4.18	0.25	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน เรียงลำดับจากการแสดงผลค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.25) รองลงมา คือ ด้านบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.43) และด้านงบประมาณ ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.67) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบริหารบุคคล ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.81)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม ด้านครูผู้สอน และด้านลักษณะองค์กร โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือด้านนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยทุกด้านได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่แสดงถึงสิ่งที่มีผลต่อการดำเนินงานให้มีคุณภาพ สอดคลองกับงานวิจัยของปรมพร ทิพย์พรม ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครู ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และปัจจัยโรงเรียน ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล (ปรมพร ทิพย์พรม, 2563) จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์ตามลำดับ ดังนี้

ด้านผู้บริหาร การที่ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนอยู่ในระดับมากนั้น สะท้อนถึงบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้มี

ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการนำพาองค์กรให้ขับเคลื่อนไปตามวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตอบสนองเป้าหมายของนโยบายที่ได้รับมาขับเคลื่อนองค์กร ทั้งยังสามารถใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารมาปรับประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ทีมงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ บุรีสูงเนิน ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่แยกรายด้าน พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาสูงที่สุด (วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน, 2552)

ขณะที่ปัจจัยด้านนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมและการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งอาจเกิดจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและทัศนคติของนักเรียนที่อาจขาดแรงจูงใจหรือความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น หากกิจกรรมเหล่านั้นไม่ได้เชื่อมโยงกับความสนใจหรือเป้าหมายของตัวนักเรียน มีวัฒนธรรมการสื่อสารที่ไม่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และไม่เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน มีปัญหาในการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งอาจเกิดจากการขาดทักษะการทำงานเป็นทีม หรือความแตกต่างของทัศนคติในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพงษ์ น่วมมะโน ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ซึ่งผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเรียนเป็นลักษณะตัวของนักเรียนแต่ละคนที่แสดงออกหรือการปฏิบัติที่มีต่อการเรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียนที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความสามารถรู้จักการวางแผนและการกำหนดวิธีการเรียนในขณะที่เรียนในห้องเรียน ซึ่งการพัฒนาปัจจัยด้านนักเรียนให้มีความสนใจในการเรียน มีพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรพงษ์ น่วมมะโน, 2557)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การศึกษาผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มากที่สุดคือ ด้านวิชาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนคุณภาพของชุมชนสามารถขับเคลื่อนโดยการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนคุณภาพของชุมชนและโรงเรียนเครือข่ายได้ดี ทั้งในเรื่องการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร หลักสูตร วิเคราะห์สภาพแวดล้อม บริบทของโรงเรียนคุณภาพและโรงเรียนเครือข่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนรวมทั้งนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเปิดรั้วโรงเรียนคุณภาพดำเนินการจัด Open House (เปิดบ้านเยี่ยมชม) ซึ่งการที่โรงเรียนคุณภาพของชุมชนสามารถดำเนินการเหล่านี้ได้ดีทำให้การบริหารด้านวิชาการมีประสิทธิภาพสูง ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยในด้านวิชาการมีค่าสูงกว่าด้านอื่นๆ นอกจากนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายโรงเรียนคุณภาพของชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน่อยงานรับผิดชอบคือ สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งหวังให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มโอกาสให้กับ

ผู้เรียน ให้มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่นเดียวกับงานวิจัยของปรมพร ทิพย์พรม ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการพัฒนาครู ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านพัฒนาผู้บริหาร (ปรมพร ทิพย์พรม, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพร ทั่งทอง ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนดีประจำตำบล ผลการวิจัยพบว่า การจัดเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและทรัพยากรทางการศึกษาเป็นอีกด้านที่มีร้อยละความถี่สูง ซึ่งส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนดีประจำตำบล (จตุพร ทั่งทอง, 2555)

สำหรับด้านบริหารบุคคลซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการปฏิบัติงานจริงของการจัดการบุคลากรภายในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนและโรงเรียนเครือข่ายที่การใช้บุคลากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนคุณภาพของชุมชนและโรงเรียนเครือข่ายอาจเกิดขึ้นน้อย ซึ่งอาจเนื่องมาจากข้อจำกัดอื่นๆ เช่นด้านเวลาหรือการบริหารจัดการระหว่างโรงเรียนที่มีความซับซ้อน ทั้งนี้การใช้ผู้บริหารร่วมกันยังมีความเป็นไปได้น้อย อาจแสดงถึงโรงเรียนเครือข่ายมีผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วหรือผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพต้องมุ่งเน้นไปที่การจัดการภายในโรงเรียนของตนเอง ส่วนการใช้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอาจมีการใช้ร่วมกันบ้างในบางกรณี เช่นในการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองนโยบายต่างๆที่ครูในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนอาจถูกคาดหวังให้มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและนโยบาย ซึ่งอาจเพิ่มภาระงานและทำให้การจัดการบุคลากรมีความซับซ้อนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนฏกร ปั้นพุ่มโพธิ์ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลวิจัยพบว่าด้านการพัฒนาบุคลากรเป็นอีกหนึ่งด้านของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 (นฏกร ปั้นพุ่มโพธิ์, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม ด้านครูผู้สอน ด้านลักษณะองค์กร และด้านนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยที่ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน คือการที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ฉะนั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของวิสัยทัศน์กว้างไกลและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ที่ดี สามารถมองเห็นและเข้าใจแนวโน้มและผลที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ ทั้งนี้จึงส่งผลดีในการกำหนดทิศทางและความสำเร็จของโรงเรียน รวมถึงการตัดสินใจที่มีผลต่อการพัฒนาโรงเรียนในระยะยาวให้มีความก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

บทสรุป

การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ และด้านบริหารบุคคล ตามลำดับ และปัจจัยที่การบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม ด้านครูผู้สอน ด้านลักษณะองค์กร และด้านนักเรียน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรใช้ผู้อำนวยการร่วมกันระหว่างโรงเรียนคุณภาพและเครือข่าย ควรกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนและสอดคล้องกับความสามารถเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

1.2 โรงเรียนคุณภาพของชุมชนควรได้รับการพัฒนาด้านวิชาการอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาลัยอาชีวศึกษา หรือวิทยาลัยเทคนิคจะทำให้โรงเรียนคุณภาพของชุมชนได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

1.3 ควรมีการพัฒนาทักษะการบริหารในด้านต่างๆ ให้ขับเคลื่อนไปตามวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลตอบสนองเป้าหมายของนโยบายที่ได้รับมาขับเคลื่อนองค์กร ทั้งยังสามารถใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารมาปรับประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพของชุมชนในด้านบริหารบุคคล

2.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานด้านวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางพัฒนาโรงเรียนคุณภาพตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 26 สิงหาคม 2565 จาก https://www. moe360guidelines-developing-quality

จตุพร ทั่งทอง. (2555). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโงเรียนของโรงเรียนดีประจำตำบล. *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุรศาสตร์มหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฏกร ปั้นพุ่มโพธิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปรมพร ทิพย์พรม. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

วัชรพงษ์ น่วมมะโน. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. *ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *ร่างโรงเรียนคุณภาพของชุมชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 9 กันยายน 2566 จาก http://krukob.com/web/book-11/.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

Teachers' Performance According to the Academic Administration Framework in Educational Institutions under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement

[1]**ภูรชญา หิรัญรัตน์** Phurachaya Hiranrad
[2]**อริสรา บุญรัตน์** Arisra Boonrat
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: phurachaya.hir021@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 29, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในสถานศึกษาทั้ง 11 อำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1. การปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก ($\overline{x}$= 4.25, S.D. = 0.65) 2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง มีแนวทาง ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี ด้านการวัดผลและการประเมินผล ด้าน

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านการนิเทศการศึกษา

คำสำคัญ: การปฏิบัติงานวิชาการของครู; การบริหารงานวิชาการ; สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

Abstract

The purpose of this research was (1) to study teachers' performance according to the academic administration framework in educational institutions under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement. 2) to compare teachers' performance according to the academic administration framework in educational institutions under Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement, classified by the variables of teachers' professional education qualifications, work experience, and size of educational institutions, 3) to study the guidelines for developing teachers' performance according to the academic administration framework in educational institutions under the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement. The simple was determined from Krazy and Mogans table. 103 Statistics and a confidence value of 0.92 used data analysis: frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One-way ANOVA). The results showed that: 1) Practice of academic administration in educational institutions the Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement as the overall was high 2) The results of the comparison of academic performance of teachers in educational institutions under the Office of Learning in Phatthalung Province, classified according to the professional qualifications of teachers, showed statistically significant differences at the .01 level. Classified according to work experience and size of educational institutions, overall and in each aspect, found no differences. 3) The guideline Practice for academic performant development of teachers in the school, under the office of learning support, Phatthalung Office of Learning Encouragement. Province as in the follows: School curriculum development the school has the guideline in the school curriculum, the development of the learning process, and the measurement and evaluation. Research to improve the quality of education, media development, innovation and technology for education, development of learning resources, and education supervision.

Keywords: Teacher Performance; Academic Administration; Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสิทธิเสรีภาพของ ปวงชนชาวไทยเกี่ยวกับการศึกษา ให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ปัจจุบันสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง จึงทำให้ในปัจจุบันนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อให้ทุกคนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข สถานศึกษาซึ่งเป็นแหล่งอบรมให้ความรู้ จึงมีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีหลักการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึงเป็นธรรม และมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของชีวิตของแต่ละบุคคล ที่แตกต่างกันไปมีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษา และการให้ภาคีเครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551, 2551) เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ส่วนราชการภายในแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่มงานหรือหน่วยงานซึ่งแบ่งออกเป็น 4 งาน ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการและ การบริหารงานงบประมาณโดยการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา เพราะไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จาก ผลงานด้านวิชาการ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2558)

งานวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะงาน วิชาการในสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทสามารถยกระดับให้สูงขึ้นได้ด้วยความเอาใจใส่ดูแลของผู้บริหารทั้งผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งหากจะมอบหมายให้คนใดคนหนึ่งกระทำแทนนั้นไม่ได้ เพราะบุคคลที่มอบหมายไปนั้น เขาไม่มีอำนาจโดยตรงในการให้คุณหรือให้โทษแก่ผู้สอน โดยหลักการบริหารงานวิชาการในเชิงพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจที่จะใช้ประกอบเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการให้มีความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยต่อการบริหารงานในสถานศึกษาของตนให้บรรลุความสำเร็จในด้านวิชาการต่อไป (มูนา จารง, 2560)

สำนักงานส่งเสริมการเรียนจังหวัดพัทลุง ทำหน้าที่ กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกและแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ศูนย์การเรียนรู้ตำบล และศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ทั้งในด้านวิชาการ และเทคโนโลยีที่จำเป็น ในการส่งเสริมการ

เรียนรู้ การบริหารงาน และการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจัดทำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของกรม บริบทของท้องถิ่นและแผนการศึกษาแห่งชาติ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิบดีมอบหมายซึ่งผลสำเร็จของการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ 11 อำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนจังหวัดพัทลุง ดูได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการสอบระดับชาติ (N-NET) ของนักศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งจากรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง พบว่าผลการทดสอบการประเมินทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) โดยภาพรวม จำนวน 11 สถานศึกษาในสังกัด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การทดสอบ N-NET 39.68 ผ่านค่าเป้าหมายมาตรฐาน อยู่ในลำดับ 53 ของประเทศ (สำนักงาน กศน.จังหวัดพัทลุง, 2566) และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 พบว่าผลการทดสอบภาพรวม ได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การทดสอบ N-NET 39.18 ผ่านค่าเป้าหมายขั้นต้น อยู่ในลำดับ 62 ของประเทศ

จากเหตุผลที่กล่าวมา จะเห็นว่าความสำคัญของงานวิชาการมีผลทำให้สถานศึกษาแต่ละอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง มีความก้าวหน้าและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้อยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักและเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการในการพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นสถานศึกษาที่มีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ว่าการปฏิบัติงานวิชาการมีวิธีการอย่างไรที่ทำให้การบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ ซึ่งอาจเป็นทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษา และเพื่อเป็นข้อมูล ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการและเป็นแนวทางในบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและขั้นตอนของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การปฏิบัติงานวิชาการ ทั้ง 7 ด้าน ยึดตามกรอบการบริหารงานวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการ

พัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล การประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) ด้านการนิเทศการศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และบุคลากรในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ทั้ง 11 อำเภอ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2567 จำนวนประชากรทั้งสิ้น 134 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และบุคลากรจำนวน 98 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2566 โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร จำนวน 103 คน และทำการเทียบสัดส่วนแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา โดยวิธีการจับสลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล การประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านการนิเทศการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 35 ข้อ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.92

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด ได้จำนวน 103 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบการทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent) การทดสอบหาค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=103)

การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง	ความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.23	0.68	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.26	0.66	มาก
3. ด้านการวัดผล และการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.25	0.62	มาก
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.26	0.63	มาก
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.29	0.64	มาก
6. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.20	0.67	มาก
7. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.28	0.62	มาก
รวม	**4.25**	**0.65**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.25, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x}$= 4.29, S.D.= 0.64) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x}$= 4.28, S.D.= 0.62) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{x}$= 4.20, S.D.=067)

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของสถานศึกษา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 2 ตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพ โดยรวมและรายด้าน

(n=103)

ที่	การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	วุฒิการศึกษาทางวิชาชีพ				t	P
		มี		ไม่มี			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.24	0.64	4.08	0.72	1.094	0.428
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.28	0.66	4.19	0.55	1.043	0.325
3	ด้านการวัดผลการประเมินผลและ	4.41	0.64	4.25	0.57	1.413**	0.254

	เทียบโอนผลการเรียน						
4	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.26	0.83	4.03	0.64	1.457	0.146
5	ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.35	0.64	3.91	0.67	1.245	0.310
6	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.41	0.64	4.25	0.57	1.454	0.158
7	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.40	0.65	4.21	0.86	1.048	0.332
	รวม	4.34	0.67	4.11	0.68	1.226**	0.273

** ความมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการวัดผลการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวม

(n=103)

ที่	การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	ประสบการณ์ทำงาน				t	P
		น้อยกว่า 5 ปี		มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.24	0.65	4.25	0.57	1.043	0.124
2.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.21	0.63	4.01	0.69	1.065	0.145
3.	ด้านการวัดผลการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.08	0.72	3.98	0.83	1.056	0.136
4.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.05	0.64	4.25	0.63	1.248	0.306
5.	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.91	0.67	4.28	0.66	1.465	0.159
6.	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.24	0.64	4.26	0.62	1.044	0.330
7.	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.08	0.62	4.12	0.63	1.032	0.245
	รวม	4.12	0.65	4.16	0.66	1.136	0.206

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

(n=103)

ที่	การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	P
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
		$\overline{x}$	S.D.	$\overline{x}$	S.D.	$\overline{x}$	S.D.		
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.20	0.56	4.40	0.64	4.45	0.70	1.347	0.154
2.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.21	0.63	4.32	0.69	4.35	0.63	1.346	0.155
3.	ด้านการวัดผลการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.08	0.72	4.24	0.83	4.34	0.62	1.256	0.322
4.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.24	0.65	4.25	0.57	4.45	0.70	1.056	0.305
5.	ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.03	0.64	4.08	0.72	4.35	0.63	1.343	0.152
6.	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.35	0.68	4.04	0.65	4.37	0.65	1.255	0.347
7.	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.26	0.73	4.32	0.72	4.36	0.64	1.248	0.344
	รวม	4.20	0.66	4.24	0.69	4.38	0.65	1.264	0.254

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth interview) โดยการนำประเด็นที่มีค่าคะแนนของคำถามในแต่ละข้อมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ โดยมีผู้ที่มีมาให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ศึกษานิเทศก์ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้างานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นายทะเบียน ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ดังนี้

1. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประชุมอบรมปฏิบัติการการบริหารจัดการหลักสูตรและจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาทั้งในหลักสูตรสาระเพิ่มเติมและหลักสูตรสาระท้องถิ่นที่ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้และมีการประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทางด้านการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนให้มีเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจความถนัดและความต้องการของผู้เรียนจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิดเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้นอกจากนี้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรสอดแทรกเรื่องของ คุณธรรม จริยธรรมเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นไปเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขในการดำเนินชีวิต

3. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการวัดผลและการประเมินผล มีการจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยการกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย ประเมินผลตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล ติดตามตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล รายงานผลการเรียนอย่างเป็นระบบและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู

4. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพงาน ด้านวิชาการในสถานศึกษาโดยจัดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูศึกษาการทำวิจัยและดำเนินการ วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และนำผลจากการวิจัยมาจัดทำนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัย

5. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการจัดทำจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความจำเป็น ในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของครูผู้สอนและตรงกับความต้องการ ของผู้เรียน สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมทางการเรียนการสอนเพื่อใช้ จัดการเรียนการสอน รวมทั้งการให้การสนับสนุน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการ จัดหาสื่อ นวัตกรรมที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งเสริมให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา

6. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย จัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ควรมีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง

7. การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการนิเทศการศึกษามีการให้คำแนะนำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยสถานศึกษาวางแผนการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอน ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการนิเทศมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศ และดำเนินการนิเทศ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการสรุปและรายงานผลการนิเทศเพื่อนำผลที่ได้จากการนิเทศมาปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ ด้านการนิเทศการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา งามตา ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 สหวิทยาเขตอิงโขงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ณัฐธิดา งามตา, 2561)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

2.1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาวิชาชีพได้รับการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับกฎหมายที่เกี่ยวข้องการวิชาชีพครู ศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพครู และได้ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปรับปรุงแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ 2553 และนำแนวคิด กระบวนการจัดการเรียนการสอนมาใช้กับผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาส จิตรักศิลป์ ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยทางการบริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยในการบริหารของโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 4) ปัจจัยทางการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียน โดยรวมพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ประภาส จิตรักศิลป์, 2561)

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน ต่างมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอธิวัฒน์ พันธรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อธิวัฒน์ พันธรัตน์, 2562)

2.3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษาแม้จะอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ต่างก็ปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานแต่ละงานไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของการปฏิบัติงานที่ทุกสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติให้ได้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุชาดา ถาวรชาติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านครูผู้สอน (X_2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร (X_1) ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา (X_6) และปัจจัยด้านอาคารสถานที่ (X_5) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (สุชาดา ถาวรชาติ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทของสถานศึกษาเพื่อสนับสนุน ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ดำเนิน ไปอย่างราบรื่นมีคุณภาพ เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ตามกรอบการบริหารงานวิชาการของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง มี 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดผลและการประเมินผล 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 7) ด้านการนิเทศการศึกษา

บทสรุป

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานวิชาการของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง พบว่า การปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูตามกรอบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการวัดผลการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารและครู ควรมีการวางแผน กำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และครูควรจัดทำเอกสาร เผยแพร่ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ได้ตามความต้องการของผู้เรียนและให้สถานศึกษาน่าดู น่าอยู่ น่าเรียน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสังกัดที่ยังไม่ได้มีวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครูได้ไปศึกษาต่อทางด้านวิชาชีพครูเพื่อให้เกิดทักษะและความรู้ในของวิชาชีพ และควรส่งเสริมในเรื่องการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้กับบุคลากรทุกคนเพื่อส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง กับหน่วยงานเดียวกันที่มีขนาดเท่ากัน

2.3 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก ดังนั้นควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและในเชิงลึกด้วยโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูในสถานนศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดพัทลุง ในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นแบบปลายเปิดมีอิสระในการตอบเป็นตัวปิดกั้นเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ชัดเจนและแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2562)*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ณัฐธิดา งามตา (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 วิทยาเขตอิงโขง. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2558). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

ประภาส จิตรักษ์ศิลป์. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุดรธานี.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551. (2551, 3 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 125 ตอนที่ 41 ก, หน้า 3.

มูนา จารง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงาน กศน.จังหวัดพัทลุง. (2566). *รายงานสรุปผลการดำเนินงาน ไตรมาสที่ 1-2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2566 จาก http://phatthalung.nfe.go.th

สุชาดา ถาวรชาติ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อธิวัฒน์ พันธ์รัตน์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3): 608-610.

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

Academic Leadership in the 21st Century of Administrators of Large School under The Songkhla Primary Education Service Area Office 2

[1]**ยงยุทธ์ กาหมิค** Yongyoot Kalamik
[2]**อริสรา บุญรัตน์** Arisra Boonrat
[3]**ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร** Tripumin Tritrishual
[1,2,3]มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2,3]Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: rutchatat@hu.ac.th

Received November 11, 2024; **Revised** December 23, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และวิทยฐานะ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยคือการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้กลุ่มตัวอย่างครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 147 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานศึกษาใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนในแต่ละสถานศึกษา แล้วจึงสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .924 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการทดสอบที และค่าการทดสอบเอฟ จากผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม ($\bar{X}$ =4.32, S.D.= .38)และรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ ทักษะชีวิต ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร ด้านการมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ 2. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 รายด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aims to study and compare the academic leadership of administrators of large educational institutions under The Songkhla Primary Education Service Area Office 2, classified according to educational and background. The research design used was survey research. The sample size consisted of 147 teachers. The sample size was determined using Krejci and Morgan's tables, then randomly stratified by educational institution used the method of comparing the number of teachers in each educational institution. Then it was randomly random drawn using a non-return lottery method. The instrument used is a 5-level rating scale questionnaire with confidence values. The whole version is equal to .924. Statistics used in data analysis are percentage, mean, standard deviation. t-test, F-test and content analysis. The research results were found that: 1. Academic leadership in the 21st century of administrators of large educational institutions Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office, Area 2 in overall ($\bar{X}$ =4.32, S.D.= .38) and in each aspect. at a high level Arranged from highest to lowest, namely, the development of a curriculum that integrates life skills, and the creation of a learning network. Using technology to develop the organization In terms of having vision and keeping up with changes and work performance that focuses on academic achievement, respectively. 2. Teachers with different educational qualifications Have an opinion towards academic leadership in the 21st century of administrators of large educational institutions. Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office, Area 2, in the area of work that focuses on academic achievement. The difference is statistically significant at the .05 level for teachers with different academic status. There was a significant difference in overall opinions at the .001

Keywords: Academic Leadership; School Administrators; The 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ย้ำให้เห็นว่าเรากำลังอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่ประเทศต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ และระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว โดยไม่ใช่แค่การปฏิรูปเพียงครั้งคราว แต่ต้องเป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของเยาวชน สังคมและตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งผู้กำหนดนโยบายและบุคลากรด้านการศึกษาของไทยล้วนตระหนักว่า การศึกษาควรจะมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและสอดคล้องกับสังคมในอนาคต แม้ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในด้านการเข้าถึงการศึกษาในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

แต่ประเทศไทยยังคงประสบความท้าทายอีกหลายประการ เช่น นักเรียนจำนวนมากยังไม่มีทักษะพื้นฐานที่ควรจะมี ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและในระดับระหว่างประเทศ หรืออัตราส่วนของเด็กที่ไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษายังค่อนข้างสูง จึงทำให้เยาวชนจำนวนมากขาดทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกแห่งความเป็นจริงการปรับปรุงระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ไทยบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งจะช่วยเพิ่มศักยภาพ โอกาส และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ดังนั้นคุณภาพของระบบการศึกษา ตลอดจนสมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะตอบโจทย์ดังกล่าว (ฮิวจ์ เดลานี, 2566)

ดังนั้นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้และความสามารถ ในด้านต่างๆ ประกอบไปด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิต และอาชีพ ซึ่งผู้บริหารต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาตนเองและคิดหายุทธศาสตร์ในการบริหาร จัดการใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและ นอกองค์กร ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์การที่มุ่งผลลัพธ์ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสม และต้องเข้ามารับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการในการสอนของครู ปรับเปลี่ยนเนื้อหา ตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อ พัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะทัดเทียมเป็นที่ยอมรับของชาติอื่นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556) เป็นเหตุผลสำคัญที่ทั่วโลกต้องเร่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพเทียบมาตรฐานสากลจึงเป็นแรงผลักดัน สำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา คุณภาพการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญประการหนึ่งสำหรับศตวรรษที่ 21 และการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค ศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องเป็นผู้นำทีมแห่งการเรียนรู้ มีความเป็นมืออาชีพ สามารถบริหารงานให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กร สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันและภาพอนาคตมุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิริฉัตร รัตนสุวรรณ์ และตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร, 2565) เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจะขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรการศึกษาคุณภาพของสถานศึกษา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดี ย่อมเป็นการบ่งบอกหรือแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการบริหารโรงเรียน เพื่อการบรรลุเป้าหมายของการบริหารโรงเรียน (พระวุฒิชัย สุขสวัสดิ์, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่ 5 อำเภอ ไดแก อำเภอหาดใหญ่ อำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง

อำเภอบางกล่ำ และอำเภอคลองหอยโข่ง ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ไววา “เป็นองค์กรชั้นนำในการจัดการศึกษา ที่มีคุณภาพ สอดคลองกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก” โดยพันธกิจไว ที่สำคัญในด้านการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ จัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ไดรับความปลอดภัยจากภัยพิบัติภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่ ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีสมรรถนะและ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ตำแหนง และมาตรฐานวิทยฐานะ มีสมรรถนะด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และนวัตกรรมทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2566)

จากเหตุผลและความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อค้นหาคำตอบนำเสนอเป็นสารสนเทศตลอดจนการนำผลการวิจัยนี้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อการการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องทันสมัยกับภาวะความเปลี่ยนแปลงไปในโลกยุคปัจจุบัน และอนาคต อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังนี้

1.ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 236 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน จำนวน 147 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนในแต่ละสถานศึกษา แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละสถานศึกษาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2.เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .924

3.การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตจากมหาวิทยาลัยเพื่อส่งถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 อธิบายวัตถุประสงค์และขอเก็บข้อมูล จากนั้นประสานงานกับสำนักงานเขตฯ ส่งลิงก์แบบสอบถามผ่าน Google Form ให้ครูในกลุ่มตัวอย่างตอบกลับ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับคืน และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยเพื่อสรุปผลการศึกษา

4.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการทดสอบที และค่าการทดสอบเอฟ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด ได้จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนประกอบด้วย วุฒิการศึกษา และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Checklist) และ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด ถึงน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนตามแนวการสร้างเครื่องมือของลิเคอร์ท (Likert) ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน แสดงไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	4.29	.49	มาก
2. การปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.25	.48	มาก
3. การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ ทักษะชีวิต	4.43	.49	มาก
4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร	4.31	.49	มาก
5. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	4.33	.47	มาก
รวม	**4.32**	**.38**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.32, S.D.= .38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน

ระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะชีวิต ($\bar{X}$ =4.43, S.D.= .49) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =4.33, S.D.= .47) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร ($\bar{X}$ =4.31, S.D.= .49) ด้านการมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ =4.29, S.D.= .49) และด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{X}$ =4.25, S.D.= .48) ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะและฝ่ายงานที่รับผิดชอบ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21	ปริญญาตรี n=127		สูงกว่าปริญญาตรี n=20		t	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	4.32	.47	4.13	.58	.251	.125
2. การปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.30	.43	3.91	.61	.002*	.011
3. การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ ทักษะชีวิต	4.45	.45	4.33	.70	.005	.451
4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร	4.34	.47	4.14	.54	.893	.082
5. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	4.36	.44	4.17	.59	.173	.096
รวม	**4.35**	**.35**	**4.13**	**.50**	**.027**	**.074**

* p≤ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับครูที่จบสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. การมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	2	5.275	2.638	12.461***	.000
	ภายในกลุ่ม	144	30.482	.212		
	รวม	**146**	**35.757**			
2. การปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	4.230	2.115	10.206***	.000
	ภายในกลุ่ม	144	29.838	.207		
	รวม	146	34.067			
3. การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ ทักษะชีวิต	ระหว่างกลุ่ม	2	1.558	.779	3.239*	.042
	ภายในกลุ่ม	144	34.629	.240		
	รวม	146	36.187			
4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	2	1.162	.581	2.465	.089
	ภายในกลุ่ม	144	33.945	.236		
	รวม	146	35.107			
5. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	.349	.175	.775	.462
	ภายในกลุ่ม	144	32.451	.225		
	รวม	146	32.801			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.968	.984	7.265***	.001
	ภายในกลุ่ม	144	19.501	.135		
	รวม	146	21.469	.581		

* p≤ .05, *** p≤ .001

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ดังนั้น จึงต้องทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe) ดังต่อไปนี้ ดังตาราง 4-7

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ รายคู่ในภาพรวม

(n=146)

วิทยฐานะ	$\bar{X}$	ครู-คศ.1	คศ.2	คศ.3 ขึ้นไป
		4.50	4.20	4.33
ครู-คศ.1	4.50	-	.29***	.16
คศ.2	4.20	-	-	.13
คศ.3 ขึ้นไป	4.33	-	-	-

*** p≤ .001

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ เป็นรายคู่ ในภาพรวม พบว่า ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีวิทยฐานะ ตั้งแต่ครู-คศ.1 กับ ครูที่มีวิทยฐานะ คศ.2

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ รายคู่ ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

(n=146)

วิทยฐานะ	$\bar{X}$	ครู-คศ.1	คศ.2	คศ.3 ขึ้นไป
		4.60	4.12	4.27
ครู-คศ.1	4.60	-	.48***	.33**
คศ.2	4.12	-	-	.15
คศ.3 ขึ้นไป	4.27	-	-	-

** p≤ .01, *** p≤ .001

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ เป็นรายคู่ ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีวิทยฐานะ ตั้งแต่ครู-คศ.1 กับ ครูที่มีวิทยฐานะ คศ.2 และครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีวิทยฐานะ ตั้งแต่ครู-คศ.1 กับ ครูที่มีวิทยฐานะ คศ.3 ขึ้นไป

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ รายคู่ ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

(n=146)

วิทยฐานะ	$\bar{X}$	ครู-คศ.1	คศ.2	คศ.3 ขึ้นไป
		4.52	4.09	4.23
ครู-คศ.1	4.52	-	.43***	.29*
คศ.2	4.09	-	-	.14
คศ.3 ขึ้นไป	4.23	-	-	-

* p≤ .05, *** p≤ .001

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ เป็นรายคู่ ในด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีวิทยฐานะ ตั้งแต่ครู-คศ.1 กับ ครูที่มีวิทยฐานะ คศ.2 และ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีวิทยฐานะ ตั้งแต่ครู-คศ.1 กับ ครูที่มีวิทยฐานะ คศ.3 ขึ้นไป

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ รายคู่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะชีวิต

(n=146)

วิทยฐานะ	$\bar{X}$	ครู-คศ.1	คศ.2	คศ.3 ขึ้นไป
		4.38	4.01	4.22
ครู-คศ.1	4.38	-	.26*	.17
คศ.2	4.01	-	-	.08
คศ.3 ขึ้นไป	4.22	-	-	-

* p≤ .05

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ เป็นรายคู่ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะชีวิต พบว่า ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีวิทยฐานะ ตั้งแต่ครู-คศ.1 กับ ครูที่มีวิทยฐานะ คศ.2

อภิปรายผลการวิจัย

1.จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เป็นต้นมาจวบจนปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักรู้ มีกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการพัฒนาตนเองด้วยการเข้ารับการอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้งในรูปแบบปกติและในรูปแบบออนไลน์ สอดคล้องกับ Knezevick กล่าวถึง บทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาคือบทบาทในการเป็นผู้กำหนดนโยบายทิศทางการบริหารงานของสถานศึกษา บทบาทการเป็นนักวางแผน (Planner) วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวบทบาทการเป็นผู้ตัดสินใน (Decision Maker) บทบาทการจัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง และบทบาทในเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) เพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตาม (Knezevick, 1984, อ้างถึงในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) สอดคล้องกับจรัส อติวิทยาภรณ์ เน้นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการว่ามีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู และนำมาซึ่งความมีประสิทธิผลในโรงเรียน โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้อย่างชัดเจน จะ

นำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยรวม และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลหรือการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเชื่อถือยอมรับและศรัทธาให้เกิดความร่วมมือต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (จรัส อติวิทยาภรณ์, 2554) และสอดคล้องกับธรรมรัตน์ บุปผาชาติ มีผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ, 2565)

2.การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกันเมื่อมาปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาเดียวกันทำให้ได้รับรู้รับทราบถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติในลักษณะเหมือนๆ กัน อาจทำให้ครูรับรู้รับทราบได้ในทิศทางที่เป็นไปตามทำนองเดียวกัน ยกเว้นในด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีอาจจะได้รับทราบถึงพฤติกรรมที่คาดหวังผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้บริหารด้านนี้ ผ่านการนิเทศของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด และสอดคล้องกับธนิต รัตนศักดิ์ดา ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565)

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกันเมื่อมาปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาเดียวกันทำให้ได้รับรู้รับทราบถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติในลักษณะเหมือนๆ กัน อาจทำให้ครูรับรู้รับทราบได้ในทิศทางที่เป็นไปตามทำนองเดียวกัน ยกเว้นในด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีอาจจะได้รับทราบถึงพฤติกรรมที่คาดหวังผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้บริหารด้านนี้ ผ่านการนิเทศของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับธนิต รัตนศักดิ์ดา ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะชีวิต 2) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และ5) ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ

ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ได้ข้อสรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และในรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะชีวิต 2) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 5) และด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรดำเนินการด้านนี้โดยยึดแนวทางการจัดโครงการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสำหรับผู้เรียน โดยผู้บริหารควรวางแผนจัดการเรียนรู้ ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลเรื่องเหล่านี้ โดยการรวบรวมข้อมูลนักเรียนไว้อย่างเป็นระบบ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาศักยภาพในด้านนี้โดยการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ และวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การเป็นผู้นำที่วิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในศตวรรษที่ 21

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการสัมมนาการพัฒนาครูอย่างอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กร โดยมีการวางแผน และมีแผนงานส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในด้านนี้ ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการทำสื่อนวัตกรรม เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ในสังกัดเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลาเขต 2

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 กับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จรัส อติวิทยาภรณ์. (2554). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.

ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(40): 194-206.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.* กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี.

พระวุฒิชัย สุขสวัสดิ์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,* 7(1): 1-7.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2.* ค้นเมื่อ 3

ตุลาคม 2566 จาก: http://www.ska2.go.th/home/data/report/25660601_111658_9425.pdf

สิริฉัตร รัตนสุวรรณ์ และตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ฮิวจ์ เดลานี. (2566). *การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะคือหัวใจสำคัญของ การศึกษา*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 มีนาคม 2567 จาก https://www.unicef.org/thailand/th/stories.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607–610.

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา เครือข่ายที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

The Use of Information Technology Administration in the 4th Network Educational Institution under Nakhon Si Thammarat Educational Service Area Office 1

[1]**กนกพร สุขวัลลิ** Kanokporn Sukkawanli
[2]**พัชราภา ตันติชูเวช** Patcharapa Tantichuwet
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
[1,2]Faculty of Education and Development Sciences,
Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus
[1]Corresponding author, e-mail: kanokporn.sukkaw@ku.th

Received November 4, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษา นวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในโรงเรียนดังกล่าว รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 4 จำนวน 164 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 81.71 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.897 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในโรงเรียนเครือข่ายที่ 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.34, σ = 0.51) 2) แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ได้แก่ การนำอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง มีโปรแกรมและแพลตฟอร์มที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมอบรมการใช้เทคโนโลยี การสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ; การบริหารงานวิชาการ; สถานศึกษาเครือข่ายที่ 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current state of information technology usage for academic management in schools within Network 4, under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, and 2) to the guidelines for using information technology for academic management in the same schools. The format used in mixed-methods research. The population of the study consisted of 164 school administrators and teachers from Network 4, with 134 respondents returning the questionnaire, representing 81.71%. The research tool was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.897. The data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The research results indicated that 1) the overall state of information technology usage for academic management in schools within Network 4 was at a high leve l(μ = 4.34, σ = 0.51). 2) The guidelines for utilizing information technology in academic management included using high-speed internet, modern software and platforms for academic management, encouraging teachers to attend training sessions on technology usage, and creating educational media and innovations that focus on learner-centered approaches.

Keyword: Information Technology; Academic Administration; Network Educational Institution No. 4

บทนำ

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นปัจจัยพื้นฐานหลักที่ทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดี เทคโนโลยีทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว การสื่อสารเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึงและเทคโนโลยีสื่อสารกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการทำงานทุกด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม สาธารณสุข การวิจัย ตลอดจนด้านการพัฒนาการศึกษาที่มีความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานจึงต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เยาวชน และผู้เรียนให้มีทักษะในด้านเทคโนโลยีซึ่งการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับกันว่าสามารถช่วยเพิ่มช่องทางในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทำให้โลกทั้งโลกสามารถติดต่อกันได้ การค้นหา การแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ทำได้อย่างรวดเร็ว รูปแบบของการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปมาก ระบบคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคมทำให้สภาพการให้บริการการศึกษาดีขึ้น ลดข้อจำกัดต่างๆ ประเด็นที่สำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศกำลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาในอนาคตโดยเน้นการลดข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 ระบุไว้ว่า “ให้พัฒนาบุคลากรในด้านผู้ผลิตและด้านผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้มีทั้งความรู้ ทั้งความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แหงชาติ, 2545) จากพระราชบัญญัติทางการศึกษาแห่งชาติแสดงให้เห็นว่าภาครัฐได้ตระหนักถึงความจำเป็น ความสำคัญ คุณประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ซึ่งสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้เริ่มนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารงานอย่างมากและผลจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้หน่วยงานต่างๆ ต้องเรียนรู้และนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กรในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ และให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารทุกฝ่าย

หน้าที่ของสถานศึกษาที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล นอกจากจะต้องจัดการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ ประเมินผลผู้เรียน จัดการระบบประกันคุณภาพภายใน จัดทำรายงานประจำปีแล้ว ยังต้องพัฒนาส่งเสริมด้านการใช้เทคโนโลยีด้วยตามมาตรา 66 ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. 2542 จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เทคโนโลยีจะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มากมายทำให้สถานศึกษาไม่ได้เป็นแหล่งมอบความรู้เพียงแหล่งเดียว ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ที่จะต้องแนะแหล่งข้อมูล และการเลือกข้อมูลที่เหมาะสม การกรองข้อมูล และใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาและการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในปัจจุบันการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสามารถช่วยได้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเข้ามามีส่วนช่วยเพื่อเชื่อมต่อกับระบบสาระสนเทศในสถานศึกษาได้ ดังจะเห็นได้จากการส่งมอบคอมพิวเตอร์และการติดตั้งระบบอินเตอร์เน็ตอย่างต่อเนื่องให้แก่โรงเรียนทั่วประเทศ

การที่จะประสบความสำเร็จในโลกยุคดิจิทัลนี้ได้ ผู้เรียนและครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ โลกที่เปลี่ยนไปมากนี้บุคคลต้องพึ่งพาความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสร้างความรู้และแก้ปัญหา ผู้เรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นทางด้านคอมพิวเตอร์ให้สามารถใช้ได้ในขณะที่อยู่ในโรงเรียน ผู้เรียนในปัจจุบันเติบโตอยู่ในยุคอินเตอร์เน็ต 2 ใน 3 ของผู้เรียนในปัจจุบันใช้คอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียน ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะชมโทรทัศน์น้อยลงนั่นแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการรับข้อมูลไม่ใช่ผู้ที่จะนั่งชมและรับฟังเพียงอย่างเดียว (พีรวิชญ์ คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ, 2561) เทคโนโลยีจะทันสมัยก้าวหน้าเพียงใดสถานศึกษามีอุปกรณ์ที่ดีขนาดไหนถ้าบุคลากรในโรงเรียนไม่มีความรู้ ความสามารถที่จะประยุกต์ใช้ให้เข้ากับท้องถิ่น และบทเรียน อุปกรณ์ชิ้นนั้นก็จะเป็นเพียงเครื่องประดับชิ้นหนึ่ง การลงทุนเรื่องเทคโนโลยีต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก และเป็นที่ทราบกันดีว่าเทคโนโลยีนั้นพัฒนารวดเร็ว ถ้าโรงเรียนได้รับคอมพิวเตอร์แต่ไม่มีแผนรองรับการใช้งานอย่างดีจะไม่สามารถใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีนั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพอย่างแน่นอน แม้เทคโนโลยีจะพัฒนาไปสักเพียงใดแต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาก็ยังคงต้องใช้มนุษย์เป็นผู้ควบคุมสั่งการการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกันคือการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร แผนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม และการพัฒนาบุคลากร โดยทั้ง 3 ส่วนนี้จะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกันไปไม่สามารถทำเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งได้ (ปิยะนุช บัวชุม, 2561)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความจำเป็นและมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารโรงเรียนและในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีส่วนช่วยในการตัดสินใจในการบริหารงานต่างๆ ทั้งกับผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ซึ่งโรงเรียนยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน ซึ่งการบริหารงานโรงเรียนได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญที่สุดของการบริหารการศึกษา เพราะไม่ว่าโรงเรียนจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนจะดูได้จากผลงานทางด้านวิชาการ ซึ่งงานวิชาการแบ่งออกเป็น 17 งาน การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้การบริหารงานวิชาการสำเร็จตามเป้าหมายต้องมีระบบเทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการ เพราะเป้าประสงค์ของการศึกษาให้มีคุณภาพขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีบทบาทด้านการศึกษา เช่น การทำให้เกิดการกระจายโอกาสด้านการศึกษา คือการใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมทำให้นักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารมีโอกาสได้เรียนรู้ และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการ เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดเวลาในการทำงานและมีความแม่นยำสูง จะเห็นได้ว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนอกจากจะใช้ในการวางแผน ควบคุมการทำงานและประกอบการตัดสินใจอย่างถูกต้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

โรงเรียนในเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สภาพปัญหาที่โรงเรียนพบส่วนใหญ่ยังมีการทำงานที่ขาดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนงานและตัดสินใจ จึงส่งผลให้งานบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียนได้รับข้อมูลงานวิชาการล่าช้า จนส่งผลถึงการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนล่าช้าไปด้วย จากปัญหาการใช้เทคโนโลยีของโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเครือข่ายที่ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีของฝ่ายวิชาการในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสานวิธี (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โรงเรียนในเครือข่ายที่ 4 จำนวน 14 โรงเรียน ผู้บริหารและครูทั้งหมด 164 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีวิธีการดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในโรงเรียนตามแนวคิดบริหารโรงเรียนนิติบุคคล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) ตอนที่ 3 คือ แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดโดยตอบตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นอัตนัย

ผู้วิจัยหาคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างและพัฒนาขึ้นมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.897

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 81.71 และใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ (Frequency) วิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทั้ง 17 ด้าน คือ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา พัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อและภาพรวมทั้ง 17 ด้าน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 โดยภาพรวม

ข้อที่	สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น	4.23	0.62	มาก
2.	การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.38	0.53	มาก
3.	การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.47	0.65	มาก
4.	การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.42	0.46	มาก
5.	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.45	0.63	มาก
6.	การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.50	0.51	มากที่สุด
7.	การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.30	0.55	มาก
8.	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	4.34	0.65	มาก
9.	การนิเทศการศึกษา	4.30	0.64	มาก
10.	การแนะแนว	4.19	0.59	มาก
11.	การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.36	0.62	มาก
12.	การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ	4.17	0.63	มาก
ข้อที่	**สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ**	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
13.	การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น	4.25	0.61	มาก
14.	การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	4.17	0.67	มาก
15.	จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน	4.32	0.64	มาก
16.	การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในโรงเรียน	4.32	0.66	มาก
17.	การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.33	0.71	มาก
	รวมทุกด้าน	4.34	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับบริหารจัดการงานด้านวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.34, S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับ

จากการแสดงผลค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก จากมากไปน้อยพบว่า ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D.=0.51) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{X}$= 4.47, S.D.=0.65) และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.45, S.D.=0.63) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ($\bar{X}$= 4.17, S.D.=0.63)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางที่ 1 ควรมีเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยอำนวยความสะดวก ด้านอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงและพร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ เพื่อตอบโจทย์ในการส่งเสริมความรู้ใหม่ๆ ให้นักเรียนได้ทันกับโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คุณครู และบุคลากรในการทำงานเชื่อมต่อและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมรวมถึงนโยบายการศึกษา จะช่วยให้มีการเข้าถึงและส่งข้อมูลที่สะดวกรวดเร็วมากขึ้น และครูต้องใช้ในการสอน ทำให้เห็นได้ชัดว่าอินเทอร์เน็ตในโรงเรียนยังช่วยจัดเก็บข้อมูลพร้อมนำมาใช้ประโยชน์ทั้งการวิเคราะห์ประมวลได้อีกด้วย แนวทางที่ 2 ควรมีโปรแกรมและแพลตฟอร์มที่ทันสมัยอำนวยความสะดวกให้กับครู เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับครูซึ่งเป็นการลดภาระของครู โปรแกรมและแพลตฟอร์มที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกและลดภาระครู เช่น Google Drive Line ปพ.ออนไลน์ ระบบการส่งงานผ่านทางไลน์ Google Classroom เป็นต้น ซึ่งโปรแกรมและแพลตฟอร์มเหล่านี้ยังสามารถลดกระดาษ ลดเวลาในการทำงานให้กับครูได้ แนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวกให้กับครูในเรื่องอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โปรเจคเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องเรียน เครื่องปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร โทรทัศน์ เพื่อให้ครูได้ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเพื่อลดภาระของครูในการสอนที่จะหาสื่อเสมือนจริงที่ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย แนวทางที่ 4 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการวางแผนงาน การประชุม การจัดการ การจัดชั้นเรียน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยต้องใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกในการทำงาน เช่น การประชุมมีการใช้ Zoom, Google Meet การใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลงานต่างๆ การใช้คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ในการนำเสนองาน เป็นต้น แนวทางที่ 5 ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนครูในสถานศึกษาให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งสื่ออาจเกิดจากการสร้างขึ้นมาเองหรือสื่อที่มีอยู่แล้ว เช่น สื่อจาก YouTube Facebook Google DLTV DLIT ฯลฯ แนวทางที่ 6 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมอบรมในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ใหม่อยู่เสมอ และแนวทางที่ 7 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษาสร้างสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น วิดีโอ ชิ้นงาน เกม มาใช้ในการเรียนในห้องเรียน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนการสอนและเป็นการวัดความรู้ของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนมี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมีการส่งเสริมด้านการใช้เทคโนโลยีด้วยตามมาตรา 66 ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช พ.ศ. 2542 จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เทคโนโลยีจะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ พ.ศ. 2545 แสดงให้เห็นว่าภาครัฐได้ตระหนักถึงความจำเป็นความสำคัญ คุณประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ซึ่งสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารงานอย่างมากและผลจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้หน่วยงานต่างๆ ต้องเรียนรู้และนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กรในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ และเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนช่วยในการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการ อีกทั้งมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำข้อมูลการประเมินผลไปพัฒนาการเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดอบรมครู บุคลากร ให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมการวัดและประเมินผล ดำเนินการให้กลุ่มงานทะเบียนและวัดผลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันของโรงเรียนรวมทั้งสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบอื่นๆ

สอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล อารมณ์รัตน ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดสารสนเทศและเอกสารประชาสัมพันธ์งานวิชาการเอกสารต่างๆ รวมถึงการสร้างเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่โรงเรียน การจัดตารางสอน การจัดทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน การจัดทำข้อสอบ ทำสถิติต่างๆ ในด้านวิชาการ ซึ่งได้นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูตลอดจนลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาอีกด้วย ในด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านที่มีผลเฉลี่ยมากที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีรายงานการสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะในปัจจุบันการเชื่อมโยงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ข้อมูลการจัดสรรงบอุดหนุน และข้อมูลการเรียนฟรีตามนโยบายเรียนฟรี15 ปีจะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนจึงต้องมีการใช้โปรแกรมการวัดและประเมินผลเพื่อรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งจะเห็นได้ว่า ข้อมูลการสำเร็จการศึกษา ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศรายบุคคลของนักเรียนเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญถือเป็นหลักฐานของทางราชการที่ต้องมีทะเบียนคุม การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบทำให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้สะดวกรวดเร็วและถูกต้องแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบก็ตาม (นพดล อารมณ์รัตน, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญญา รัตนโกเมศ เรื่องการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางการดำเนินการ คือ อบรมบุคลากรให้สามารถใช้โปรแกรมการวัดและประเมินผลจัดเก็บข้อมูลการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน (อภิญญา รัตนโกเมศ, 2552)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เทคโนโลยีสามารถทำได้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรูโดยใชสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคลองกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดกิจกรรมการเรียนรู จัดสภาพแวดลอมที่สอดคลองกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใชในการออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการต้องดำเนินการส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาวิเคราะห์ให้เข้าใจสาระสำคัญ และเลือกวิธีการสอนอย่างเหมาะสม จัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมความสนใจและความถนัดของผู้เรียนและได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิจารณ์ พานิช กล่าวไว้ว่า การศึกษาในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นการสร้างคนให้เป็นบุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้ตลอดชีวิต และพร้อมที่จะนำความรู้ไปใช้ทำงาน สำหรับผู้สอนที่จะเป็นผู้สร้างผู้เรียนในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ให้มีความเชี่ยวชาญและพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ และที่สำคัญคือต้องปลูกฝังจรรยาบรรณของคนรุ่นใหม่ โดยผู้สอนต้องวางรากฐานการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนไว้ตั้งแต่วัยเริ่มต้นการเรียนรู้ของชีวิต ผู้สอนจึงต้องเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ด้วย เพื่อให้มีความชำนาญ จนสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม ปัจจุบันมีการพัฒนาสื่อแอพพลิเคชันหลายรูปแบบที่ช่วยการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี (วิจารณ์ พานิช, 2564) เช่นเดียวกันกับกิตติศักดิ์ สังฆะกาโล กล่าวไว้ว่า ในยุคดิจิทัล สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนรวมไปถึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนมีความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น อีกทั้งอุปกรณ์ต่างๆ ที่รองรับการเรียนรู้ของนักเรียนค่อนข้างหลากหลาย และเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดสมรรถนะต่างๆ การนำเทคโนโลยีมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังกระตุ้นความสนใจในการเรียนได้มากขึ้น จากการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อให้มีความหลากหลาย และยังเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อเข้าสู่สังคมยุคใหม่ ดังนั้น เทคโนโลยีจึงเป็นทางเลือกในการเรียนเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่แตกต่างของนักเรียนได้ (กิตติศักดิ์ สังฆะกาโล, 2565)

2. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ควรมีเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยอำนวยความสะดวก ด้านอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงและพร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ เพื่อตอบโจทย์ในการส่งเสริมความรู้ใหม่ๆ ให้นักเรียนได้ทันกับโลกที่

เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คุณครู และบุคลากรในการทำงานเชื่อมต่อและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงนโยบายการศึกษา จะช่วยให้มีการเข้าถึงและส่งข้อมูลที่สะดวกรวดเร็วมากขึ้น และครูต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เห็นได้ชัดว่า อินเทอร์เน็ตในโรงเรียนยังช่วยจัดเก็บข้อมูลพร้อมนำมาใช้ประโยชน์ทั้งการวิเคราะห์ ประมวลข้อมูลได้อีกด้วย เช่นเดียวกันกับวิโรจน์ อรุณมานะกุล กล่าวไว้ว่า ประโยชน์ที่ชัดเจนที่สุดของอินเตอร์เน็ตต่อการศึกษา คือ การเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การค้นหาข่าวสารข้อมูลต่างๆ เป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ปัจจุบัน มีเว็บไซต์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายแต่เว็บไซต์ก็ให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่างๆ ได้ (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2561) สอดคล้องกับสดสวย กาวี กล่าวไว้ว่า การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษามีความหมายครอบคลุมกิจกรรมด้านการศึกษาที่ถูกวางรูปแบบโดยครูผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารและการควบคุมนักเรียนทางไกลแบบออนไลน์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการเรียนการสอนในห้องเรียนซึ่งทำกันเป็นปกติ ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ตจึงประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ การสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน การเสริมทักษะและความรู้เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดเป้าหมายการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน (สดสวย กาวี, 2547)

องค์ความรู้ใหม่

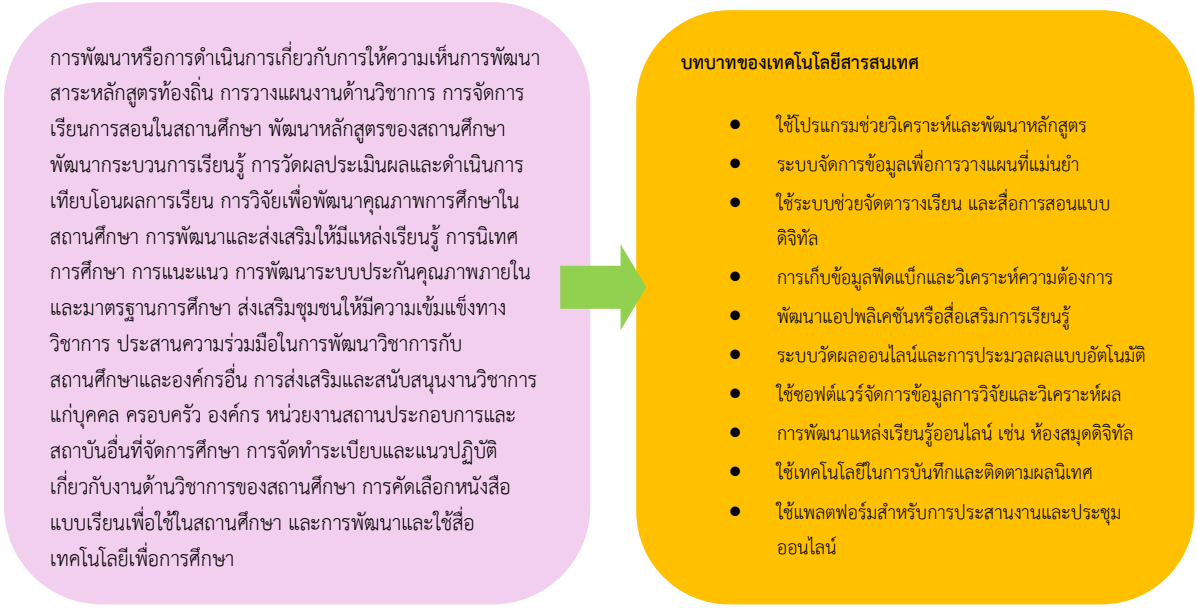

ภาพที่ 1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับบริหารจัดการงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

บทสรุป

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สรุปได้ดังนี้ ควรมี

เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยอำนวยความสะดวก ด้านอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงและพร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ เพื่อตอบโจทย์ในการส่งเสริมความรู้ใหม่ๆ ควรมีโปรแกรมและแพลตฟอร์มที่ทันสมัยอำนวยความสะดวกให้กับครู เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับครูซึ่งเป็นการลดภาระของครู ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวกให้กับครูในเรื่องอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โปรเจคเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องเรียน เครื่องปริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร โทรทัศน์ เพื่อให้ครูได้ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการวางแผนงาน การประชุม การจัดการ การจัดชั้นเรียน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยต้องใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกในการทำงาน ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนครูในสถานศึกษาให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งสื่ออาจเกิดจากการสร้างขึ้นมาเองหรือสื่อที่มีอยู่แล้ว เช่น สื่อจาก YouTube Facebook Google DLTV DLIT ฯลฯ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมอบรมในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ใหม่อยู่เสมอ และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษาสร้างสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น วิดีโอ ชิ้นงาน เกม มาใช้ในการเรียนในห้องเรียน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนการสอนและเป็นการวัดความรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน ศึกษาสำรวจความต้องการ และสนับสนุนงานวิชาการเพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อยู่ในชุมชน และนำผลจากการสำรวจมาพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

2. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารควรนำสื่อทางด้านเทคโนโลยี โปรแกรมสำเร็จรูป แพลตฟอร์มต่างๆ ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการรายงานการสำเร็จการศึกษา การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาใช้ในการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดเวลาในการดำเนินงานให้กับครู

3. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูสร้างแบบฝึกทักษะต่างๆ สร้างสื่อนวัตกรรม สร้างบทเรียนสำเร็จรูป เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนในสถานศึกษา และควรเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีการจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทั้งนอกห้องเรียนและนอกเวลาเรียนได้ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไปอบรมตามหน่วยงานต่างๆ ตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2.2 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ หรือด้านบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ สังฆะกาโล. (2565). *การใช้เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.starfishlabz.com/blog/760

นพดล อารมณ์รัตน. (2560). การบริหารงานวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปิยะนุช บัวชุม. (2561). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. *การค้นคว้าอิสระครุศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

วิจารณ์ พานิช. (2564). *เทคโนโลยีกับการศึกษา.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.scimath.org/article-technology/item/12422-2021-08-23-06-07-45

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2561). *อินเตอร์เน็ตและการศึกษาไทย.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก http://pioneer.chula.ac.th/~awirote/ling/internetedu.html

สดสวย กาวี. (2547). *การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา.*สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/createweb/10000/generality/10000-12033.html.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแหงชาติ พ.ศ. 2542 และที่แกไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 กรกฎาคม 2546.จาก www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf.

พีรวิชญ์ คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). แนวทางส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลตามลีลาการเรียนรู้แบบวาร์คสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อภิญญา รัตนโกเมศ. (2552). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
Student Affairs Administration Guidelines with Aggressive Student Behavior of Opportunity Expansion Schools in Pak Phanang District Nakhon Si Thammarat Province

[1]**จิรวดี หนูเกื้อ** Jirawadee Nookuea
[2]**พัชราภา ตันติชูเวช** Patcharapa Tantichuwet
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
[1,2]Faculty of Education and Development Sciences,
Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus
[1]Corresponding author, e-mail: jirawadee.noo@ku.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประชากรที่ใช้ ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและคณะครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 7 โรงเรียน ผู้บริหารและคณะครูทั้งหมด 93 คน มีการตอบกลับ 77 คน คิดเป็นร้อยละ 82.80 เครื่องมือ ที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นซึ่งผู้วิจัย ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.857 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านพฤติกรรมก้าวร้าวด้านวาจามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านพฤติกรรมก้าวร้าว ด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากค่าเฉลี่ยได้แก่ ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน และด้านส่งเสริมประชาธิปไตย ตามลำดับ 3) แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะ

ครูต้องร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่มีระเบียบและปลอดภัย มีบริการให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนทางจิตวิทยา มีการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนและมีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ใช้ศิลปะ ดนตรี เป็นสื่อกลางในการช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม
คำสำคัญ: งานกิจการนักเรียน; พฤติกรรมก้าวร้าว; แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1.) to study students' aggressive behavior levels in Opportunity Expansion Schools in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. 2.) To study the current state of student Affairs administration in Opportunity Expansion Schools in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. 3.) To study the Student Affairs Administration Guidelines with Aggressive Student Behavior of Opportunity Expansion Schools. The population used in the research consists of Educational Institution Administrators and teachers from 7 Opportunity Expansion Schools in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. There are 93 administrators and teachers, with 77 responses received, representing 82.80 percent. The research instrument used is a questionnaire developed by the researcher, with a reliability coefficient of 0.857 for the entire questionnaire. The statistical methods used for data analysis include percentages, mean, and standard deviation. The research found that 1. the overall level of aggressive behavior among students in opportunity expansion schools in Pak Phanang district, Nakhon Si Thammarat province, was low on average. When considering each aspect, ranked from highest to lowest average, verbal aggression had the highest average, while physical aggression had the lowest. 2. The current state of Student Affairs Administration in Opportunity Expansion Schools in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province, is, on average, high. When considering each aspect individually, the top three average values are as follows: the promotion of morality and ethics was rated the highest, followed by student activities and student health services. The least emphasized aspect was the promotion of democratic practices. 3. The management approach for students exhibiting aggressive behavior in extended opportunity schools suggests that schools, administrators, and teachers must collaborate to create an orderly and safe environment. This includes providing counseling services and psychological support, working with parents and the community, and organizing creative activities. Activities that use art and music as mediums can help students express themselves appropriately and constructively.
Keywords: Student Affairs; Aggressive Behavior; Student Affairs Administration Guidelines

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโลกโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจาการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งรัฐสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในด้านความรู้และด้านคุณธรรม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และมาตราที่ 24 (4) ที่ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ในทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาปัจจุบันเป็นหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคน ได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการ ให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัยโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษา และโดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ, 2545)

สถานศึกษาจึงต้องการจัดการศึกษาที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ยึดคุณธรรมนำความรู้สู่ไทย แต่เนื่องจากสังคมมนุษย์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านไม่ว่าจะ เป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการศึกษา ทำให้เราต้องปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ตลอดเวลาอีกทั้งสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่เกิดขึ้นกับประชากรทั่วโลกทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมกับทุกคน เด็กและวัยรุ่นก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในครั้งนี้ไม่น้อย จากงานวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่นในยุโรปจำนวน 1,480 ครอบครัว จากประเทศอิตาลี สเปน และโปรตุเกสของฟรานซิสโก อาร์. และคณะ (Francisco R., et al.) ในช่วงระยะเวลาที่ต้องกักตัวหรือจำกัดพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างสถานการณ์โรคระบาด ว่าช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เด็กๆ มีการเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวัน พฤติกรรม รวมไปถึงอารมณ์ ซึ่งผลจากการสำรวจพบว่าสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุดได้แก่ เด็กๆ ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรมไปในเชิงลบ มีการใช้เวลากับหน้าจอเพิ่มมากขึ้น มีเวลาในการทำกิจกรรมทางกายลดลง และใช้เวลาในการนอนทั้งช่วงกลางวัน

และกลางคืนมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่บ้านเป็นระยะเวลายาวนานต่อเนื่องนี้ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กเมื่อกลับมาสู่รั้วโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงถดถอยหรือในทางจิตวิทยาเรียกว่า Regression (Francisco R., et al., 2020)

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องสร้างองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้วยเหตุผลดังกล่าว กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ปัจจุบันเพื่อช่วยให้ครูรับทราบ เข้าถึงและพัฒนาผู้เรียนโดยจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวางแผนเพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและปรับตัวอย่างมีเหตุผลในยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา ณัฐพล แสงงาม ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียนไว้ดังนี้ 1) มีความสำคัญต่อตัวนักเรียน คือ ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสคลายเครียดจากการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ เนื่องจากหากนักเรียนมุ่งแต่เรียนและทำงานตามที่ครูมอบหมายอย่างจริงจังจนไม่มีเวลาหยุดพักย่อมทำให้หย่อนสมรรถพัฒนะไม่มีสมรรถภาพทัดเทียบกับผู้อื่นได้ 2) มีความสำคัญต่อผู้สอน เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้สอนมีสัมพันธภาพอันดีแก่ผู้เรียน ได้รู้จักเข้าใจ และสามารถช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น 3) มีความสำคัญต่อผู้บริหารโรงเรียน ช่วยให้ผู้บริหารได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อนำมาศึกษาหรือใช้ประโยชน์กับนักเรียน ผู้ปกครอง หรือสถานศึกษาที่สูงขึ้นไปซึ่งต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน 4) มีความสำคัญต่อฝ่ายแนะแนว ช่วยให้ได้รับข้อมูลด้านความถนัดและความสนใจ จากการสังเกตและบันทึกข้อมูลประจำวันในการร่วมทำกิจกรรมนักเรียนรายบุคคลเพื่อนำไปประกอบการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการตัดสินใจวางแผนเลือกสายการเรียนให้เหมาะสมกับตนที่สุด 5) มีความสำคัญต่อประเทศชาติ คือเสริมสร้างประชาชาติที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ ในด้านปัญญา ศีลธรรม จรรยามารยาท เพราะได้ส่งเสริมนักเรียนใน ด้านกิจกรรมต่างๆ ให้มีความรู้และประสบการณ์ให้นักเรียนเติบโตเป็นพลังสังคมของชาติต่อไป (ณัฐพล แสงงาม, 2564)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีปัญหาในด้านพฤติกรรมก้าวร้าวในหลายรูปแบบทั้งต่อคุณครูเพื่อนรุ่นพี่และรุ่นน้องในโรงเรียนทำให้เกิดการทำร้ายร่างกายกัน อยู่ร่วมกันอย่างไม่สงบสุข ขาดความเคารพซึ่งกันและกัน ส่งผลกระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น สร้างปัญหาต่างๆตามมา เมื่อรุ่นพี่ประพฤติปฏิบัติตนไม่ดี ไม่เหมาะสมและก้าวร้าว พฤติกรรมเหล่านั้นจะกลายมาเป็นพฤติกรรมเลียนแบบให้รุ่นน้องปฏิบัติตนตามและนำมาซึ่งความทุกข์ใจของผู้ปกครอง เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้แก่รุ่นน้องและสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีให้แก่โรงเรียน จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียน และแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มี

พฤติกรรมก้าวร้าวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางการบริการกิจการนักเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหา ส่งผลให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสถานศึกษา

วัตถุประสงค์

1.เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสานวิธี (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนและสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของประชากร ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ตอนที่ 3 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแนวคิดของเบสท์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 โดยใช้การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.857 แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจากผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 82.80 และใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ (Frequency) วิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับพฤติกรรมกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานผู้วิจัยนำเสนอระดับพฤติกรรมกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ ความก้าวร้าวทางกาย และความก้าวร้าวทางวาจา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและภาพรวมทั้ง 2 ประเภท รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

ข้อที่	ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. พฤติกรรมก้าวร้าวด้านร่างกาย				
1	มีนักเรียนมีพฤติกรรมทุบ ตี หรือชกต่อยกับเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้อง	2.15	0.99	น้อย
2	นักเรียนมีพฤติกรรมจะทำร้าย ทุบ ตี หรือจะชกต่อยกับคณะครู	1.5	0.87	น้อย
3	นักเรียนมีการทำลายข้าวของของตนเอง	1.8	0.92	น้อย
4	นักเรียนมีการทำลายข้าวของของผู้อื่นหรือของส่วนรวม	2.0	1.06	น้อย
5	นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกด้วยท่าทางที่ประชดใส่เพื่อนหรือรุ่นพี่และรุ่นน้อง	2.43	1.26	น้อย
6	นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกด้วยท่าทางที่ประชดใส่คณะครู	2.0	1.04	น้อย
7	นักเรียนพกพาอาวุธเข้ามาในสถานศึกษา	1.56	0.90	น้อย
8	นักเรียนพยายามจะใช้อาวุธในการทำร้ายเพื่อน รุ่นพี่หรือรุ่นน้อง	1.56	1.08	น้อย
9	นักเรียนพยายามจะใช้อาวุธในการทำร้ายคณะครู	1.38	0.83	น้อยที่สุด
	รวม	1.83	0.84	น้อย
2. พฤติกรรมก้าวร้าวด้านวาจา				
10	นักเรียนมีการใช้คำหยาบคายเป็นปกติ	3.01	1.46	ปานกลาง
11	นักเรียนมีการด่าทอ ต่อว่ากับเพื่อน รุ่นพี่รุ่นน้อง	2.94	1.42	ปานกลาง
12	นักเรียนมีการด่าทอ ต่อว่ากับคณะครู	1.83	1.03	น้อย
13	นักเรียนมีพฤติกรรมนินทาหรือว่าผู้อื่นลับหลัง	2.57	1.34	ปานกลาง
14	นักเรียนมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก	2.42	1.29	น้อย
15	นักเรียนมีการต่อต้านเพื่อนหรือไม่รับเข้ากลุ่ม	2.20	1.24	น้อย
16	นักเรียนแสดงความพอใจ ประชดทางสีหน้า	2.49	1.33	น้อย
17	นักเรียนมีการปฏิเสธด้วยสีหน้าท่าทาง	2.65	1.39	ปานกลาง
	รวม	2.51	1.16	ปานกลาง
	รวมทุกด้าน 2.15		0.94	น้อย

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 2.15, S.D.=0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากการแสดงผลค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านพฤติกรรมก้าวร้าวด้านวาจา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.51, S.D.=1.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมก้าวร้าวด้านร่างกาย ($\bar{X}$= 1.83, S.D.=0.84) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นรายด้าน คือ

พฤติกรรมก้าวร้าวด้านร่างกาย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 1.83, S.D.=0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกด้วยท่าทางที่ประชดใส่เพื่อนหรือรุ่นพี่และรุ่นน้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.43, S.D.=1.26) รองลงมา คือ มีนักเรียนมีพฤติกรรมทุบ ตี หรือชกต่อยกับเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 2.15, S.D.=0.99) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีพฤติกรรมจะทำร้าย ทุบ ตี หรือจะชกต่อยกับคณะครู มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 1.5, S.D.=0.87)

พฤติกรรมก้าวร้าวด้านวาจา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.51, S.D.=1.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ นักเรียนมีการใช้คำหยาบคายเป็นปกติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.01, S.D.=1.46) รองลงมา คือ นักเรียนมีการด่าทอ ต่อว่ากับเพื่อน รุ่นพี่รุ่นน้อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 2.94, S.D.=1.42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีการด่าทอ ต่อว่ากับคณะครู มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 1.83, S.D.=1.03)

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานผู้วิจัยนำเสนอสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียนด้านการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน ด้านการจัดบริการแนะแนว ด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนการศึกษาตอนนี้เป็นการอธิบายลักษณะของข้อมูล นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและภาพรวมทั้ง 2 ด้าน รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนที่ของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อที่	สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย		4.34	0.70	มาก
2. ด้านการจัดบริการแนะแนว		4.35	0.59	มาก
3. ด้านกิจกรรมนักเรียน		4.40	0.99	มาก
4. ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน		4.31	1.01	มาก
5. ด้านการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน		4.38	1.00	มาก

6. ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	4.47	0.84	มาก
7. ด้านส่งเสริมประชาธิปไตย	4.29	0.63	มาก
รวมทุกด้าน	4.36	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.36, S.D.=0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากการแสดงผลค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.47, S.D.=0.84) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.40, S.D.=0.99) และด้านการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.38, S.D.=1.00) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านส่งเสริมประชาธิปไตย ($\bar{X}$= 4.29, S.D.=0.63) ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สรุปได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูต้องร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่มีระเบียบและปลอดภัย โรงเรียนควรมีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและส่งเสริมความปลอดภัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเองได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะทางสังคม

แนวทางที่ 2 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูร่วมกันจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาและให้ การสนับสนุนทางจิตวิทยา การให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านจิตวิทยาแก่เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถรับมือกับความเครียดหรือปัญหา ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวได้

แนวทางที่ 3 โรงเรียนมีการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนสามารถช่วยสนับสนุนร่วมกันพูดคุยเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน การสื่อสารอย่างต่อเนื่องระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

แนวทางที่ 4 โรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มต้นด้วยการประเมินและวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ผ่านการสนทนากับนักเรียน ผู้ปกครอง และครู เพื่อทำความเข้าใจถึงต้นเหตุ เช่น ปัญหาภายในครอบครัว ความเครียดจากการเรียน หรือปัญหาด้านสังคม มีการจัดให้คำปรึกษารายบุคคล

แนวทางที่ 5 กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ใช้ศิลปะ ดนตรี เป็นสื่อกลางในการช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม และยังช่วยนักเรียนระบายความรู้สึก อารมณ์ในทางสร้างสรรค์ และยังช่วยเพิ่มสมาธิและสร้างความสงบในจิตใจ รวมไปถึงกิจกรรมกีฬาที่เน้นการสร้างวินัย

แนวทางที่ 6 กิจกรรมที่พัฒนาภาวะผู้นำ การให้โอกาสนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรับบทบาทผู้นำในกิจกรรมเล็กๆ จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของครู จะสามารถช่วยสร้างความมั่นใจและทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเอง

แนวทางที่ 7 โรงเรียนควรทำการประเมินและวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างละเอียด จัดให้มีการเยี่ยมบ้าน การสนทนาเพื่อนๆ กับผู้ปกครองหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

แนวทางที่ 8 โรงเรียนจัดให้มีบริการการให้คำปรึกษาส่วนตัวกับผู้บริหาร คณะครู หรือครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน นักเรียนจะมีโอกาสสะท้อนความรู้สึกของตนเอง เรียนรู้การจัดการอารมณ์ รับคำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และจะช่วยนักเรียนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในเชิงบวก

แนวทางที่ 9 โรงเรียนมีการติดตามผลพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การติดตามนี้อาจรวมถึงการสื่อสารกับผู้ปกครองหรือครูประจำชั้น เพื่อรับทราบพฤติกรรมทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน

แนวทางที่ 10 โรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินสุขภาพจิตอย่างเป็นระบบ นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอาจมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่ต้องการการช่วยเหลือ เช่น การประเมินโดยครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน นักจิตวิทยาหรือผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรม เพื่อวิเคราะห์ต้นเหตุและความจำเป็นในการรักษาหรือให้คำปรึกษาเชิงลึก และการดูแลสุขภาพร่างกาย

แนวทางที่ 11 การเป็นแบบอย่างที่ดีจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรม เช่น การเคารพในสิทธิและความคิดของผู้อื่น การอดทนต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก และการจัดการกับความขัดแย้งด้วยการเจรจาอย่างสร้างสรรค์

แนวทางที่ 12 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น กิจกรรมกลุ่ม การทำงานช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชน หรือการเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้การเสียสละและการรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเข้าใจถึงคุณค่าของการทำดีและการช่วยเหลือผู้อื่น

แนวทางที่ 13 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง เช่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การแสดงความเห็นโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และสันติ การยอมรับความเห็นที่แตกต่าง

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวด้านร่างกายของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกด้วยท่าทางที่ประชดใส่เพื่อนหรือรุ่นพี่และรุ่นน้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าวออกมาบางครั้งบางคราว อาจจะมีสาเหตุมาจากนักเรียนต้องการเรียกร้องความสนใจ หรือบางครั้งนักเรียนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้และมีความต้องการจะเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาบุคลิกภาพของ Erickson ที่กล่าวว่าในช่วงวัยรุ่น บุคคลมักจะค้นหาตัวตนและทดสอบบทบาทต่างๆ ในสังคม การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวบางครั้งอาจเป็นผลมาจากการพยายามที่จะสร้างเอกลักษณ์ส่วนตัวหรือพยายามหาวิธีการในการแสดงออกมาซึ่งความต้องการของตนเอง (Erickson, 1963) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกรัตน์ เสืออ่วม ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จากการวิจัยพบข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของระดับพฤติกรรมก้าวร้าวพบว่า อยู่ในระดับมากหนึ่งประเด็น คือ ประเด็นที่ว่าถ้าใครมาออกคำสั่งกับนักเรียนมากเกินไป นักเรียนจะไม่ยอมทำตาม มีการแสดงท่าทีต่อต้าน ประชดชันใส่ (กนกรัตน์ เสืออ่วม, 2561)

ประเด็นที่ 2 สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากในปัจจุบันโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาท ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเป็นอย่างมาก และในปีการศึกษา 2563– 2564 ที่ผ่านมาเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้และต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากที่เคยเรียนในโรงเรียนมาเป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบอื่นๆ ทดแทน ส่งผลให้นักเรียนหันหน้าเข้าหาจอโทรศัพท์มากยิ่งขึ้น และใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับครอบครัว อยู่กับสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่อาจจะมีทั้งดีและไม่ดีในเวลาเดียวกัน การใช้เวลาส่วนใหญ่กับครอบครัว ชุมชนและการหันหน้าเข้าหาจอโทรศัพท์เพิ่มขึ้น และการที่นักเรียนต้องใช้เวลามากขึ้นกับครอบครัวและชุมชน รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ ทำให้โรงเรียนเน้นความสำคัญกับการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะสิ่งแวดล้อมทั้งในครอบครัว ชุมชน และโลกออนไลน์ มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมของนักเรียนในทางที่ดีและไม่ดี ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 81 ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม” และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งทำให้สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญและมุ่งหวังพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามที่สถานศึกษากำหนด สถานศึกษาจึงตระหนักดีว่าการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมในตัวนักเรียน ไม่เพียงแต่ปลูกฝังค่านิยมอันดีงามให้แก่นักเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมอีกด้วย การดำเนินการในด้านนี้จึงได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลให้ค่าเฉลี่ยในด้านนี้สูงกว่าด้านอื่นๆ ในการบริหารกิจการนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ, 2545).

ประเด็นที่ 3 แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยสามารถวิจารณ์ผลจากการศึกษาได้ ดังนี้ การบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งโรงเรียน ผู้บริหาร และครูจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้สึกไว้วางใจ การสื่อสารเชิงบวกระหว่างผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะถ้าผู้บริหารหรือครูทำให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวไว้วางใจได้ จะสามารถช่วยให้เขากล้าพูด กล้าแสดงออก

เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าพวกเขามีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เมื่อผู้บริหารและครูแสดงความสนใจอย่างจริงจังในการรับฟังปัญหาของนักเรียนและสร้างการสื่อสารเชิงบวก นักเรียนจะรู้สึกไว้วางใจที่จะเปิดเผยความรู้สึกและปัญหาของตนเอง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพูดคุยแบบเปิดใจยังช่วยลดความตึงเครียด อีกทั้งครูและผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงคุณธรรมจริยธรรม เช่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแอลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) ที่ระบุว่า พฤติกรรมของนักเรียนสามารถถูกกำหนดและเปลี่ยนแปลงได้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลต้นแบบ การที่ผู้บริหารและครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารเชิงบวกและการจัดการปัญหาด้วยความเข้าใจ จะส่งผลให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวได้เรียนรู้จากการเห็นแบบอย่างเหล่านั้น เมื่อครูและผู้บริหารแสดงพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การใช้คำพูดที่สร้างแรงบันดาลใจ การแสดงความเข้าใจ และการฟังอย่างตั้งใจ นักเรียนจะมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านี้ แอลเบิร์ต บันดูรายังเน้นถึงความสำคัญของการเสริมแรงเชิงบวก (positive reinforcement) เมื่อพฤติกรรมที่เหมาะสมถูกยอมรับและได้รับการชื่นชมนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวจะมีแรงจูงใจในการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าว แต่ยังช่วยให้นักเรียนรู้สึกถึงความสำคัญและคุณค่าของตนเอง โรงเรียนควรมีบริการให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนทางจิตวิทยาอย่างต่อเนื่อง ระบบ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาแบบรายบุคคล โดยผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนให้เรียนรู้การจัดการอารมณ์ และหาทางแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน อีกทั้งควรมีติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งในโรงเรียนและที่บ้านจะช่วยให้มั่นใจว่านักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น รวมไปถึงโรงเรียนควรมีแนวปฏิบัติที่ใช้ในการจัดการพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ หากนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โรงเรียนต้องมีกฎระเบียบและแนวทางการจัดการ (Albert Bandura, 1986) และสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) โดยบี. เอฟ. สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ที่เน้นการใช้การเสริมแรง (reinforcement) และการลงโทษ (punishment) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เสนอว่า พฤติกรรมสามารถถูกสร้างขึ้นหรือถูกเปลี่ยนแปลงได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าภายนอก หากโรงเรียนมีกฎระเบียบและแนวทางการจัดการพฤติกรรมที่ชัดเจนและเป็นระบบ จะสามารถใช้การเสริมแรงเชิงบวกเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และการลงโทษในกรณีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การเสริมแรงเชิงบวก เช่น การให้รางวัลหรือคำชมเชยเมื่อเห็นพฤติกรรมที่เหมาะสม จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนทำพฤติกรรมนั้นซ้ำบ่อยขึ้น ในทางตรงกันข้าม การใช้การลงโทษที่เหมาะสม เช่น การเตือนด้วยคำพูดหรือการลงโทษเบาๆ เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ จะทำให้นักเรียนตระหนักถึงผลที่ตามมาของพฤติกรรมนั้นและหลีกเลี่ยงในอนาคต นอกจากนี้ การสร้างแนวทางการจัดการพฤติกรรมที่เป็นระบบยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจขอบเขตของพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็นระเบียบ (B.F. Skinner, 1904)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่โดยแสดงประเภทของพฤติกรรมที่สะท้อนขั้นตอนและองค์ประกอบสำคัญในการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในโรงเรียนขยายโอกาส ดังภาพที่ 1

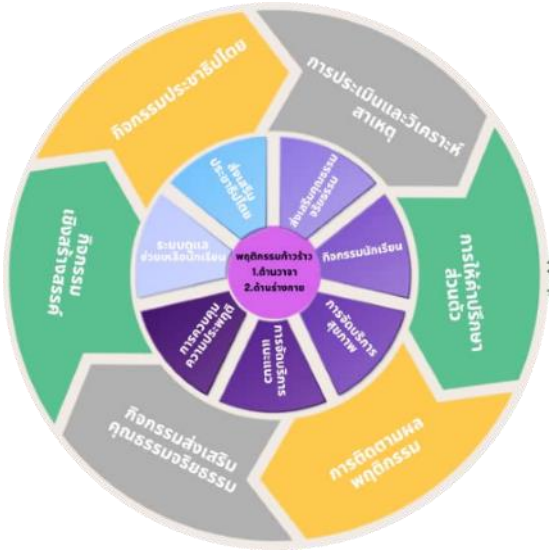

ภาพที่ 1 แผนภูมิแบ่งออกเป็น 3 ชั้นที่สะท้อนขั้นตอนและองค์ประกอบสำคัญในการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในโรงเรียนขยายโอกาส

มีคำอธิบายดังนี้ วงกลมชั้นใน คือ ประเภทพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงถึงรูปแบบของพฤติกรรมก้าวร้าวที่พบในนักเรียน แบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก 1) ก้าวร้าวด้านวาจา เช่น การใช้คำพูดในเชิงลบ การพูดจาหยาบคายหรือล้อเลียน 2) ก้าวร้าวด้านร่างกาย เช่น การทำร้ายร่างกาย การชกต่อย ผลักดัน หรือการใช้กำลัง วงกลมชั้นกลาง คือ การบริหารกิจการนักเรียน องค์ประกอบที่ช่วยในการบริหารจัดการพฤติกรรมก้าวร้าว มี 7 ด้าน คือ 1) ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น จัดกิจกรรมปลูกฝังจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ 2) ด้านกิจกรรมนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ 3) ด้านการจัดบริการสุขภาพ จัดให้มีการดูแลสุขภาพนักเรียน ทั้งร่างกายและจิตใจ 4) ด้านการจัดบริการแนะแนว มีบริการให้คำแนะนำเพื่อปรับตัวและพัฒนาตนเอง 5) ด้านการควบคุมความประพฤติ มีการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยในโรงเรียน 6) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการติดตามความประพฤติและให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และ 7) ด้านส่งเสริมประชาธิปไตย มีการสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิ หน้าที่ และการเคารพกฎระเบียบ วงกลมชั้นนอก คือ แนวทางปฏิบัติ เป็นวิธีการดำเนินงานเพื่อจัดการกับพฤติกรรมก้าวร้าว ต้องมีการประเมินและวิเคราะห์สาเหตุ ศึกษาต้นตอของปัญหาอย่างละเอียด มีบริการให้คำปรึกษาส่วนตัว มีการพูดคุยและแก้ปัญหาเฉพาะบุคคล มีการติดตามผลพฤติกรรม ตรวจสอบความก้าวหน้าในการปรับปรุงพฤติกรรม สนับสนุนส่งเสริมหิ้กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และจิตอาสา มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ใช้ศิลปะและดนตรีช่วยระบายอารมณ์และฝึกสมาธิ ใช้กิจกรรมกีฬาเพื่อส่งเสริมการสร้างวินัย ความร่วมมือ และลดความก้าวร้าว ส่งเสริมให้มีกิจกรรมประชาธิปไตย ให้

ความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งโมเดลนี้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเข้าใจพฤติกรรม วางแผนการบริหารและดำเนินการด้วยแนวทางปฏิบัติที่สร้างสรรค์และเหมาะสม

บทสรุป

ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านพฤติกรรมก้าวร้าวด้านวาจา และด้านพฤติกรรมก้าวร้าวด้านร่างกาย ตามลำดับ และสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน ด้านการจัดบริการแนะแนว ด้านการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและด้านส่งเสริมประชาธิปไตย ตามลำดับ และแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูต้องร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่มีระเบียบและปลอดภัย มีบริการให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนทางจิตวิทยา มีการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน มีการประเมินและวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ผ่านการสนทนากับนักเรียน ผู้ปกครอง และมีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ใช้ศิลปะ ดนตรี จัดกิจกรรมที่พัฒนาภาวะผู้นำ และโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น กิจกรรมกลุ่ม การทำงานช่วยเหลือโรงเรียนนและชุมชน หรือการเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้การเสียสละและการรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างจริงจังมากขึ้น ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนและการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้บริหารควรนำแนวทางในการบริหารกิจการนักเรียนนี้ไปปรับใช้ในสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ครูและนักเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เน้นการสื่อสารเชิงบวกและร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับนักเรียน เพราะกิจกรรมและแนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้ ได้จากการสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีบทบาทในการบริหารกิจการนักเรียนโดยตรง ซึ่งสามารใช้แนวทางดังกล่าวในการปรับลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และเป็นการบ่มเพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนต่อไป

1.3 โรงเรียนและผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการประสานงานร่วมกันเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวควรมีการสื่อสารกับผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดอย่างสม่ำเสมอ โดยการชี้แจงให้เห็นถึงข้อดีของการเปิดเผยข้อมูลนักเรียนที่แท้จริง มีการออกเยี่ยมบ้าน

เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาเชิงลึก เพื่อดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามสภาพปัญหา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนานักเรียนอย่างทั่วถึง

2.3 ควรศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว

2.4 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการบริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ เสืออ่วม. (2561). “พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา”. *งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารงานยุติธรรมและสังคม.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐพล แสงงาม. (2564). “สภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 06 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 134. ตอน ก, หน้า 14.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545*). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf

Albert Bandura แอลเบิร์ต บันดูรา. (1986). *ทฤษฎีของการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory).* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 7 กันยายน 2567 จาก https://urlshort.asia/rTqkj

B.F. Skinner บี. เอฟ. สกินเนอร์. (1904). *ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม(Behaviorism).* สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2567 จาก https://004kanpaksorn.blogspot.com/2018/07/behaviorism.html

Erickson. (1963). *การพัฒนาตนตารมแนวคิดของอีริค อีริคสัน.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก file:///C:/Users/hp/Downloads/5861-Article%20Text-16782-18967-10-20150831.pdf

Francisco, R., et al. (2020*).* Psychological symptoms and behavioral changes in children and adolescents during the early phase of COVID-19 quarantine in three European countries. *Frontiers in Psychiatry, (11):* 1329.

การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

The Management of Ordinary Scout Activites by School Administrators Affiliated under the Phattalung Educational Service Area Office, Area 2

[1]**ต่อศักดิ์ ประยูรวงศ์** Torsak Prayurawon
[2]**นวรัตน์ ไวชมภู** Navarat Waichompu
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: tosak.pra075@hu.ac.th

Received November 14, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญ และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนลูกเสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 274 คน จากนั้นจึงทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูผู้สอนลูกเสือ เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวโดยการทดสอบค่าเอฟ หรือข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียน จำแนกตามเพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ พบว่า ไม่แตกต่างกัน และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญด้านการวางแผน ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ ด้านการจัดบุคลากร ผู้บริหารควรมีการประชุมนายหมู่อยู่เสมอ ด้านการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีกิจกรรมการสอนตามแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำปฏิญาณและกฎ การเรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ การใช้สัญญาณร่วมกัน การศึกษาธรรมชาติ ความก้าวหน้าในการฝึกอบรม ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาการใช้สื่อในการจัดกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการประเมินผล ผู้บริหารมีการกำหนดเกณฑ์จากการวัดผลที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การบริหาร; ลูกเสือสามัญ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study and compare the administration of scouts by school administrators under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2. The population included teachers from all 114 schools under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2, spanning six districts: Tamot, Kong Ra, Khao Chaison, Bang Kaeo, Pak Phayun. The sample size was determined using the Crazy and Morgan's, resulting in a sample size of 274 individuals. Simple random sampling without replacement was employed to select the participants. The key informants were 1 0 teachers, specifically selected according to their qualifications. Data were analyzed using basic statistics, including mean and standard deviation, as well as inferential statistics, including t-tests and one-way ANOVA. Qualitative data were analyzed using frequencies. Results showed that the overall administration of scouts was at a high level ranked as follows: teaching and learning management, personnel management, planning, budget and materials, and evaluation. When considering each aspect, it was found that in terms of teaching management, administrators organized activities that raised awareness of the value and enjoyment of being scouts, which had the highest average score. For personnel management, administrators' systematic organization of scout units scored highest. In planning, administrators' discretion in organizing all activities had the highest mean. Regarding budget and materials, administrators used teaching materials that were appropriate for the content, learning objectives, teaching methods, learners, and environment, with the highest mean score. For evaluation, administrators' use of assessment results for improvement had the highest mean. The comparison of the administration of scouts in schools based on the opinions of school administrators and scouts' leaders, classified by gender, scouts qualifications, and experience in scouts' activities, revealed no significant differences.

Keyword: Administration; Ordinary Boy Scout; Administrators

บทนำ

การศึกษานั้น มีบทบาทและความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติในส่วนรวม การจัดการศึกษาในทุกระดับจะต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้ คิดวิเคราะห์เป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายต่อกิจการลูกเสือ ซึ่งความสำคัญของกิจกรรมลูกเสือนั้นการลูกเสือเป็นขบวนการทางการศึกษาสำหรับเยาวชนที่มีวัตถุประสงค์จะสร้างบุคลิกภาพ และพัฒนาการทางสังคมให้กับเยาวชนเพื่อให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ โดยใช้วิธีการของลูกเสือ ยึดมั่นในกฎและคำปฏิญาณ การเรียนรู้โดยการกระทำ เน้นการปฏิบัติกิจกรรมกลางแจ้ง การ

ใช้ระบบหมู่ และความก้าวหน้าของบุคคล โดยใช้หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือและการลูกเสือ เป็นการอาสาสมัครทำงานให้การศึกษาพัฒนาเยาวชนโดยทั่วไป ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในเรื่องเชื้อชาติ ผิวพรรณ วรรณะ ลัทธิทางศาสนาใดๆ และไม่อยู่ภายใต้อิทธิพล หรือเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยยึดปฏิบัติตามอุดมการณ์ของผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลกอย่างมั่นคง ภายใต้พื้นฐานโดยมีหน้าที่ต่อศาสนาที่ตนเคารพนับถือ มีความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง มีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง เข้าร่วมในการพัฒนาสังคมด้วยการยกย่องและเคารพในเกียรติของบุคคลอื่น ช่วยเสริมสร้างสันติภาพความเข้าใจอันดี เพื่อความมั่นคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วโลก (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2561)

กิจกรรมลูกเสือสามัญเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่บังคับตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งจัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนเป็นคนดี ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ทั้งนี้เพราะปรัชญาของการลูกเสือคือการทำให้นักเรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิตมีวุฒิภาวะ ทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม รู้จักเรียนรู้ในเชิง พหุปัญญา รู้จักคิดตัดสินใจแก้ปัญหาและการมีงานทำรวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

แม้ว่ากิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนจะเป็นกิจกรรมที่บังคับ แต่เท่าที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมลูกเสือสามัญในโรงเรียนโดยทั่วไป ดูเหมือนว่ายังไม่สมบูรณ์แบบตามเจตนารมณ์ของรัชกาลที่ 6 ที่ทรงตั้งไว้ ในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งไม่ได้ให้ความสำคัญของกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนหรือผู้บังคับบัญชาขาดทักษะ ความรู้และประสบการณ์ทางลูกเสือ ขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง วิธีการวัดผลประเมินผลไม่เหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งแตกต่างกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อๆ ไป ผู้บริหารเป็นหัวหน้าในองค์กรทางการศึกษาซึ่งมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องพัฒนาเยาวชนของชาติอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจในกิจกรรมลูกเสือ พร้อมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายของกิจกรรมลูกเสือได้ (อเนก ปัทมพงศา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 114 โรงเรียน ทุกโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมและการบริหารงานลูกเสือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษา การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ด้านการประเมินผล พบว่า การวัดผลประเมินผลกิจกรรมลูกเสือยังไม่เป็นที่น่าพอใจ มีอยู่ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมบังคับและวิชาพิเศษ โดยใช้เกณฑ์ผ่านและไม่ผ่าน กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมบังคับที่ลูกเสือทุกคนจะต้องเข้าร่วมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และต้องพักแรมคืน อย่างน้อย 1 คืน สำหรับวิชาพิเศษลูกเสืออาจสอบวิชาพิเศษได้ตามที่หลักสูตรกำหนด และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวถึงการวัดผลกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งการวัดผลและประเมินผลกิจกรรมลูกเสือ มี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมบังคับ เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้ลูกเสือ เนตรนารี ผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตร โดยการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่าน

การประเมินผลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดและมีการวัดผลตลอดภาคเรียน โดยการสังเกต/การซักถามและการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และวิชาพิเศษ เป็นการวัดผลและประเมินผลในแต่ละวิชา โดยการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งการบริหารงานกิจกรรมลูกเสือที่มีคุณภาพจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสมบูรณ์สำหรับการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีด้วยการพัฒนา ทั้ง 8 ประการ คือ พัฒนาทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ค่านิยม เจตคติ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล สังคม ชุมชน และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะพื้นฐานให้กับเด็กได้พัฒนาทางกาย สติปัญญา จิตใจ ฝึกการมีระเบียบวินัย เคารพกติกา มีความสามัคคี คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณะประโยชน์ มีความรักชาติ (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2551)

จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานลูกเสือสามัญภายในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ของลูกเสือนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานภายใต้กรอบงานที่เหมาะสมที่ส่งผลต่อคุณภาพของลูกเสือสามัญภายในสถานศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จะช่วยให้เห็นแนวทางการบริหารงานลูกเสือที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานลูกเสือภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้กับสถานศึกษาที่ดำเนินการจัดกิจกรรมลูกเสือ ได้นำไปพัฒนากิจกรรมลูกเสือให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตาม เพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ด้านลูกเสือ

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตาม เพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ด้านลูกเสือ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ครูผู้สอนลูกเสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ทั้งหมด 114 โรงเรียน ใน 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอตะโหมด อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว อำเภอปากพะยูน และอำเภอป่าบอน รวมประชากรทั้งหมด 946 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนลูกเสือ สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 274 คน จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling without Replacement) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครู ครูผู้สอนลูกเสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) เพศ ประสบการณ์ด้านลูกเสือ 2) วุฒิทางลูกเสือ 3) ประสบการณ์ด้านลูกเสือ รวมจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริหารงานกิจกรรมลูกเสือสามัญ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบการเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมากที่สุด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการจัดบุคลากร 3. ด้านการจัดการเรียนการสอน 4. ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ และ 5. ด้านการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ซึ่งเป็นการให้ผู้ที่ให้ข้อมูลได้อธิบายหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อทดลองใช้เครื่องมือ 2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามกับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือสามัญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 3) เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนฉบับที่สมบูรณ์มาจัดกระทำข้อมูล โดยได้รับแบบสอบถามคืนกลับจำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ เพศ วุฒิทางลูกเสือ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางพร้อมบรรยายใต้ตาราง

2) ข้อมูลระดับการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามระดับการปฏิบัติงาน ตามวิธีของลิเคอร์ท

3) ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยค่าทีอิสระ (Independent t-test) และข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ วิเคราะห์ความแปรปรวนโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) หรือ (One-Way Analysis Of Variance: ANOVA)

4) ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.39 เพศหญิง ร้อยละ 41.61 มีวุฒิทางลูกเสือต่ำกว่า ATC ร้อยละ 41.61 วุฒิทางลูกเสือ ATC ร้อยละ 29.56 มีวุฒิทางลูกเสือสูงกว่า ATC ร้อยละ 28.83 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ น้อยกว่า 6 ปี ร้อยละ 15.32 6-10 ปี ร้อยละ 45.26 และ 11 ปีขึ้นไป ร้อยละ 39.42 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	160	58.39
หญิง	114	41.61
รวม	274	100.00
2. วุฒิทางลูกเสือ		
ต่ำกว่า ATC.	114	41.61
ATC	81	29.56
สูงกว่า ATC.	79	28.83
รวม	274	100.00
3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ		
น้อยกว่า 6 ปี	42	15.32
6-10 ปี	124	45.26
11 ปี ขึ้นไป	108	39.42
รวม	274	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีวุฒิทางลูกเสือต่ำกว่า ATC จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 41.61 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ 6-10 ปี

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปรากฏตามตารางที่ 2,3,4 และ 5 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารงานลูกเสือสามัญ	$\overline{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านการวางแผน	3.99	0.24	มาก
2	ด้านการจัดบุคลากร	4.03	0.24	มาก
3	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.05	0.27	มาก
4	ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์	3.93	0.28	มาก
5	ด้านการประเมินผล	3.74	0.19	มาก
รวม		3.95	0.13	มาก

จากตารางที่ 2 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ 3.95 , SD=0.13) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ 4.05, SD=0.27) ด้านการจัดบุคลากร ($\overline{X}$ 4.03 , SD=0.24) ด้านการวางแผน ($\overline{X}$ 3.99 , SD=0.24) ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ ($\overline{X}$ 3.93 , SD=0.28) และด้านการประเมินผล ($\overline{X}$ 3.74 , SD=0.19)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามเพศ

ที่	การบริหารงานลูกเสือสามัญ	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig
		$\overline{X}$	SD	$\overline{X}$	SD		
1	ด้านการวางแผน	4.02	0.25	3.95	0.22	2.236*	.026
2	ด้านการจัดบุคลากร	4.04	0.24	4.02	0.24	.780	.436
3	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.05	0.27	4.05	0.28	-.118	.906
4	ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์	3.93	0.28	3.94	0.28	-.072	.942
5	ด้านการประเมินผล	3.74	0.18	3.75	0.20	-.518	.605
รวม		3.95	0.12	3.94	0.14	.871	.385

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่วางไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการวางแผน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง ($\overline{X}$ 3.95, SD=0.12, $\overline{X}$ 3.94, SD=0.14) ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ

การบริหารงานลูกเสือสามัญ	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	.231	.116	1.960	.143
	ภายในกลุ่ม	251	14.799	.059		
	รวม	253	15.030			
2. ด้านการจัดบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	2	.019	.010	.157	.855
	ภายในกลุ่ม	251	15.320	.061		
	รวม	253	15.340			
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	2	.122	.061	.799	.451
	ภายในกลุ่ม	251	19.168	.076		
	รวม	253	19.290			
4. ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	2	.039	.019	.243	.785
	ภายในกลุ่ม	251	20.028	.080		
	รวม	253	20.066			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	.005	.003	.068	.935
	ภายในกลุ่ม	251	9.369	.037		
	รวม	253	9.374			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**2**	**.007**	**.003**	**.184**	**.832**
	ภายในกลุ่ม	**251**	**4.474**	**.018**		
	รวม	**253**	**4.481**			

จากตารางที่ 4 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามวุฒิลูกเสือโดยรวม รายด้านไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ

การบริหารงานลูกเสือสามัญ	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	.076	.038	.634	.531
	ภายในกลุ่ม	251	14.954	.060		
	รวม	253	15.030			
2. ด้านการจัดบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	2	.143	.072	1.182	.308
	ภายในกลุ่ม	251	15.196	.061		
	รวม	253	15.340			
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	2	.042	.021	.274	.761
	ภายในกลุ่ม	251	19.248	.077		
	รวม	253	19.290			
4. ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	2	.126	.063	.793	.454
	ภายในกลุ่ม	251	19.940	.079		
	รวม	253	20.066			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	.065	.033	.877	.417
	ภายในกลุ่ม	251	9.309	.037		
	รวม	253	9.374			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**2**	**.078**	**.039**	**2.212**	**.112**
	ภายในกลุ่ม	**251**	**4.403**	**.018**		
	รวม	**253**	**4.481**			

จากตารางที่ 5 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่วางไว้

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 คือ ด้านการวางแผน ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ (ค่าความถี่ 10) ด้านการจัดบุคลากร ผู้บริหารควรมีการประชุมนายหมู่อยู่เสมอ (ค่าความถี่ 10) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีกิจกรรมการสอนตามแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำปฏิญาณและกฎ การเรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ การใช้สัญญาณร่วมกัน การศึกษาธรรมชาติ ความก้าวหน้าในการฝึกอบรม (ค่าความถี่ 10) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาการใช้สื่อในการจัดกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าความถี่ 7) และด้านการประเมินผล ผู้บริหารมีการกำหนดเกณฑ์จากการวัดผลที่ชัดเจน (ค่าความถี่ 9)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 อภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ตระหนักและเห็นความสำคัญของการนำเอาวิธีการบริหารงานลูกเสือสามัญมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จึงได้มอบนโยบายด้านการบริหารงานในกองลูกเสือแก่ผู้บริหารในกองลูกเสือแก่ผู้บริหารโรงเรียน และมีการจัดอบรมจนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ วิธีการบริหารในกองลูกเสือ แล้วนำมาใช้ในการบริหารกองลูกเสือสามัญในโรงเรียน ทำให้ระบบการบริหารและการจัดกิจกรรมลูกเสือสามัญ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 มีการวางแผนการจัดกิจกรรม ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจในกระบวนการทำงาน บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและปรับปรุงผลงานสม่ำเสมอ มีปัจจัยบริหารที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ระบบการบริหารจัดการกิจการลูกเสือเป็นไปด้วยดี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กล่าวว่า องค์ประกอบในการวางแผนที่ดีว่า การวางแผนที่ดีต้องสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ และวัตถุประสงค์นั้นต้องแน่นอน เข้าใจง่าย มีความสอดคล้องและชัดเจน สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความยืดหยุ่น สามารถนำไปใช้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมของบุคคลหลากหลายในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและการประเมินผล มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจนตามขอบเขตภารกิจที่กำหนดไว้ คำนึงถึงปัจจัยขั้นพื้นฐานอันได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาและความต้องการขององค์การ คำนึงถึงประสิทธิภาพโดยเน้นการมีระบบควบคุม แบบให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างถูกต้อง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวาท กลกิจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอบรม ลูกเสือสามัญในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง ที่พบว่าผู้บังคับบัญชาลูกเสือในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอบรมลูกเสือสามัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อภิวาท กลกิจ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของประจวบ ปานดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารกิจการลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านผู้สอน ด้านการเงิน ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน อภิปรายผลได้ ดังนี้ (ประจวบ ปานดี, 2562)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียนนั้น

มีทั้งบุคลากรที่เป็นทั้งผู้หญิงและผู้ชายที่สามารถปฏิบัติงานกิจกรรมด้านลูกเสืออย่างเต็มกำลัง มีระเบียบวินัยในตนเองและผู้อื่นที่เป็นพื้นฐานหลักที่สำคัญในการช่วยกันพัฒนาและบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียน

2.2 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือทุกคนได้มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนขั้นตอนในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือที่เกิดขึ้นโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวุฒิทางลูกเสือแต่ละคนไม่ได้เป็นตัวกำหนดของความสำเร็จของการจัดกิจกรรมลูกเสือภายในโรงเรียน เพราะความสามารถของแต่ละบุคคลนั้นสามารถนำมารวบรวมเพื่อใช้ในสังเคราะห์และสรุปข้อมูลในการจัดกิจกรรมลูกเสือภายในโรงเรียน

2.3 การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันผลวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านลูกเสือนั้น ไม่สามารถเป็นเครื่องมือวัดได้ว่าผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าจะปฏิบัติงานด้านลูกเสือได้ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า เนื่องจากผู้ที่จะปฏิบัติงานด้านลูกเสือนั้นย่อมต้องได้รับการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานที่ครบถ้วนมาแล้ว สามารถปฏิบัติงานด้านลูกเสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีของกูลิคและเออร์วิค ได้นำหลักฟาโยลมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานราชการ โดยได้ขยายเป็น 7 ประการ คือ POSDSCORB ได้แก่ Planning (การวางแผนงาน) หมายถึง การจัดวางโครงการ แผนปฏิบัติงานและวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า ผู้จัดการองค์กรต้องวางแผนงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน Organizing (การจัดหน่วยงาน) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงานและการจัดสายงาน Staffing (การจัดตัวบุคคล) หมายถึงการบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหาและพัฒนาบุคลากร การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการ และการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน “คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ที่ส่งผลให้งานสำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ Budgeting (การบริหารงบประมาณ) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางด้านการเงินและทรัพย์สิน (Gulick and Urwick, 1963)

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 สามารถอธิบายตามข้อมูลความถี่สูงสุดแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการวางแผน ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ ด้านการจัดบุคลากร ผู้บริหารควรมีการประชุมนายหมู่อยู่เสมอ ด้านการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีกิจกรรมการสอนตามแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำปฏิญาณและกฎ การเรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ การใช้สัญญาณร่วมกัน การศึกษาธรรมชาติ ความก้าวหน้าในการฝึกอบรม ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาการใช้สื่อในการจัดกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการประเมินผล ผู้บริหารมีการกำหนดเกณฑ์จากการวัดผลที่ชัดเจน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญของ

ผู้บริหารสถานศึกษา โดยการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมโดยใช้กระบวนการลูกเสือที่ทำให้ลูกเสือเกิดการพัฒนาตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม มีความเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ระบอบประชาธิปไตย และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง ในส่วนของการจัดการศึกษาด้านลูกเสือก็เช่นกัน ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของคุณภาพ จากปัจจัยด้านหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ความเอาใจใส่จากผู้บริหารและผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียนกระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียน จำแนกตามเพศ วุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ พบว่า ไม่แตกต่างกัน และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญด้านการวางแผน ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ ด้านการจัดบุคลากร ผู้บริหารควรมีการประชุมนายหมู่อยู่เสมอ ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีกิจกรรมการสอนตามแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำปฏิญาณและกฎ การเรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ การใช้สัญญาณร่วมกัน การศึกษาธรรมชาติ ความก้าวหน้าในการฝึกอบรม ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาการใช้สื่อในการจัดกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการประเมินผล ผู้บริหารมีการกำหนดเกณฑ์จากการวัดผลที่ชัดเจน ดังนี้

องค์ความรู้ใหม่		การนำไปปรับประยุกต์ใช้
การบริหารงานลูกเสือสามัญของผู้บริหารสถานศึกษา	→	**การบริหารงานลูกเสือสามัญในสถานศึกษา** 1. ด้านการวางแผน ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ 2. ด้านการจัดบุคลากร ผู้บริหารควรมีการประชุมนายหมู่อยู่เสมอ 3. ด้านการจัดการเรียนการสอน สอนผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีกิจกรรมการสอนตามแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำปฏิญาณและกฎ การเรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ การใช้สัญญาณร่วมกัน การศึกษาธรรมชาติ ความก้าวหน้าในการฝึกอบรม 4. ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาการใช้สื่อในการจัดกิจการลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ 5. ด้านการประเมินผล ผู้บริหารมีการกำหนดเกณฑ์จากการวัดผลที่ชัดเจน

บทสรุป

การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผน พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมอยู่ในดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาลูกเสือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการจัดบุคลากร พบว่า โรงเรียนจัดตั้งหมู่ลูกเสืออย่างเป็นระบบชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักในคุณค่าและมีความสุขกับการเป็นลูกเสือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ พบว่า โรงเรียนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาผู้เรียนและสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการประเมินผล โดยรวม อยู่ในระดับมาก พบว่า โรงเรียนได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สถานศึกษาควรที่จะให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมลูกเสือทุกครั้งโดยอาจใช้แบบประเมินตนเองของผู้เรียน ครูผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบผลที่ชัดเจนหลังจากการทำกิจกรรม และ สถานศึกษาควรมีการกำหนดเกณฑ์การวัดผลที่ชัดเจน รวมทั้งสถานศึกษาควรมีการวัดผลในวิชาพิเศษตามที่หลักสูตรกำหนด และตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามผลที่คาดหวัง

2) สถานศึกษาควรกำหนด และมอบหมายผู้รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจนและสถานศึกษาควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการของสถานศึกษาในการฝึกอบรมลูกเสือ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ถูกต้องตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การบริหารงานลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ควรมีการแต่งตั้ง ผู้กำกับ รองผู้กำกับนายหมู่และรองนายหมู่อย่างถูกต้อง เพื่อให้สถานศึกษากำหนดตัวบุคคลหรือครูผู้รับผิดชอบให้สามารถจัดกิจกรรมการสอนตามแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำปฏิญาณและกฎ การเรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ การใช้สัญญาณร่วมกัน การศึกษาธรรมชาติ และสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน

4) สถานศึกษาควรที่จะจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกและทักษะ เพื่อให้ลูกเสือเป็นผู้ที่มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ทุกเมื่อ รวมทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานที่ดีในตัวของลูกเสืออย่างยั่งยืน

5) สถานศึกษาควรมีการบันทึกการรับเงิน เบิกเงิน จ่ายเงิน ส่งเงินเกี่ยวกับลูกเสือ เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินกิจกรรมลูกเสือให้สามารถตรวจสอบงบประมาณได้อย่างชัดเจนและที่สมบูรณ์

และสถานศึกษาควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนมาใช้ให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้งาน

6) สถานศึกษาควรที่จะให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านลูกเสือทุกครั้งโดยอาจใช้แบบประเมินตนเองของผู้เรียน ครูผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบผลที่ชัดเจนหลังจากการทำกิจกรรม และ สถานศึกษาควรมีการกำหนดเกณฑ์การวัดผลที่ชัดเจน รวมทั้งสถานศึกษาควรมีการวัดผลในวิชาพิเศษตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้มีหลักฐานเชิงประจักษ์และทำให้เกิดผลการประเมินการดำเนินงานกิจกรรมลูกเสืออย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการปฏิบัติงานด้านลูกเสือของผู้กำกับลูกเสือสามัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 เพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านลูกเสือของผู้กำกับลูกเสือสามัญของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

2) ควรศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาในการจัดกิจกรรมลูกเสือของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 เพื่อได้ร่วมกันหาวิธีการแก้ไขที่ถูกต้องและสามารถแก้ปัญหานั้นๆ ได้อย่างแท้จริง

3) ควรศึกษาการจัดกระบวนการเรียนการสอนผู้กำกับลูกเสือของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 เพื่อการติดตามผลจากการการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

4) ควรศึกษาการดำเนินงานของผู้กำกับลูกเสือของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 เพื่อที่จะได้เห็นถึงการดำเนินงานของผู้กำกับลูกเสือของโรงเรียนที่ถูกต้องและนำลงสู่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2561). *หลักการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: นิพิธการพิมพ์.

ประจวบ ปานดี. (2562). การศึกษาการบริหารกิจการลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎรธานี เขต 3. *วิทยานิพนธครุศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎรธานี.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). *ลูกเสือตามความคาดหวังและการปฏิบัติจริงของผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2551). *คู่มือการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญขั้นความรู้ขั้นสูง.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.ลาดพร้าว.

อเนก ปัทมพงศา. (2560). ปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อภิวาท กลกิจ. (2561). การศึกษาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอบรมลูกเสือสามัญในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองเมืองราชบุรี. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Gulick Luther and L. Urwick. (1936). *Papar on the Science of Administration*. New York: Columbia University.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4

The Development of the Quality of Life of Construction Company Employees in Bangkok Based on the Principles of the Four Noble Truths of Happiness

[1]**เขมจิรา คำหงษา** Khemjira Kamhongsa
[2]**นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ** Niwes Wongsuwan
[3]**สายรุ้ง บุบผาพันธ์** Sairoong Bubpaphan
[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[1]Corresponding author, e-mail: Khemjira@hotmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง คือพนักงานก่อสร้างที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสนทนากลุ่ม และประเมินและรับรองคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย การเตรียมอุปกรณ์เซฟตี้สำหรับพนักงาน การเตรียมเครื่องมือและเครื่องจักรให้พร้อม และการเตรียมสถานที่ในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านความสุขของคฤหัสถ์ 4 ประกอบด้วย 1) อัตถิสุข สุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ 2) โภคสุข สุขอันเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ 3) อณณสุข สุขอันเกิดจาการไม่มีหนี้สิน และ 4) อณวัชชนสุข สุขอันเกิดจากการการงานที่ไม่มีโทษเป็นหลักธรรมที่มีความเหมาะสมต่อการนำมาบูรณาการกับการทำงานของพนักงานบริษัทก่อสร้าง 2. ผลการสร้างกิจกรรม พบว่า แผนกิจกรรมที่ 1 คือ ทำงานสุขกายสบายใจ แผนกิจกรรมที่ 2 คือ นำธรรมค้นหาความสุข 3. ผลการประเมินกิจกรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 และอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกๆ ด้านความมีประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.57 รองลงมาด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.53 ด้านความถูกต้องและครอบคลุม มีค่าเฉลี่ย 4.52 ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.51

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; พนักงานภัยบริษัทก่อสร้าง; หลักความสุขของคฤหัสถ์ 4

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the development of the quality of life of construction company employees in Bangkok based on the principles of the Four Noble Truths of happiness, 2) to create activities for the development of the quality of life of construction company employees in Bangkok based on the principles of the Four Noble Truths of happiness, and 3) to evaluate the activities for the development of the quality of life of construction company employees in Bangkok based on the principles of the Four Noble Truths of happiness. The researcher employed an action research methodology with 20 construction workers participating in the activities. Research Findings: 1. the study found that safety measures included the preparation of safety equipment for workers, readiness of tools and machinery, and preparation of the work environment. Regarding the four happiness principles of laypeople, they comprised: Atta-sukha: happiness from having wealth, Bhoga-sukha: happiness from spending wealth, Anaṇya-sukha: happiness from being debt-free, and Anavajja-sukha: happiness from work without fault. These principles are suitable for integration into the work of construction workers. 2. The created activities included: Activity Plan 1: Finding Happiness through Dhamma. 3. The evaluation of the activities showed that, overall, they were rated at the highest level, with an average score of 4.54. The highest average score was for usefulness (4.57), followed by appropriateness (4.53), accuracy and coverage (4.52), and feasibility of application (4.51).

Keywords: The development of the quality of life; construction company employees; the Four Noble Truths

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการใชเทคโนโลยีมีการคิดค้นที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวัน เป็นผลทำให้เกิดความรู้ใหม่และการเปลี่ยนแปลงความรู้อยู่ตลอดเวลาโดยปราศจากพรมแดน การศึกษาในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในสังคมที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามนุษย์ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการให้การศึกษาที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลก เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น มักตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อ หรือแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตของคนซึ่งจะประกอบด้วย กาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยทั่วไป มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีชีวิตที่ดีพร้อมในทุกๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น มีสุขภาพดี มีอิสระในด้านความคิดและการกระทำ โดยประเทศไทยมีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิตไว้มากมาย แต่โดยภาพรวม ต่างมีจุดประสงค์ที่เหมือนกัน คือ เพื่อให้บุคคล

ในสังคมมีชีวิตที่มีคุณภาพมีความสุขความสมบูรณ์และมีการกินดีอยู่ดีสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เป็นชีวิตที่มีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ คุณภาพชีวิตมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านความผาสุกของมนุษย์ในการดำรงชีวิตและการสร้างผลงานที่มีคุณค่าเรื่องความสุขและคุณภาพชีวิตจึงไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ เพราะความสุขของชีวิตได้มีการกล่าวกันมาตั้งแต่ยุคของอริสโตเติล แต่ก็เป็นความหมายในเชิงจริยธรรม ได้รับอิทธิพลแนวความคิดของทางตะวันตก ในการให้ความหมายในเชิงระบบของความสุขปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้รับการกำหนดให้เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น เป้าหมายของการพัฒนาทุกด้าน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจการปกครอง ฯลฯ ซึ่งล้วนมุ่งเน้นไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ในสังคมนั่นเอง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคน โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องอาศัยการศึกษาเข้ามาช่วยพัฒนาคน ซึ่งจะต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคนจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์การเรียนรู้ระดับบุคคล และการเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจซึ่งอยู่มากมาย เพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็น “อกาลิกธรรม” คือ ไม่ล้ำสมัยและก็ไม่ล้าสมัย แต่ทันสมัยอยู่เสมอ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างหลักธรรมที่เรียกว่า ไตรสิกขา หมายถึง สิกขา 3 อย่าง ได้แก่ 1) ศีล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างถูกต้องทางกาย ทางวาจา 2) สมาธิ หมายถึง พฤติกรรมที่ทำจิตให้สงบ หรือทำจิตให้ตั้งมั่นแน่วแน่ และ 3) ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถที่ถูกต้อง อันมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตในทุกสาขาอาชีพในสังคมที่สำคัญยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

คิหิสุข หรือ สุขของคฤหัสถ์ 4 อย่าง หมายถึง คนครองเรือนควรจะมีความสุข 4 ประการ ซึ่งคนครองเรือนควรจะพยายามให้เข้าถึงให้ได้ คือ 1) อัตถิสุข ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ เป็นหลักประกันของชีวิต โดยเฉพาะความอุ่นใจ ปลาบปลื้มภูมิใจว่าเรามีทรัพย์ที่หามาได้ด้วยกำลังของตนเอง 2) โภคสุข ความสุขเกิดจากการบริโภคทรัพย์ หรือใช้จ่ายทรัพย์ คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์นั้นให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของตน เลี้ยงดูบุคคลอื่นและทำประโยชน์สุขต่อผู้อื่นและสังคม 3) อนณสุข ความสุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจ เป็นกังวลใจเพราะมีหนี้สินติดค้างใคร 4) อนวัชชสุข ความสุขเกิดจากความประพฤติที่ไม่มีโทษ คือ มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่สุจริต ที่ใครจะว่ากล่าวติเตียนไม่ได้ มีความบริสุทธิ์ และมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตของตน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 30 ข้อที่ 120 หน้าที่ 45 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในปัจจุบันสภาพปัญหาพนักงานก่อสร้างในสังคมไทยมีลักษณะเป็นลูกจ้างรายวันโดยขึ้นอยู่กับผู้รับเหมาช่วง คนงานที่เป็นลูกจ้างรายเดือนมีน้อยและขึ้นตรงกับบริษัทก่อสร้างโดยตรงคนงานในแต่ละประเภทจะได้รับค่าจ้างตามกฎหมายแรงงาน ส่วนการจ้างเหมาผู้รับเหมาจะรับจ้างงานเป็นชิ้นเมื่องานเสร็จจึงได้รับค่าจ้างซึ่งค่าจ้างจะไม่มีความแน่นอนขึ้นอยู่กับรายได้ของผู้รับเหมาและคุณภาพของงาน โดยได้กำหนดถึงอันตรายในการก่อสร้างไว้ ดังนี้ 1.อันตรายต่อตัวบุคคล จากวัตถุที่ตกลงมาบาดเจ็บจากการแบกหาม ทำงานภายใต้สภาวะอันตราย เช่น อยู่ในที่อากาศอัดแน่นหรือการอยู่บนที่สูง 2.อันตรายจากเครื่องมือ เช่น เครื่องยกของ อุปกรณ์ขนส่งทุกรูปแบบอันทำให้เกิดอันตรายได้ 3. อันตรายจากสภาพแวดล้อม ในสถานที่ก่อสร้างมักจะมีฝุ่นละออง เสียงดัง เป็นมลพิษ นอกจากนั้น

ความร้อน ความหนาว และสภาวะอากาศที่แปรปรวนทำให้เกิดปัญหาสุขภาพได้ ดังนั้นบริษัทก่อสร้างที่มีกระบวนการอบรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน การแสดงข้อกำหนด คำเตือน ในการปฏิบัติงาน การสวมชุดอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน การจัดแผนผังในไซน์งานให้ถูกสุขลักษณ์ การมีไซน์งานที่มีสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ การอบรมพัฒนาเพิ่มทักษะให้กับพนักงาน การจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อพนักงานด้วยกัน การฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ๆ ให้แก่พนักงาน การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน การสร้างสิ่งแวดล้อมให้ดีต่อพนักงานทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และการกำหนดแผนความปลอดภัยในโครงการก่อสร้าง

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานภัยบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4ตามหลักการทางวิชาการและวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4
2. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4
3. เพื่อประเมินชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development = R&D) โดยการศึกษาในภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) รวมถึงมีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระบบการวิจัย แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตรวจสอบคุณภาพเอกสาร ตรวจสอบคุณค่าของเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ ได้กรอบการวิจัยและเป็นแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูล กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) โดยดำเนินการดังนี้ 1) ทำการร่างแบบสัมภาษณ์ 2) นำแบบสัมภาษณ์ ตรวจค่าดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 3) เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 13 รูป/คน 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) 5) ผู้วิจัยนำการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ขั้นตอนที่ 4 ทดสอบการพัฒนาระบบ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการผ่านกิจกรรม ด้วยการคัดเลือกบุคคลโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีพนักงานเข้าร่วม 20 คน ในการให้

ข้อมูลสำคัญจากการจัดกิจกรรมร่วมกัน ที่บริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร เป็นการทดสอบกิจกรรมที่สร้างขึ้นและความแตกต่างของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นการเก็บข้อมูลเชื่อมโยงระบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับพนักงานที่จะนำรูปแบบไปใช้ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินและรับรอง เพื่อประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 เมื่อได้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยแล้ว และขั้นตอนที่ 6 นำเสนอระบบ จากการวิจัยทางเอกสารทางสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ทดสอบการพัฒนาระบบ และประเมินและรับรองคุณภาพ จัดทำการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลัก คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด เป็นการเลือกตัวอย่างในลักษณะการสร้างเครือข่ายข้อมูล เป็นการเลือกตัวอย่างในลักษณะการสร้างเครือข่ายข้อมูลที่ต้องการ เริ่มต้นเลือกผู้ที่เหมาะสม ด้วยการมีจุดเริ่มต้นจากผู้มีประสบการณ์โดยคนแรกแล้วขอให้ท่านได้แนะนำผู้รู้ คนต่อๆ ไปให้สำหรับการไปเก็บข้อมูลการวิจัยต่อเนื่อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนที่ 2 การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานภัยบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป ด้านการศึกษา จำนวน 4 ท่าน ด้านคุณภาพชีวิต จำนวน 3 ท่าน และด้านความปลอดภัย จำนวน 3 ท่าน รวมจำนวน ทั้งสิ้น 13 รูป/คน และ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบคุณภาพระบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาระบบ จำนวน 1 ท่าน ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป ด้านการศึกษา จำนวน 2 ท่าน ด้านคุณภาพชีวิต จำนวน 2 ท่าน และด้านความปลอดภัย จำนวน 1 ท่าน รวมจำนวน ทั้งสิ้น 8 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาแนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยต่างๆ ได้ตรวจสอบคุณภาพเอกสารแล้ว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 สร้างกิจกรรมแบบตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ ให้สอดคล้องกับขอบเขตและ วัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงให้ครอบคลุมและตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ทำการวิจัย และแบบคำถามสนทนากลุ่ม นำโดยการนำกิจกรรมองค์ความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ที่พบในการสัมภาษณ์มาทำการสอนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างกิจกรรมต่อไป ได้แก่ กิจกรรม 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมทำงานสุขกายสบายใจและกิจกรรมนำธรรมค้นหาความสุข

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ในแต่ละระยะของการดำเนินวิจัย แล้วจะนำมาผ่านกระบวนการดังต่อไปนี้ ในทุกดำเนินการตามกระบวนการดังต่อไปนี้ในทุกๆ ระยะการวิจัย ที่มี 3

ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 สรุปรวมรวมตามประเด็นของวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ปัญหาของงานวิจัย ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้เทคนิคของการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้าการวิเคราะห์ แต่ละวิธีการขึ้นอยู่กับสาระสำคัญของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ และขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์ข้อมูล จากการวิจัยทางเอกสาร ทางสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และจากผู้เชี่ยวชาญพิเศษแล้วเพื่อให้ได้ระบบแนวคิดใหม่ องค์ความรู้ชุดใหม่ ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาคุณลักษณะองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานภัยบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ขั้นตอนการวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis Technic) QDAT Knowledge ประกอบด้วย เทคนิค Triangulation: การยืนยัน 3 เส้า ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานภัยบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ขั้นตอนการทดสอบการพัฒนาระบบด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการผ่านกิจกรรม เพื่อทดสอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ขั้นตอน ประเมินและรับรองคุณภาพ เพื่อประเมินและรับรองคุณภาพจาก พนักงานก่อสร้างที่เข้าร่วมกิจกรรมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร และ ขั้นตอนนำเสนอระบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 นำเสนอฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพเอกสาร ตรวจสอบคุณค่าของเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ ได้กรอบการวิจัยและเป็นแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูล กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา ด้านคุณภาพชีวิต และด้านความปลอดภัย พบว่า 1) ระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานด้านความปลอดภัยบริษัทก่อสร้าง ประกอบด้วย 1. ระบบทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา 2. ระบบด้านร่างกาย และจิตใจ 3. การปรับตัวในการทำงาน 4. สิ่งแวดล้อมในการทำงาน 5. การอบรมให้ความรู้แก่พนักงาน และ 6. ความปลอดภัยของพนักงาน 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้าง ด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย 1. การอบรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน 2. แสดงข้อกำหนด คำเตือน ในการปฏิบัติงาน 3. สวมชุดอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน และ 4. จัดแผนผังในไซน์งานให้ถูกสุขลักษณ์ 3) บริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน ประกอบด้วย 1. การมีไซน์งานที่มีสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ 2. การมีค่าแรง ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม 3. อบรมพัฒนาเพิ่มทักษะให้กับพนักงาน 4. จัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อพนักงานด้วยกัน และ

5. การมีไซน์งานที่เป็นมิตรต่อชุมชน สังคม รอบข้าง 4) คุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. การฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ๆ ให้แก่พนักงาน 2. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน 3. สร้างสิ่งแวดล้อมให้ดีต่อพนักงาน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม 4. ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอ และ 5. การกำหนดแผนความปลอดภัยในโครงการก่อสร้าง 5) ระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ความสุขของคฤหัสถ์ 4 ประกอบด้วย 1. การรู้จักหาเงิน 2. การรู้หาเงิน 3. การไม่มีหนี้สิน และ 4. การไม่หลงผิดในการใช้จ่ายเงิน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการสร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 นำแนวคิดกระบวนการกลุ่มจัดกิจกรรมกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม ซึ่งสังเคราะห์มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพอสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้ 1.ระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานด้านความปลอดภัยบริษัทก่อสร้าง ประกอบด้วย 1) ระบบทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา 2) ระบบด้านร่างกาย และจิตใจ 3) สุขภาวการณ์ปรับตัวในการทำงาน 4) สิ่งแวดล้อมในการทำงาน 5) การอบรมให้ความรู้แก่พนักงาน และ 6) ความปลอดภัยของพนักงาน 2.การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้าง ด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย 1) การอบรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน 2) แสดงข้อกำหนด คำเตือน ในการปฏิบัติงาน 3) สวมชุดอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน และ 4) จัดแผนผังในไซน์งานให้ถูกสุขลักษณ์ 3.บริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน ประกอบด้วย 1) การมีไซน์งานที่มีสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ 2) การมีค่าแรง ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม 3)อบรมพัฒนาเพิ่มทักษะให้กับพนักงาน 4) จัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อพนักงานด้วยกัน และ 5) การมีไซน์งานที่เป็นมิตรต่อชุมชน สังคม รอบข้าง 4. คุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ๆ ให้แก่พนักงาน 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน 3) สร้างสิ่งแวดล้อมให้ดีต่อพนักงาน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม 4) ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สวัสดิการทางสังคม ที่เพียงพอ และ 5) การกำหนดแผนความปลอดภัยในโครงการก่อสร้าง 5.ระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 มีดังนี้ 1)การรู้จักหาเงิน 2) การรู้หาเงิน 3) การไม่มีหนี้สิน และ 4) การไม่หลงผิดในการใช้จ่ายเงิน จากองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรม และได้ออกแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 และร่าง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ตามแผนชุดกิจกรรมที่ 1 คือ ทำงานสุขกายสบายใจ แผนกิจกรรมที่ 2 คือ นำธรรมค้นหาความสุข โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ สาระสำคัญ วิธีดำเนินการ และประเมินผล มีเนื้อหา รายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถที่จะนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านความถูกต้องและครอบคลุม	4.52	0.716	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.53	0.655	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.51	0.657	มากที่สุด
ด้านความมีประโยชน์	4.57	0.636	มากที่สุด
รวม	**4.54**	**0.666**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 โดยภาพรวม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 และอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกๆ ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.57 รองลงมาด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.53 ด้านความถูกต้องและครอบคลุม มีค่าเฉลี่ย 4.52 ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.51 เนื่องจากเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการผ่านชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 มี 1 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมนำธรรมค้นหาความสุข พบว่าสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้การวิจัย ได้เป็น 4 รู้ คือ รู้แบ่งเก็บ รู้แบ่งกิน รู้แบ่งลงทุน และรู้แบ่งทำบุญ อธิบายได้มีดังนี้ รู้บ่งเก็บ คือ ควรแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายเงินเดือนให้ชัดเจน ควรใช้จ่ายอย่างพอดีกับตัวเอง ควรเก็บออมก่อนใช้สม่ำเสมอ ควรทำบัญชีหักออมผ่านบัญชีอัตโนมัติ ควรทำบัญชีเงินฝาก ควรกำหนดเป้าหมายการออมเงินอย่างชัดเจน ควรทำบัญชีรายรับ รายจ่ายสำหรับการออมเงิน ควรกินอาหารนอกบ้านน้อยลง ควรงดใช้บัตรเครดิต ควรเรียนรู้การลงทันที่ถูกวิธี ควรคำนวณการใช้จ่ายต่อวัน ไม่ก่อหนี้เพิ่ม และควรตัดค่าใช้จ่ายจุกกิจ รู้แบ่งกิน คือ ควรจัดสรรการใช้เงินอย่างถูกวิธี ควรมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน ควรเก็บสะสมไว้ในบัญชีเงินเก็บ ควรใช้จ่ายอย่างมัธยัสถ์ ควรมีความหนักแน่นในการใช้เงิน ควรใช้เงินเท่าที่จำเป็นใช้ ไม่ควรให้ใครยืม ควรนำไปเล่นการพนัน ควรใช้เงินเกินตัวหรือเกินจากเงินเดือนที่หามาได้ และควรใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย รู้แบ่งลงทุน คือ ควรสร้างมูลค่าให้เงินเพิ่มขึ้นด้วยการลงทุนเพิ่ม วางแผนการเป็นเงินเพื่อควรรีบหาใหม่เพิ่มขึ้นอนาคตของตน ควรอาชีพเสริมหลักเลิกงาน และควรลุงทุนกับสิ่งที่ไม่เสี่ยงต่อเงินที่หามาได้ และรู้แบ่งทำบุญ คือ การแบ่งเงินบางส่วนไปทำบุญเพื่อเพิ่มพลังทางกาย ทางวาจา และทางใจ ให้เกิดบุญต่อบุญ ทำให้มีกำลังความดีในการทำงาน ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงอย่างผาสุก ควรประกอบสัมมาชีวิตด้วยกายบริสุทธิ์ ควรประกอบสัมมาชีวิตด้วยวาจาบริสุทธิ์ ควรประกอบสัมมาชีวิตด้วยใจบริสุทธิ์ และควรทำงานด้วยความสุจริตชน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่า ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานด้านความปลอดภัยบริษัทก่อสร้าง ประกอบด้วย 1.ระบบทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา 2.ระบบด้านร่างกายและจิตใจ 3.สุขภาวการณ์ปรับตัวในการทำงาน 4.สิ่งแวดล้อมในการทำงาน 5.การอบรมให้ความรู้แก่พนักงาน และ 6.ความปลอดภัยของพนักงาน เป็นเพราะว่าระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานด้านความปลอดภัยบริษัทก่อสร้างที่มีกระบวนการอบรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน การแสดงข้อกำหนด คำเตือน ในการปฏิบัติงาน การสวมชุดอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน การจัดแผนผังในไซน์งานให้ถูกสุขลักษณ์ การมีไซน์งานที่มีสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ การอบรมพัฒนาเพิ่มทักษะให้กับพนักงาน การจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อพนักงานด้วยกัน การฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ๆ ให้แก่พนักงาน การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน การสร้างสิ่งแวดล้อมให้ดีต่อพนักงาน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และการกำหนดแผนความปลอดภัยในโครงการก่อสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับ จักรี สว่างไพร ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านจิตวิสัย หรือด้านจิตวิทยา ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และค่านิยมของบุคคล ส่วนด้านที่สอง คือ ด้านวัตถุวิสัย ได้แก่ สภาพแวดล้อมของบุคคลในด้านต่างๆ เช่น สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป ซึ่งองค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่สามารถวัดค่าของการมีคุณภาพชีวิตได้ชัดเจนแน่นอนกว่าองค์ประกอบด้านจิตวิสัย เพราะเป็นองค์ประกอบเชิงปริมาณ (จักรี สว่างไพร, 2552)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่า กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 และร่าง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ตามแผนชุดกิจกรรมที่ 1 คือ ทำงานสุขกายสบายใจ แผนกิจกรรมที่ 2 คือ นำธรรมค้นหาความสุข ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้กำหนด วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ วิธีดำเนินการ และประเมินผล มีเนื้อหา รายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถที่จะนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ได้ และกำหนดองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับระบบความปลอดภัยของพนักงานและชุมชนเนื่องจากการสร้างสิ่งแวดล้อมให้ดีต่อพนักงาน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม การให้ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอ และ มีการกำหนดแผนความปลอดภัยในโครงการก่อสร้าง สอดคล้องกับชัยยงค์ พรหมวงศ์ และเชาวเลิศ เลิศชโลฬาร กล่าวว่าการทดสอบระบบ (Systems evaluation) เมื่อมีการพัฒนาระบบขั้นตอนที่กำหนดไว้จนแสดงออกมาเป็นรูปของแบบจำลองแล้ว ซึ่งถือว่าได้ระบบใหม่ขึ้น หรือเป็นการพัฒนาระบบซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบ ยามประกันไม่ได้ว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นจะสามารถทำงานได้ตามวัตถุประสงค์นักพัฒนาระบบจึงจำเป็นต้องนำ “ต้นแบบระบบ” (System Prototype) ไปทดสอบในสถานการณ์จำลอง กล่าวคือ นำระบบไปใช้ใน

สถานการณ์ที่ใกล้ความจริง ซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงได้ก็เป็นประโยชน์อย่างมาก แต่ในทางปฏิบัติการทดสอบระบบในสถานการณ์จริงมีปัญหาด้านค่าใช้จ่าย เวลา ความเสี่ยง โดยเฉพาะระบบที่เกี่ยวข้องกับคนและทรัพย์สิน ดังนั้นจึงนำไปทดสอบในสถานการณ์จำลองแทน การตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบก่อนที่นำไปใช้จริง การทดสอบระบบจะต้องทดสอบในสถานการณ์จำลอง และทดสอบในสถานกรณ์จริงที่เป็นจริง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และเชาวเลิศ เลิศชโลฬาร, 2536) และสอดคล้องกับกฤติกา ไตรบรรจงศิลป์ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องระบบสนับสนุนด้านความปลอดภัยในงานก่อสร้างอาคาร ผลการวิจัยพบว่า ความปลอดภัยในงานก่อสร้างอาคาร ซึ่งประกอบด้วยแนวความคิด 2 ประเด็นคือ 1) ระบบช่วยในการตัดสินใจในเรื่องกฎหมาย ข้อบังคับหรือข้อควรปฏิบัติ โดยเป็นระบบการจำแนกกฎหมาย ข้อกำหนดต่างๆ เพื่อเป็นการเอื้ออำนวยต่อความเข้าใจของผู้ที่นำระบบสนับสนุนดังกล่าวไป ปฏิบัติ และ 2) ระบบช่วยในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงข้อขัดแย้ง ความไม่ชัดเจนของข้อมูล การแบ่งประเภท และการจำแนกกฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ตามประเภทของงานที่แบ่งไว้ โดยมีจุดมุ่งหวังเพื่อให้สามารถนำระบบการจัดจำแนกกฎหมาย ข้อกำหนดต่างๆ ไปประยุกต์ใช้กับงานอื่นๆ ได้ และข้อเสนอแนะด้านความปลอดภัยจากหน่วยงานอื่น ซึ่งผลจากการตรวจสอบความถูกต้องกับบริษัทรับเหมาก่อสร้างจำนวน 10 บริษัท พบว่าจากบริษัทที่มีจำนวนลูกจ้างน้อยกว่า 100 คน มีจำนวน 3 บริษัท ทั้ง 3 บริษัทตอบว่าผลลัพธ์ที่ได้ในส่วนให้คำปรึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานจริงได้ในระดับสูง เหมาะสำหรับบริษัทก่อสร้างขนาดเล็ก สำหรับส่วนให้ความรู้ 60% ตอบว่าสามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้งานจริงได้ในระดับสูง 70% ตอบว่าส่วนให้ความรู้ทำให้ทราบที่มาของกฎหมายได้มากขึ้นในระดับสูง เหมาะสำหรับผู้ดูแลด้านความปลอดภัยหรือบุคคลทั่วไปที่สนใจ (กฤติกา ไตรบรรจงศิลป์, 2545)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกๆ ด้านความมีประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องและครอบคลุม ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เนื่องจากเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการผ่านชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 มี 1 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมนำธรรมค้นหาความสุข พบว่า สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้การวิจัย ได้เป็น 4 รู้ คือ รู้แบ่งเก็บ รู้แบ่งกิน รู้แบ่งลงทุน และรู้แบ่ง รู้แบ่งกิน คือ ควรจัดสรรการใช้เงินอย่างถูกวิธี ควรมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน และควรใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย รู้แบ่งลงทุน คือ ควรสร้างมูลค่าให้เงินเพิ่มขึ้นด้วยการลงทุนเพิ่ม วางแผนการเป็นเงินเพื่อควรีบหาใหม่เพิ่มขึ้นอนาคตของตน และรู้แบ่งทำบุญ คือ การแบ่งเงินบางส่วนไปทำบุญเพื่อเพิ่มพลังทางกาย ทางวาจา และทางใจ ให้เกิดบุญต่อบุญ และควรทำงานด้วยความสุจริตชน สอดคล้องกับพัชรี หล้าแหล่ง ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของคุณภาพเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลโดยบุคคลสามารถรู้และประเมินได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) เป็นการรับรู้ในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ ได้แก่ ความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม และการดำเนินชีวิต 2) ด้านอัตมโนทัศน์ (Self Concept) เป็นความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อตนเอง การยอมรับและการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง รวมถึงภาพลักษณ์ของตน 3) ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกาย (Health and Functioning) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถ

ด้านร่างกาย สุขภาพ และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน 4) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Socioeconomic) เป็นการรับรู้ถึงความพึงพอใจ ในด้านสังคมทั่วไป รวมถึง รายได้ อาชีพ และการศึกษา (พัชรี หล้าแหล่ง, 2556) และสอดคล้องกับ Stufflebeam ได้นำเสนอหรือมาตรฐานสำหรับการประเมินระบบที่ดีประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ดังนี้ 1) มาตรฐานการใช้ประโยชน์ เป็นมาตรฐานที่ประกันถึงความเป็นประโยชน์ประกอบด้วยเกณฑ์ที่ 2) มาตรฐานความเป็นไปได้ เป็นมาตรฐานประกันผลประเมินที่ได้รับจากกระบวนการหรือวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ปฏิบัติได้ ยอมรับได้ ประหยัด และคุ้มค่าประกอบด้วยเกณฑ์ 3) มาตรฐานความเหมาะสม เป็นการประกันว่าระบบได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมตามกฎระเบียบ จรรยาบรรณ พร้อมทั้งคำนึงถึงสวัสดิภาพผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมิน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประเมิน 4) มาตรฐานความถูกต้องเป็นมาตรฐานที่ประกันว่า การประเมินได้มีการใช้เทคนิคที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อสรุป ข้อค้นพบ และสารสนเทศที่เพียงพอ สำหรับตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน (Stufflebeam, 1971)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานครตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 ได้พัฒนาตามแผนชุดกิจกรรม HAPPINESS 4 รู้ มีดังนี้ HAPPINESS 4 รู้ หมายถึง ความสุขของคฤหัสถ์ 4 ที่คนพบ มีดังนี้

รู้แบ่งเก็บ คือ ควรแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายเงินเดือนให้ชัดเจน ควรใช้จ่ายอย่างพอดีกับตัวเอง ควรเก็บออมก่อนใช้สม่ำเสมอ ควรทำบัญชีหักออมผ่านบัญชีอัตโนมัติ ควรทำบัญชีเงินฝาก ควรกำหนดเป้าหมายการออมเงินอย่างชัดเจน ควรทำบัญชีรายรับ รายจ่ายสำหรับการออมเงิน ควรกินอาหารนอกบ้านน้อยลง ควรงดใช้บัตรเครดิต ควรเรียนรู้การลงทันที่ถูกวิธี ควรคำนวณการใช้จ่ายต่อวัน ไม่ก่อหนี้เพิ่ม และควรตัดค่าใช้จ่ายจุกกิจ

รู้แบ่งกิน คือ ควรจัดสรรการใช้เงินอย่างถูกวิธี ควรมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน ควรเก็บสะสมไว้ในบัญชีเงินเก็บ ควรใช้จ่ายอย่างมัธยัสถ์ ควรมีความหนักแน่นในการใช้เงิน ควรใช้เงินเท่าที่จำเป็นใช้ ไม่ควรให้ใครยืม ควรนำไปเล่นการพนัน ควรใช้เงินเกินตัว หรือเกินจากเงินเดือนที่หามาได้ และควรใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

รู้แบ่งลงทุน คือ ควรสร้างมูลค่าให้เงินเพิ่มขึ้นด้วยการลงทุนเพิ่ม วางแผนการเป็นเงินเพื่อควรีบหาใหม่เพิ่มขึ้นอนาคตของตน ควรอาชีพเสริมหลักเลิกงาน และควรลุงทุนกับสิ่งที่ไม่เสี่ยงต่อเงินที่หามาได้

รู้แบ่งทำบุญ คือ การแบ่งเงินบางส่วนไปทำบุญเพื่อเพิ่มพลังทางกาย ทางวาจา และทางใจ ให้เกิดบุญต่อบุญ ทำให้มีกำลังความดีในการทำงาน ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงอย่างผาสุก ควรประกอบสัมมาชีวิตด้วยกายบริสุทธิ์ ควรประกอบสัมมาชีวิตด้วยวาจาบริสุทธิ์ ควรประกอบสัมมาชีวิตด้วยใจบริสุทธิ์ และควรทำงานด้วยความสุจริตชน ดังในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย HAPPINESS 4 รู้

บทสรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ตามหลักความสุขของคฤหัสถ์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกๆ ด้านความมีประโยชน์ รองลงมาด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องและครอบคลุม ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ HAPPINESS 4 รู้ อธิบายได้ดังนี้ 4 รู้ หมายถึง ความสุขของคฤหัสถ์ 4 ที่ค้นพบ ด้วยการทำกิจกรรม คือ รู้แบ่งเก็บ รู้แบ่งกิน รู้แบ่งลงทุน และรู้แบ่งทำบุญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายส่งเสริมพนักงานด้านความปลอดภัยบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ด้านความปลอดภัย ที่ประกอบด้วย การเตรียมอุปกรณ์เซฟตี้สำหรับพนักงาน การเตรียมเครื่องมือและเครื่องจักรให้พร้อม และการเตรียมสถานที่ในการปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพนักงานบริษัทก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ให้รู้จัก 4 รู้ คือ คือ รู้แบ่งเก็บ รู้แบ่งกิน รู้แบ่งลงทุน และรู้แบ่งทำบุญ อย่างต่อเนื่อง

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาการวิจัยการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน ในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการความปลอดภัยของพนักงานก่อสร้าง

2) ควรทำการศึกษาการวิจัยที่เป็นเชิงเปรียบเทียบด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานก่อสร้างกับไซน์งานก่อสร้างในแตกต่างกัน เช่น ในเมือง นอกพื้นที่เมือง

เอกสารอ้างอิง

กฤติกา ไตรบรรจงศิลป์. (2545). “ระบบสนับสนุนด้านความปลอดภัยในงานก่อสร้างอาคาร”. *วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จักรี สว่างไพร. (2552). “การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานครูโรงเรียนแห่งหนึ่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในจังหวัดชลบุรี”. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และเชาวเลิศ เลิศชโลฬาร. (2536). *ระบบและการจัดระบบ*, ในประมวลสาระชุดวิชาการจัดระบบทางการศึกษา หน่วยที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรี หล้าแหล่ง, (2556). “การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้”. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. (พ.ศ.2560 - 2564).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Stufflebeam, D. L. (1971). *Education evaluation and decision making*. Illinois: Peacock Publishing.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Activities Based on Davies Instructional Model Singing of The Royal Songs Composition for Grade 12 Students

[1]**อรทัย เงาะลำดวน** Orathai Ngolamdual
[2]**พิทยวัฒน์ พันธะศรี** Pittayawat Phanthasri
[3]**ประยงค์ หัตถพรหม** Prayong Hatthaprom
[1,2,3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
[1,2,3]Rajabhat Maha Sarakham University
[1]Corresponding author, e-mail: Orathaiiiii.40@gmail.com

Received November 19, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ3) เพื่อศึกษาความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ 2) แบบประเมินความสามารถการขับร้องและ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้อง มีประสิทธิภาพ (88.95/90.83) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2.ความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 อยู่ในเกณฑ์ดีมากคิดเป็นร้อยละ 100 โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88.95 3. ความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ นักเรียนมีความสามารถทางด้านเนื้อร้องมากที่สุด โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 97.92 และ 4. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากทำกิจกรรมการเรียนรู้แสดงให้เห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวคิดของเดวีส์; การขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์; ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives this research was (1) to develop learning activities for singing skills of the Royal song Compositions, based on Davies' instructions for grade 12 students. Ensuring the effectiveness in accordance with the 80/80 standards, (2) to comparison of students' singing ability of the Royal song Compositions from learning the 80% standard, (3) to study the ability of students to sing the Royal song compositions, studying from students' learning and (4) to examine the satisfaction of students studying from learning activities based on Davies's instructional The sample group consisted of 36 people of students from Grade 12, class 6/4 at Sahatsakhan Suksa School, under the Office of Secondary Educational Service Area, Kalasin Province, during the first semester of the 2024 academic year. The research instruments were used in the research were a series of tasks consisting of three tasks: 1) the data collection tools included six lesson plans based on Davies' instructional, 2) an assessment form for singing the Royal song Compositions and 3) a satisfaction questionnaire The statistics used to analyze the data are percentage values, average, standard deviation. The results of the study were: 1) The effectiveness of the learning plans for singing skills of the Royal song Compositions based on Davies' instructional was found to be highly efficient (88.95/90.83), exceeding the established standard (80/80). 2) Students' singing ability of the Royal song Compositions from learning activities based on Davies's instructional for grade 12 students when compared to the 100 percent standard, showed an average score of 88.95 percent. 3) Regarding the ability to sing the Royal song Compositions from using Davies' instructional, students scored highest in lyrics, with an average score of 97.92 percent. For vocal quality and melody, for personality, style, and expression, fortune, and for rhythm respectively. 4) The component of practical learning, which made the learning process efficient and pleasurable for the students, was the reason for the highest level of student satisfaction.

Keywords: Davies' instructional model; Singing of Royal Compositions; Satisfaction

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวิถีชีวิตของคนในสังคม การจัดการศึกษาที่ดีจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับชีวิตในศตวรรษที่ 21 ความท้าทายด้านการศึกษาในปัจจุบันส่งผลให้ผู้สอนต้องมีความตื่นตัวและพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ (ทิศนา แขมมณี, 2557) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้ง

ทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ และคุณธรรม โดยมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดีของทั้งประเทศและโลก โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งเน้นการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และความชื่นชมในความงามทางศิลปะ รวมถึงการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะที่สมบูรณ์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) สาระดนตรีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้ระบุให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของดนตรี และสามารถแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการฝึกทักษะการขับร้อง ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการปฏิบัติ ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะการขับร้องให้ดีขึ้นได้ผ่านการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักฐานจากการศึกษาว่าการฝึกเล่นดนตรีไม่เพียงแต่ใช้สมองซีกขวาซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านอารมณ์และสุนทรียภาพเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยสมองซีกซ้ายในการอ่านโน้ตเพลง ส่งผลให้สมองทั้งสองซีกทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (นันทิยา ตันศรีเจริญ, 2545) อย่างไรก็ตาม หนึ่งในหัวใจสำคัญของการเรียนดนตรีในประเทศไทย คือ การขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ซึ่งถือเป็นมรดกทางดนตรีที่มีคุณค่า เพลงพระราชนิพนธ์ "ชะตาชีวิต" เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 5 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงพระราชนิพนธ์ในปี พ.ศ. 2490 ขณะทรงศึกษาต่อที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพลงนี้มีเนื้อหาที่สะท้อนถึงการต่อสู้กับชะตากรรมและความทุกข์ยากในชีวิต เป็นเพลงที่มีความหมายลึกซึ้งและมีทำนองที่สง่างาม การนำเพลงพระราชนิพนธ์มาใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะในวิชาดนตรี มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจถึงคุณค่าและความหมายที่แฝงอยู่ในบทเพลง อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการขับร้องให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงได้อย่างเหมาะสม

จากการจัดการเรียนการสอนสาระดนตรีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา พบว่าผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาทางทฤษฎี แต่ยังขาดทักษะในด้านจังหวะ ทำนองที่ยังไม่ถูกต้องในการปฏิบัติขับร้องและยังขาดทักษะในด้านเสียงร้องความไพเราะและบุคลิก ลีลาอารมณ์ในการปฏิบัติการขับร้องอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการขับร้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้แนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติผ่านการสาธิตและการฝึกฝนทักษะย่อยๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการขับร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิศนา แขมมณี, 2557) ในบริบทของการเรียนรู้ดนตรี เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นผลงานที่มีคุณค่าทางดนตรีและประวัติศาสตร์ ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งทำนองและเนื้อร้องของบทเพลงหลายบท ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบและได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง การศึกษาและฝึกฝนการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์จึงเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความรู้สึกเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์และความเคารพต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาทักษะการขับร้องวิชาดนตรีสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการปฏิบัติและการฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการขับร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์

1.เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์กับเกณฑ์ร้อยละ 80

3. เพื่อศึกษาความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ดังนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 165 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 36 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ 2. แบบวัดความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์เกี่ยวกับเนื้อหาเป็นสมรรถนะสำคัญที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การร้องเพลงเดี่ยว จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง. มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตร มาตรฐานตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชาสาระการเรียนรู้หน่วยการจัดการเรียนรู้หนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ เพื่อนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีสากล 3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ จำนวน 6 แผน เวลาเรียน 12 ชั่วโมง 4) วิเคราะห์รายละเอียดมาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 5) กำหนดรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่สงเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบรูปแบบและเนื้อหา ตลอดจนขอคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข 7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านในการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสม 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าแผนมีคุณภาพเหมาะสมและนำไปใช้สังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนได้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.42

แบบวัดความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มาตรฐานตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้หน่วย การจัดการเรียนรู้หนังสือเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ 2) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้จุดประสงค์การเรียนรู้จากแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อออกแบบ แบบวัดความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ 3) สร้างแบบประเมินการวัดความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ โดยได้ออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ 4) นำแบบประเมินการวัดความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ 5) นำแบบประเมินการวัดความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน 6) บันทึกผลการพิจารณาลงความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อแล้วหาคะแนนผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเป็นรายข้อแล้วนำ มาหาค่าเฉลี่ย เพื่อดูดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อยู่ในช่วง 0.81-1.00 แสดงถึงความสอดคล้องที่สูงมาก แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพแบบประเมิน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนักวิชาการหลายๆ ท่าน รวมทั้งหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 5 ระดับ ของ Likert (ลิเคิร์ท) โดยข้อคำถามครอบคลุมในประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ 3) นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน 4) นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบแผนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว มีการทดสอบครั้งเดียว (One Group Posttest Only Design) และสังเกตพฤติกรรมระหว่างทดลอง การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยชี้แจงผู้เรียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทดลองในครั้งนี้ในด้านจุดประสงค์ และการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ 2) ดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาทักษะการขับร้องด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง 3) เมื่อสิ้นสุดการสอนทำการวัดและประเมินทักษะการขับร้องของนักเรียนและให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องวิชาดนตรีสากล ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และสูตรการประสิทธิภาพ E_1/E_2 2) เปรียบเทียบความสามารถการขับร้องวิชาดนตรีสากลของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 3) วิเคราะห์ความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แนวคิดของเดวีส์จากแบบประเมินทักษะการขับร้องของนักเรียน 4)

วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการขับร้องวิชาดนตรีสากล โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นแปรผลคะแนนตามเกณฑ์รูบริค (Rubric) 5 ระดับ

5.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ตามแนวคิดของเดวีส์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้:

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์มีประสิทธิภาพ 88.95/90.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์มีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	($\overline{X}$)	S.D.	ร้อยละ
ด้านกระบวนการ (E_1)	80	71.17	1.30	88.95
ด้านผลลัพธ์ (E_2)	20	18.17	0.81	90.83
ประสิทธิภาพของบทเรียน (E_1 / E_2) = 88.95/90.83				

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลคะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน E_1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 88.95 และผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบหลังเรียน E_2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 90.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สรุปได้ว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 80 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 80

คนที่	แผนการจัดการเรียนรู้				คะแนนรวม	($\overline{X}$)	S.D	ร้อยละ	ระดับ
	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5					
	20	20	20	20	80				
1	17	18	17	19	71	17.75	0.96	89	ดีมาก
2	18	18	17	20	73	18.25	1.26	91	ดีมาก

3	16	17	17	20	70	17.5	1.73	88	ดีมาก
4	18	17	18	17	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
5	19	17	17	18	71	17.75	0.96	89	ดีมาก
6	18	17	17	18	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
7	17	18	18	18	71	17.75	0.50	89	ดีมาก
8	16	18	18	18	70	17.5	1.00	88	ดีมาก
9	17	17	16	20	70	17.5	1.73	88	ดีมาก
10	17	17	19	18	71	17.75	0.96	89	ดีมาก
11	16	19	19	17	71	17.75	1.50	89	ดีมาก
12	17	19	18	18	72	18	0.82	90	ดีมาก
13	19	18	18	17	72	18	0.82	90	ดีมาก
14	17	20	18	18	73	18.25	1.26	91	ดีมาก
15	18	18	17	17	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
16	17	18	19	17	71	17.75	0.96	89	ดีมาก
17	16	20	18	17	71	17.75	1.71	89	ดีมาก
18	18	18	17	18	71	17.75	0.50	89	ดีมาก
19	17	18	18	18	71	17.75	0.50	89	ดีมาก
20	17	18	17	18	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
21	18	18	17	18	71	17.75	0.50	89	ดีมาก
22	16	18	17	19	70	17.5	1.29	88	ดีมาก
23	18	17	18	19	72	18	0.82	90	ดีมาก
24	17	18	18	20	73	18.25	1.26	91	ดีมาก
25	16	17	17	19	69	17.25	1.26	86	ดีมาก
26	19	20	17	18	74	18.5	1.29	92	ดีมาก
27	16	19	18	17	70	17.5	1.29	88	ดีมาก
28	17	17	20	18	72	18	1.41	90	ดีมาก
29	20	17	19	18	74	18.5	1.29	92	ดีมาก
30	17	20	17	17	71	17.75	1.50	89	ดีมาก
31	17	17	18	18	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
32	17	17	18	18	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
33	20	17	16	18	71	17.75	1.71	89	ดีมาก
34	17	16	19	20	72	18	1.83	90	ดีมาก
35	17	17	18	18	70	17.5	0.58	88	ดีมาก
36	18	18	20	18	74	18.5	1.00	92	ดีมาก
เฉลี่ย	**17.43**	**17.92**	**17.84**	**18.22**	**71.41**	**17.79**	**1.05**	**88.95**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลเปรียบเทียบความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าอยู่ในระดับดีมากซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 88.95

จากวัตถุประสงค์ที่ 3. นักเรียนมีความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ศึกษาความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แนวคิดของเดวีส์

คนที่	ประเด็นการประเมิน					คะแนนรวม
	จังหวะ	ทำนอง	เนื้อร้อง	เสียงร้อง ความไพเราะ	บุคลิก ลีลา อารมณ์	
	4	4	4	4	4	20
รวม	128	134	141	136	135	654
($\bar{X}$)	3.44	3.61	3.81	3.67	3.64	18.17
S.D	0.50	0.49	0.40	0.48	0.49	0.81
ร้อยละ	88.89	93.06	97.92	94.44	93.75	90.83
ระดับ	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลคะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 90.83 โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความสามารถทางด้านเนื้อร้องมากที่สุด โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 97.92 ด้านเสียงร้อง ความไพเราะคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.44 ด้านบุคลิก ลีลา อารมณ์คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 93.75 ด้านทำนองคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 93.06 และด้านจังหวะคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88.89 ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากที่ได้ทำการเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	S.D	ระดับ
1. นักเรียนชอบการจัดการเรียนการสอนของครู	4.75	0.44	มากที่สุด
2. นักเรียนชอบวิธีการครูสาธิตทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้	4.64	0.49	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$(\overline{X})$	S.D	ระดับ
นักเรียนทำได้ในภาพรวม			
3. นักเรียนดูครูสาธิตตั้งแต่ต้นจนจบว่ามีลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ช้าหรือเร็วเกินปกติ	4.78	0.42	มากที่สุด
4. นักเรียนเห็นว่าก่อนการสาธิต ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการสังเกต และชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต	4.86	0.35	มากที่สุด
5. นักเรียนชอบวิธีการที่ครูสาธิตกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ผู้เรียนสังเกต และทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ	4.81	0.40	มากที่สุด
6. นักเรียนลงมือปฏิบัติ หากติดขัดจุดใด ครูจะให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งนักเรียนทำได้	4.75	0.44	มากที่สุด
7. นักเรียนชอบวิธีการของครูที่แนะนำเทคนิควิธีการจะช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานนั้นได้ดียิ่งขึ้น	4.97	0.17	มากที่สุด
8. นักเรียนชอบการปฏิบัติตามกิจกรรมที่ครูมอบหมายอย่างต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ	4.78	0.42	มากที่สุด
9. นักเรียนชอบการฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ	4.92	0.28	มากที่สุด
10. นักเรียนมีส่วนร่วมในการสรุปบทเรียน	4.92	0.28	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.82**	**0.37**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.82, *S.D.*=0.37)

อภิปรายผลการวิจัย

1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ โดยนักเรียนทำคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียนได้ถึงร้อยละ 88.95 และคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์คิดเป็นร้อยละ 90.83 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่ส่งเสริมการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ที่ประกอบด้วย จังหวะ ทำนอน เนื้อร้อง เสียงร้อง ความ

ไพเราะ และบุคลิก ลีลาอารมณ์จึงมีประสิทธิภาพสูงกว่าที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเกษศริน ทองสุข กล่าวว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเช่นกัน (เกษศริน ทองสุข, 2567) นอกจากนี้งานวิจัยของเกศรา เพิ่มพูล และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนเสน่ห์สาวเมืองพลตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนเสน่ห์สาวเมืองพลมีประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) มีค่าเท่ากับ 90.82 / 94.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (80/80) 2) ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนเสน่ห์สาวเมืองพลอยู่ในระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 94.15 (เกศรา เพิ่มพูล และคณะ, 2565) การศึกษาเหล่านี้ยืนยันถึงความสำเร็จและประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางของเดวีส์ในบริบทของการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์

2. ผลเปรียบเทียบความสามารถการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าอยู่ในระดับดีมากซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 88.95 ซึ่งบ่งชี้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดของเดวีส์มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทักษะการขับร้องของนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนดูครูสาธิตตั้งแต่ต้นจนจบว่ามีลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ช้าหรือเร็วเกินปกติและนักเรียนเห็นว่าก่อนการสาธิต ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการสังเกต และชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกตรวมถึงนักเรียนลงมือปฏิบัติ หากติดขัดจุดใด ครูจะให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งนักเรียนทำได้ผลลัพธ์นี้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของชานนท์ จงจินากูล และคณะ กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ Scoring Rubric ในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติกลองชุดสามารถเพิ่มความสามารถของผู้เรียนเกินกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เช่นเดียวกัน (ชานนท์ จงจินากูล และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤเบศน์ ระดาเขต และสุชิริณณ์ อามาตบัณฑิต ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 74.09/74.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) การพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 82.50 3) การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การเปรียบเทียบความรู้การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นฤเบศน์ ระดาเขต และสุชิริณณ์ อามาตบัณฑิต, 2565) การศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แนวคิดของเดวีส์ ผลคะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 90.83 โดยนักเรียนมีความสามารถทางด้านด้านเนื้อร้องมากที่สุด โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 97.92 ด้านเสียงร้อง ความไพเราะ คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ94.44 ด้านบุคลิก ลีลา อารมณ์คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 93.75 ด้านทำนอง คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 93.06 และด้านจังหวะคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88.89 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนชอบการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียนชอบวิธีการครูสาธิตทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้นักเรียนทำได้ในภาพรวมทั้งนี้นักเรียนชอบการปฏิบัติตามกิจกรรมที่ครูมอบหมายอย่างต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบสอดคล้องกับงานวิจัย Boone & Higgins ได้ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ที่มีต่อการเรียนรู้ทักษะทางเทคนิคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์มีผลการเรียนรู้ทักษะทางเทคนิคสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Boone, & Higgins, 2002) งานวิจัยนี้ยืนยันถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนในกระบวนการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์อย่างเป็นรูปธรรม

4. จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ความสามารถในการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยในภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.82) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 (*S.D.*=0.37) โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนและสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนชอบการฝึกปฏิบัติหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศรา เพิ่มพูน และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนเสน่ห์สาวเมืองพลตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนเสน่ห์สาวเมืองพลโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด (เกศรา เพิ่มพูน และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ว่า ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ของนักเรียนซึ่งบ่งชี้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดของเดวีส์มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทักษะการขับร้องของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยนักเรียนมีความสามารถทางด้านเนื้อร้อง ด้านเสียงร้อง ความไพเราะ ด้านบุคลิก ลีลา อารมณ์ ด้านทำนอง และด้านจังหวะ ทั้งนี้คุณลักษณะเด่นชัดของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจึงควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและธรรมชาติของนักเรียน 2) ครูมีทักษะ

วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อรองรับกับความสามารถและความต้องการส่วนบุคคล 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความยืดหยุ่นสูงปรับเปลี่ยนวิธีการสอนอย่างเหมาะสม 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีการประยุกต์ใช้กิจกรรมเทคโนโลยีให้มีความน่าสนใจ และ 5) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์อย่างหลากหลายโดยนักเรียนจะต้องได้เรียนรู้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามความสนใจและต้องการ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

บทสรุป

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้การวิจัยประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 36 คน ทั้งมีการทดลองการใช้กิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจึงทำให้ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างให้เกิดความเหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียนการจัดกิจกรรมครบทั้งด้านทักษะและความสามารถของผู้เรียนนอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาผลการวิจัยไปใช้

1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนทักษะการขับร้องเพลงพระราชนิพนธ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

1.2 ควรสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจในการปฏิบัติและฝึกฝนทักษะการขับร้อง

1.3 ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการขับร้องพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะการขับร้องและบุคลิกภาพที่ดี

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลา เพื่อให้นักเรียนสามารถฝึกฝนทักษะได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวีส์ในวิชาอื่นๆ เพื่อเสริมทักษะให้ผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนตามแนวคิดของเดวีส์กับวิธีการสอนอื่นๆ เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

เกษศริน ทองสุข. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติละครสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 11(1): 367–382.

เกศรา เพิ่มพูล และคณะ. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนเสน่ห์สาวเมืองพลตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 16(2): 171-183.

ชานนท์ จงจินากูล, และคณะ. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติกลองชุดตามแนวคิดของเดวีส์ รายวิชาดุริยางค์สากล 2 สำาหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(1): 47-57.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน.* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทิยา ตันศรีเจริญ. (2545). Brain Gym บริหารสมองเพิ่มศักยกาภาพการเรียนรู้. *วารสารสานปฏิรู,* 5(50) :26-28.

นฤเบศน์ ระดาเขต และสุชิริณณ์ อามาตบัณฑิต. (2565). การพัฒนาทักษะปฏิบัติการ แสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ร่วมกับมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9): 365-381.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Boone, W. M., & Higgins, C. (2002). The effects of using the Davies' Instructional Model on the learning of technical skills by middle school students with learning disabilities. *Learning and Instruction,* 12(3): 247-262.

รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

Management Model of the Student Support System for Extra-Large Secondary Schools under the Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun

[1]**นิตยา หมื่นแก้ว** Nittaya Muenkaew
[2]**นวรัตน์ ไวชมภู** Navarat Waichompu
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[1]Corresponding author, e-mail: nittaya.mue078@hu.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารและครู โดยเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน และระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เครื่องมือ คือ แบบประเมินความเหมาะสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกิดจากความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน เพื่อนที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลให้เป็นไปในทิศทางตามเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้ 2) รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด

ใหญ่พิเศษ คือ STRONG MODEL และ 3) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: ปัจจัยสำเร็จ; ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน; โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

Abstract

This research aimed are 1) to study the success factors in the operation of the student support system, 2) to create a management model for the student support system, and 3) to assess the appropriateness of the management model of the student support system in extra-large secondary schools under the Secondary Education Service Area Office, Songkhla, Satun. The research was divided into 3 phases: Phase 1: Study of success factors in the operation of the student support system using in-depth interviews. The key informants were administrators and teachers, specifically chosen from that received the Student Support System Award. The instrument used for data collection was a semi-structured interview, and data were analyzed using content analysis. Phase 2: Creation of a management model for the student support system in extra-large secondary schools using group discussion among 8 key informants. Phase 3: Assessment of the appropriateness of the management model for the student support system. The sample consisted of 5 administrators; The instrument was a suitability assessment created by the researcher. Data were analyzed for mean and standard deviation. The research results found that: 1) the success factors in the operation of the student support system resulted from cooperation among all parties involved, including teachers, educational personnel, youth counselors, and the school board. School administrators played an important role in driving operations, supervising, monitoring, and evaluating towards the established success goals. 2) The management model for the student support system in extra-large secondary schools was the STRONG MODEL. 3) The assessment of the appropriateness of the management model of the student support system was at the highest level.
Keywords: Success factors; Student Support System; Extra-large secondary schools

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีความเจริญงอกงามการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยมีโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการดูแล อบรม สั่งสอน สนับสนุน ป้องกันและช่วยเหลือ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนได้เติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์

สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ แต่เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากทั้งในด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด รวมไปถึงปัญหาครอบครัว ที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสังคม ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพและเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ การจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้นักเรียนเติบโตและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและประสบความสำเร็จทางวิชาการและสังคม เนื่องจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แต่ทว่าปัจจุบันการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ยังมีหลากหลายปัญหาที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การขาดการติดตามเฝ้าระวังที่เพียงพอกับนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูง อาทิ นักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตหรือปัญหาพฤติกรรม การขาดการประสานงานและการสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขาดทรัพยากรบุคคลในการให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ทำให้หลายหน่วยงานมุ่งเน้นให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดจุดเน้นเพื่อการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ส่งผลให้การพัฒนาการบริหารจัดการการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน นักเรียนทุกคนต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดีมีความสุขและปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน ดังจุดเน้นเพื่อการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปี 2566 “ ปีแห่งการดูแลช่วยเหลือ คุ้มครอง ห่วงใย เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ทั้งนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ตลอดจนมาตรการและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิต การพัฒนาวินัยเชิงบวก การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยมุ่งพัฒนานักเรียนในทุกระดับให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยให้กำกับ ติดตามกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานเป็นระบบ ต่อเนื่อง และทั่วถึง มีกระบวนการและขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลสถานศึกษาอย่างรอบด้าน 2) การคัดกรองสถานศึกษา 3) การส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษา 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาของสถานศึกษา และ 5) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกตาม

หลักเกณฑ์และวิธีการในคู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566 ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และประกาศผลการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประเภทสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ดังนี้ เกียรติบัตรยอดเยี่ยมอันดับที่ 1 โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา เกียรติบัตรยอดเยี่ยมอันดับที่ 2 โรงเรียนสะเดา “ขรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์” เกียรติบัตรยอดเยี่ยมอันดับที่ 3 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 และ เกียรติบัตรยอดเยี่ยมอันดับที่ 4 โรงเรียนสตูลวิทยา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล, 2566) โดยแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีระบบการบริหารงานที่มีมาตรฐานและได้รับการยอมรับจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้น จึงเป็นสิ่งที่มีประโยชน์และมีความน่าสนใจ ที่สามารถนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนารูปแบบในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในอนาคตมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผู้วิจัยใช้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

1. การดำเนินการวิจัย แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรอง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 10 คน เพื่อใช้ในการศึกษาปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา โรงเรียนสะเดา“ขรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์” โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 และโรงเรียนสตูลวิทยา โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 คน เพื่อใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 5 คน เพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษที่สร้างขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย แบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

2.1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ตามแนวการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview guide) จำนวน 7 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยวิธีการความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

2.2. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 7 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลังจากนั้นนำแบบประเมินที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมดดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการสรุปประเด็น และอภิปรายเชิงพรรณนาความ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล คือ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ควรมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

1.2 ครู และบุคลากรทางการศึกษา ต้องเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและทักษะการปฏิบัติงานตามภารกิจ รวมทั้งทักษะการทำงานเป็นทีม

1.3 นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา YC ถือเป็นนักเรียนกลุ่มหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ

1.4 คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องได้รับการอบรมพัฒนาในด้านการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด และมีการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.5 โรงเรียนกำหนดเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล และมีมาตรฐานและตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่สามารถวัดได้จริง

1.6 มีการนิเทศ ติดตาม รูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ตามปฏิทินการนิเทศติดตาม

1.7 ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

1.8 ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันไปตามบริบทและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษานั้นๆ ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารในแต่ละสถานศึกษาที่เกิดจากความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลให้เป็นไปในทิศทางตามเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มี 5 องค์ประกอบได้แก่หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาของรูปแบบ การดำเนินงาน และการประเมินผล คือ

1. หลักการ มีดังนี้ 1.1 การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมุ่งให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และสร้างสรรค์วิธีการหรือการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และ 1.2 รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามบริบทและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

2. วัตถุประสงค์ คือ 2.1 เพื่อพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหาและด้านการส่งต่อ และ 2.2. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีกระบวนการ วิธีการ เครื่องมือที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและสามารถตรวจสอบได้

3. เนื้อหาของรูปแบบ คือ รูปแบบ STRONG ของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เป็นรูปแบบที่ได้มาจากการศึกษาปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการสนทนากลุ่มจากผู้บริหารและหัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ที่ได้รับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ. 2566 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบ STRONG Model

S: Support การสนับสนุนที่ดี ความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนไม่ใช่แค่ความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการให้ความร่วมมือกันทุกภาคส่วน ภายใต้การบริหารงานของคณะผู้บริหารที่มีส่วนในการวางแผน กำหนดนโยบาย และให้การสนับสนุนแก่ครู บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมกันช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพของนักเรียนจนสะท้อนออกมาเป็นผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

T:Technology มีเทคโนโลยีเข้าช่วย การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นที่จะต้องนำนวัตกรรมการบริหาร โปรแกรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นแอพพลิเคชั่น แบบวัดประเภทต่างๆ รวมถึงระบบสารสนเทศด้านการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่สามารถดำเนินการได้สะดวก รวดเร็ว ลดปริมาณการใช้เอกสารประเภทกระดาษหรือทำเอกสารสูญหายในระหว่างการดำเนินงาน ช่วยลดพื้นที่ในการจัดเก็บเอกสาร และนอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายแบบทันท่วงที (Real time) อีกด้วย

R:Reflection ร่วมด้วยสะท้อนการคิด การสะท้อนการคิด เป็นการทบทวนความคิดไตร่ตรองถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและผ่านมาแล้วว่ามีลักษณะอย่างไร การดำเนินการที่ผ่านมาเป็นเช่นไร เป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยผู้บริหารสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยอาจเริ่มตั้งแต่การสะท้อนคิดด้านการวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน การตรวจสอบ รวมไปถึงการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

O: Objective ตามติดจุดประสงค์ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนครู และบุคลากรทางการศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการนิเทศติดตามเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อพิจารณาการดำเนินงานว่าเป็นไปตามโครงการแผนปฏิบัติการ ปฏิทินการดำเนินงานหรือไม่ นอกจากนี้สามารถให้ขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ผลตามนโยบายด้านต่างๆ เช่น รางวัลครูผู้สอนดีเด่น รางวัลครูที่ปรึกษาดีเด่น รางวัลครูดีในดวงใจ ฯลฯ เพื่อเป็นการยกย่อง เชิดชูเกียรติและเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

N:Network ธำรงเครือข่าย การขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ปัจจัยหนึ่งที่ขาดไปเสียมิได้ คือ การประสานความร่วมมือในการดำเนินงานโดยอาศัยการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กร ชุมชน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตั้งแต่ทีมนำ ทีมทำ และทีมประสาน ตั้งแต่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง ส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน เพราะฉะนั้นการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานให้ครอบคลุมในทุกๆ หน่วยงานจะช่วยให้การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

G:Goal เป้าหมายสู่นักเรียนดี การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้านตั้งแต่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ การคัดกรองนักเรียน โดยใช้ข้อมูลระบบสารสนเทศระบบบริหารจัดการ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ การป้องกันและแก้ไขปัญหา ผ่านการดำเนินงานตามกิจกรรมภายใต้โครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย และการส่งต่อในกรณีที่ยากต่อการให้ความช่วยเหลือนั้น เป้าหมายที่สำคัญ คือ มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดีและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. การดำเนินงาน มีขั้นตอนดังนี้ 4.1 ขั้นเตรียมการ คือ 1) ประชุมผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประโยชน์และความจำเป็นที่นำรูปแบบฯ มาใช้ 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับรูปแบบที่กำหนดไว้ และ 3) คณะกรรมการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดเตรียมการดำเนินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง 4.2 ขั้นดำเนินการ คือ 1) แต่งตั้งคำสั่งคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการแต่งตั้งคำสั่ง ประกอบด้วย ทีมนำ ทีมประสาน และทีมทำ 2) สร้างการรับรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูในการปฏิบัติงาน4) การปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) มีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ในกรณีเมื่อเกิดปัญหาและประสานงานกับฝ่ายต่างๆ 6) มีการรายงานและจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการจัดทำสารสนเทศ งานระบบการูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน 7) จัดตั้งคณะกรรมการในการประเมินผลการปฏิบัติงานงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและรายงานผลประเมินการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำปี 4.3 ขั้นตรวจสอบ คือ 1) คณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน นิเทศ กำกับ และติดตามการปฏิบัติงาน 2) คณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแบบประเมิน 3) คณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายงานความก้าวหน้าโดยคณะกรรมการประชุมร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาทุกสัปดาห์ 4.4 ขั้นปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ 1) คณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนำผลจากการประเมินผลจากการปฏิบัติงานไปปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมการปฏิบัติงานและจัดทำเอกสารประกอบการปฏิบัติงาน 2) คณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปผลการดำเนินการให้ผู้บริหารรับทราบ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. การประเมินผล มีขั้นตอนดังนี้ *ขั้นที่ 1* ประเมินก่อนการดำเนินการ เป็นการประเมินความพร้อมก่อนการดำเนินงานของผู้บริหารหรือคณะกรรมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน *ขั้นที่ 2* ประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินขณะปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดรายละเอียดในแผนการประเมิน *ขั้นที่ 3* ประเมินหลังดำเนินการ เป็นการประเมินผลสำเร็จของรูปแบบฯ ซึ่งประเมินได้จากสาระสำคัญ ตามวิธีดำเนินการและความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. รายละเอียดของเนื้อหาสาระของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ดำเนินการมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ลำดับขั้นตอน กระบวนการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ ตามการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
4. วิธีการบันทึกและวิธีการวัดประเมินผล ตามรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความชัดเจน	4.60	0.55	มากที่สุด
5. รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
6. การนำรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา สามารถกระทำได้ง่ายไม่ซับซ้อน	4.60	0.55	มากที่สุด
7. รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนความเหมาะสมต่อการช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.80**	**0.28**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.28 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยที่ตั้งไว้ คือ 3.51 จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูลต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า ความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนไม่ใช่แค่ความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เท่านั้น แต่เป็นการให้ความร่วมมือกันทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุน นอกจากนี้การดำเนินการต่างๆ ยังคงต้องอาศัยการดำเนินการอย่าง มีระเบียบแบบแผน มีขั้นตอนและมีความรัดกุม มีการเคารพสิทธิต่างๆ ของนักเรียนเป็นสำคัญ รวมไปถึงการให้ความสำคัญในการตั้งค่าตัวชี้วัดต่างๆ เพื่อให้ความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการประชุมวางแผนในการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน กำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นระบบ 2) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน 3) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมต่างๆ ตามที่นักเรียนต้องการ อบรมเกี่ยวกับเทคนิคในการให้คำปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษา 4) มีแบบบันทึก ติดตามผลการดำเนินการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน (ณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า รางวัลเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติให้กับนักเรียน หรือครูที่มีผลการพัฒนาตนเองในระดับดีขึ้น นอกจากนั้นควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาได้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานตามกระบวนการที่ถูกต้องเพื่อครูที่ปรึกษาจะได้นำความรู้ ความเข้าใจ ในการให้คำแนะนำดูแลช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนได้ ด้านการติดตาม โรงเรียนควรมีการนิเทศ ติดตามให้ครูผู้รับผิดชอบรายงานผลการพัฒนานักเรียนเป็นระยะ สิ่งที่โรงเรียนควรทำควบคู่กันไปคือการจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรมีคู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างละเอียด มีกิจกรรม ขั้นตอน ระยะเวลาการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์,2563)

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล คือ STRONG MODEL ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาของรูปแบบการดำเนินงาน และการประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากโรงเรียนที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ อีกทั้งนำร่างรูปแบบเข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้ร่วมกันตรวจสอบยืนยันทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสามารถนำมากำหนดแนวทางการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมิญช์มนัส วรรณมหินทร์ สลางสิงห์ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนสุขภาวะ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนสุขภาวะ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) โครงสร้างและเนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) แนวทางการวัดและประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ (มิญช์มนัส วรรณมหินทร์ สลาง

สิงห์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการประชุมวางแผนในการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน กำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นระบบ 2) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน 3) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่นักเรียนต้องการ อบรมเกี่ยวกับเทคนิคในการให้คำปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษา 4) มีแบบบันทึก ติดตามผลการดำเนินการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน (ณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง, 2562)

3. ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาตามองค์ประกอบของรูปแบบผ่านการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้รูปแบบที่มีความน่าเชื่อถือ และการกำหนดแนวทางดำเนินการมีความเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงโดยกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รูปแบบที่สร้างขึ้นมีการประเมินความเหมาะสมเป็นการนำหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งมีการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ทำให้ทราบจุดดีและจุดที่บกพร่องในการใช้รูปแบบ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำเสนอไว้ว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงโดยมีผู้ปกครอง ชุมชนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยมีแนวดำเนินงานในการปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูอาจารย์ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมิญช์มนัส วรรณมหินทร์ สลางสิงห์ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก (มิญช์มนัส วรรณมหินทร์ สลางสิงห์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเป็นไปได้และด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด (สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ครั้งนี้ คือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวทุกอย่างสามารถเปลี่ยนแปลงได้

ตลอดเวลาตามความเหมาะสมและบริบทของปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการเพื่อให้การแก้ปัญหาได้ตรงจุด ดังนั้นสิ่งสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือการมีองค์ความรู้และทักษะในการประสานงานต่าง ๆ เพราะปัญหาที่นักเรียนกำลังประสบหรือเผชิญปัญหาอยู่นั้นมักมีปัญหาที่หลากหลาย และต้องมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ STRONG Model ที่ได้ครั้งนี้มาจากใช้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ มาพัฒนาต่อยอดทำเป็นรูปแบบที่เข้ากับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสามารถนำไปต่อยอดและใช้แก้ปัญหานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ 1

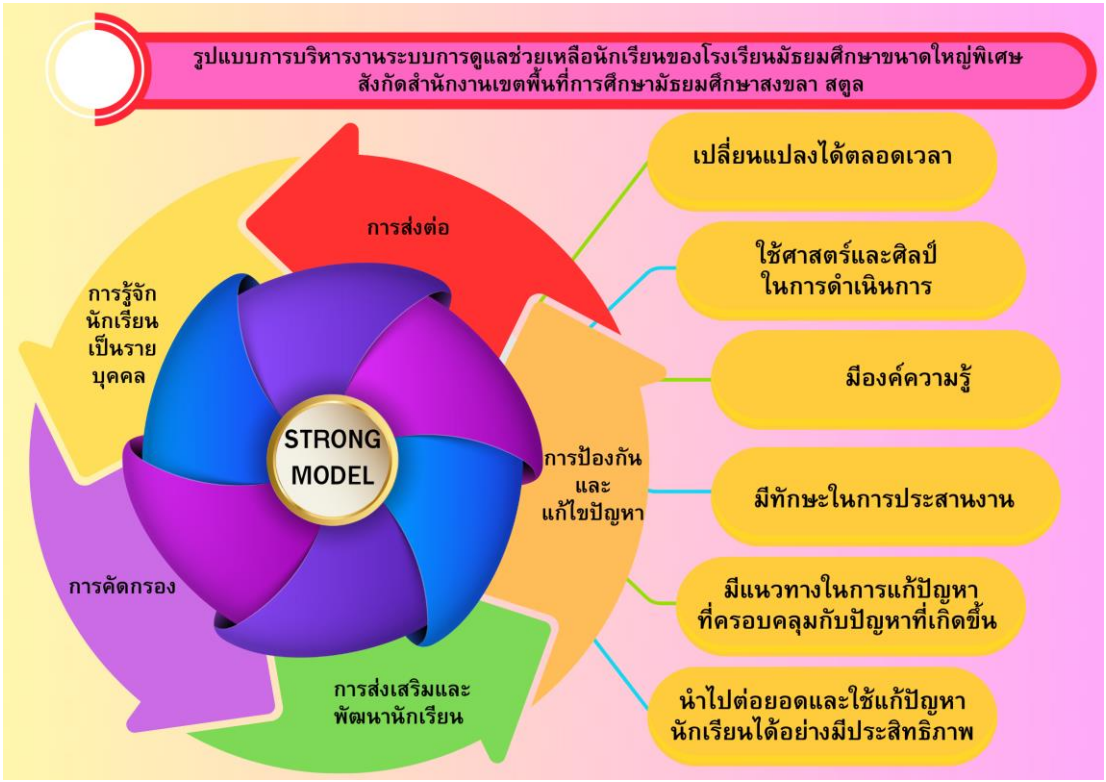

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ STRONG Model

บทสรุป

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนได้อย่างมีความสุข โดยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้จะดำเนินการทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหาไปพร้อมๆ กัน สำหรับในกลุ่มเด็กปกติก็จะดำเนินการส่งเสริมตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ส่วนกลุ่มเด็กที่อยู่ในสภาวะกลุ่มเสี่ยงต่างๆ

ทั้งจากตัวนักเรียนเอง จากครอบครัว และสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะช่วยลดทอนแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถกลับมาอยู่ในสภาวะปกติ สามารถกลับมาเรียนและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ ทั้งนี้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องได้รับการประสานงานจากทุกภาคส่วนภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหวังให้นักเรียนสามารถเจริญเติบโตตามวัยและมีความสุขในรั้วของโรงเรียนเพื่อเป็นกำลังของชาติในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 โรงเรียนควรจัดให้มีครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะเพื่อเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ทั้งนี้เพราะครูแนะแนวเป็นกลไกสำคัญในการคอยแนะนำและแก้ไขปัญหาต่างๆ ขอนักเรียน รวมถึงการส่งต่อภายนอกในกรณีที่นักเรียนเกิดปัญหาในขั้นรุนแรงที่โรงเรียนไม่สามารถจัดการได้ เช่น ยาเสพติด โรคทางเพศ ปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น

1.2 โรงเรียนควรจัดให้มีการอบรมด้านทักษะกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและการบูรณาการใช้พัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาและความเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนในอนาคต

1.3 ควรให้คณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานในชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารโดยให้สถานศึกษารายงานผลการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาในการประชุม และเห็นชอบการดำเนินงานด้วย

1.4 การนำข้อค้นพบที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปประยุกต์ใช้ มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและมีความสุขในการเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาอื่นและผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถนำมาปรับใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนในโรงเรียนมากที่สุด

2.2 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *คู่มือการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง. (2562). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์. (2563). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

มิญช์มนัส วรรณมหินทร์ สลางสิงห์. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. (2566). *หนังสือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ที่ ศธ 04338/ว2573 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2566 เรื่อง ประกาศผลการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา*. สงขลา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยแหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *คู่มือคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับพัฒนา พ.ศ.2563)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน.

สิริกาญจน์ กาญจนสุวรรณ. (2564). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายชุมชนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
The Relationship Between Academic Leadership of School Administrators and Learning Organization under the Samuthsakron Primary Educational

[1]**จิราภรณ์ จันทร์มา** Jiraporn Junma
[2]**ชนมณี ศิลานุกิจ** Chonmanee Silanookit
[1,2]มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[1,2]Ramkhamhaeng University
[1]Corresponding author, e-mail: 6514470041@rumail.ru.ac.th

Received November 11, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) ศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 333 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครมีความสัมพันธ์กันในทางบวกมีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to; 1) study level of academic leadership of school administrators. 2) study level of learning organization. 3) study of the relationship between academic leadership of school administrators and learning organizations under the Samuthsakron primary educational. The sample group used in the research were teachers from school under the office of the Primary Education Service area office, Samuthsakron, 333 people. The instrument used to collect the data was a 5-rating scale questionnaire. The discrimination was between 0.60 and 1.00, and the reliability was 0.978 The statistics used in the data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The research findings were as follows; 1. The level of Academic leadership of school administrators in school under the Samuthsakron educational as a whole and each aspect was at a high level. 2. The level of Learning Organizations of school in school under the Samuthsakron Primary educational as a whole and each aspect was at a high level. 3. The relationship between Academic Leadership of School Administrators and Learning Organizations under the office of the Primary Education Service area office, Samuthsakron as a whole and each aspect was positive relationship at high level. Overall were not significant difference at the .01 level.

Keywords: Academic Leadership; Learning Organizations; Relationship

บทนำ

ในปัจจุบันหน่วยงานต่าง และองค์กรต่างๆ ที่ต้องเผชิญกับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีปัญหาท้าทายใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย บทบาทของผู้นำจึงความสำคัญมากขึ้นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดรับกับบริบทของสังคมปัจจุบันในหลายๆ ด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อการมีวิสัยทัศน์ที่ประกอบกับพื้นฐานความรู้เดิมและนำมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาทำความเข้าใจและหาจุดแข็งจุดอ่อนเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด (วรรณพร ตรีชัยศรี, 2561) ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนและสร้างชาติซึ่งเป็นกระบวนสำคัญ ในการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ในสถานกรณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีความรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเป็นพลวัตของประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศทั่วโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยให้มี

ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของความต้องการทางสังคมในการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันจากโลกาภิวัตน์อีกทั้งยังรวมถึงแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม โดยจะไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงในทั้งปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีความรู้ความสามารถที่จะรองรับการพัฒนาประเทศไปสู่องค์กรแห่งการแข่งขันที่ต้องใช้องค์ความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสถานศึกษาจึงควรได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นการสั่งสมความรู้ของบุคลากรที่มีความรู้และนำใช้ในการพัฒนางาน จึงเป็นเรื่องที่บุคคลและกลุ่มจะต้องมีความตระหนักในการสร้างผลงานที่ดีให้กับองค์กร ร่วมกันพัฒนาตนเองและหน่วยงาน ให้เจริญงอกงามต่อองค์กรของตนเองและองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นพลวัตที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาจะต้องฝึกฝนและพัฒนาทักษะและหลักการในการเรียนรู้แบบทั่วทั้งองค์กรควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีและสามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จซึ่งเป็นการก้าวไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูและมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำคัญอย่างยิ่ง ต่อคุณภาพการสอนของครูผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ข้าพเจ้าในฐานะข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อองค์กรให้เข้าสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและคณะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,048 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คณะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 จากการเปิดตารางโคเฮน (Cohen et al., 2011) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูลในการดำเนินการวิจัย เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อการตอบปัญหาในเรื่องที่เราศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของงานวิจัย ที่แสดงให้เห็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัยในครั้งนี้ และนำไปสู่ขั้นตอนของการให้ความหมายของนิยามศัพท์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนด โดยการตั้งข้อคำถามในแบบสอบถามจะต้องเป็นคำถามที่มีความครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1. ผู้วิจัยประสานงานกับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง 2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และลิงก์ (Link) ของแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนสิงหาคม - เดือนธันวาคม พ.ศ.2566 รวบรวมได้จำนวน 333 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3. นำข้อมูลการตอบกลับจากแบบสอบถามอิเล็กรอนิกส์มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปรถมศึกษาสมุทรสาคร โดยจำแนกภาวะผู้นำทางวิชาการ ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 2. ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 3. ด้านการนิเทศการสอน 4. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจโรงเรียน เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามหลักเกณฑ์พิจารณา (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับระดับความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติงานสอนต่อการองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ 1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2. การมีแบบแผนความคิด 3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4. การเรียนรู้การทำงานเป็นทีม 5. การคิดอย่างเป็นระบบ เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามหลักเกณฑ์พิจารณา (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Prarson's Product-Moment Correlation Coefficient) (วัญญา วิศาลาภรณ์, 2540)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติพื้นฐาน ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หาค่าความตรงเชิงเนื้อหารายข้อโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้กาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

6. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร คือ ค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนิเทศการสอน ด้านการสร้างเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน และด้านการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ โรงเรียน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน (x_1)	4.43	.61	มาก	3
2. ด้านการสร้างเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ (x_2)	4.43	.60	มาก	2
3. ด้านการนิเทศการสอน (x_3)	4.45	.60	มาก	1
4. ด้านการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ โรงเรียน (x_4)	4.42	.61	มาก	4
รวม	**4.43**	**.56**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.43, S.D. = 0.56) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนิเทศการสอน (($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = .60) ด้านการสร้างเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.60) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .61) และ ด้านการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ โรงเรียน ($\bar{X}$= 4.42, S.D. = 0.61)

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเป็นบุคคลที่รอบ ด้านการมีแบบแผนความคิด ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (y_1)	4.43	.60	มาก	1
2. ด้านการมีแบบแผนความคิด (y_2)	4.42	.61	มาก	2
3. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (y_3)	4.42	.62	มาก	3
4. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (y_4)	4.40	.62	มาก	4
5. ด้านการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม (y_5)	4.16	.79	มาก	5
รวม	**4.37**	**.59**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = .59) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = .60) ด้านการมีแบบแผนความคิด ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = .61) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. =.62) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. =.62) และด้านการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. =.79)

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครในทางบวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{total}
X_1	.811**	.757**	.784**	.780**	.597**	.808**
X_2	.805**	.789**	.786**	.786**	.580**	.811**
X_3	.819**	.798**	.797**	.787**	.613**	.827**
X_4	.832**	.813**	.832**	.821**	.642**	.855**
X_{total}	.916**	.943**	.946**	.937**	.871**	.881**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครในทางบวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (r_{xy}= .881) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความพร้อมในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการวางแผน พันธกิจวิสัยทัศน์และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ผู้บริหารมีการสร้างนวัตกรรมและหาจุดเด่นของสถานศึกษามาปรับใช้เป็นนโยบายในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีคุณภาพ อีกทั้งผู้บริหารมีการเสริมสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการให้กับครู สอดคล้องกับกิ่งกาญจน์ สุขสำราญ ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผลวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของซัมซียะห์ เมาลิดิน ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ซัมซียะห์ เมาลิดิน, 2560) สอดคล้องกับธนิต รัตนศักดิ์ดา ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2560) และสอดคล้องกับเนติ์ มโนปัญญา ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เนติ์ มโนปัญญา, 2565)

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้สูงสุดและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีการแข่งขันทั่วโลกการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบใหม่ๆ สอดคล้องกับวีรภัทร รักชนบท ได้ศึกษาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิง

วิทยา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (วีรภัทร รักชนบท, 2561)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rxy=.881) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ความสามารถในการใช้หลักการในการบริหารสถานศึกษา โดยการนำความรู้ ทักษะต่างๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การนิเทศการสอน ผู้บริหารจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเอง และร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้วิสัยทัศน์ร่วมกันไปทิศทางเดียวกัน เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น มีการปรึกษาหารือร่วมกันแก้ปัญหา ทำให้เกิดการเรียนรู้ในทีมและคิดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา เฟื่องฟู ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (วรรณา เฟื่องฟู, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกฤตา วัฒนเกษมสกุล ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำคัญนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับสูงกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยะลา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุกฤตา วัฒนเกษมสกุล, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้

1) การบริหารหลักสูตรและการการสอน การที่ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการส่งเสริมและสนับสนุนครูร่วมกันจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐาน

2) การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน การที่ผู้บริหารศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มีการสรรทรัพยากร สื่อการเรียนการสอน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้และเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ

3) การนิเทศการสอน การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

4) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ความสามารถของผู้บริหารเกี่ยวกับการเสนอแนวคิดใหม่ในการจัดทำ กรอบเป้าหมาย จุดประสงค์ และพันธกิจของโรงเรียนที่ชัดเจน สอดคล้องเป้าหมายทาง

วิชาการของโรงเรียน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การที่สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง มีความกระตือรือร้นในการเรียนใฝ่หาความรู้เรียนรู้สิ่งมีการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของตนเองให้ 2) การมีแบบแผนความคิด องค์กรที่สามารถทำให้บุคลากรในองค์การมีเจตคติที่ดี คิดในแง่บวกและสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณพิจารณาตัดสินใจในการปฏิบัติงาน 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน บุคลากรในองค์กรมีมุมมองต่อภาพรวมและอนาคตขององค์กรร่วมกัน ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร 4) การเรียนรู้การทำงานเป็นทีม หมายถึง การที่สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการสนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน 5) การคิดอย่างเป็นระบบ องค์กรที่สามารถทำให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดและการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล

บทสรุป

การศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูอีกทั้งยังส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กล่าวคือสถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำคัญอย่างยิ่ง ต่อคุณภาพการสอนของครู ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยให้ส่งเสริมให้บุคลากรในได้โรงเรียนได้มีส่วนร่วม พร้อมทั้งควรประเมินความต้องการของครู เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเป้าหมายด้านวิชาการและผู้บริหารควรพัฒนาเป้าหมายของโรงเรียนเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงสนับสนุนการประสานความร่วมมือในการเรียนรู้ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ของเพื่อนร่วมงานกันอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนาให้สมาชิกทุกคนสามารถทำงานทดแทนกันได้และรับผิดชอบร่วมกันเป็นทีม โดยเปิดโอกาศให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นความแตกต่างได้และยอมรับการเป็นสมาชิกจากทีม

1.3 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรได้ทำงานร่วมกัน และส่งเสริมการเรียนรู้เป็นทีมให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศเพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานมีการเรียนรู้ร่วมกันจะส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่สมบูรณ์มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการศึกษาในพื้นที่นั้นๆ ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงลึกมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยในเชิงปริมาณหรือเป็นการสนับสนุน

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบอื่นๆ ถึงปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดงสังกัดสำนักงานดขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเกริก.

ซัมซียะห์ เมาลิดิน. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ธนิต รัตนศักดิ์. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกริก.

เนติ์ มโนปัญญา (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วัญญา วิศาลาภรณ์. (2540). *การวิจัยทางการศึกษา: หลักการและแนวทางการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่.

วรรณา เฟืองฟู. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.

วรรณพร ตรีชัยศรี. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วีรภัทร รักชนบท. (2561). องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุกฤตา วัฒนาเกษมสกุล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.

Cohen, L., et al. (2011). *Research Methods in Education. 8th* edition. New York: Routledge.

แนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก

Guidelines to Developing Mathematics Problem Solving Skills for High School Students in the Western Region

พิชชาพร เอกดำรงกิจ Pitchaporn Akedumrongkit
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
Corresponding author, e-mail: pitchaporn.ake@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024 ; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภูมิภาคตะวันตก 8 โรงเรียน จำนวน 484 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และโมเดลสมการโครงสร้าง ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 = 183.48, *df* = 93, *relative* χ^2 = 1.973, *p* = .000, RMSEA = .045, RMR = .025, CFI = .993, NFI = .986) 2) ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ 1) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning 2) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ 4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจในการเรียน 5) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ 6) การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์; แนวทางการพัฒนา; โมเดลเชิงสาเหตุ

Abstract

This study had the following purposes: 1) to develop and verify the consistency of a causal model of Mathematics Problem Solving Skills for high school students in the western region. and 2) to present guidelines for developing Mathematics Problem Solving Skills for high school students in the western region. The research was conducted in 2 phases. Phase 1, studying the causal relationships in the development of Mathematics Problem Solving Skills. The sample group was 484 high school students of 8 schools in the western region who studied in Mathayom 3 of semester 2, academic year 2023, by Multistage Random Sampling. The research instrument were questionnaire and Mathematics Problem Solving Skills test. Statistics used in data analysis are descriptive statistics and Structural equation model analysis. Phase 2, studying guidelines for developing Mathematics Problem Solving Skills. The research instrument was a focus group. Key informant was obtained through purposive selection of 9 people. Data analysis is content analysis. The results were as follows: 1) The model was consistent with the empirical data. (χ^2 = 183.48, *df* = 93, *relative* χ^2 = 1.973, *p* = .000, RMSEA = .045, RMR = .025, CFI = .993, NFI = .986) 2) The results of the study of guidelines for developing Mathematics Problem Solving Skills for high school students in the western region were as follows : 1) Promoting active learning management. 2) Boosting learning management by Child Center Learning. 3) Promoting learning management aimed at developing attitudes towards mathematics. 4) Boosting extra–curricular, activities to develop Problem Solving Skills, teamwork skills and activities to enhance students motivation in studying. 5) Setting up the environment and atmosphere to stimulate learning. And 6) Preparation of resources for learning management.

Keywords: Guidelines to Developing; Causal Model; Mathematics Problem Solving Skills

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้โรงเรียนต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกระดับชั้น ทั้งนี้เพราะคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระเบียบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แต่ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนยังไม่ดีนัก อาจเป็นเพราะธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหาเป็นนามธรรม ทำให้ยากที่จะทำความเข้าใจ นอกจากนี้ยังพบว่าในยุคการปฏิรูปการศึกษา มีวิธีการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นใหม่ ซึ่งครูอาจยังทำความเข้าใจได้ไม่ดีนัก ทำให้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน และด้วยการประเมินผลงานของครูในยุคปัจจุบัน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูต้องสั่งงานเกินกำลังความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้มีผลงานไว้ใช้ประเมิน และในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่อยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ ความเกื้อกูลกันระหว่างผู้เรียนมีน้อยลง การ

แข่งขันกลับสูงขึ้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระการเรียนรู้กลุ่มคณิตศาสตร์ ว่าได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรูด้านทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นไว้ 5 มาตรฐาน ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรม กำหนดสถานการณ์หรือปัญหา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานด้านทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการให้เหตุผล ทักษะการสื่อสาร การสื่อความหมาย และการนำเสนอ ทักษะการเชื่อมโยง และทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การจะพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์นั้น ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะการคิด ซึ่งผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ โดยให้โอกาสผู้เรียนนำเสนอแนวคิดของผู้เรียนแต่ละคน หรือแนวคิดของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรปฏิบัติให้มีบ่อยๆ

อย่างไรก็ตามการเริ่มต้นพัฒนาเริ่มต้นพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ผู้สอนจะต้องสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอด (Concept) มีทักษะการคิดคำนวณหรือการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากลักษณะการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต้องอาศัยความรู้พื้นฐานที่ต่อเนื่องกัน ในการจัดการเรียนรูคณิตศาสตร์ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมได้ฝึกทักษะและกระบวนการ โดยฝึกการสังเกต ฝึกให้เหตุผล และหาข้อสรุปจากสื่อรูปธรรม หรือแบบจำลองต่างๆ ก่อน และขยายองค์ความรู้สู่นามธรรมให้สูงขึ้นตามความสามารถของผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องหารูปแบบหรือวิธีการสอนที่สามารถนำไปจัดให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลาเรียน และเหมาะสมต่อผู้เรียน การเรียนรู้เนื้อหาหนึ่งๆ อาจใช้รูปแบบ ของการเรียนรู้หลายรูปแบบผสมผสานกันได้ และผู้สอนต้องคำนึงถึงการบูรณาการด้านความรู้ ด้านทักษะและกระบวนการ และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยสอดแทรกในการเรียนรู้ทุกเนื้อหาสาระให้ครบถ้วน เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ที่ได้ประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ปีการศึกษา 2563 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าสอบวิชาคณิตศาสตร์ มีจำนวนผู้เข้าสอบ 357,425 คน ได้คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 25.46 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนผู้เข้าสอบ 254,056 คน ได้คะแนนเฉลี่ย 25.82 คะแนน และระดับภูมิภาคตะวันตก มีจำนวนผู้เข้าสอบ 15,775 คน ได้คะแนนเฉลี่ย 25.32 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม โดยทักษะที่นักเรียนมีปัญหามากที่สุดคือทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งถือเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ดังนั้นการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ

นอกจากนี้ โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียน ยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักปัญหาในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชีวิต เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาตามความสามารถของแต่ละคน โดยสามารถเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตได้ เพราะลำดับขั้นตอนในการคิดแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีลักษณะคล้ายกับขั้นตอนในการแก้ปัญหาทั่วๆ ไป ซึ่งการที่นักเรียนแต่ละคนจะมีทักษะ

การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัยด้วยกัน (เฉลิมสิน สิงห์สนอง, 2559) ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Blom) ได้สรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยแรกเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางด้านพุทธิพิสัย อันได้แก่ พื้นความรู้เดิมของผู้เรียน และความถนัด ปัจจัยที่สองเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับด้านจิตพิสัย ได้แก่ เจตคติต่อเนื้อหาวิชาที่เรียน ต่อโรงเรียน และระบบการเรียน ความสนใจ แรงจูงใจ การยอมรับความสามารถของตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่สามเป็นปัจจัยทางด้านคุณภาพการสอน ได้แก่ การได้รับคำชี้แนะ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียน การเสริมแรงจากครู การให้ข้อมูลย้อนกลับ หรือการให้ผู้เรียนรู้ผลว่าตนเองกระทำได้ถูกต้องหรือไม่ และการแก้ไขข้อบกพร่องนอกจากนั้น ปัจจัยทั้งสามด้านที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดของ Bloom แล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ ทัศนคติของผู้ปกครอง การสนับสนุนส่งเสริมของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของครอบครัว เป็นต้น (เฉลิมสิน สิงห์สนอง, 2559)

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ (McClelland) โดยแมคเคลแลนด์ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจทางด้านอื่นๆ เพราะเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นสำคัญมากที่สุดสำหรับความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งใจเรียน และประสบความสำเร็จใจการเรียน ในทางตรงกันข้ามกับผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำจะขาดความสนใจ ไม่มีความตั้งใจเรียน และจะประสบความล้มเหลวในการเรียนในที่สุด (โมลี สุทธิโมลิโพธิ, 2563)

จากความสำคัญของทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และทฤษฎีการเรียนรู้ข้างต้น จะเห็นว่าการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่น่าสนใจและสำคัญมากเรื่องหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก
2. เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยระยะที่ 1 ใช้วิธีเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก และระยะที่ 2 ใช้วิธีเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก โดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 105,681 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 8 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 480 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple choice) ที่มีคำตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งมีค่าความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.76

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยง (Reliability) ของตัวแปรสาเหตุแต่ละตัวอยู่ระหว่าง 0.87 – 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1. ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์และร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากโรงเรียน 2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบทดสอบที่ได้รับจากตัวอย่าง มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล 3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบทดสอบทั้งหมดมาจัดระเบียบและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือทางสถิติเพื่อแปลผลและนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ความเบ้ และความโด่ง เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปร

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัด (Measurement Model) เพื่อยืนยันว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้น มีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ได้กำหนดไว้ และเชื่อมั่นได้ว่าตัวแปรสังเกตได้แต่

ละกลุ่มเป็นตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับตัวแปรแฝงที่กำหนด โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ในโปรแกรม LISREL เนื่องจากได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝงไว้ก่อนแล้ว ว่าตัวแปรสังเกตจะมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเฉพาะกับตัวแปรแฝงขององค์ประกอบเท่านั้น

3. การวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมติฐานเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์อิทธิพลด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักวิชาการด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (criterion based selection) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคณิตศาสตร์ จบการศึกษาในสาขาคณิตศาสตร์โดยตรง และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

2. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 4 คน

3. นักวิชาการด้านคณิตศาสตร์ ที่จบการศึกษาในสาขาคณิตศาสตร์ มีประสบการณ์ด้านการสอน หรือการวิจัยทางด้านคณิตศาสตร์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เนื้อหาสาระในประเด็นสำคัญๆ ที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มากำหนดกรอบในการข้อมูลสนทนากลุ่ม โดยลักษณะของเครื่องมือเป็นประเด็นการสนทนาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นแบบสนทนากลุ่มโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผล แนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน และความคิดเห็น รวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ผู้วิจัยนำประเด็นการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ

3. นำข้อคำถามที่ผ่านกระบวนการ ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มานำเสนอในการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสอบถามความสมัครใจ นัดวัน เวลา และสถานที่ สำหรับการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน และนักวิชาการด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 9 คน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ถอดเทปการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ และอ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) อ่านบทสนทนากลุ่มที่ถอดข้อความแล้วหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง 2) ทบทวนแต่ละข้อความในทุกหน้าอย่างถ่องแท้ เพื่อดูนัยสำคัญของเนื้อเรื่อง 3) ทำความเข้าใจตามนัยสำคัญของเนื้อหา และกำหนดความหมาย 4) กำหนดความหมายของกลุ่มคำที่เป็นประเด็นหลัก 5) รวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากปรากฏการณ์ที่ศึกษาและอธิบาย หรือบรรยายอย่างถี่ถ้วน 6) อธิบายปรากฏการณ์ที่ยังกำกวมให้มีความชัดเจนเท่าที่จะเป็นไปได้ 7) นำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาย้อนกลับไปที่ผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3. เขียนคำบรรยายความหมายตามลักษณะที่ปรากฏ และนำเสนอพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเพื่อสะท้อนให้เห็นสาระสำคัญของแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยระยะที่ 1 ใช้วิธีเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก และระยะที่ 2 ใช้วิธีเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งผู้วิจัยจำนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาตามข้อยกเว้น กรณีที่จำนวนตัวอย่างมากกว่า 250 ตัวอย่าง และตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 12 – 30 ตัวแปร ถือว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Hair et al, 2010) แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนี	เกณฑ์ที่ยอมรับได้	ก่อนปรับ	หลังปรับ	ผลการตรวจสอบ
P	> 0.05	0.000	0.000	ผ่านเกณฑ์ตามข้อยกเว้น
χ^2/df	< 2.00	6.040	1.973	มีความสอดคล้องดี
CFI	> 0.80	0.957	0.993	มีความสอดคล้องดี
NFI	> 0.80	0.949	0.986	มีความสอดคล้องดี
RMR	< 0.08	0.039	0.025	มีความสอดคล้องดี
RMSEA	< 0.05	0.102	0.045	มีความสอดคล้องดี

ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์พร้อมทั้งผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์เป็นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม และค่าสถิติอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์เป็นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม และค่าสถิติอื่นๆ

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล								
	STU			ATT			SUM		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ACH	.878*	-	.878*	-	-	-	-	.235*	.235*
TEA	-	-	-	.837*	-	.837*	.152	.368*	.520*
ATT	-	-	-	-	-	-	.439*	-	.439*
STU	-	-	-	-	-	-	.268*	-	.268*
R^2	.771			.700			.627		
χ^2=183.48, *df*=93, *relative* χ^2=1.973, *p*=.000, RMSEA=.045, RMR=.025, CFI=.993, NFI=.986									

2. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก สรุปผลได้ดังนี้ 1. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning 2. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) 3. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ 4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจในการเรียน 5. การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ 6. การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 183.48 ค่าองศาอิสระ (*df*) เท่ากับ 93 และความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ .000 เมื่อพิจารณาตามข้อยกเว้น กรณีที่จำนวนตัวอย่างมากกว่า 250 ตัวอย่าง และตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 12 – 30 ตัวแปร ถือว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Hair et al, 2010) และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดัชนีวัดความกลมกลืมสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.973 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .025 และดัชนีวัดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .045 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ พบว่า ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ .993 และดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ NFI มีค่า

เท่ากับ .986 แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี ทั้งนี้เนื่องจากโมเดลเชิงสาเหตุทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น ได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ร่วมกับการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สรุปเป็นองค์ประกอบของทักษะการแกปัญหาทางคณิตศาสตร์ 4 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา ความสามารถในการวางแผนแก้ปัญหา ความสามารถในการคิดคำนวณ และความสามารถในการยืดหยุ่น จากแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้ตัวแปรต่างๆ ในโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ คุณภาพการสอน เจตคติ ความตั้งใจเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 62.70 และสอดคล้องกับคำกล่าวของอรนุช ศรีคำ ซึ่งกล่าวว่า อิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยการศึกษา คือ ความตั้งใจเรียน เจตคติต่อวิชาวิจัยการศึกษา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง ตามลำดับ ส่วนอิทธิพลทางออมอย่างเดียวที่ส่งผลสูงสุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยการศึกษา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่ส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางออม คือ ความเอาใจใสของผู้ปกครอง และคุณภาพการสอนของครู ความเอาใจใสของผู้ปกครอง ความตั้งใจเรียน เจตคติต่อวิชาวิจัยการศึกษา มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (อรนุช ศรีคำ, 2558)

2. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักวิชาการ จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันตก ได้แนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ดังนี

2.1 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากการศึกษาพบว่า วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เนื้อหาค่อนข้างยาก เนื้อหาส่วนมากเป็นนามธรรม หากใช้วิธีการสอนแบบบรรยายในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้ การใช้วิธีการสอนที่หลายหลาย มีความน่าสนใจ มีความสนุกสนาน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิด โดยคำนึงถึงพื้นฐานธรรมชาติของรายวิชา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้ในส่วนของบทเรียนควรเริ่มจากง่ายไปยาก มีวิธีการเรียนที่สนุกและหลากหลาย โดยใช้บริบทที่ใกล้ตัวผู้เรียนมาประยุกต์ใช้ เพื่อตอบสนองความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน ควรต้องมีกิจกรรมที่ชวนให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน เช่น การเล่นเกม การร่วมกันอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เลือกกิจกรรมที่มีความสนุกสนานตามธรรมชาติวิชาและระดับของผู้เรียน บูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ ควรมีการสอดแทรกถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ชัดเจน ในประเด็นของประโยชน์และการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในส่วนของสื่อการจัดการเรียนรู้ ก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้สอนควรมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและมีความหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่จำทำให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไป

อย่างราบรื่นนั้น วิธีเรียนต้องสนุก ไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน มีกิจกรรมที่หลากหลาย ชวนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน สื่อที่ใช้ในการเรียนมีความเร้าใจให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจตรงตามเป้าหมาย (ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2560)

2.2 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) วิธีการจัดการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ให้กับผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้นั้น ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดแนวทางการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามธรรมชาติวิชา กำหนดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเนื้อหาในรายวิชาและหลักสูตรของสถานศึกษา จะต้องทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center Learning) ซึ่งการจะทำเช่นนี้ได้ ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ที่สำคัญคือต้องรู้จักนักเรียนของตนเองเป็นรายบุคคล เพื่อจะสามารถช่วยเหลือพวกเขาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ผู้สอนเองจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักการทางจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กผู้เรียนแต่ละช่วงวัย รวมทั้งการสร้างสรรค์ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเหมาะสมต่อลักษณะการเรียนรู้ และความถนัดที่หลากหลายของนักเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนของแนวการจัดการศึกษาไว้ว่า “มาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” จากแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญนี้เอง นักวิชาการศึกษาหลายท่านก็ได้นำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมการสอนในรูปแบบต่างๆ เป็นตัวอย่างของการนำแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญไปประยุกต์ใช้ได้น่าสนใจ เช่น การสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: CIPPA Model ซึ่งเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ ทิศนา แขมมณี ได้พัฒนาขึ้นจากการรวบรวมและประสานสัมพันธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจนทำให้เกิดเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในลักษณะใหม่ที่เรียกว่า ซิปปา โมเดล (ทิศนา แขมมณี, 2546) ทั้งนี้พบว่าแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ที่พบว่าการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

2.3 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะกระบวนการ เจตคติที่ดี โดยในปัจจุบันผู้สอนต่างมุ่งให้ความสำคัญกับความรู้มากเกินไป ทั้งที่จริงแล้วควรเน้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการแสวงหาความรู้มากกว่า ปัญหาสำคัญต่างๆ ที่พบในการทำการสอน เช่น ผู้เรียนไม่ตั้งใจ ขาดความสนใจในการเรียน หรือผู้เรียนไม่บรรลุตามผลสัมฤทธิ์ ปัญหาดังกล่าวล้วนแต่มีสาเหตุมาจากผู้เรียน ไม่เห็นความสำคัญในการเรียน วิธีการแก้ไขที่ดีที่สุดคือ มุ่งให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี ถ้าครูผู้สอนสามารถทำได้ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนมากขึ้น โดยการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ซึ่งวิธีการในการสร้างเจตคติที่ดีมีหลากหลายวิธี โดยวิธีที่ดีที่สุดคือการที่ผู้สอนสามารถเข้าถึงผู้เรียน เข้าใจสภาพปัญหา รวมถึงนิสัยของผู้เรียน และยอมรับในความแตกต่างระหว่าง

บุคคล ในปัจจุบันพบว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้นมีหลายทฤษฎี ซึ่งพอจะแบงออกเป็น 3 ทฤษฎีใหญ่ๆ ทฤษฎีแรก คือ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขและการให้แรงเสริม (Conditioning and Reinforcement Theories) เป็นทฤษฎีเจตคติที่ใช้หลักการเรียนรู้ที่มีเงื่อนไขและแรงเสริม คือ จะให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งนั้นมาเป็นเงื่อนไขหรือนำไปเกี่ยวโยงกับอีกสิ่งหนึ่งที่ชอบหรือสิ่งที่มีเจตคติที่ดีอยู่ก่อน แล้วจะเชื่อมโยงของสองสิ่งดังกล่าว และจะชอบในสิ่งที่เป็นเงื่อนไขนั้นด้วย ทฤษฎีที่สอง คือ ทฤษฎีเครื่องล่อใจ (Incentive Theories) ทฤษฎีนี้ยึดหลักว่าบุคคลจะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใด จะต้องเชื่อแล้วว่าสิ่งนั้นจะมีประโยชนหรือสร้างความพอใจแกตนเอง ทฤษฎีที่สาม คือ ทฤษฎีการสอดคลองของการรู้ (Cognitive Consistency Approach) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดหรือการรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งทำให้เกิดความรู้สึกหลายๆ ด้าน หรือมีส่วนประกอบของการรู้หลายอย่าง รูในทางที่ดีหรือไม่ดี ถ้ารู้ในทางที่ดีมากกว่าทางที่ไม่ดี ก็จะเกิดความสอดคลองของการรู้ขึ้น ทำให้เกิดเจตคติที่ดีในสิ่งนั้น หรือถ้ารู้ในทางที่ไม่ดีมากกว่าในทางที่ดี ก็จะเกิดความไมสอดคล้องของการรับรูทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีหรือไมชอบสิ่งนั้น และเมื่อรู้ในทางที่ดีหรือไม่ดีพอๆ กัน ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งของการรู้ขึ้น เรียกว่าเกิดความไม่สอดคลองของการรู ดังนั้นบุคคลจะต้องรู้ในทางที่ดีให้มากกว่าในทางที่ไม่ดี จึงจะมีเจตคติในทางที่ดีมากกว่า (ศักดิ์ สุนทรเสณี, 2531)

2.4 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจในการเรียน การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน กิจกรรมเสริมนอกหลักสูตร ถือเป็นกิจกรรมพัฒนา เสริมทักษะ และเสริมศักยภาพเพิ่มเติมจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ที่ให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ เพิ่มความรู้ และเพิ่มประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะการนำเสนอ เป็นต้น การเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรจะทำให้เราได้ขยายวงสังคมเพื่อน เจอเพื่อนใหม่ เจอสังคมที่แตกต่างจากเดิม ได้ต่อยอดในสิ่งที่สนใจเดิมหรือได้ค้นพบกับสิ่งที่สนใจใหม่เพิ่มขึ้น ได้พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ และการได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนที่มีความสนใจและเป้าหมายแบบเดียวกัน นอกจากนี้ยังเสริมความสามารถในการเข้าสังคม การรับมือกับภาวะอารมณ์ และทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันยังเป็นโอกาสที่จะได้ฝึกฝนการพึ่งพาตัวเองและการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้คือทักษะที่ต้องมีเพราะจำเป็นต่อการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม อีกหนึ่งความสำคัญของการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร คือช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้ตัวเราเมื่อเขียนเรซูเม่ (Resume) ซึ่งจะถูกใช้เมื่อสมัครเข้าทำงาน โดยกิจกรรมนอกหลักสูตรก็มีหลากหลายประเภท เช่น กิจกรรม workshop และการทัศนศึกษา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เราได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ และได้พัฒนาความสนใจ ส่งผลไปสู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้ตนเองได้พัฒนาทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ ที่กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต และนักเรียนที่มีความแข็งแกร่งสูงจะสามารถตระหนักรู้ในตนเอง เกิดเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน มีความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันสูงเด่นที่ตั้งไว้ (ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2560) ทั้งนี้พบว่าแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ

ทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ที่พบว่าการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจในการเรียน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

2.5 การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การเรียนรู้ในยุคปัจจุบันเกิดได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และทักษะชีวิตที่สำคัญจำเป็น สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ควรมีการออกแบบสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ในปัจจุบันที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ในทุกที่ทุกเวลาผ่านระบบการสืบค้นข้อมูล จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด หรือจินตนาการ อันนำไปสู่การค้นคว้าเพิ่มเติมตามที่บุคคลถนัดหรือสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับอารียา สตารัตน์ ที่กล่าวว่าสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนครูคนหนึ่งที่สามารถให้การศึกษาอบรมและกล่อมเกลาจิตใจของคนได้ เพราะคนที่อยู่ในสภาพสังคมที่ดีจะซึมซับลักษณะที่ดีติดตัวไปโดยไม่รู้ตัว การจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมต่อการเรียนรู้ กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเรียนรู้ โรงเรียนที่มีบรรยากาศดี จะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ และมีความสุข การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ได้ โรงเรียนที่สะอาด สดชื่น ร่มรื่น เรียบง่าย สงบ แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุอาคารสถานที่ที่ได้รับการดูแลมีความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพล (อารียา สตารัตน์, 2556)

2.6 การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ ในส่วนของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ครูเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสถาบันการศึกษา โดยนอกจากจะมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้และฝึกฝนทักษะประสบการณ์ในแขนงต่างๆ แล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลา บ่มเพาะและเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีคุณธรรมและมีหลักคิดที่ถูกต้อง รวมทั้งเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ เติบโตไปเป็นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและศักยภาพ นอกจากนี้การที่อาจารย์ผู้สอนมีความรัก ความเมตตา ความเอาใจใส่ อ่อนโยน ยุติธรรม และมีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน จนเกิดเป็นความรัก ความไว้วางใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมารุต พัฒผล ที่กล่าวถึงปัจจัยด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนว่า ต้องมีการสร้างความเลื่อมใสศรัทธาของผู้เรียน โดยผู้สอนต้องมอบความรัก ความเมตตาให้กับผู้เรียน ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความยุติธรรม ใช้คำพูดที่ดี มีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ให้อภัยและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเรียน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียน บรรยากาศเช่นนี้จะทำให้ทุกคนมีความสุข มีความมั่นใจ และเกิดสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามมาอีกด้วย (มารุต พัฒผล, 2566) ซึ่งการที่จะเกิด

บรรยากาศเช่นนี้ในการเรียนได้นั้น ครูผู้สอนต้องรู้หลักการใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในตัวแปรคุณภาพการสอน ทั้งนี้พบว่าแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ที่พบว่าการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

องค์ความรู้ใหม่

จากผลผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลรวมของทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตภูมิภาคตะวันตก สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังภาพ

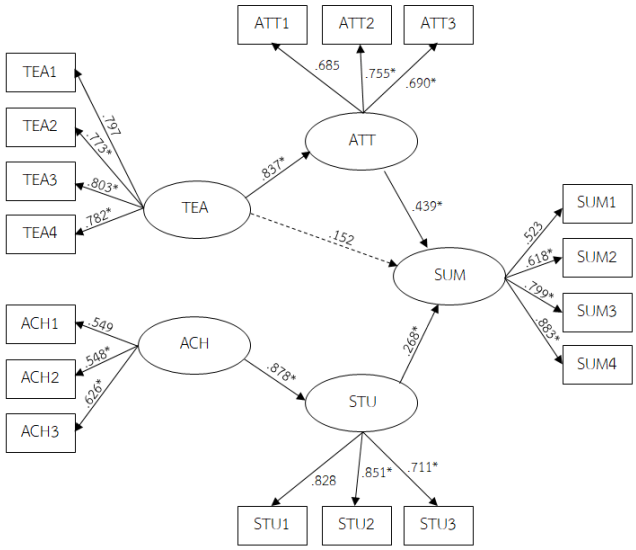

(χ^2 = 183.48, *df* = 93, *relative* χ^2 = 1.973, RMSEA = .045, RMR = .025, CFI = .993, NFI = .986)

แผนภาพ แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก

จากแผนภาพแสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุและผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลรวมของทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตภูมิภาคตะวันตก พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงที่สุดต่อทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ คุณภาพการสอน (TE = .520) รองลงมาได้แก่ เจตคติ (TE = .439) ความตั้งใจเรียน (TE = .268) และแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ (TE = .235) ตามลำดับ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ เจตคติ (DE = .439) รองลงมาคือ ความตั้งใจ

เรียน (DE = .268) และคุณภาพการสอน (DE = .152) ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุดต่อทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ คุณภาพการสอน (IE = .368) รองลงมาคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (IE = .235) ตามลำดับ โดยตัวแปรเจตคติ ความตั้งใจเรียน คุณภาพการสอน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตภูมิภาคตะวันตก ได้ร้อยละ 62.70

บทสรุป

ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี โดยแนวทางในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจในการเรียนการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โมเดลเชิงสาเหตุทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตกที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งเป็นกรณีศึกษาเท่านั้น ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมจากประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งประเทศ เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้น รวมถึงเพื่อที่จะอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรในภาพกว้างได้ นอกจากนี้ อาจตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลโดยใช้ภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งจะได้ข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในภาพรวมต่อไป

2. ในการวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยอาจวิเคราะห์ตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุมากขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความสอดคล้องมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการนำผลวิจัยไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความ สามารถในการทำความเข้าใจปัญหา 2) ความสามารถในการวางแผนแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการคิดคำนวณ และ 4) ความสามารถในการยืดหยุ่น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพที่จะใช้เป็นตัวแปรสังเกตได้ในการวัดทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ดังนั้นโรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการวัดนักเรียน เพื่อให้ทราบถึงทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ในภาพรวมของนักเรียนซึ่งจะเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. จากผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก พบว่าทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากคุณภาพการสอน รองลงมา คือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติ และความตั้งใจเรียน ตามลำดับ ดังนั้นการส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ต้องส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการสอน ให้มีความหลากหลาย ทันสมัย มีการใช้จิตวิทยาที่ดีในการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ได้นำเสนอไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

เฉลิมสิน สิงห์สนอง. (2559). การศึกษาปัจจัยด้านจิตพิสัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ในรายวิชาคณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ. (2560). ความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 5(1): 357–369.

มารุต พัฒผล. (2566). Module9 การสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้. *เอกสารประกอบการเรียนรู้วิชาการโค้ชเพื่อการรู้คิด*. กรุงเทพ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

โมลี สุทธิโมลิโพธิ. (2563). ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 5(2): 12–17.

ศักดิ์ สุนทรเสณี. (2531). *เจตคติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อรนุช ศรีคำ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย.

อารียา สตารัตน์. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี. *สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Hair, J. F., et al. (2012). *Multivariate Data Analysis.* 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

Strategic Leadership Affects the Learning Organization of Schools Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

[1]**ทัศนีย์ รินทระ** Tassanee Rintara
[2]**กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์** Ganratchakan Lertamornsak
[12]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
[12]Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University
[1]Corresponding author, e-mail: Tassanee.rin@mail.com

Received November 14, 2024; **Revised** December 31, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยนี้เป็นเชิงปริมาณ ได้รวบรวมข้อมูลจากการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษา ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การกำหนดทิศทางขององค์การ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การคิดเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการควบคุมกลยุทธ์ ตามลำดับ 2) ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการนำเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้ของทีม และด้านการปรับโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เรียงตามลำดับเข้าสู่สมการ

วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้แก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รองลงมา คือ การกำหนดทิศทางขององค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 68.3
คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์; ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; องค์การแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the strategic leadership level of school administrators 2) to study the level of being a learning organization of educational institutions 3) to study the strategic leadership relationship with the learning organization of educational institutions and 4) to study the strategic leadership that affects the learning organization of educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office, Bangkok 1. The research was based on a quantitative method. The data were collected through a combination of questionnaires sent to educational institutions. The main findings of this research are: 1) The overall level of strategic leadership of school administrators is high, with the following aspects ranked from highest to lowest: Strategic direction, Strategy implementation, Strategic thinking, Human resource development and Strategic control. 2) The overall level of becoming a learning organization for the schools is high, with the following aspects ranked from highest to lowest: Technology-supported Learning, Shared vision, Team learning and Optimize Organizational Structure. 3) There is a highly significant positive relationship between the strategic leadership of school administrators and becoming a learning organization for the schools, with statistical significance at the level of .01 4) The strategic leadership factor that most affects becoming a learning organization is developing human resources, followed by setting the direction of the organization, with statistical significance at the level of .05, The overall predictive power of these factors is 68.3 percent.
Keywords: Strategic Management; Strategic Leadership; Learning Organization

บทนำ

ปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสมและขาดความคล่องตัวเนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎ ระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) และยังไม่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบตามหลักธรรมาภิบาล การแยกบทบาทระหว่างผู้กำกับการศึกษา (Regulator) กับผู้จัดการศึกษา (Provider) เพื่อมิให้เกิดการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายใต้การแข่งขันที่เป็นธรรมค่อนข้างน้อย ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ดังจะเห็นได้

จากจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กที่เพิ่มมากขึ้นตามโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลง อัตราส่วนนักเรียนต่อครูจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน การให้บริการการศึกษาที่มีปริมาณเกินกว่าความต้องการของผู้รับบริการซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเนื่องในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาผู้มีบทบาทที่จะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญของความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา รวมถึงผลการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษา ความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องมีรูปแบบของความเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไป และมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ซึ่งเป็นรูปแบบของผู้นำชนิดที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์การ ผู้นำขององค์การหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญ คือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอนผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องปรับเปลี่ยนทิศทางวิธีการคิดและการบริหารแบบใหม่ที่สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์ที่ครอบคลุมภารกิจและขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษา ทำให้มีการนำเอาเรื่องของกระบวนการบริหารงานโดยเฉพาะการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เช่นการจัดโครงสร้างสถานศึกษา วัฒนธรรมของสถานศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคล ตลอดจนการควบคุมและการประเมินผลกลยุทธ์เข้ามาบูรณาการร่วมกันเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) โดยผู้นำระดับสูงขององค์การหรือผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในทุกขั้นตอน (กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน, 2555)

สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพราะมีความเกี่ยวพันกับเรื่องของการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่ให้คนพัฒนาเป็นคนที่มีคุณภาพ ดังนั้นการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดในสถานศึกษา โดยผู้บริหารมีส่วนในการผลักดันให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (รุ่งนภา จันทร์ลี, 2562) องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการปรับตัวพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เกิดจากการเรียนรู้การสั่งสมความรู้ การสร้างความรู้ จากประสบการณ์การทำงานทั้งในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับองค์กร เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีให้กับองค์กรอย่างเป็นระบบและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กรอันจะนำองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (ปริพนธ์ จำเริญพัฒน์, 2560)

จากปัญหาที่เกิดจากระบบการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสมและขาดความคล่องตัวเนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญต่อการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา เพราะเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปปรับใช้และแก้ปัญหาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 67 โรงเรียน จำนวน 4,844 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 357 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีวิธีการสุ่มดังนี้ 1. แบ่งโรงเรียนแต่ละโรงเรียนตามขนาดของโรงเรียนเป็น 4 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ และ 2. สุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มครูในโรงเรียนที่เลือกตามสัดส่วนของประชากร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สังเคราะห์และสรุปเป็นนิยามศัพท์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้
2. สร้างข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามนิยามศัพท์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แบบสอบถามในตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, 1967)

ตอนที่ 3 การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แบบสอบถามในตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, 1967)

4. เสนอแบบสอบถามฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องและการครอบคลุมด้านเนื้อหาที่ต้องการวัด ได้ข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 69 ข้อ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นขอคำแนะนำและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของสำนวนภาษาในการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ในการให้คะแนน คือ 1, 0, -1 โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์
0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์
-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

โดยใช้สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มากกว่า 0.50 ไว้และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) น้อยกว่า 0.50 ตัดออก

ขั้นตอนที่ 2 ปรับปรุงภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปทดลองใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1. นำหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2. ดำเนินการส่งแบบสอบคำถามออนไลน์โดยใช้ Google Forms ให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 357 คน 3. ผู้วิจัยกำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม 4. ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและมีความสมบูรณ์ครบ 357 ฉบับ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS ซึ่งมีสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 ทำการวิเคราะห์ ตอนที่ 1 ร้อยละของเพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยใช้ค่าแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2.2 ทำการวิเคราะห์ ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

2.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product – Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย

2.4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สถิติที่ใช้คือวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise multiple regression analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2541)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางขององค์การ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 3) การคิดเชิงกลยุทธ์ 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การกำหนดทิศทางขององค์การ	4.21	0.80	มาก
2. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	4.17	0.84	มาก
3. การคิดเชิงกลยุทธ์	4.15	0.90	มาก
4. การควบคุมกลยุทธ์	4.13	0.80	มาก
5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	4.15	0.87	มาก
รวม	**4.16**	**0.82**	**มาก**

2. ผลการวิเคราะห์ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ 1) ด้านการนำเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม 3) ด้านการเรียนรู้ของทีม 4) ด้านการปรับโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม ตามลำดับ จึงปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการเรียนรู้ของทีม	4.32	0.72	มาก
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.36	0.77	มาก
3. ด้านการปรับโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม	4.30	0.82	มาก
4. ด้านการนำเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้	4.39	0.78	มาก
รวม	**4.34**	**0.75**	**มาก**

3. ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy} = .818) มีความสัมพันธ์กันสูงมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ (r_{xy} = .808) มีความสัมพันธ์กันสูงมาก 2) การกำหนดทิศทางขององค์การ (r_{xy} = .801) มีความสัมพันธ์กันสูงมาก 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (r_{xy} = .789) มีความสัมพันธ์กันสูง 4) การคิดเชิงกลยุทธ์ (r_{xy} = .783) มีความสัมพันธ์กันสูง 5) การควบคุมกลยุทธ์ (r_{xy} = .777) มีความสัมพันธ์กันสูง ตามลำดับ ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	**การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้**					
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_{tot}
X_1	1	.950**	.935**	.913**	.894**	.801**
X_2	.950**	1	.924**	.884**	.881**	.789**
X_3	.935**	.924**	1	.946**	.923**	.783**
X_4	.913**	.884**	.946**	1	.937**	.777**
X_5	.894**	.881**	.923**	.937**	1	.808**
X_{tot}	.970**	.959**	.979**	.968**	.959**	.818**

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ถูกเลือกเข้าสมการ โดยเรียงลำดับเข้าสู่สมการ ได้ดังนี้ X_5 X_1 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) สูงขึ้นตามลำดับ .652, .683 ตัวแปรอิสระตัวแรกที่เข้าสู่สมการ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X_5) สามารถพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามคือการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (Y') ได้ร้อยละ 65.2 และตัวแปรอิสระ การกำหนดทิศทางขององค์การ (X_1) สามารถพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม คือ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (Y') ได้ร้อยละ 68.3 ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตัวแปร	R	R^2	Adj R^2	SE	F	Sig.F
X_5	.808	.652	.651	.445	666.174	.000
X_5 X_1	.683	.683	.682	.425	34.646	.000

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีความสำคัญอย่างมากทั้งต่อตัวบุคลากรและสถานศึกษาเพราะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีการพัฒนาการบริหารจัดการด้านต่างๆ จะช่วยส่งเสริมบุคลากรเกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น โดยแต่ละด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ต่อมา คือ ด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการควบคุมกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา บุญอนันต์วงศ์ ทำการศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จันทิมา บุญอนันต์วงศ์, 2561)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหาร มีส่วนในการผลักดันให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของกรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญตา เจริญศรี ทำการศึกษารูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ขวัญตา เจริญศรี, 2562)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy} = .818) มีความสัมพันธ์กันสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเครือวัลย์ ไชยสินธุ์ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต จากการวิจัย พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง (เครือวัลย์ ไชยสินธุ์, 2559)

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยได้ร่วมกันทำนายพยากรณ์ ตัวแปรอิสระคือภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ กับตัวแปรตามคือการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งได้ร้อยละ 68.3 และมีความคาดเคลื่อนอยู่ที่ .425 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อิทธิพลขององค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยได้ร่วมกันทำนายพยากรณ์ตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X_5) และการกำหนดทิศทางขององค์การ (X_1) กับตัวแปรตามคือการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (.394) รองลงมาคือการ

กำหนดทิศทางขององค์การ (.368) ซึ่งสามารถทำนายได้ดังสมการ คือ $Y' = 1.158 + .394 (X_5) + .368 (X_1)$

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือการพัฒนาบุคลากรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ให้อำนาจในการตัดสินใจ สนับสนุนการพัฒนาความรู้ และทักษะของผู้ปฏิบัติงาน จัดสภาพแวดล้อมให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และ 2) การกำหนดทิศทางขององค์การ คือการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายองค์การอย่างเป็นระบบ เพื่อให้องค์การมีทิศทางและเป้าหมายชัดเจน สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์นำไปสู่การปฏิบัติ ดังภาพ

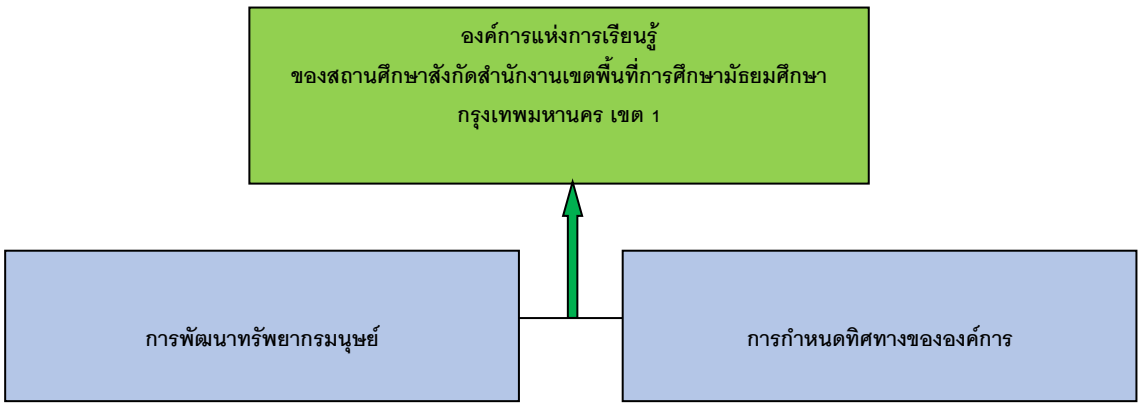

ภาพที่ 1 องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

บทสรุป

ผลการศึกษาค้นคว้า เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก และ 4) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยได้ร่วมกันทำนายพยากรณ์ตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการกำหนดทิศทางขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการติดตาม ควบคุมและประเมินผลกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการและนำผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นมาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลคาดหมายที่กำหนดไว้ เพื่อดูว่าองค์การทำได้ตามที่ต้องการหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาวิธีปรับโครงสร้างหน่วยงานที่ไม่มีสายบังคับบัญชามาก ยืดหยุ่นจัดทีมได้ง่าย สามารถปรับเปลี่ยนองค์การตามพฤติกรรมและค่านิยมของบุคลากรให้ทำงานร่วมกันอย่างมีแบบแผน และสามารถเปลี่ยนแปลงตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและตามความต้องการขององค์การเอง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล มอบหมายงานที่สำคัญสนับสนุนให้มีอิสระในการตัดสินใจ พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของผู้ปฏิบัติงาน จัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการกระตุ้นการจูงใจในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เช่น วัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจ ภาวะผู้นำของผู้บริหารในด้านอื่นๆ

3. ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันไปในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้การศึกษาครอบคลุมในทุกด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น

เอกสารอ้างอิง

กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญตา เจริญศรี. (2562). รูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครปฐม. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เครือวัลย์ ไชยสินธุ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับสมรรถนะของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จันทิมา บุญอนันต์วงศ์. (2561). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2541). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. กรุงทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปริพนธ์ จำเริญพัฒน์. (2560). แนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานพานิชย์จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสังคมศาสตร์ปริทรรศน์,* 6(1): 751-752.

รุ่งนภา จันทร์ลี. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbeic, M (Ed.) Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

An application of the five ennobling virtues principle for living of lower secondary school students in, Bangkok

[1]พระครูปลัดเอกกวี วิสุทฺธิสีโล (แก้วเอี่ยม)
Phrakhrupalad Eakkawee Visuddhisilo (Geawiam)
[2]พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภิฉนฺโท
Phrakhrusangkharak Abhichando
[3]วิชชุดา ฐิติโชริรัตนา
Witchuda Titichoatrattana
[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[1]Corresponding author, e-mail: eakawee908@gmail.com

Received November 11, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร และ2) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานครตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 175 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกามสังวร ค่าเฉลี่ยที่ 3.48 รองลงคือ ด้านสติสัมปชัญญะ ค่าเฉลี่ยที่ 3.36 ด้านสัจจะ ค่าเฉลี่ยที่ 3.32 ด้านเมตตากรุณา ค่าเฉลี่ยที่ 3.13 และ ด้านสัมมาอาชีวะ ค่าเฉลี่ยที่ 3.11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อาชีพผู้ปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมแตกต่างกัน เป็นการยอมรับสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับชั้น แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมไม่แตกต่างกัน เป็นปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้
คำสำคัญ: การใช้ชีวิต; เบญจธรรม; นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objectives of this research are 1) to study living life according to the five principles of lower secondary school students. In one school in Bangkok 2) To compare living life according to the principles of the five principles of lower secondary school students. In one school in Bangkok according to personal factors. This research is a survey study. The sample consisted of lower secondary school students in a school. In Bangkok, 175 people used questionnaires as a research tool. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequencies and percentages, means and standard deviations. And inferential statistics by one-way analysis of variance. The research results found that Living life according to the five principles of lower secondary school students in one school in Bangkok is at a moderate level When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the sensual aspect, an average of 3.48, followed by the aspect of mindfulness, an average of 33, the truth aspect, an average of 3.32, the kindness and compassion aspect, an average of 3.13, and Right livelihood, average at 3.11. The results of the pairwise comparison of the mean scores regarding the practice of the Five Precepts among lower secondary school students in a school in Bangkok revealed the following. The practice of the Five Precepts among lower secondary school students in a school in Bangkok differed significantly based on gender, parents' occupations, and living conditions. This finding supports the proposed hypothesis. However, the practice of the Five Precepts among lower secondary school students in the same school did not differ significantly based on grade levels. This finding rejects the proposed hypothesis.
Keywords: Livelihood; Benchadhamma; Lower secondary school students

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเผชิญกับหลายสภาวะที่มีผลต่อวิถีชีวิตของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลให้มีพฤติกรรมการลอกเลียนแบบมากขึ้น โดยมีการแต่งกาย รับประทานอาหาร การใช้สิ่งของแบรนด์ชื่อเสียง และการใช้ชีวิตอยู่ในวัฒนธรรมที่มีแนวโน้มเป็นอย่างมาก มีการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยและการเข้าถึงข้อมูลสื่อต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมอย่างง่ายดาย เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้อาจส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและสังคม โดยมีการแข่งขันในเรื่องต่าง ๆ และลืมหรือละเลยในการนึกถึง

สภาวะทางจิตใจ ทำให้มีผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มเยาวชนที่มักจะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น การใช้ยาเสพติด การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การพนัน การทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ และการขโมย (ศศนันท์ กฤษณะวนิชและสโรชา ขวัญพรหม: ออนไลน์) ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากการขาดศีลธรรมที่ดีงาม หรือการหลงใหลฝักใฝ่ในทางเสื่อม เข้าใจผิด และขาดการชี้นำที่ถูกต้อง ถ้าหากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนถูกปล่อยปละละเลยไว้ อาจส่งผลให้เกิดความวุ่นวายในสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (Thailand Policy Lab Team: ออนไลน์) โดยเฉพาะในวัยเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของชาติ ที่มีความสำคัญในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ดังนั้นการให้ความสำคัญและการสนับสนุนในด้านการพัฒนาสมรรถภาพทางจิตใจและความรับผิดชอบในวัยเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างสังคมที่มั่นคงและสุขภาพดีขึ้นได้ในอนาคต (จำลองลักษณ์ สุจริตจันทร์: 2554)

หากจะมองถึงการแก้ปัญหาที่กล่าวมา นอกจากสถาบันครอบครัวแล้ว โรงเรียนยังเป็นสถานที่ ที่เยาวชนหรือนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญา สังคมและจริยธรรมเพราะเด็กและเยาวชน เป็นดังความหวังของครอบครัวสังคมและประเทศชาติในอนาคตดังที่ท่านพุทธทาส(2559) กล่าวว่า การที่มนุษย์ในอนาคตจะมีฐานะทางศีลธรรมดีขึ้นก็เพราะเยาวชนมีศีลธรรมดีขึ้น มิฉะนั้นแล้วจะไม่มีมนุษย์อยู่ในโลกพร้อมกับที่ไม่มีศีลธรรม เรื่องนี้ขอเตือนซึ่งกันและกันไว้ให้ระลึกถึงอยู่เสมอว่า มนุษย์อยู่ได้เพราะศีลธรรม หมดศีลธรรมเมื่อไรก็ไม่มีมนุษย์ ท่านพุทธทาส (2559) ยังได้กล่าวไว้อีกว่าเด็กและเยาวชนต้องรู้ถึงสิ่งที่จะต่อสู้กับข้าศึกทั้งหลายภายในภายนอกได้ก็คือ สัมมาทิฏฐิที่สร้างขึ้นมาด้วยธรรมสัจจะ เฉพาะกรณีเยาวชนต้องมีความเข้าใจถูกต้องสำหรับเรื่องนั้น ๆ ในพุทธศาสนามีหลักธรรมสำคัญอยู่อย่างหนึ่งซึ่งมีชื่อว่า เบญจธรรม เรียกว่าเป็นหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดีงามเพราะมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กัลยาณธรรม เป็นหลักธรรมที่เน้นไปที่คุณค่าและพฤติกรรมที่ดีและงดงาม เป็นหลักปฏิบัติที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความเป็นกัลยาณชน ซึ่งมีผลให้ชีวิตของพวกเขาเป็นไปอย่างสงบสุข มีความสุขโดยรวม และปราศจากศัตรูและความทุกข์ทรมาน หลักกัลยาณธรรมมีความหมายเหนือกว่าการปฏิบัติพฤติกรรมอย่างเดียว เนื่องจากมันเป็นการเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติมีพฤติกรรมที่เชื่อมโยงกับคุณค่าและความสำคัญทางจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์เป็นมนุษย์โดยแท้จริง พระพุทธศาสนาให้เห็นถึงความสำคัญของกัลยาณธรรมโดยเฉพาะ โดยอธิบายว่า การปฏิบัติตามหลักกัลยาณธรรมทำให้เราเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ ในโลก การปฏิบัติตามกฎหมายและมีความสุจริตทางกาย การใช้คำพูดที่เป็นมิตรและสุจริต และการมีจิตใจที่สงบและสุข เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าและสมบูรณ์ การปฏิบัติตามกัลยาณธรรมทำให้เราปลดปล่อยจากความทุกข์ทรมานและความเดือดร้อนในสังคม ซึ่งนอกจากนี้ยังช่วยให้เราเป็นกัลยาณชนที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสร้างสังคมที่ดีขึ้นอย่างเป็นธรรม ซึ่งกัลยาณธรรมเป็นฐานสำคัญในการสร้างชีวิตที่มีความสุขและมีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง (พระอธิการธนาธร นาถธมฺโม (เทพวรรณ) : 2564) ซึ่งจากการวิจัยของ พระใบฎีกาพายัพ สิริธมฺโม (เกตุน้อย) (2563) ได้เสนอไว้ว่า ครูผู้สอน และครอบครัวควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักเบญจธรรมเบญจศีล โดย เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน การดำเนินชีวิต มีเมตตาและมีน้ำใจกับนักเรียนด้วยการสอนการชี้แนะแนวทางในสิ่งที่เป็นประโยชน์ บาปบุญคุณโทษ เพื่อเป็นการปลูกฝังและซึมซับเข้าไปในจิตใจจนสร้างให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม เช่นเดียวกันกับการศึกษา ของ เอก

วิทย์ นันทศรี (2565) ที่เสนอให้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามหลักเบญจธรรม สะท้อนให้เห็นความสำคัญของหลักเบญจธรรมที่สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตวัยรุ่น ที่เป็นเด็กและเยาวชนอนาคตของชาติได้ เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของ วาสนา เอี่ยมสิน (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียน ก็เสนอแนะให้มีการส่งเสริม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และให้แนวทางในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาสังคมอันเกิดจากวัยรุ่นและส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ดีงามต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวมา ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาในสาขาวิชาจิตวิทยาชีวิตและความตาย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งหลักเบญจธรรมเป็นแนวทางที่ชัดเจนในการให้วัยรุ่นหรือเด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม บทความนี้จึงต้องการนำเสอน การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนและเปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอเป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร

2) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานครตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 175 คนดำเนินดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling)

1) แบบสอบถาม ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยหาค่า IOC เป็นรายข้อได้ค่าเท่ากับ ๐.๖-๑.๐๐

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Method) ซึ่งได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .805

3) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ระดับหลักเบญจธรรม	$\bar{X}$	$S.D.$	ระดับ
เมตตากรุณา	3.13	.574	ปานกลาง
สัมมาอาชีวะ	3.11	.570	ปานกลาง
กามสังวร	3.48	.559	ปานกลาง
สัจจะ	3.32	.488	ปานกลาง
สติสัมปชัญญะ	3.36	.578	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.28**	**.417**	**ปานกลาง**

จากตารางแสดงให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กามสังวร ($\bar{X}$ = 3.48, $S.D.$= .559) รองลงคือ สติสัมปชัญญะ ($\bar{X}$ = 336 $S.D.$= .578) สัจจะ ($\bar{X}$ = 3.32, $S.D.$= .488) เมตตากรุณา ($\bar{X}$ = 3.13, $S.D.$= .574) และสัมมาอาชีวะ ($\bar{X}$ = 3.11, $S.D.$= .570)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานครตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานข้อที่ 1 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่เพศแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คะแนนการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	$S.D.$	t	$Sig.$
ชาย	102	3.19	.417	-3.430	.001***
หญิง	73	3.40	.387		

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

จากตารางที่ 4.8 พบว่านักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตเท่ากับ 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .387 นักเรียนเพศชายมีค่าเฉลี่ยการใช้หลัก เบญจธรรมในการดำเนินชีวิตเท่ากับ 3.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .417

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่า Sig. = 0.001 น้อยกว่า 0.05 นั่นคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้

หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า เพศต่างกันมีค่าเฉลี่ยการใช้หลัก เบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่ระดับชั้นแตกต่างกัน มีดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	*Sig.*
ระหว่างกลุ่ม	.890	2	.445	2.612	.076
ภายในกลุ่ม	29.308	172	.170		
รวม	30.198	174			

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	*Sig.*
ระหว่างกลุ่ม	1.362	3	.454	2.691	.048*
ภายในกลุ่ม	28.836	171	.169		
รวม	30.198	174			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางแสดงผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 นั่นคือ นักเรียนที่อาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ต่อไป ผลปรากฏดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพผู้ปกครอง	$\bar{X}$	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	รับจ้าง
(1) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3.31	-	-.142	.015*	.083
(2) ค้าขาย	3.45		-	.157	.226

(3) พ่อบ้าน/แม่บ้าน	3.30			-	.069
(4) รับจ้าง	3.28				-

จากตารางเมื่อพิจารณารายด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายกับนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจะพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจจะมีคะแนนเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตดีกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง

สมมติฐานข้อที่ 4 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	*Sig.*
ระหว่างกลุ่ม	.028	2	.014	.081	.922
ภายในกลุ่ม	30.170	172	.175		
รวม	30.198	174			

จากตารางแสดงผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. มากกว่า 0.05 นั่นคือ นักเรียนที่สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 ที่ว่า สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ที่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ วาสนา เอี่ยมสิน(2565) ศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียน โรงเรียนไม้เรียงประชาสรรค์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของนักเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะนักเรียนในกรุงเทพมหานครนั้นถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็กก็จะเป็นกลุ่มเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนคุณภาพชีวิตไม่ได้ดีมากนักบรรยากาศครอบครัวและชุมชนไม่สนับสนุนให้สามารถดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมได้มากนัก ซึ่งทางโรงเรียนและชุมชนควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรมด้านเบญจธรรมให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กนักเรียน โดยอ้างอิงการศึกษาของ เอกวิทย์ นันทศรี(2565) เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนโรงเรียนอุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนอุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมและรายด้าน มีะดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการบ่มเพาะจิตใจนักเรียนต่อไป

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กามสังวร รองลงคือ สติสัมปชัญญะ สัจจะ เมตตากรุณา และ สัมมาอาชีวะ ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งคือ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นอยู่ในวัยมัธยมศึกษาตอนต้น ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวหรือพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมนั้นยังไม่ปรากฏชัดมากนัก แตกต่างจากการศึกษาของ มนตรี อินตา(2560) ที่ศึกษากับวัยรุ่นในระดับอุดมศึกษา พบว่า ปัญหาที่พบมากคือ การไม่รักนวลสงวนตัว การบริโภคสื่อลามก และไม่ให้เกียรติเพศตรงข้ามซึ่งส่งผลถึงพฤติกรรมไม่ชู้สาว อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ถึงการแสดงออกทางเพศที่เหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะปัจจุบันนักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อประเภทนี้ได้ง่าย ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือกับหลายฝ่ายเพื่อส่งเสริมนักเรียนในด้านเบญจธรรมก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์ ดังการศึกษาของ พระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์)(2561) และ พระใบฎีกาสองเมือง อธิมุตฺโต (จอมพล)(2560) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระยะที่ 1-2 ชุมชนอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า การบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายและอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้าน วัดและโรงเรียน จะต้องร่วมมือกันรณรงค์และทำความเข้าใจให้กับนักเรียน หากว่าผลักดันได้สำเร็จก็จะเกิดผลดีนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนได้ เหมือนกับการศึกษาของ มนตรี วงษ์สะพานและคณะ(2560) ได้วิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนากลไกการเสริมสร้างวินัยด้านความซื่อสัตย์สุจริตในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความซื่อสัตย์สุขริตอยู่ในระดับมากหลักการดำเนินการพัฒนา และชุมชนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างส่งผลต่อความซื่อสัตย์สุจริต

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อาชีพผู้ปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมแตกต่างกัน เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีทั้งสอดคล้องและแตกต่างกับผลการศึกษาของ วาสนา เอี่ยมสิน(2565) ที่พบผลการเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของนักเรียน พบว่า ระดับชั้นปี ระดับเกรดเฉลี่ย อาชีพของบิดามารดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนรายได้ต่อเดือนของบิดามารดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษานี้ในด้านระดับชั้น ที่พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับชั้น แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมแตกต่างกัน เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยจะต้องเข้าไปพิจารณาว่า อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ระดับชั้นแตกต่างกันนักเรียนถึงมีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นข้นค้นพบที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิสวัช ตรีไวย(2561) ที่พบว่า ผลการเปรียบเทียบระตับการใช้หลักเบญจศีลในการพัฒนาชีวิตของประชาชนในเขตชุมชนบางหัก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการใช้หลักเบญจศีลในการพัฒนาชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีระตับการใช้หลักเบญจศีลในการพัฒนาชีวิตไม่แตกต่างกัน จากการอภิปรายดังกล่าวเป็นไปได้ว่าพัฒนาการด้านจริยธรรม เป็นส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชน ดังที่ นพ. พนม เกตุมาน ได้

ให้ความเห็นว่า ในวัยรุ่นตอนต้น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดีนัก บางครั้งยังทำอะไรตามอารมณ์ตัวเองอยู่บ้าง แต่จะค่อยๆดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น อารมณ์เพศวัยนี้จะมีมาก ทำให้มีความสนใจเรื่องทางเพศ หรือมีพฤติกรรมทางเพศ เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในวัยนี้ แต่พฤติกรรมบางอย่างอาจเป็นปัญหา เช่น เบี่ยงเบนทางเพศ กามวิปริต หรือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น ซึ่งการที่จะส่งเสริมเด็กวัยนี้นั้นก็จะต้องมีความเข้าใจ จากผลการศึกษานี้สอดคล้องกับความเห็นของ นพ.อัมพล สูอำพัน (ออนไลน์) ที่มองว่า วัยรุ่นมักจะไม่ฟังคำแนะนำ สิ่งที่เราพูดให้ฟัง วัยรุ่นจะคิดว่าไปสั่งสอนเขา สิ่งที่พ่อแม่จุกจิกบ่นกับวัยรุ่น วัยรุ่นก็จะบอกว่าถูกพ่อแม่ด่าอีกแล้ว สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากการศึกษาของ พระเอกนิรินทร์ อาภากโร (2561) ที่ให้แนวทางในการนำเบญจธรรมไปใช้เพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนว่า ด้านการประยุกต์ใช้หลักเบญจธรรม เบญจธรรมข้อที่ 1 พบว่า มีการประยุกต์ใช้กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์แผ่เมตตา กิจกรรมจิตอาสา เบญจธรรมข้อที่ 2 พบว่า มีการจัดประสบการในอาชีพต่างๆ เช่น การทำขนมพื้นเมือง จักสาน เบญจธรรมข้อที่ 3 พบว่า มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมคนดีของสังคม เบญจธรรมข้อที่ 4 พบว่า มีการส่งเสริมให้นักเรียนกล้ายอมรับความผิดเมื่อตนเองทำผิด เบญจธรรมข้อที่ 5 พบว่า มีการประยุกต์ใช้การจัดกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิ กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหาร

บทสรุป

การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อาชีพผู้ปกครอง และสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมแตกต่างกัน เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับชั้น แตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมไม่แตกต่างกัน เป็นปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมเบญจศีลและเบญจธรรม

2. สถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิธีปฏิบัติเบญจธรรมเพื่อแก้ปัญหาในสังคมของกลุ่มวัยรุ่นอย่างยั่งยืนโดยการให้ความรู้แก่ครูและผู้ปกครองเพื่อปลูกฝังค่านิยมในการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในทุกเพศทุกวัย ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การศึกษานี้เป็นแบบวิจัยเชิงสำรวจ ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้รายละเอียดระดับลึกในรายบุคคลเพื่อให้เข้าใจและเข้าถึงนักเรียนอันจะเป็นข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนานักเรียนต่อไป

2. การศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า นักเรียนมีการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมในระดับปานกลาง จึงเสนอว่าควรมีการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อให้ได้แนวทางหรือรูปแบบในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมสำหรับนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จำลองลักษณ์ สุจริตจันทร์. (2554). การศึกษาพฤติกรรมด้านเบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนประชาธิปัตย์วิทยาคาร จังหวัปทุมธานี**.** *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระใบฎีกาพายัพ สิริธมฺโม (เกตุน้อย). (2563). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้วยกระบวนการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม นักเรียนโรงเรียนวัดทองนพคุณ จังหวัดเพชรบุรี**.** *วารสารมหาจุฬาวิชาการ* 9(1), 37-38.

พระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์). (2561). การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในมรรคมีองค์ 8 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระใบฎีกาสองเมือง อธิมุตฺโต (จอมพล). (2560). ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระยะที่ 1-2 ชุมชนอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2549). *เยาวชนกับความความรอดของสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พระอธิการธนาธร นาถธมฺโม(เทพวรรณ). (2564). กัลยาณธรรม: กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์, *Joumal of Roi Kaensarn Academi* 6(12), 423

พระเอกนิรินทร์ อาภากโร. (2561). การประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเทศบาลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา* 9(1). 82-83

พนม เกตุมาน(2567). พัฒนาการวัยรุ่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2567, จาก http://www.psyclin.co.th/new_page_56.htm

มนตรี วงษ์สะพานและคณะ. (2560). การวิจัยและพัฒนากลไกการเสริมสร้างวินัยด้านความซื่อสัตย์สุจริตในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มนตรี อินตา. พฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *รายงานการวิจัย.* คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วาสนา เอี่ยมสิน และคณะ. (2565). การดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียน โรงเรียนไม้เรียงประชาสรรค์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 9(7), 191-192.

วิสวัช ตรีไวย. (2561). การใช้หลักเบญจศีลในการพัฒนาชีวิตของประชาชนในเขตชุมชนบางหักอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 2(1), 7-8.

ศศนันท์ กฤษณะวนิชและสโรชา ขวัญพรหม. *15 ปัญหาวัยรุ่น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2567, จาก https://www.thaigoodview.com/knowledge/3585/15-teen-problems

อัมพล สูอำพัน. (2567). *เข้าใจนิสัยวัยรุ่น.* สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2567, จาก https://yimpradtana.wordpress.com/

เอกวิทย์ นันทศรี. (2565). การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนโรงเรียนอุทัย จังหวัดนครศรีอยุธยา. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์. 4(3), 209.

Thailand Policy Lab Team. (2566). *เยาวชนเผชิญปัญหาอะไรบ้างในปัจจุบัน?ผลสำรวจเพื่อสร้างนโยบายเพื่อเยาวชนโดยเยาวชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2567, จาก https://www.thailandpolicylab.com/youth_poll_result_thai/

วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกริท เพื่อการพัฒนาผู้เรียน

Analyzing the Related Between the Four Paths of Accomplishment and GRIT for Learner Development

[1]**วิจิตรตา พรหมสนธิ์** Wijitta Promsonthi
[1]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[1]Faculty of Education, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
[2]**เหมันต์ พรหมสนธิ์** Hamun Promsonthi
[2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
[2]Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani Province
[2]Corresponding author, e-mail: hamun.prom@vru.ac.th

Received November 15, 2024; **Revised** December 27, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 ของพระพุทธศาสนา และแนวคิด GRIT ซึ่งเป็นจิตวิทยาตะวันตกสมัยใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 และ GRIT และ (2) เสนอแนวทางการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 และ GRIT ในการจัดการเรียนการสอน การศึกษานี้ดำเนินการผ่านการทบทวนวรรณกรรม และการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เพื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบ แนวคิดพื้นฐาน และผลลัพธ์ที่คาดหวังของทั้งสองแนวคิด ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างอิทธิบาท 4 และ GRIT ในแง่ของการส่งเสริมความมุ่งมั่น ความอดทน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม พบความแตกต่างที่สำคัญในด้านรากฐานทางปรัชญา กระบวนการพัฒนา และบริบททางวัฒนธรรม บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิดที่บูรณาการจุดแข็งของทั้งสองแนวคิด โดยเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน

คำสำคัญ: อิทธิบาท 4; กริท; การพัฒนาผู้เรียน

Abstract

This article seeks to examine the relationship between the Buddhist principle of the The Four Paths of Accomplishment and the concept of GRIT, a modern Western psychological theory. The objectives of the study are: (1) to analyze the

congruence and divergence between the components of The Four Paths of Accomplishment and GRIT, and (2) to propose approaches for applying both concepts in educational practice. The research methodology includes a comprehensive literature review and critical analysis to compare the elements, foundational principles, and expected outcomes of both frameworks. The results of the study highlight the alignment between The Four Paths of Accomplishment and GRIT in promoting commitment, perseverance, and continuous self-improvement. However, notable differences emerge in terms of their philosophical foundations, developmental processes, and cultural contexts. This article offers a conceptual framework that integrates the strengths of both perspectives, suggesting practical applications for teaching and learning, as well as for the holistic development of learners.

Keywords: The Four Paths of Accomplishment; GRIT; Learner development

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความท้าทายของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก หลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดกริท (Grit) สามารถผสานกันเพื่อสร้างกรอบแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม โดยหลักอิทธิบาท 4 ช่วยวางรากฐานด้านจิตใจของบุคคลให้เกิดขึ้นได้ เช่น การมีฉันทะและสมาธิ ในขณะที่กริท(Grit) ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางพฤติกรรม เช่น ความอดทนและการพยายามอย่างต่อเนื่อง แนวคิดกริท (Grit) ได้รับการพัฒนาและเผยแพร่โดย Angela Duckworth นักจิตวิทยาและนักวิจัยที่เน้นศึกษาเรื่องความสำเร็จในชีวิตของบุคคล กริท (Grit) ถูกอธิบายว่าเป็นความหลงใหล (Passion) และความพยายามอย่างต่อเนื่อง (Perseverance) ในการทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในระยะยาว ในปัจจุบัน กริท (Grit)เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจในแวดวงการศึกษา และการพัฒนาตนเอง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถประสบความสำเร็จได้ แม้จะต้องเผชิญกับความล้มเหลวหรืออุปสรรคต่างๆ โดยคุณลักษณะของการมุ่งมั่นใน การทำงานประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ประการ คือ 1. ความตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และ 2. ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) โดยคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะ ทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง คือ Grit

ในสถาบันการศึกษา แนวคิดกริท (Grit) ถูกนำมาใช้ในการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างความอดทนและการมุ่งมั่นให้กับผู้เรียน เช่น การฝึกให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายระยะยาว การส่งเสริมให้ผู้เรียนเผชิญกับความท้าทาย การให้กำลังใจในการพยายาม และการสะท้อนความสำเร็จหรือความผิดพลาดเพื่อปรับปรุงตนเอง แนวคิดนี้ช่วยสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Mental resilience) และทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเผชิญหน้ากับความล้มเหลว การบูรณาการทั้งสองแนวคิดนี้ ทำให้การพัฒนาผู้เรียนไม่เพียงแค่มุ่งเน้นการบรรลุผลสำเร็จในด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังสร้างบุคคลที่มีความพร้อมในการรับมือกับชีวิตจริงอย่างมั่นคงและยั่งยืน การพัฒนา

ผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นและสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิตได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดที่เสริมสร้างแรงจูงใจและความอดทนในการเรียนรู้ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่อง “กริท” (Grit) ที่ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัยด้านจิตวิทยาสมัยใหม่ เช่น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศไทยพบว่า เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์ ได้ทำการศึกษา Grit ของนักเรียนสายอาชีพในภาคกลาง โดยศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่าง ความหวัง ความเพียร (Grit) ความเครียด ต่อสุขภาวะองค์รวมของนักเรียนสายอาชีพ งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสายอาชีพ ของโรงเรียน อาชีวะ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 โรงเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา 141 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนสายอาชีพที่มีสุขภาวะองค์รวมที่ดี จะเป็นผู้ที่มีความหวังในชีวิตและมีความเพียรระดับสูงและมีการรับรู้ความเครียดในระดับต่ำ (เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์, 2559) และอันซอรี่ ช่างเหล็ก และธัญภา พลานุกูลวงศ์ ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจ และความเพียร(Grit) ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการเรียนภาษากลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 180 คน ของโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจและความเพียรในการเรียนภาษามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ความวิตกกังวลและความเพียรมีความสัมพันธ์กันในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ ความวิตกกังวลในการถูกประเมินผลเชิงลบ ความวิตกกังวลในการสอบ และแรงจูงใจภายในเป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (อันซอรี่ ช่างเหล็ก และธัญภา พลานุกูลวงศ์, 2558)

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความรู้สึกพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (การจดจ่อ) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) (ป.อ. ปยุตฺโต, 2541) ในขณะที่แนวคิดเรื่องกริท (Grit) มุ่งเน้นที่การมีความหลงใหลและความพยายามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทั้งสองแนวคิดมีจุดร่วมที่เน้นการเสริมสร้างความมุ่งมั่นและความพยายามไม่ย่อท้อต่อสิ่งต่างๆ การเชื่อมโยงระหว่างอิทธิบาท 4 และกริท (Grit) สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกฝนผู้เรียนให้มีความพอใจในสิ่งที่ทำ (ฉันทะ) การพยายามอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) การจดจ่อในสิ่งที่ทำ (จิตตะ) และการปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ (วิมังสา) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับแนวคิดกริท (Grit) ทำให้สามารถเผชิญกับความยากลำบากได้อย่างไม่ย่อท้อ การส่งเสริมทั้งสองแนวคิดนี้ในกระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการบรรลุเป้าหมายระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา การทำงาน หรือการดำเนินชีวิต ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวจะไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จทางวิชาการ แต่ยังมีความพร้อมในการปรับตัวและพัฒนาไปสู่การเป็นบุคคลที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในสังคมปัจจุบัน และยังปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิต ทำให้ผู้เรียนสามารถเป็นบุคคลที่มีความยืดหยุ่นทางจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และพร้อมที่จะก้าวสู่ความสำเร็จในทุกด้านของชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ความหมายของอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จ ตามที่หรือเป็น เป้าหมาย เกี่ยวข้องกับสมาธิที่จะทำงานให้สำเร็จ มี 4 องค์ธรรมที่ประกอบอยู่ได้แก่ 1) ฉันทะ เป็น ความรู้สึกพอใจ ความรักในสิ่งนั้น บุคคลจะปรารถนาหรือต้องการที่จะทำในสิ่งนั้นอยู่เสมอ และมุ่งทำให้เกิดผลดียิ่งๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ เป็นความเพียร ความขยันที่จะทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามอย่างยิ่ง อดทน ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ เป็นด้านความคิด ไม่ว่าจะทำสิ่งใดก็จะมีจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ เป็นการมีสติ สมาธิรับรู้ในสิ่งที่ทำ ไม่ฟุ้งซ่านหรือใจลอย และ 4) วิมังสา เป็นการที่บุคคลจะใช้ปัญญาของตนเองในการพิจารณาไตร่ตรองทั้งเหตุผลที่ทำ ผลที่เกิดขึ้น และตรวจสอบในสิ่งที่ทำ เพื่อปรับปรุงให้งานดีขึ้น (ป.อ. ปยุตฺโต, 2541) สอดคล้องกับ ว. วชิรเมธี ที่ได้กล่าวถึงการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 โดยคำว่า "อิทธิบาท" หมายถึงหลักพื้นฐานของความสำเร็จหรือเส้นทางสู่ความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการคือ 1) ฉันทะ คือความรักในงาน การทำงานด้วยใจรักจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน 2) วิริยะ คือความพยายาม หากรักงานแล้วต้องมีความขยัน ขยันคือการแสดงออกของความรักในงาน ซึ่งความขยันนี้จะช่วยให้งานก้าวไปสู่ความสำเร็จ หากขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิดขึ้น 3) จิตตะ คือความจดจ่อ การทำงานใดๆ ต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งใจอย่างจริงจัง ผู้ที่ทำงานด้วยใจที่จดจ่อจะประสบความสำเร็จ และ 4) วิมังสา คือการวินิจฉัย วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ การทำงานจะต้องพินิจพิเคราะห์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พระพุทธเจ้าเองทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยที่ยอดเยี่ยม เพราะพระองค์ทรงใช้ปัญญาในการวิเคราะห์สิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็นและเปลี่ยนแปลงให้เกิดความรู้ใหม่ได้ เหตุนี้เองที่ทำให้พระองค์เมื่อครั้นยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวช เพื่อแสวงหาความรู้จากการใช้ปัญญาในเชิงวิเคราะห์ (ว. วชิรเมธี, 2551) และสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุที่ได้กล่าวถึงอิทธิบาท 4 ว่าเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยคำว่า “อิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จ และคำว่า “บาท” แปลว่า ฐาน เชิงรอง ดังนั้น อิทธิบาท 4 จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2537)

กล่าวโดยสรุป อิทธิบาท 4 คือหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานของความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ (ความพอใจหรือความรักในสิ่งที่ทำ) คือ ความปรารถนาอย่างจริงใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยความรักและเต็มใจ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลทำงานอย่างมีความสุขและมุ่งมั่น 2) วิริยะ (ความพยายาม) คือ ความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความอดทนและมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ตั้งใจไว้ให้สำเร็จ 3) จิตตะ (ความเอาใจใส่และจดจ่อ) คือ การมีสมาธิ ตั้งใจทำสิ่งต่างๆ ด้วยความใส่ใจ ไม่วอกแวกหรือหลงลืมเป้าหมาย 4) วิมังสา (การไตร่ตรองและพิจารณา) คือ การใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลสิ่งที่ทำ เพื่อหาทางปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายในด้านต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การศึกษา และการพัฒนาตนเอง

องค์ประกอบของอิทธิบาท 4

1. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมาย ของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ หรือเรียกว่า รักงานและรักจุดหมายของงาน กล่าวให้ลึกลงไปในทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยม สมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปีติเป็นความเอิบอิ่มใจ หรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมาย ก็รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้น หรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว บุคคลก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้น ไม่ห่วงพะวงกับสิ่งล่อเร้า หรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจก็มุ่งแน่วแน่ มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ซ่าน ไม่ส่าย ฉันทะสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

2. วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อบุคคลรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านี้เดือนเขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ บุคคลที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

3. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษในทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ขลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกาย การแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมวัน ลืมคืน ลืมกิน ลืมนอน ความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมนำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่ แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่า เป็นจิตตสมาธิ พร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียร สร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

4. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่อง หรือขัดข้อง เป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก บุคคลมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้น ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลังเรียกว่า วิมังสาสมาธิ ซึ่งจะมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิ ข้ออื่นๆ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2542)

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตการเรียน และการทำงาน การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้จะช่วยให้บุคคลบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้ศึกษาขอนำเสนอการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในบริบททางการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การประยุกต์ใช้ฉันทะ (ความพอใจ) เพื่อสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียน ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พูดง่ายๆ ว่า รักงาน และรักจุดหมายของงาน

ตัวอย่าง “เมื่อเด็กเล็กๆ คนหนึ่งอยู่ตามลำพัง เด็กนั้นอาจกำลังเขียนภาพอย่างประณีตบรรจงด้วยใจรัก ตั้งใจให้ภาพนั้นดีงามสมบูรณ์ที่สุด หรืออาจกำลังเอาของเล่นที่เป็นชิ้นส่วนมาต่อเข้าเป็นรูปร่างต่าง ๆ อย่างระมัดระวังให้เรียบร้อยดีที่สุดของรูปร่างที่หมายใจไว้นั้น เด็กนี้มีความสุข เมื่องานเขียน หรืองานต่อชิ้นส่วนนั้น ดำเนินไปด้วยดี มีความสำเร็จทีละน้อยๆ ไปเรื่อยๆ ยิ่งเมื่อการเขียนหรือต่อชิ้นส่วนนั้นเสร็จสิ้นบรรลุจุดหมาย เขาจะดีใจมีความสุขมาก อาจถึงโลดเต้น แต่เมื่อทำสำเร็จแล้ว เขาอาจอยากเรียกให้ใครๆ มาดู หรือเอาภาพนั้นไปอวด (เผื่อแผ่) ให้คนอื่นได้ชื่นชมกับความดีงามความประณีตสมบูรณ์ของภาพ หรือรูปที่เขาต่อขึ้นนั้นบ้าง ในกรณีเช่นนี้ ถ้าผู้ใหญ่ที่ดู หรือรับการอวดนั้น จะแสดงความชื่นชมต่อความดีงามสมบูรณ์ของภาพหรือสิ่งนั้นด้วย หรือแสดงความเอาใจใส่ต่อคุณค่าของสิ่งนั้นตามสมควร หรือเสริมบ้างว่า น่าทำอย่างนี้อีก และหนุนให้ทำดียิ่งขึ้นไป ก็น่าจะเป็นการถูกต้องเพียงพอ” (ป.อ.ปยุตฺโต, 2551) ดังนั้น หากครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักในวิชาที่เรียน นักเรียนก็จะมีแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้เต็มที่ตามศักยภาพแต่ละบุคคล

2. การประยุกต์ใช้วิริยะ (ความเพียร) เพื่อพัฒนาความอดทนและความมุ่งมั่นในการเรียน วิริยะ (ความเพียร) คือ ความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2551)

ตัวอย่าง “นักเรียนเพียรพยายามในการเรียนรู้ การเรียนรู้แต่เช้า ตั้งใจเรียน มีความรับผิดชอบสูง และมีความพยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ” (พระมหาบรรจง ติสรโณ (ศรีสุข), 2560) ดังนั้นหากนักเรียนคนใดมีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุน เวลาเรียนหรือทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะมีความยากหรือง่ายก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่ เกิดสมาธิ มีความมั่นคง และจดจ่อกับเป้าหมาย

3. การประยุกต์ใช้จิตตะ (ความเอาใจใส่) เพื่อพัฒนาสมาธิและความรอบคอบในการเรียน จิตตะ (ความเอาใจใส่) คือ มีใจจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ ความมีจิตผูกพัน เฝ้าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน (ป.อ.ปยุตฺโต, 2551)

ตัวอย่าง “นักเรียนมีสมาธิจดจ่อกับการทำการบ้านหรือทำข้อสอบ โดยไม่วอกแวกกับสิ่งรอบข้าง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพและทำคะแนนการสอบได้ตามที่ตั้งใจไว้” ดังนั้นการที่นักเรียนเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ ไม่ว่าจะทำการสิ่งใดย่อมจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นได้ ดังที่ป.อ. ปยุตฺโต กล่าวว่า ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมนำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่ แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมาก เรียกว่าเป็นจิตตสมาธิ พร้อมนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย (ป.อ. ปยุตฺโต 2551)

4. การประยุกต์ใช้วิมังสา (การไตร่ตรอง) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ของนักเรียนวิมังสา (การไตร่ตรอง) คือ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่อง หรือขัดข้อง เป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลอง และคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง (ป.อ.ปยุตฺโต, 2551)

ตัวอย่าง “นักเรียนทบทวนบทเรียน วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการทำข้อสอบ และหาวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง” ดังนั้นนักเรียนที่มีวิมังสาจะมีเหตุผล เมื่อทำสิ่งใดก็มักคิดพิจารณาค้นคว้า ตรวจสอบ ทดลอง นักเรียนจะตั้งคำถามว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลเช่นนี้

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและบรรยากาศในโรงเรียนได้ ดังนี้:

1. ฉันทะ ได้แก่ 1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกและน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความอยากเรียนรู้ของ 2) นักเรียนจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนค้นพบความชอบและความถนัดของตนเอง 3) ส่งเสริมให้ครูมีความรักและภาคภูมิใจในวิชาชีพของตน

2. วิริยะ คือ 1) สอนให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความพยายามและความอดทน 2) จัดกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถของนักเรียน เพื่อฝึกความเพียรพยายาม 3) สนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมและการศึกษาเพิ่มเติม

3. จิตตะ คือ 1) ฝึกสมาธิให้กับนักเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การนั่งสมาธิ หรือการทำงานศิลปะ 2) สอนเทคนิคการจดจ่อกับงานและการจัดการเวลาให้กับนักเรียน 3) ส่งเสริมให้ครูใส่ใจรายละเอียดในการเตรียมการสอนและการดูแลนักเรียน

4. วิมังสา คือ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา 2) จัดกิจกรรมถอดบทเรียนหลังจากทำกิจกรรมหรือโครงงานต่างๆ 3) สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม จะช่วยพัฒนาทั้งนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสร้างความสุขในการเรียนและการทำงานร่วมกัน

ความหมายของ GRIT

GRIT คือ ความมุ่งมั่นและความอดทน ในการทำงานหนักเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว แม้ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรค ความยากลำบาก หรือความล้มเหลวในระหว่างทางก็ตาม GRIT เป็นลักษณะนิสัยในด้านบวกของมนุษย์ที่ขึ้นอยู่กับเป้าหมายระยะยาว (long-term goal) Grit ประกอบไปด้วยสององค์ประกอบหลักคือ Passion คือ ความหลงใหลและความสนใจในเป้าหมายระยะยาวอย่างต่อเนื่อง และ Perseverance คือ ความอดทนและพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรือความล้มเหลว จากการค้นคว้าข้อมูลจากตำราทางวิชาการต่างๆ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาจำนวนหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ GRIT ไว้อย่างหลากหลาย ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่า GRIT ตามศัพท์ภาษาต่างประเทศเพื่อให้เกิดความชัดเจน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของ GRIT ดังต่อไปนี้

ดักเวิร์ธ และคณะ (Duckworth et al.) ได้ให้ความหมายว่า GRIT หมายถึง ความรักอย่างทุ่มเท ความพยายามอย่างไม่ย่อท้อ ซึ่งจะส่งผลให้สิ่งที่ต้องการทำบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้ GRIT

เป็นความฝักใฝ่ทุ่มเท บากบั่น และมุ่งมั่น แม้จะล้มเหลวก็อดทนต่อความลำบาก เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายระยะยาวที่วางไว้ รวมไปถึง การที่ผู้คนนั้นจะไม่ละทิ้งเป้าหมายจนกว่าจะทำได้สำเร็จ GRIT เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลนำตนเองไปสู่เป้าหมายได้ (Duckworth et al., 2007)

ดักเวิร์ธ และคณะ (Duckworth et al.) ได้กล่าวในรายการ TED Talks Education ว่า GRIT เป็นความรักอย่างฝักใฝ่ ทุ่มเท และมีความมานะบากบั่น GRIT คือความอดทน การมุ่งมั่นกับสิ่งที่มั่นหมายและต้องการทำให้ประสบความสำเร็จ (Duckworth et al., 2016)

Caren Baruch-Feldman ได้ให้ความหมายว่า GRIT หมายถึง ความสามารถที่บุคคลนั้นมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายระยะยาว เมื่อบุคคลมีความปรารถนาอันแรงกล้า บุคคลจะสามารถทำในสิ่งที่ยากและน่าเบื่อได้อย่างไม่ท้อถอย (Caren Baruch-Feldman, 2017)

Shechtman, N. e. a. ได้ให้ความหมายว่า GRIT หมายถึง การทำงานอย่างแข็งแกร่งภายใต้สถานการณ์ที่มีความท้าทาย มีความเกี่ยวข้องกับความพยายามและความสนใจในระยะยาวหลายปี แม้ว่าจะล้มเหลวก็ไม่ยอมแพ้ มีความสามารถที่จะเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Shechtman, N. e. a.,2013)

กล่าวโดยสรุป GRIT หมายถึง ความมุ่งมั่นและความอดทน ในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายระยะยาว โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรือความล้มเหลว ซึ่งประกอบด้วย ความหลงใหลในเป้าหมาย และ การพากเพียรทำงานอย่างต่อเนื่อง แม้ต้องเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ที่จะทำตามเป้าหมายในระยะยาว GRIT คือความอดทนในการที่จะทำสิ่งต่างๆ ประกอบไปด้วย การทำด้วยใจรัก ความปรารถนาอย่างแรงกล้า (Passion) และ ความอุตสาหะหรือความเพียรพยายาม (Perseverance) ถึงแม้จะต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ท้าทายหรือล้มเหลวก็ตาม ทั้งนี้บุคคลที่มี GRIT จะไม่ยอมแพ้กับสิ่งที่ต้องเจอ แต่จะยังคงอดทนต่อการฟันฝ่าอุปสรรคผ่านความลำบาก เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งใจ ไม่ละทิ้งเป้าหมายจนกว่าจะทำได้สำเร็จ

ความสำคัญของ GRIT

GRIT เป็นคุณลักษณะด้านบวกของมนุษย์ ที่มีความสำคัญอย่างมาก และเป็นที่ยอมรับกันว่า GRIT เป็นลักษณะนิสัยที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากผู้ที่มี GRIT จะมีพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย และมีความมานะบากบั่น ที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง (Angela L. Duckworth, 2016) กล่าวว่า ผู้เรียนที่มี GRIT จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ความทุ่มเทในสิ่งที่ตนสนใจ ใส่ใจ มีจุดยืนไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นได้ง่าย มีความอดทน อดกลั้น ในการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และไม่ยอมแพ้ต่อความล้มเหลว ความสำคัญของ GRIT สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.เพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ GRIT ช่วยให้บุคคลสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและไม่ยอมแพ้เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับอุปสรรค แม้ว่าความสามารถส่วนตัวหรือพรสวรรค์อาจมีจำกัด แต่ความพยายามและความอดทนนั้น จะสามารถเพิ่มโอกาสในการบรรลุเป้าหมายได้

2. พัฒนาความสามารถผ่านการฝึกฝนและความพยายาม GRIT เน้นการทำงานและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคคลสามารถที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองได้ แม้ในกรณีที่เริ่มต้นด้วยทักษะที่น้อย การฝึกฝนและความอดทนทำให้สามารถเก่งขึ้นเรื่อยๆ

3. ช่วยให้เผชิญกับความล้มเหลวได้ดีขึ้น บุคคลที่มี GRIT จะมีความยืดหยุ่นในการเผชิญกับความล้มเหลว เพราะบุคคลเห็นว่าความล้มเหลวเป็นโอกาสในการที่จะเรียนรู้ แทนที่จะยอมแพ้ GRIT ช่วยให้บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์และกลับมาพยายามอีกครั้ง

4. เพิ่มความสำเร็จในระยะยาว ความสำเร็จที่มั่นคง ไม่ได้มาจากการประสบความสำเร็จในทันที GRIT จะช่วยให้คนทำงานต่อไปได้ แม้ว่าบุคคลจะใช้เวลานานกว่าจะเห็นผลลัพธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จในระยะยาว

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความสำคัญของการมี GRIT มีความเชื่อมโยงกับชีวิตของบุคคล เนื่องจาก GRIT ทำให้บุคคลมีความรัก ทุ่มเท ให้กับสิ่งที่ตนเองทำ มีเป้าหมาย และสู้เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายอย่างไม่ท้อถอย แม้จะมีอุปสรรคเกิดขึ้นมากมาย หรือจะต้องล้มเหลวอีกกี่ครั้ง บุคคลที่มี GRIT ก็จะไม่ท้อถอย และสามารถที่จะลุกมาเริ่มใหม่ ในเป้าหมายเดิมที่วางไว้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จขึ้นได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ GRIT กับการพัฒนามนุษย์ในสังคม

1. งานวิจัยเกี่ยวกับ GRIT กับการพัฒนาการศึกษา

นักวิชาการในประเทศไทยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับ GRIT ไว้ดังนี้

ธนพจน์ โพสมัคร และ ลักขณา สริวัฒน์ ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้าง GRIT ของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม โดยงานวิจัยนี้ มีการพัฒนาสองระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างกริทของนักเรียน ระยะที่สองทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาแล้วกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการเสริมสร้างกริทของนักเรียนวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่านักเรียนมี กริท หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 (ธนพจน์ โพสมัคร และลักขณา สริวัฒน์, 2562)

สำราญ เพ็ญภักดี ได้ศึกษาวิจัย เพื่อสร้างคู่มือความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนช่วงชั้ ที่1 เพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่สร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบ ความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ก่อนและหลังการใช้เครื่องมือพัฒนาความขยันหมั่นเพียร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ของโรงเรียนบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2548 จำนวน 70 คน ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 33 คน(สำราญ เพ็ญภักดี, 2549)

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ GRIT ในประเทศพบว่า มีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียน ในหลากหลายระดับ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงความสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ โดยงานวิจัยที่นำ GRIT ใช้ในงานวิจัย ผลของงานวิจัย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อนที่จะนำ GRIT ลงไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานวิจัย

2. งานวิจัยเกี่ยวกับ GRIT กับการพัฒนาการทำงาน

ดักเวิร์ธ (Duckworth) ได้ทำการศึกษาความเพียรพยายาม โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูล 6 แห่ง คือ การศึกษาที่ 1 ศึกษากับผู้ใหญ่ อายุ 25 ปี และมากกว่า การศึกษาที่ 2 ทำการศึกษากับ ผู้ใหญ่ อายุ 25 ปีหรือมากกว่า การศึกษาที่ 3 ศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษา Ivy league การศึกษาที่ 4 ศึกษากับนักศึกษาทหารวิทยาลัยเวสท์พอยท์ ในปี 2008 การศึกษาที่ 5 ศึกษากับนักศึกษาทหารวิทยาลัยเวสท์พอยท์ ในปี 2010 การศึกษากับนักศึกษานานาชาติปีสุดท้าย จากการศึกษาพบว่า

ความเพียรพยายามไม่ได้มีความสัมพันธ์กับ IQ ในขณะเดียวกันมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ 5 ด้าน และความเพียรพยายามสามารถทำนายพยากรณ์การสำเร็จการศึกษาได้ (Duckworth, 2007)

จากงานวิจัยของ Von Culin et al. เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง GRIT และความสุขในการทำงานหรือการพัฒนาตนเอง โดยพบว่าผู้ที่มี GRIT สูงมักจะมีความพอใจในชีวิตมากกว่า เพราะพวกเขามีความสามารถในการทำงานต่อเนื่องและสามารถบรรลุเป้าหมายระยะยาวได้ (Von Culin et al., 2014)

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ GRIT พบว่า เน้นไปที่การศึกษาผลของ GRIT ต่อความสำเร็จในหลายด้าน เช่น การศึกษา การทำงาน การกีฬา และการพัฒนาตนเอง โดยมีการพิสูจน์ว่า GRIT เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายระยะยาวได้แม้เผชิญกับความยากลำบาก นอกจากนี้ งานวิจัยหลายชิ้นยังยืนยันได้ว่า GRIT สามารถพัฒนาได้ โดยการผ่านการฝึกฝนและประสบการณ์

วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่อง กริท

การเชื่อมโยงระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และ กริท มีความสอดคล้องกันในหลายมิติ เนื่องจากทั้งสองแนวคิดเน้นไปที่กระบวนการที่นำบุคคลไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยผ่านการพัฒนาองค์ประกอบภายในตนเองเพื่อสร้างความรัก ความเพียร ความมุ่งมั่น และการคิดไตร่ตรอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้:

1. ฉันทะ (ความรักและความพอใจในสิ่งที่ทำ) กับความหลงใหลในกริท

ฉันทะในอิทธิบาท 4 และในทางพุทธศาสนา หมายถึง "ความรักและความพอใจในสิ่งที่ทำ" ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีคุณค่าและความสุข โดยฉันทะถูกจัดให้อยู่ในหมวดธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง เช่น ในอิทธิบาท 4 (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้น ความสำเร็จผ่านความพยายามและการพิจารณา (ป.อ. ปยุตฺโต, 2551) และฉันทะ ยังเป็นความรู้สึก "รัก" ในงานหรือเป้าหมาย ซึ่งช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่รู้สึกท้อถอย และในส่วนแนวคิดกริท (Grit) ซึ่งเสนอโดยแองเจล่า ดักเวิร์ธ (Angela Duckworth) ได้เน้นถึง ความพยายามและความหลงใหล ในเป้าหมายระยะยาว ซึ่งประกอบด้วยความสม่ำเสมอของความสนใจ เป็นความสามารถในการคงความสนใจในเป้าหมายที่กำลังทำ แม้จะเผชิญกับความล้มเหลวหรือสิ่งรบกวนก็ตาม และความพากเพียร เป็นความอดทนและมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่องแม้จะยากลำบาก (Duckworth et al., 2007) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดฉันทะที่เน้นเรื่องการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อทำงานไปสู่เป้าหมายโดยไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง เช่น นักเรียนที่มีฉันทะในวิชาดนตรีที่ตนเองรัก จะสามารถทุ่มเทเวลาในการฝึกซ้อมหรือค้นคว้าได้อย่างไม่รู้สึกเหนื่อยล้า ซึ่งคล้ายกับการที่บุคคลมีความหลงใหลใน กริท ที่ช่วยให้สามารถทำงานได้ต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดทั้งสองสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล โดยเริ่มต้นจากฉันทะเพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนภายใน และใช้ความหลงใหลแบบกริทเพื่อให้ยืนหยัดไปจนถึงเป้าหมายที่วางไว้จนประสบความสำเร็จ

2. วิริยะ (ความพยายาม) กับความเพียรในกริท

ในหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในทางพุทธศาสนา "วิริยะ" หมายถึง ความพยายามอย่างจริงจัง หรือการตั้งใจปฏิบัติอย่างไม่ลดละในสิ่งที่ทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จที่ดีงาม โดยแสดงออกมาในรูปแบบของความขยันหมั่นเพียร เช่น การพยายามต่อสู้กับความเกียจคร้านในตนเองหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง (ป.อ. ปยุตฺโต, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับ ความเพียร (Perseverance) ใน Grit ซึ่งเน้นการมีความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ยอมแพ้เมื่อเจอกับอุปสรรคหรือความล้มเหลว ทั้งสองแนวคิดเน้นให้บุคคลมุ่งมั่นทำงานหรือภารกิจไปสู่ความสำเร็จระยะยาวโดยไม่ยอมล้มเลิกง่ายๆ เช่น นักเรียนที่ฝึกซ้อมกีฬาหรือดนตรีอย่างต่อเนื่อง แม้จะพบกับความล้มเหลวในการแข่งขันหรือการแสดง สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้ด้วยวิริยะ สอดคล้องกับการมีความเพียร ซึ่งช่วยให้พวกเขาไม่ท้อถอยและพัฒนาความสามารถต่อไป ทั้ง "วิริยะ" และ "ความเพียร" ต่างเน้นที่ความมุ่งมั่นและความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการบรรลุเป้าหมายได้อย่างสำเร็จ

3. จิตตะ (ความตั้งใจและมีสมาธิ) กับการมุ่งมั่นเพื่อไปสู่เป้าระยะยาวในกริท

จิตตะ" ใน อิทธิบาท 4 คือ ความตั้งใจแน่วแน่และการมีสมาธิ ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างต่อเนื่อง โดยจิตตะ ยังเป็นการช่วยเสริมสร้างความมั่นคงภายในจิตใจ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2547) นอกจากนี้ จิตตะยังแสดงถึงการมุ่งเป้าไปที่เป้าหมายเฉพาะ โดยไม่หลงทิศทางหรือเสียสมาธิ และจิตตะ ยังเป็นการฝึกสมาธิและความจดจ่อในการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำให้งานสำเร็จลุล่วงได้ดี และในส่วนแนวคิด กริท (Grit) ของ Duckworth (Duckworth et al., 2007) เป็นการมุ่งมั่นสู่เป้าหมายระยะยาว (Passion for Long-Term Goals) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงความตั้งใจและความชอบต่อเป้าหมายอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่มีความสนใจในสิ่งที่ทำ แต่ยังรวมถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองเพื่อเป้าหมายนั้น ซึ่งตรงกับจิตตะที่เน้นให้บุคคลมีใจที่ตั้งมั่นและไม่ถอดใจจากเป้าหมาย เช่น นักเรียนทำการบ้านหรือศึกษาสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ถูกรบกวนจากสิ่งรอบข้าง มีสมาธิสูงและทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการมี ความมุ่งมั่นในการทำงาน ภายใต้แนวคิดของ Grit ทั้ง "จิตตะ" และการมุ่งมั่นใน กริท (Grit) ต่างเน้นที่ความตั้งใจและการมีสมาธิในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้สามารถทำสิ่งนั้นได้อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้

4. วิมังสา (การไตร่ตรอง) กับการเรียนรู้จากความผิดพลาดในกริท

วิมังสา ใน หลักอิทธิบาท 4 หมายถึง การพิจารณาอย่างรอบคอบและการไตร่ตรองในสิ่งที่กระทำ ถึงเหตุและผลในสิ่งนั้น รวมถึงการประเมินผลของการกระทำเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมยิ่งขึ้นในอนาคต (ป.อ. ปยุตฺโต, 2547) การใช้วิมังสา เป็นการเน้นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง เช่น การปรับปรุงวิธีการทำงานหรือแก้ไขข้อบกพร่อง ในGrit บุคคลจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคและความล้มเหลวได้นั้น ต้องเกิดการเรียนรู้จากความผิดพลาด และพยายามปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ตามแนวคิด กริท (Grit) ของ Duckworth (Duckworth et al., 2007) การเรียนรู้จากความผิดพลาด (Learning from Failure) เป็นส่วนสำคัญของความพากเพียรและความมุ่งมั่น การเผชิญกับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นจุดจบของสิ่งที่กำลังทำ แต่เป็นโอกาสในการสะท้อนตนเอง ปรับปรุงวิธีการ และพัฒนาความสามารถในการก้าวข้ามอุปสรรคที่กำลังเผชิญ คล้ายกับกระบวนของการวิมังสาที่ใช้ปัญญาในการหาทางแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น นักเรียนที่พิจารณาข้อผิดพลาดจากการสอบและวิเคราะห์วิธีการเรียนใหม่ๆ เพื่อเตรียมตัวในการสอบครั้งถัดไปให้ดีขึ้น

สอดคล้องกับการมีวิมังสาในการไตร่ตรองและปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง และทั้ง "วิมังสา" และ "การเรียนรู้จากความผิดพลาด" ต่างเน้นการใช้กระบวนการคิดและการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้ง จะพบว่าหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกริทมีความเชื่อมโยงกันอย่างน่าสนใจหลักอิทธิบาท 4 และแนวคิดเรื่องกริท ล้วนส่งเสริมการประสบความสำเร็จผ่านความมุ่งมั่น ความพากเพียร และการพัฒนาตนเอง แม้จะมีรากฐานจากวัฒนธรรมและบริบทที่ต่างกัน แต่ทั้งสองแนวคิดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการพัฒนาชีวิตส่วนตัว การเรียนรู้ และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมดุล การบูรณาการทั้ง 2 แนวคิดสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า การนำแนวคิดจากต่างวัฒนธรรมมาบูรณาการอาจต้องพินิจ พิจารณา และศึกษาอย่างถี่ถ้วน เพราะอาจเกิดความเข้าใจผิดหรือการตีความที่คลาดเคลื่อนได้ และการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท ต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน

บทสรุป

หลักอิทธิบาท 4 ในพระพุทธศาสนาและแนวคิด Grit ทางจิตวิทยามีความคล้ายคลึงในหลายประเด็น มีความสำคัญในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความสำเร็จ โดยใช้หลักการที่มุ่งเน้นความมุ่งมั่นในระยะยาว ความพยายาม และการปรับปรุงตนเอง โดยทั้งสองแนวคิดสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการพัฒนาศักยภาพในทุกด้าน ทั้งสองแนวคิดเน้นที่แรงจูงใจภายในและการพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความจดจ่อ) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ซึ่งสอดคล้องกับ Grit ที่เน้น Passion (ความหลงใหล) และ Perseverance (ความเพียรพยายาม) ทั้งสองแนวคิดให้ความสำคัญกับการเพียรพยายามแม้จะเผชิญอุปสรรค ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายระยะยาว และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานทั้งสองแนวคิดสามารถช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่น อดทน และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายในชีวิต อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทั้งตนเองและสังคม ด้วยการมุ่งเน้นการมีเป้าหมายที่ชัดเจน ความพากเพียร อย่างไรก็ตามมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ ความแตกต่างในเป้าหมายสูงสุด (การบรรลุมรรคผลนิพพาน ความสำเร็จในทางโลก) การประยุกต์ใช้ในบริบทต่างวัฒนธรรม และการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งสองแนวคิด การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจและประยุกต์ใช้ทั้งสองแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างความหวังและสุขภาวะองค์รวม โดยมีความเพียรและความเครียดเป็นตัวแปรกำกับ. *วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ป.อ. ปยุตฺโต. (2541). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

ป.อ. ปยุตฺโต. (2542). *พุทธธรรม.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ป.อ. ปยุตฺโต. (2547). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมทาน.

ป.อ. ปยุตฺโต. (2551). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2537). *ฆราวาสธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

พระมหาบรรจง ติสรโณ (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอน
ของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ว.วชิรเมธี. (2551). *คนสำราญงานสำเร็จ.* (พิมพ์ครั้งที่14). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

ธนพจน์ โพสมัคร และลักขณา สริวัฒน์ (2562). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกริท (Grit) ของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์กระทรวงวัฒนธรรม. *วารสารราชพฤกษ์*, 17(1): 59-65.

สำราญ เพ็ญภักดี. (2549). คูมือพัฒนาความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนชวงชั้นที่ 1. *สารนิพนธ์จิตวิทยาการแนะแนว.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อันซอรี่ ช่างเหล็กและธัญภา พลานุกูลวงศ์. (2558). *แรงจูงใจ ความวิตกกังวล และความมุ่งมั่น: ปัจจัยร่วมตัดสินความสำเร็จในการเรียนภาษา.* (วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่) , 9(2): 88-89.

Duckworth, A. L., et al. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, (92)(6): 1087–1101.

Duckworth, A. L., et al. (2016). Situational strategies for self-control. *Perspectives on Psychological Science*, (11)(1): 35-55.

Caren Baruch-Feldman. (2017). *The grit guide for teens*. California New Harbinger Publications.

Shechtman, N. e. a. (2013). *Promoting Grit, Tenacity, and Perseverance: Critical Factors for success in the 21st Century.* U.S. Department of education: Center for Technology in Learning SRI International.

Von Culin, et al. (2014). Unpacking grit: Motivational correlates of perseverance and passion for long-term goals. *The Journal of Positive Psychology*, (9)(4): 306-312.

ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมกับการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา
The Development of Intellectual Well-Being By Buddhist Dhamma Medical Science

[1]**สันทนา ประวงศ์** Santana Prawong
[2]**พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์** Phisit Kotsupho
[12]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
[12]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus
[3]**ลักขณา แซ่โซ้ว** Lakkhana Saesow
[3]สถาบันวิชชาราม Vijjaram Institute
[1]Corresponding author, e-mail: santanaprawong@gmail.com

Received November 11, 2024; **Revised** December 21, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นศาสตร์การแพทย์แผนใหม่ของโลก มีจุดกำเนิดในประเทศไทย มีแนวคิดหลัก คือ การฝึกฝนปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสภาวะของความสุขอันสูงสุดคือโลกุตรสุข (นิโรธ/วิมุตติ/นิพพาน) ซึ่งเกิดขึ้นได้อย่างเป็นปัจจุบันขณะ และเกิดขึ้นพร้อมๆ ไปกับการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมทุกด้าน (กาย จิต สังคม ปัญญา) โดยกระทำผ่านกิจกรรมการเข้าค่ายอบรม ได้แก่ ค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม ค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก และค่ายพระไตรปิฎก โดยทุกค่ายจะจัดให้มีการปฏิบัติ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา การทำเหตุแห่งวิมุตติ 5 ทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ให้เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ ผลคือ ผู้ปฏิบัติเกิดปัญญาในการเข้าถึงสภาวธรรมของอริยสัจ 4 ในจิตตน ทำให้รู้เท่าทันและเข้าใจความดีความชั่วในระดับโลกุตรธรรม เข้าใจกฎไตรลักษณ์ เข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งมากขึ้น เข้าใจโทษของการมีกิเลสและประโยชน์ของการไม่มีกิเลส ที่ละเอียดลึกซึ้งในระดับปฏิจจสมุปบาท จึงสามารถแยกแยะความเป็นประโยชน์และความเป็นโทษของพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของตนได้ทั้งในระดับนามธรรมและรูปธรรม นำไปสู่การตื่นรู้และนำพาตนเองออกจากการครอบงำของกิเลสความโลภ โกรธ หลง สามารถปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่างๆ ลงได้เป็นลำดับ จิตจึงพ้นจากความทุกข์ได้เป็นลำดับ เกิดสุขภาวะทางปัญญาที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและเป็นสุข

คำสำคัญ: ศาสตร์การแพทย์; วิถีธรรม; การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา

Abstract

This academic article aims to explain the intellectual well-being development through the Buddhist Dhamma medical science. By studying documents and research, it was found that, Dr. Jaiphet Klajon's Buddhist Dhamma Medical Science is a new science of medicine that emerged in Thailand. The main idea is "the practice to reach the state of Lokuttara happiness (supreme happiness or supraworldly happiness or Nirodha/Vimutti/Nirvana). Which can occur in the present moment and happened at the same time of holistic well-being development in all aspects (physical, mental, social, intellectual). This is done through the 3 training camp, including the Buddhist Dhamma Medical Health Camp, A non-toxic agriculture camp for a happy life, and Tripitaka Camp. Every camp will organize the practice of adhi-precepts, adhi-citta, adhi-paññā, and the 5 causes of Vimutti (liberation), include all 3 parts: theory, practice, and measurement, with appropriate to each context. The result is that the practitioner has the wisdom to access the nature of the Four Noble Truths in his/her mind, making them aware and able to understand good and evil deeply to the supraworldly level (Lokuttara dhamma). They can understand the 'Tilakkhana' (the three characteristic of existence), the Karma (The behavior and its consequences), the disadvantages of having defilement and the benefits of defilement cessasion, deeply at the 'Paticcasamuppada' level (the deeply level to explain relativity of the cause and result of suffering). Therefore, one can deeply distinguish the benefits and harms of various behaviors and events in their life, in both abstract and concrete levels. This leads to awakening and removing oneself from the influence of defilement: greed, anger, and delusion. They can release their holding on to things respectively. Their mind is thus freed from suffering in order. All of this result, cause them achieve a state of intellectual well-being, that they can live a balanced and happy life.

Keywords: Medical Science; Buddhist Dhamma; The Development of Intellectual Well-Being

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (WHO: World Health Organization) ได้ให้ความหมายของสุขภาพว่าเป็น "สุขภาวะที่สมบูรณ์อย่างมีพลวัตทั้งร่างกาย จิตใจ วิญญาณ และสังคม และมิได้หมายความเพียงปราศจากโรคและความพิการเท่านั้น" สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้นิยามความหมายของสุขภาพว่า "ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล" (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2552)

นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้ทัศนะในเรื่องของระบบสุขภาพของไทยไว้ว่า สุขภาพ หมายถึง วิถีชีวิตทั้งหมด เป็นเรื่องของความถูกต้องทั้งหมดทีเดียว ซึ่งมีองค์ประกอบอย่างกว้างขวาง ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง การศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบในระบบสุขภาพทั้งสิ้น ทุกส่วนต้องเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียว และมีความถูกต้อง (ประเวศ วะสี, 2543)

ในปัจจุบัน การแพทย์กระแสหลักของโลกคือการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งเป็นการแพทย์ที่เน้นให้การรักษาโดยแพทย์เฉพาะทาง คือ แพทย์จะรักษาเฉพาะโรคที่ตนเองชำนาญ ทำให้ขาดความสนใจเท่าที่ควรกับสภาพจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจของผู้ป่วย ส่งผลกระทบให้การแพทย์แผนปัจจุบัน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการแห่งการดำรงชีวิต ที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงระหว่างความต้องการด้านกายภาพ จิตวิญญาณ (ปัญญา) สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมได้ (มัลลิกา มัติโก, 2534)

จากจุดอ่อนของการดูแลสุขภาพในระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ ความไม่ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลสุขภาพประชาชนแบบองค์รวม ส่งผลให้ในปัจจุบัน อัตราการเจ็บป่วยและอัตราการตายด้วยสาเหตุของโรคที่ป้องกันได้หรือโรคที่เกิดจากพฤติกรรมทางสังคมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่นโรคมะเร็ง โรคหัวใจ เพิ่มมากขึ้น องค์การอนามัยโลกจึงพยายามที่จะผลักดันให้ประเทศสมาชิก ผสมผสานการดูแลสุขภาพภาควิชาชีพ กับการดูแลสุขภาพภาคพื้นบ้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา และมีคำประกาศให้เน้นงานสาธารณสุขมูลฐาน และสนับสนุนให้นำการดูแลสุขภาพภาคพื้นบ้านมาใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยการผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน, 2543)

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักการในการดูแลสุขภาพ คือ เป็นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุข ความสบาย ความสมบูรณ์ ที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยปฏิบัติอย่างสมดุลและเป็นองค์รวม คำสอนในทุกหลักธรรม/พระสูตร/พระพุทธพจน์ ล้วนเป็นสัจจะหรือความจริงแท้ที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมด คือ เป็นไปเพื่อนิโรธ/วิมุตติ/นิพพาน ซึ่งสุขภาวะด้านปัญญาของพุทธนั้น เป็นปัญญาที่ลึกซึ้งในระดับโลกุตรปัญญา หรือปัญญาที่สามารถดับกิเลสตัณหาอุปาทานได้ (นิโรธ) อันจะนำไปสู่โลกุตรสุข ซึ่งเป็นสุขอันละเอียดประณีตเหนือโลกียสุข (วิมุตติ) และเป็นสุขอันเที่ยงแท้ยั่งยืน (นิพพาน) เมื่อเกิดโลกุตรปัญญา จะส่งผลให้สุขภาวะด้านอื่นๆ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ดีขึ้นตามมาอย่างเป็นองค์รวม (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565)

ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นศาสตร์การแพทย์แผนใหม่ของโลก (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565) มีจุดกำเนิดในประเทศไทย มีแนวคิดหลัก คือ การฝึกฝนปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสภาวะของความสุขอันสูงสุด คือ นิโรธ/วิมุตติ/นิพพาน (นิโรธ คือ การดับกิเลสได้, วิมุตติ คือ สภาวะของจิตที่หลุดพ้นจากทุกข์, นิพพาน คือ ความผาสุกอันยั่งยืนไพบูลย์) ไปเป็นลำดับๆ มีแนวคิดย่อยตามหลักพุทธศาสตร์ คือ (1) ใจเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง (2) ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (3) ดับทุกข์ที่เหตุ (เหตุคือตัณหา) (4) ประหยัดเรียบง่าย (5) มีประโยชน์ไม่มีโทษ (6) พิสูจน์ผลได้ด้วยตนเอง (7) เป็นจริงตลอดกาล และ (8) เกื้อกูลผองชน มีการอธิบายกลไกการเกิดการหายของโรคอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ทั้งเชิงนามธรรมและรูปธรรม มีวิธีปฏิบัติที่เรียกว่าหลัก 9 ข้อสู่สุขภาวะแห่งพุทธะ หรือ

ยา 9 เม็ดของแพทย์วิถีธรรม มีสโลแกนคือ “ลดกิเลสรักษาโรค” “หมอที่ดีที่สุดในโลกคือตัวเราเอง” “ศูนย์บาทรักษาทุกโรค” (ลักขณา แซ่โซ้ว และคณะ, 2565) โดยในค่ายอบรมสุขภาพแพทย์วิถีธรรม รวมถึงค่ายอบรมอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก และค่ายพระไตรปิฎก จะมีการปฏิบัติอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา และเหตุแห่งวิมุตติ 5 (เหตุแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์ 5 ประการ) แทรกอยู่ในทุกกิจกรรมของค่าย เพื่อสร้างสุขภาวะทางปัญญาและสุขภาวะองค์รวมในทุกด้าน

สุขภาวะทางปัญญาคือ การรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่การตื่นรู้ และเกิดปัญญาในการดำรงชีวิตที่สมดุลและเป็นสุข (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561) ซึ่งจากผลการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน” พบว่า ผลของการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม นอกจากจะรักษาโรคได้แล้ว ยังก่อให้เกิดสุขภาวะองค์รวมทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา นอกจากนี้ยังเกิดผลดีในด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตโดยรวม และการสร้างภาวะแห่งพุทธะด้วยการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์อีกด้วย (ลักขณา แซ่โซ้ว และคณะ, 2565) ดังนั้น จึงนับได้ว่า องค์ความรู้ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน เป็นศาสตร์การแพทย์ที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อมวลมนุษยชาติในทุกมิติของชีวิต

ในบทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมีเจตนารมณ์ที่จะอธิบายการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม ซึ่งเป็นปัญญาที่ลึกซึ้งในระดับโลกุตรปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองของผู้คนในสังคม เมื่อบุคคลสามารถพัฒนาโลกุตรปัญญาให้เกิดขึ้นในตน ก็จะส่งผลเชื่อมโยงให้สุขภาวะด้านอื่นๆ ดีขึ้นตามมาอย่างเป็นองค์รวม เช่น สุขภาวะด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ซึ่งเป็นสุขภาพที่สมบูรณ์ครบพร้อมทั้ง 4 ด้านตามความหมายขององค์การอนามัยโลก และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อผู้คนในสังคม ประเทศชาติ และมวลมนุษยชาติสืบไป

ความหมายของสุขภาวะ

สุขภาวะ หมายถึง การมีสุขภาพดี มีความรู้สึกเป็นสุข ความสมดุล ความเป็นองค์รวมของ 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม ปัญญาหรือจิตวิญญาณ ที่บูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคม เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีอุบัติภัย (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

สุขภาวะทางจิตใจ หมายถึง จิตใจที่มีความสุข รื่นเริง คล่องแคล่ว ไม่มีความเครียด มีสติสัมปชัญญะ และความคิดอ่านตามควรแก่อายุ (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน สถานที่ทำงาน คนในชุมชน รวมถึงการมีบริการสังคมที่ดีมีความเสมอภาค และมีสันติภาพ (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการเข้าใจธรรมชาติ เข้าใจความจริง (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่การตื่นรู้ และเกิดปัญญาในการดำรงชีวิตที่สมดุลและเป็นสุข (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม

รูปแบบของการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาในค่ายอบรมต่างๆ มีลักษณะดังต่อไปนี้

กิจกรรมค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม

ภายในค่ายฯ มีกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ด้วยการฝึกฝนปฏิบัติตามหลัก 9 ข้อสู่สุขภาวะแห่งพุทธะ (หรือเรียกว่า ยา ๙ เม็ดของแพทย์วิถีธรรม) ซึ่งบูรณาการมาจากหลักธรรมในพระไตรปิฎกหลายร้อยพระสูตร เพื่อการเข้าถึงโลกุตรปัญญา โดยยาทั้ง 9 เม็ดแบ่งลำดับความสำคัญในการปฏิบัติเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ยาเม็ดเลิศ มีฤทธิ์ในการรักษาโรค 70% + เกิน 100% เป็นวิธีการทำจิตให้เข้าถึงสภาพนิโรธ/วิมุตติ/นิพพาน ในปัจจุบันขณะ (ดับตัณหาในปัจจุบันขณะ) การทำกุศล และการรู้เพียรรู้พัก (2) ยาเม็ดหลัก มีฤทธิ์ในการรักษาโรค ประมาณ 20% บวกลบ ได้แก่ การกินอาหารที่ไม่เบียดเบียนตนเองคนอื่นสัตว์อื่น อาหารปรับสมดุลร้อนเย็น และการทำกายบริหารที่เหมาะสม (3) ยาเม็ดเสริม มีฤทธิ์ในการรักษาโรค ประมาณ 10% บวกลบ ได้แก่ การระบายพิษร้อนเย็นที่ไม่สมดุลออกจากร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การดื่มน้ำสมุนไพรปรับสมดุล การกัวซา การสวนล้างลำไส้ใหญ่ การแช่มือแช่เท้า การพอก ทา หยอด ประคบ อบ อาบ ด้วยสมุนไพรที่ถูกกัน ซึ่งวิธีการทั้งหมดเป็นวิธีที่ประหยัด เรียบง่าย ปลอดภัย ได้ผล และพึ่งตนเองได้ (ลักขณา แซ่โซ้ว และคณะ, 2565)

การปฏิบัติยา 9 เม็ดของแพทย์วิถีธรรม ในยาแต่ละเม็ดเป็นการสร้างสุขภาวะทางปัญญาด้วยกระบวนการในการสร้างเหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการ ตาม ‘วิมุตตายตนสูตร’ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 26 หน้าที่ 32-35 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ การฟังธรรม การแสดงธรรมหรือสนทนาธรรม (ผ่านกิจกรรมการเสวนา การแบ่งปันประสบการณ์) การสาธยายธรรมหรือทบทวนธรรม (ผ่านกิจกรรมการทบทวนธรรม) การตรึกตรองใคร่ครวญธรรม (ผ่านกิจกรรมการฟังธรรม หรือใคร่ครวญด้วยตนเอง) ความตั้งมั่นตั้งใจในการฝึกฝนปฏิบัติยาทั้ง 9 เม็ด (สมาธินิมิต) ตลอดระยะเวลา 5-10 วัน ของการจัดค่าย ดร.ใจเพชร กล้าจน จะเป็นวิทยากรหลักบรรยายธรรมทุกวัน ส่วนจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมจะเป็นพี่เลี้ยงในทุกกิจกรรม (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565)

การอธิบายธรรมะจากพระไตรปิฎกของ ดร.ใจเพชร กล้าจน ทำให้ผู้เข้าค่ายได้รับองค์ความรู้ที่เป็นสัมมาทิฏฐิตามพระพุทธเจ้า ซึ่งธรรมะที่นำมาอธิบายมาจากหลายร้อยหลักธรรม/พระสูตร โดยจะเลือกอธิบายหลักคำสอนที่ตรงกับสถานการณ์นั้นๆ เช่น การทำจิตไร้ทุกข์ ทำจิตให้เป็นนิโรธ วิมุตติ นิพพาน ดร.ใจเพชร กล้าจน ก็จะเลือกพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นภายในจิต เช่น อริยสัจ 4, โทษของกาม, ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น คำตรัสจากพระไตรปิฎกทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจบริบทของการนำหลักธรรมมาใช้ดับทุกข์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ดังที่ ดร.ใจเพชร กล้าจน จะอธิบายวิธีการทำใจในใจโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) โดยชี้ให้เห็นการคิดที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ (การคิดที่

ประกอบด้วยกาม พยาบาท เบียดเบียน) ซึ่งจะนำไปสู่ความทุกข์/กลัว/กังวล/ระแวง/หวั่นไหว และชี้ให้เห็นความคิดที่เป็นสัมมาทิฏฐิ (การคิดเพื่อออกจากกาม พยาบาท เบียดเบียน) ซึ่งจะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ พ้นความกลัว/กังวล/ระแวง/หวั่นไหว เมื่อผู้เข้าค่ายฯ ทำใจในใจโดยแยบคายตาม ก็จะสามารถปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นภายในจิตได้ เกิดสุขภาวะทางปัญญาที่ทำให้สามารถเข้าถึงสภาวะของจิตที่หลุดพ้นจากทุกข์นั้นได้ (วิมุตติ) เข้าถึงโลกุตรสุข โดยผู้ร่วมค่ายคนอื่นๆ จะสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าค่ายแต่ละคนได้อย่างชัดเจนจากสีหน้า แววตา ที่สดใสขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใสมากขึ้น เรี่ยวแรงกำลังกายที่มากขึ้น เมื่อผู้นั้นๆ ได้เห็นผลที่เกิดขึ้นต่อจิตใจ ร่างกาย และบริบทรอบข้างของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงเห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมค่ายท่านอื่นที่ประสบกับสภาวะที่คล้ายๆ กัน ทำให้เกิดกำลังใจในการฝึกฝนปฏิบัติ (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565)

กิจกรรมค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก

ค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก มีรูปแบบในการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการทำกสิกรรมไร้สารพิษ โดยมีหลักการตามหลักพุทธศาสนา ด้วยการประพฤติปฏิบัติอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา คือ ไม่ฆ่า ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างสัมมาอาชีวะ (ไม่ทำอาชีพที่ผิดศีล) เน้นการพึ่งตนเอง บูรณาการเป็นหลักปฏิบัติ คือ พันธุ์ดี ดินดี น้ำดี แสงดี ศีลดี และมิตรดี โดยการปฏิบัติศีล ไม่ขี้เกียจ ไม่ใจร้อน ไม่โลภ พอประมาณ และรู้จักแบ่งปัน เป็นการดูแลสุขภาพให้เกิดความสมดุล รู้จักเย็นร้อนอ่อนแข็งให้มีความสมดุลของร่างกาย และเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อวิถีชีวิตที่ผาสุก ประหยัด เรียบง่าย พึ่งตน และแบ่งปัน มีการคบและเคารพมิตรดี ซึ่งเป็นสมบัติแท้จริงของทุกชีวิต ผลของการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาตามรูปแบบนี้ คือ ทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพทางจิตวิญญาณ ใจไร้ทุกข์ ใจดีงาม เชื่อและเข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรมชัดเจนแจ่มแจ้งมากขึ้น รู้เท่าทันและเข้าใจความดีความชั่ว (เช่น เข้าใจแยกแยะสัมมาอาชีวะและมิจฉาอาชีวะได้) เห็นประโยชน์ของพืชผักไร้สารพิษ (ประโยชน์ต่อตนเอง คนอื่น สัตว์อื่น และสิ่งแวดล้อม) เห็นโทษของการทำกสิกรรมที่ใช้สารพิษ (โทษต่อตนเอง คนอื่น สัตว์อื่น และสิ่งแวดล้อม) รวมถึงเห็นโทษจากการมีกิเลสความโลภ โกรธ หลง ของตนเอง (กิเลสเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว เบียดเบียนตนเอง คนอื่น สัตว์อื่น และสิ่งแวดล้อม) นำไปสู่การตื่นรู้จากการครอบงำของกิเลส และเกิดสุขภาวะทางปัญญาในการดำรงชีวิตที่สมดุลและเป็นสุข (ลดความเห็นแก่ตัว ลดการเบียดเบียนตนเอง คนอื่น สัตว์อื่น และสิ่งแวดล้อม) สุขภาวะด้านปัญญาส่งผลให้สุขภาวะด้านอื่นๆ ดีขึ้นด้วย โดยพบว่า สุขภาวะด้านร่างกาย ทำให้สุขภาพแข็งแรง ปรับสมดุลเย็นร้อนอ่อนแข็งได้ สุขภาวะด้านจิตใจคือ ทำให้จิตใจเบิกบาน สงบสุข สามารถจัดการความวิตกกังวลได้เหมาะสมมากขึ้น สุขภาวะด้านสังคมคือ สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามมีประโยชน์ ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นศานติสุข เป็นการทำประโยชน์ช่วยเหลือสังคมอย่างยั่งยืน (แก่นศีล กล้าจน, 2565)

กิจกรรมค่ายพระไตรปิฎก

ค่ายพระไตรปิฎก มีรูปแบบในการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมตามพระไตรปิฎก ทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ วัตถุประสงค์ในการจัดอบรม คือ เพื่อเป็นการต่อยอดการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นจากค่ายสุขภาพฯ และค่ายกสิกรรมฯ โดยการปฏิบัติเหตุแห่งวิมุตติ 5 ประการ ในระดับที่สูงขึ้น ละเอียดขึ้น เข้มข้นขึ้น ปฏิบัติอธิศีล ได้แก่ จูฬศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ปฏิบัติอธิจิต ได้แก่ อริยอินทรียสังวร อริยสติสัมปชัญญะ อริยสันโดษ และปฏิบัติอธิปัญญา คือ

วิชชา 8 (ใจเพชร กล้าจน, 2558) โดยมีสัตบุรุษที่สามารถบอกทางพ้นทุกข์ได้จริงเป็นผู้นำพาฝึกฝนปฏิบัติ จึงจะสามารถพ้นอวิชชาได้ ตามคำตรัสใน ‘อวิชชาสูตร’ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 24 ข้อที่ 61 หน้าที่ 134-137 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และปฏิบัติภายใต้องค์ประกอบของหมู่มิตรดีสหายดีที่มาร่วมกันปฏิบัติอริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา ตามคำตรัสใน ‘อุปัฑฒสูตร’ ที่ว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดทีเดียว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 2 หน้าที่ 2-4 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดร.ใจเพชร กล้าจน ได้กลั่นกรองเนื้อหาธรรมจากพระไตรปิฎกมาแปลเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายในรูปแบบของบททบทวนธรรม เพื่อการกำจัดกิเลส กำจัดมิจฉาทิฏฐิ และเป็นการดับทุกข์ใจอย่างยั่งยืนตามหลักอริยสัจ 4 ผลคือ สามารถดับทุกข์ใจได้ในปัจจุบันขณะ พร้อมทั้งเกิดผลดีในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา สอดคล้องกับหลักเหตุแห่งวิมุติ 5 และปหาน 5 ในพระพุทธศาสนา มุ่งการดับทุกข์ที่ต้นเหตุ (เหตุคือตัณหาภายในจิต) โดยเน้นการสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่ทำให้เข้าใจเรื่องกรรมอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่น จนกระทั่งสามารถดับทุกข์ใจจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปเป็นลำดับได้อย่างเป็นปัจจุบันขณะ (สันทนา ประวงศ์, 2565)

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในชีวิตประจำวันตามแนวแพทย์วิถีธรรม มีแนวคิดว่า ชีวิตที่ไม่รู้ทางพ้นทุกข์ (อวิชชา) จึงต้องทุกข์ไม่สิ้นสุด ผู้มีปัญญา (สุขภาวะทางปัญญา) จะรู้ว่า สิ่งที่มีค่าที่สุดในชีวิต คือ ความพ้นทุกข์ ซึ่งเหตุแห่งกองทุกข์ทั้งมวล ก็คือ ความอยาก (ตัณหา) ความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) คนที่เข้าใจเรื่องกรรมและวิบากกรรมอย่างแจ่มแจ้งได้จริงเท่านั้น จึงจะสามารถละ บรรเทา ทำให้หมดสิ้นไปซึ่งความอยากแบบยึดมั่นถือมั่นอันเป็นเหตุแห่งกองทุกข์ทั้งหมดทั้งมวลในชีวิตได้ โดยเริ่มจากการปฏิบัติศีลด้วยปัญญาอย่างตั้งมั่น (อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา) ไปตามลำดับ ทำให้เกิดปัญญาที่เป็นอริยปัญญา คือ รู้ชัดว่าความอยากแบบยึดมั่นถือมั่น (ตัณหา อุปาทาน) เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ทั้งหมดทั้งมวลตัวจริง จิตจึงเกิดความละหน่ายคลายกำหนัด (นิพพิทาวิราคะ) และสามารถปล่อยวางความอยากแบบยึดมั่นถือมั่นได้ตามลำดับ (เสริมศรี ชวานิสากุล, 2565)

ในค่ายพระไตรปิฎก มีองค์ประกอบที่เกื้อหนุนต่อการขัดเกลากิเลสในตน โดยปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลากิเลสของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีทั้งหมด 18 ปัจจัย คือเคารพผู้นำที่มีศีล มีมิตรดี เคารพมิตหมู่มิตรดี อยู่ในองค์ประกอบที่ดี พึ่งตนด้านสุขภาพได้ มีศีล พัฒนาศักยภาพพึ่งตน ฝึกกินอาหารวันละมื้อ เห็นคุณค่าของการเสียสละ เป็นคนตรง ขวนขวายทำประโยชน์ตนและผู้อื่น มีสติสัมปชัญญะ พอเพียง เพียรลดกิเลส อ่านสภาวธรรมเป็น มีผลการลดกิเลส เข้าหาผู้มีศีล และพึ่งธรรมในตน ปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลากิเลสของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมีความสอดคล้องตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเป็นผู้ที่มีชีวิตพอเพียงเรียบง่าย ร่างกายแข็งแรง จิตใจดีงาม และจิตใจเป็นสุขได้อย่างแท้จริง (ชัยภัทร ชุติคามี, 2565)

ผลของการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม

จากความหมายของสุขภาวะทางปัญญาที่กล่าวมาข้างต้นว่า หมายถึง การรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่การตื่นรู้และเกิดปัญญาในการดำรงชีวิตที่สมดุลและเป็นสุข (สำนักวิชาการสำนักงานปลัดกระทรวง

สาธารณสุข, 2561) การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดสุขภาวะทางปัญญาในแต่ละประเด็น ดังนี้

การรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว

ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกในงานวิจัยของลักขณา แซ่โซ้ว เรื่อง “วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน” พบว่า สุขภาวะทางปัญญาของผู้ที่ฝึกฝนปฏิบัติตามศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม 3 กลุ่ม คือ 1) จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม 2) บุคลากรสาธารณสุขที่ดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม และ 3) ผู้เข้าค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม คือ มีความเข้าใจเรื่องของการมีกิเลสความโลภโกรธหลงว่าเป็นความชั่ว การลดละกิเลสความโลภโกรธหลงนั้นเป็นความดี ภายในค่าย ๆ มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจวิธีการลดละกิเลส และมีการฝึกฝนปฏิบัติจริงภายในค่ายๆ จนสามารถเห็นผลจากการปฏิบัติได้ด้วยตนเองว่ากิเลสลดลงได้จริง คือ การเสพกามคุณ 5 (ความติดยึดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส) ลดลง ความโกรธหรือพยาบาทลดลง การเบียดเบียนตนเองคนอื่นสัตว์อื่นลดลง และมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางด้านจิตวิญญาณหรือปัญญาอย่างเต็มที่ คือ การปฏิบัติอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ที่ลึกซึ้งถึงระดับ อริยศีล อริยสมาธิ และอริยปัญญา ทำให้สามารถแยกแยะความดีความชั่วได้ในระดับที่ละเอียดลึกซึ้งกว่าที่ตนเคยรู้มา เข้าใจสภาวธรรมของอริยสัจ 4 ภายในจิตของตน เกิดหิริโอตตัปปะที่ทำให้จิตมีความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว และมีความตั้งใจในการลดละกิเลสเพื่อชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์สะอาดจากความชั่วมากขึ้นเป็นลำดับ (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565)

ความมีประโยชน์และความมีโทษ

ผู้เข้ารับการอบรมจากทั้ง 3 ค่าย สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษ เช่น การลดละกิเลสเป็นประโยชน์ การเพิ่มกิเลสเป็นโทษ การรับประทานพืชผักไร้สารพิษเป็นประโยชน์ การรับประทานพืชผักที่เจือปนสารพิษเป็นโทษ การทำกสิกรรมไร้สารพิษเป็นประโยชน์ การทำกสิกรรมที่ใช้สารพิษสารเคมีเป็นโทษ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันกันเป็นประโยชน์ การเห็นแก่ตัวเป็นโทษ การเข้าถึงอริยสัจ 4 เป็นประโยชน์คือพ้นทุกข์ การไม่เข้าถึงอริยสัจ 4 เป็นโทษคือไม่พ้นทุกข์ ความเชื่อและชัดเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างแจ่มแจ้งเป็นประโยชน์ (ทำให้ดำรงชีวิตอย่างไม่ประมาท ไม่เบียดเบียนตนเอง/คนอื่น/สัตว์อื่น) ความไม่เชื่อและไม่ชัดเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างแจ่มแจ้งเป็นโทษ (ทำให้ดำรงชีวิตอย่างประมาท เบียดเบียนตนเอง/คนอื่น/สัตว์อื่น) การรับประทานอาหารที่สมดุลร้อนเย็นเป็นประโยชน์ (ทำให้ร่างกายแข็งแรงหรือหายจากโรคที่กำลังเป็นอยู่ได้) การรับประทานอาหารที่ไม่สมดุลร้อนเย็นเป็นโทษ (ทำให้ร่างกายอ่อนแอหรือไม่หายจากโรคที่กำลังเป็นอยู่) เป็นต้น ซึ่งการมีปัญญาที่รู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษ ทั้งระดับรูปธรรมและนามธรรม ทำให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องถูกตรงและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและผู้อื่นได้ (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565)

การตื่นรู้

กิจกรรมการเรียนการสอนอริยสัจ 4 ภายในค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม ค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก และค่ายพระไตรปิฎก มีทั้งระดับปริยัติ (หลักการ) ปฏิบัติ (การนำไปใช้ดับทุกข์ในชีวิตจริง) และปฏิเวธ (มีผลของการดับทุกข์ได้จริง) ทำให้เกิดการตื่นรู้ในการที่จะนำพาตนเองออกจากการครอบงำของกิเลสความโลภโกรธหลง โดยสามารถปฏิบัติและวัดผลของการปฏิบัติได้เลยภายใน

ค่ายฯ ว่าปฏิบัติได้จริงหรือปฏิบัติไม่ได้จริง เป็นการวัดผลของสิ่งที่เป็นนามธรรม (ความสุข/ความทุกข์) ที่ปรากฏผลออกมาให้เห็นทั้งส่วนของนามธรรมภายใน (ซึ่งผู้ปฏิบัติสามารถสัมผัสผลนั้นได้ด้วยตนเอง เป็นปัจจัตตัง) และ/หรือส่วนของรูปธรรมภายนอก คือ สภาพร่างกายที่แข็งแรงขึ้น และพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งปรากฏต่อสายตาของผู้คนรอบข้างได้อย่างเห็นผลเชิงประจักษ์ (แก่นศีล กล้าจน, 2565)

การเกิดปัญญาในการดำรงชีวิตที่สมดุลและเป็นสุข

ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติตามศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน นอกจากจะเกิดปัญญาในเรื่องของการแก้ปัญหาความเจ็บป่วยของตนเองแล้ว ยังมีความเข้าใจชีวิตมากขึ้น เข้าใจสามัญลักษณะ (กฎไตรลักษณ์) คือความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตนของเรา (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เห็นความเชื่อมโยงของเหตุและผลของสรรพสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ (ปฏิจจสมุปบาท) สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนไปในทิศทางที่เจริญขึ้น สะอาดขึ้น สว่างขึ้น สงบขึ้น มีอิสรภาพทางจิตวิญญาณมากขึ้น โดยสามารถรู้สึกได้ด้วยตนเอง รวมถึงจากการบอกกล่าวของผู้คนรอบข้างว่าลดความโลภ ความโกรธ ความหลง ลงได้อย่างชัดเจน มีความเชื่อมั่นในเรื่องกรรมและผลของกรรม มีความเชื่อมั่นในการกระทำของตนทั้งในระดับความคิด คำพูด และการกระทำทางกาย สามารถแยกแยะการกระทำที่เป็นกุศลหรืออกุศล เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษ ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งมากขึ้นตามลำดับ หยาบ กลาง ละเอียด จึงเป็นกำลังใจให้สร้างแต่คุณงามความดีหรือกุศล และพยายามงดเว้นความชั่วหรืออกุศล เกิดการให้อภัยในระดับลึกซึ้ง มีความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น เสียสละในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความสุข (ลักขณา แซ่โซ้ว, 2565)

ตัวอย่างกรณีศึกษา

ผู้เขียนได้นำตัวอย่างกรณีศึกษาจากงานวิจัยของลักขณา แซ่โซ้ว เรื่อง “วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน” จำนวน 3 กรณีศึกษา จาก 3 กลุ่ม (กลุ่มจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม กลุ่มบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติตามศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม และกลุ่มผู้เข้าค่ายแพทย์วิถีธรรม) ซึ่งเป็นข้อมูลดิบจากการสัมภาษณ์ มาเขียนในบทความนี้ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพและเชื่อมโยงสภาวะได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

*หมายเหตุ: ข้อความในวงเล็บที่มีเครื่องหมาย * เป็นการวิเคราะห์ของผู้เขียน

กรณีศึกษาที่ 1 (จากกลุ่มที่ 1: จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม)

คุณรหัส A3 เพศหญิง อายุ 45 ปี (สัมภาษณ์เมื่อ 11 ม.ค. 2565) ระดับการศึกษา: ปริญญาโท อาชีพ(เดิม): นักพัฒนาสังคม ปัจจุบัน: เป็นจิตอาสาประจำแพทย์วิถีธรรมมา 12 ปี ภูมิลำเนา: จังหวัดสุราษฎร์ธานี

“เมื่อก่อนเราตัวอ้วน น้ำหนักเกิน ไม่ค่อยออกกำลังกาย เหนื่อยง่าย ปวดประจำเดือนบ่อย ปวดหัวบ่อย นิสัยเป็นคนใจร้อน หงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจมาก ขี้โกรธ ขี้โมโห อาฆาต พยาบาท ไม่ยอมรับความจริง พูดจารุนแรง หน้าตาดุ ไม่ค่อยยิ้มแย้ม ไม่ไว้ใจใคร ไม่โทษตัวเอง โทษแต่ผู้อื่น”

“ก่อนรู้จักแพทย์วิถีธรรม เรามักจะแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตที่ปลายเหตุ เวลาโกรธก็ไม่รู้วิธีดับความโกรธ (ไม่รู้จักกิเลส) จึงพูดไม่ดีกับผู้อื่น สร้างความขัดแย้งไปเรื่อยๆ ใจก็มีความทุกข์ แต่ไม่มีปัญญาที่จะดับความทุกข์ต่างๆ ในใจได้ (ไม่รู้จักอริยสัจ 4) ทางออกคือ การปลดปล่อยพลังงานที่อัด

อั้นอยู่ภายในใจด้วยการกินอาหารอร่อย ซื้อของที่ชอบ ท่องเที่ยว (เสพกิเลสกามคุณ 5) หรือบางครั้งก็ไปปฏิบัติธรรมบ้าง ก็ทำให้ใจนิ่งขึ้นสงบขึ้น แต่มันสงบได้แค่ตอนที่ทำ เมื่อต้องออกมาทำมาหากินหรือต้องกระทบกับปัญหาที่ไม่ถูกใจ ก็ไม่สามารถนิ่งสงบได้ ก็ยังทุกข์เหมือนเดิม (ปฏิบัติธรรมแต่เข้าไม่ถึงอริยสัจ 4) ก็แก้ปัญหาด้วยการไปกินไปเที่ยวเหมือนเดิม เป็นอยู่อย่างนี้ครั้งแล้วครั้งเล่า ชีวิตก็วนเวียนอยู่อย่างนี้ หาทางออกไม่เจอ (วนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร)”

การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาของกรณีศึกษาที่ 1

“หลังจากได้รู้จักแพทย์วิถีธรรม ได้ฝึกกินอาหารแบบแพทย์วิถีธรรม (อาหารปรับสมดุล อาหารที่ไม่เบียดเบียน อาหารลดกิเลสกามคุณ 5) น้ำหนักก็ลดลง 20 กิโลกรัม ภายในเวลา 9 เดือน (จาก 85 กก. เหลือ 65 กก.) ร่างกายแข็งแรงขึ้นมาก กระฉับกระเฉงขึ้น สามารถทำงานหนักๆ ยาวๆ ได้โดยไม่เหนื่อยง่าย อาการปวดศีรษะและปวดประจำเดือนหายไป (*สุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลให้สุขภาวะทางกายดีขึ้นด้วย) เมื่อเราได้เรียนรู้การปฏิบัติจากต้นแบบที่ดี และเราก็ได้ฝึกฝนตาม ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในตัวเองคือ ใจเย็นลงมาก ยอมรับเรื่องกรรมและผลของกรรม ลดการโทษผู้อื่น ความหงุดหงิด ความโกรธ ความหวั่นไหว หายไปจากชีวิตเยอะมาก รู้สึกเบิกบาน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส จิตใจเข้มแข็งมั่นคง และมีพลังขึ้นมาก” (*สุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลให้สุขภาวะทางจิตใจดีขึ้นด้วย)

“ตอนได้รู้จักแพทย์วิถีธรรม รู้สึก ว้าว! มาก คือ ได้พบสัตบุรุษที่สามารถบอกทางพ้นทุกข์ให้แก่เราได้ ได้เรียนรู้วิชาดับทุกข์ คือ อริยสัจ 4 และเราก็ตั้งใจฝึกฝนปฏิบัติตาม จนสามารถดับทุกข์ในชีวิตได้เป็นลำดับๆ มีความเข้าใจชีวิตมากขึ้น มีสติสัมปชัญญะมากขึ้น โกรธก็รู้ว่าโกรธ (รู้จักกิเลส) มีสติจับอาการโกรธในใจได้ (มีสัมมาสติ) มีความพากเพียรพยายามที่จะไม่โต้ตอบหรือพูดไม่ดีกับผู้อื่น (มีสัมมาวายามะ) เพราะมีปัญญาที่เข้าใจในเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างแจ่มแจ้ง (เป็นสัมมาทิฏฐิข้อที่ 4) โดยเฉพาะกรรมปัจจุบัน เราได้เห็นชัดๆ ในวินาทีนั้นเลยว่าความโกรธมันทำให้เราเป็นทุกข์ (ทุกขอริยสัจ) เหตุแห่งทุกข์คือใจเรามีความอยาก (ตัณหา) พอมีสติที่เห็นสภาวธรรมของตัวเองชัดว่ากำลังเป็นนางมารร้าย แยกเขี้ยวยิงฟันคำรามเหมือนยักษ์ มันก็รู้สึกสมเพชตัวเอง เมื่อเห็นตัวเองชัดจิตมันก็ละหน่ายคลายกำหนัด (นิพพิทาวิราคะ) คลายจากความอยากความยึดมั่นถือมั่นที่จะให้คนอื่นเป็นอย่างที่เราอยากให้เป็น จิตก็ปล่อยวางได้ สามารถให้อภัยผู้ที่มาทำไม่ดีกับเราได้ พอปล่อยวางได้จิตมันก็เบาว่างโล่งเป็นอิสระ มันแจ่มแจ้งภายในจิต เราสามารถรู้ได้สัมผัสได้ด้วยตัวเองเป็นปัจจัตตังเป็นสภาพจิตที่วิเศษมากๆ วิเศษยิ่งกว่าสิ่งใดๆ ในโลก (เป็นโลกุตรสุข) เข้าใจความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลทั้งในระดับนามธรรมและรูปธรรม เข้าใจปฏิจจสมุปบาทชัดเจน เข้าใจสนิทานสูตรชัดเจน” (*เกิดสุขภาวะทางปัญญา)

“ใจที่ไร้ทุกข์ ผาสุก เบิกบาน แจ่มใส (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจ) ทำให้ร่างกายเราแข็งแรงขึ้น สมองดีขึ้น สมรรถนะในการทำงานดีขึ้น (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางกาย) ความสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้างดีขึ้น (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม) แก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มันดีขึ้นทุกอย่างเลย เป็นอะไรที่ยอดเยี่ยมมากๆ เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยโกรธใครแล้ว ลดลงมากอย่างเห็นได้ชัด คนรอบข้างก็บอกแบบนั้น ปัญญาในการเข้าถึงอริยสัจ 4 สูงขึ้นละเอียดขึ้นเป็นลำดับ เห็นกิเลสภายในจิตตัวเองตัวที่ละเอียดมากขึ้นๆ ได้ ล้างกิเลสได้เก่งขึ้นชำนาญขึ้นเรื่อยๆ จิตก็บริสุทธิ์สะอาดจากกิเลสกามและอัตตามากขึ้นไป

เรื่อยๆ (*เป็นสุขภาวะทางปัญญา) เมื่อเราพึ่งตนเองได้ทั้งทางนามธรรมและรูปธรรม เราก็ร่วมกันกระจายองค์ความรู้ดีๆ นี้ คือองค์ความรู้ในการพึ่งตนเอง ทั้งด้านนามธรรม (การดับทุกข์ในตน) และรูปธรรม (การพึ่งตนด้านสุขภาพและด้านปัจจัย 4) ไปยังผู้ที่มีบุญกุศลร่วมกันที่จะรับองค์ความรู้นี้ได้ ซึ่งหากประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ก็จะช่วยลดภาระของรัฐบาลและของประเทศชาติได้อย่างมาก ประเทศไทยเราก็จะเข้มแข็งและมั่นคง (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม)”

กรณีศึกษาที่ 2 (จากกลุ่มที่ 2: บุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติตามศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม)

คุณรหัส B8 เพศหญิง อายุ 38 ปี (สัมภาษณ์เมื่อ 23 ม.ค. 2565) อาชีพ: แพทย์แผนปัจจุบัน สถานที่ทำงาน: โรงพยาบาลรัฐบาลและคลินิกส่วนตัว ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร ปีที่รู้จักแพทย์วิถีธรรม: 2559

“ร่างกายเมื่อก่อนจะเหนื่อยง่าย ไม่ค่อยสดชื่น ไม่กระฉับกระเฉง ปวดเมื่อยร่างกาย ปวดประจำเดือนเป็นประจำ หนักเนื้อหนักตัว มึนศีรษะบ่อย หลังรับประทานอาหารกลางวันจะง่วงนอนมาก สมองเบลอคิดอะไรไม่ค่อยออก นอนไม่ค่อยหลับ บางครั้งก็สั่งยาให้ตัวเองกินเอง บางครั้งก็ต้องไปโรงพยาบาลให้คุณหมอท่านอื่นตรวจให้ บางครั้งก็ต้องแอดมิท”

“ก่อนรู้จักแพทย์วิถีธรรม ไม่รู้วิธีที่จะดับทุกข์ใจ ไม่รู้จักอริยสัจ 4 ที่ลึกซึ้ง ชีวิตจึงงงๆ สับสน แม้คนรอบข้างจะบอกว่าเราเป็นคนดี คือเป็นคนดีตามกฎระเบียบของสังคม แต่เรากลับรู้สึกว่า ทั้งๆ ที่เราเรียนเก่ง ทำงานดี เป็นคนดี แต่ทำไมเราจึงไม่มีปัญญาที่จะพาตัวเองไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ (*ขาดสุขภาวะทางปัญญา) ทำไมชีวิตเราจึงยังทุกข์อยู่ เราต้องการแสวงหาคำตอบนั้น”

การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาของกรณีศึกษาที่ 2

“หลังจากที่ได้รู้จักแพทย์วิถีธรรม รู้สึกว่าชีวิตมีพลังขึ้นมาก สมรรถนะดีกว่าเมื่อก่อนมาก กระฉับกระเฉง ไม่เหนื่อยง่าย สบาย เบากาย มีกำลัง ไม่ปวดเมื่อยแล้ว อาการปวดประจำเดือนหายไปไม่เคยปวดอีกเลย อาการหนักเนื้อหนักตัวก็หายไป ไม่มึนศีรษะแล้ว สมองโปร่งโล่งมาก หลังรับประทานอาหารกลางวันก็ไม่ง่วงแล้ว เพราะรู้จักการทานอาหารให้ถูกสมดุลร้อนเย็น (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางกาย) รับประทานพืชผักไร้สารพิษ รู้จักประมาณในการบริโภค ซึ่งเป็นการปฏิบัติธรรมในอาหาร นอนหลับสบายดีทุกวัน เวลาเจ็บป่วยก็รักษาตัวเองด้วยยา 9 เม็ดของแพทย์วิถีธรรม ได้ผลดีมาก (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางกาย) เป็นวิธีที่เรียบง่ายและพึ่งตนเองได้ เดี๋ยวนี้จึงไม่ค่อยได้ใช้บริการให้คุณหมอท่านอื่นตรวจให้แล้ว และไม่ได้กินยาแผนปัจจุบันอีกเลย ก็รู้สึกดีที่ไม่ต้องรับผลข้างเคียงจากยา เพราะเราเป็นหมอก็รู้อยู่ว่า แทบจะไม่มียาตัวไหนเลยที่ไม่มีผลข้างเคียง วิธีการของแพทย์วิถีธรรมเป็นวิธีที่ธรรมชาติ ตรงนี้เราชอบมาก เราเป็นคนปฏิบัติด้วยตัวเอง พึ่งตัวเอง อ่านอาการร่างกายของตัวเองได้อย่างเป็นปัจจุบันขณะ ว่าอะไรถูกกันหรือไม่ถูกกันกับร่างกายของเรา ทำให้เราสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการรักษาได้อย่างรวดเร็ว เป็นวิธีการที่ปลอดภัยมาก สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตัวเอง ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ พิจารณาด้วยปัญญาของตัวเอง ซึ่งเป็นไปตามหลัก ‘กาลามสูตร’ เป็นวิทยาศาสตร์ ไม่งมงาย” (*เกิดสุขภาวะทางปัญญา)

“ได้ฟังธรรมะจากอาจารย์หมอเขียว รู้สึกแจ่มแจ้งทะลุปรุโปร่ง อ่านกิเลสเป็น แยกแยะกิเลสเป็น ล้างกิเลสได้ สามารถดับความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นในทุกปัจจุบันขณะได้ ปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 อย่างเป็นปกติของชีวิต เข้าใจสัจจะ เข้าใจความจริงแท้ของชีวิตและสรรพสิ่งต่างๆ เข้าใจไตรลักษณ์ของสุข

ลวง เข้าใจกฎแห่งกรรม ใช้ชีวิตอย่างผู้ที่มีสติ มีปัญญา ไม่ประมาท รู้สึกได้ถึงความสะอาด สว่าง สงบของจิตใจ ชีวิตมีความผาสุก มีอิสรภาพทางจิตวิญญาณ (*เกิดสุขภาวะทางปัญญา) เมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 ก็ไม่รู้สึกกลัว ไม่กังวล ไม่ระแวง ไม่หวั่นไหว ต่อเหตุการณ์ใดๆ (สุขภาวะทางจิตใจ) ผาสุกได้ในทุกสถานการณ์ พร้อมเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ อย่างกล้าหาญ (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจ) มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้คนและมวลมนุษยชาติให้พ้นจากทุกข์ใจทุกข์กายและดำรงชีวิตอย่างผาสุก (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม)”

“เพื่อนๆ และคนรอบข้างเราที่ไม่ได้มาศึกษาการแพทย์วิถีธรรม เราก็ได้เห็นว่าเขาอยู่แบบสุขๆ ทุกข์ๆ เพราะมีความกลัว กังวล ระแวง หวั่นไหว ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิต ทั้งเรื่องการงาน เรื่องครอบครัว เรื่องการแสวงหาลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุข ส่วนตัวเรารู้สึกเบาภาระ เพราะลดความอยากหรือตัณหาในใจลง จึงไม่ต้องไปดิ้นรนเพื่อแสวงหาสิ่งเหล่านั้นมาสนองความอยากในใจเรา ใจจึงเป็นอิสระจากความกลัว กังวล ระแวง หวั่นไหว ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิต ตำแหน่งต่างๆ ทางโลกโลกียะที่เราได้รับ เราก็ไม่ได้ติดยึดกับตำแหน่งเหล่านั้น สามารถที่จะทิ้งไปได้โดยไม่อาลัยอาวรณ์ แต่ในขณะที่เราดำรงตำแหน่งอยู่เราก็ทำเต็มที่ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นการทำกุศลบำเพ็ญบารมีของเราด้วย ความต้องการสิ่งต่างๆ มาเพื่อตัวเพื่อตนมันน้อยลงมาก ชีวิตที่เหลืออยู่ก็เพื่อล้างกิเลสในจิตให้บริสุทธิ์ขึ้นเป็นลำดับ และช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความทุกข์ ให้เขาพ้นทุกข์ใจทุกข์กายเท่าที่เราจะสามารถช่วยได้ ชีวิตทุกวันนี้มีความผาสุกมาก มีพลัง สามารถพึ่งตนเองได้หลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพและด้านอื่นๆ ของชีวิต และได้ทำประโยชน์เพื่อมวลมนุษยชาติทุกวัน” (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม)

กรณีศึกษาที่ 3 (จากกลุ่มที่ 3: ผู้เข้าค่ายแพทย์วิถีธรรม)

คุณรหัส C10 เพศหญิง อายุ 49 ปี (สัมภาษณ์เมื่อ 31 ม.ค. 2565) การศึกษา: ปริญญาตรี อาชีพ: กสิกร (ทำกสิกรรมไร้สารพิษ) ที่อยู่: จ.ประจวบคีรีขันธ์ ปีที่รู้จักแพทย์วิถีธรรม: 2562

“เมื่อก่อนร่างกายเจ็บป่วยออดๆ แอดๆ ไม่ค่อยแข็งแรง 3 วันดี 4 วันไข้ เหนื่อยง่าย ไม่ค่อยมีแรง ร่างกายอ่อนแอ ต้องฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ทุกปี (ถ้าไม่ฉีดก็จะเป็นได้ง่าย) ปวดท้องประจำเดือน นิ้วล็อค มีก้อนผิดปกติที่เต้านม อาหารไม่ย่อย ท้องอืดบ่อย แสบตาอยู่บ่อยๆ กินยาก็มีผลข้างเคียงจากยา รู้สึกทุกข์ทรมานมาก ตัวเราเองไม่อยากจะรักษาด้วยวิธีที่มันทรมาน จึงพยายามแสวงหาวิธีการรักษาทางเลือกอื่นๆ ตอนนั้นชีวิตเกิดปัญหาหลายอย่าง มันรุมเร้าจนแก้ไม่ได้ ก็ไม่รู้จะทำยังไง เครียดมาก พอเครียดสุขภาพก็ยิ่งแย่ลง ทุกข์มาก ไม่มีทางออก รู้สึกกดดันจนไม่อยากมีชีวิตอยู่ (*ขาดสุขภาวะทางปัญญา ส่งผลให้สุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางจิตแย่ลงด้วย)

การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาของกรณีศึกษาที่ 3

“พอได้มารู้จักแพทย์วิถีธรรม ได้ฟังธรรมะจากอาจารย์หมอเขียว ได้เรียนรู้และนำศาสตร์แพทย์วิถีธรรมมาใช้ทั้งเรื่องใจเรื่องกาย ปฏิบัติยา 9 เม็ดของแพทย์วิถีธรรม ทำให้จิตใจมีความสุขมากขึ้น (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจ) ร่างกายแข็งแรงขึ้นมาก โรคต่างๆ หายไปเกือบหมดเลย (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางกาย) เหลือมีอาการบ้างเพียงบางครั้งบางคราว ซึ่งเราก็มีความรู้ที่จะแก้ไขอาการต่างๆ นั้นได้ด้วยตนเอง มีความมั่นใจในการเป็นหมอดูแลตนเอง ชีวิตมั่นคงขึ้นมาก จิตใจแข็งแรงขึ้นมาก มีทางออกในการแก้ปัญหาต่างๆ ชีวิตมีความสุขมากขึ้น ใจเย็นลง มีสติ มีปัญญา ปัญหาต่างๆ ก็ค่อยๆ คลี่คลายไปทีละเปลาะๆ การได้ฟังธรรมะจาก

อาจารย์หมอเขียวทำให้เข้าใจเรื่องวิบากกรรมมากขึ้น ทำให้ปล่อยวางได้มากขึ้น จิตที่เบาสบายแสดงออกมาทางหน้าตา จนคนรอบข้างทักว่าดูสดใสขึ้น” (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม)

“เมื่อเราได้ฟังธรรมะจากอาจารย์หมอเขียว ได้สนทนาธรรมกับจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้ฝึกอ่านสภาวธรรมของตัวเอง ได้ทบทวนธรรมใคร่ครวญธรรม เห็นสภาวธรรมของตัวเอง ก็ทำให้เข้าใจเรื่องกิเลส เข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรม เข้าใจอริยสัจ 4 สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษ สิ่งใดเป็นกุศล สิ่งใดเป็นอกุศล ในระดับที่สูงขึ้นละเอียดขึ้นตามลำดับ ทำให้ปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นได้มากขึ้น (*เกิดสุขภาวะทางปัญญา) ความทุกข์ในชีวิตลดลงเรื่อยๆ ปัญหาด้านจิตใจ ร่างกาย และเหตุการณ์ร้ายต่างๆ ในชีวิตก็ลดลงมาก มีปัญญาที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้มากขึ้น ทั้งตนเองและครอบครัวมีความสุขมากขึ้น ชีวิตมีทางออก เห็นแสงสว่าง เห็นเส้นทางที่ชีวิตจะดำเนินไป ด้วยจิตใจที่แน่วแน่และมั่นคง โดยมีสัตบุรุษคืออาจารย์หมอเขียวเป็นผู้นำทาง และมีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเป็นพี่เลี้ยง เป็นหมู่มิตรดีสหายดีที่ช่วยประคับประคองกันและกัน เราได้เห็นผลจากการปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว หลุดพ้นจากทุกข์ไปเป็นลำดับๆ ด้วยตนเองแล้ว ดังนั้นชีวิตนี้จึงตั้งใจที่จะเดินไปตามเส้นทางนี้ เส้นทางแห่งการพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ (*เป็นสุขภาวะทางปัญญาที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม) ตามฐานจิตตามอินทรีย์พละของเราเท่าที่ทำได้ ไม่คิดจะหันหลังกลับอย่างแน่นอน”

บทสรุป

การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยศาสตร์การแพทย์วิถีธรรม กระทำผ่านกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมหลักๆ 3 ค่าย ได้แก่ (1) ค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม (2) ค่ายกสิกรรมไร้สารพิษชีวิตผาสุก และ (3) กิจกรรมค่ายพระไตรปิฎก โดยทั้ง 3 ค่าย จะมีการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยการปฏิบัติธรรมเพื่อเข้าถึงอริยสัจ 4 โดยปฏิบัติ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ตามหลักเหตุแห่งวิมุตติ 5 ได้แก่ การฟังธรรม การแสดงธรรม การทบทวนธรรม การใคร่ครวญธรรม และสมาธินิมิต (มรรคมีองค์ 8) ทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ซึ่งเป็นการปฏิบัติธรรมที่บูรณาการอยู่ในทุกกิจกรรมของค่าย ผลคือ ผู้ปฏิบัติเกิดปัญญาในการเข้าถึงสภาวธรรมของอริยสัจ 4 ในจิตตน ทำให้รู้เท่าทันและเข้าใจความดีความชั่วในระดับโลกุตรธรรม เข้าใจกฎไตรลักษณ์ เข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งมากขึ้น เข้าใจโทษของการมีกิเลสและประโยชน์ของการไม่มีกิเลสที่ละเอียดลึกซึ้งในระดับปฏิจจสมุปบาท จึงสามารถแยกแยะความเป็นประโยชน์และความเป็นโทษของพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของตนได้ ทั้งในระดับนามธรรมและรูปธรรม นำไปสู่การตื่นรู้และนำพาตนเองออกจากการครอบงำของกิเลสความโลภ โกรธ หลง และสามารถปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่างๆ ลงได้เป็นลำดับ จิตจึงพ้นจากความทุกข์ได้เป็นลำดับ เกิดสุขภาวะทางปัญญาที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและเป็นสุข

เอกสารอ้างอิง

แก่นศีล กล้าจน. (2565). ศึกษากสิกรรมวิถีพุทธในมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนภูผาฟ้าน้ำ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ใจเพชร กล้าจน. (2558). จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค (สาธารณสุขชุมชน)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ชัยภัทร ชุติคามี. (2565). ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลากิเลสของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประเวศ วะสี. (2543). *สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

มัลลิกา มัติโก. (2534). *“แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและสุขภาพ”.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 8 ธันวาคม 2565 จาก http://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2543/mph0943dc_ch1.pdf.

ลักขณา แซ่โซ้ว. (2565). วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลักขณา แซ่โซ้ว และคณะ. (2565). พุทธนวัตกรรมทางการแพทย์: ลดกิเลสรักษาโรค. *วารสารปณิธาน* , 18(2): 217-246.

ลักขณา แซ่โซ้ว และคณะ. (2565). วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน. *วารสารปรัชญาอาศรม*, 4(1): 47-61.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2552). *“การศึกษาว่าด้วยมิติทั้ง 4 ของสุขภาพ”*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 12 มกราคม 2566 จาก https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/2861?locale-attribute=th.

สันทนา ประวงศ์. (2565). พุทธวิธีการดับทุกข์ด้วยบททบทวนธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสริมศรี ชวานิสากุล. (2565). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในชีวิตประจำวันตามแนวแพทย์วิถีธรรม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน. (2543). *“การปฏิรูปงานสาธารณสุขมูลฐาน”.* สืบค้นข้อมูลเมื่อ 20 ธันวาคม 2565. จาก http://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2543/mph0943dc_ch1.pdf.

สำนักวิชาการ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2561). *พจนานุกรมการสาธารณสุขไทย พ.ศ 2561 ฉบับ 100 ปี การสาธารณสุขไทย*. นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสอนในชั้นเรียน
Teaching System to Develop Classroom Teaching Skills

[1]**พระวิทยา ขนชัยภูมิ** Phra Witthaya Khonchaiyaphum
[2]**สุวัฒสัน รักขันโท** Suwatsan Rakkanto.
[12]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[12]Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[1]Corresponding author, e-mail: Wittamcu1990@hotmai.com

Received November 12, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสอนในชั้นเรียน โดยใช้ศึกษาจากแบบวิเคราะห์เอกสารสรุปจากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการสอนจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของผู้เรียนรวมถึงเป็นโครงสร้างที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านวัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของหลักสูตรผ่านขอบข่ายเนื้อหาที่สอน ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอนกิจกรรม สื่อประกอบการสอน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งจะต้องอาศัยประเภทของระบบการเรียนการสอนเสมือนเป็นกระบวนการที่สร้างทักษะการเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบกระตือรือร้นโดยผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง

คำสำคัญ: ระบบการเรียนการสอน; ทักษะการสอนในชั้นเรียน; การพัฒนา

Abstract

The objective of the article is to design an instructional system to develop classroom teaching skills by using the study from the document analysis form, summarizing the concepts. The theory of an effective teaching and learning system must include the steps of organizing teaching and learning activities to achieve goals according to the needs of the learners. Including a structure that helps students learn through the objectives, goals, and indicators of the curriculum through the scope of content taught, consisting of principles, activity steps. Teaching media and evaluation results This will require a type of virtual teaching system, a process that builds learning skills in the classroom through organizing teaching activities that

develop students' learning skills. From actual practice Participatory teaching Active learning where learners are the main players in organizing their own learning.
Keywords: teaching system, classroom teaching skills; Development

บทนำ

ระบบการเรียนการสอนเป็นการนำเอาวิธีระบบมาใช้ในประกอบการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลที่ป้อน กระบวนการ และมีผลผลิตที่ผ่านการวางแผนการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้แหล่งความรู้รวมถึงกำหนดบทบาทของครูและบทบาทของผู้เรียนในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งครูเปรียบเสมือนผู้แนะนำเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อป้อนข้อมูลให้กับผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรม กระบวนการการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรม และแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสืบค้นคว้าด้วยตนเองได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนส่วนใหญ่จะมีวิธีการสอนแบบต่างๆ เทคนิคการเรียนการสอนเป็นแบบแผนหรือโครงสร้างที่แสดงถึงระบบขั้นตอนในการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมาย วิธีการสอนต่างๆ การประเมินผล และผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้นเนื้อหาสาระวิชา

ระบบการเรียนการสอนที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบที่หลากหลายซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของผู้ใช้ระบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ที่สุด สำหรับผู้สอนนั้นถือว่าเป็นนักออกแบบการสอน การวางระบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมขั้นตอนต่างๆ ในระบบการสอนบางช่วงบางขั้นตอนให้สามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาระบบการสอนในอนาคต เพราะฉะนั้นระบบการสอนเป็นการนำเอาวิธีระบบหรือการจัดระบบมาใช้ในการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยข้อมูลที่ป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และมีผลผลิต (Output) เช่น ระบบการสอนจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยที่สำคัญต่อการบริหารจัดการองค์ความรู้เกิดขึ้นในระหว่างการถ่ายทอดความรู้ที่ถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่เป็นระบบต่างๆที่เกิดขึ้นสำหรับผู้เรียน เช่น ระบบครูผู้สอน ระบบนักเรียน ระบบสื่อการสอน ระบบการเลือกและใช้สื่อการสอน หรือแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น

ดังนั้นผู้เขียนขอนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจของระบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการสอนในชั้นเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย แนวคิดระบบการเรียนการสอน องค์ประกอบการเรียนการสอน ขั้นตอนการพัฒนาการเรียนการสอน และบทสรุป ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

แนวคิดระบบการเรียนการสอน

ระบบการสอนถือว่าเป็นการวางแผนที่มีขั้นตอนในการออกแบบการเรียนการสอนผ่านกระบวนการวิธีระบบ (Systematic approach) ซึ่งมีขั้นตอนเกิดขึ้นผ่านการทดลองใช้อย่าง มีระบบและขั้นตอนการสอนที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพถือว่าเป็นตัวกลางที่ส่งเสริมแนวทางของขั้นตอนที่กำหนดแนวทางการพัฒนา วัตถุประสงค์ การออกแบบกิจกรมการ

เรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงหลักการที่กำหนดพฤติกรรมโดยอาศัยช่องทางต่างๆ หรือ การใช้แหล่งความรู้ โดยยึดหลักองค์ความรู้เป็นศูนย์กลาง ความสามารถทางด้านสติปัญญา ความสนใจ ความถนัด ประสบการณ์เดิม ซึ่งผู้สอนจะต้องอาศัยวิวัฒนาการสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในระบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน อันจะก่อให้เกิดบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการสอนอันมีขั้นตอนการวางแผนร่วมกันอย่างรอบคอบผ่านการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญ เช่น หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การสื่อการสอน แหล่งค้นคว้าความรู้ และการวัดและประเมินผล รวมทั้งข้อมูลย้อนกลับ เพื่อทำให้ครูผู้สอนได้พิจารณาขั้นตอนการสอน กิจกรรมการสอน และพฤติกรรมของผู้เรียนในการสอนในการเรียนรู้อันเป็นแนวทางสร้างระบบการเรียนการสอนที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ การดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จจะต้องประกอบด้วยกระบวนการที่หลากหลายที่ครูผู้สอนได้คิดค้นวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ นำมาใช้ในการบูรณาการสำหรับการสอนรวมถึงสภาพการเรียนการสอนจัดขึ้นอย่างเป็นระบบการสอนอันเป็นตัวสำคัญผ่านหลักปรัชญา ทฤษฎีการสอน หลักการและโครงสร้างแนวทางการสอนที่จัดขั้นเป็นขั้นตอนโดยอาศัยหลักและแนวทางการสอนด้วยวิธีการสอนต่างและเทคนิคการสอนที่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ในปัจจุบันในระบบการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ แบบแผนของระบบการสอนจะต้องลงมือปฏิบัติ รวมถึงมีคุณลักษณะตามที่ต้องการประกอบด้วย จุดมุ่งหมายมีความชัดเจน การสอนซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ โครงสร้างของแบบแผนระบบการสอนสามารถนำมาใช้ในห้องเรียนโดยตรงหรือการสอนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อจัดโปรแกรมการสอนให้ตรงกับสิ่งที่ผู้สอนจะสื่อความหมายหรือถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สอนผ่านสื่อการเรียนการสอน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและรูปแบบแนวทางในการออกแบบการเรียนที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ตั้งไว้ (วัชรา เล่าเรียนดี: 2553, กระทรวงศึกษาธิการ: 2542)

จากแนวคิดนักวิชาการสรุปได้ว่า ระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการสอนจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของผู้เรียนรวมถึงเป็นโครงสร้างที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านวัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของหลักสูตรผ่านขอบข่ายเนื้อหาที่สอน ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอนกิจกรรม สื่อประกอบการสอน และการวัดผลประเมินผล ดังนี้

1) หลักการเป็นสาระสำคัญผ่านแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามมาจากการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนได้ปรับตนเองโดยผ่านกระบวนการลงมือทำและกระบวนการของความจริงโดยธรรมชาติ

2) ขั้นตอนกิจกรรมหรือการอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างขึ้นรวมถึงผู้เรียนได้สร้างระบบการสอนจากองค์ความรู้เดิมผ่านเหตุการณ์ขึ้นในสมองของผู้เรียนทั้งยังผ่านกระบวนการของผู้สอนชี้แนะแนวทางในการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ

3) สื่อประกอบการสอนเกิดขึ้นจากการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการกิจกรรมผ่านสื่อประกอบการสอนต่างๆเพื่อบูรณาการให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะมีความสำคัญก็ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

4) การวัดผลและประเมินผล เสมือนเป็นตัวสำคัญที่ทำให้แสดงผลชัดเจนจากการเรียนการสอนจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนในระหว่างเรียน

องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน

องค์ประกอบของระบบการสอนเรียนการสอนถือว่าเป็นขั้นตอนการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม โดยการแบ่งผู้เรียนดำเนินการจัดกิจกรรมแตกต่างกันออกไปผ่านกระบวนการสอนที่กำหนดไว้ในขั้นตอนการเรียนการสอนโดยให้แต่ละกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นนั้นจะมีส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอนของผู้สอนอย่างมีประสิทธิผลซึ่งองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน (นิฤมล สุวรรณศรี, 2556) ประกอบด้วย

1) หลักการ คือ ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักในรูปแบบการสอนนั้น การบรรยายและอธิบายถึงลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับความสัมพันธ์ของระบบกิจกรรมการเรียนการสอนนำไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการเรียนการสอนรวมถึงการอธิบายให้สอดคล้องกับหลักวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านเทคนิคที่ช่วยให้ผู้สอนเกิดประสิทธิภาพ

2) วัตถุประสงค์ คือ หลักแนวคิดที่อธิบายถึงลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบ โครงสร้างแบบแผนกิจกรรม การวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน เป็นระบบขั้นตอนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนและเทคนิคการการสอนต่างๆ

3) กระบวนการเรียนการสอน คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งขั้นตอนการสอนนั้นจะต้องเรียงลำดับขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กันรวมทั้งอธิบายถึงบทบาทของครู บทบาทของนักเรียน การสร้างบรรยากาศ สิ่งสนับสนุนที่เอื้อต่อเงื่อนไขของการจัดกิจกรรมสอนให้เกินความคาดหวังของผู้เรียน ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระความรู้ และทักษะการลงมือปฏิบัติ

4) ระบบการเรียนการสอน คือ องค์ประกอบของเนื้อหานำไปสู่การสร้างผลสัมฤทธิ์ที่สามารถพิสูจน์ได้โดยโครงสร้างของระบบการสอนด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และอธิบายปรากฏการณ์ก่อให้เกิดความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะหาความรู้ผ่านการบูรณาการเชิงโครงสร้างองค์ความรู้

5) การวัดผลประเมินผล คือ การจัดระบบการเรียนการสอนจะต้องประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ (1) คำนึงถึงเป้าหมายสำคัญ (2) คำนึงถึงปัจจัยต่อการเรียนรู้ (3) ประยุกต์หลักการเรียนการสอนมาใช้ในการออกแบบ (4) ใช้สื่อที่หลากหลาย (5) มีการพัฒนาระบบต่อเนื่อง (6) การประเมินผลครอบคลุมทั้งกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียน และ (7) ข้อมูลย้อยกลับที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างหลักการและกระบวนการเรียนการสอน

6) ข้อมูลย้อนกลับ คือ สาระสำคัญของเนื้อหาที่เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดผลการเรียนรู้ตามที่ต้องการและกระบวนการเรียนการสอนจะต้องบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการตามตัวชี้วัดของหลักสูตรรายวิชา (ศุภักษร ฟองจางวาง, 2559)

ดังนั้นองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นตอน

ของระบบการเรียนการสอน การวัดผลประเมิน และข้อมูลย้อนกลับ ที่ส่งผลต่อระบบโครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นพื้นฐานจากหลักการ แนวคิดต่างๆที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดเนื้อหาการเรียนการสอนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขของระบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนเปรียบเสมือนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและกระบวนการดำเนินการเรียนการสอน ซึ่งสามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนในขณะทำกิจกรรมนั้นถือว่าเป็นตัวช่วยให้เกิดองค์ความรู้สามารถตอบสนองความต้องการในระหว่างการดำเนินกิจกรรมต่างๆนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับส่วนใดส่วนหนึ่งต้องแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจะต้องอาศัยตัวกระบวนการที่ช่วยดำเนินการเข้าไปประยุกต์หรือบูรณาการที่ป้อนเข้าไปพร้อมกับปัจจัยต่างๆสู่การดำเนินการของระบบซึ่งจะอาศัยสิ่งอำนวยความสดวกของระบบการเรียนการสอนเข้าไปด้วย ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สภาพแวดล้อม และบริบทของผู้เรียน เป็นต้น รวมทั้งกระบวการที่เป็นตัวกลางของระบบการสอนที่เป็นวิธีการต่างๆที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ก่อให้เกิดนวัตกรรมของการเรียนรู้เกิดขึ้น ผ่านวิธีการสอนและระบบการสอนต่างๆ และข้อมูลย้อนกลับนั้น เสมือนความสำเร็จในลักษณะต่างๆที่มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนสามารถที่จะดำเนินชีวิตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังมีกระบวนการพัฒนาขั้นตอน (ทิศนา แขมมณี, 2555) ดังนี้

1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้เกิดความชัดเจนเป็นไปตามหลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินกิจกรรม

2) กำหนดคำถามเกี่ยวกับสภาพและความต้องการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญในการนำระบบไปใช้จริงโดยเริ่มจากการกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของระบบผ่านระบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมองค์ความรู้ในการค้นคว้าหาความรู้ให้บรรลุเป้าหมายสำเร็จ

3) การจัดกลุ่มองค์ประกอบต่างๆเพื่อสะดวกต่อการดำเนินการขั้นตอนโดยการจัดความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินการควบคู่กันไปด้วยจัดแผนผังให้เรียงลำดับขั้นตอนเพื่อส่งผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นตามเป้าหมายตั้งไว้หลังจากการนั้นดำเนินการทดลองใช้ระบบให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการทดลองใช้ระบบการเรียนการสอนจะต้องประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 กำเนิดที่มาของระบบการเรียนการสอนที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆประกอบด้วยทฤษฎี เป้าหมาย หลักการ และแนวคิดพื้นฐานของระบบการเรียนการสอนผ่านขั้นตอนการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสร้างปฏิสัมพันธ์เป็นการอธิบายถึงบทบาทของครูบทบาทนักเรียน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ตอบสนองถึงวิธีการแสดงออกของครูที่มีต่อผู้เรียน ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบฝึกทักษะเพื่อให้นักเรียนได้มีการลงมือปฏิบัติจริง

ระยะที่ 2 การนำระบบการเรียนการสอนไปใช้นั้นจะต้องได้รับคำแนะนำจากคู่มือการสอนและการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการนำระบบการสอนไปใช้จริงให้เกิดผลทั้งผลทางตรงและทางอ้อม เป็นการระบุถึงผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่คาดว่าจะเกิดแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของรูปแบบการเรียนการสอน

4) สาระสำคัญของระบบการเรียนการสอนควรจะต้องศึกษาความต้องการของผู้เรียน พฤติกรรม ซึ่งการพัฒนาจะต้องมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนำไปจัดกิจกรรมที่จะต้องมีกระบวนการออกแบบให้สามารถใช้ได้กว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงและจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายหลักเพื่อยึดมั่นเป็นตัวตั้งในการพิจารณาระบบการเรียนการสอนหลังจากการทดลองใช้ระบบการเรียนการสอน

จากบทสรุปของแนวคิดนักวิชาการสรุปได้ว่าขั้นตอนการพัฒนาระบบการเรียนการสอนได้นำไปจัดกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน หลักการ เป้าหมาย องค์ประกอบของระบบ ทดลองปฏิบัติ ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข สรุปได้ดังนี้

1) การกำหนดคำถามเพื่อสอบถามสภาพและความต้องการของระบบการเรียนการสอน

2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการออกแบบระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผ่านกระบวนการสนทนาพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกันตลอดเวลาจึงทำให้การสร้างระบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์แบบสามารถนำไปใช้จริง

3) การออกแบบชั้นเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและการเตรียมการหลังจากการนั้นการออกแบบการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในชั้นเรียนและการนำไปใช้และการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน

4) ปรับปรุงและพัฒนาถือว่าเป็นการถอดบทเรียนเพื่อสรุปองค์ความรู้ ทบทวนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อประเมินผลการเรียนการสอนนำผลมาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์ก่อนำไปใช้จริง

ประเภทของระบบการเรียนการสอน

การจัดประเภทของระบบการเรียนการสอนที่จะบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของสาระสำคัญรายวิชาจะต้องประกอบด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีการเรียนรู้ ระบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนอันเป็นตัวช่วยในการจัดกิจกรรมเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด สรุปได้ดังนี้ (1) รูปแบบการสอนที่เน้นพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ที่เป็นสิ่งที่เรียนรู้เริ่มต้นเข้าในเนื้อหาสาระในการสอนหลักความเข้าใจและนำไปใช้ได้ (2) รูปแบบการสอนที่เน้นพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective domain) เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เติมเต็มความรู้สึกที่เกิดขึ้นช่วยให้เกิดความรู้ความรู้เข้าใจโดยใช้บทบาทสมมติและการจำลองสถานการณ์ (3) รูปแบบการสอนที่เน้นพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-motor domain) มุ่งเน้นพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการลงมือปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกในด้านต่างๆ (4) การสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process skills) กระบวนการที่เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการต่างๆ อาจเป็นกระบวนการทาง สติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการคิดต่างๆ (5) การสอนที่เน้นการบูรณาการ (Integration) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้ด้านต่างๆ ไปพร้อมกัน โดยใช้การบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการสอนต่างๆ บูรณาการกับหลักการเป็นสาระสำคัญเป็นตัวเชื่อมโยงกัน สามารถสรุปประเภทระบบการเรียนการสอน คือ

1) ระบบการสอนผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเสริมแรงกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์สะท้อนถึงตนเองและสังคม

2) ระบบการสอมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการสอนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันออกแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียน

3) ระบบการสอนที่เน้นกระบวนการพัฒนาตนที่มีการพัฒนาบุคลิกภาพและความตระหนักรู้ในตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์เกิดความคิดรวบยอด

4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อให้เกิดความรอบรู้และเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5) เน้นการจัดกิจกรรมของบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนโดยเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (teacher-centered model) ที่ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเตรียม เนื้อหาและเป็นผู้ควบคุมกำกับขั้นตอนของการเรียนการสอน

6) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centered model) ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ หรือเป็นผู้สร้างความรู้ บทบาทของผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาการทำงานของผู้เรียน (Joyce Weil and Showers, 1992)

จากการสรุปแนวคิดประเภทของระบบการเรียนการสอนเสมือนเป็นกระบวนการสอนผ่านกระบวนการกิจกรรมเรียนการสอนแต่ละกลุ่มย่อยแตกต่างกันออกไปสามารถสรุปได้ กระบวนการที่เน้นเนื้อหาสาระต่าง กระบวนการสร้างความรู้สึกเกิดค่านิยมที่ดีพัฒนาผู้เรียนเกิดการปฏิบัติจากการกระทำหรือการแสดงออกต่างๆด้วยวิธีการดำเนินการต่างๆให้บรรลุตัวชี้วัดของเนื้อหา

บทสรุป

ระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการสอนจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของผู้เรียนรวมถึงเป็นโครงสร้างที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านวัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของหลักสูตรผ่านขอบข่ายเนื้อหาที่สอน ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอนกิจกรรม สื่อประกอบการสอน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งจะต้องอาศัยประเภทของระบบการเรียนการสอนเสมือนเป็นกระบวนการที่สร้างองค์ความทางปัญญาโดยผ่านกระบวนการกิจกรรมเรียนการสอนแต่ละกลุ่มย่อยแตกต่างกัน กระบวนการที่เน้นเนื้อหาสาระต่าง กระบวนการสร้างความรู้สึกเกิดค่านิยมที่ดีพัฒนาผู้เรียนเกิดการปฏิบัติจากการกระทำหรือการแสดงออกต่างๆด้วยวิธีการดำเนินการต่างๆให้บรรลุตัวชี้วัดของเนื้อหารวมถึงขั้นตอนการพัฒนาระบบการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นต่อผลผลิตการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ดังนั้นระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสอนในชั้นเรียนจะต้องประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน หลักการ เป้าหมาย องค์ประกอบของระบบ ทดลองปฏิบัติ ประเมินผล และรวมข้อย้อนกลับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวดำเนินงานโครงการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิฤมล สุวรรณศรี.(2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 4M เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลสำหรับเด็กปฐมวัย. *ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2553). *การนิเทศการสอนสาขาหลักสูตรและการนิเทศ.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุภักษร ฟองจางวาง. (2559). การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเขียนโปรแกรมขั้นพื้นฐานด้วยภาษาจาวาสคริปต์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3): 937.

Joyce, B, & Weil, M. and Showers, B. (1992). *Model of teaching*. 4th ed. Boston: Allyn and Bacon: A Division of Simon & Schuster, Inc.

Keeves, J.P. (1997). *Models and model building. In Keeves, J.P. (ed.),* Educational research, methodology and measurement: An International Handbook, 2nd ed., Oxford: Peraman Press.

หลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของโลกยุคใหม่
Buddhist Principles for Happy Times in The New Era

วรรณา พลรบ Wanna Pholrob
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus
Corresponding author, e-mail: wanna6538@gmail.com

Received November 15, 2024; **Revised** December 30, 2024; **Accepted:** December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ “หลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของโลกยุคใหม่” ประกอบด้วย 1) หลักการสร้างความสงบสุขในพระพุทธศาสนา 2) แนวทางในการแก้ปัญหาสังคมยุคใหม่ 3) รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของสังคมโลกยุคใหม่ พระพุทธเจ้าตรัสว่าการดับกิเลสคือหนทางแห่งความสงบสุข โดยต้องมีจิตใจที่ตรงไปตรงมา พร้อมยอมรับและแก้ไขเมื่อกระทำผิด ไม่หมกมุ่นในกิเลสที่เป็นเหตุแห่งความทุกข์ ทั้งอบายมุข กามคุณ โลกธรรม และอัตตา ความความสงบสุขแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ โลกียะเป็นความสงบสุขชั่วคราว และโลกุตระเป็นความสงบสุขที่แท้จริง ปราศกิเลส ปัญหาในโลกปัจจุบันมีรากฐานจากการที่มนุษย์ถูกครอบงำด้วยกิเลส ทั้งความโลภ โกรธ หลง การแก้ปัญหาต้องเริ่มจากการพัฒนาจิตใจและปัญญาของแต่ละบุคคล ด้วยการใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง ด้วยการสร้างคนดีด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เมื่อเริ่มมีคนดี ความสงบสุขก็จะค่อยๆ เกิดขึ้นในสังคม โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจตามหลักอปริหานิยธรรม และสาราณียธรรม ที่สร้างความรัก ความสามัคคี เมตตา และการแบ่งปันกันในสังคม รวมถึงการนำหลักปัญญา 8 ประการมาปฏิบัติ ทำให้เกิดความละอาย เกรงกลัว รักเคารพครู มีศีล และเพียรละอกุศล รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของสังคมโลกยุคใหม่ เริ่มจาการพัฒนาตนเองด้วยการลด ละ เลิกกิเลสตามลำดับ เมื่อเกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ให้ใช้หลัก “แก้ไขที่ตน ผ่อนปรนผู้อื่น” ผลของการชำระกิเลส ทำให้มีเวลาและทรัพย์สินเหลือใช้มากขึ้น เกิดปัญญาในการใช้ทรัพยากรที่เหลือให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมสูงสุด นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากสังคมบริโภคสู่สังคมแห่งการแบ่งปันและเกื้อกูลกัน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการสร้างสังคมที่สงบสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; ความสงบสุข; โลกยุคใหม่

Abstract

This article aims to study “ Buddhist Principles for Happy Times in The New Era”, consisting of 1) principles of creating happiness in Buddhism 2) approaches to

solving in the new era problems 3) models for applying Buddhist principles to create happiness in the new era global society. The Buddha taught that the elimination of defilements is the path to happiness, requiring a straightforward mind, ready to accept and correct wrongdoings, not indulging in defilements that cause suffering, including vices, sensual pleasures, worldly conditions, and ego. Happiness is divided into two levels: mundane happiness, which is temporary, and supramundane happiness, which is true happiness free from defilements. Current world problems stem from humans being dominated by defilements - greed, anger, and delusion. Problem-solving must begin with developing individual mindfulness and wisdom through the Noble Eightfold Path to lead a righteous life by cultivating good people through morality, concentration, and wisdom. As good people emerge, happiness gradually develops in society through cooperation based on the principles of Aparihaniyadhamma and Saraniyadhamma, which foster love, unity, kindness, and social sharing, including practicing the Eight Wisdoms, leading to shame, fear of wrongdoing, respect for teachers, morality, and diligence in abandoning unwholesomeness. The model for applying Buddhist principles to create happiness in modern global society begins with self-development by gradually reducing and eliminating defilements. When problems arise in coexistence, apply the principle of "correct oneself, accommodate others." The result of purifying defilements leads to more available time and resources, generating wisdom in utilizing surplus resources for maximum collective benefit, leading to transformation from a consumer society to a society of sharing and mutual support, which is the ultimate goal of creating a sustainably happy society.

Keywords: Buddhist principles; happy time; the new era

บทนำ

ในสังคมโลกยุคใหม่พบว่าวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับบทความวิชาการของอรทัย รุ่งวชิรา และคณะ ที่พบว่า “ปัจจุบันไทยเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และมีการใช้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมไปสู่ความมั่นคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” (อรทัย รุ่งวชิรา และคณะ, 2564) การเจริญทางด้านวัตถุที่เกิดจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ศีลธรรมขาดหายไปสอดคล้องกับบทความวิชาการของสุทธินันท์ หล่อวิไลกุลพบว่า “ผลกระทบจากการขาดศีลธรรมอันเนื่องมาจากการพัฒนาทำให้เกิดปัญหานานาประการอาทิเช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาเยาวชน ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย ฯลฯ” (สุทธินันท์ หล่อวิไลกุล, 2564)

ความไม่สงบสุขเกิดจากการโลภทำให้เกิดการแสวงหาในสิ่งที่ตนปรารถนา แก่งแย่งชิงดี ทะเลาเบาะแว้ง ดั่งที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ผู้ชนะย่อมก่อเวร” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 15 ข้อที่ 125 หน้าที่ 148 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ตราบใดที่มีความโลภ โกรธ หลง การต่อสู้ การล้างแค้น เพื่อช่วงชิงสิ่งที่ตนปรารถนาย่อมหาที่สิ้นสุดไม่ได้ ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ อาฆาตพยาบาทจองเวร นำไปสู่ข้อคัดแย้งสอดคล้องกับบทความวิชาการของกานต์สินี จันทร์วิภาดิลกพบว่า “ความขัดแย้งเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม ส่งผลให้คนไทยทั้งประเทศรับผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง” (กานต์สินี จันทร์วิภาดิลก, 2553) ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคใหม่ที่ลุกลามใหญ่โตเป็นความขัดแย้งระดับโลก เช่น สงครามระหว่างปาเลสไตน์กับอิสราเอล รัสเซียกับยูเครน เกิดการแย่งชิงดินแดน เพราะโลภหลงเข้าใจผิดว่าเมื่อได้ครอบครองแล้วจะมีความสงบสุข ด้านสังคมขาดความสงบสุขเกิดการแย่งชิงโลกธรรม ลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุข และทางด้านเศรษฐกิจเกิดการกอบโกยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาเพื่อบำเรอตนจนลืมนึกถึงผู้อื่น ความเดือดร้อนจึงเกิดขึ้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดั่งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อมักมาก นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่ สัตถุศาสน์ (ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า)” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 7 ข้อที่ 406 หน้าที่ 323 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และสอดคล้องกับมหาตมะ คานธี ที่กล่าวถึงมนุษย์ผู้ละโมบโลภมากว่า “ทรัพยากรในโลก มีเพียงพอจะหล่อเลี้ยงคนทั้งโลก แต่มีไม่พอเพียง ที่จะหล่อเลี้ยงคนที่มีความโลภเพียงคนเดียว” (ชัชวาล ชาติสุทธิชัย, 2558)

ทุกๆ ชีวิตล้วนรักสุข เกลียดทุกข์ ต่างก็แสวงหาความสงบสุขด้วยวิธีการต่างๆ แม้จะมีลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุข ที่หามาได้มากเท่าใด แต่ก็ยังมีความทุกข์ใจ เพราะความสงบสุขที่ได้รับเป็นความสงบสุขที่ไม่ยั่งยืน เป็นความสงบสุขหลอก ความสงบสุขลวง หาสาระแก่นแท้ไม่ได้ดังที่พระพุทธเจ้าเปรียบเทียบกับกลุ่มฟองน้ำ ฟองน้ำ พยับแดด ต้นกล้วย มายากลว่า “รูปอุปมาด้วยกลุ่มฟองน้ำ เวทนาอุปมาด้วยฟองน้ำ สัญญาอุปมาด้วยพยับแดด สังขารอุปมาด้วยต้นกล้วย และวิญญาณอุปมาด้วยมายากล” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 17 ข้อที่ 95 หน้าที่ 180-182 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เห็นได้ว่าความสุขโลกียะจะต้องเพิ่มวัตถุภายนอกไปเรื่อยๆ ความสุขโลกียะจึงไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง พระพุทธเจ้าตรัสว่าความสุขโลกุตตระ เป็นความสุขที่แท้จริง เกิดจากความสงบกิเลส ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “นตฺถิ สนฺติปรं สุขं สุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 197-199 หน้าที่ 94 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การจะทำให้ความสงบสุขเกิดขึ้นต้องใช้หลักพุทธธรรม สอดคล้องกับสมณะโพธิรักษ์กล่าวไว้ว่า “ศาสนาพุทธไม่ได้อยู่คนเดียว จะเชื่อมโยงเป็นมวล กว้างขึ้น สัมพันธ์กันอย่างสนิทใจ เป็นสังคมที่สัมพันธ์กันด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ หมู่มวลจึงเป็นคนที่หลากหลาย มีความรู้ความสามารถ ที่แตกต่างกัน อย่างเป็นสัมมาทิฐิ เป็นคนมีปัญญา ไม่ขี้เกียจ มีความขยันหมั่นเพียร ใครขี้เกียจก็โง่เอง ขาดทุนเอง ไม่ใช่ขาดทุนคือกำไร แต่ขาดทุนแบบเป็นหนี้ ต้องไปใช้ชาตินี้ชาติหน้าผลิดอกออกดอก คนมีปัญญาขยันทำผลผลิตได้เหลือ เป็นเศรษฐีที่ไม่ต้องไปสะสม เป็นเศรษฐีทางคุณธรรม อยู่อย่างไม่ต้องสะสม เป็นคนจน เป็นคนที่มักน้อย เพราะมีใจที่พอ สันตุฏฐี มีน้อยก็พอ จนศูนย์บาทก็พอ เพราะเชื่อในสาธารณโภคี ขยันหากินใช้ส่วนกลางร่วมกัน พึ่งเกิดพึ่งแก่พึ่งเจ็บพึ่งตายกันได้จริง เกิดจาก

หลักธรรมที่จิตใจ เกิดจากความจริงใจ ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม” (สมณะโพธิรักษ์, 2560)

จะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมจำเป็นอย่างมากที่จะสร้างความสงบสุขให้โลกยุคใหม่ หลักพุทธธรรมต้องเป็นธรรมที่สร้างสัมมาทิฐิ และเป็นไปเพื่อความมักน้อยดั่งเช่นตรัสไว้ในพระสูตรเดียวกัน “ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อความมักน้อย ไม่เป็นไปเพื่อความมักมาก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 7 ข้อที่ 406 หน้าที่ 323 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความมักน้อยเป็นธรรมที่สามารถชนะกิเลสที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดไม่กลับไปมักมาก มักใหญ่ ใฝ่โตอีก การชนะนั้นก็เป็นการชนะแบบ “ตำ โข ชิตำ สาธุ ชิตำ ยำ นาวชิยยติ ความชนะใดที่ชนะแล้วไม่กลับแพ้ ความชนะนั้นดี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 27 ข้อที่ 70 หน้าที่ 28 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นชัยชนะที่สามารถชนะใจตนเองจากใจที่ชั่ว ใจที่โง่ คือ ชัยชนะที่แท้จริง แม้จะมีวัตถุมากมายให้กินให้ใช้อย่างสะดวกสบายหรือจะมีระบบการบริหารที่ดีขนาดไหน หากผู้นำหรือประชาชน ไม่ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามากำกับให้เกิดความพอเพียงในจิตใจ ความสงบสุขก็ย่อมเกิดขึ้นในบุคคลหรือในสังคมไม่ได้

ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถสร้างความสงบสุขให้กับโลกยุคใหม่ มีความหมาย ความสำคัญ หลักการและรายละเอียดเป็นอย่างไร และสามารถนำเอาหลักพุทธธรรมไปสร้างความสงบสุขในโลกยุคใหม่ได้อย่างไร

1. แนวคิดเรื่องการสร้างความสงบสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท “ความสงบ” ในความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง “ความสงบแห่งสังขารทั้งหลาย ความสลัดอุปธิทั้งปวง ความสิ้น ตัณหา วิราคะ นิโรธ นิพพาน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 64 หน้า 36, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความสงบสุขในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ “ความสงบสุขเกิดจากจิตใจของบุคคลผู้มีศีลธรรมอันดีงามและชอบธรรมไว้กำกับดูแลกาย วาจา ใจ มี 1 ระดับ 1) ความสงบสุขของผู้ที่มีกิเลสเจือปน 2) ความสงบสุขของผู้ที่สิ้นกิเลสเจือปน” (พระมหาใจสิงห์, 2559) ความสงบสุขในทัศนะของมหาตมะ คานธี หมายถึง “อหิงสาคือการไม่เบียดเบียน ด้วยการไม่ใช่ความรุนแรง (Non-violence) ใช้พลังความรัก ความศรัทธา ดำเนินอย่างต่อเนื่องและมั่นคง” (พันจ่าเอกณัฐศิษย์ เดชาพิพัฒน์กุล, 2560) ส่วนคำว่า“สุข” ในภาษาบาลี คือ สุขำ ความสุข สุข สำ สุข สุขาวโห นำสุขมาให้ สุขี ผู้นำมาซึ่งความสุข ความสบาย ความสำราญ ความปราศจากโรค” (พัชรี ศิลารัตน์, พระมหาประภาส แก้วเกตุพงษ์, ประเวช วะทาแก้ว, 2560) ความสัมพันธ์ระหว่าง “ความสงบ” และ “สุข” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ดังนี้

1.1 ความเชื่อมโยงในเชิงความหมาย “ความสงบ” หมายถึง ภาวะที่จิตใจปราศจากความเร่าร้อนกระวนกระวาย เป็นสภาวะที่ระงับดับกิเลสได้ส่วน “สุข” ในภาษาบาลีหมายถึง ความสบาย ความสำราญ ความปราศจากโรค

1.2 ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ความสงบเป็นฐานของความสุขโดย ความสงบเป็นเหตุให้เกิดความสุขที่แท้จริง ดังพุทธภาษิตที่ว่า “นตฺถิ สนฺติปรำ สุขำ” (สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี) (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 197-199 หน้า 94 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความสงบทางจิตใจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสุขในระดับที่สูงขึ้น

หลักการสร้างความสงบสุขในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า ปฏิปทาที่จะทำให้เกิดความสงบสุขเกิดจากการระงับจากกิเลสได้คือ มีสัญชาตญาณคนตรง (ผิดแล้วรีบแก้ไข) (พระไตรปิฎก

ภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 496 หน้า 534 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ไม่ซับซ้อนไปหลงกิเลสอบายมุข (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 247 หน้า 202 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความชั่วหยาบ ๆ ทั้งหลาย กาม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 546 หน้า 239-240 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เป็นโทษเป็นภัย หลงโลกธรรม 8 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 5 หน้า 202-203 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มีสรรเสริญมีนินทา มีสุขมีทุกข์ หลงอัตตา 3 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 428 หน้า 190 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 1) โอฬาริกอัตตา (กิเลสหยาบ ๆ ที่ยึดว่าเป็นของเรา เช่นลูกเรา ภรรยาเรา สามีเรา มือถือเรา บ้านเรา ฯลฯ หวง ยึด ไม่อยากสูญเสีย อยากให้อยู่มั่นคงตลอดกาล) 2) มโนมยอัตตา (กิเลสที่สร้างเป็นรูปร่างขึ้นในจิต เช่น เห็นคนจะมาทำร้าย เห็นผี เห็นอยู่ผู้เดียว คนอื่นไม่เห็นเหมือนตัวเองเห็น 3) อรูปอัตตา (กิเลสที่ไม่มีรูป โต่งไปทางยึดดี ยึดมั่นถือมั่น ชอบความลงตัว สมบูรณ์แบบ ไม่ชอบความพร่องความแพ้ กร่าง อวดดี ละโมบเพ่งเล็งอยากได้ ปองร้าย โกรธ ผูกโกรธ ลบหลู่คุณท่าน ยกตนเทียบเท่า ริษยาไม่อยากให้คนอื่นได้ดี ตระหนี่ มารยาเสแสร้งแกล้งทำ โอ้อวด หัวดื้อ แข่งดีเอาชนะกัน ถือดี ดูหมิ่นเขา มัวเมาหลงระเริง ประมาทเลินเล่อ

1.3 ระดับของความสัมพันธ์ ระดับโลกียะ เป็นความสงบและสุขที่เกิดจากการรักษาศีล และความสงบและสุขที่เกิดจากการเจริญสมาธิ ส่วนระดับโลกุตตระ เป็นความสงบและสุขที่เกิดจากการหลุดพ้นจากกิเลส และความสงบและสุขในระดับนิพพาน ซึ่งเป็นบรมสุข โดยแบ่งเป็นดังนี้

1) **ความสงบสุขแบบโลกียะ** เป็นความสงบสุขที่อิงอาศัยปัจจัยภายนอก (สามิสสุข/อามิสสุข) เกิดจากการได้เสพรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เป็นโทษเป็นภัยต่อชีวิต (การกินใช้รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่เป็นประโยชน์ ตามความจำเป็นไม่ใช่กาม) การยึดติดในกามคุณจะทำให้เกิดทุกข์ ยิ่งแสวงหามาก ยิ่งเกิดความขัดแย้งกับผู้อื่น ขาดอิสรภาพทางจิตใจถ้าไม่รู้จักควบคุม อาการของความสงบสุขแบบโลกียะ สงบลงได้ชั่วคราวเมื่อได้ดังใจปรารถนา เมื่อไม่ได้ดังใจปรารถนาความไม่สงบก็พร้อมจะเกิดขึ้นใหม่ เมื่อชอบสิ่งใดอยากให้เข้ามา เข้ามาไม่อยากให้หมดไป เมื่อชังสิ่งใดไม่อยากให้เข้ามา เข้ามาอยากให้หมดไป สอดคล้องกับ กามสุข (สุขที่เกิดจากกามคุณ)

> “อานนท์ กามคุณ ๕ ประการนี้ กามคุณ ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑. รูปที่พึงรู้แจ้งทางตาที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ชวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนัด ฯลฯ ๕. โผฏฐัพพะที่พึงรู้แจ้งทางกายที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ชวน ให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนัด กามคุณ ๕ ประการนี้ สุขโสมนัสที่เกิดขึ้นเพราอาศัยกามคุณ ๕ ประการนี้ เราเรียกว่า กามสุข ชนเหล่าใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า “ชนทั้งหลายย่อมเสวยสุขโสมนัสที่สงบอย่างยิ่งนี้” เราก็ไม่คล้อยตามคำของชนเหล่านั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะยังมีสุขอื่นที่ดีกว่าและประณีตกว่าสุขนี้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 18 ข้อ 267 หน้า 296 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้นความสงบสุขทางโลกียะจึงไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เพราะยังไม่พ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง ต่างจากนิพพานหรือความดับเย็น ไม่ขึ้นกับเงื่อนไขของความชอบชังหรือการได้ไม่ได้ดังใจปรารถนา สอดคล้องกับ “สุขอื่นที่ดีกว่าและประณีตกว่า”

> “อานนท์ สุขอื่นที่ดีกว่าและประณีตกว่าสุขนี้ เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้สงัดจากกามและจากอกุศลธรรมแล้ว บรรลุปฐมฌาน ที่มีวิตก วิจาร ปีติ และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่ สุขอื่นที่ดีกว่าและประณีตกว่าสุขนี้ เป็นอย่างนี้แล ชนเหล่าใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า “ชน

ทั้งหลายย่อมเสวยสุขโสมนัสที่สงบอย่าง ยิ่งนี้” เราก็ไม่คล้อยตามคำของชนเหล่านั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะยังมีสุขอื่นที่ดีกว่าและประณีตกว่าสุขนี้..... คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนฌานโดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธอยู่ สุขอื่นที่ดีกว่าและประณีตกว่าสุขนี้ เป็นอย่างนี้แล” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 18 ข้อ 267 หน้า 296-299 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) **ความสงบสุขที่เป็นโลกุตตระ** เมื่อมีผัสสะมากระทบจะเกิดการวิปัสสนา มีปัญญาในการฆ่ากิเลส ล้างความชอบชังที่เกิดขึ้นด้วยการเชื่อชัดเรื่องวิบากกรรม หรือดับเหตุแห่งทุกข์คือตัณหา ตัณหาเกิดจากความชอบชังเหตุเพราะความไม่ได้ดังใจ ดับความชอบชังไม่ว่าจะได้ดังใจหรือไม่ได้ดังใจความสงบสุขยังคงปรากฏอยู่ ด้วยการพิจารณาว่าขณะนั้นกุศลหรืออกุศลกำลังให้ผล กุศลให้ผลก็จะได้สิ่งนั้นตามปรารถนา อกุศลให้ผลก็จะไม่ได้สิ่งนั้นตามปรารถนา เมื่อเข้าใจเรื่องกุศลและอกุศล ความสงบสุขก็จะเกิดขึ้นเพราะเข้าใจเรื่องวิบากกรรมอย่างแจ่มแจ้ง ความสงบสุขคือตัวที่ทำให้ความไม่สงบในจิตหายไป “ยิ่งสงบจากกิเลส กิเลสไม่มีในกาย กิเลสไม่มีในจิต กายก็ยิ่งคล่องแคล่ว หรือกายปาคุญญตา จิตก็ยิ่งคล่องแคล่ว หรือจิตปาคุญญตา” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 357-359 หน้า 409-412 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ยิ่งคล่องแคล่ว ว่องไว ปราดเปรียว เพราะฉะนั้นในความสงบจึงไม่ใช่เรื่องสามัญง่าย ๆ สงบกายสงบจิตต้องรู้ด้วยปัญญา ถ้าไม่มีปัญญาก็จะเข้าใจว่าร่างสรีระคือกายสงบ จิตสงบก็คือจิตหยุดอยู่นิ่ง ๆ จิตอยู่เป็นหนึ่ง คือหยุดนิ่งไม่คิดไม่ปรุงอะไรอยู่เฉย ๆ พระพุทธเจ้าตรัสว่าจิตเป็นหนึ่งคือไม่มีเพื่อน 2 เพื่อน 2 คืออะไร เพื่อน 2 คือกิเลส สอดคล้องกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “บุคคลผู้มีตัณหาเป็นเพื่อน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ15 หน้า 357 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กิเลสตายไปแล้วจึงเรียกว่าเป็นหนึ่ง คำว่าเพื่อน 2 หมายความว่า แต่ก่อนมีแต่กิเลสเป็นเพื่อนอยู่ แต่ปัจจุบันเป็นหนึ่งคือไม่มีกิเลสนี่คือความสงบสุข เพราะฉะนั้นจิตที่ไม่มีกิเลสจึงยอดเยี่ยม เร็วไว ปราดเปรียว คล่องแคล่ว เป็นปาคุญญตา เพราะจิตนี้ บริสุทธิ์สะอาด เป็นจิตอ่อน ไว เร็ว มุทุ ปรับปรุงง่าย เหมาะสมกับการทำการงานทุกอย่าง กัมมัญญา ยิ่งทำงานยิ่งดี ยิ่งเจริญยิ่งก้าวหน้าประภัสสรมากขึ้น โดยมีการพัฒนาสู่ความสงบสุข ดังนี้

1. เริ่มจากการรักษาศีล สร้างความสงบภายนอก
2. พัฒนาจิตใจด้วยสมาธิ เกิดความสงบภายใน
3. เจริญปัญญาจนเข้าถึงความสงบสุขที่แท้จริง

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน “วิภังคสูตร อริยมรรค 8 ว่าต้องมีสัมมาทิฐิ (ความเห็นถูก) เป็นอันดับแรก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 8 หน้า 10-14 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว การดำเนินชีวิตจะถูกต้องทั้งความคิด คำพูดและการกระทำ การแสดงออกเป็นรูปธรรมของความสงบสุขจะมีลักษณะ มีคุณค่า มีประโยชน์ ดีงาม ละเว้นการกระทำชั่ว กระทำดี ด้วยจิตใจที่ยินดีและผาสุก เบิกบาน ความสงบสุขจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสภาพที่ก่อให้เกิดความสงบสุขที่มั่นคง ยั่งยืน กิเลสไม่สามารถเกิดขึ้นในจิตใจได้ หรือหากหลงไปกระทำตามกิเลส ผลจากการกระทำที่ผิดพลาดย่อมมีวิบากร้ายให้กับชีวิต เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน จะหันกลับมาทำดี ทำถูกต้องได้ไม่ยาก ไม่ลำบาก เพราะทราบแล้วว่าหากชีวิตเดินไม่ถูกทางสัมมาทิฐิ ความทุกข์ความเดือดร้อน ความไม่สงบสุขต่างๆ รอให้ผลอยู่ทุกๆ วินาที ดังนั้น “ความสงบ”และ “สุข” จึง

เป็นสภาวะที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน โดยความสงบเป็นเหตุให้เกิดความสุข และความสุขที่แท้จริงก็ต้องประกอบด้วยความสงบ

2. แนวทางการแก้ปัญหาสังคมในโลกยุคใหม่ แนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ “เกิดจากคนโง่กว่ากิเลส” (ใจเพชร กล้าจน, 2564) ปล่อยให้กิเลส โลภ โกรธ หลง ครอบงำจิตใจ เห็นแก่ตัวเองจนลืมนึกถึงเพื่อนร่วมสังคม ปัญหาเล็กๆ ก็เริ่มบานปลายใหญ่โตขึ้นเพราะไม่มีใครยอมเสียสละ จะเห็นได้ว่าเมื่อสังคมเปลี่ยนไป ความโลภ โกรธ หลง เกิดเพิ่มขึ้น ความยุ่งยาก ซับซ้อนมากขึ้นจนยากจะแก้ไข สอดคล้องกับบทความของประเวศ วสี เรื่องพุทธวิธีลัดตรงสร้างสุขที่นี่และเดี๋ยวนี้ พบว่า “สังคมโลกยุคใหม่ ต่างจากสังคมโบราณโดยสิ้นเชิง สังคมโบราณเป็นสังคมหมู่บ้านเกษตรกรรมเล็กๆ ง่าย ๆ ตรงไปตรงมา สังคมสมัยใหม่เชื่อมโยงกันทั้งโลก ซับซ้อนหลายมิติ กลายเป็นความซับซ้อน (complexity system) ที่เข้าใจได้ยาก พลิกผันและวิกฤตโดยรวดเร็ว ควบคุมไม่ได้” (ประเวศ วสี, 2567) การจะแก้ปัญหาสังคมของโลกยุคใหม่จะทำให้เกิดความสงบสุขต้องใช้หลักพุทธธรรมต่างๆ เช่น ปัญญา 8 มรรคมีองค์ 8 ปฐมสารณียสูตร 6 ทุติสารณียสูตร 6 อปริหานิยธรรม 7 โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1) แนวทางการแก้ปัญหาสังคมในโลกยุคใหม่ด้วยน้ำใจหรือการแบ่งปัน ต้นเหตุของความไม่มีน้ำใจหรือความโลภ โกรธ หลง มาจากความไม่รู้หรือที่พระพุทธเจ้าเรียกว่าอวิชชา กิเลสคือสิ่งที่เกินความจำเป็นของชีวิต เช่น เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด สิ่งที่เป็นโทษเป็นภัย สอดคล้องกับ ดร. ใจเพชร กล้าจน กล่าวไว้ในหนังสือทบทวนธรรม ข้อที่ 37 ว่า “ปัญหาทั้งหมดในโลกเกิดจากคนโง่กว่ากิเลส” (ใจเพชร กล้าจน, 2564) พบว่าเมื่อลด ละ เลิก สิ่งไม่จำเป็นต่อชีวิตได้จะมีส่วนเหลือ เช่น เวลา ทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจเข้มแข็งขึ้นมีพลังที่จะต่อสู้กับความไม่ดีหรือกิเลสได้ ก็จะเริ่มมีปัญญาว่าจะเอาส่วนต้นทุนชีวิตที่เหลือไปทำอะไรให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เมื่อเริ่มเสียสละกิเลสจากตัวน้อยๆ ได้เพิ่มมากขึ้น ๆ

สังคมจะเริ่มเปลี่ยนจากสังคมที่มีแต่การเสาะแสวงหาเพื่อตนเองด้วยความเห็นแก่ตัว จะกลับกลายเป็นสังคมที่มีน้ำใจ แบ่งปันกันมากขึ้น ๆ ตามลำดับขั้นของการลด ละ เลิก กิเลส สอดคล้องกับท่านพุทธทาสกล่าวไว้เรื่องการลดกิเลสเป็นลำดับ ๆ ไว้ว่า “ความสงบสุขเกิดจากจิตใจของบุคคลผู้มีศีลธรรมอันดีงามและชอบธรรมไว้กำกับดูแลกาย วาจา ใจ มี 2 ระดับ ได้แก่ 1) ความสงบของที่ผู้ที่ยังมีกิเลสเจือปน เป็นความสงบสุขที่ค่อยเป็นค่อยไปเป็นลำดับ ๆ ตามความบริสุทธิ์ของผู้ปฏิบัติคือ “โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 385 หน้า 284 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ในธรรมวินัยนี้ มีการศึกษาไปตามลำดับ มีการบำเพ็ญไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ ไม่ใช่มีการบรรลุอรหัตตผลโดยทันที เหมือนมหาสมุทรต่ำไปโดยลำดับ ลาดไปโดยลำดับ ลึกลงไปโดยลำดับ ไม่ลึกชันดิ่งไปทันที” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 19 หน้า 246 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ผู้ที่มีกิเลสเจือปนก็จะเสียสละได้เป็นลำดับ ๆ 2) ความสงบของผู้ที่สิ้นกิเลสเจือปนแล้วคือ “อรหันต์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 385 หน้า 284 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นความสงบสุขที่บริสุทธิ์ หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ซึ่งมีอยู่ในระดับบุคคล สังคม และโลก โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นใหญ่ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน” (จักรพงษ์ ทิพย์สูงเนิน, รวิช ตาแก้ว, กีรติ บุญเจือ, 2566) เห็นแก่ประโยชน์

ผู้อื่นโดยส่วนเดียว ความสงบสุขก็จะค่อยๆ เกิดขึ้นเป็นลำดับ ๆ จนสุดท้ายความไม่สงบสุขไม่เกิดขึ้นอีกเลย

2) แนวทางการแก้ปัญหาสังคมในโลกยุคใหม่ด้วยสันติวิธี การไม่ยั่วยุ ไม่ทำให้เกิดความรุนแรง มุ่งเอาความจริงกับความรู้ออกมาตีแผ่เปิดเผย เอาความจริงความถูกต้องที่เป็นหลักฐานแท้ว่าความจริงเป็นอย่างนี้ ความไม่จริงเป็นอย่างนี้ ไขความจริงออกมาให้มาก ๆ หมด ๆ สอดคล้องกับบทความวิชาการเรื่องการศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการพบว่า “สันติวิธี คือ วิธีการจัดการกับความไม่สงบสุขวิธีหนึ่ง วิธีการนี้จะมีการสูญเสียที่น้อยที่สุด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาเท่านั้น มิใช่ทางออกในการขจัดความไม่สงบสุข ทางด้านนามธรรม เช่น ความสามัคคีปรองดองย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง บางคนมองสันติวิธีในลักษณะปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพราะเชื่อว่าจะให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรมหรือศาสนธรรม บางคนใช้สันติวิธีตามหลักการบริหารเพื่อลดความขัดแย้ง” (พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม, 2559) พบว่าผลที่ได้จะได้คนมีความรู้ ทำอะไรอย่างอารียชน เป็นคนศิวิไลซ์ ไม่ใช่คนเถื่อน ที่เอาแต่เรี่ยวแรงมาฆ่าแกงกัน คนผู้ประเสริฐแล้ว ถ้าจะชนะกันด้วยความถูกต้อง หรือความจริงผู้ใดมีความถูกต้องมีความจริงกว่าก็ชนะตามสัจธรรม ซึ่งจะมีทั้งตุลาการภิวัฒน์ ข้าราชการภิวัฒน์ และประชาภิวัฒน์ เป็นผู้ตัดสิน ก็จะแก้ปัญหาความสงบสุขของโลกยุคใหม่ได้

3) แนวทางการแก้ปัญหาสังคมในโลกยุคใหม่ด้วยการพัฒนาตนและสังคม มีคนที่สัมมาทิฐิ มีศาสนาเป็นหลัก มีงานหรือกิจการที่พึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีระบบการดำเนินชีวิต มีวัฒนธรรมที่แข็งแรงยั่งยืน มีภราดรภาพ มีการศึกษาสืบทอด มีการเผยแพร่ มีการตลาด มีบูรณาการในอิสรเสรีภาพ ภราดร สุขสันติ และสมรรถนะ จนเกิดบูรณภาพที่สมบูรณ์ (สมณะโพธิรักษ์, 2556)

4) แนวทางการแก้ปัญหาสังคมในสังคมยุคใหม่ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดถึงลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอาริยธรรม เป็นสังคมที่พึ่งตนเองได้ไม่เป็นภาระผู้อื่น มีงานที่เป็นสัมมาอาชีพ มีกิจการเป็นสาระที่มั่นคง ขยัน สร้างสรร ขวนขวาย กระตือรือร้น อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรืองเฟื่องฟู ไม่ผลาญพร่าสุรุ่ยสุร่าย มีความประณีตประหยัดแต่เอื้อเฟื้อสะพัดแจกจ่าย ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม มีความพร้อมเพรียง สามัคคี อบอุ่น เป็นเอกภาพ สัมผัสได้ในความเป็นปึกแผ่น แน่นหนาของความเป็นกลุ่มก้อนภราดรภาพ มีความแข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืน เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” มีประโยชน์มีคุณค่าต่อผู้อื่นและสังคมทั่วไปในรอบกว้าง อุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม ไม่กักตุน และไม่กอบโกย มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างเป็นสุขและเห็นเป็นคุณค่าของคนตามสัจธรรม (สมณะโพธิรักษ์, 2556)

5) แนวทางการแก้ปัญหาสังคมในโลกยุคใหม่ด้วยการเปิดเวทีสาธารณะ เพื่อให้ผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้มาแถลงถึงความเดือดร้อนจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากหน่วยงานต่างๆ จะได้มีการแก้ปัญหาที่ถูกจุด ทันเวลา แก้ไขปัญหาความไม่สงบสุขของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เหมือนสมัยสุโขทัยพ่อขุนรามคำแหง พระองค์ใช้รูปแบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูก โดยทรงดูแลเอาใจใส่ในทุกข์สุขของราษฎร์เสมือนพระองค์เป็นพ่อ ส่วนราษฎรหรือไพร่ฟ้าคือลูก พระองค์ทรงจัดระบบ

เรื่องราวร้องทุกข์โดยให้ราษฎรที่เดือดร้อนสามารถสั่นกระดิ่งที่หน้าประตูวัง แล้วพระองค์จะเสด็จออกมารับฟังและตัดสินปัญหาด้วยพระองค์เอง (Thairath Studio, 2567)

สรุปแนวทางการแก้ปัญหาสังคมในโลกยุคใหม่ ความสงบสุขด้วยน้ำใจหรือการแบ่งปัน ด้วยสันติวิธี ด้วยการพัฒนาตนและสังคม ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และด้วยการเปิดเวทีสาธารณะ โดยการชี้ผิดชี้ถูกระหว่างความดีและความชั่ว เน้นพูดแสดงความจริง อะไรดี อะไรชั่ว เพราะความจริงพระพุทธเจ้าตรัสว่ามี “เพียงหนึ่งเดียว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 25 ข้อ 197 หน้า 94 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ผู้ปฏิบัติดีย่อมได้รับผลดี ผู้ไม่ปฏิบัติดีย่อมได้รับผลชั่ว ตามกรรมและวิบากที่ได้กระทำไว้ให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรมหรือศาสนธรรมไม่ว่าจะเป็นโลกยุคใหม่หรือโลกยุคไหน ๆ มีอำนาจ มีธรรมาภิบาล มีความชอบธรรม ความรับผิดชอบและความจริงใจยึดผลประโยชน์ของส่วนใหญ่ มีความคุ้มค่าเป็นที่ตั้ง มีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมาย ผลดีผลเสียและประโยชน์ที่จะได้รับ มีการบริหารจัดการ ลงมือปฏิบัติการอย่างจริงจัง มีการประสานงานทั้งภาครัฐ ผู้ดำเนินนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง มีการติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างเป็นระบบรอบคอบ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ในอันที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของโลกที่อาศัยอยู่ร่วมกันให้มีแต่สงบสุขตลอดไป

3. รูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของสังคมโลกยุคใหม่ ผลงานวิจัยต่างๆ ทั่วโลกชี้ว่า ปัญหาความไม่สงบสุขในสังคมเกิดจากการเจริญทางด้านวัตถุ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ศีลธรรมขาดหายไป โดยเฉพาะปัญหาการขาดศีลธรรมอาทิเช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาเยาวชน ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย จากปัญหาดังกล่าวทำให้ขาดความเมตตาในหมู่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นหลักพุทธธรรมที่นำมาแก้ไขความไม่สงบสุข ได้แก่ ปัญญา ๘ มรรคมีองค์ ๘ ปฐมสารณียสูตร 6 ทุติสารณียสูตร 7 และอปริหานิยธรรม 7 โดยมีรายละเอียดของหลักการ วิธีการ และผลของรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่ ดังนี้

3.1 หลักการของรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของสังคมโลกยุคใหม่ รูปแบบที่จะสร้างความสงบสุข จะต้องมีปัญญาพาพ้นทุกข์ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่าต้องได้พบ “ครู” ที่จะเป็นต้นแบบให้เกิดความสงบสุข ดังที่ตรัสไว้ในปัญญาสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23 ข้อที่ 2 หน้า 196 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สรุปได้คร่าว ๆ ว่า

3.1.1 การจะมีปัญญาที่สร้างความสงบสุขต้องอาศัยผู้นำหรือเพื่อนร่วมปฏิบัติ ที่เป็นคุรุหรือครูที่ลด ละ เลิกกิเลสได้อย่างถูกต้อง ถูกตรงเป็นต้นแบบ ถึงจะสามารถเข้าไปสร้างความสงบสุขขึ้นในตัวเองได้

3.1.2 สามารถเข้าไปสอบถามผู้นำหรือเพื่อนร่วมปฏิบัติ ที่เป็นคุรุหรือครู เมื่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่เกิดจากการปฏิบัติ เพื่อที่จะปฏิบัติได้ง่ายขึ้น และบรรเทาข้อสงสัยในการปฏิบัติว่าถูกต้อง ถูกตรงหรือไม่

3.1.3 เมื่อได้ข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถจะนำมาปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

3.1.4 เห็นโทษภัยและวิบากกรรมจากการทำตามกิเลส

3.1.5 การฟังมาก มีข้อมูลมาก ๆ เมื่อมีปัญหาก็จะสามารถนำข้อมูลนั้นมาสร้างสงบสุขได้ทันที

3.1.6 มีความเพียรขยันลด ละ กิเลส ไปตามลำดับ ๆ

3.1.7 เมื่อมารวมหมู่รวมกลุ่ม สนทนากันเฉพาะเรื่องรูปแบบการสร้างความสงบสุขเท่านั้น

3.1.8 มีปัญญาเห็นการเกิดดับของกิเลส และสามารถฆ่ากิเลสได้

3.2 วิธีการนำรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของสังคมโลกยุคใหม่วิธีการที่จะให้ปฏิบัติตามรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขของสังคมโลกยุคใหม่ได้สำเร็จต้องใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่

1) **มรรคมีองค์ 8** คือ ทางสู่ความเป็นกลางอันประเสริฐ 8 ประการ ที่เป็นข้อปฏิบัติไปสู่การสร้างความสงบสุขในสังคมยุคใหม่ 1. สัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกตรงในอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา 2. สัมมาสังกัปปะ ความดำริที่ถูกตรงในการออกจากกาม ในการไม่พยาบาท ในการไม่เบียดเบียน 3. สัมมาวาจา การเจรจาที่ถูกตรงในศีลข้อ 4 คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ 4. สัมมากัมมันตะ ทำการงานที่ถูกตรงในศีลข้อ 3 คือ เจตนางดเว้นการฆ่า การลักขโมย การประพฤติผิดในกาม 5. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพที่ถูกตรง คือ ละการเลี้ยงชีพในทางผิดอันเป็นมิจฉาอาชีวะ 5 มาเลี้ยงชีพในทางถูก 6. สัมมาวายามะ ความเพียรที่ถูกตรง คือ ไม่ให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด บังเกิดขึ้น ละอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้หมดไป ทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด บังเกิดขึ้น เจริญกุศลธรรมที่เกิดแล้วให้บริบูรณ์ 7. สัมมาสติ การระลึกที่ถูกตรง ย่อมพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม 8. สัมมาสมาธิ การมีจิตตั้งมั่นที่ถูกตรง คือบรรลุฌานทั้ง 4 มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 8 หน้า 10 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

มรรคมีองค์ ๘ เริ่มปฏิบัติจากมีความเห็นถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ว่าความไม่สงบสุขเกิดจากทุกข์ ความทุกข์เกิดจากอะไร เหตุเกิดแห่งทุกข์คืออะไร เกิดจากการเสพกาม เมื่อไม่ได้เสพกาม เกิดความพยาบาท มีผลทำให้เกิดการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การจะออกจากความไม่สงบสุขต้องทำอย่างไร พบว่ามรรคมีองค์ ๘ คือ ทางพ้นทุกข์ เป็นทางแห่งความสงบสุข เริ่มลงมือปฏิบัติ กระทำการออกจากกาม เพราะกามเป็นต้นเหตุของความพยาบาทเมื่อไม่ได้สมใจอยาก พยาบาทจะนำไปสู่การเบียดเบียน เมื่อเว้นขาดจากกาม พยาบาท เบียดเบียนได้ (สัมมาสังกัปปะ) การกระทำทาง กาย วาจา และใจ ก็จะถูกต้องไปด้วย (สัมมาวาจา) จะเป็นวาจาที่ก่อให้เกิดจากความเมตตา ปรารถนาที่จะให้เกิดสิ่งดี ๆ จนสามารถเป็นสัมมาวาจาขั้นสูงสุดสามารถทำให้ทุกคนพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนได้ งดเว้นจากการทำงานที่ผิดศีล (สัมมากัมมันตะ) การทำงานก็จะเป็นการทำงานที่พึ่งพาตนเองได้ (สัมมาอาชีพ) ไม่ต้องเอาชีวิตไปแขวนไว้กับคนอื่น (ไม่ต้องรอของแจก รอของฟรี) เกิดเป็นความเพียรที่ถูกต้อง ไม่เพียรให้ตนเองไปสู่ความไม่สงบสุข แต่จะเพียรให้ตนเองพ้นทุกข์ พบแต่ความสงบสุข (สัมมาวายามะ) มีสติรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ตลอดเวลา (สัมมาสติ) กาละไหนควรทำ กาละไหนไม่ควรทำ ลดกาละไม่ควรทำลง ทำกาละควรทำเพิ่มขึ้น (สัมมาสมาธิ) จนสุดท้ายไม่ทำกาละที่ไม่ควรทำอีกเลย

2) **ปฐมสารณียสูตร 6** เป็นหลักการอยู่ร่วมกันคือ ให้ระลึกถึงกันด้วย 1. เมตตากายกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2. เมตตาวจีกรรม 3. เมตตามโนกรรม 4. แบ่งปันลาภแก่กันเป็นสาธารณะโภคีกินใช้ร่วมกัน 5. ศีลบริบูรณ์เสมอกัน 6. ความเห็นอย่างอาริยะ (รู้วิธีปฏิบัติอริยสัจ 4 จนรู้จัก รู้แจ้ง รู้

จริง ในการออกจากทุกข์) (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 11 หน้า 426 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่จะก่อให้เกิดความสงบสุข ให้ระลึกถึงกัน ด้วยความเมตตาทั้งกาย วาจา และใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ใช่ต่อหน้าอย่าง ลับหลังอีกอย่าง การกระทำแบบนั้นเป็นการสร้างความไม่เนื้อเชื่อใจ ความหวาดระแวง ไม่สามารถสร้างความรัก ความสามัคคี ความสงบสุขให้แก่ตนเองและคนอื่นในสังคมได้ เมื่อได้รับสิ่งของอะไร จากใครมา แทนที่จะกินใช้เพื่อตนเองเพียงลำพัง กลับนำมาแบ่งปัน มากินมาใช้ร่วมกัน เป็นการสร้างแรงเหนี่ยวนำที่ดี เกิดการเรียนรู้การสร้างความสงบสุข ด้วยความเมตตา ด้วยการแบ่งปัน ด้วยการสละออก ได้รับรู้ถึงความมีอิสระ ความเบาสบาย จากการไม่หอบหวงไว้ให้ตนเองมาก ๆ เป็นการเพิ่มมิตร ลดศัตรู สร้างสังคมดี สิ่งแวดล้อมดี มีศีลธรรม มีความคิดเห็นอย่างคนประเสริฐมีการพัฒนาแล้วว่า การทำความดี ดีกว่าการทำความชั่ว เพราะความชั่วนำไปสู่ความไม่สงบ

3) **ทุติสารณียสูตร 7** การหมั่นระลึกถึงกัน (สารณียธรรม 6) ย่อมก่อเกิดคุณธรรมตามมาเป็นลำดับ 1. ระลึกถึงกัน (สาราณียะ) 2. รักกัน (ปิยกรณะ) 3. เคารพกัน (คุรุกรณะ) 4. เกื้อกูลช่วยเหลือกัน (สังคหะ) 5. ไม่วิวาทกัน (อวิวาทะ) 6. พร้อมเพรียงกัน (สามัคคียะ) 7. เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (เอกีภาวะ) (พระไตรปิฎก เล่ม 22 ข้อ 12 หน้า 427 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เมื่อชีวิตมีแต่มิตรดี สหายดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี จะเกิดการหมั่นระลึกถึงความดีของกันและกัน (การหมั่นระลึกถึงความชั่วของกันและกัน ก่อให้เกิดความไม่สงบในจิตใจ) ก่อให้เกิดความรักและเคารพในความดีของกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์ เสริมเติมเต็มกันและกันให้บริบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป พร้อมเพรียงกันทำ พร้อมเพรียงการเลิก พร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำความดีร่วมกัน สิ่งดี ๆ ที่ทำร่วมกัน จะผลิดอกออกผล ให้เกิดเป็นความสงบสุขที่ยั่งยืน ไม่แปรเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น

4) **อปริหานิยธรรม 7** คือธรรมที่พาเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเลย 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจ 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่เพิกถอนสิ่งที่ทรงบัญญัติแล้ว 4. สักการะ เคารพ นับถือ บูชาภิกษุผู้เป็นเถระ (ผู้ใหญ่หรือผู้นำ) 5. ไม่ตกอยู่ในอำนาจตัณหาอันก่อให้เกิดภพใหม่ 6. ยินดีในเสนาสนะป่า (คือที่อยู่อันสงัดจากกิเลส) 7. ตั้งสติไว้ว่า ทำไฉนหนอ เพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลอันเป็นที่รัก ที่ยังไม่มา ขอจงมาเถิดและผู้ที่มาแล้ว ขอจงอยู่เป็นสุข (พระไตรปิฎก เล่ม 10 ข้อ 137 หน้า 83 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อปริหานิยธรรม ธรรมที่พาให้สังคมเจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อม แม้ว่าคน ๆ นั้นจะเป็นคนเล็ก ๆ เมืองเล็ก ๆ ชุมชนเล็ก ๆ หากมีการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจ เจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อม การประชุมกันคือการระดมความคิดดี ๆ ที่ออกจากมันสมอง สติปัญญา เกิดการจากการกลั่นกรองความคิดที่จะให้ แล้วไม่คิดจากเอาอะไรจากใคร จึงเกิดเป็นสงบสุข ที่เกิดจากการให้ ไม่ใช่เกิดจากการเอา เป็นการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ เมื่อเกิดการกลั่นกรองจากหลาย ๆ ความคิด ก็จะมีผลสรุปของหมู่มิตรดี ไม่ได้เกิดจากการเอาแต่ใจตนเอง การมีหมู่มิตรดี ต้องมีผู้นำที่ดี มีศีลธรรม ผู้นำคือผู้สร้างจิตวิญญาณแห่งความสงบสุข ให้ความเคารพ นับถือบูชา เชื่อมั่นในผู้นำว่า ผู้นำจะสร้างแต่สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้น การศรัทธาผู้นำที่มีศีลธรรม ทำให้ไม่ตกไปสู่

ความไม่สงบสุข ไม่ตกไปสู่ทางที่ชั่ว เป็นความสงบจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง จะเป็นแรงเหนี่ยวนำให้คนดีที่มีปัญญา ที่กำลังมองหาความสงบสุข ได้เข้ามาสู่ชุมชนแห่งความสงบสุข จะกลายเป็นกลุ่มก้อนแห่งความสงบสุขที่โตขึ้น ๆ อย่างมั่นคง และยั่งยืน

3.3 ผลของรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่

ผลของการปฏิบัติตามหลักการและวิธีการของรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกิมัตถิยสูตร บุคคลย่อมเข้าถึงอรหัตตผล (ความสงบสุข) (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 24 ข้อ 1 หน้า 1 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สามารถเรียงลำดับและเชื่อมโยงการสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่ได้ดังนี้

1) อวิปปฏิสาร (ไม่เดือดเนื้อร้อนใจหรือความไม่หวั่นไหว) ความหมาย: การมีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อความสุขหรือทุกข์ การนำไปใช้: ส่งเสริมให้คนในสังคมพัฒนาจิตให้มั่นคง รับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในโลกยุคใหม่ ผลลัพธ์: ลดความตื่นตระหนกในสังคม ช่วยสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ

2) ปามุชชะ (เบิกบานยินดี) ความหมาย: สภาวะจิตที่สงบเย็นและเบิกบานจากการไม่ยึดติด การนำไปใช้: ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมเพื่อปลดปล่อยความกังวลและความโกรธ ผลลัพธ์: ช่วยลดความเครียดในสังคม และเพิ่มความสุขในจิตใจของแต่ละบุคคล

3) ปิติ (อิ่มใจ) ความหมาย: ความอิ่มใจที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิต การนำไปใช้: ปลูกฝังปิติในงานที่ทำและการช่วยเหลือผู้อื่น ผลลัพธ์: เสริมสร้างความสุขจากภายใน ซึ่งจะสะท้อนสู่ความสัมพันธ์ในสังคม

4) ปัสสัทธิ (สงบระงับกิเลส) ความหมาย: สภาวะจิตที่สงบจากการลดละความโลภ โกรธ หลง การนำไปใช้: ส่งเสริมศีลธรรมและการพัฒนาจิตใจเพื่อขจัดความขัดแย้ง ผลลัพธ์: สังคมที่สงบสุขจากการลดความขัดแย้งทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม

5) สุข (ความสุขอันเกิดจากความสงบ) ความหมาย: สุขที่เกิดจากจิตใจสงบและปลอดกิเลส การนำไปใช้: เน้นสร้างความสุขแท้ผ่านการพึ่งตนเองและความเรียบง่าย ผลลัพธ์: สังคมที่ผู้คนที่ผู้คนมุ่งแสวงหาความสุขจากภายในมากกว่าวัตถุ

6) สมาธิ (จิตตั้งมั่น) ความหมาย: การมีจิตแน่วแน่ต่อการทำความดี การนำไปใช้: ส่งเสริมเพื่อพัฒนาปัญญาและลดความฟุ้งซ่านในการไปทำสิ่งที่เป็นโทษ ผลลัพธ์: บุคคลที่มีสมาธิสามารถตัดสินใจได้อย่างมีสติ ช่วยลดความวุ่นวายในสังคม

7) ยถาภูตญาณทัสสนะ (รู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริง) ความหมาย: การรู้เท่าทันสภาวธรรมตามความเป็นจริง การนำไปใช้: สร้างการเรียนรู้เพื่อให้คนในสังคมเข้าใจชีวิตและโลกในมุมที่เป็นจริง ผลลัพธ์: ลดความยึดติดและความขัดแย้งในสังคม

8) นิพพิทา (เบื่อหน่ายกิเลส) ความหมาย: การพ้นจากกิเลสและความทุกข์ การนำไปใช้: เป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินชีวิต ผลลัพธ์: สังคมที่ผู้คนแสวงหาสันติสุขจากภายใน

9) วิราคะ (จางคลายสิ้นความยินดีในกิเลส) ความหมาย: การปล่อยวางจากความยึดติดทั้งปวง การนำไปใช้: ฝึกปฏิบัติละวางความโลภและความหลงในวัตถุ ผลลัพธ์: สังคมที่ไม่เน้นวัตถุนิยม ลดความเหลื่อมล้ำ

10) วิมุตติญาณทัสสนะ (รู้แจ้งเห็นจริงว่าหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงแล้ว) ความหมาย: การรู้แจ้งในความหลุดพ้นจากทุกข์ การนำไปใช้: ส่งเสริมการศึกษาและการปฏิบัติธรรมเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ผลลัพธ์: สังคมที่มีผู้รู้แจ้งช่วยนำทางสู่ความสงบสุข

การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่ ย่อมเกิดผลตามกิมัตถิยสูตร สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) แก่นสาระในกิมัตถิยสูตร ในกิมัตถิยสูตร พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักการที่บุคคลควรปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความความสงบสุขและการบรรลุธรรมขั้นสูงสุด ได้แก่ การละกิเลสทั้งปวง การดำเนินชีวิตด้วยมรรคมีองค์ 8 การปฏิบัติที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ (อริยสัจ 4)

2) การนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในสังคมโลกยุคใหม่ ในโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและความขัดแย้ง หลักพุทธธรรมสามารถนำไปปรับใช้ได้ในหลายมิติ

2.1) การปฏิบัติระดับบุคคล พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมเน้นการพัฒนาจิตใจของปัจเจกบุคคลควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาสังคม โดยเริ่มจากการฝึกฝนตนเองให้มีศีล (ความประพฤติ) ลดการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สมาธิ (ความตั้งมั่นทางจิต) ช่วยลดความฟุ้งซ่านและเพิ่มสติในชีวิตประจำวัน ปัญญา (ความรู้แจ้ง) สร้างความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตและการปล่อยวาง เริ่มจากการปฏิบัติศีล ๕ ลด ละ เลิกอบายมุขและกิเลสไปตามลำดับ ๆ รับประทานอาหารมังสวิรัติ ไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์ให้เดือดร้อนเพราะการเลี้ยงชีวิต ทำงานฟรี ทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นภายในจิตใจ เกิดความไม่เดือดเนื้อร้อนใจ เมื่อไม่เดือดเนื้อร้อนใจก็ความเบิกบานยินดีทุกกิจกรรมการงาน เมื่อได้ทำงานก็รู้สึกอิ่มใจ ไม่รู้สึกอึดอัดขัดเคืองใจ เป็นการสงบระงับกิเลส เกิดความเป็นความสงบสุขอย่างยั่งยืน กระบวนนี้ถือเป็นอธิศีล จิตได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น ๆ จนจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิจากการที่ลดกิเลสได้เรียกอย่างอธิจิต มีปัญญาแยกแยะได้ว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่มีประโยชน์ และสมาธิจะตั้งมั่นแน่วแน่ในการทำความดี ไม่ทำความชั่วยิ่งขึ้น ๆ ด้วยการปฏิบัติสัมมาอาชีพ อาชีพที่ไม่เบียดเบียน อาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จนรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะไม่เป็นภัยต่อตนเองและผู้อื่น แต่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เกิดความเบื่อหน่ายสิ่งไม่ดี เป็นโทษ ไม่เป็นประโยชน์ มากระทำสิ่งดี สิ่งที่เป็นประโยชน์ และมีปัญญารู้ว่าลดการทำสิ่งที่เป็นโทษ ไม่มีประโยชน์ได้หมดสิ้นเกลี้ยง นั้นคือ การรู้แจ้งเห็นจริงว่าหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงแล้ว หรือเรียกว่าอีกอย่างว่า อธิปัญญา

2.2) การปฏิบัติในระดับสังคม การไม่เบียดเบียนและการแบ่งปัน ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเป็นธรรม การพูดความจริง ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและลดการแบ่งแยก การปฏิบัติร่วมกัน ส่งเสริมสังคมแห่งความเมตตา ยกตัวอย่างชุมชนคนดีแพทย์วิถีธรรม ที่ได้ปฏิบัติตามรูปแบบการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่ พบว่าสมาชิกทุกคนยึดหลักศีล 5 ลด ละ เลิก อบายมุข กาม โลกธรรม และอัตตา ไปตามลำดับ ๆ ทุกคนทำงานฟรี การทำงานฟรีเป็นการทำกุศลอย่างหนึ่ง ช่วยลดกิเลสหรือการทำบุญไปโดยอัตโนมัติ เมื่อกระทบผัสสะหรือเกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันแต่ละคนจะใช้หลักธรรม “แก้ไขที่ตน ผ่อนปรนผู้อื่น” ความไม่สงบสุขจึงไม่เกิดขึ้น เพราะไม่เกิดการปะทะ เมื่อเกิดความสงบสุขขึ้นในจิตใจ สมาชิกแต่ละคนก็จะกลายเป็นคนเลี้ยงง่าย บำรุงง่าย มักน้อย กล้าจน สันโดษ ใจพอ ขัดเกลากิเลส กำจัดกิเลส มีศีลเคร่ง มีอาการน่า

เลื่อมใส ไม่สะสม และมีความเพียรในการชำระกิเลสอยู่เสมอ เมื่อลด ละ เลิก สิ่งไม่จำเป็นต่อชีวิตหรือกิเลสได้ จะมีส่วนเหลือ เช่น เวลา ทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจ

เริ่มมีปัญญาว่าจะเอาต้นทุนชีวิตส่วนที่เหลือไปทำอะไร จึงจะสามารถก่อให้เกิดความสงบสุขและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและผู้อื่นที่แท้จริง เมื่อสามารถนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขในระดับบุคคลได้แล้ว สังคมจะเริ่มเปลี่ยนจากสังคมที่มีแต่การเสาะแสวงหาเพื่อตนเองด้วยความเห็นแก่ตัว กลับกลายเป็นสังคมที่มีน้ำใจ แบ่งปันต่อกันและกันมากขึ้น โดยแพทย์วิถีธรรมมีนโยบาย เปิดค่ายอบรมค่ายสุขภาพและกสิกรรมไร้สารพิษ ตลอดทั้งปี แบบฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย ทำทุกวันทั้งออนไซต์และออนไลน์ ผลคือสามารถทำโรงบุญมังสวิรัติได้ทุกวันติดต่อกันมากกว่า ๓๐ ปี ทั่วทุกศูนย์ในประเทศไทย เป็นการพัฒนาการพึ่งพาตนเอง เป็นการสร้างเศรษฐกิจมั่นคงให้กับประชาชนและเป็นการสร้างคนดีคนที่มีแต่ความสงบสุขให้กับสังคมอย่างแท้จริง

เปิดตลาดวิถีธรรม โดยใช้หลักการบุญนิยม ยึดหลัก “ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ” ในราคาตลาด 4 ระดับ 1) ราคาต่ำกว่าท้องตลาด 2) ราคาเท่าทุน 3) ราคาขาดทุน 4) แจกฟรี ในวัดสุดท้ายของค่ายแพทย์วิถีธรรม จนทำให้ผู้คนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดได้รับประโยชน์มากมาย จากการมีสุขภาพดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เปลี่ยนจิตเปลี่ยนใจที่เคยเอาเปรียบ (โกรธ) อยากได้มาก ๆ (โลภ) ไม่แบ่งให้ใคร (หลง) เป็นคนเสียสละ (เมตตา) แบ่งปัน (สละออก) กลายเป็นคนสงบสุขมากขึ้น ๆ (สัมมาทิฏฐิ) มีปัญญาเห็นว่า การมีความเมตตาทำให้จิตใจสงบสุขขึ้น การแบ่งปันนอกจากได้มิตรดีเพิ่มขึ้น ยังได้ความสงบสุขจากสังคมดีรอบ ๆ ตัว มีการนำสิ่งของที่เหลือกินเหลือใช้มาแบ่งปันแลกเปลี่ยนกัน อย่างไม่รู้จบรู้สิ้น ไม่มีโจร ไม่มีขโมย ให้สังคมต้องเดือดร้อน และนี้คือผลลัพธ์ของการการนำหลักพุทธธรรมในการสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่

2.3) การปฏิบัติในระดับโลก การสร้างสันติภาพโลก โดยการใช้หลักอหิงสา (ไม่เบียดเบียน) เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง เกิดความความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรม การเคารพความหลากหลายและร่วมกันสร้างสังคมที่สงบสุข

3) ผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม

3.1) ผลในระดับบุคคล ความสงบในจิตใจ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมจะสามารถปล่อยวางความทุกข์และมีจิตใจที่สงบ

3.2) ผลในระดับสังคม ลดความขัดแย้ง สังคมที่สมาชิกมีศีลและเมตตาต่อกันจะลดความขัดแย้งและความรุนแรง

3.3) ผลในระดับโลก สังคมโลกที่สงบสุข หากหลักพุทธธรรมถูกนำไปปรับใช้ในระดับนานาชาติ จะช่วยสร้างสังคมโลกที่ปราศจากการเบียดเบียนและการทำลายล้าง

3.4) ความเชื่อมโยงกับอรหัตผล การปฏิบัติธรรมตาม กิมัตถิยสูตร ชี้ให้เห็นว่าความสงบสุขในจิตใจ (นิพพาน) และในสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการละกิเลสและการพัฒนาจิต ผู้ที่ปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ อย่างสมบูรณ์จะสามารถเข้าถึง อรหัตผล และเป็นแบบอย่างให้สังคมโดยรวม

บทสรุป

การสร้างความสงบสุขในสังคมโลกยุคใหม่ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแนวทาง โดยเริ่มจากการพัฒนาระดับบุคคลสู่ระดับสังคมและระดับโลก การพัฒนาระดับบุคคลเป็นการสร้างความสงบสุข

เริ่มจากการพัฒนาจิตใจของแต่ละบุคคล ผ่านการปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 เน้นการลด ละ เลิก กิเลส พัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา เมื่อบุคคลมีความสงบภายในจะส่งผลให้มีความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน การพัฒนาระดับสังคม เป็นการใช้หลักสาราณียธรรม 6 และอปริหานิยธรรม 7 เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกัน เน้นการแบ่งปัน เกื้อกูล และสร้างความสามัคคี ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งที่พึ่งพาตนเองได้ การพัฒนาระดับโลกเป็นการสร้างสันติภาพระดับโลกต้องอาศัยหลักอหิงสา การไม่เบียดเบียน และการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อแต่ละสังคมมีความเข้มแข็งและสงบสุข จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระดับโลก

เอกสารอ้างอิง

กานต์สินี จันทร์วิภาดิลก. (2553). *กระบวนการเพื่อจัดการรากเหง้าความขัดแย้ง*. (พิมพ์ครั้งที่ ๑) กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

ใจเพชร กล้าจน (2564). *บททบทวนธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์แสงแดด จำกัด.

ชัชวาล ชาติสุทธิชัย. (2558). “*สงครามของคนไม่รู้จักพอ (ตอน 1)*”. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 9 พฤษภาคม 2567 จากhttps://mgronline.com/daily/detail/9580000032891.

ธัช จันทรธัมมทัตต์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนายั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ. *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* 8 (S 195).

ประเวศ วสี. (2567). *บนเส้นทางชีวิต.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม (เถื่อนศรี). (2559). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธปรัชญาเรื่องสันติภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ”. *มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 5 (1) : บทคัดย่อ.

พัชรี ศิลารัตน์, พระมหาประภาส แก้วเกตุพงษ์, ประเวช วะทาแก้ว. *แนวทางสร้างสันติสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ปรัชญาปริทรรศน์.* 22 (2) :100-101.

พันจ่าเอกณัฐศิษย์ เดชาพิพัฒน์กุล. (2560). ศึกษาวิเคราะห์แนวการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี ตามหลักพุทธสันติวิธี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมณะโพธิรักษ์. (2556). *สรรค่าสร้างคน.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.

สมณะโพธิรักษ์. (2560). “*สื่อธรรมะพ่อครูตอน แบบคนจนเศรษฐกิจพอเพียงขาดทุนของเราคือกำไรของเรา*, สืบค้นข้อมูลเมื่อ 21 มกราคม 2567 จาก: https://www.youtube.com/watch?v=RaG8wHzU8aY&t=617s.

สุทธินันท์ หล่อวิไลกุล. ศีลธรรม ที่เริ่มหายไปจากความเป็นพลเมืองของไทย. *สันติสุขปริทรรศน์.* 2 (2): 46.

อรทัย รุ่งวชิรา, เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ. กาญจนา เกียรติกานนท์ (2564). การจัดการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของคนยุคใหม่. *ครุทรรศน์.* 1(1) : 98.

Thairath Studio (2567). “*พ่อขุนรามคำแหงกับกับระบอบพ่อปกครองลูก*”. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก https://www.youtube.com/shorts/V2CC07dlQZQ.

THE JOURNAL OF INSTITUTE OF TRAINER MONK DEVELOPMENT

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre

TCI Journal Classification tier 2

รับรองระหว่างปี 2564-2567